

LITERATURA ȘI JOCURILE MINTII

ALMANAH ESTIVAL 1984
PLANETA ȘAH

Cerințele dezvoltării actuale și de perspectivă a societății noastre socialiste fac în mod obiectiv necesară creșterea rolului culturii fizice și sportului în procesul educației socialiste și formării omului nou, în întărirea sănătății și vitalității națiunii noastre, în asigurarea condițiilor ca poporul român, tineretul patriei să crească viguros și sănătos.

NICOLAE CEAUȘESCU

„ȘAHUL — SPORT AL MINȚII, COMPONENTĂ A CULTURII, A PARCURS ÎN ROMÂNIA TREPTELE UNEI DEZVOLTĂRI DEOSEBIT DE VIGUROASE, DEVENIND UN BUN AL MASELOR“

● Șahul românesc în continuu și constant progres ● Cîți oameni joacă șah în România? ● „Cînd începe a se răspîndi jocul de șah într-o societate, înseamnă că omul se înalță cîteva trepte“ ● De cinci ori în ultimul sfert de veac, echipa feminină a țării noastre s-a clasat pe locul doi în lume ● 68 de jucători posesori de titluri internaționale ● Explicații pentru dezvoltarea accelerată a șahului mondial — și unele concluzii.

Convorbire cu tovarășul PETRE GIGEA,
președintele Federației Române de Șah,
ministrul finanțelor

— V-aș ruga să descrieți peisajul șahului românesc așa cum apare el în această toamnă a anului 1984...

— La fel ca întreaga societate românească, mișcarea șahistă din România se află în continuu și constant progres, pe ansamblu și în fiecare din compartimentele sale. În condițiile în care, după actul istoric de la 23 August 1944, în România au avut loc adînci prefaceri revoluționare, șahul — sport al minții, component al culturii noastre — a parcurs treptele unei dezvoltări deosebit de viguroase devenind cu adevărat un bun al maselor. În concordanță cu politica generală a partidului nostru, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, de creștere continuă a gradului de civilizație a întregului popor, de ridicare pe trepte superioare a calității vieții omului, s-a manifestat o preocupare constantă pentru dezvoltarea educației fizice și sportului, cărora

li se recunoaște rolul important pe care îl au în întărirea sănătății, în procesul de educare comunistă a tineretului, în ridicarea unei generații capabilă să răspundă imperativelor prezentului și viitorului. Acesta este contextul general în care și-a dus și își duce activitatea mișcarea șahistă din România, șahului recunoscîndu-i-se valențele educative pe care le are.

— Cîți oameni joacă șah în țara noastră?

— E greu de dat un răspuns precis, dar se pot face estimări în funcție de diferiți factori cunoscuți — participanți la concursuri cu caracter popular, număr de jucători legitimați la federația de specialitate, tirajul cărților de șah, producția de jocuri, sondaje etc. După unele evaluări, la noi ar juca șah peste un milion de persoane. După alte evaluări, trei milioane de oameni cunosc jocul. În orice caz, a crescut mult popularitatea șahului, stimulată mai ales de întrecerile marii competiții naționale „Daciada“, organizată din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu. La ultima ediție au fost înregistrați 350 000 de participanți, în mare majoritate tineri. Federația are acum 27 000 jucători legitimați (19 000 în 1976), înscriși la 1900 secții de șah în

care își duc activitatea competițională. Deosebit de semnificativ este faptul că și geografia difuzării șahului este acum mult mai echilibrată, cuprinzând satele patriei noastre în care înainte de cel de-al doilea război mondial, cu o excepție sau două, sportul minții nu pătrunsese.

— **Mihail Sadoveanu a descris frumos șahul ca un indicator al stării social-politice.**

— Cuvintele spuse de Mihail Sadoveanu și pe care le redăm în continuare au fost scrise de mult și ele exprimă amărăciunea scriitorului față de lipsa totală de sprijin pentru șah din România antebelică, cu critici implicite la adresa realităților social-politice din acele vremuri. Iată cuvintele sale: „E ușor de observat că există o legătură directă între starea culturală a unui popor și jocul de șah. Cu cât populația unei țări e mai tristă economic, cu atât mai înapoiată sub raportul intelectual cu atât șahul este mai puțin cunoscut și răspândit. Farmecul lui se adaugă unor stări mai bune, e răsplătă a eforturilor generațiilor... Când începe a se răspândi jocul de șah într-o societate, înseamnă că omul se înalță cu câteva trepte deasupra celorlalte distracții care îi apar brutale și barbare...”

Bătrînii de azi ai șahului nostru, care au apucat acele timpuri, povestesc multe despre condițiile grele în care se desfășura mișcarea șahistă, a cărei activitate principală se concentra în... cafenele. Mai mulți entuziaști, între ei și profesorul Ion Gudju, președintele de onoare al federației noastre, au încercat să publice reviste de șah — care au rezistat numai câteva numere. Doar „Revista Română de Șah” — inițiată de ing. Anatole Ianovic, editorul de astăzi al „Buletinului problemistic” — și avînd ulterior ca director pe Mihail Sadoveanu a rezistat mai mult. Dar și ea a trebuit să-și întrerupă de câteva ori apariția. Răsfoind astăzi aceste vechi publicații te izbește tristețea care răzbate din paginile lor; cei ce le scriau consemnau neputincioși indiferența oficialităților față de orice sprijin real pentru dezvoltarea șahului.

— **Cum se reflectă pe plan calitativ dezvoltarea cantitativă a șahului nostru?**

— Se înregistrează creșterea an de an a numărului de concursuri organizate în țară. Jucîndu-se mai mult se joacă mai bine. Preocupați de rezultate, iubitorii de șah își perfecționează măiestria sportivă, nivelul general al forței de joc crește. Din această solidă bază de masă, în care tineretul precumpănește, se recrutează sportivii de performanță. Coeficientul de valoare — Elo-ul intern care oglindește rezultatele competiționale obținute în

intervale de șase luni de zile — oferă date semnificative. În 1980, lista Eloului intern cuprindea numele a 674 băieți și 249 fete; la 1 iulie 1983 — 2443 băieți și 400 fete; la 1 iulie 1984 — 4478 băieți și 756 fete.

— **Ce ne puteți spune despre afirmarea șahului nostru pe plan internațional?**

— Șahul românesc este tot mai mult cunoscut și prețuit. De cinci ori în ultimul sfert de secol, echipa reprezentativă a României a obținut locul secund în campionatele mondiale feminine — olimpiadele, cum li se spune. Ultima oară, la Lucerna, în 1982 (echipa a fost alcătuită din Margareta Mureșan, Marina Pogorevici, Dana Nuțu și Elisabeta Polihroniade și antrenată de Mircea Pavlov și Șerban Neamțu). Sperăm să obținem o performanță cel puțin asemănătoare la Olimpiada din Grecia, din noiembrie, anul acesta. În ultimul ciclu al turneelor pentru campionatul individual am avut pentru prima oară angajați în interzonale trei sportivi: Margareta Mureșan, Florin Gheorghiu și Mihai Șubă. Margareta Mureșan s-a calificat în meciurile candidaților, iar Șubă a fost la un pas de o performanță asemănătoare. În primăvara acestui an am avut satisfacția ca o elevă din țara noastră, Mădălina Stroe, să obțină medalia de argint la campionatele mondiale pentru junioare mici, disputate în Franța. În afara rezultatului în sine, performanța Mădălinei Stroe ne arată că sistemul nostru de pregătire a viitoarei generații de jucători de performanță este bun, că baza de masă a mișcării șahiste românești se dovedește a fi un rezervor inepuizabil de talente. Pot fi enumerate și alte rezultate bune obținute în concursuri individuale sau în întîlniri interțări. Dar pentru evaluarea creșterii calitative există și alte criterii...

— **Listele Elo difuzate de federația internațională de specialitate...**

— Da, aceste liste bianuale precum și numărul de titluri internaționale obținute. În ultimii ani, de pildă, numărul jucătorilor români incluși în listele internaționale Elo a crescut de la 34 în anul 1972 la 115 (74 bărbați și 41 femei) în ultima listă difuzată la 1 iulie 1984. În ultimii zece ani s-a dublat și numărul jucătorilor noștri deținători de titluri de mare maestru internațional, maestru internațional și maestru FIDE, avem în prezent 68 posesori ai acestor titluri.

— **Sînt aceste cifre într-un totuș satisfăcătoare?**

— Nu. Ele indică un progres calitativ real, cert, considerabil al mișcării noastre șahiste, explică succesele pe care le înregistrăm. Dar întrucît în unele țări ritmul

progresului este și mai intens, sintem obligați să intensificăm și noi eforturile pentru a ne dezvolta mai accelerat. Cum spuneam, numărul deținătorilor de titluri internaționale s-a dublat în țara noastră în ultimii ani. Ceea ce este un fapt lăudabil. Dar, în aceeași perioadă, numărul deținătorilor de titluri internaționale a crescut în lume foarte mult! A crescut și numărul jucătorilor români cu Elo internațional, au crescut coeficienții pe care îi au ei. Progresul este incontestabil, dar, din nou, nu la nivelul posibilităților. Din acest punct de vedere, situația șahului feminin este mult mai bună decât la bărbați.

— Cum explicați dezvoltarea accelerată a șahului la scară mondială?

— Prin capacitatea acestui joc de a fi popular, de a capta interesul publicului; prin prefacerile social-politice înregistrate în țările în curs de dezvoltare, cu efecte pe plan cultural-sportiv, șahul pătrunzând practic în toate țările din lume; prin explozia informațională pe care această dezvoltare o favorizează și care, la rândul ei, împinge șahul înainte; prin dezvoltarea șahului pe calculator; prin tendința de rentabilizare și transformare a șahului dintr-o activitate necesitând suport financiar într-una capabilă să se întrețină.

— Ce părere aveți despre activitatea editorială în domeniul șahului?

— Pentru a asigura un progres calitativ mai accelerat mișcării noastre șahiste și a satisface setea de lectură a iubitorilor de șah e nevoie, cred, să îmbunătățim activitatea depusă în acest domeniu.

— Revenind la actualul peisaj al șahului românesc, ce s-ar putea spune despre celelalte forme de activitate?

— În șahul prin corespondență echipa României a încheiat anul acesta victorioasă întrecerea în „Cupa latină”, depășind formațiile Franței, Italiei, Spaniei, Elveției. Amintesc că la una din ultimele finale mondiale individuale ing. Aurel Anton s-a clasat pe locul trei; ultima semifinală feminină ne-a adus satisfacția calificării maestrei internaționale Rodica Reicher în finala campionatului mondial. În domeniul șahului artistic, Emilian Dobrescu și Virgil Nestorescu au obținut numeroase premii la turnee internaționale de compoziție. La ultimul campionat mondial de compoziție pe echipe, Mircea Manolescu s-a clasat pe locul cinci în clasamentul individual. S-au organizat și câteva concursuri de șah computer; a fost creat prototipul unui minicalculator de șah de construcție românească.

REVISTA
ROMÂNĂ
DE

ȘAH

EDITAT DE FEDERAȚIA ROMÂNĂ DE ȘAH

ECHIPA FEMININĂ A ROMÂNIEI VICECAMPIOANĂ A LUMII!

Cele patru câștigătoare ale competiției feminine de șah a României, medaliașii au fost: Alina Lăcustă, Rodica Reicher, Ecaterina Gheorghiu, Mariana Mădăraș. În fața lor stău: Alina Lăcustă, Rodica Reicher, Ecaterina Gheorghiu, Mariana Mădăraș. În spatele lor: Alina Lăcustă, Rodica Reicher, Ecaterina Gheorghiu, Mariana Mădăraș.

IN ALTELE ȘAHUL
AMPLU RELATĂRI ACUM LA PARTICIPAREA
ECHIPELOR ROMÂNIA LA OLIMPIADA DE

• Strălucește succesul
al șahului românesc
la Olimpiada de
la Lucerna • Dana
Nistru - Terasosman
- cea mai bună
performanță indivi-
duală absolută •
Alte 2 medalii de
aur și una de bronz
în bilanțul nostru
olimpic • Record de
participare - 137 de

(de)

— Cum vedeți șahul la orizontul anilor 2000?

— Este greu de dat un răspuns exact la întrebare. Unele preziceri pot fi însă făcute. Șahul mondial este în continuu progres. Deviza Federației internaționale de șah „Gens Una Sumus” a animat și animă permanent mințile și sentimentele oamenilor de pretutindeni. Numărul celor care vor juca șah va crește considerabil. La fel și calitatea. Este o cerință firească, o necesitate. Societatea se va deschide tot mai mult pentru acest ascuțit joc al minții și al disciplinei. Paralel, progresul șahului român va fi de asemenea în continuu și constant progres. Echipa feminină de șah se va menține printre cele mai bune echipe din lume, deținând în continuare un loc fruntaș iar echipa masculină va mai câștiga câteva trepte. Numărul celor care vor fi posesori ai titlurilor internaționale va fi tot mai mare iar lupta în fața tablei de șah va fi tot mai ascuțită. Și acestea spre folosul tuturor...

Compozitorii de studii din România se bucură de un larg prestigiu în lumea studiilor. Ei au obținut victorii în puternice turnee internaționale organizate în ultimii ani; în afara succesului sportiv, în afara realizării pe plan estetic, lucrările lor sînt și contribuții valoroase în tezaurul teoriei finalurilor.

Îată o scurtă selecție a citorva din premiile dobîndite de ei.

NEGRUL ARE DOUĂ FIGURI ÎN PLUS, DAR ALBUL EGALIZĂ CU O MUTARE FINĂ

EMILIAN DOBRESCU
Premiul 1
„L'Italia Scacchistica”
1981

Albul joacă și face remiză

Deși negrul are două figuri în plus, albul obține remiză prin atacul consecutiv asupra figurilor adverse plasate nefavorabil. Cheia poziției pe care și-o construiește albul este mutarea fină 10.Tc1.

Îată soluția: 1.e5,Na5! 2.Re6, Tg7! 3.Ta1,Cg8 4.Tb3,Tb5 (4...Ne3 5.Ta7+,R:c6 6.T:g7 și 7.T:g3=) 5.Tg1,Ch5 6.Tb1,Tg6+ 7.Rf7! Tg7+ 8.Re6,Cg8 9.Tg1,Cf5 10.Tc1! (Numai așa! Pierde 10. Td1? Tg3 11.Tb7+ Cg7+ și 12...Ne3) 10... Tg8 (10...Ce7 11.Rf6=) 11.Tb7+ Tg7 (11...Cg7+ 12.Rf6,Ne2 13.Te2=) 12.Tb3,Cg8 13.Tg1 și se reia vechiul drum: remiză.

O MUTARE PARADOXALĂ, CARE DUCE LA PIERDEREA A DOI PIONI PROPRII...

Albul nu poate împiedica transformarea pionului a2 în damă, de aceea va înverca, mai întîi, să amîne acest fapt și, după ce va aduce regele alb în centrul tablei, să-și construiască o poziție de șah etern. Două mutări deosebit de grele ale albului (2.g6! și 3.g7!!) sînt cele care marchează începutul combinației sale.

Soluția: 1.e5+ R44 (1...Re3 2.e6,a1D 3.e7,Da7+ 4.Rd8,Rb2 5.g6=) 2.g6! (Nu 2.Cf5+?,R:c5 3.g6,Nh6! 4.C:h6,a1D și câștigă; la fel nici 2.e6?,a1D 3.e7,Da7+ 4.Rd8,N:g5 și albul pierde) 2...Nf4 (Pentru a împiedica avansarea pionului g) 3.g7!! (O mutare paradoxală, în urma căreia se pierd ambii pioni albi. Și totuși, acesta

VIRGIL NESTORESCU

Premiul 1
„Schakend Nederland”
Olanda, 1979

V. Nestorescu

Nr. 1737 Roemenie
le prijs toernooi KNSB 1979

Albul joacă și face remiză

este unicul drum spre remiză...) 8...Ne5+ 4.Rd7!N:g7 5.Ce2+, Re5 (5...Re5 6.Ce1,a1D 7.Cb3+)= 6.f4+, Rf6 7.Ce8! (Albul și-a atins scopul: cîmpul g7 este autobloat, iar regele negru este adus spre marginea tablei) 7...a1D 8.Ce4+, Rf7 9.Cg5+,Rf8 10.Ce6+,Rf7 11.Cg5+,Rf6 12.Ce4 șah etern.

O DILEMĂ INEVITABILĂ: ȘAH ETERN SAU PIERDEREA DAMEI

EMILIAN DOBRESCU

Premiul 1
„Suomen Shakki”
Finlanda, 1981-1982

Albul joacă și face remiză

Un studiu de mare dificultate, în care nu se întrevăde ce poate întreprinde albul pentru a preveni transformarea pionului g2 în damă. Și totuși, prin manevre subtile, albul crează o poziție de remiză pozițională, în care negrul intră forțat, trebuind să accepte fie șahul etern, fie pierderea damei sale.

De reținut este poziția la mutarea a 5-a, cînd albul sacrifică surprinzător tocmă pionul său avansat!

Îată soluția: 1.h7,Cg6 (1...g1D 2.h8D,D:g4 3.Nb4=) 2.Ne6+, Re6 (2...R:e6 3.Ce5+,C:e5 4.h8D, g1D 5.D:e5,D:e1 6.De6 și negrul nu poate scăpa de șah etern) 3.N47+,Re7 4.Nb4+,Rf7 5.h8D!!, Ch8 6.Ce5+,Rf6 7.Ne8!,Bg5 (7...

g1C 8.Cf3+) 8.Nd2+,Rh4 (8...e3 9.N:e3,N:e3 10.Nh3,g1D 11.Cf3+ etc.) 9.Ne1+,Rh5 10.Ng4+,Rh6 11.Nd2+,Bg7 12.Nc3!,Rf8 13.Nb4+, Re8 14.Nd7+,Rd8 15.Na5+,Re7 16.Nb4+,Rf6 17.Ne8! și regele negru nu are nici un cîmp la dispoziție pentru a se ascunde de șahurile albului.

UN REGE ÎN ȘAH

PAUL JOIȚA
Premiul al II-lea
„Suomen Shakki”
Finlanda, 1981-1982

Albul joacă și face remiză

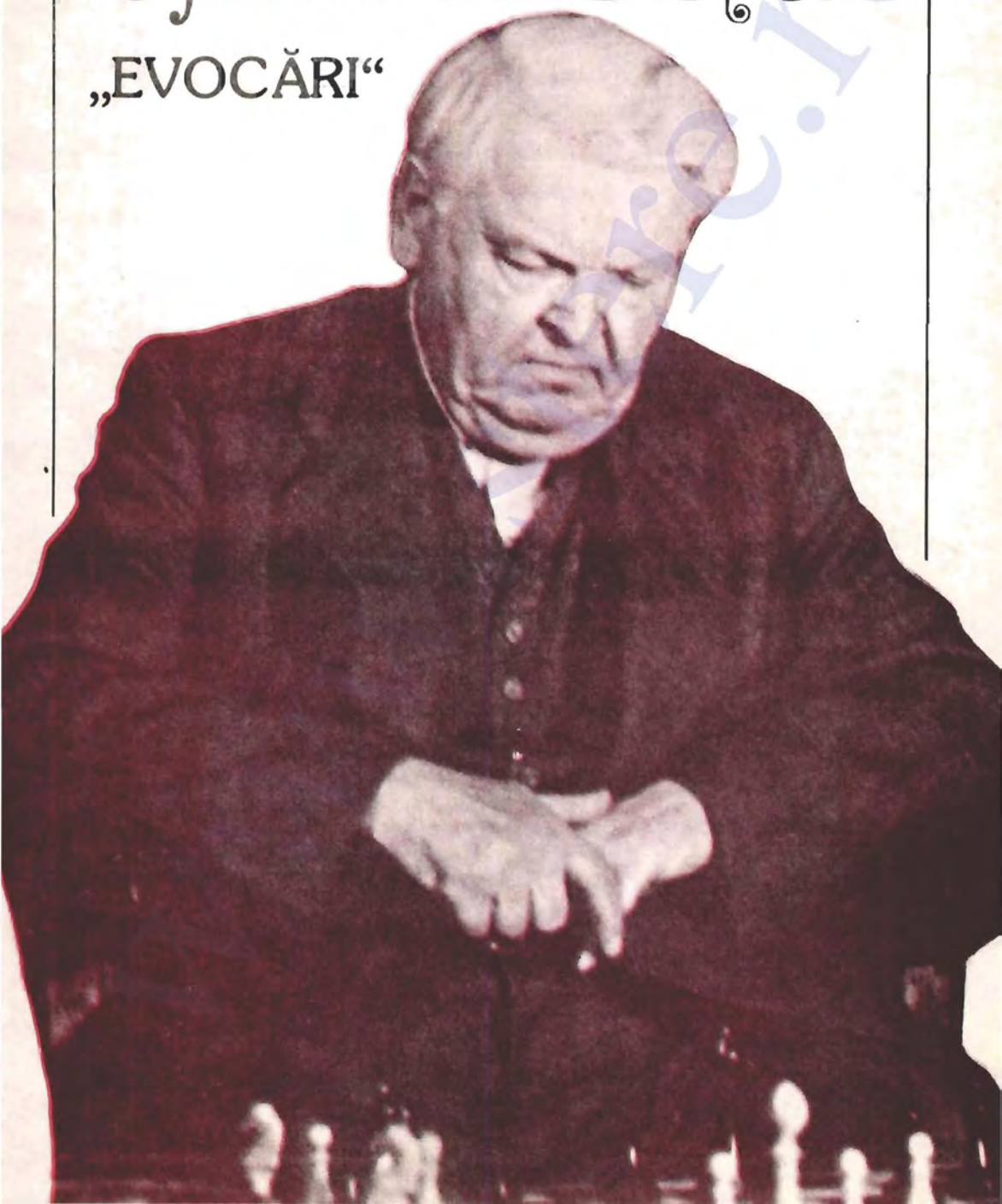
Nu, nu este nici o greșeală! Regele alb este în șah! Dificultăți tehnice l-au obligat pe autor să încalece una din regulile compunerii studiilor, dar acest fapt nu micșorează valoarea lucrării sale.

Deci, regele mută: 1.Rg5! (pentru a se apropia de pionii adversi) 1...h2 2.Cd3! (Nu 2.T:e3?, Ng5+ 3.R:g4,N:e3 câștigă) 2...Nh6+! 3.R:g4, e2 4.Tb3! (Negrul amenința 4...e2 5.C:e1,h1D ou câștig) 4...e1D 5.C:e1,h1D 6.Cg2!! (Cheia întregii combinații a albului) 6...Dh2 (Negrul nu are alte mutări satisfăcătoare, după ce i-a fost închisă diagonală mare a damei; de ex.: 6...R:g2 7.Tb2+ și 8.Tb1+; 6...D:g2+ 7.Tg3=; 6...Nc1 7.Th3!,D:g2 8.Tg3=) 7.Tb1+, Rf2 8.Tb2+ și șah etern.

MIHAIL ȘADOVEANU

„EVOCĂRI“

Firma „Mihail Sadoveanu” pentru răspîndirea jocului de șah...

CONSTANTIN MITRU, fostul secretar al lui MIHAIL SADOVEANU, evocă întâmplări șahiste din viața lui Conu Mihai

● Cartea „pe care am scris-o (de citit în tren) și pe care o intitulez „Aventurile șahului” ● 48 volume legate din colecția revistei „La Strategie” ● Un meșteșug de preț pentru bătrînii singuratici ●

Cînd a reapărut în anul 1947, „Revista Română de Șah” nu avea o redacție propriu zisă. Scrierea articolelor, comentarea partidelor, redactarea rubricilor de probleme și studii, secretariatul, tehnoredactarea, corectura — toate acestea erau făcute în mod benevol de un mănunchi de pasionați ai șahului. De tipărirea revistei se îngrijea un singur tipograf care era și linotipist și zetar și paginator; suferind de „morbil” șahului, se bucura să fie primul cititor al publicației. Aducea în fiecare zi spaltele cu paginile proaspăt aranjate, luînd cu el materialul scris ce urma să fie cules a doua zi de dimineață.

Din cînd în cînd se iveau însă unele greutăți. Erau anii dificili ai reconstrucției de după război, și procurarea hîrtiei, de pildă, părea cîteodată imposibilă. Cînd apariția numărului era în primejdie, intervenea Mihail Sadoveanu, marele scriitor fiind și directorul „Revistei Române de Șah”. Situația critică îi era comunicată prin mijlocirea lui Constantin Mitru, secretarul său, om cu înțelegere și bunăvoință pentru sportul pe tabla cu 64 de patrate. Se obținea aprobarea pentru hîrtie și revista apărea. Cu întîrziere, e drept, dar apărea, spre bucuria iubitorilor de șah din țară și a abonaților numeroși de peste hotare.

La circa trei decenii și jumătate de la acele întâmplări pe care le-am cunoscut ca adolescent — l-am rugat pe Constantin Mitru să-mi vorbească despre pasiunea pentru șah a lui Conu Mihai. Fost prieten și coleg cu fiul lui Mihail Sadoveanu, devenit ulterior cunoscut cu maestrul său, între 1945—1961, secretarul său, Constantin Mitru a cunoscut atît personal cît și din auzite dra-

gostea pentru șah a marelui scriitor. A evocat-o bucuros, puțin nostalgic, în cursul unei convorbiri pe care am avut-o la locuința sa într-o dimineață de iunie 1984. Discuția a debutat cu o mărturisire surprinzătoare din partea interlocutorului meu.

— Vă dezvălui atum o taină de care Conu Mihai nu a știut niciodată. În 1945, cînd am revenit din război, el mi-a cerut să-i fiu secretar. După ce am acceptat, m-a întrebat dacă joc șah. Cunoșteam jocul încă din liceu. Dar în acel moment mi-am adus aminte cît de mistuitoare era pasiunea pentru șah a maestrului și mi-am dat seama că dacă răspund afirmativ va trebui să-i devin partener de joc multe ceasuri din zi și din noapte. Am preferat să ascund adevărul. l-am răspuns că jocul îmi este străin...

Gazda amintește de o iarnă petrecută în perioada aceea la ferma de la Ciorogîrla. Sadoveanu dorise să facă agricultură și se mutase acolo cu familia. Adusese cu el o mulțime de cărți — unele cu sfaturi de lucrare a pămîntului, altele de șah. Dar mai mult a citit acelea cu scheme de șah. Neavînd parteneri, în multe seri rejuca partide din cărți și reviste sau analiza vreo poziție găsită pe o diagramă.

— L-am însoțit de multe ori la vînațoare și pescuit. Mult înainte de a se insera, îmi cerea să-i găsesc un partener pentru o partidă de șah seara. Mă duceam la învățător și întrebam cine din sat știe să joace șah...

— Ce cărți și reviste de șah avea?

Constantin Mitru a luat de pe biroul său o foaie de hîrtie și mi-a înmînat-o. Era o listă cu titlurile cîtorva dintre cărțile și revistele bibliotecii șahiste a maestrului. Observ, în primul rînd, colecția extrem de

rară a revistei franceze „La Strategie” — din secolul trecut — 48 volume legate! Două cărți de Philidor, fără precizarea anului de apariție, două lucrări semnate de Reti, altă colecție faimoasă în 19 volume legate „Schachjahrbuch”, cartea de studii a lui Paul Farago „Idei noi în șahul artistic”, „Al treilea turneu internațional al R.P.R.” și altele.

— Ce-mi puteți spune despre „Aventurile șahului sau Soarele în baltă”?

MIHAIL SADOVEANU

AVENTURILE ȘAHULUI

EDITURA ION CREANGĂ

— Mihai Sevastos, care a condus editura „Adevărul”, mi-a dat copiile citorva scrisori primite de la Conu Mihai. Într-una din ele, datată 17 iunie 1932, maestrul îi propune să tipărească „o colecție de cetit în tren” și care să cuprindă „un manual vioi și amuzant” despre șah și despre bridge. Într-o

altă scrisoare, expediată după ceva mai mult de un an, la 25 iulie 1933, Sadoveanu își exprimă intenția de a veni la București, la editură, „ca să mă înțeleg asupra cărții pe care am scris-o (de cetit în tren) pe care o intitulez „Aventurile șahului”.”

Gazda ia din rafturile bibliotecii mai multe volume — ediții diferite din „Aventurile șahului”. Ediția princeps — 1933 în editura „Adevărul”. Următoarele două ediții, în 1944 și 1947, le-a editat „Cartea Românească”. Întîmplările povestite cu atîta farmec de Temistocle Cantaraga au fost incluse în 1959 în volumul 18 din „Opere”. După doi ani urmează o reeditare în Biblioteca pentru toți, iar în anul 1971 Editura Minerva o publică într-unul din cele 12 volume Sadoveanu, în parte îngrijite de Constantin Mitru. În sfîrșit, editura „Ion Creangă” inițiază o ediție prescurtată în 1980, tradusă și în limba germană, cu frumoase ilustrații semnate de Val Munteanu. Au apărut atîtea ediții, unele în tiraje mari, dar în librării nu poate fi găsit nici măcar un exemplar din „Aventurile șahului”! Ce altă mărturie poate fi adusă popularității mari de care se bucură această operă decît faptul că e imediat smulsă din rafturile librăriilor? Fragmente din carte au fost publicate în Uniunea Sovietică, în Franța și în alte țări.

— Îmi puteți povesti cite ceva cu privire la legătura lui Sadoveanu cu revista de șah?

— Da, există o mărturie inedită pînă acum, a interesului pe care maestrul îl purta revistei mult înainte de a deveni directorul ei. El a intervenit în favoarea ei cînd revista încă nu se tipărea la Iași. Între scrisorile primite de Sevastos se găsește una din 18 decembrie 1925 în care Conu Mihai îl informează că Lernoșnic, un cunoscut șahist ieșean, i-a trimis o colecție cu reviste de șah și îl roagă să intervină pentru ca redacția revistei să primească permise CFR.

1927: „FOLOSUL ȘAHULUI POATE FI SOCOTIT CÎT AL UNEI RELIGII DE ÎNFRĂȚIRE ȘI DEZARMARE...”

„Lumea, la noi, nu disprețuiește șahul, această distracție aleasă — prea mult joc spre a fi știință și prea multă știință spre a fi joc — e însă cu totul departe de misterul lui... Șahul nu e un joc de interes. El cuprinde în el însuși plăcerea și satisfacție curată — ca o statuie fin cizelată sau o poezie frumoasă... Năpăsură contemporanilor noștri nu-i justificată. În orice caz nu-i voită. Ea se datorează ignoranței sau lenei. Difuzarea jocului de șah stă în raport direct cu difuzarea culturii... O partidă de șah este unică. O

partidă de șah se dezvoltă ca un organism aparte, din elemente cunoscute — însă întotdeauna altfel în succesiunea și combinațiile lor. Acest lucru singur e important cît un fenomen. Și cînd dezvoltarea partidăi are în ea ordine, cugetare și plan, atunci șahul devine problemă și artă în același timp și oferă o fină plăcere intelectuală. Am privit întotdeauna șahul sub acest unghi deosebit: necesitate de inteligență pură ca și numerele, armonios și incommensurabil ca și ele. De aceea n'avem ovințe destule ca să îndemnăm pe părinți

și pe profesori să îndrumeze preocupările tineretului și spre șah... Dacă voiți, utilitatea putem s-o dovedim și din punctul de vedere al raporturilor internaționale. Căoi numerele și semnele șahului, familiare tuturor jucătorilor din toată lumea, îngăduie oamenilor de limbi și nații diferite să comunice între ei, să se cunoască și să se estimeze. Am putea zice chiar — să se iubească. E destul la urma urmei să nu se urască — și folosul șahului poate fi socotit cît al unei religii de înfrățire și dezarmare...” („Revista Română de Șah”, 1927)

Constantin Mitru îmi arată un alt document interesant, inedit, certificatul nr. 2232 eliberat în ianuarie 1930 de către Grefa Tribunalului din Iași secția a III-a prin care se confirmă că în registrele firmelor individuale, la nr. 17 din 28 ianuarie, este înscrisă firma „Mihail Sadoveanu” pentru răspunderea studiului jocului de șah, revistă științifică sub emblema Revista Română de Șah, organ oficial al federației române de șah cu sediul în Comuna Copou, județul Iași!

Gazda deschide volumul „Evocări” și îmi citește câteva rinduri din eseu „Cine-i bătrînul acela singuratic” în care maestrul recomandă „trei meșteșuguri pentru bătrînii singuratici”, pentru a le ușura povara senectuții. Primul meșteșug — vinatul și pescuitul. Al doilea — șahul, pentru că „Îndeletnicirea șahului este narcoticul cel mai puțin primejdios pentru muritorii care suferă de morbul bătrîneții”. Al treilea meșteșug este cartea....

— Îmi puteți povesti câteva întâmplări șahiste din viața lui Sadoveanu?

— Fratele său Vasile Sadoveanu evocă două întâmplări savuroase în cartea „Bădia Mihai”. Prima întâmplare s-a petrecut cînd maestrul locuia la Fălticeni. Într-o după amiază, l-au chemat pe tapițerul Rimmer să repare niște scaune. Conu Mihai era așezat la o masă pe care se aflau tabla și piesele de șah. Analiza o partidă. Nu a băgat de seamă cînd Rimmer a venit în spatele său și a început să urmărească mersul jocului. Cînd era în fața tablei de șah era atît de

concentrat încît puteai să spargi lemne cu toporul în cameră și nu-l deranja. După un timp, tapițerul l-a întrebat: „Cucoane Mihai, nu e mai bună mutarea asta?” și a făcut el mutarea cu o piesă. Abia atunci l-a observat maestrul. Mirat și bucuros totodată, l-a invitat să ia loc în fața sa și să joace o partidă. Rimmer a acceptat, partida s-a transformat în partide — întrerupte numai pentru a li se servi mîncarea — și întîlnirea s-a încheiat tîrziu în noapte. Scaunele au fost reparate abia în zilele următoare. La această întîmplare, povestită de Vasile Sadoveanu, mai poate fi adăugat ceva. Prin anii '50, cu prilejul alegerilor, maestrul a plecat la Iași și a vizitat Universitatea. La un moment dat, un profesor s-a apropiat de el și i-a spus că-l cheamă Rimmer. Ștîți, i-a amintit, sînt băiatul tapițerului cu care ați jucat șah la Fălticeni! Întîlnirea i-a făcut multă plăcere maestrului...

— A doua evocare din „Bădia Mihai”, amintesc Constantin Mitru, se referă la partidele jucate de Sadoveanu la cafeneaua Traian din Iași. Principalii săi parteneri erau poetul Mihai Codreanu, ing. Dimitriu, Andrei Winkler și Ostersetszer. Codreanu era volubil în timpul jocului și odată, după ce răspunsese la o mutare a maestrului, s-a adresat unui domn mai în vîrstă ce stătea de multă vreme în picioare și le urmărea lupta, cerîndu-i să confirme că mutarea făcută era cea mai bună posibilă. Consternat,

1. Căpătal să-l tăie;
2. Șahmat să nu facă;
3. Lîințel să steară;
4. Șahmat să nu deie;
5. Oric pleu să-l lase;
6. Să nu mîște piese;
7. Să nu facă glume;
8. Să nu se afune;
9. Să nu facă senin;
10. Să fi de lenin.

chibițul i-a spus că nu poate confirma calitatea mutării deoarece... nu știe să joace șah!

Apropo de spectatori, maestrul s-a distrat într-o zi și a scris un regulament al chibiților. Constantin Mitru nu-l are la îndemână, dar știe că aceste reguli au început să circule printre șahiști chiar în câteva variante*).

După încheierea interviului, am găsit o notă interesantă într-un număr mai vechi al Revistei Române de Șah (5/1961). Maestrul sportului ing. A.F. Ianovici amintea în această notă despre un pensionar șahist pe care-l întâlnise într-un club sibian și care i-a povestit că l-a cunoscut pe Sadoveanu când acesta a poposit la Sibiu, înaintea celui de-al doilea război mondial. Cu acest prilej, Conu Mihai i-a făcut cunoscut că scrisese în versuri un decalog al chibiților. I l-a spus și sibianului i-a plăcut atât de mult încât l-a memorat peste ani. Maestrul Ianovici — fondator al Revistei Române de Șah în 1925 — a notat „decalogul” și l-a publicat în revistă. Reproducem savuroasele îndemnuri ale „decalogului”:

1. Să tacă
2. Gesturi să nu facă
3. Orice sfat să lese
4. Să n-atingă piese
5. Să nu fredoneze
6. Să n-aprecieze
7. Să nu facă glume
8. Să nu ne afume
9. Să nu facă semn
10. Să fie de lemn!

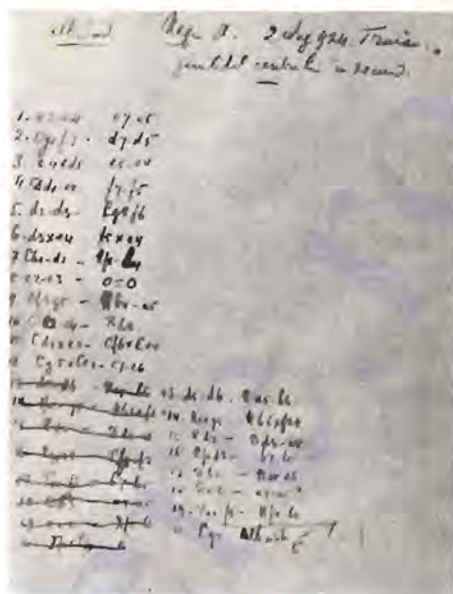
— Printre partenerii săi de șah din Bucu-rești se găsea și pictorul Camil Resu...

— Da, iar portretul pe care i l-a făcut în 1952 are o mică istorioară. În prima zi când a început tabloul, Resu și-a aranjat șevaletul, culorile, a tras câteva linii și maestrul i-a spus: „Hai să facem o partidă, azi n-am chef să pozez”. În zilele următoare mai mult s-a jucat șah decât s-a pictat...

La încheierea convorbirii, gazda mi-a arătat fotografiile ale maestrului jucând șah și a acceptat cu amabilitate să împrumute două dintre ele pentru a fi reproduse în almanahul de șah.

...Într-o istorie a șahului românesc — care așteaptă să fie scrisă — Mihail Sadoveanu ocupă, fără îndoială, un capitol aparte, unul din cele mai proeminente.

*) La câteva zile după interviu, o surpriză: fostul șef de cabinet al maestrului mă informează că a găsit în arhivele sale „Cele zece porunci pentru chibiți” scrise de Sadoveanu, precum și trei partide jucate de „Conu Mihai” în anul 1924, la Cafeneaua Traian din Iași. Partidele au fost notate pe filele unei cărți de șah și ne arată că maestrul era un jucător melucios, puternic, care știa să atace și să se apere și cu care nu era de glumit...

Alb — SADOVEANU

Negru — D.

2 August 1924,

(Cafeneaua) Traian, Iași

1.e4,e5 2.Cf3,d5 3.d:d5,e4 4.De2,f5 5.d3,Cf6 6.d:c4,f:c4 7.Cbd2,Nb4 8.c3,0-0 9.Cg5,Na5 10.Dc4,Rh8 11.Cd4,e4 12.Cg4,e4 13.d4 14.Ng5,Nf3 15.Bd2,De2 16.Nd3,b5 17.Db3,Ne6 18.Dc2,a5 19.Ta1,Nb6 20.Cg8 și albul otștigă.

Alb — WINKLER

Negru — SADOVEANU

Partida italiană

3 August 1924, (Cafeneaua) Traian

1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.Nc3,Nc6 4.c3,Cf6 5.d4,c:d4 6.c:d4, Nb4 7.Cc3,Cc4 8.0-0-Nc3 9.d5,Nf6 10.Te1,Ce7 11.T:e4,0-0 12.Cg5,d6 13.Dh5,Nf5 14.Tb4,Ng6 15.De2, Cf5 16.Tg4,Te8 17.Df3,Te1 18.Nf1,T:c1 19.T:c1,N:g6 20.Nd8,N:c1 21.N:f5,N:f5 22.D:f5,N:b2 23.Tb4,De7 24.Te4,Df6 și albul abandonează.

Se jucau partide de luptă, la Cafeneaua Traian, în urmă cu șase decenii!

24. Foto publicistică: Sportmagazin (București) — 1952. — 248. — 249.

248. — 249. Foto publicistică: Sportmagazin (București) — 1952. — 248. — 249.

SADOVEANU

DAT ÎN JUDECATĂ!

Atitudinea progresistă a marelui scriitor — vizibilă și în preocupările sale pentru șah — i-a atras mari adversități din partea lui Cristian Leu, care a reușit să provoace în anul 1934 o adevărată disidență în cadrul Federației române de șah. În 1942, în plină ocupație germană, Leu s-a adresat tribunalului, reclamându-l pe Sadoveanu și revista pe care o condusesse. Iată ce se spunea în reclamația înaintată tribunalului de Cristian Leu:

„Activitatea sa a fost nedesmințită contra activității noastre (a elementelor de extremă dreaptă — n.a.). Ea poate duce la următoarele consecințe: a) compromiterea legăturilor româno-germane; b) posibilitatea penetrației acțiunii extremiste (o referire la influența personalităților cu vederi progresiste — n.a.) în masa tineretului școlar și în muncitorime; c) posibilitatea de spionaj...”

Amenințările nu l-au speriat pe Sadoveanu; el a continuat să se intereseze de șah și să stimuleze, chiar și în acele vremuri atât de grele, dezvoltarea sportului minții, oferind premii studenților distinși la întrecerile studențești organizate din inițiativa sa.

Mihail Sadoveanu îl înfruntă, cu piesele negre, pe Camil Petrescu. În picioare, Ion Jalea și Iorgu Iordan.

AB-WINKLER
Negru-SADOVEANU

Partida spaniolă
30 iulie 1924

(Cafeneana) Traian
1.e4,e5 2.Cf3,Cc6
3.Nb5,a6 4.Na4,d6
5.O-O,Nd7 6.d4,b5
7.Nb3,c:d4 8.C:d4,
C:d4 9.D:d4,e5 10.N:f7
R:f7 11.De3,Cf6
12.f4,De8 13.e6,Cg4
14.Df3,Rg8 15.e6,N:e6
16.Tel,b5 17.h3,Td8
18.h:g4,h:g4 19.Dg3,
Dg6 20.Ne3,Nc7!
21.Nf2,Dh6 22.Rf1,
Ne4+ și albul abandonează.

408

Dumitrescu

1.e4 - e5
2.Cf3 - Cc6
3.Nb5 - a6
4.d4 - b5
5.O-O - Nd7
6.Nb3 - c:d4
7.C:d4 - C:d4
8.C:d4 - e5
9.D:d4 - e5
10.N:f7 - R:f7
11.De3 - Cf6
12.f4 - De8
13.e6 - Cg4
14.Df3 - Rg8
15.e6 - N:e6
16.Tel,b5 - Td8
17.h3 - Td8
18.h:g4 - h:g4
19.Dg3 - Dg6
20.Ne3 - Nc7!
21.Nf2 - Dh6
22.Rf1 - Ne4+ și albul abandonează.

408

Von E. Pradigast in

1931: „EXISTĂ O LEGĂTURĂ DIRECTĂ ÎNTE STAREA CULTURALĂ A UNUI POPOR ȘI JOUL DE ȘAH”

„...Omul și a creat un drept la viață prin această manifestare de nobleță a inteligenței sale. Îngă știința pe care o respectăm, îngă arta pe care o iubim, trebuie să adăugim și acest misterios joc născut din geometrie și din numere, gimnastică pură intelectuală, nobleță nevinovată, vis spumos al euforiei. E ușor de observat că există o legătură directă între starea culturală a unui popor și jocul de șah. Cu cât populația unei țări e mai tristă economicște și mai înăpăiată sub raport intelectual, cu atât șahul e mai puțin cunoscut și răspândit. Farmecul lui se adaugă unor stări mai bune, e o răsplată a efortului generațiilor (”,*Revista Română de Șah*”, ianuarie 1931).

1940: „ȘAHUL DEPRINDE PE OM CU LEALITATE ȘI APECIEREA JUSTĂ A VALORILOR”

„Săracul joc de șah! Unde să-și mai găsească sălaș în asemenea vremuri de preocupări, unele aprigi, altele aspre?... Șahul nu e atât un joc cât o instituție morală! Șahul te poate desface într-o clipă de cele meschine cât și de cele tragice ale timpului. Îți conferă o nobleță, o nobleță a liniștii și a îngăduinții. Te fixează puțin în spațiu pentru adăncirea unei combinații, așa cum floarea se fixează în timpul fugar o clipă pentru un scop divin. În ea misterul vieții ținde a realiza frumosul, pe lângă armonioasele rânduiri biologice; în adăncirea combinațiilor de șah e ascuțirea unei inteligențe pe care Dumnezeu o vrea mai pură și mai dezinteresată. Șahul îți dă dreaptă-rânduială, liniște, zămbet amical. Înăltură pasiunile violente, jocurile de hazard. Deprinde pe om cu lealitatea și cu apecierea justă a valorilor... Șahul e cel mai prețios dar pe care un om inteligent și-l poate face sie-însuși pentru vârsta maturității și mai ales pentru anii penibili ai bătrâneței” („*Revista Română de Șah*”, mai 1940)

1947: „ȘAHUL ÎSI REGĂSEȘTE TEMEIUL ÎN DIFUZAREA CÎT MAI LARGĂ ÎN MASELE POPORULUI”

„Iat-o („*Revista Română de șah*” — n.n.) aparând iar, în împrejurări cu totul schimbate. Șahul își regăsește temeiul în talent, în buna învoire și înfrățire între toți oamenii, în difuzarea cît mai largă în masele poporului. Nu mă îndoiesc, nici o clipă, că ne va fi dat să asistăm la o temeinică manifestare de progres” („*Revista Română de Șah*”, ianuarie 1947)

MIHAIL SADOVEANU

BIRUINȚA LUI ALEFİN

Articol apărut în „*Revista Română de Șah*”,
ianuarie 1928.

Jucătorii de șah cunosc toți zicătorile celebre: „Șahul e regele jocurilor și jocul regilor”; „Șahul e prea mult joc ca să fie știință și prea mult știință ca să fie joc” și au auzit de multe ori sau au povestit măcar odată în viața lor istoria cu brahmanul care a inventat această minune în sine fără atingeri cu cele pămîntești, istoria cu bobul de grîu pe prima căsuță a tablei, două pe a doua, patru pe a treia și așa mai departe în progresie geometrică, pînă la 64: drept răsplată a plictisului rajah indian. Numai atîta ceri? a zîmbit regele. Pentru atîta am jurat? Pasă la vechilul meu, să-ți dea un pumn de grîu și fii mulțămît. — Prea mărte și slăvite stăpîne, a ripostat umilit brahmanul și a zîmbit: tu care ești deopotrivă cu soarele și strălucești ca luceafărul între stele, care întinzi brațul și faci să se cutremure pămîntul de la răsărit și pînă la apus; tu cel mai înțelept, mai ager, mai viteaz și mai milostiv dintre stăpînituri, care cu un cuvînt poți da viață și moarte, fericire și nefericire — înduplecă-te la rugă umilitului tîn rob și chemînd pe marele vistiernic, care știe să se îndeletnicească cu numerele, cere-i să scrie socoteala cu pana pe o foaie de pîrpus și să arate numărul adevărat... — Care număr? — Numărul de boabe de grîu, prea slăvite și milostive stăpîne. — Nu ți-am spus să treci să-ți dea grîul? Să-ți dea o dimerie, dacă dorești mai mult. Îți dăruiesc o mîerță, ca să-ți fac o plăcere, așa cum mi-ai făcut și tu mie învățîndu-mă un joc adînc, care cere cugetare și pătrundere și care a alungat plictisul zilelor mele, luminîndu-le. — Prea slăvite stăpîne și milostivule viteaz, bunătatea ta mă covîrșește, dar aș vrea să te înduri să împlinești umila mea rugare, și Dumnezeu! cei veșnici își vor aduce pururi aminte de mila ta. Bănuind ceva în legătură cu minu-

natul joc care-i sta înainte, rajahul a bătut din palme și a poruncit să vie pe loc marele vistiernic c-o pană de giscă tăiată din proaspăt și c-o foaie albă de papirus. Venind acela și închinându-se, stăpînul său i-a lămurit problema și l-a pus să facă socoteala. Iar vistiernicul mîngîindu-și barba cu nedumere și clipind din ochi, a scris și a făcut înmulțiri. S-a scos un număr de optsprezece ori nouăsprezece cifre; în care, după îndemnul zimbitor al brahmanului, așezînd socoteala griului, a aflat că nu-i în stare împărăția marelui rajah să plătească chiar dacă ar aduna toată roada de griu a împărăției și a noroadelor în jitnițe. Chiar dacă ar strînge roada de griu pe zece ani; și nu numai pe zece, ci pe o sută și o mie de ani dac-ar strînge-o, tot n-ar putea plăti brahmanului. Și-atuncea rajahul, care jurase zîmbind, s-a înfricoșat foarte. Căci puterea numerelor este egală cu a zeilor. Căci numerele sînt o forță în sine; deci sînt Dumnezeu.

La asta probabil nu se gîdea celebrul între şahiști d-rul Tarrasch, cînd, acum cincisprezece ori douăzeci de ani propaga cu ardoare o așa-zisă știință a şahului. D-rul Tarrasch a creat o școală, căutînd să stabilească legi, sisteme, metode și formule — care ar fi permis unui inițiat să cîștige mecanic partidele la şah. În vremea aceea Alapin, teoreticianul rus, i-a făcut o năstăvire intimă povestind un alt basm oriental —

despre o împărăție în care un învățat din occident venise cu formulele secrete, care făceau pe cel ce le cunoștea să cîștige invincibil la şah. S-a întîmplat imediat o catastrofă: şahul n-a mai avut nici un farmec, și împăratul a poruncit să fie tăiat acel blăstămat de la apus și formulele lui să fie arse, împrăștiate în vînt și uitate.

N-a fost nevoie de asemenea operații pentru sistemele doctorului Tarrasch. Zădărnicia alegațiilor lui s-a dovedit chiar de atunci. Formulele lui nu l-au împiedicat să piardă multe partide; iar cele pe care le-a cîștigat, le-a cîștigat pentru că e un jucător tare. Iar ce s-a întîmplat acum cu Alehin și cu Capablanca ilustrează din nou infinitul misterios al acestui joc-minune. Capablanca avea anii trecuți impresia, judecîndu-se pe sine însuși, că a mers așa de departe încît e cu neputință să mai piardă o partidă. Alehin a dovedit, fără să aibă o impresie similară, că şahul e — ca să zic așa — fără fund. Asta s-a dovedit încă o dată, precum s-a mai dovedit și-n alte rînduri. Și se va mai dovedi și de aici înainte. Va veni unul a cărui artă și știință vor birui adîncimea și furtuna lui Alehin. Căci nici astăzi nu s-au împlinit anii în care griul împărățiilor, adunat din vremea aceea veche și pînă acum, să poată covîrși numărul pe care vistiernicul l-a scris cu pana lui de giscă.

AVENTURI PE 64 DE PATRATE

● Capcana

Poziția alăturată a survenit într-un moment cheie al meciului Suedia — Cehoslovacia, disputat la Elsinore — unde se afla castelul lui Hamlet... — în cadrul campionatului european pe echipe, 1982. Continuau să mai joace marele maestru ceh Ftacnik, cu albele, împotriva lui Kristiansen, Cehoslovacia avea neapărat nevoie de o victorie pentru a se califica în finala competiției. Componentii echipei ceh erau mulțumiți: pionii liberi a și b ai lui Ftacnik erau mult mai promițători decît cei doi pionii în plus al negrului, a cărui majoritate de patru avea de luptat și împotriva regelui alb. Kristiansen i-a întins însă o cursă adversarului său jucînd 29...g5. Fericit oă i se oferă prilejul să cîștige un pion, Ftacnik nu a mai calculat urmările. A luat pionul cu nebulul (Ng5), urmînd ea după f:g5 să ia cu turnul nebulul negru de pe e5. A urmat însă „bomba”: 30...Nd4! Se amenință pur și simplu Tf2 mat! Dacă 30...Ne3 atunci 31.Td3 și se cîștigă figura. S-a jucat în continuare 31.g4,h:g4+ 32.R:g4,Tg2+ 33.Rh5,T:g5+ 34.T:g5+f:g5 35.R:g5,Rf7 36.Rf4,Re6 37.b4,Ne3 38.a6,Nd4 39.b5,Nb6 40.e5,Rd5 41.Rf5,Nd4 și albul a cedat. Pentru finală s-a calificat echipa suedeză, oferind una din marile surprize ale competiției.

CIUDATUL MARȘ REGAL PE LINIA A OPTA

EMILIAN DOBRESCU

Premiul I
Concursul „Solidarnost”
Skopje, Iugoslavia, 1972

I награда

4. EMILIAN DOBRESCU
Букурешт — Руманија

Albul joacă și câștigă

Ideea studiului constă în alegerea exactă a mutărilor regelui alb, după ce apar pe tablă dama albă și dama neagră provenite din transformare.

Soluția: 1.a7 a1D 2.a:b8D Da6+ 3.Rd8! (De aici încolo începe marșul ciudat al regelui pe linia a 8-a pînă în colțul h8 și înapoi) 3...Da5+ 4.Re8! Da4+ 5.Rf8! Da3+ 6.Rg8 Da2+ 7.Rh8 Da1 8.Db7! (Singura mutare care apără amenințările de mat ale negrului și menține la rîndul ei atașul alb) 8...Rg6+ 9.Rg8 Da2+ (Negrul se întoarce în scară cu dama sa) 10.Rf8 Da3+ 11.Re8 Da4+ 12.Re7! Da3+ 13.Re6 Da2+ 14.Rd6 Da3+ 15.Ne5+

MANEVRA ÎN TRIUNGHI

VIRGIL NESTORESCU

Premiul al II-lea
Concursul „Solidarnost”
Skopje, Iugoslavia, 1972

II награда

22. VIRGIL NESTORESCU
Букурешт — Руманија

Albul joacă și câștigă

Combinând amenințările de mat pe prima linie cu transformarea pionului, albul aduce pe negru

în poziție pierdută. Este de reținut manevra în triunghi repetată a regelui alb: 1.a8 T:f5 2.a7 Ta5 3.Rg8! Tg5+ 4.Rf2! Tg2+

Aceste ultime două lucrări — împreună cu alte cinci studii românești, au fost reproduse de revista „Sahmatî v S.S.S.R.” din Moscova într-una din obișnuitele treceri în revistă anuale consacrate celor mai valoroase opere atu-

O CONTRIBUȚIE LA MONOGRAFIA „DAMA CONTRA TURN+NEBUN”

EMILIAN DOBRESCU

Concursul omagial „A 25-a aniversare a Republicii Socialiste România”, 1972—1973
Premiul I—II

1. Е. ДОБРЕСКУ
Конкурс 25-летия
социалистической
Румынии
1972—73, 1-2-я призы

Albul joacă și câștigă

Studiu teoretic cu materialul preferat al autorului (D contra T+N), prezentînd o nouă contribuție la monografia sa dedicată acestui tip de final. Este de reținut mutarea paradoxală 2.Rf5! care îndepărtează oarecum regele de centrul luptei.

1.Rg8,Nf8! 2.Rf5!,Ng7 (Turnul nu are locuri convenabile de deplasare 2...Te8 3.Db7+ Rd8 4.Re6 Te7 5.Dd5+ Re8 6.Da8 mat) 3.De5+ Rd8 4.Dd6+ Re8 5.Rg6, Nh8! 6.Rf7,Td8 7.De6+ Rb8 8.Re7, Te8 9.Dh6+ Ra8 10.Rd7,Tg8 11.Da5+ și după încă trei șahuri se pierde turnul.

5.Rf8! Ta2 6.Cc6! (Amenințată 7.Te1+ și 8.Te2+) 8...Ta1! 7.Rg8! Tg1+ 8.Rf2 Tg2+ 9.Rf5! Ta2 10.Te1+ Rh2 11.Te2+ și câștigă.

distice publicate în lume în anul ce s-a scurs. Mai mult de o treime din lucrările selecționate au fost creații ale unor compozitori români! Iată celelalte studii reproduse:

MOMENTUL CHEIE TRANSFERĂ RÎNDUL LA MUTARE NEGRULUI

VIRGIL NESTORESCU

Premiul I—II
Concursul omagial „A 25-a aniversare a Republicii Socialiste România”, 1972—1973

2. В. НЕСТОРЕСКУ
Конкурс 25-летия
социалистической
Румынии
1972—73, 1-2-я призы

Albul joacă și câștigă

În același concurs alt studiu cu caracter teoretic (Dama) contra T+C). Momentul-cheie al soluției îl reprezintă mutarea 3.Re2!, care are drept scop transferarea rîndului la mutare pentru negru. După aceasta începe o manevră care deplasează sistematic turnul și regele negru spre colțul a8, unde lupta se încheie cu mat.

Soluția: 1.De1+J,Rb7 2.De5,Ra8! 3.Re2!,Ta2+ 4.Rf8,Ta3+ 5.Re4!, Ta4 6.Re8! (În această poziție trebuia să ajungă albul, dar cu negrul la mutare!) 6...Ca2 7.Rd3,Ta5 8.De6+ Ra7 9.Re4!,Ta6 10.De7+, Ra8 11.Rb5(b8),Ta7 12.De8 mat

2. E. DOBRESCU
Com. Solidarității
1972, 1-2 prize

4. B. NESTORESCU
Com. Solidarității
1972, 2-4 prize

5. E. DOBRESCU
B. NESTORESCU
«Șah», 1972
1-8 prize

6. E. IANOSHI
«Mădărarul»
1972, 1-4 prize

7. P. MORICA
«Revista de Șah»
1972, 3-6 prize

„ARMA SECRETĂ” — AMENINȚAREA CU PAT

EMILIAN DOBRESCU
și VIRGIL NESTORESCU
Premiul I
„Szachy” — Polonia 1972

Albul joacă și câștigă

Șansa de câștig a albului este dată de pionul său din g6, dar negrul dispune de pionul h2, care trebuie imobilizat. Călea spre câștig constă tocmai în folosirea acestui pion în plasa de mat pe care o construiește albul cu abilitate.

Soluția: 1.g7,e4! 2.Cg4,f:g4 3.N:e4,N:e4! 4.Ng2+ R:h4! 5.T:e5, Tf8+! 6.Rh7 (Turnul nu poate fi capturat, căci negrul ar fi în pat) 6...Th8+ 7.Bg6,Th6+ 8.Rf7! (Nu 8.R:f5?, Tf6+ 9.R:e4,Tg6! 10.T:e7,Rg5 și 11...Rh6=) 8...Tf6+ 9.Be5,Tf8+ 10.Rd7,Td8+ 11.Re6, Td6+ 12.Rh5,Tg6 (Continuarea șahurilor este mai slabă: 12...Tb6+ 13.Re5,Tb5+ 14.Rd4,Tb4+ 15.Re3,Tb3+ 16.Rf4 și albul câștigă)

18.Te7,Rh5! (13...Rg5 14.Ne4 etc.) 14.Nd5! g2 15.Nf7! și 16.g8 câștigă.

FOLOSIREA PLASEI DE MAT

ERVIN IANOSHI
„Magyar Sakkelet”
Premiul I
R.P. Ungară, 1972

Albul joacă și câștigă

Albul are trei figuri contra N, dar negrul dispune de pionul h2, care trebuie imobilizat. Călea spre câștig constă tocmai în folosirea acestui pion în plasa de mat pe care o construiește albul cu abilitate.

Soluția: 1.Re2! (Lăstod nebunul în priză, albul are în vedere că după 1...R:h1 urmează 2.Rf2 și mai târziu venind în joc cu calul va da mat pe timpul g8) 1...Nf1+ (La 1...Ng2 urmează 2.Cg6,N:h1 3.Nf2+Rg2 4.Cf4+ 2.Rf3! (Nu 2.Re3? din cauza 2...Ng2! 3.Cg6, N:h1 4.Nf2+Rf1=) 2...Nd3! 3.Cf7 (Aparent era bine 3.Nf2+, R:h1 4.Na7, dar după 4...Ng6! albul nu poate câștiga: 5.C:g6,h4!

și 6...h3 etc.) 3...Ne4+! 4.Re2!, N:h1 (Negrul capturează nebunul, dar piesele sale îl vor înecoda) 5.Nf2+Rg2 6.Cg5,h4 7.N:h4,Rg1 8.Ch3+Rg2 9.Cf4+Rg1 10.Nf2 mat

MĂSURI URGENTE

PAUL JOIȚA
Premiul 3
„Revista de șah” 1972

Albul joacă și câștigă

În fața teribilei amenințări Df7+ albul trebuie să ia măsuri urgente, dar să-și mențină și avantajul pentru a câștiga. Soluția, scurtă, dar plină de momente de mare efect, merită toate aprecierile.

1.Db3+!! (Nu 1.Nb3+ Ra1! 2.N:d5,De7+! 3.Rg8 D:g7+ 4.R:g7 pat) 1...Ra1! 2.De8+ (Nu 2.D:d5?, D:d5 3.g8D,D:a5 remiză) 2...Ra2 3.Nb3+! N:b3 4.D:b3+! D:b3 5.g8N! (poanta combinației; nu era bine 5.g8D?, Ra1! 6.D:b3 și pat) și la orice mutare a negrului se câștigă dama

● EXPERIMENT MEDICAL —

Din inițiativa marelui maestru dr. Helmut Pfleger, cu prilejul turneului internațional disputat în 1983 la München-Grünwald, R.F.G., a fost organizată o experiență medicală inedită. Cei 10 participanți au fost de acord ca, în timpul jocului, să fie supuși unor teste medicale privind pulsul, tensiunea sanguină, respirația, analiza urinei pentru măsurarea adrenalină și cu caracter psihologic. Iată câteva din faptele constatate: odată a ajuns în orăz de timp — patru minute pentru 15 mutări — un jucător care la începutul partidei avea tensiunea 18—7,5 a ajuns la nu mai puțin de 20—8! Pentru o perioadă foarte scurtă s-a constatat și o modificare a puleului: de la 80 la 130 de bătăi pe minut. Pulsul unui jucător a crescut brusc de la 80 la 140 în momentul când și-a dat

seama că mutarea tocmai făcută reprezintă o gafă; interesant de remarcat, pe figura jucătorului nimic nu trăda starea prin care trecea, omul părând extrem de calm. ● Un jucător a comentat el însuși curbele pulsațiilor sale: treceri de la 85 la 112 și apoi la 104 care nu au putut fi explicate; o creștere la 128 în momentul în care adversarul a făcut o greșală și revenirea la 92 în momentul în care partida a fost câștigată. Iată și evoluția tensiunii aceluiași jucător: inițial 12—6,2, după 30 de minute 12—5,8, după trei ore 15—6,7, 16,4—7,6 în momentul când partenerul a comis eroarea și 15,4—8 când partida s-a încheiat. ● Cînd s-a constatat, în prima rundă, că unul din participanți a avut în tot timpul jocului un puls ridicat (130 pînă la 160 de bătăi pe minut), înaintea partidei următoare i s-a administrat un medica-

ment folosit împotriva hipertensiunii și pulsațiile sale au variat între 80—90. Jucătorul a declarat însă că nu s-a simțit mai bine! Din păcate, nu s-a precizat ce rezultate a obținut respectivul jucător în primele două runde. Dr. Pfleger urma să publice o comunicare cu privire la aceste teste. Ziarul vestgerman „Münchener Merkur”, care a publicat o relatare despre experiment, „serie că în timpul unei partide jucătorul de șah este supus unui „superstres” atât fizic el și psihic.

● TRANSMISE ÎN DIRECT...

În timpul meciului de la Merano pentru titlul de campion mondial dintre Karpov și Korcnoi, o emisiune humoristică a unui post de radio francez s-a ocupat de șah. Într-o corespondență „în direct” de la Merano, corespondentul fictiv relata următoarele: „Acum trei zile, 16 ore și 22 de minute, Karpov a făcut o mutare de damă. Korcnoi e pe cale să răspundă. După toate probabilitățile, mutarea sa de răspuns nu va fi făcută înainte de miezuri sau joi...”

MUZA ȘAHULUI A FOST O TRACĂ

M-a încântat și pe mine, în copilărie, povestea Caissei, cu toate că, de fapt, cunoșteam foarte puține despre istoria ei. Știam că un zeu se îndrăgostise de nimfa pădurilor și că, pentru a-i cuceri inima, a născocit un joc minunat căruia i-a dat numele iubitei. Denumirea s-a schimbat din Caissa în Chess, numele englezesc al șahului. Povestea a istorisit-o în versuri, cu două secole în urmă, un poet englez...

Prilejul de a citi poemul original al Caissei s-a ivit foarte târziu, abia în primăvara anului 1984. Într-o enciclopedie de șah împrumutată cu amabilitate de ing. C. Ștefanu — este vorba de enciclopedia Annei Sunnucks — am găsit nu numai amănunte despre autorul poemului (Sir William Jones, un bine cunoscut orientalist care a trăit între 1746 și 1794) dar și largi extrase din „Caissa”. Citindu-le, am avut o surpriză în legătură cu locul în care Sir William Jones a situat acțiunea poemului său. „Driada fermecătoare și gingașă”, nimfa care a cucertit mintea și inima zeului se plimba — pe unde credeți? „Prin codrii Traciei!” Caissa era așadar o tracă. E drept, autorul poemului nu precizează despre care codrii traciici e vorba — despre cei din Carpați sau despre cei din Balcani. Oricum însă, chiar și fără această precizare, muza șahului ne devine și mai apropiată. Povestea ei, o poveste pentru copii și adulți, ne încântă și mai mult.

*Nu e mină de om să fi făuril minunea
cea născocită și coborâtă de la zei;*

La această „descoperire” mai există și o completare. Enciclopedia amintită precizează că William Jones a scris versurile sale inspirându-se din „Scaccia ludus”, un poem latin al lui Vida, datînd din secolul al XVI-lea. Căutînd date despre Vida, am aflat că numele său întreg este Marco Gerolamo Vida (Marcus Hieronymus), că a trăit între 1490—1566 și că a fost „poet și scriitor”. Enciclopedia Annei Sunnucks adaugă că Vida a îmbrățișat cariera ecleziastică și în 1532 a fost numit episcop de Alba. Discutînd despre Vida cu publicistul Radu Voia, s-a ridicat următoarea întrebare: nu cumva a fost Vida episcop de Alba Iulia? La o întrebare pusă în acest sens, dr. Jakab Antal, episcop romano-catolic de Alba Iulia, ne-a răspuns că Marco Gerolamo Vida nu se află în șirul episcopilor de Alba Iulia. În scrisoare se precizează că o episcopie cu denumirea Alba se găsește în Italia...

Revenind la Caissa, să arătăm că poemul a devenit repede popular și a fost tradus în mai multe limbi. Cum fiecare artă are o muză, șahul — care este și o artă — a primit la rîndu-i, în acest fel, o inspiratoare alegorică. Ea, Caissa, cea care a zburdat, poate, prin codrii Carpaților, ne îndeamnă să facem cele mai bune mutări la tablă, născînd frumuseți pe patratele albe și negre.

Iată acum, mai jos, fragmente din poemul „Caissa” în care se povestește originea jocului:

de la ei nimfele britane au primit acest joc
pe care-l joacă în fiecare dimineață pe malul Tamisei
Ascultați așa dar povestea lor (cîntată de ele lui Colin
cel ce stătea toropit de plăceri în apropierea apei)
O driadă fermecătoare și gingașă
se plimba prin codrii Traciei
și singura ei bucurie era aceea de a vîna
cerbul cel sprinten
Nici un flăcău nu intra în grațiile
celelalte răspundea la numele de Caissa
și a cărei frumusețe era vestită peste munți și văi.
Marte văzu secioara și privind-o uimit
îi admiră trupul și fiecare mișcare
Eros atunci își întinse arcul
iar pieptul zeului fu străpuns de săgeata dragostei.
Zborul a fost nădejdea' pana, dorința aprinsă
virful, foc astral
Dar mindra driadă îl respinse cu dispreț

Zeul își părăsi carul de luptă tras de tigri
și singuratic își porni rătăcirea de-a lungul
pajiștei asupra căreia cobora seara.
Se așază apoi pe malul unui pîrîu
suspinînd de dor după frumoasa Caissa.
O nimfă a apei îl auzi
și-și înălță capul din unda cristalină:
pentru a-i vorbi cu un glas blînd:
Tu, cel pe care l-a copleșit dragostea
lacrimile-ți o hrănesc și nu-i sting focul
n-ai putea afla acel joc alinător
ce te-ar face neîntrecut în ochii ei?
Doar în felul acesta rugămintea ar îndupleca-o
și dragostea fi-ar fi împărtășită.
Nimfă bună — răspunse Marte — îți primesc sfatul.
Numai arta poate mișca sufletul ei nemilos.
Se duse el, cu pasul ușor de bucuria speranței redobîndite
La templul spiridușului stăpîn pe toate tainele jocurilor.
Îi descrie frumusețea Caissei, pasiunea sa aprinsă,
aminti povata naiadei. Fii iute! Dă-mi ajutor!
Un zeu fi-o cere! Așa îi vorbi iar celălalt îl ascultă.
Făuri o tablă dintr-o materie cerească
avînd înscrise pe ea patrate din aur și argint.
Apoi, din cele două metale modelă taberele
dispuse una în fața celeilalte, gata de luptă.
Îl învătă regulile după care acest joc al minții se conduce
și-l numi Caissa după numele driadei iubite.
Spre lauda acestor întîmplări, fiii Albionului
Încuvințară jocul schimbîndu-i doar numele în Chess (Șah)

Traducere de DAN STANCA

„Crai despuiat“

Exilat la minăstirea Soveja, în 1846, Alecu Russo rememorează, în jurnalul său, evenimentele care au dus la pedeapsa căpătată. „Jignicerul Vadră sau Provincialul la Teatrul Național“, compunerea dramatică pe care o scrisese, stîrnise minia autorităților și scriitorul a fost acuzat de instigare împotriva ocîrmuirii despotice. A doua zi după premieră, el află că este poștit la d-l agă. Nu-l găsește și se înapoiază acasă unde „Vreo cîțiva prieteni mă așteptau cu o partidă de șah. Abia începusem partida cînd deodată intră pe ușă agă... Slujbașilor statu-

lui se cade a li se face oarecare cinstiri... sluga aduce ciubuce, dulcești... eu jucam mereu înainte; nu se întîmplă nici șah, nici mat; partida se sfîrșe printr-un crai despuiat“. Pleacă după aceea, cu aga la ministru și pînă la urmă află că va fi exilat. În timpul șederii sale forțate la Soveja, Russo a cules de la localnici poezii populare, între ele și „Miorîța“.

Mențiunile despre șah sînt cuprinse în „Soveja, ziarul unui exilat politic la 1846“, însemnări publicate după moartea scriitorului, la 1859. „Crai despuiat“ însemna, probabil, remiza rezultată dintr-o poziție cu regi singuri. La ce se referea însă scriitorul cînd afirma că în cursul partidei „nu se întîmplă nici șah, nici mat“?

„NUMAI PROGRESÎND MAI MULT DECÎT PROGRESUL MEDIU, POȚI SĂ TE MENȚII ÎN PRIMELE RÎNDURI”

Partida mea preferată:

Aceea care, în 1966, mi-a adus porecla „ucigătorul de giganți”

Bănuți, cred, răspunsul: partida pe care am câștigat-o la Bobby Fischer, în anul 1966, cu prilejul Olimpiadei de la Havana. Am trăit atunci o bucurie fantastică, reușisem să-l înving pe Bobby, pe marele jucător pe care-l idolatrizam! Încă nu devenise campion mondial, era cu șase ani înainte de „meciul secolului” de la Reykjavik, dar rezultatele îl situau în elita șahului mondial, era singurul adversar de temut al școlii de șah sovietice. La Olimpiadă, pînă la partida noastră, jucase în stilul lui obișnuit. Lăsase în urmă doar două remize — restul numai victorii.

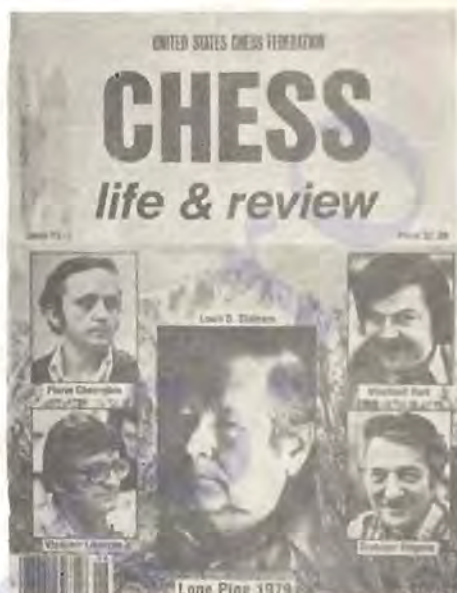
La începerea partidei eram puțin tensionat. Echipa noastră avea mare nevoie de puncte și știam forța omului pe care-l aveam în față. Jucam cu albele și am deschis cu pionul damei. Mă așteptam ca Fischer să joace Indiana veche, Grünfeld sau Nimzovici. Speram, în taină, ca el să aleagă ultima deschidere. Îmi era binecunoscută și aveam câteva analize personale în care îmi pusesem nădejdi, mai ales în atacul Sämisch. Spre marea mea satisfacție, Bobby a preferat deschiderea Nimzovici! Eram conștient de riscurile pe care le presupune atacul Sämisch, cu jocul său pe muchie de cuțit, dar nu m-am temut de furtuni, ca să spun așa. Am jucat deci 4.f3, și nu continuarea mai sigură 4.e3, iar Fischer a ales și el o variantă pe care nu o

juca de obicei, mă refer la rocada mică făcută la mutarea a șasea și, după aceea, la deplasarea calului său pe h5. El nu bănuia că, de fapt, intram în varianta în care găsisem un nou plan de joc, bazat pe renunțarea la rocada mică și un atac cu pionii pe flancul regelui. Adversarul meu nu a găsit atunci, la tablă, un contrajoc acceptabil și nici până azi, după aproape 18 ani, planul meu nu a fost răsturnat. La mutarea a 15-a când am jucat g5, m-a încercat un sentiment reconfortant. Simțeam clar că pot învinge. Nu mai aveam nici un complex și parcă mi se păreau mai mici și primejdiile pe care le crea staționarea regelui meu într-un loc expus. Fischer cred că a fost surprins de modul în care am condus atacul și bănuiesc că de aceea, în câteva rinduri, nu a jucat mutările cele mai bune care i-ar fi oferit posibilități mai mari de a rezista. Am continuat să-mi dezvolt figurile pentru a le pune cât mai bine în valoare; turnul din al a ajuns astfel pe e5! Bobby a încercat să complice jocul întinzând câteva capcane tactice în care nu am intrat. După trei ore și jumătate, marele Fischer a oprit ceasul de control și m-a felicitat. Cîștigasem... Păcat că Bobby s-a retras după ce a devenit campion mondial, şahul ar fi cîștigat enorm dacă el ar fi rămas în continuare să joace. Cînd a publicat această partidă, cronicarul ziarului „New York Times” m-a numit „ucigașul de giganti”!

Alb — FLORIN GHEORGHIU,
Negru — BOBBY FISCHER

1.d4, Cf6 2.e4, e6 3.Cc3, Nb4 4.f3, d5 5.a3, N:c3+ 6.b:c3, 0—0 7.c:d5, e:d5 8.e3, Ch5 9.De2, Te8 10.g4, Cf4 11.h4, c5 12.Rf2, Cg6 13.Nd8, Ce6 14.Cge2, Ne6 15.g5!, Tac8 16.h5, Cf8 17.g6!, f:g6 18.h:g6, h6! 19.Db1!, Ca5 20.Cf4, c4 21.Nc2!, Te6 22.Ta2!, Cd7 23.a4, Cf6 24.Na3!, Dd7 25.Tb2, b6 26.Tb5, Cb7 27.e4! (Începe atacul decisiv în centru, pregătit de micile acțiuni subversive pe flancuri) 27...d:e4 28.N:e4!, Te8 29.Te5, Ng4! 30.Cd5!, T:e5 31.C:f6+, g:f6 32.d:e5, Ce5! 33.N:e5, Dd2+ 34.Rg3, N:f3 35.N:f3, T:e5 36.De1! (Albul renunță acum la jocul combinativ pentru a intra într-un final care îi este net favorabil) 36...D:c1 37.T:c1, T:e5 38.Rf4, Rg7 39.Ne4, h5 40.Td1, Te7 41.Td5!, Rh6 42. Td6, Rg7 43.Tc6, h4 44.T:c4, h3 45.Rg3, Rh6 46.Nb1, Te3+ 47.Bh2, Tel 48.Nd8, Te3 49. Th4+, Rg5 50.g7 și negrul a cedat.

Partida de
care nu-mi place
să-mi amintesc:

Am avut
senzația că
fac un infarct!

Nu-mi place să-mi amintesc de ea, dar dacă trebuie... E vorba de o partidă care putea să fie o răscruce în cariera mea. Era în 1979, la turneul interzonal de la Riga. Jucasem bine și eram pe locul doi în clasament, după Tal. Primii doi se calificau pentru meciurile candidaților și aveam toate șansele să merg mai departe, printre primii opt jucători din lume. Atunci s-a întimplat catastrofa cu Trois. După 19 mutări aveam un avantaj pozițional mare, clar. S-a jucat gambitul damei, un fel de variantă Tarasch iar figurile mele erau bine plasate, în timp ce ale lui aveau greutate de dezvoltare. Nebunul de cimpuri negre, de pildă, ajunsese din nou pe f8, după efectuarea rocadei. Ei bine, în această poziție am avut iluzia că pot încheia partida în mod spectaculos, cu un sacrificiu de cal fie pe h6 fie pe g7. Eu mai aveam la dispoziție două ore, adversarul doar 40 de minute. Mi s-au părut foarte limpezi lucrurile și am sacrificat calul pe h6. În clipa în care am luat mina de pe

Participarea la câteva turnee din Statele Unite l-a oferit lui Florin prilejul de a cuceri de câteva ori, în mod spectaculos, locul întâi. Ecoul al acestor succese, revista americană de specialitate „Chess Life” l-a publicat fotografia pe trei coperte într-un interval de 12 luni!

piesă am avut însă senzația că fac un infarct: mi-am dat seama că, de fapt, sacrificiul pe h6 pierde figura în timp ce sacrificiul pe g7 ar fi câștigat rapid! Trois a luat calul și cu toate eforturile mele de a recupera el a câștigat. Ca de obicei, o astfel de pierdere se resimte. În runda următoare am jucat cu Tal, am ajuns într-o poziție egală — și am pierdut ca urmare a unei gafe. Dacă întrebarea ar fi fost „partidele de care nu-mi place să-mi amintesc” aș putea să adaug și altele. Într-o partidă cu Larsen, la Siegen, în anul 1970, mi-a căzut steagul la mutarea 39, când aveam un mat în două mutări pe care chiar în acea clipă îl văzusem. Cu Polugaevski am gafat la două interzonale, în 1973 și 1976, la ultimul dintre ele dacă jucăm Dh5 șah câștigam dama și dădeam mat, dar am mutat altceva. Cauza acestor drame în fața tablei? În toiul luptei, când te gîndești ce mutare să faci, joacă un rol și temperamentul latin, dorința de victorie se manifestă într-un anumit fel — cum să spun? Cîteodată, cînd obțin o poziție pe care o apreciez în mod obiectiv câștigată, mă relaxez în loc să rămîn în continuare la fel de concentrat. Cînd organismul este supus la mari eforturi psihice survin din păcate lapsusuri incredibile...

Alb — **FLORIN GHEORGHIU**
Negru E. TROIS (Brazilia)

1.e4,Cf6 2.Cc8,e6 3.Cf3,c5 4.e3,d5 5.d4,Ce6
6.c:d5,e:d5 7.Ne2,Ng4 8.0—0,Te8 9.d:e5,
N:c5 10.b3,0—0 11.Nb2,a6 12.h3,Ne6 13.Nd3,
Te8 14.Ce2,Ce4 15.Ced4,Cg5 16.Cf5,Nf8
17.C:g5,D:g5 18.f4,Dd8 19.Ch6??? După 19.
C:g7,N:g7 20.N:g7,R:g7 21.f5f1 și albul câș-
tigă. 19...g:h6 20.f5,Nd7 21.h4,Ce5 22.Dh5,f6
23.Tad1,C:d3 24.T:d3,Nb5 25.Td4,N:f1 26.
Tg4+,Ng7 27.D:h6,De7 28.N:f6,D:e8+ 29.
D:e8,T:e8 30.T:g7+,Rf8 31.R:f1,Te6 32.Ng5,
R:g7 33.N:e3,h5 34.Nd4+,Rf7 35.Be2,Te2+
36.Rf3,Td2 37.Ne5,T:a2 38.g4,h:g4+ 39.R:g4,
Te2 40.Nf4,d4 41.h5,d3 42.Rf3,Rf6 43.h6,
R:f5 44.h7,Te8 și albul cedează în fața
jucătorului care s-a clasat pe locul penul-
tim...

*O partidă
cum mi-ar
place să joc :*

*Partida care
l-a făcut pe
Najdorf să
spună în glumă
că Bobby e
un... vrăjitor!*

Cel mai mare jucător din toate timpurile este, după mine, Bobby Fischer și, mărturisesc, mi-ar fi plăcut să joc ca el. Ce impresiunea la el — sună atât de straniu că trebuie să folosesc trecutul vorbind de jocul lui — era modul în care — fiind unul din cei mai

To my friend
Florin - all the best
Bobby Fischer

Postul campion mondial Bobby Fischer — aflat și el pe lista marilor jucători la care Florin a câștigat partide — îl prezintă pe marele maestru român. I-a dăruit-o în scris, într-o dedicație notată pe spatele unei fotografii pe care i-a dăruit-o cu prilejul ultimului turneu la care au concurat împreună: „Prietenului meu Florin, toate cele bune“.

mari jucători de atac — reușea să creeze poziții simple, în aparență egale, pe care totuși le câștiga cu o ușurință nemaipomenită. Una din aceste partide ale lui, la care am asistat, nu o pot uita. Jucam împreună la un turneu de la Buenos Aires, în anul 1970. Fischer avea negrele la Laszlo Szabo. După 26 de mutări, își crease acel tip de poziție de care vorbeam. Fiecare avea două turnuri, cîte patru pioni, Szabo un nebun iar Bobby un cal. Mulți din cei de pe margine se gîndeau că partida e remiză. Cînd a făcut mutarea a 28-a, marele maestru ungur a propus, de altfel, împărțirea punctului, bucuros că după atîtea pierderi la Bobby, cu al cărui joc nu se acomoda, iată în sfîrșit că obține o remiză. Fischer a respins oferta și a pîrît chiar surprins. Marele maestru Miguel Najdorf, care se afla lîngă mine, a exclamat: „Dacă câștigă și poziția asta, Bobby e un vrăjitor!“ Și știți ce s-a întîmplat? În cîteva mutări numai, fără nici o combinație spectaculoasă și fără ca adversarul să facă vreo greșeală, Fischer a întors balanța în favoarea sa, obținînd, prin manevre simple, o situație câștigătoare! După partidă, Szabo s-a simțit obligat să-i ceară scuze „vrăjitorului“ pentru propunerea de remiză făcută: pur și simplu nu văzuse manevrele de câștig ale negrului...

Alb — **L. SZABO**,
Negru — **BOBBY FISCHER**

1.e4,g6 2.g3,Ng7 3.Ng2,e5 4.Cc3,Ce6 5.e3, Cf6 6.d4,0—0 7.Cge2,d6 8.0—0,Nf5 9.d5,Ca5 10.e4,Nd7 11.b3,a6 12.Tb1,b5 13.c:b5,a:b5 14.b4,c:b4 15.T:b4,De7! 16.C:b5,De5 17.Dd4, Cd5! 18.D:e5,d:c5 19.Tb1,Cb4 20.Ce7,Ta7 21.a3,T:c7 22.a:b4,c:b4 23.T:b4,Te2 24.Cd4, N:d4 25.T:d4,Nb5 26.Te1,Cb3! 27.Tb4,C:e1 28. T:b5,Ce2+ 29.Rf1,Ce3! 30.Te5,Td8! Dublarea turnurilor pe linia a doua și poziția mai activă a calului în raport cu cea a nebulului asigură un avantaj suficient pentru victorie. Simplu și eficient! 31.Nh3,Tdd2 32.Te8+,Rg7 33.Te8, Cd1! 34.Tf3,T:f2+ 35.T:f2,T:f2+ 36.Rg1,Te2 37.Ng4,T:e4 și albul a cedat.

O întîmplare:

Incendiu în
avion
deasupra...
oceanului

Să vă povestesc două întîmplări. Prima, ceva mai dramatică. Era în 1966, înaintea Olimpiadei de la Havana. Împreună cu ceilalți colegi din echipă și cu jucători din alte reprezentative am călătorit cu un avion care zbura din Irlanda de nord spre Canada, cu o escală în Cuba. La vreo oră după

ce am decolat de la aeroportul Shannon, uitându-mă pe fereastră, am tresărit: unul din motoare arde! Și alții au văzut flăcările; e ușor de ghicit cum ne simțeam într-un avion arzând deasupra oceanului. Echipajul ne-a anunțat calm că a survenit „ceva neprevăzut“ — un eufemism care bineînțeles că nu păcălea pe nimeni — și că ne înapoiez în Irlanda. Șahistii sînt oameni calmi. N-a fost panică. S-a băut ceva mai mult coniac, nimeni nu s-a mai uitat prin geamuri, unii n-au mai scos o vorbă. Era o atmosferă încordată imposibil de redat. Zborul a durat mai mult de două ore, pînă am revenit la Shannon, unde a avut loc o aterizare forțată. Cred că nici după cea mai cumplită criză de timp nu am răsuflat mai ușurat decît după ce avionul s-a oprit pe pistă! Chiar dacă a urmat o ieșire precipitată din aparat cu inerenta înghesuială...

A doua întimplare e mai veselă. Jucam la un turneu în Spania. Într-una din zilele libere, organizatorii m-au invitat să dau un simultan într-un orașel apropiat. Pe drum, însoțitorul meu mi-a explicat, puțin cam încurcat, că printre partenerii la simultan va fi și directorul unei bănci locale mare amator de șah și susținător financiar al activității șahiste din oraș. Este un om

în vîrstă, cu ochelari, și organizatorii ar fi tare fericiți dacă i-ar putea evita amărăciunea unei pierderi. „Ce bine ar fi dacă partida dv. cu el s-ar termina remiză!“, a exclamat însoțitorul meu. Mă ruga, așadar, să las o remiză directorului de bancă. Am zîmbit, fără să promit nimic. Cînd am început simultanul, mi-am adus aminte de rugămînta indirectă ce mi se făcuse și am privit în jur. Mare încurcătură! Între adversarii mei erau cinci oameni în vîrstă cu ochelari, și, după cum arătau, oricare din ei putea fi conducătorul unei bănci! În toial jocului, apucîndu-mă o durere mare de dinți, am uitat de povestea asta și am încheiat simultanul cîștigînd toate partidele. La sfîrșit, organizatorul s-a apropiat de mine și mi-a făcut cunoștință cu unul din vîrstnicii mei adversari, spunîndu-mi că dînsul este director de bancă, mare susținător al șahului local, un jucător foarte puternic etc. „Am fost un jucător puternic“, a precizat directorul. „Știți, de ani de zile joc împotriva marilor maeștri care dau simultane în oraș și niciunul nu a reușit să cîștige la mine. Dv. sînteți singurul care m-a învins... Ce să fac, îmbătrînesc!“

Dacă ar fi știut el cum obținuse toate remizele de pînă atunci...

● *Cele trei mari satisfacții pe care mi le-a dat șahul* ● *Explozia informațională nu-i favorizează pe marii maeștri* ● *O partidă de concurs se cîștigă astăzi mai greu decît în urmă cu un deceniu* ● *Nu mai e suficient să progresezi pur și simplu. Esențial e ritmul progresului* ● *Deficiența unei analize a fost descoperită în... vis!*

— Ce înseamnă șahul în viața lui Florin Gheorghiu?

— Cam totul. Sau aproape totul. Ultimii mai mult de 20 de ani din viața mea au fost dominați de activitatea șahistă. În climatul favorabil dezvoltării sportului creat de regimul nostru, șahul mi-a dat mari satisfacții și dacă ar fi să o iau de la început aș merge pe același drum.

— Care au fost cele mai mari satisfacții șahiste?

— Prima a fost cînd am cîștigat campionatul mondial de juniori. Era primul titlu de campion mondial obținut de un șahist român. Ar fi de spus că a fost o satisfacție întîrziată cu doi ani. În campionatul mondial anterior ratasem titlul în ultima rundă! Momentul sărbătoresc al încoronării

ca cel mai bun junior din lume a fost umbrit de un eveniment grav petrecut în aceeași zi: asasinarea președintelui John Kennedy. Organizatorii campionatului, pe bună dreptate, au dat un caracter mult mai sobru festivității de încheiere a concursului. A doua satisfacție deosebit de mare mi-a prilejuit o victorie repurtată la Bobby Fischer. Foarte mulți, între care și eu, vedeam atunci în el pe viitorul campion mondial și să cîștigi la un supermare maestru de talia lui este dorința cea mai mare, mîrțurită sau nu, a oricărui jucător de concurs. A treia satisfacție majoră pe care mi-a adus-o șahul, de fapt a doua în ordine cronologică, a fost dobîndirea titlului de mare maestru. Am

fost primul șahist român distins cu acest titlu.

— Cum studiezi?

— În ultimii ani, la mine studiul se confundă cu munca. Lucrînd ca secretar de redacție la „Revista Română de Șah“, studiez cu regularitate numeroase reviste străine de specialitate și, comentînd partide pentru publicația mea, sînt obligat vrînd-nevrînd să fiu în permanență la curent cu ceea ce e nou. Deși asta nu mai e deloc ușor, ținînd seama de puternica explozie informațională din domeniul șahului. Bineînțeles că acestel pregătiri i se adaugă cea din cadrul echipei naționale înainte de diferite întîlniri importante. În general însă, studiul unui mare maestru are un caracter solitar.

— Ai amintit de explozia informațională.

— Răspîndirea jocului de șah pe plan geografic și în interiorul mai al tuturor țărilor este însoțită de multiplicarea concursurilor, de apariția unui număr din ce în ce mai mare de bulletine de turnee, reviste și cărți. Cantitatea de informație la dispoziția jucătorilor este imensă, asigură un ritm mult mai rapid de progres. Ceea ce acționează în defavoarea șahiștilor de performanță. Progresul pe care-l fac jucătorii cu o forță medie sau mai slabi este atât de rapid și de mare încît un mare maestru este obligat să muncească astăzi într-un turneu mai mult cu, să spunem, 25 la sută decît în 1974! Pe atunci, de pildă, cîștigai multe partide într-o oră sau două de joc, îți surprindeai mai ușor adversarii în deschidere. Acum îți trebuie de mai multe ori într-un concurs șapte-opt ore pentru a cîștiga o partidă.

— Acum nu mai e suficient să progresezi pur și simplu. S-ar putea folosi următoarea comparație. Am alergat ieri suta de metri în 10,5 secunde iar azi o parcurg în 10,4 secunde. Obiectiv, am progresat. Dar e oare de ajuns atunci cînd cel mai mulți din adversarii mei care ieri alergau în 10,6 sau 10,7 azi nu mai au nevoie decît de 10,3 sau 10,2 secunde pentru a trece linia de sosire?

— Da, datorită creșterii nivelului masei de jucători medii și dezvoltăți din lume, datorită computerizării șahului progresele generale sînt tot mai rapide și numai progresînd mai mult decît progresul mediu poți să te menții sau să te instalezi în primele rînduri. În orice caz, azi se joacă agresiv, se atacă mai mult, lupta e mai disputată, partidele sînt mult mai spectaculoase și, desigur, efor-

turile solicitate sînt mult mai mari.

— Cum reacționezi eînd adversarul îți face o mutare pe care nici măcar nu ai luat-o în calcul?

— Mi se întîmplă foarte rar așa ceva.

— Atunci cum explice partidele pierdute?

— După mine, pierderea se explică prin doi factori. Diferența de forță, de talent, de inventivitate — care devine evidentă mai ales în jocul de mijloc — ar fi primul factor. Al doilea e mai prozaic — oboseala.

— Cum te descurci cu erizele de timp?

— Mă cam ocolesc pentru că le evit. Le cunosc gustul, am cîștigat de multe ori mutînd cu repeziciune și sub presiunea ceasului de control, dar am și pierdut partide în care nu meritam înfrîngerea.

— Joel poziția sau în funcție de adversar?

— Îmi adaptez jocul poziției, în funcție de poziție lupt pentru cîștig sau pentru remiză. În unele împrejurări, cînd rezultatul partidei condiționează o victorie a echipei sau un loc bun în clasamentul individual, deci cînd e neapărată nevoie, îmi asum riscuri și în poziții în care în mod normal aș da remiză. În orice caz, nu sînt un fanatic. Citeodată, recunosc, joc și în funcție de cit de simpatici — sau antipatici — îmi sînt unii adversari.

— Ți se întîmplă să ai vise șahiste?

— Sigur că da. Eu cred că fiecare maestru are în

cap o tablă de șah și un calculator și în orice moment îl scoți din somn îți poate analiza imediat o poziție! Un vis șahist m-a ajutat, de pildă, să obțin remiza în ultima partidă pe care am jucat-o împotriva lui Bobby Fischer la Siegen în 1970! La întreprindere, poziția părea să fie egală și analizele făcute înainte de a adormi erau liniștitoare: remiza putea fi forțată printr-o continuare destul de simplă. M-am culcat, am visat bineînțeles poziția și în somn am descoperit că nu se obține remiza cu linia de joc analizată! M-am trezit, am verificat varianta și am constatat că visul avea dreptate. Am găsit o altă continuare mai bună, cu un sacrificiu surprinzător de figură, și am remizat.

— Ce părere ai despre noua generație de maeștri tineri?

— Avem mulți tineri maeștri cu forța de joc și capacitatea de a deveni mari maeștri. Să dau doar cîteva nume — Costică Ionescu, Parik Stefanov, Dan Bărbulescu, Adrian Negulescu — și pot fi numiți și alții. Ei au însă mult de muncit, pentru că acum se intră din ce în ce mai greu în rîndurile marilor maeștri și, mai ales, în clubul supermarilor maeștri. Există acum un paradox: pentru a fi invitat la turnee extrem de puternice îți trebuie un Elo foarte ridicat. Or, fără a juca în astfel de concursuri e extrem de dificil de a te apropia de un Elo de, hai să spunem, 2 600...

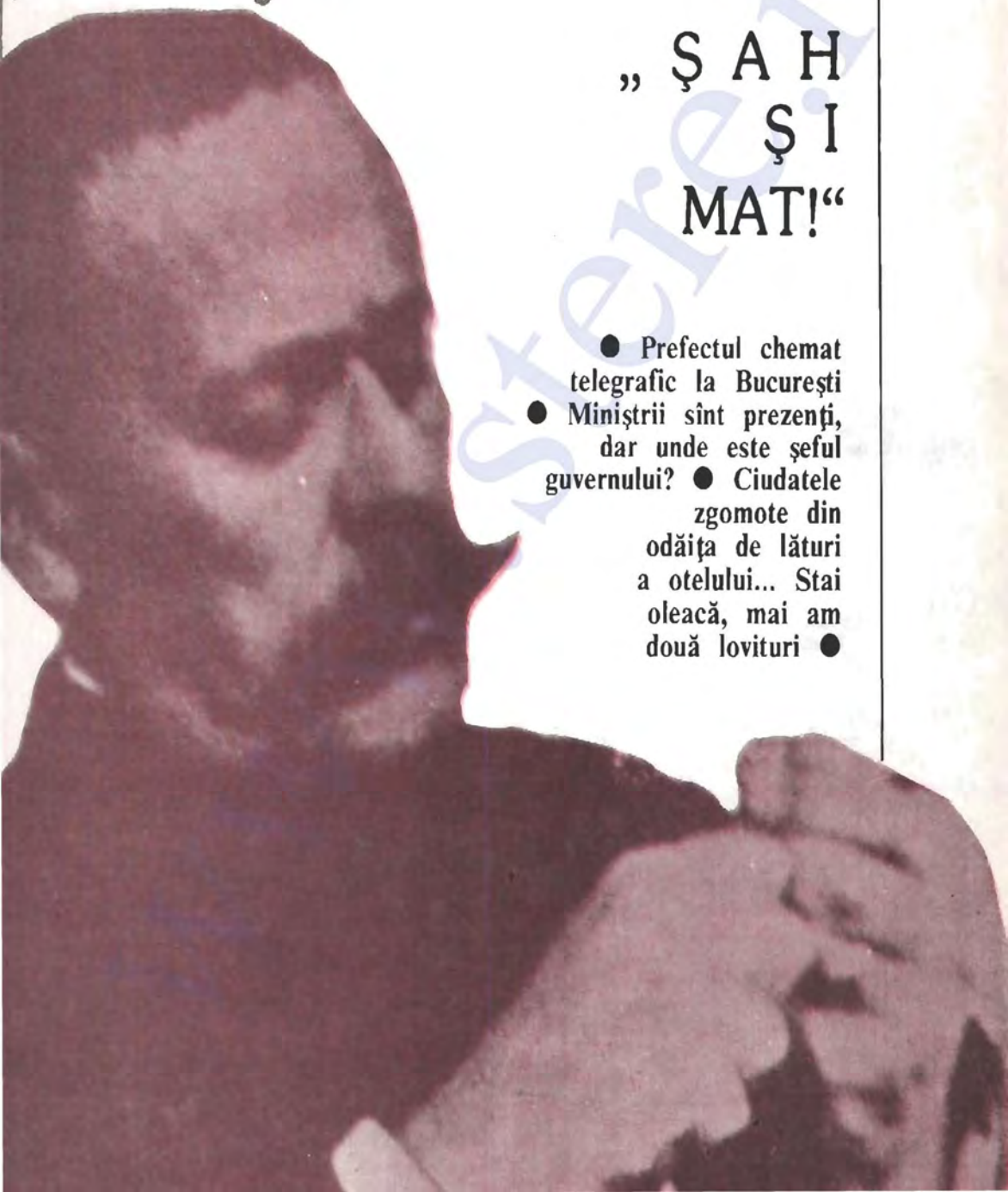
Marele maestru Florin Gheorghiu s-a născut la 6 aprilie 1944, la București. A învățat la liceul „I.L. Caragiale” din Ploiești, a absolvit cursurile Facultății de Filologie din Capitală, secția română-engleză și este secretar de redacție la „Revista Română de Șah”. A devenit maestru al sportului la 16 ani, obținînd de opt ori titlul de campion al țării. Maestru internațional la 18 ani, a îndeplinit norma de mare maestru la 20 de ani. A fost campion mondial la juniori, participant la șase zonele și patru interzonale. A jucat în echipa reprezentativă la zece Olimpiade.

I.L. CARAGIALE

„ȘAH
ȘI
MAT!“

- Prefectul chemat telegrafic la București
- Miniștrii sînt prezenți, dar unde este șeful guvernului? ● Ciudatele zgomote din odăița de lături a otelului... Stai oleacă, mai am două lovituri ●

Începuse războiul franco-german. De la rezultatul acelei mărețe lupte atârna poate tot viitorul nostru politic. Pe Rin nu se juca numai două soarte. Ca la toate luptele jucătorilor mari, unde pe de lături palpită o mulțime de mici pontatori pe mîna unuia sau altuia, așa și la războaiele între două puteri gigantice, sunt mulți mititei pe de lături, cari, cu cit pontează mai mărunțel, cu atît privesc jocul cu mai multă bătaie de inimă. Pe Rin, între alte mize mărunte, era una, care pentru noi avea o importanță colosală, cum s-a dovedit ulterior — soarta hotărîtoare a dinastiei noastre. Mica republică de zece ore de la Ploiești, care pontase și ea, putea avea urmări mult mai mari dacă în jocul de la Rin s-ar fi amestecat altfel cărțile.

Așa, era în toată țara o agitație surdă, dar foarte adîncă, care în unele centre lua forme fățișe destul de amenințătoare pentru ordinea generală. Unul din aceste centre mai agitat era și Craiova, unde se afla prefect de județ răposatul Petrache Mănescu — un om original și amabil, credincios și devotat neclintit al conservatorilor.

De la dînsul ținem această reminiscență anecdotică.

La guvern era cabinetul Manolache Costache, cabinetul numit „Cloșca cu pui”, pentru că prezidentul se înconjurase de cîțiva tineri de talent, debutanți în politică, între aceștia dd. A. Lahovary și P. Carp.

Situația în Craiova încordindu-se din zi în zi, prefectul este chemat telegrafic la București. Cale ferată între centru și capitala Olteniei nu era încă, așa că Petrache Mănescu vine în goana cailor pe brînci o zi, o noapte și o dimineață, și sosește-n București cu oasele pisate pe la 11 înainte de amiază. Merge degrabă la otelul Caracș, unde cobora regulat, își lasă sacul, și fără întîrziere se prezintă la consiliul de miniștri.

Tot consiliul era adunat, lipsea numai prezidentul pe care-l așteptau din moment în moment. Pînă să vie conul Manolache, prefectul expune consiliului nerăbdător situația din Craiova: era în adevăr foarte gravă — o turburare imensă putea izbucni, fără ca administrația să aibă destule forțe pentru a o năbuși.

Erau așa de interesante spusele prefectului, încît nimeni nu băgă de seamă că trecuse un ceas de la sosirea lui — erau aproape 12. Consiliul fusese convocat pentru 10, și prezidentul tot nu sosea. Un aprod merge iute să-l caute... Peste cîteva minute se-ntoarce: d. prezident a plecat de-acasă de la 9, a spus că merge la consiliu. Se trimite mai mulți aprozi prin toate locurile pe unde se putea bănuși că l-ar putea afla... Se-ntorc toți fără ispravă... 12 și trei sferturi. Nerăbdarea și neastîmpărul cresc. La fiecare trăsură care trece, la fiecare ușă care se deschide, la orice

pași pe scări, sar toți... Vine!... Nu... Nu vine. Ce să fie?

Petrache Mănescu își cere atunci voie să se repează măcar să guste ceva: e obosit, toată noaptea n-a putut dormi în trăsură și n-a mîncat nimica din ajun. El merge să de-juneze în pripă la otel — să dea fuga apro-dul să-l cheme îndată ce-o sosi prezidentul. Lasă consiliul într-o fierbinte discuție asupra întăriturilor de la Metz, și se duce la cafenea-ua-birt a otelului.

Pentru ca să evite însă vreo indiscreție în-tîlnire, nu stă în sala cea mare; intră în una din odăile de lături, unde seara se juca, și comandă ceva în grabă. Odăile acestea dedeau una-ntr-alta prin cite o ușă cu geamuri acoperite cu perdeluțe verzi.

Acuma era 1 și un sfert.

Dejunează, trăgînd mereu cu urechea dacă nu vine cineva să-l cheme... Nimini... A is-prăvit; fără să mai ia cafea, se scoală să plece... Mai întreabă încă o dată pe chelner... Nimini... Atunci, ce se gîndește? pentru că n-a venit încă să-l caute, n-are de ce să se grăbească; își comandă cafeaua și se așează iar la loc să-și mai dezmorțească membrele... Acum, după dejun, îl ajunsese pe om obo-seala drumului. 1 și jumătate. Chelnerul aduce cafeaua... «Nimini să mă caute?» — «Nimini!» Ce să fie asta?

Pe cînd însă chelnerul iese, Petrache aude un zgomet într-una din odăile vecine, unde pînă atunci fusese complet liniște — o mormăială și un hah! de triumf. Se-ntoarce spre partea aceea și ia seama că la ușa cu geamuri flutură perdeluța atîrnată pe dîncolo, tre-cînd dincoace printr-un ochi — un geam era spart.

«Desigur — gîndește el — sunt cartofori... de dimineață au luat-o ... ori poate că n-a [sic] isprăvit încă de aseară...» E aproape 2 și nimini nu vine să-l caute... Mormăiala însă crește dîncolo... începe să se audă distinct o dispută de joc: regina! calul! pionul! ... E desigur o partidă de șah tot așa de în-cordată ca și situația de la Craiova.

Dar între accentele amestecate ce trec prin ușa cu geamul spart, Petrache pare că aude un glas cunoscut!... Se ridică și ascultă mai bine...

Dal... E o iluzie? un joc al închipuirii stă-pînite de un gînd stăruitor? Dar e cu pu-tință să se-nșele astfel?... Dar e peste puțin-ță să fie acela!... Dar e glasul lui!... Dar nu se poate!

În prada unei nedomiriri amețitoare, omul se repede la ușă, dă-ntr-o parte perdeluța de la ochiul spart, se uită-năuntru și nu se poate stăpîni a nu scoate un strigăt de ui-mire...

Cine?... cine era în odăiță încă de di-mineață la o partidă de șah?... cine!... Domnul prezident al consiliului, conul Manolache.

Se-ntilise de dimineață cu amicul său, bătrînul Wiest, și se-ncuraseră.

Desperat, Petrache Mănescu dă brînci ușii și năvălește înăuntru peste jucători strigînd:

— Pentru numele lui Dumnezeu! coane Manolache, aici ai fost!?

— Ei, da, răspunde simplu prezidentul; nu mă vezi? și se pune iar pe gînduri ca să-și combine lovitură.

— Coane Manolache! vă caută toți în toate părțile! v-așteaptă toți la consiliu de la 10 azi-dimineață!

— Iaca viu... Stai oleacă; mai am două lovituri, și-l reglez eu pe domnul Wiest! Și mută calul.

— Dar sunt 2 trecute, coane Manolache!

— Mat! strigă Wiest.

Conul Manolache deschide ochii mari pînă ochelari și vede că-n adevăr partida e pierdută. Atunci, se ridică bosumflat către Mănescu:

— Aracan de mine, bre omule, dă-mi pace! m-ai buimăcit de cap! iacal pierz partida sigură cu vorba dumitale!

Cu multă greutate a putut Petrache să-l îmbuneze și să-l facă să renunțe la revanșă.

Amîndoi, apoi, pe la 2 și jumătate, intrară la consiliu, unde găsiră pe ceilalți — cam impaciențați.

(1896)

Din volumul „I.L.Caragiale, Schițe“ (2) 1962
Editura pentru literatură

Despre pasiunea pentru șah a lui Manolache Costache Epureanu mai există cîteva mărturii. Cea mai veche carte de șah tipărită în limba română cu caractere latine, „Amiculu Joulu de Schach Theoreticu și Practicu“, București 1872, cuprinde pe coperta a doua o dedicație edificatoare: „Dedicatu Domniei Săle Domnului Manolache Costache Epurănu (fostu Președinte al Consiliului de Miniștri)“. Să exprime cumva dedicația grațitudinea autorului pentru un sprijin financiar la tipărirea volumului? În profunzime stîm amintiri și elîva dintre cei mai puternici jucători ai timpului: „M.K.

Epurănu, Major Scheletti, Theodorescu (Doctoru în medicină), Andrea (Translatoru la Ministeriul de Externe), Sternfeld (profesore), L. Rosenzweig“. După cum reiese însă din alte mărturii, numirea lui Epureanu primul pe această listă ține seama mai degrabă de criteriul protocolare decît de adevărata forță de joc a celor enumerați...

O altă mărturie șahistă despre eroul lui Caragiale aduce F. Reinfeld în cartea sa „La perfection aux échecs“, în care publică poziția din diagrama de mai jos cu precizarea că a survenit într-o partidă J. Zukertort-Epureanu, Breslau 1859 (vezi revista „Magazin“ din 6 iulie 1959).

Zukertort, un cunoscut maestru al timpului, născut în Polonia și stabilit ulterior în Marea Britanie, a cîștigat partida cu o combinație frumoasă. 27.gxf1, C:g6 28.h:g6+, R:g6 29.Tb8+! R:h8 30.f7! și albul a cedat. Ing. D. Bercășchi, un pasionat cercetător al istoriei șahului din România, a publicat în „Revista Română de Șah“ o posibilă reconstituire a acestei partide pînă la poziția din diagramă! Iată această partidă imaginară:

1.b3,a5 2.Nb2,e6 3.C:f3,C:f6 4.e3,Nd6 5.Ce3,h5 6.De2, 0-0 7.f6-0-0, Ce6 8.Db5,Rh7 9.a3,Th8 10.Nd3+, Rg8 11.Cx5,Ce7 12.Ce2,Ce8 13.Nh7+, T:h7 14.C:h7, R:h7 15.Dd3+, Rh8 16.f4,a6 17.Cg3,Cf6 18.C:h5,C:h5 19.g4, Cf6 20.g5,Ce8 21.h4,c5 22.f5,C:f5 23.Tdgi,Ce7 24.h5,Ce6 25.Rb1,f6 26.Dg6, Ce7 și s-a ajuns în poziția din diagramă!

sah la rege

● **MARELE PREMIU** — Pentru a se stimula participarea maeștrilor naționali la turneele din țară, în Marea Britanie a fost instituit „Marele premiu Leigh 1983“. Premiile au fost acordate pe baza punctelor obținute la turnee disputate în diferite regiuni britanice. Locul întâi — un trofeu și două mii de lire sterline! — a fost ocupat de maestrul internațional Jim Plaskett, cu 194,9 pct. din 200 posibile. Pe locul doi (400 lire) marele maestru Toni Miles cu 189 p.

● **TELEVIZIUNEA, BAT-O VINAI** — Înaintea ultimei runde a turneului internațional de la Brighton, Marea Britanie (20 decembrie 1983), Nigel Short avea șase puncte și îi mai trebuia o victorie pentru a obține titlul de mare maestru. Adversarul său era William

Watson, un jucător extrem de talentat, cunoscut ca maestrul care nu face remize: din ultimele 23 de partide oficiale de concurs jucate pînă la Brighton nu terminase nici una la egalitate! Partida dintre Short și Watson promitea o luptă interesantă și alimeni nu s-a mirat cînd, după încheierea jocului, în sală și-a făcut apariția o echipă a televiziunii. Fără să acorde atenție preș mare faptului că participanții la concurs aveau nevoie de multă liniște, reporterii și operatorii t.v. s-au plimbat printre mesele de joc, au aprins reflectoarele și au început să ia interviuri șahistilor care nu se aflau la mutare. Satisfăcuți de publicitate, arbitrii nu au reacționat la violarea condițiilor de joc și Short nu s-a mai putut concentra și a pierdut în poziție net superioară!

PE SCENA ȘAHULUI ARTISTIC

EMILIAN DOBRESCU:

„Albul mută și dă mat în două mutări“...

„Albul joacă și câștigă“...

De câte ori n-ai zăbovit în fața unei diagrame însoțită de un enunț ca cele de mai sus? De câte ori, după minute sau ore de încercări, n-ai simțit o vie satisfacție rezolvind o problemă sau un studiu, găsind o variantă frumoasă de mat sau de salvare a unei partide?

Protagonistii „șahului artistic“, cum i se mai spune compoziției șahiste, sînt privați de multe din bucuriile pe care le au practicanții jocului la tablă. Munca lor nu e întotdeauna vizibilă, răsplată cu premii a unei realizări inspirate vine abia după unul, doi sau trei ani de la publicarea problemei sau studiului într-o revistă. Dar plăcerea de a face un studiu bun care va rămîne, poate, în teoria finalurilor, de a compune o problemă frumoasă, nu e deloc mai mică decît bucuria de a câștiga o partidă de concurs.

În orice caz, problemistii sînt mai puțin cunoscuți decît jucătorii practici. De aceea, ne propunem să vă prezentăm pe cîțiva dintre „actorii de pe scena șahului artistic“, părerile lor despre arta căreia i s-au dedicat, despre cele mai bune lucrări ale lor sau ale altora. I-am rugat să răspundă la următoarele trei întrebări:

1 Ce înseamnă pentru dv. șahul artistic?

2 Care din lucrările compuse de dv. vă place cel mai mult?

3 Dintre problemele și studiile compuse de alții, care vă place cel mai mult?

Iată răspunsurile primite:

O CONTRIBUȚIE LA FORMAREA MODULUI DE A GÎNDI ÎN TERMENII PROGRAMĂRII OPTIMALE ȘI, TOTO-DATĂ, O EXCELENȚĂ DESTINDERE INTELECTUALĂ

1. Un bun antrenament pentru analiza și rezolvarea problemelor de optim

1. Inițial, am văzut în compoziție o modalitate accesibilă de a menține contactul cu șahul, de care a trebuit să mă despart — ca jucător de concurs — din cauza studiilor universitare și a activității profesionale. Mărturisesc că șahul artistic mi-a oferit și multe satisfacții sportive: am publicat 30 probleme și 190 studii, din care 45 au fost distinse cu premiul I și 95 cu alte premii și mențiuni la diferite competiții internaționale. Cel mai semnificativ mi se pare însă faptul că elaborarea studiilor — aceasta fiind specialitatea mea în compoziția șahistă — a constituit un foarte bun „antrenament“ pentru analiza și soluționarea problemelor de optim, ce se pun tot mai frecvent în numeroase domenii ale științelor moderne. Într-adevăr, folosind un limbaj matematic, compunerea unui studiu poate fi definită — în condițiile respectării stricte a regulilor jocului și asigurării soluției unice — fie prin maximizarea conținutului artistic sau analitic la un material dat (studii de material), fie prin minimizarea numărului de piese utilizate pentru redarea unui anumit mecanism sau a unei anumite idei (studii pe temă). Principiul economiei — unanim recunoscut în compoziția contemporană — exprimă în fond același lucru. Iată de ce practicarea compoziției de studii contribuie la formarea modului de a gândi în termenii programării opti-

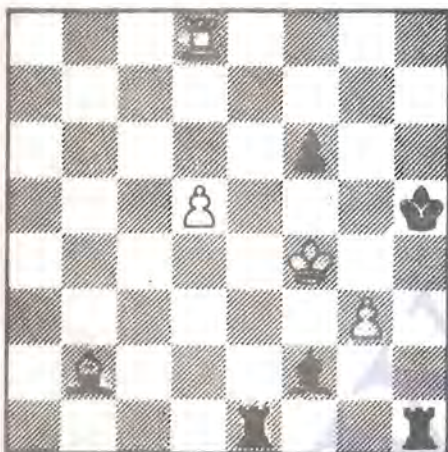
male (numai a modului de a gândi, ceer ce totuși nu-i puțin) rămânând, totodată, și o excelentă destindere intelectuală.

2. „Caruselul perpetuu” al turnurilor negre

2. Am compus studii pe o tematică variată și, de aceea, îmi este imposibil să rețin vreunul ca „cel preferat”. Voi alege un exemplu din categoria „remizelor poziționale” — temă care, redând ideea infinitului în cadrul finit al tablei cu 64 de pătrate, a fost deseori și cu mare plăcere abordată de mine. Studiul înfățișează un „carusel perpetuu” al turnurilor negre

EM. DOBRESCU

Revista Română de Șah, 1977
Premiul I

Albul mută și face remiză

1.Rf5 Rh6 2.N:f6
2.d6? Nb6 3.Tb8 (3.Th8+ Rg7 4.N:f6+ Rf7) 3...Thf1+ 4.Rg4 f5+ 5.Rh3 Tf2 6.g4 Th1+ 7.Rg3 Tg1+ 8.Rh3 f:g4+
2...Th5+ 3.Rg4 Teh1
3...Rg6 4.Td6! (4.Tg8+ Rf7 5.Tg7+ R:f6) 4...Ne5 5.Te6 Te4+ 6.Rf3 Te3+ 7.Rg4 Te4+ 8.Rf3 Te4 9.Ne7+ =
4.Nh4!
4.d6? Rg6 5.d7 (5.Nh4 Td5 6.d7 Rf7) 5...Nb6 6.Tf8 (6.Tb8 R:f6 și 7...Re7) 6...Ta5 7.d8D (7.Rf3 Tf1+) 7...Ta4+ 8.Nd4 (8.Rf3 N:d8 9.N:d8 Tf1+) 8...N:d8 9.T:d8 Td1+
4...Te5 5.Nf6
5.d6? Td5 6.Th8+ (6.d7 Rg7 7.Rf3 Na7

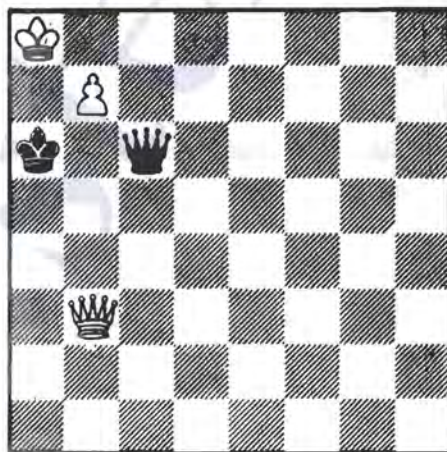
și 8...Thd1) 6...Rg6+
5...Teel 6.Rf5
6.d6? Rg6 7.d7 Nb6 8.Tf8 Tf1+
6...Th5+ 7.Rg4 Teh1 8.Nh4 etc.

3. Un sacrificiu de damă care crează o puternică impresie artistică

3. În ce privește alți autori, de asemenea, opțiunea este dificilă, existând numeroase lucrări strălucite, elaborate în stiluri diferite. Rețin un exemplu mai vechi, de aproape un secol, care nu va lipsi probabil din nici o antologie a celor mai bune studii compuse de-a lungul timpurilor.

L. VAN FLITT

„Deutsche Schachzeitung”, 1888

Albul mută și câștigă

1.Db4!, obligând pe negru să joace numai cu dama pe diagonală de legătură a pionului.

1...Dd5 (f8) 2.Da4+, Rb6 3.Db3+, D:b3 4.b8D și albul câștigă.

1...Dg2 2.Da3+, Rb6 3.Db2+!! (al doilea sacrificiu de damă) 3...D:b2 4.b8D și albul câștigă.

1...Dh1 2.Da3+, Rb6 3.Db2+, Rc7 (sau Ra6) 4.Dc2+, Rd6 5.Dh2+!! (pentru a treia oară este jertfită dama) 5...D:h2 6.b8D și albul câștigă. Sacrificiul spectaculos al damei albe urmat de capturarea damei negre atît pe verticală cît și pe diagonală crează o puternică impresie artistică.

Notă. Maestrul internațional Emilian Dobrescu fascinat de acest studiu, l-a analizat și

a constatat că poate fi... îmbunătățit! El propune plasarea damei negre pe g6, obținându-se un al patrulea sacrificiu al damei albe! Iată soluția studiului modificat: 1.b7:De6 2.Db4 și urmează apărările analizate mai înainte. În plus, există următoarea variantă tematică 1...De4 (apărare inexistentă în forma clasică) 2.Da2+, Rb6 3.Db1+! (cel de-al patrulea sacrificiu!) 3...D:b1 4.b8D+ și albul câștigă!

O ameliorare a unui studiu clasic după aproape un secol...

VIRGIL NESTORESCU:

ACTIVITATEA PROFESIONALĂ ȘI ȘAHUL ARTISTIC SE COM- PLETEAZĂ RECIPROC

1. Gîndirea șahistă, de mare folos în cercetarea din domeniul lingvisticii

La prima întrebare nu pot să răspund doar printr-o frază de circumstanță. Ar trebui să încep prin a vă spune că jocul de șah face parte din viața mea de peste 30 de ani, mai exact încă din ultimii ani de liceu, cînd am făcut cunoștință cu primele probleme și studii din *Revista Română de Șah*, singura publicație șahistă pe care o aveam la dispoziție în orașul de provincie (Rîmnicu Sărat) unde mă aflam. Primii pași în compoziție i-am făcut în anul 1948. Încurajat și îndrumat de veteranul de aži al compoziției șahiste românești, binecunoscutul maestru Anatole F. Ianovici, de Milu Mălescu, vechi redactor al revistei, și de alt maestru al tineretii mele, prof. Gh. Goșman, am continuat să compun cu sîrguință pînă m-am format pe deplin ca problemist.

Este cazul să adaug că, deși, în mare parte, în acei ani de ucenicie, m-am consacrat problemelor, am fost atras deopotrivă și de studiile de șah, care de abia în anii '60 au devenit preocuparea mea centrală în domeniul șahului artistic,

ca urmare a colaborării tot mai strînse cu vechiul meu prieten, marele etudist Emilian Dobrescu.

Aș aminti că student fiind (la Facultatea de Filologie a Universității din București), am lucrat ca redactor extern al rubricii de probleme a revistei noastre, iar între anii 1958—61 ca redactor responsabil al acestei publicații.

Nu am părăsit compoziția cu excepția cîtorva ani, nici după ce am devenit cercetător științific la Institutul de lingvistică, unde lucrez și în prezent. Îndrăznesc să afirm că nu este de loc incompatibilă activitatea mea profesională cu aceea a compozitorului șahist, ba chiar că se completează reciproc, cu toate că nu s-ar putea vedea o legătură directă între științele umaniste și jocul de șah. Nu puține sînt momentele în munca de cercetare pe care o întreprind în domeniul lingvisticii, cînd practica gîndirii șahiste, logica riguroasă a jocului de șah, mi-au fost de un real folos. Și, invers, unele deprinderi profesionale, transpuse în cealaltă activitate, înseamnă o permanentă curiozitate și căutare a noului, perseverență și fugă de rutină.

Am publicat peste 400 de lucrări (peste 280 de probleme de toate genurile și 125 de studii), am scris două cărți de șah. Ca reprezentant al Federației Române de Șah, am luat parte la congrese și reuniuni problemistice, am avut prilejul să vizitez diverse țări și am legat prietenie cu numeroși compozitori contemporani, oameni de diverse profesii, dar însuflețiți toți de aceeași dragoste pentru șah.

Cînd am făcut toate acestea? Firește, în timpul lăsat liber de ocupațiile profesionale. E mult, e puțin? Nu știu... Un lucru însă știu. Compoziția șahistă va juca și de aici înainte același rol în viața mea, căci marile pasiuni, cum se spune, nu mor niciodată.

2. Ideea finală greu previzibilă

Prin următorul studiu răspund întrebării puse. De ce țin la acest studiu, care, poate, nu este cea mai bună lucrare a

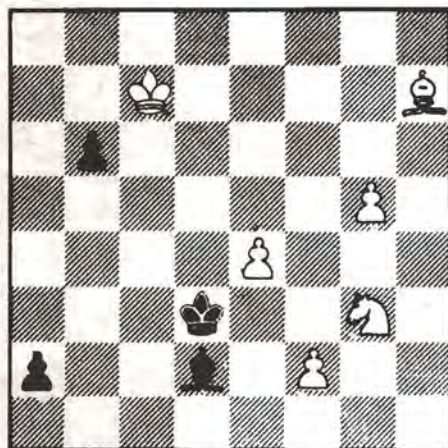

mea? Ideea finală greu previzibilă în poziția inițială, jocul albului, rafinat și dificil totodată, eleganța construcției ar putea fi motivele care m-au determinat să mă opresc asupra lui.

V. NESTORESCU

Premiul I

Schakend Nederland, 1979

Albul joacă și face remiză

Soluția decurge astfel:

1.e5 + Rd4 Mai slab este 1...Rc3 2.e6 a1) (2...N:g5 3.Ce4 + Rb4 4.C:g5 a1D 5.e7 =) 3.e7 Da7 + 4.Rd6 Db8 + 5.Re6 Nc1 6.Ce4 + și 7.Cd6 =

2.g6! Singura! Alte încercări nu dau nimic albului: 2.Ce2 + ? Rc5! 3.e6 a1D 4.e7 Da7 + 5.Rd8 N:g5 + ; 2.Cf5 + ? R:e5 3.g6 Nh6! 4.C:h6 a1D și finalul este câștigat de negru; 2.e6? a1D 3.e7 Da7 + 4.Rc8 (4.Rc6 N:g5 5.e8D Da4 +) 4...N:g5 + 2...Nf4 După 2...a1D albul obține repede remiză prin 3.g7 Da7 + 4.Rc8 etc.

3.g7!! O mutare paradoxală. Albul continuă marșul pionului său, deși acesta va fi luat imediat cu șah. Ar fi pierdut 3.Ce2 + ? R:e5 4.C:f4 a1D 5.Ch5 Dc1 + etc. Combinația finală încă nu se întrezărește.

3...N:e5 + 4.Rd7! N:g7 Negrul a capturat pionii avansați ai albului, dar prin atragerea nebunului negru pe g7, cheia combinației, albul este aproape de realizarea planului său ascuns.

5.Ce2 + Re5 Forțat, căci după 5...Re5 urmează 6.Cc1 a1D 7.Cb3 + =

6.f4 + Rf6 7.Ce3! De abia acum se văd roadele sacrificiilor albului: dama neagră apare pe tablă în momentul cind plasa în jurul regelui negru s-a strâns.

7...a1D 8.Ce4 + Rf7 9.Cg5 + Rf8 10.Cc6 + Rf7 11.Cg5 + Rf6 12.Cc6 + și șahul etern nu poate fi evitat.

3. Teribilii pionii negri sînt anihilați

Aș putea da numeroase exemple, căci s-au compus studii și probleme minunate în diverse etape de dezvoltare a compoziției șahiste. Totuși, mă voi opri la un studiu care aparține celebrului etudist sovietic G. Kasparian.

G. KASPARIAN

Premiul I

Șahmati v S.S.S.R, 1939

Albul câștigă

Iată soluția:

1.Ng5! Slab ar fi 1.Tf5? Tg1 + 2.Re2 b2 + 3.Rc3 b2 4.f7 Tc1 + și 5...Tc8 +

1...b3 2.Td2 + Ra1 3.f7 Albul evită o frumoasă cursă de pat după 3.Ne3? b2 + 4.T:b2 T:f6 5.Nd4 Tf1 + 6.Re2 a3! 7.Tb1 + Ra2 8.T:f1 pat.

3...T:g5! Negrul permite transformarea pionului alb, deoarece are în vedere un puternic contrajoc. Nu l-ar fi salvat 3...a3 4.Td1! Td6 5.f8D b2 + 6.Re2 + T:d1 7.Da3 +

4.f8D Tg1 + 5.Td1 Tg2 6.Da3 + Ta2 Momentul cel mai important al soluției. Albul poate încerca să fructifice forța damei albe apărute pe tablă, dar 7.Dc5 Th2! 8.Td2 Th1 + 9.Td1 Th2 asigură negrului remiza. Albul dispune de o manevră foarte abilă, spre care de fapt a tins întregul său plan de joc. Urmează o mutare de neuitat!

7.Td2!! T:a3 La 7...b2 + ar fi urmat 8.D:b2 T:b2 9.T:b2 a3 10.Tb1 +! Ra2 11.Tb8 cu final ușor câștigat.

CÎND FEMEILE ÎNȚING BĂRBAȚII

Surpriza lui Benjamin Joel

New York, 1980, turneu internațional open. Printre participanți sînt și eleva femei. Între ele, marea maestră internațională Elisabeta Polihroniade, pe atunci avînd doar titlul de maestră internațională. Într-una din runde, sorții stabilesc ca jucătoarea venită din România să-l aibă ca adversar pe Benjamin Joel, 16 ani, marea speranță a șahului american, în care unii vedeau un posibil viitor Bobby Fischer. Câștigase campionatul de juniori al Statelor Unite, jucase în eleva turnee internaționale cu rezultate promițătoare și, după felul cum se așezase la masă, se părea că speră într-o victorie rapidă. Un adversar femeii! Nu vor fi probleme chiar atât de grave. E drept, Nona joacă de la egal ori mulți mari maestri. Dar cîte femei au forța ei de joc?

Joel devenise cel mai tînr maestru al S.U.A. la 13 ani. Învățase șahul în 1972, în timpul meciului Fischer-Spasski și Bobby fusese eroul său, care l-a dezamăgit cumpulit prin retragerea din activitatea competițională. Joel i-a uimit pe mulți prin gândirea sa matură. A dat un răspuns celebru cînd un ziarist l-a întrebat cum îi place să câștige: prin sacrificiile și combinații strălucite sau printr-un joc pozițional profund? A răspuns: „Toată lumea vrea să câștige strălucitor. Dar eu accept punctul pe orice cale vine...”

În partida cu Elisabeta Polihroniade pe el l-a așteptat o surpriză neplăcută. În locul unei victorii facile a avut parte de o înfrîngere care pe moment l-a afectat. Nu-i întodeauna ușor să învingi o femeie...

Alb — ELISABETA POLIHRONIADE
Negru — BENJAMIN JOEL

1.e4,g6 2.d4,Ng7 3.c3,d6 4.Ne2,a6 5.a4,Cf6 6.Cf8, 0—0 7.0—0,Ng4 8.Ne3,Ce6 9.Dd2,e5 10.d:e5,d:e5 11.Ta1,Dc8 12.De1 b5 13.h3,N:f3 14.N:f3,Te8 15.Ne2,Cb7 16.Cd5,Cd4 17.Nd8,Ce6 18.c3,b6 19.Ne4,Db7 20.Cb4,e6 21.Td6,b5 22.a:b5,a:b5 23.N:e6,T:e6 24.T:e6,f:e6 25.Td1,e5 26.N:c5,De4 27.Dd2,Te8 28.Ne3,Cf6 29.Dd6,Df5 30.Da6,Tf8 31.D:b5,Rb7 32.Db7,g5 33.Ne5,Tg8 34.Df8,Dg6 35.Ce6,g4 36.h:g4,h:g4 37.De2,Cd5 38.C:e5,Df5 39.Cd3,N:e3 40.Ta1,Nf6 41.Ta7+,Rh8 42.Ta6,e5 43.g5,Te8 44.Ta4,Ng7 45.T:g4,Cf6 46.Tb4+,Rg8 47.Ne8,Ta8 48.Ce1,Td8 49.Dc4,Td5 50.Ce2,Rf8 51.Ce3,Td7 52.Db5,Df3 53.Ne5+,Re8 54.De6+,Rd8 55.Nb6+,Re8 56.Te4+,Rb7 57.Ne8 și negrul cedează.

Lovitură de trăznet

Partida alăturată a fost jucată în cadrul celei de-a noua ediții a turneului internațional de la Lugano între marele maestru John Nunn și marea maestră T. Lemaćko. Disputa a fost foarte animată și Nunn și-a obligat adversara să renunțe la calitate. La mutarea a 31-a, asupra marelui maestru s-a abătut însă o lovitură de trăznet: negrul a sacrificat din nou calitatea, cedînd turnul pentru cal! Dar albul nu a avut nimic altceva

de făcut decît să cedeze. Luarea turnului ar fi dus la un mat clasic, pe care începătorii îl învață de la primele lecții...

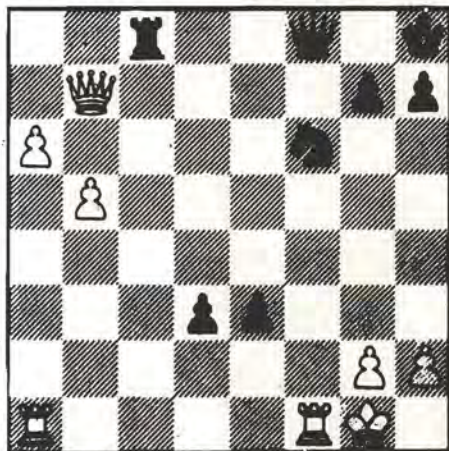
Alb — J. NUNN,
Negru — T. LEMACKO
Apărarea spaniolă

1.e4,e5 2.Cf3,Ce6 3.Nb5,a6 4.Na4,Cf6 5.0—0,Ne7 6.Te1,b5 7.Nb8,0—0 8.d4,Nb7 9.Cb4,Te8 10.Cf1,Nf8 11.a4,Ca5 12.Na2,b:a4 13.Nd2,e5 14.Ca3,Ce6 15.Cg5,Te6 16.C:e6,d:e6 17.Ne4,Ca5 18.T:a4,C:e4 19.C:e4,Cd7 20.Ne3,De7 21.Da1,f6 22.Da2,Te8 23.Teal,Rf7 24.Tb1,Tb8 25.b4,e:b4 26.Nd2,b5 27.e:b5,Ce5 28.Ta5,Cd8 29.De2,Dd8 30.f3,Te8 31.Td1,T:e4 și albul a cedat. Dacă 32.e:d4, atunci 33... Dd4+ 33.Rh1,Cf2+ 34.Rg1,Ch3+ 35.Rh1,Dg1+ 36.T:g1,Cf2 mat. Dacă 32.D:d4 atunci 32...Db6+ etc.

Inovația Maiei

Alb — MAIA CIBURDANIDZE,
Negru — G. ZAICIC
Baku, turneul tinerilor maestri sovietici 1979
Apărarea sloiliana

1.e4,e5 2.Cf3,Ce6 3.d4,e:d4 4.C:d4,Cf6 5.Ce8,e8 6.Cb5,d6 7.Nf4,e5 8.Ng6, Poziția de bază a variantei Lasker-Pelikan-Svegnikov 8...a6 9.Ca3,b5 10.Cd5,Ne7 11.Ce7,C:e7 12.Nd2,Nb7 13.De2,Cd7 14.b4. O mutare prin care campioana mondială îmbunătățește jocul albului în această variantă, în care de obicei se răspunde la 14.e4, împiedicînd accesul albului negru pe cîmpul e5. 14...f6 15.Nd2,f6 16.e4,Cf6 17.f3,f:e4 18.f:e4, Ce6 19.e:b5,Cd4 Negrul încearcă să complice jocul 20.De8,a:b5 21.C:b5,0—0 22.0—0,C:b5 23.N:b5,N:e4 24.a4,d5 25.Ne6,Te8 26.b5,d4 27.Db3+,Rh8 28.Nb4,N:e6 29.N:f8,Nb7 30.Df7l,D:f8 31.D:b7,d8 32.a5,e4 33.a6,e8 O cursă contraoronomtru pe care campioana mondială o va câștiga printr-o frumoasă lovitură tactică

34.D:c8l,D:c8 35.a7,Da8 36.b6,e2 37.b7l,e:f1D+ 38.R:f1,D:b7 39.a8D+,D:a8 40.T:a8+,Cg8 41.Td8,h6 42.T:d8,Cf6 43.Rf2,Rh7 44.Rf3,Rg6 45.Rf4,Ch5+, 46.Ro5 Rg5 47.Td4,Cf6 48.h4+,Rh5 49.Rf5,Cg8 50.Td7 și negrul cedează.

8.Tb2! Negrul este acum în zugzwang, teribilii săi pioni fiind anihilați.

8...Ta2 9.Tb1±.

Unul din cele mai frumoase studii compuse vreodată și care exprimă în cel mai înalt grad profunzimea de idei ce se pot întîlni pe tabla de șah.

**„CEA MAI MARE
RESPONSABILITATE
O AI
NU CÎND JOCI
ÎN CONCURSURI
INDIVIDUALE,
CI CÎND
REPREZINȚI
CULORILE ȚĂRII”**

Concurs de șah-computer la București. Reportera televiziunii, marea maestră Elisabeta Polihroniade, stînd de vorbă cu Lucian Dăncăneț, autor al programului de șah „I.P.A.-Chess”

*„Partida mea
preferată”*

*Un „knock
out” care ne-a
adus medalia
de argint*

Pentru mine există de fapt două feluri de partide preferate. Pe de-o parte, acelea care îmi plac pentru realizarea lor șahistă intrinsecă. Le rejoci de la un capăt la altul și te bucură. Pe de altă parte, sînt partide de care îți amintești cu plăcere mai ales din

cauza semnificației pe care o au. Așa e, de pildă, partida mea cu Ivanka, jucată în 1972 la Olimpiada de la Skoplje. Aș aminti mai întîi că Skoplje, capitala Macedoniei, a avut enorm de suferit din cauza puternicului cutremur ce s-a abătut asupra orașului la 26 iulie 1963. Ceasul cel mare al gării a rămas și azi înțepenit la cinci și 18 minute, ora seismului. Skoplje a renăscut din cenușe și cel mai mare spital din localitate se numește „București” — este un dar al poporului român. Dacă lupta pentru titlul de campioană olimpică nu a ridicat probleme reprezentativei Uniunii Sovietice, disputa pentru locul doi și medalia de argint a antrenat în primul rînd echipa noastră și cea a Ungariei. A fost o cursă de urmărire care ne-a măcinat

nervii și a atins punctul culminant în confruntarea directă dintre cele două formații. Eu am jucat la prima masă împotriva Ivan-kăi. Ca și colegele mele, aveam emoții, eram într-o stare de tensiune maximă. Aveam albele și după ce s-au făcut primele mutări parcă m-am liniștit. Am reușit să mă concentrez și a trebuit să lupt împotriva unei variante din Pirc-Ufimțev, într-un sistem cu g6 pe care de obicei îl adopt eu când joc cu negrele. Am atacat, am profitat de o mică inexactitate a adversarei (10...Rh8) și după sacrificiul damei pe g7 Ivanka a cedat la mutarea a 20-a. Această victorie a încurajat-o pe colega mea de echipă, a cărei adversară s-a simțit obligată să joace mai riscant pentru a egala scorul general. Rezultatul a fost că am câștigat meciul cu 2-0, ceea ce ne-a asigurat argintul. Scos din context, „knock-out-ul” împotriva Ivan-kăi nu e cea mai bună partidă a carierei mele. Dar semnificația ei mi-o face dragă: a contribuit la locul doi la Olimpiadă!

Alb — POLIHRONIADE

Negru — IVANKA

Apărarea Pirc-Ufimțev

1.e4,g6 2.d4,Ng7 3.Nc4,d6 4.Df3,Cf6 5.Cc3,Ce6 6.Cge2,0-0 7.h3,a6 8.a4,Cd7 9.Ne3,c5 10.Td1,Rh8? (10...e:d4!) 11.h4,h6 12.Ng5!h:g5 13.h:g5+,Bg8 14.Dh3,Te8 15.Dh7+,Rf8 16.Cd5!,C:d4 17.C:d4,e:d4 18.Td8,b5? (18...Ce5) 19.Tdh3!,f5 20.D:g7+ și negrul a cedat

*Partida
de care nu-mi
place să-mi
amintesc:*

*În timpul
jocului
adversara a
început pur și
simplu să
strige!*

Nu-mi face nici o plăcere să-mi amintesc de partida jucată cu americanca Crotto, la interzonalul de la Rio de Janeiro din anul 1979. Dar pentru că mi se cere, iată, vorbesc de această „micro-dramă” a carierei mele. Înaintea partidei aveam șanse să mă clasez pe unul din primele locuri și să mă calific astfel în turneul candidaților. Am jucat bine — sau adversara mea a jucat mai slab — și am ajuns într-o poziție cu două figuri în plus, în care în mod normal nu e nici o problemă realizarea avantajului. Și, de o dată, s-a întâmplat ceva nemaipomenit. Adversara mea a început pur și simplu să strige! În poziție pierdută și în mare criză de timp, striga „This is my game!” (Asta e partida mea!), „I win this game!” (Eu câștig această partidă). „This is my move” (Asta e mutarea mea) și altele. Arbitra nu a inter-

venit și s-a creat o stare de tensiune în care nu am rezistat, am greșit și am ratat victoria. M-am simțit atunci, în timp ce partenera de întrecere striga, ca și cum ar fi călcat pe sticlă pisată. Sau, dacă vreți, am încercat aceeași senzație pe care ar avea-o un jucător când adversarul, așa, din senin, ar începe să bată cu ciocanul pe tabla de joc. Chiar ținând seama de împrejurările cu totul neobișnuite în care s-a încheiat partida, nu-mi pot ierta nici acum ratarea victoriei care mi-ar fi adus, poate, calificarea în meciurile candidaților și, sigur, cu câțiva ani mai devreme titlul de mare maestră. M-am lăsat prea ușor debusolată...

Alb — POLIHRONIADE

Negru — CROTTO

Apărarea siciliană

1.e4,e5 2.Cf3,e6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Ce6 5.Cc3,De7 6.f4,a8 7.Ne3,b5 8.Df3,Nb7 9.Nd3,Cf6 10.g4,d5 11.e5,Cd7 12.0-0-0,Ne7 13.Rb1,Te8 14.h4,Da5 15.Cb3,De7 16.Cd4,Cb6 17.g5,Ce4 18.Nf2,Cb4 19.Ne1,Db6 20.Cce2,Na8 21.b5,Da5 22.a3,Da4 23.a:b4,N:b4 24.Cc3,Ca8 25.b:a3,T:c3 26.a:b4,Ta8 27.Cb3,0-0 28.Th2,d4 29.Ne4,N:e4 30.D:e4 T:b3+, 31.Rc1,Te8 32.D:d4,T:c2+ 33.R:c2,T:b4+ 34.Re3,Db3+ 35.Rd2,T:d4, și albul cedează.

*O partidă
cum
mi-ar
place
să joc:*

*„Partida
deceniului”*

Îmi face plăcere să-mi amintesc — și să rejoc câteodată — prima partidă în care s-au confruntat Kasparov și Korcnoi, și la care am avut satisfacția să asist. Întâlnirea dintre cei doi supermari maștri a avut loc la Lucerna, în 1982, cu prilejul Olimpiadei de șah. Eu am terminat repede partida mea și m-am grăbit să mă duc lângă masa unde jucau. Era însă o înghesuială cumplită și la început nu am putut vedea nimic. Când am rugat să mi se facă loc am constatat că spectatorii sînt cavaleri. M-au lăsat să trec în față de unde, pînă la sfîrșitul partidei, am putut asista la o luptă senzațională. Un comentator a numit chiar această dispută „partida deceniului al nouălea”. Dacă cineva ar fi înregistrat atunci pe bandă de magnetofon fondul sonor al partidei te-ai fi crezut poate la un meci de fotbal și nu la un concurs de șah, unde se presupune că domnește o liniște atotcuprinzătoare. Lupta a fost

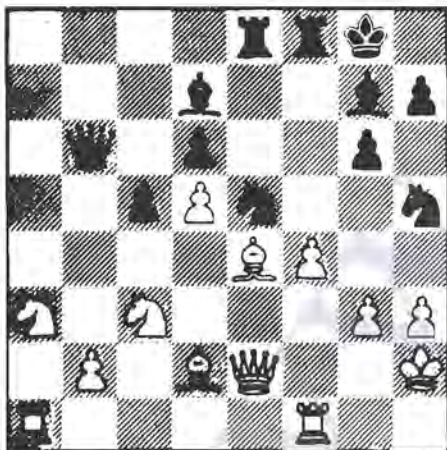

atit de crâncenă, loviturile tactice ale lui Kasparov atit de surprinzătoare și de fine încît practic arbitrii nu au putut opri exclamațiile de uimire și discuțiile spectatorilor — maestri și mari maestri — care comentau cu glas tare evoluția jocului. Korcinoi era, în acea vreme jucătorul numărul doi al lumii iar Kasparov noul Fischer al zilelor noastre, omul care vine și țintește la titlu. După cum se știe, în acea partidă a învins Kasparov și cînd cei doi combatanți și-au dat mîna, în aplauzele spectatorilor, am avut senzația că am asistat la un mare spectacol. Senzație pe care o retrăiesc de fiecare dată cînd rejoc partida...

Alb—KORCINOI

Negru—KASPAROV

1.d4,Cf6 2.c4,g6 3.g3,Ng7 4.Ng2,c5 5.d5,d6 6.Cc3,0—0 7.Cf3,e6 8.0—0,e:d5 9.e:d5,a6 10.a4,Te8 11.Cd2, Cb7 12.b3,Tb8 13.Cc4, Ce5 14.Ca8,Cb5 15.e4,Tf8 16.Rh2,f5 17.f4,b5 18.a:b5,a:b5 19.Ca:b5,f:e4 20.N:c4! O noutate; de obicei se juca 20.Ca7,e3!, sau 20.Cd6,D:d6 21.Ce4,Db6 22.f:e5,T:f1 23.D:f1,Ne5 cu continuare neclară; 20...Nd7 21.De2 (21.Ca7? Ta8!; 21.C:d6?, Tb6! 22.f:e5,N:e5 23.Cc4.N:g3+) 21...Db6 22.Ca8,Tb8 23.Nd2?

23...D:b2! 24.f:e5?

Iată cîteva variante analizate de Kasparov:

24.Tf1b7,Cf3+! cu avantaj decisiv pentru negru.

24.Ta2!,Db8 25.f:e5?,Tf1, 26.D:f1 (26.e6, Tf8! cu mare avantaj pentru negru) 26...N:e5 27.Ne1 (27.Ce2,C:g3 28.C:g3,Db3 și negrul are un avantaj decisiv) 27...N:c3 28.N:c3,Te4 29.Cc4 (29.Tf2,Te3!) 29...Nb5 30.Da1 (30.Tb2,De8!) 30...Nc4 31.Ta8,Te2 32.Rg1,Tg2! 33.Rb1,Cg3 34.Rg2,Nd5 și poziția negrului este net superioară.

25.Dg2,Cf7! și negrul stă ceva mai bine; 24...Db4! 25.Tb1,Db4 26.Dg2 (26.Cc2, Cf3+; 26.Tc2,Cd3! 27.Cab5,N:b5 28.T:b5,c4 și negrul stă mai bine) 26...Cc4 27.C:c4,D:c4, 28.Nf3,N:c3 29.Tc2, Dd3! 30.N:c3,N:h3! 31.R:h3,C:f4+! 32.g:f4,T:f4 33.Rg3,Tef8 34.Tf1,h6! și negrul stă mai bine;

24...N:e5 25.Cc4,C:g3! Negrul are acum un avantaj decisiv 26.T:f8+,T:f8 27.De1, C:e4+ 28.Rg2,De2 29.C:e5,Tf2+? După partidă, Kasparov a arătat că ar fi cîștigat mai repede jucînd 29...C:d2, cu varianta 30.C:d7,Cf3+ 31.De2,Ch4+ 32.Rg1,D:c3 33.De6+,Rh8 34.C:f8,Dg3+.

30.D:f2!,C:f2 31.Ta2!,Nf5 32.C:d7,Cd3 33.Nb6!,D:d7 34.Ta8+,Rf7 35.Tb8? O mutare făcută în mare criză de timp. Ar fi fost mai bine, după cum a arătat Kasparov, 35.Ce4!, dar după 35...g6 negrul ar fi avut oricum un avantaj decisiv. 35...Rf6 36.Rf3??,D:h3+ și albul a cedat.

O intîmplare

„Simfonie pe cîmpuri negre”

La a șasea Olimpiadă feminină, organizată la Medellin, în Columbia, în 1974, într-una din rundele preliminare am jucat împotriva echipei Statelor Unite. Eu am avut-o ca adversară pe Karff și am jucat un sistem cu g6—știi, g6 este pasiunea mea în șah. Am condus bine partida și am observat că lîngă noi e un spectator statornic — cunoscutul maestru american Denker. După ce am cîștigat, el m-a felicitat și a avut cuvinte de laudă pentru jocul meu. După cîteva zile, am avut o surpriză. Denker este și publicist și într-una din cronicile care îi apar în ziarele americane a publicat partida mea cu Karff căreia i-a dat un titlu ce mi-a făcut plăcere: „Simfonie pe cîmpuri negre”. În notele sale a scos în evidență meritele jocului negru în acest sistem cu g6.

...Dacă am amintiri plăcute de la un simultan? Da, și cea mai dragă este cea de la simultanul pe care l-am dat la Brașov în martie 1984. Nu pentru că aș fi obținut un rezultat de sută la sută sau pentru că aș fi jucat o partidă „nemuritoare”. Cu acel prilej, m-am reîntîlnit cu un vechi prieten. O revedere după mulți ani care s-a soldat cu căsătoria noastră. De atunci, Elisabetei Polihroniade i s-a adăugat încă un nume: Rusul

... Cînd eram mică, stăteam odată de vorbă cu un băiat și îi povesteam ceva despre șah. Lingă noi a trecut un pușt cu pantaloni scurți care mi s-a adresat

sfidător: „Ce te dai mare? Și eu sînt șahist!”. Puștiul era Mircea Pavlov, azi maestru internațional și antrenor al echipei reprezentative feminine!

● Aș dori foarte mult să particip la o transmisie t.v. în direct de la o mare competiție de șah ● Nu-mi pot imagina viața fără șah după cum nu-mi pot imagina viața fără spectacole sau fără lectura unei cărți ● Beethoven juca șah? ● Din tot universul șahist prefer lupta

— Cum a început emisiunea de șah la televiziune?

— A fost o inițiativă a Federației Române de Șah și televiziunea s-a dovedit receptivă. Fiind ziaristă, încadrată ca redactor la radio-televiziune, mi s-a încredințat noua emisiune. Am primit-o cu plăcere dar și cu teamă. Eram obișnuită să lucrez în fața microfonului, camera de filmat mi-era în schimb străină. De aceea, am avut mari emoții la început. Era deci prin 1976, acum opt ani. Invitatul primei emisiuni a fost regretatul profesor Gh. Mihoc, pe atunci președinte al federației de șah și președinte al Academiei. Tema discuției era relația șah-matematică. Filmarea emisiunii a decurs greoi, s-a simțit din plin lipsa mea de experiență. Pentru cele 15 minute am filmat aproape trei ore! Colegii de la televiziune au avut răbdare cu mine, m-au ajutat și după aceea mi-a fost mai ușor.

— Cum sînt emisiunile în direct?

— Mai grele, e nevoie de mai multă concentrare asupra fiecărui cuvînt, nu mai ai posibilitatea de a relua filmarea, de a retușa. E nevoie și de mai multă spontaneitate. Acum, în formula emisiunilor în direct de sîmbătă după amiază, îmi este de mult ajutor prezența alături de mine a lui Tudor Vornicu. Una e să vorbești la cameră, alta este să știi că mai ai pe cineva lingă tine cu care vorbești. De multe ori,

prin întrebările pe care mi le pune, îmi abate atenția de la ceva pregătit dinainte pentru a obține mai multă spontaneitate. Îmi amintesc, de pildă, de o intervenție a lui care m-a luat pe nepregătite. Referindu-se la un program care urma după emisiunea șah, m-a întrebat de-odată: „Beethoven juca șah?”. M-am gîndit repede, nu știam nimic despre vreo pasiune de acest fel a „Titanului”. Și am răspuns ceva de genul că nu știu dacă a jucat, dar că ar fi fost păcat să joace...

— Apropo, dacă astă seară ai avea de ales între a asista la o partidă Florin Gheorghiu — Anatoli Karpov sau a audia Simfonia a nona dirijată de Karajan, ce ai alege?

— (după o clipă de ezitare) Totuși, cred că șahul...

— Care a fost cea mai bună emisiune?

— Una pe care n-am făcut-o eu! Toată venisem de la Rio de Janeiro și am fost solicitată într-o emisiune de varietăți sportive condusă de Cristian Topescu. Totul a mers atît de bine încît partea consacrată șahului a durat, mi se pare, mai mult de o jumătate de oră.

— Și care a fost emisiunea cea mai slabă?

— O emisiune mai slabă nu se datorește conținutului, pentru că de obicei aceasta este pregătit cu grijă. Mai curînd s-ar putea vorbi de faptul că în

momentul emisiunii nu ești în formă. Mai ales la o apariție în direct. Mai slabă mi s-a părut emisiunea care a avut loc după ce echipa noastră feminină s-a întors de la Varșovia aducînd cu ea povara unei înfrîngerii neașteptate. A trebuit să vorbesc despre acest meci și, de ce să nu o recunosc, nu mi-a făcut nici o plăcere să discut și să disec insuccesul nostru.

— Crezi că televiziunea va ajunge să transmită partide de șah în direct? Aparent, șahul e un sport prea static... Dar o partidă are și multe secvențe de mare spectacol, chiar dramatic. Reiese asta și din ce ai povestit despre partidă Kasparov-Korcinol...

— Este unul dintre visele mele, ca să spun așa. Aș dori foarte mult să particip la o transmisie directă de la o mare competiție șahistă, o transmisie care să conecteze publicul spectator la sală și să-i permită să urmărească evenimentul. Sînt absolut convinsă: trăirea intensă pe care o prilejuiește o partidă de șah poate fi transmisă cu ajutorul camerei de luat vederi și a comentariului însoțitor.

— Cite cărți de șah ai scris pînă acum?

— Șase. Ultima abia a apărut. Este vorba de „Șahul pentru toți”, un manual prin care cei ce vor să se inițieze în șah o fac cu ajutorul meu, după o metodă a mea.

— Ce înseamnă șahul pentru Elisabeta Polihroniade-Rusu?

— Nu vreau să răspund cum a făcut Anatoli Karpov, că șahul e totul în viața mea dar că viața mea nu e numai șah. Șahul reprezintă foarte mult pentru mine, este unul din coordonatele vieții mele.

— De ce îți place șahul?

— Îmi place prin ceea ce e el și în primul rînd pentru lupta pe care o prilejuiește. Urmăresc mult cum joacă marii șahiști, citesc, rejoc și analizez partidele lor, dar adevărata frumusețe a jocului de șah o cunoști în momentul în care trăiești desfășurarea partidei, în clipa în care lupți. În primul rînd lupta. Din tot universul șahului prefer lupta. Prefer să consum totul, să ard tot combustibilul meu afectiv, ca să spun așa, luptînd în fața tablei. E foarte curios altceva. Cînd sînt într-o sală de șah unde nu joc ei asist la o partidă, mi se întîmplă să am exact aceleași trăiri și bucurii pe care le am la un concert foarte bun. Cînd asist la o partidă ai să mă vezi de pildă roșind, deși nu joc eu. Trăiesc atît de intens partida la care asist — sau concertul pe care-l audiez — încît mă surprind că roșesc la obraji.

— Cum ai învățat să joci șah?

— De mică copilă. Dar la început preferam voleiul. Într-una din zile a lipsit antrenorul de la volei și m-am dus la colțul roșu de la Casa de cultură de lângă noi, de pe Șoseaua Ștefan cel Mare. Acolo se juca șah. M-am așezat la o masă... și așa am început cariera de șahistă. M-a văzut Ion Cristescu și a început să se ocupe de mine. După nici o lună de zile jucam primele partide oficiale. A urmat Palatul pionierilor, activitatea la club, mă rog, au fost con-

diții favorabile. Dar nu atît de favorabile cum sînt astăzi, cînd, în sistemul competițiilor cu caracter popular, organizate sub auspiciile „Dacia-dei“, un copil care manifestă talent este prins imediat în programe care îi asigură o dezvoltare mai rapidă — la școala sportivă, în cluburi și secții.

— Ce părere ai despre statutul șahului în societatea contemporană?

— Nu-mi pot imagina viața fără șah după cum nu-mi pot imagina viața fără spectacole sau fără lectura unor cărți. Jocul de șah a devenit o componentă a culturii, penetranța sa e vizibilă pe toate meridianele. Se probează tot mai convingător și rolul său formativ. Ce să mai spunem despre vastele perspective deschise de legătura dintre șah și electronică? Sădoveanu a scris frumos despre raportul dintre cultura unui popor și răspîndirea jocului de șah.

— Ar putea o femeie să devină campioană mondială, la bărbat, încă în secolul nostru?

— Femeia mai are încă de luptat mult cu ea și cu alții și mi-e greu să cred că ar putea să intre chiar și în turneul candidaților. Deși aș dori să se întîmple așa. Dar trebuie să fim realişti. Am observat că jucînd împotriva bărbatilor cele mai bune jucătoare se comportă foarte bine doar primele patru ore de luptă. Și, de obicei, în ultima oră a partidei strică cam tot ce au realizat mai înainte. Eu cred că nu rezistă fizic. Altă explicație nu am. Așa s-a întîmplat de pildă în multe partide jucate împotriva bărbatilor de Nona Gaprindașvili. În partidele jucate împotriva femeilor aceste mari jucătoare nu mai sînt atît de obosite în ultima oră, pentru că pro-

blemele pe care le ridică o adversară sînt mult mai mici, mai puțin dificile și dure decît cele pe care le ridică jocul unui adversar. Bărbatii sînt mai periculoși. O femeie se concentrează mult mai mult atunci cînd joacă împotriva unui bărbat, tensiunea jocului e infinit mai mare.

— Deși se spune că joci poziția și nu adversarul...

— Se spune dar întotdeauna îți pregătești, de pildă, deschiderea ținînd seama de preferințele și antecedentele adversarului. Un bărbat îți va juca întotdeauna cea mai bună variantă dintr-o deschidere, o femeie va alege și o cale de joc mai puțin dificilă sau îndoielnică.

— Cum studiezi?

— Cum nu e prea recomandabil: în salturi. Înaintea unei competiții analizez ore în șir. Deschideri, joc de mijloc, finaluri, partide ale viitoarelor adversare. Dar cînd nu mă aflu înaintea unui turneu important prefer să citesc reviste și cărți de șah, să văd ce mai e nou în lumea șahului. Să rejoc partide ale marilor maestri și ale marilor maestre. Desigur, acest gen de preocupări este mai ușor decît conșpectarea unor analize. Ar trebui să studiez și mai mult. Aș mai adăuga că muncesc mult nu numai înainte de un concurs ci și în timpul turneului. Diminețile, înainte de rundă, analizez iar dacă mi se întîmplă să am vreo întreruptă atunci aproape nu mai dorm.

— Cînd adormi și se întîmplat să ai visuri șahiste?

— Da. Visuri neliniștite, analizez poziții și caut soluții. Mi s-a întîmplat ca în vis să găsesc continuări bune! Le-am verificat a doua zi dimineață pe tablă — nu erau soluții fantetiste.

— Cum reacționezi când îți se face o mutare neașteptată?

— De obicei calculez urmărind firul logic al partidei. Când mi se face o mutare pe care nu am luat-o în considerare, sunt luat prin surprindere, ceea ce e un defect al meu. Mutarea adversarei ar putea fi bună sau rea. Dacă eu nu am examinat-o când am analizat poziția, ea ar trebui, normal, să fie mai slabă (deși, evident, mă pot și eu înșela). În loc să o analizez cu obiectivitate și să caut meritele "sau slăbiciunile" mutării neașteptate, parcă nu mai am uneori suficientă forță de analiză și mă îndepărt de firul logic inițial. Ceea ce, câteodată, îmi aduce unele surprize. O mutare mai slabă, neașteptată, poate să fie și o mutare parșivă, să conțină o capcană ascunsă în care intri dacă nu ești suficient de atent.

— Cum te simți în criză de timp?

— O evit. Deși îmi plac partidele fulger, nu mă simt bine când minutarul ridică stegulețul meu și amenință să-l lase în jos înainte de efectuarea mutărilor regulamentare. Muncesc peste patru ore ca să-ți construiești o poziție mai bună și datorită unei crize de timp strici totul în câteva secunde... Nu, nu, mai bine fără crize de timp. Mai ales că se crează și o stare de tensiune deosebită. Criza de timp echivalează cu introducerea hăzardului în jocul de șah.

— Care-i cea mai grea partidă jucată?

— Partidele grele sînt acelea în care trebuie neapărat să câștigi. Poziția șahului feminin românesc este înaltă, după cum se știe, și cea mai mare responsabilitate o ai nu când joci în concursuri individuale ci când reprezintă culorile țării. La un turneu individual poți pierde sau câștiga, este vorba doar de numele tău. Când joci pentru echipa națională ai o răspundere mult mai mare, de tine depinde poziția pe care se situează echipa țării, de tine depinde dacă ea obține titlul de campioană sau vicecampioană... Sînt turnee la care înțelegim la un moment dat formații mai slabe și sîntem obligate să jucăm la câștig, pentru a acumula puncte și a nu rămîne în urma concurențelor noastre la titlu. Atunci forțăm victoria, riscăm. Acestea sînt partidele mele cele mai grele.

— Ce părere ai despre generația care vine?

— Foarte bună. „Daciada” a scos la iveală multe jucătoare tinere și mai ales extrem de talentate. Aș aminti de Gabriela Olărașu, Smaranda Boicu, Mădălina Stroe și mai sînt multe altele. Și, ceea ce este important, toate aceste jucătoare tinere și foarte tinere se pregătesc într-un climat excepțional de favorabil.

— La cîte olimpiade ai participat?

— La cinci. Și am avut satisfacția că de patru ori am făcut parte din echipa țării care a adus acasă medalia de argint, conștințind locul doi în ierarhia șahului feminin mondial.

Mare maestră internațională de șah și maestră emerită a sportului, Elisabeta Polihronide-Rusu a făcut parte de patru ori din echipa reprezentativă a țării care a fost vicecampioană mondială: în 1966 (Oberhausen), 1972 (Skopje), 1974 (Medellin) și 1982 (Lucerna). Absolventă a Facultății de Filozofie din București, secția jurnalistă, este angajată a Radioteleviziunii în funcția de realizator de emisiuni (a lucrat emisiuni de popularizare a științei și cu conținut șahist). A scris cărțile „Mecul secolului” (în colaborare cu ing. C. Ștefanu) 1976, „Șah-Mat” 1977, „Olimpiadele în alb și negru” 1978, „Campionii de șah ai lumii” 1980, „Primii pași în șah” (în colaborare cu Tiberiu Rădulescu) 1982, și „Șahul pentru toți” 1984.

Premii de frumusețe

FĂRĂ COMENTARII

La turneul de la Wijk aan Zee, 1984, grupa maestrilor internaționali, desemnarea celei mai spectaculoase partide a competiției nu a ridicat probleme. Partida dintre maestrii internaționali olandezi Kuijff și Hartooh a fost aleasă în unanimitate de către comisia de premii; nimeni dintre ceilalți jucători sau dintre spectatori nu a avut vreo obiecție. Desfășurarea luptei dintre cei doi jucători olandezi a fost într-adevăr de o rară spectaculozitate. Un ziarist l-a rugat pe învingător să-i comenteze partida, pentru a o publica într-o rubrică de ziar. Hartooh i-a dat un răspuns surprinzător: l-a rugat să publice partida fără nici un fel de comentarii. De ce? a întrebă ziaristul. Această partidă, i-a spus maestrul, trebuie rejeată de mai multe ori, pentru a fi savurată. Desigur, nu toate mutările pe care le-am

făcut au fost cele mai bune, dar am jucat prea puțin, am fost ferm convins că voi învinge și de aceea mi-am îngăduit multe... Ziariștii au fost convinși de argumentele lui Hartooh și a publicat partida în săptămânalul olandez „Die Weltwoche” fără nici un comentariu!

Alb — KUIJFF,

Negru — HARTOCH

Apărarea rusă

1.e4,e5 2.Cf3,Cf6 3.d4,e:d4 4.e5,Ce4 5.Nb5,c6 6.D:d4,De5+ 7.c8:Cf2 8.Ne4,Ne5 9.Df4,d5 10.e:d6,Ne6 11.b4,N:c4 12.De5+,Ne6 13.D:g7,Cd8+ 14.Rd2,C:b4 15.D:b8+,Rd7 16.Na8,C8a6 17.c:b4, C:b4 18.De8,Ne8+19.Be1,Cd8+ 20.Re2,Cf4+ 21.Rd1,Da4+ 22.f:c2,Da5 23.Te1,Dd5+ 24.Cd2, C:g2 25.Te2,Ng4 26.Db8,N:f8 27.D:a5,N:e2+ 28.E:e2,c:d5 29.Cf3,Te8 30.Rf1,Cf8 31.Cg5,Tg8 32.Cf6,T6 33.Tb1,d6 34.Te1,d4 36.Nb2,Cd8 și albul a cedat.

CAMIL PESTRESCU

„ȘAHUL ESTE UN SPORT FĂRĂ PERECHE“

● Un articol mai puțin cunoscut pe care autorul „Jocului ielelor“ l-a publicat în „Revista Română de Șah“ ● Îl interesa nu atât rezultatul concursului cât partea umană a luptei, psihologia jucătorului de șah ● Piese din fildeș dăruite de vorniceasa Ghica...

Editorialul din octombrie 1948 al „Revis-
tei Române de Șah” consemna printre eveni-
mentele deosebite ale lunii următorul fapt:
„Scriitorul Camil Petrescu, cel mai constant
„chibiș” al recentului Campionat al Țării,
a fost ales Membru al Academiei Republicii
Populare Române, în sesiunea din Octombrie
crt. O cinste îmbucurătoare și pentru nume-
roșii prieteni șahiști ai Maestrului”.

În anul următor, în numărul din martie-
aprilie, editorialul intitulat „Șahul, recrea-
ție intelectuală”, era semnat chiar de proas-
pătul academician. Camil Petrescu amintea
de pasiunea pentru șah a lui Bălescu — pe
care avea să o evoce în romanul „Un om
între oameni” — și arăta că această pasiune
fusesse împărtășită de aproape toți intelec-
tualii epocii, a juca șah însemnând, atunci,
un semn de distincție intelectuală. Scriitorul
își exprima satisfacția pentru organizarea
primului campionat popular — „vastă pepi-
niera pentru recrutarea viitorilor campioni”
și, totodată, un mijloc de plăcută „recreație
intelectuală” pentru cei ce muncesc din
greu.

După cum mi-a spus Florica Ichim, edi-
toare a operei lui Camil Petrescu, în acele
luni ale anului 1949 autorul „Patului lui
Procust” lucra la „Un om între oameni”.
Faptul că el și-a găsit timp pentru a scrie
— fără onorariu și într-o revistă cu tiraj
redus — un articol pe temele actualității
șahiste vorbește de la sine despre interesul
deosebit purtat nobilului joc.

Acest interes l-a evocat în amintirile sale
și maestrul sportului la șah Gică Alexandres-
cu, un veteran al jucătorilor de performanță
din țara noastră. Înaintea celui de-al doilea
război mondial, vizitându-l pe avocatul Mir-
cea Manolescu, aflat pe vremea aceea în
conducerea federației de specialitate, Gică
Alexandrescu l-a întâlnit în locuința gazdei
și pe Camil Petrescu. Scriitorul l-a pus dife-
rite întrebări și i-a spus ceea ce maestrul
Gică își amintește și azi cu plăcere: „Șahul
e un sport fără pereche în lume”.

Pentru a afla amănunte despre „colocviile
șahiste” de la locuința lui Mircea Mano-
lescu — decedat în urmă cu câțiva ani —
m-am adresat soției sale, fosta campioană
națională Rodica Manolescu. Ea mi-a con-
firmat că prietenia dintre soțul ei și Camil
Petrescu data de dinainte de război, s-a
menținut în anii grei ai conflagrației, a
continuat după venirea păcii. Șahul era
doar unul din liantele acestei prietenii. La
început, s-au așezat de mai multe ori în
fața tablei de șah. Dar raportul de forțe
era inegal. Scriitorul nu făcea eforturi să
progreseze, nu cunoștea teorie în timp ce
gazda sa cumpăra într-una cărți și reviste
de șah și își petrecea timpul liber studiind
partidele maestrilor. Fire mândră, lui Camil
nu-i plăcea să piardă și neputând face față

forței partenerului de întrecere a preferat să
nu mai joace cu el. Din șah, îl interesau, de
altfel, nu atât rezultatele propriu zise ale
concurșurilor, nu partida prin ea însăși,
ci partea umană a luptei, mai ales psihologia
jucătorilor. Avocatul Manolescu a fost unul
din primii prieteni cărora scriitorul le-a
citit, din manuscris, „Un om între oameni”.
În timpul bombardamentelor, când Camil
Petrescu nu locuia în București, fiecare popas
al său prin Capitală ducea și la o vizită
făcută familiei Manolescu, unde se mai
întâlnea cu Dimitrie Gusti, Marcel Breslașu,
Tudor Vianu. După război, la aceste în-
tâlniri amicale șahul căpăta o pondere mai
mare în discuții când era de față Oscar Lem-
naru, pasionat și el de universul jocului de
șah.

O interesantă mărturie oferă o fotografie
din anul 1951 sau 1952 în care sînt văzuți
în fața tablei de șah Camil Petrescu și Mihail
Sadoveanu, avîndu-i ca spectatori pe Ion
Jalea și Iorgu Iordan.

Cum spuneam, în romanul istoric „Un om
între oameni” se menționează de mai multe
ori pasiunea pentru șah a lui Bălescu... Ne
aflăm în ulița din mahalaua Visarionului,
unde se află locuința serdăresei Zinca, mama
lui Bălescu. Serdăreasa este necăjită. Băia-
tul ei — după ieșirea din închisoare — scoate
mobila din cameră pentru a-și orîndui cărțile
cumpărate cu plata în aur de la librărul
neamț Winterbalder, cit și pe cele vechi
descoperite cu bucurie în podul casei. Băl-
cescu e bolnav de plămîni și ceasurile nesfir-
șite de studiu îngrijorează pe sora sa Țița.
„Ar trebui să te plimbi și tu puțin prin gră-
dină, îi spune ea. Toți pomii au ramurile
încălete cu fructe... Mai joacă puțin șah
cu Arăpila. Ai văzut ce șah frumos de fîldeș
a căpătat mama pentru tine de la vornice-
asa Ghica?”

...În casa vornicului Iordache Florescu,
din josul Podului Mogoșoaiei, este o „soareă”
artistică a tineretului. Vin amatorii de lite-
ratură, muzică și danț, gata să aplaude și
poeziile patriotice citite de Bolliac și Grigore
Alexandrescu. În timp ce oaspeții se distrea-
ză, câțiva dintre frunțașii „Frăției” se adună
neobservați și discută treburi tainice. Reve-
nit în sala de danț, Bălescu stă împreună
cu Țița pe o canapea de culoarea vinului,
privind „din cînd în cînd la cei ce dănciau,
deși el ar fi vrut să fie din nou sus, așa cum
fi lăgăduise Luxiței, ca să joace șah cu
Bolliac, ori chiar cu ea, care oricum nu mai
putea veni acum jos”.

...1846. Bălescu se afla la Paris, unde a
venit de teama unor noi măsuri represive
ale stăpînirii. Loc obișnuit de întîlnire,
„Regence”, celebra cafenea unde se reuneau
cei mai buni șahiști francezi. Acolo, Bălescu
se întîlnește cu Alecu Goleșcu (Arăpila) și
Luxița. „Venind într-o lună după amiază,

tot la „Regence“, unde uneori juca și șah, Bălcescu este agitat, frenetic, exaltat“. Avea motive justificate „-Lucia... am descoperit în sfârșit portretul lui Mihail Viteazul cel adevărat... al lui Sadeler...“

Unul din capitolele romanului este intitulat „Jocul de șah“. Înapoiat de la ședința guvernului vremelnicesc din care face parte ca secretar, Bălcescu s-a trântit îmbrăcat pe sofa. Îl vizitează Arăpila. „Acum joacă șah amîndoi, sub nucul din stînga casei, la masa cu picioare bătute în pămînt. Tița a așternut pe ea o față de brocart arămlu. Tabla de șah e mare, din lemn de abanos, cu incrustații albe, iar figurile sînt bogat lăcitate din fildeș. E un dar primit de Ziua Bălcescu, anume pentru Nicu al ei, de la o mare boieroaică, pe care o vindecase de o boală de ochi.

Alecu Golescu mută scurt tura de fildeș, care mîngîia degetele, dar se vede că nu-l e gîndul la joc.

— Așadar, n-a trecut nici o săptămînă și revoluția noastră a și făcut o cotitură... Nu mai e ceea ce a fost.

Bălcescu, care joacă cu negrele, după ce a mutat și el îl privește destul de ironic.

— Drept să-ți spun, asta nu mi se pare numai o cotitură... Mi-e teamă de mai rău... Comitetul cu puteri discreționare al „Frăției“ este scos din guvern... înțelegi? Se înverună și se străduiește să nu se mai gîndească decît la joc.

Alecu Golescu, furios, trîntește nebunul de alb.

— Nu poate fi scos Bălcescu din guvern...

Așa... după patru zile... Nu poate fi zvîrlită „Frăția“, în patru zile, la coș.

Prietenul lui parcă nu a auzit; pare că e grozav de concentrat la joc. După un timp mută și adaugă apoi, zîmbind cu privirea oblică, zeflemeitoare:

— Domnule, ne-am angajat să nu discutăm nimic înainte de a sfîrși partida... Atunci, hal mută!

...Bălcescu tace încăpățînat, apoi mută încet ținînd cîțva timp calul între degete, cu mîna ridicată.

— Scumpe Arăpila, ești mat! Așa... Uite: șahi! Dar, hotărît, lui Alecu Golescu nu-i arde de șah și Bălcescu încetează cu glumia: El, acum, putem vorbi și îți spun împede: Ce face Rosetti, verbos și „brouillon“ așa cum ți-am spus că e, nu mă interesează. Omul care a fost prin încrederea noastră ministru al Poliției într-un guvern revoluționar și n-a știut de fuga lui Bibescu, nici de alecătuirea noului guvern la mitropolit acasă, făcîndu-ne pe toți caraghioși, s-a dovedit un agitator găunos“.

...Au trecut doi ani. Revoluția a fost înfrîntă. În martie 1850, la Paris, într-o cameră modest mobilată, Bălcescu slăbit de boală, îngîndurat, primește vizita lui Arăpila. N-au sosit încă galbenii promiși de Ghica. Bălcescu, cum îl arată Camil Petrescu în piesa cu același nume, exclamă cu ciudă:

„De mi-ar fi trimis măcar șahul!“

Iată în continuare, articolul publicat de Camil Petrescu în „Revista Română de Șah“ din martie-aprilie 1949.

ȘAHUL-RECREATIV INTELECTUAL

În câteva rânduri, în decurs de un an, Bălcescu cere stăruitor prietenilor săi să-i expedieze în grabă jocul de șah, pe care-l lăsase să-i repare la Viena. Până la urmă, aproape că se supără de atîta întîrziere. Se pare că era de o calitate deosebită, poate abanos cu fildeș, după cum reiese din aceste scrisori și poate avea și motive personale să țină atît de mult la el. Oricum, este probabil că era un jucător pasionat, ca de altfel mai toți prietenii săi, ca aproape toți intelectuali epocii, înainte de inventarea drumului de fier și a telefonului. „Șahul“ milenar a cunoscut o epocă de înflorire excepțională în vremea romantismului, a diligenței și a lungilor luni de repaos la țară. A te odihni, a te distra jucînd șah în această epocă era un semn de mare dis-

tinție intelectuală și cei mai mari scriitori și cele mai de vază personalități ale timpului nu-și petreceau numai lungile seri jucînd la lumina sfeșnicelor bogat cizelate, ci și luptînd cu adversari prin corespondență.

Ritmul trepidant al primei jumătăți a veacului al XX-lea, viața pripită și fără spor a acestei epoci, a dat o grea lovitură șahului. Rămăsese un joc de specialitate, e drept pe mîna unor mari erudiți ai tehnicii, în cercuri mai mult sau mai puțin închise.

În vasta ei tendință de a pune la îndemîna întregului popor plăceri recreative și instructive în același timp, care pe vremuri erau rezervate numai unor anumite grupuri, U.R.S.S. a încurajat în toate modu-

rile reînvierea, pe plan continental, a jocului de șah, împingându-l în cele mai întinse mase de muncitori. Progresele realizate apar uriașe și în ceea ce privește calitatea, campionii sovietici depășind prin școala lor nouă toate doctrinele anterioare, iar cantitativ ajungându-se la milioane de jucători, căci șahul apare ca o recreație foarte prețioasă de oamenii muncii manuale și intelectuale.

... La noi, șahul a pornit pe un drum nou, care-i îngăduie cele mai îndreptățite speranțe. Un campionat național a fost instituit pentru ca să se progreseze pe dimensiunea calității. Sute și sute de iubitori ai jocului, și printre ei amestecat și eu, cînd isbuteam să mă fac liber pentru câte un sfert de oră, au urmărit în decurs de peste o lună de zile, dacă nu mă înșel, peripeciile acestei întreceri și, ar mai fi de adăugat, în condiții care nu erau cele mai proprii, din lipsa unei săli potrivite.

Un campionat popular, care întrunește participarea a multor zeci de mii de jucă-

tori, recrutați pînă și dintre plugari, asigură o vastă pepinieră pentru recrutarea viitorilor campioni naționali, dar mai ales asigură ore plăcute de recreație intelectuală celor ce muncesc din greu.

Am asistat și la întrecerea dintre reprezentanții noștri și ai vecinilor de peste Dunăre, timp de o săptămînă, în fața unei mulțimi numeroase și pasionate. Asemenea evenimente contribuie serios la răspîndirea gustului pentru șah. Ar fi de dorit să fie repetate cu toți vecinii noștri. Cum ar fi de dorit să se descopere o sală mai convenabilă, de vreme ce sala de sus a Cercului Militar nu e atât de ușor de obținut. Și poate că s-ar mai obține și alte mici îmbunătățiri, acestea infinit mai ușor de realizat.

Căci este de prevăzut că la viitoarele întreceri internaționale asistența va fi extrem de numeroasă. Mai ales dacă șahiști pricepuți și cu puțin condei vor pune la dispoziția ziarelor reportaje și articole explicative mai îndemînatice și mai atrăgătoare.

DE LA a1

LA

h8

O PARTIDĂ IMAGINARĂ

Din cînd în cînd, în pagina de mică publicitate a revistei de șah americane „Chess Life” apare un mic anunț: „Bobby, te rog revino!” Evident, este vorba de un apel pe care fostul campion mondial Bobby Fischer îl primește din partea unuia din numeroșii săi suportori care nu l-au uitat și continuă să speră într-o revenire a celui ce a învins în meciul secolului de la Reykjavik. Un suportor cu mai multă imagi-

nație a găsit un mod mai original de manifestare. El a născocit o partidă — așa cum își închipuie el că s-ar fi jucat una dată meciul pentru titlu dintre Fischer și Karpov ar fi avut loc în anul 1975. Inutil să precizăm cine a câștigătorul acestei partide fantezice!

Alb — FISCHER

Negru — KARPOV

Apărarea Pire
1.e4,g6 2.d4,Ng7 3.f4,c5 4.d5,d6
5.Cf3,Cf8 6.Ce8,0—0 7.e5,d:c5
8.f:c5,Cg4 9.Nf4,Cd7 10.De2,De7
11.Ch5,Db8 12.d6,a:d6 13.e:d6,
N:b2 14.Tab1,a8 15.Cc7,Nc3+
16.Rd1,Ta7 17.h8,Cg8 18.Nc4,
Na5 19.Nb6,Td8 20.D:f7—,R:f7

21.Nc4+,Cd5 22.Cg5+,Rf6 23.
Cd5+,Re5 24.Cf7+,Rd4 25.
Ng7+ și negrul cedează.

Imagînd o partidă în care Fischer câștigă printr-un sacrificiu de damă, autorul ei îl „pune” însă pe Karpov să facă mutări pe care este absolut sigur că nu le-ar face! Începînd cu desolidarea — pentru că în repertoriul campionului mondial nu figurează 1...g6 după 1.e4! — și continuînd cu altele, de pildă 19...Td8?, cînd, cum observă Bernard Cafferty în „Sunday Times Magazine”, 19...b5 sau capturarea nebunului cu calul ar fi fost continuări ușoare, satisfăcătoare pentru negru...

ȘAHIȘTII SE AMUZĂ

● **REPLICA** — În cursul faimosului meci disputat cu Bobby Fischer și pierdut cu 6—0, marele maestru danez Bent Larsen a avut o replică neașteptată. După ce a fost învins și în partida a cincea, fiind condus cu 5—0, el a spus unui ziarist: „Am impresia că sînt pe cale să pierd meciul...”

● **GLUMA** — „Iubitule, crezi că ieri, la club, a fost chiar o performanță atât de extraordinară că ți-ai învins șeful în numai 13 mutări?”

DE LA „REVISTA DE ȘAH” PE CARE A CREAT-O ÎN 1925 LA „BULETINUL PROBLEMISTIC” PE CARE-L CONDUCE ÎN 1984, O VIAȚĂ DĂRUITĂ PROBLEMEI DE ȘAH

ING. A.F. IANOVIC:

*Ce înseamnă pentru mine
șahul artistic*

1. O satisfacție pe care cred că o cunosc toți artiștii

În adolescență am fost atras de șahul practic, cu toate că am manifestat și interes pentru compoziție (prima problemă mi-a fost publicată în 1921). Redactînd de unul singur „Revista de șah”, fondată în 1925 într-un orașel de provincie, am fost nevoit în scurt timp să cer ajutorul șahiștilor dintr-un centru mai mare și în primăvara anului 1927 m-am transferat la Iași. Acolo, redactarea revistei a fost preluată de un colectiv mai mare și mie mi-a revenit grija de a

conduce partea rezervată compoziției. Din anul 1930 numele revistei s-a schimbat în „Revista Română de Șah”, s-au schimbat orașul de reședință și colectivul redacțional, dar conducerea rubricii rezervate șahului artistic a rămas în grija mea. Atras tot mai mult de latura artistică a jocului de șah, am încercat mereu să o popularizez în rîndul șahiștilor. Stabilindu-mă la Sibiu, am început, după al doilea război mondial, să redactez rubrica de șah a ziarului „Tribuna Sibiului”, îndemnînd fiecare cititor șahist să devină un compozitor de probleme! Am continuat să compun probleme de toate genurile, simțind o satisfacție pe care cred că o cunosc toți artiștii — pictori, muzicieni, poeți. Am inițiat și o revistă de specialitate „Buletin problemistic” ce apare în cadrul federației noastre de șah și care, după 12 ani de apariție, este bine cunoscută și apreciată și peste hotare. Am reușit să descopăr mai multe talente tinere de compozitori, pentru care am scris și un manual de compoziție „Șahul artistic”.

Compoziția mea preferată

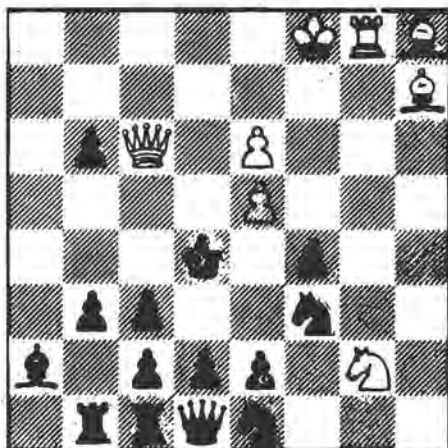
2. Cheie mascată, amenințări liniștite, sacrificii...

Compoziția personală preferată am ales-o din cele peste 120 probleme cu mat în trei și patru mutări compuse în decursul a 60 de ani, mai toate publicate în diverse rubrici și reviste din țară și din străinătate.

„ȘAHOVE UMENI“

(Supliment al revistei „Československý Šach“) 1949

Albul joacă și dă mat în 3 mutări

1.Tg3! amenință 2.Ce8! și 3.D:b6 mat.
2...f:e3 3.Tg4 mat; 2...Cd3 3.Cf5 mat;
2...R:c8 3.D:b6 mat
1...f:g3 2.D:b6+, Rc4 3.Ce3 mat
1...Cg2 2.Dd6+, Re4 3.Nd3 mat (2...Re8
3.D:b6 mat)
1...Cg5(h4) 2.Dc3+, Rd5 3.C:f4 mat.

De ce prefer această problemă? Pentru că are o cheie destul de mascată, cu o amenințare liniștită, cu sacrificarea a două din cele cinci figuri albe de pe tablă, pentru că sînt șase mături diferite.

O lucrare care-mi place mult

3. O cheie pe care parcă ți-e frică să o încerci

Am fost impresionat de problema lui S. Loyd care are o cheie la care dezlegătorul se va gândi după ce încercă toate mutările posibile în poziția din diagramă, dar chiar și atunci îi va fi frică să o efectueze!

S. LOYD

Albul joacă și dă mat în 4 mutări

1.N:a6!! (amenință 2.N:b7 pentru a putea continua cu 3.Dc8+ sau 3.Nc8+)
1...b:a6+ 2.b7! (cu amenințarea 3.Dc8+, D:c8 4.b:c8 Damă sau nebun mat)
1...De2 (pentru ca la 2.N:b7 să joace 2...D:g2) 2.Ne2! iar la 1...De5 2.De8!

CEA MAI BUNĂ PARTIDĂ... O REMIZĂ!

Comisia de acordare a premiilor de frumusețe pentru partidele jucate în cadrul turneului open Aaronson din Marea Britanie, 1983, a adoptat o decizie surprinzătoare la prima vedere. Ea a hotărât ca premiul pentru cea mai bună partidă a concursului să fie acordat unei partide al cărei rezultat a fost... o remiză! De ce a fost așa? Comisia va putea da ușor seama revăzând această partidă în care atât albul cît și

negrul au atacat și s-au apărut în același timp cu o energie derutantă și care a făcut deliciul spectatorilor. Singurii dezavantajați au fost... cei doi protagoniști: ei au trebuit să împartă banii prevăzuți drept premiu!

Iată partida premiată:

Alb — CROUCH,
Negru — HODGSON
Apărarea Benoni

1.d4,Cf3 2.c4,c5 3.d5,Ce4 4.Dd3, Da5+ 5.Cc2,Cd6 6.e4,g6 7.b4, D:b4 8.Tb1, Da5 9.Nb2,Tg3 10.Ne3, Da3 11.h4,Nb6 12.b5,N:d2+ 13. R:d2,Ca6 14.h:g6,h:g6 15.Th7,Cb4 16.N:b4,D:a2+ 17.Eol,e:b4 18. c5,C:e4 19.D:e4,D:f2 20.d6,e6 21. Df3,D:c5+ 22.Rb2,Tf8 23.Td1, De5+ 24.Bb1,a5 25.Nc4,a4 26. Ce2,Ta5 27.Df4,D:f4 28.C:f4,Tc5 29.Nd8,b6 30.Tf1,Tc3 31.C:g6, Tb3+ 32.Rc2,Tc3+ 33.Rb1,Tb3+ 34.Rc2,Tc3+ 35.Rb1 și remiză!

PE SCENA ȘAHULUI ARTISTIC

ING. PAUL JOITA:

ÎN CĂUTAREA PERFECȚIUNII, COMPOZITORII DE STUDII AU RENUNȚAT LA BUCURIA VICTORIEI SPORTIVE

*Ce înseamnă pentru mine
șahul artistic*

1. Un brilliant al logicii

Nu numai o dată, șahul a fost comparat cu viața, iar unele întâmplări din viață cu o super-partidă de șah. În care victoria finală este răsplata unei lupte cu dificultăți. Este un dram de adevăr în această analogie, căci bucuria ce o resimți după o partidă bine jucată este comparabilă cu cea trăită după absolvirea unui greu examen al vieții. Este ceea ce mă face să particip în concursurile de „șah la tablă”.

Rămâne, poate, o singură, mică nemulțumire estetică: partida de șah o câștigă „cel care greșeste penultimul”, astfel că exigențele victoriei sportive par a se opune, uneori, perfecțiunii logice. Fostul campion al lumii, A. Alechin, și-a exprimat regretul că multe dintre cele mai frumoase combinații pe care le-a gădit au fost „stricate” de adversar, care „nu vrea să coopereze” la realizarea unei partide perfecte.

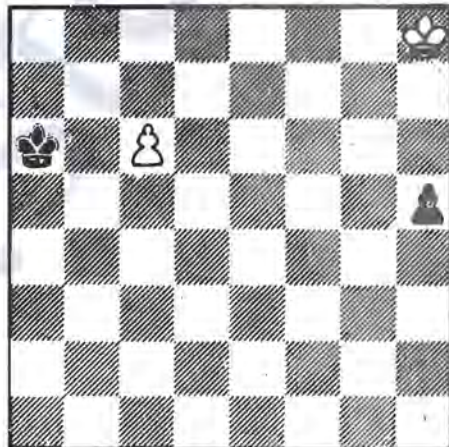
În căutarea acestei perfecțiuni, compozitorii de studii au renunțat la bucuria victoriei sportive. În favoarea satisfacției creatorului unui brilliant al logicii, chiar dacă găsirea acestuia se vădește foarte migăloasă. Este ceea ce mă face să, după fiecare concurs să revin în rândurile compozitorilor de șah. Vă pot însă asigura că diferențele dintre cele două feluri de a practica șahul mi se par la fel de mari ca cele dintre bocheul pe gheață și patinajul artistic.

Compoziția mea preferată

2. Cel mai celebru din cele 50 000 de studii

R. RETI, 1921

Remiză

Studiul care îmi place cel mai mult este și primul studiu pe care l-am cunoscut la cercul de șah al Palatului pionierilor, condus de regretatul campion și pedagog Traian Ichim.

Studiul lui Reti este și cel mai celebru din cele peste 50 000 de lucrări publicate în peste 100 de ani de compoziție șahistă. El a stîrnit uimirea contemporanilor lui Reti, este rețut de fiecare generație de șahiști, a fost reprodus de sute și sute de ori și a făcut să curgă multă cerneală pentru a explica paradoxul logic pe care îl include.

Pentru compozitorii de studii acest studiu este echivalentul celebrului „Ou” brăneșian, pentru sculptura modernă: aceeași profundă semnificație, exprimată condensat, cu o extremă economie de mijloace.

Judecând cu o logică „normală”, poziția albului pare disperată, căci pionul negru are două timpouri avans către transformare, iar pentru sprijinirea pionului său regelui alb îi lipsește tot două timpouri. Dar două rele nu se pot și anula reciproc, astfel înelt să învingem fatalista definire a șahului ca „tragedie a unui tempo”?

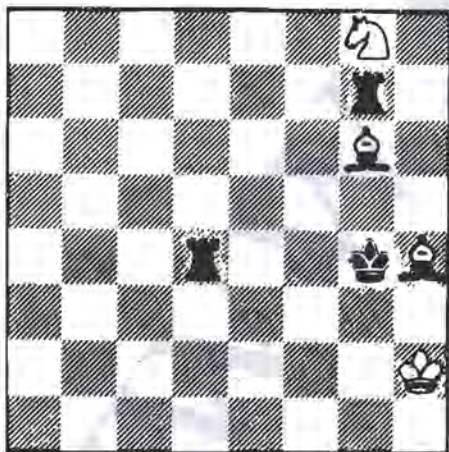
1.Rg7 Pare o mutare neutră, resemnată. 1...h4 Nici o problemă, tot înainte! 2.Rf8! A apărut o primă apăsătoare: 2...b3? 3.Re6(d7).h2 4.e7.Rb7 5.Rd7= 2...Rb6! Negrul parează amenințarea și mai păstrează un tempo avansat. 3.Re5!! Contrar recomandăției proverbului, albul continuă „fuga după doilepuri”. Negrul este acum la răspundere. Dacă continuă cursa spre transformare a pionului său, albul își sprijină și el pionul (3...b3 4.Rd6, b2 5.e7.Rb7 6.Rd7=) Dacă negrul își consumă ultimul tempo pentru luarea pionului alb, regele advers realizează ceea ce părea imposibil la început (3...R:c6 4.Rf4, h3 5.Rg3=)

Ce explică popularitatea acestui studiu? Probabil, iluzia de paradox al timpului, ce ne-o lasă această unitate de măsură a timpului în șah, timp ce pare a se scurge diferit pentru alb și pentru negru. Orice iluzie are însă și o explicație logică: mișcărilor regilor pe tabla de șah se fac după o geometrie specială, în care diagonala patratului este egală cu latura! De aceea, regele alb poate merge pe diagonală, păstrând aceeași distanță față de pionul negru și să se apropie, în același timp, de pionul său.

O lucrare care-mi place mult

3. Luptînd împotriva imposibilului

PAUL JOTTA
Revue Suisse d'Echecs
Premiul I, 1980/81

Remiză

O temă foarte dificilă a compoziției de studiu o constituie tema patului cu o figură albă legată, realizată în două variante diferite.

Nu există decât 2-3 lucrări pe această temă, realizate în forme neeconomice și cu un joc greu, astfel că - mult timp - realizarea temei în cadrul unei miniaturi (maximum 7 piese) mi s-a părut tehnici imposibilă.

În poziția din diagramă, piesele albe sînt atașate și, dacă se pierde una dintre ele, două turnuri olgîgă (de regulă) contra a două figuri ușoare.

1.Ch6+ O cursă este mutarea normală 1.Ca7?, Td2+ 2.Rg1, R:h4! 3.Cf5+, Rg5 4.C:g7, R:g7 5.Ce8, Rf5 6.Ce5, Td5 și în cele din urmă albul va pierde calul „rătăcit” de rege. 1...Rf4! Albul obține remiza după 1...Rf5 2.Nb5+, Re4 3.Cg4, Rf4 4.Nf2! 2.Ng3+ Greșit ar fi fost 2.Nf5?, Td2+ 3.Rh1, Te7 cu mat. 2...Rg5 3.Cf5, Td2+ 4.Rh1, T:g6 5.Ch4!

Un studiu destul de complet al pozițiilor de excepție în care N+C obțin remiza contra 2T, a efectuat unul dintre cei mai mari compozitori de studii, francezul H. Rinok (1924). Printre cele oftava regele de excepții descoperite de el nu figurează însă această poziție care, prin frumusețea jocului, este o mare excepție.

Deoarece albul, cu ultima sa mutare, a creat două amenințări (C:g6 și Cf3+), negrul se poate apăra numai mînd Tg6. Să încercăm, mai întâi, apărarea directă a punctului f3:

5...Tf6 6.Cf3+! T:f6, albul este pat, cu Ng3 legal! Să corectăm jocul negrului, încercînd apărarea indirectă: 5...Th6 6.Nf4+! T:f4, albul este din nou în poziție de pat, dar de data aceasta cu Ch4 legal! Cele două sacrificii și cele două poziții de pat formează un „ecou” logic, forma de redare artistică a simetriei incluse în jocul de șah.

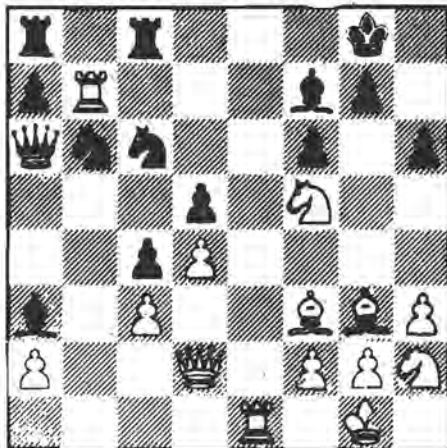
Premii de frumusețe

12 DISTINCȚII LA UN SINGUR CONCURS

Marele turneu de la Ostende din 1905 a reunit pe cei mai puternici maeștri al timpului - cu excepția campionului mondial Emanuel Lasker. Pe locul întâi s-a clasat Maróczy cu 19,5 p., urmat de Janowski și Tarrasch 18 p., Schlechter 15,5 etc. Calitatea partidelor jucate a fost remarcabilă, ceea ce s-a scos în evidență și prin faptul că au fost acordate nu mai puțin de 12 premii de frumusețe. Premiul întâi l-a obținut Janowski pentru partida olgîtigată la Tarrasch:

Alb - JANOWSKI,
Negru - TARRASCH
Deschiderea pionului damei

1.d4,d5 2.Cf3,c5 3.e3,e6 4.Nf4,Db6 5.Db5,Cf6 6.e8,Ce8 7.h3,Ne7 8.Cb2,Nd7 9.Ne3,0-0, 10.0-0,Tf8 11.Ce5,Ne8 12.Ng8,Cd7 13.Cd7,Cf8 14.Tfd1,Ca5 15.De2,e4 16.Cd2,f6 17.Cef3,Ng8 18.De1,h6 19.Ch3,Dd8 20.Nf8,b5 21.e4,Ce8 22.e1d5,e1d5 23.Te1,b4 24.Cd7,b1c8 25.b1c8,Da5 26.Ce8, Nf7 27.Dd2,Na3 28.Tab1,Cd7 29.Tb7,Cb6 30.Cf5,Da6

31.C:h6+, g:h6 32.T:f7, R:f7 33.D:h6, Rg5 34.Dg6+, Bb8 35.D:f6+, Rg8 36.Dg6+, Bb8 37.Te5 și negrul cedează.

O poveste de dragoste, o finală feminină și... câteva desene amuzante primite cadou din Olanda

Cel ce se interesează de istoria șahului românesc este intrigat de organizarea, în aprilie 1986, a primului campionat național feminin. Numărul femeilor care practicau șahul, mai ales al celor ce veneau prin cafenelele unde se juca șah, era foarte mic. Concursurile feminine erau practic inexistente. Ce determinase inițierea aceluiași campionat o finală cu numai șase concurente, din care una soția consulului olandez la București? Finală care, evident, nu exprima necesitățile unei mișcări șahiste feminine cît de cît dezvoltate...

Răspunsul mi l-a oferit, vara aceasta, chiar „eroina” aceluiași prim campionat, Rodica Manolescu, născută Luția. Finala feminină din 1986 a fost rezultatul unei... povești de dragoste! Rodica Luția, studentă la Facultatea de Filozofie, era curtată în acea vreme de avocatul Mireea Manolescu, un împătimit al șahului. Ea știa să joace șah, jocul îi plăcea și avocatul Manolescu, aflat în conducerea federației de șah, dorea să stimuleze cît mai mult interesul pentru șah al celei pe care o iubea. Așa s-a născut ideea de a se organiza un campionat național la care să joace și Rodica și pe care, eventual, să-l câștige...

Zis și făcut. Între 14-24 aprilie, din inițiativa lui Mireea Manolescu, s-a disputat surprinzătorul concurs. Rodica Luția — devenită după aceea Rodica Manolescu — a câștigat întrecerea cu 7,5 puncte. Au urmat Viorica Dumitrescu 7 p., Ketty Mokranen, soția consulului olandez, 6,5 p., Elena Alexandrescu prima soție a marelui Gică Alexandrescu și Lotte Mayer 4 p. Pe ultimul loc (2 p.) s-a plasat Viorica Popescu. Mai erau în țară altele jucătoare dar, neexistînd fonduri, nu s-a putut asigura invitatelor.

După terminarea celui de-al doilea război mondial Rodica Manolescu a absolvit o nouă facultate, cea de textile, și a început din nou să joace șah. Ea a avut marea satisfacție ca în anul 1956, la două decenii după ce câștigase primul campionat național, să devină a doua oară campioană a țării. Dar, de data aceasta, pentru a se dovedi cea mai bună ea a trebuit să ducă o luptă grea, pentru că între timp, ca urmare a noilor condiții asigurate șahului, se dezvoltase la noi o vigoasă mișcare șahistă feminină. Obligațiile profesionale — șefă de laborator de cercetare uzinală — pe care nu a vrut să le părăsească, nu i-au mai permis să acorde mult timp șahului. Rodica și Mireea Manolescu au fost distinși în anul

Fără cuvinte

Mișcare greșită

Pion alinat

Pion izolat

Combinație dificilă

1975 cu medalia aniversară „50 de ani de la crearea Federației Române de Șah”.

Înainte de a ne despărți, Rodica Manolescu mi-a arătat un carnet pentru notarea partidelor surprinzînd și o suită de desene amuzante. Era un dar primit din Olanda. După pensionare, ea lucrase un timp ca ghid O.N.T. Într-o grupă pe care a condus-o se afla și un turist din țara lălelelor. Afînd că ghida grupului său a fost campioană națională de șah, a vrut să-i facă o surpriză plăcută și, la înapoieră în țară, i-a trimis cadou, în semn de prețuire, carnetul pentru notarea partidelor, din care reproducem câteva desene semnate de Otto Dieke.

Matul păstorului

Fără cuvinte

Șah etern

Jocul celor patru cai

Deschidere spaniolă

Aripa damei

KASPAROV ESTE O ADEVĂRATA FORȚĂ CARE VA DEZVOLTA ȘAHUL CONTEMPORAN

Partida mea
preferată:

*Doream
să înving
dintr-un motiv
special*

De-a lungul carierei mele am avut mai multe partide care mi-au fost dragi. Acum, cea mai prețioasă îmi este partida în care am învins-o pe Ahmîlovskaja — în ultima rundă a interzonalului de la Tbilisi. Când am început să joc, eu aveam asigurată victoria în concurs și calificarea pentru meciurile candidatelor. Doream însă să o înving dintr-un motiv special. Într-o discuție anterioară, avută cu ea la un alt turneu în legătură cu dorința mea de a obține cea de-a doua normă necesară atribuirii titlului de mare maestră, Ahmîlovskaja m-a lăsat să înțeleg că ea nu pune chiar atîta preț pe titlurile FIDE. De aceea, am vrut să-i demonstrez că titlul de mare maestră pe care-l obținusem tocmai printr-o victorie anterioară la aceeași jucătoare în turneul de la Belgrad, nu trebuie subapreciat. Am avut piesele albe și prin intervenție de mutări s-a ajuns din deschiderea engleză într-o variantă a Apărării Benoni. Am atacat în centru lăsînd maroă de contraatac asupra pionilor și figurilor; a fost o partidă frumoasă pe care am câștigat-o în cele din urmă și am avut bucuria să o văd reproducă în reviste din mai multe țări. La sfîrșitul ei, am avut însă și un sentiment de insatisfacție. De obicei, la terminarea unei partide, adversarii își strîng mîinile, cei ce pierd își felicită învingătorul. Partida noastră se întrerupsese într-o situație în care Ahmîlovskaja era complet pierdută. Împreună cu antrenorul meu Șerban Neamțu am analizat poziția pentru a ne asigura împotriva oricărei surprize. A doua zi dimineața, înainte de a mă prezenta în sala de joc pentru a relua lupta, a venit arbitrul și m-a anunțat că Ahmîlovskaja cedase și plecase din localitate încă din seara precedentă! Plecase fără să mă anunțe că cedase, lăsîndu-mă să analizez degeaba. Înțeleg, o afectase înfrîngerea. Dacă m-ar fi învins, s-ar fi calificat și ea pentru meciurile candidatelor. Oricum însă, nu a fost un gest sportiv.

Alb — MUREȘAN

Negru — AHMILOVSKAIA

Indiana veche

1.Cf8,d5 2.e4,d4 3.g8,e5 4.Ng2,Ce6 5.d8,e5 6.0—0,Cf6
7.e8,Ne7 8.e:d4,c:d4 9.b4,C:b4 10.C:e6,0—0 11.Ca8,Nd6
12.Nf4,a6 13.Te1,Te8 14.Db8,Te7 15.Ta6,Ne6 16.Ce2,
C:c2 17.D:c2,Te8 18.Db2,Cb5 19.Nd8,Nb8 20.Nb4,Nd6
21.e5,N:e5 22.T:e6,a5 23.Na8,Cf6 24.e6,T:c7 25.T:a5,
b:c6 26.Ne6,Tb8 27.Da8,Te7 28.Nd6,Tb1 29.N:b8,T:c1+
30.D:c1,D:a5 31.N:e6,D:a2 32.Ne5,Da8 33.N:f6,g:f6
34.Ne4,Db5 35.Db6,f6 36.Dg5+,Bf8 37.Dd8+,Rg7
38.D:d4+,Rg6 39.Nf8,Db1+ 40.Rg2,De2 41.b4,f6
42.h5+,Bg7 și Ahmilovskaia nu a mai reluat partida
după întrerupere.

Partida de care
nu-mi place
să-mi amintesc:

Am ratat
calificarea în
semifinalele
meciului
candidatelor

Partida a zecea, ultima, din meciul cu Semeanova. O partidă decisivă. Dacă aș fi câștigat-o, continuam lupta pentru calificarea în semifinale. Tînînd seama de poziția de pe tablă și de avantajul psihologic al revenirii mele în meci ar fi trebuit să câștig. Atunci nu am fost suficient de conștient, eu și asociații mei, pentru a înțelege că adversara mea își va arunca în joc ultima șansă, că ea va încerca să valorifice orice posibilitate pentru a mă înecura și a mă împiedica să câștig partida și, prin aceasta, meciul.

Alb — SEMENOVA

Negru — MUREȘAN

Apărarea siciliană

1.e4,e5 2.Cf8,d6 3.d4,Cf6 4.Ce8,c:d4 5.C:d4,a6 6.Ne4,e6
7.a4,Ne7 8.0—0—0 9.Ne8,b6 10.f4,De7 11.De2,Nb7
12.f5,d5 13.e:d5,e:d5 14.Na2,Tf8 15.Df8,Ne6 16.Ce2,
De5 17.Nf2,Ce4 18.Ta1,Cd7 19.e8,C:f2 20.Tf2,Cf6 21.
Ce1,Nd6 22.g8,De4 23.Cd8,Cg4 24.Te2,D:f8 25.T:e8+,
T:e8 26.C:f8,Rf8 27.Cd4,Te8 28.Cf8,Ce5 29.Bf1,Cd7
30.Cg4,Te4 31.Cf2,Te8 32.Cf8,Cf6 33.Cd4,b6 34.Rg2,Ne5
35.Rf8,Ne8 36.g4,Nb7 37.b4,Ce4 38.Cd8,Ne7 39.Tb1,Cc5
40.Cf4,Td8 41.a5,b:a5 42.g5,b:g5 43.h:g6,N:g5 44.b4,
a:b4 45.c:b4,N:f4 46.b:c5,Ne5 47.e8,N:d5 48.e:b7,Na7
49.Tb8+,Re7 50.T:d8,R:d8 51.N:d5,Re7 52.Re4,Rf6
53.Rd8,R:f5 54.N:f7,g5 55.Re4,g4 56.Nd6,Re5 57.Ng2,
Rd6 58.Rb4,Re7 59.Re4 remiză.

O partidă cum
mi-ar place
să joc:

...și să se
încheie cu
o lovitură
tactică
deosebită

Cu o noutate teoretică, eu un plan strategic perfect, eu o lovitură tactică mai puțin obișnuită...

Cred că nu o să ajung niciodată să o joc, pentru că stînt prea exigentă, prea ambițioasă și mereu nemulțumită. Aș dori să fie conform teoriei, dar eu o noutate teoretică, eu un plan strategic perfect și să se încheie cu o lovitură tactică ieșită din tiparele combinațiilor standard. Cu aceste cuvinte, de fapt, cred eu, am repetat tot ceea ce gîndește orice șahist cu pretenții.

O
amintire:

Cînd
am învins-o
pe Nona...

Aș aminti de o partidă jucată în 1976, la 9 martie — cînd a zăcut lui Bobby Fischer. Mă aflam la Belgrad, la Osmomartovski Turnir, eram... gravidă și nu mă simțeam bine, iar adversara mea nu era nimeni alta decît campionă mondială Nona Gaprindavili. S-a jucat o siciliană și Nona a adoptat un plan pe care nu-l știam. A fost o partidă bună de atac. Adversara mea a gîndit mult și a intrat în oriză de timp. Am câștigat un pion, apoi o figură și în cele din urmă totîlnirea. În primul moment, Nona a fost supărată și s-a ridicat de la masă. A revenit însă curînd și, spre bucuria mea, am analizat împreună. De atunci am rămas prietena. Pe vremea aceea pierdea rar, dacă a pierdut cîinci-șase partide în trei ani!

Alb — GAPRINDAVILI

Negru — MUREȘAN

Apărarea siciliană

1.e4,e5 2.Cf8,Ce6 3.d4,c:d4 4.C:d4,g6 5.Ne2,Ng7 6.Cb8,
Cf6 7.Ce8,0—0 8.0—0,d8 9.Ng5,a5 10.a4,Ne6 11.Rh1,
De8 12.f4,Cb4 13.Cd4,Ne4 14.Cdb5,Tf8 15.Ca3,N:e2
16.D:e2,De6 17.Ta1,Ce6 18.Ce4,Cd4 19.Dd8,C:e2 20.Ted1,
Cb4 21.f5,De8 22.De2,Ta6 23.Cb5,Tf8 24.Te1,Db8 25.e6,
d:e6 26.C:e5,Cbd5 27.N:f6,C:f6 28.Tc7,e6 29.f:g6,b:g6
30.De4,Dd8 31.T:b7,Dd5 32.D:d5,e:d5 33.g3,Te6 34.Cd8,
Te2 35.Tf2,Te8 36.Td2,Ce4 și albul cedează.

• Bobby Fischer purta barbă, schimba des hotelurile, dar nu este alcoolice, nu a ajuns la sapă de lemn și nu se găsește într-o stare deplorabilă • Garri Kasparov își dezvăluie „secretele siciliene” înaintea meciului cu Karpov! • Implicațiile fluxului informațional șahist în continuă creștere • „Voi juca direct în interzonale. În a doua jumătate a anului 1985” •

— Ați scris în „Flacăra” un serial despre Bobby Fischer. Înțeleg că

nu sînteți de acord cu cei ce susțin că fostul învingător de la Reykjavik

ar trăi într-o stare deplorabilă...

— Nu sînt de acord. E adevărat, și-a lăsat barbă — într-o vreme — schimbă la fel ca pe vremuri hotelurile, își schimbă des costumele, se ferește de ziariști. Dar nu e alcoolic, cum s-a spus, și nu a ajuns la sapă de lemn. El e chibzuit, nu risipește. Dacă ar fi avut greutatea bănești atunci ar fi fost obligat într-un fel sau altul să revină în arena șahistă publică. După cîte știu, în anul 1975, datorită stărilor repetate de tensiune în care a fost pus din cauza disputei cu FIDE nu s-a simțit bine și medicii i-au recomandat să se odihnească trei luni de zile înainte de a susține meciul cu șalangerul său. Dar astea sînt lucruri ce se pot întîmpla oricui și de aici pînă la cîte s-au spus despre el e o cale lungă! Să nu uităm că a fost atît de mulți ani prezentat ca un copil teribil, că revendicările lui au fost considerate ca fantezii, pentru că numai după puțină vreme aceleași cereri să fie apreciate ca firești și acceptate. Bobby a făcut fantastic de mult pentru dezvoltarea șahului, a fost pentru noi ca un diamant care scîlbește. Nu trebuie să ne intereseze doar așa-zisele extravagante ale omului ci opera lui și opera șahistă a lui Fischer nimeni nu o mai poate contesta, creația lui nu poate fi egalată. E un mare păcat că s-a retras din șah, pentru șahul mondial ar fi extraordinar dacă el ar reveni în activitatea competițională. Pentru adevăratele genii o întrerupere chiar foarte mare nu poate fi decisivă, dovadă scorul de 17—0 din meciul susținut de Bobby Fischer în octombrie 1982 în compania canadianului Byiasas.

— Ce părere aveți de Garri Kasparov?

— Are o intuiție șahistă deosebită, mult talent, rezultate la fel de valoroase ca ale lui Fischer. Aș spune că rezultatele lui Kasparov depășesc chiar pe cele avute de Bobby la aceeași vîrstă. L-am văzut analizînd, e plin de viață, captează simpatiile celor din jur, e comunicativ, vesel. Are o capacitate extraordinară de analiză. Mi se

vedește multă siguranță în forțele proprii.

— Kasparov este favoritul dv.?

— Da, sînt o adeptă a lui nu numai pentru că el vine din urmă, ci pentru că văd în el o adevărată forță șahistă, un șahist care va dezvolta șahul contemporan, va influența alți teorii șahului cît și psihologia acestui joc. Un Fischer al deceniului al nouălea? S-ar putea spune și așa,

Născută la Cluj, la jumătatea secolului, absolventă a universității clujene, secția română-franceză. A învățat să joace șah la 15 ani de la un frate mai mare. Antrenorul clubului „Medicina”, maestrul Mihai Breazu, i-a îndrumat primii pași. În 1967 a cîștigat campionatul național de junioare și participă pentru prima oară la o finală a seniorilor. Locuri frumuse într-o serie de turnee internaționale la Brașov, Halle (R.D.G.), Taşkent (U.R.S.S.) îi aduc titlul de maestră internațională. Campioană balcanică la Istanbul (1975), locul I la Pernik și Belgrad în 1977, în echipa olimpică a țării la Buenos Aires în 1978. În 1981 se califică pentru interzonal. În 1982, la Tbilisi, cîștigă în mod strălucit interzonalul și devine mare maestră, calificîndu-se pentru meciurile candidadelor. În 1983 pierde confruntarea cu Semenova și cîștigă pentru prima dată titlul de campioană a țării.

pare remarcabil faptul că înaintea meciului pe care urmează să-l susțină împotriva lui Karpov, pentru titlul mondial, el a acceptat să-și dezvăluie secretele. A publicat împreună cu Nikitin, antrenorul său, o carte despre „Apărarea siciliană” în care prezintă o serie de analize proprii. Își dezvăluie ceea ce ar trebui să rămînă o „armă secretă”! Evident, nimeni nu poate crede că el și-a divulgat toate analizele, dar e un procedeu neobișnuit, care do-

deși Kasparov e unic prin talentul său și este altfel construit. E un romantic devenit matematic, e ceva deosebit pentru șahul actual, are o putere de înțelegere uimitoare. Priviți numai cum rezolvă el situațiile, micile avantaaje pe care le acumulează treptat pînă devin avantaj decisiv. În deschideri, le folosește doar pe acelea care îi oferă șansa victoriei, chiar dacă sînt complicate și superstițioase.

— Ce părere aveți de Karpov?

— Și el îmi spune mult prin faptul că este un jucător foarte lucid care știe să utilizeze orice avantaj minimal, să obțină victoria în poziții complicate dar, comparativ cu Kasparov, cariera lui nu mi se pare la fel de strălucitoare. Cred că Garri va învinge în meci și va deveni noul campion mondial.

— Cum studiați? Nu vă cer să intrați în secretele pregătirii dv., apropo de dezvăluirea secretelor de care vorbeam mai înainte...

— Nici n-aș intra în asemenea detalii. În general, studiez partidele marilor maestri. Am anumite preferințe, caut mai ales partidele care se potrivesc repertoriului meu de deschideri. Sunt câțiva mari maestri care joacă deschideri pe care le utilizez și eu. Andersson, de pildă, joacă mult Indiana damei și când consult partidele unui turneu la care a participat mă uit în primul rând la partidele jucate de el. Sau Portisch, sau alții. Mă preocupă mult realizarea avantajului material și soluțiile tactice.

— Cât timp dedicați șahului?

— Nu știu, nu am socotit pe ansamblu. În cursul pregătirii pentru o competiție importantă am analizat până la șapte-opt ore pe zi. Ceea ce am învățat teoretic trebuie experimentat și practic. Trebuie adăugată lectura șahistă... Fluxul informațional șahist în continuă creștere te obligă la un mare efort pentru a putea ține pasul măcar cu ceea ce este cel mai important din nouătățile disponibile.

— În ce parte a partidei vă simțiți mai sigură — în deschidere, joc de mijloc sau final?

— În deschidere. Cultura șahistă de acasă,

ca să zic așa, îmi permite să mă descurc mai bine în deschidere, să nu am probleme. Problemele apar în jocul de mijloc, în trecerea spre final, în aprecierea obiectivă a poziției.

— Ce tipuri de final preferați?

— O să folosesc în glumă o expresie a maestrului internațional Teodor Ghițescu. „Îmi place finalul de o piesă în plus!“. Îmi plac finalurile de turnuri, dar asta nu înseamnă că am ajuns să le știu perfect.

— Cum stați cu folosirea timpului de gândire?

— Cred că în ultimii zece ani mi s-a întâmplat doar o dată sau de două ori să intru în criză de timp. Sunt o jucătoare care gândește repede.

— Când veți juca în noul ciclu al competițiilor pentru titlul mondial?

— În 1984 se dispută meciul pentru titlul de campioană mondială și din 1985 încep turneele zonale pentru viitorul ciclu. Eu am dreptul să intru direct în viitoarele interzonale care vor avea loc în a doua jumătate a anului 1985.

— Și tot de pe acum vă dorese succes. Jucați șah orb?

— Da, pentru că șahul orb are la bază memoria „la long“, e memoria șahistă în mișcare. În antrenamentele pe care le fac cu Șerban Neamțu sint pusă de multe ori să rezolv probleme „orb“. La antrenamentele cu lotul național antrenorul nostru Mircea Pavlov ne pune să rezolvăm anumite poziții fără să mutăm piesele pe tablă, să notăm toate variantele analizate. E un test bun pentru dezvoltarea memoriei vizuale în mișcare.

— Apropo de memorie, câte partide știți pe dinafară?

— În fiecare din deschiderile pe care le joc sint circa 50 de partide pe care le cunosc pe dinafară, unele până la sfârșit, altele până în momentul în care se intră în jocul de mijloc sau final, sau până la greșelile care au dus la modificarea echilibrului. Nu știu numărul exact. În orice caz, în fiecare deschidere trebuie să cunoști partidele cheie. Din partidele jucate de mine, pe cele mai importante (mai ales cele pierdute) le știu până la ultima mutare. Din celelalte am reținut 20—30 de mutări. Memoria este foarte necesară...

● O CONFIDENȚĂ FĂCUTĂ ÎN 1872 ȘI O TAINĂ DEZVĂLUITĂ ABIA DUPĂ DOUĂ DECENII ● PRIMA VARIANTĂ ROMÂNEASCĂ INCLUSĂ ÎN TEORIA DESCHIDERILOR ● „CONTRAGAMBITUL ALBIN” — O CARTE RECENTĂ PUBLICATĂ DE EDITURA BRITANICĂ „BATSFORD” ● O SCRISOARE ȘI O PARTIDĂ INEDITE ALE PRIMULUI MAESTRU ROMÂN, PĂSTRATE DE PROF. ION GUDJU ● PARTIDA A FOST ATÎT DE INTERESANTĂ ÎNCÎT „MĂ MIR CĂ ADVERSARUL MEU A RĂMAS CU MUSTAȚA ÎNTREAGĂ”!

arma secretă a lui Albin

Nimeni nu a dat atenție, la vremea respectivă, confidenței pe care Albin a făcut-o în cartea sa „Amicul Jocului de Schach, Teoreticu și Practicu”, publicată în 1872 la „Bucuresci”. În această primă carte de șah scrisă în limba română — din care mai există în țară unul sau două exemplare — Albin arăta următoarele: „Îndelungatul meu studiu și experiența cu acest joc m’au convins că acest joc de gambit, jucat cu fineță, adversarul cam rar poate să facă din o asemenea partidă un joc remis și nicio dată nu-l poate câștiga, afară numai dacă se va descoperi o apărare mai bună pe urmele căreia mă găsesc și care sper a o face cunoscută în a doua ediție a acestui uvragiu, dacă prima ediție va fi încurajată de inteligenței amatori ai acestui joc”.

„O apărare mai bună pe urmele căreia mă găsesc...” O inovație teoretică, cum i-am spune noi astăzi. Care să fi fost oare această apărare nouă anti-gambit, „armă secretă” la care lucra Adolf Albin cînd își scria „Amicul...”? Uvrugiul nu a mai fost reeditat, sau cel puțin nu avem cunoștință de o asemenea reluare. Iar răspunsul la întrebare a venit mult mai târziu, după două decenii, în timpul turneului internațional disputat la New York în vara anului 1893. După ce-l învinsese pe Steinitz într-o partidă faimoasă disputată la Dresda în iulie 1892 — la primul său concurs peste hotare — Albin primise o măgulitoare invitație de a lua parte la câteva turnee peste ocean. La unul din aceste concursuri, într-o partidă cu dr. Emanuel Lasker, Albin a dezvăluit „arma secretă” pe care intenționa să o folosească împotriva unui gambit. Avînd negrul, la 1.d4 a jucat 1...d5. Adversarul său a ales deschiderea Gambitul damei și a făcut tradiționalul sacrificiu de pion 2.c4. Și acum a urmat lovitura de teatru. Albin nu a luat pionul, nu a recurs la nici una din variantele cunoscute ale gambitului damei refuzat și a făcut o mutare pe care nimeni pînă la el nu o mai făcuse în competiții oficiale: a sacrificat la rîndul său un pion, 2...e7-e5!, pentru ca, cu acest preț, să preia el iniția-

tiva jocului. Cu alte cuvinte, el s-a folosit de un contragambit pentru a combate gambitul obișnuit. Răspunsul lui Albin a provocat atunci senzație, aducînd partida pe un făgaș nou. Spectatorii și, mai ales, ceilalți jucători au urmărit cu mult interes continuarea acestei partide. Emanuel Lasker, care avea să devină campion mondial, a fost surprins de inovația adversarului său și după o matură chibzuință a acceptat sacrificiul. El s-a apărat cu sînge rece și apoi a contraatacat; a reușit, pînă la sfîrșit, să câștige partida. El a câștigat de altfel și concursul, într-o manieră categorică — fără pierdere și fără să lase măcar o singură remiză!

Albin — precursor al lui Gh. Marcu, Hercule Gudju, Florin Gheorghiu și al celorlalți maeștri ai eșichierului românesc — nu a avut la New York satisfacția de a învinge în prima partidă în care a experimentat „arma sa secretă”. În schimb, a avut bucuria de mai mare durată de a constata că ideea de joc introdusă de el a prins, că a fost reluată în turnee oficiale și mai ales că i s-a recunoscut paternitatea absolută, intrînd în teoria deschiderilor cu numele său: „Contragambitul Albin”! Ea nu a fost jucată foarte des. Există teama că albul reușește fără prea mari dificultăți să egaleze sau chiar să capete avantaj; jocul lua o turnură violentă, riscurile erau mari, cele mai mici inexactități se plăteau scump. După cum se arată în „Teoria modernă a deschiderilor”, București 1957: „Deși este destul de puțin jucat, Contragambitul Albin nu este cîtuși de puțin răsturnat și dă loc unui joc complicat și interesant care necesită însă o bună cunoaștere a numeroase analize”. În decursul anilor el a fost jucat de diferiți maeștri, între ei Tartakower și Marshall. Mai mulți teoreticieni, între care și dr. Ioan Balogh, campion al României în 1931, s-au declarat partizani ai contragambitului. Revista „L’Echiquier de Paris” (decembrie 1948) a dedicat o pagină întreagă prezentării Contragambitului Albin și a propus cititorilor ei să încerce

ford" autorul a clarificat și scos în evidență diferitele planuri de joc de care dispun albul și negrul, dînd cititorului posibilitatea să obțină o cunoaștere solidă a pozițiilor tipice înainte de a începe să analizeze sistematic diferitele variante. Deși pe deschiderea lui Albin s-a clădit un edificiu teoretic masiv (și este meritul autorului că a reușit să-l adune printr-o evidentă muncă de cercetare migăloasă), aceasta nu trebuie să descurajeze pe jucătorul pasionat de la analiza cărții cu scopul de a adăuga repertoriului său de deschideri o apărare neobișnuită și periculoasă. Propria mea concluzie este aceea că trebuie să fii de acord cu punctul de vedere al lui Paul Lamford privind variantele pe care negrul ar trebui să le joace după 5.g3. Acestea sînt populare mutare 5...Ne6!, urmată de obicei de Dd7, 0—0—0 și un atac pe aripa regelui prefăcut de h5. Vechea linie de joc bazată pe dezvoltarea nebulului negru pe g4 pare să fi fost combătută cu succes de Korcinoi în partida în care a avut albul contra lui Veiniger la turneul din Beersheva din 1978. Cu siguranță că mai existau largi posibilități de analiză, atît pentru alb cît și pentru negru, și pentru jucătorul de club sau turnee Contragambitul Albin poate asigura o armă extrem de primejdioasă dacă adversarul nu este versat în întortocheatele linii ale deschiderii. El este de asemenea foarte recomandat pentru acei jucători care doresc să evite vastitatea teoriei moderne și pentru aceștia noua carte va acționa ca un act perfect pentru viitoarele proprii analize ale acestei complexe poziții la care se ajunge după mutarea a doua în încercarea de a smulge inițiativa albului."

Să lăsăm acum contragambitul și să discutăm altceva: ce a făcut Albin între turneul din Dresda (iunie 1892) și turneul din New York (1893)? Un răspuns la această întrebare ne-a prilejuit o vizită făcută profesorului dr. ing. Ion Gudju. Gazda ne-a ară-

tat cu amabilitate o prețioasă scrisoare-document. Este vorba de o mixivă pe care Albin i-a trimis-o tatălui său, Hercule Gudju, în toamna anului 1892, pentru a-i povesti despre o partidă frumousă cîștigată la Herlinger (probabil Sigmund Herlander). Această scrisoare, păstrată de profesorul Ion Gudju printre diferitele documente rămase de la tatăl său, ne permite nu numai să cunoaștem o partidă probabil inedită a lui Albin. Ea aduce pînă în zilele noastre scrisul său (să mai existe oare și alte scrisori ale lui păstrate pînă azi?), o analiză făcută de el și o frîntură din modul lui de a gîndi, felul în care vorbea și glumea (vezi „mă mir că adversarul meu a rămas cu mustața întregă!“). Partida se juca pe bani, la Brăila nu existau cluburi, la mulare i se spunea și „trăsura“, calului i se spunea „cavaleru“. Albin juca splendid, era influențat de limba germană (ce se vorbea în familia sa, părinții — domiciliati în București, fiind originari din Frankfurt) și în notarea partidei folosea inițialele S (Springer) pentru cal, K (König), pentru rege, L (Läufer) pentru nebul.

Iată această scrisoare reproducă cu permisiunea prof. dr. ing. Ion Gudju: cititorii vor încerca fără îndoială un sentiment de satisfacție urmărind cum a fost condus jocul albului.

Amice Gugiu!

Cred că cu această partidă jucată adî cu dnu Herlinger din București ați face plăcere.

Această partidă, jucată la 5 franci a fost foarte serioasă și mă miră că adversarul meu a rămas cu mustața întregă, atît de mult a învîrtit-o, mai cu seama la finele jocului.

Amu jucat cu el în odăile la mine la Hotel și nuți poți imagina plăcere neavînd pe Dnu M... ca privitor foarte plăcut, pe lângă mine, dîr sîracu nu e devine eadî are un căpătîșu recital!

Te salut amicalmente

Ad. Albin

Complimente la toți prietenii

Brăila 1 octombrie 1892

Brăila 1 octombrie 1892

Giuoco — Piano

Ad. Albin

1.e4,e5

2.Cf3,Ce6

3.Ne4,Nc5

4.e3,Cf6

5.0—0,0—0

acoi trebuie să joace d7-d8

6.d4,e5:d4

7.e:d4,Nb6

8.d5,Ce7

9.e5,Ce8

10.d6,c:d6

11.e:d6,Cf5

12.Ng5,Cf6

13.Dd3,g6

14.g4,Cg7

15.Dc3,Cge8

Herlinger

25.Db2+,Df6

26.D:d6+,R:f6

27.Te7,a6

28.Tf6,b5

29.Nd5,Ta7

30.Tf6,Rg7

31.Tf3,a5

32.N:f7,Rb6

33.Tb3+,Rg5

34.Th3+,Rf4

35.N:g6,Nb7

36.h3,Nf3

37.T7e3,Tf6

38.T:f3+,R:f5

39.T:f6,R:f6

40.b4,b4

16.Cbd2,Rg7

17.Ce4,h6

18.C:f6*,C:f6

19.N:h6+,R:h6

20.g5+,Rg7

21.Ta1,Na5

22.b4,N:b4

23.g:f6+,D:f6

24.D:b4,D:f3

41.h5,e4

42.h6,h3

43.a:b3,a3

44.Nb1 Negru abandonează

Această partidă a durat

3 ceasuri.

**Combinația mea joacă

ea Nh4 și la g6-g5

să sacrifice un cavaleru

contra două pioni spre

2 deschide unu atac violent

asupra punct. g7 p.e.

17...h6 18.Nb4,g5 19.C:g5,

h:g5 20.C:g5,Ce4 21.Ce6+

dublu, dar nu este mat pe

g7, pentru că sta Cavaleru

pe e8 și apără Ta1.a3

este trăsura, dîr n-am timp pentru că vine nebulu

pe e5, devine ce cu trăsura pe Te1 provocă schimbul

reginii (Deci Tb8 atunci joacă Te8)

PE SCENA ȘAHULUI ARTISTIC

RADU VOIA:

UN EXERCİȚIU IN- TELECTUAL CARE APELEAZĂ LA LOGICĂ ȘI ESTETICĂ

*Ce înseamnă pentru mine
șahul artistic*

1. Un proces de creație, un travaliu artistic

Șahul artistic, ca și șahul propriu-zis, din care descinde, este un rafinat, aș spune chiar un foarte rafinat „hobby” intelectual. Cu atât mai prețios, dată fiind accesibilitatea sa deosebită, mai la îndemână pentru muritorul de rînd decît, să zicem, muzica sau pictura. Tehnica șahului, respectiv cea a problemelor de șah, este mai lesne de deprins decît armonia sau desenul, de pildă. Iar ea, problema sau finalul (studiul) de șah, nu este dată-toare de satisfacții estetice mult mai mici decît compunerea sau audierea unei melodii, pictarea sau contemplarea unui tablou.

Să precizăm. Șahul artistic, ca și orice altă artă, poate fi privit din două unghiuri de vedere. Primul, cel al autorului, al compozitorului de probleme și studii, adică al artistului. Al doilea, cel al cititorului (delegătorului), care rezolvă problema sau urmărește soluția dată. De fapt, acesta urmează calea procesului inițial al compunerii problemei, o recompune la rîndul său. În ambele cazuri, avem în față un proces de creație, un travaliu artistic. Iubitorul de problemistică operează cu figurile pe tabla celor 64 patrate aidoma pictorului care zugrăvește pe pinză

cu penelul și tuburile de culoare. La compunerea sau dezlegarea unei probleme, căutăm să scoatem la lumină frumusețile ascunse ale șahului. Ele există, în stare latentă, pe orice tablă de șah, trebuie doar „izolate”, aduse în obiectiv, cu logica noastră și cu simțul nostru artistic. Este, așadar, un exercițiu intelectual, care apelează la logică și estetică, în același timp. Un exercițiu folositor și totodată plăcut, pentru oricine, tînar sau bătrîn. Pentru oricine știe să aleagă și să guste ceea ce este frumos în viață.

Iată, în cîteva cuvinte, am încercat să definesc ce înseamnă **șah artistic**. Și ce a însemnat acesta, desigur, și pentru mine.

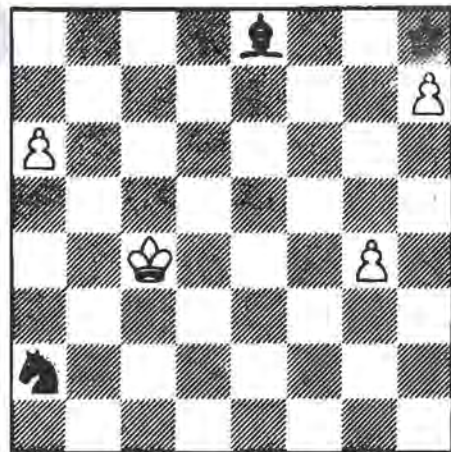
Compoziția mea preferată

2. Urmărirea „eternă” a ca- lului negru

Și iată, o încercare proprie, urmînd aceleași căi de exprimare:

R. VOIA

„Bulletin Ouvrier des Echecs”, 1951

Remiză

Aici trebuie să căutăm o salvare pentru alb, ai cărui șubrezi pioni par o pradă ușoară pentru cele două puternice figuri negre. Singurul său atu este pionul „a” și el va fi acționat ca „momeală” pentru construirea unei poziții (surprinzătoare) de remiză, la capătul soluției.

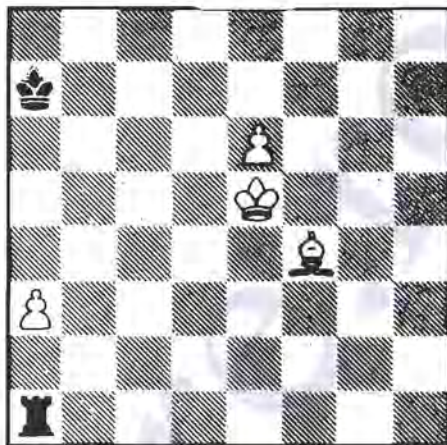
1.Re5 (oprește accesul nebului negru pe diagonala a8—h1, pentru care se dă princi-

pala luptă) 1...Ng6 (la 1...Cc3 2.a7 Ca4 + 3.Rd6 pionul „a” își va fi făcut datoria) 2.Rd4 (lupta pentru marea diagonală continuă; acum nu merge 2.a7? Ne4 3.Rb6 R:h7 4.Rc7 Cb4 5.Rb8 Ca6 + și negrul controlează totul) 2...Cb4 (a doua figură a negrului intră în joc) 3.a7!! (și totuși...) 3...Cc6 + 4.Rc5 (acum începe să se vadă că albul, jucând totul pe o carte, a jucat bine) 4...C:a7 5.Rb6! și iată-ne ajunși la poziția de excepție care permite realizarea egalității într-o atît de netă situație de dezavantaj material. Restul e limpede: 5...Cc8 + 6.Rc7 Ce7 7.Rd6 Ce8 + 8.Rc7 Ca7 9.Rb6 cu urmărire „eternă” a calului negru, pe care propriul său coechipier, nebunul, nu-l mai lasă să scape la cîmp deschis („remiză pozițională”).

Acesta este (sigur!) studiul meu, propriu, preferat. Din cele aproximativ 50 cîte am publicat pînă acum. Unora dintre cei ce le cunosc li se va părea, poate, curios, că îl pun înaintea altor lucrări ale mele, de mai largă respirație, care au primit și premii în concursuri. Explicația stă în faptul că noi, problemişti și etudiști, nu vorbim totdeauna aceeași limbă. Din păcate.

H. MATTISON
„Rigaer Rundschau”, 1914

Albul câștigă

O lucrare care-mi place mult

3. Un studiu miniatură care lasă o impresie neștearsă

Cum trebuia să fie un „studiu” de șah? (În paranteză fie spus, preferam denumirea „studiu de final” sau direct „final”, dar cea de „studiu” a intrat în vocabularul de specialitate, alături de cea de „etudist”, pentru a desemna pe cel care compune „studii”). La întrebare ne răspunde Herman Mattison (1894—1932), unul din clasicii genului, în lucrarea alăturată, un studiu-miniatură care de la prima viziune mi-a lăsat o impresie neștearsă.

În primul rînd, poziția inițială este simplă, naturală, ca dintr-o partidă reală. Nimic forțat, nimic artificial în ea... Primele mutații, introducerea, poartă o gradație ascendentă a luptei. Și, cum se vede, lupta principală se va da pentru coloana „e” acolo unde albul încearcă transformarea pionului său, singura șansă reală de câștig, dat fiind că adversarul (dacă ar fi la mutare) poate forța imediat egalitatea prin 1...Te1 + și sacrificînd turnul pe pion se obține un final teoretic de remiză, cu nebunul de culoare diferită cîmpului de transformare al celui alt pion „a”. Dar, albul mută... Așadar: 1.Ne8 + (prevenind sacrificiul menționat) 1...Rb7 2.e7

(primul pas este făcut...) 2...T:a8 (iată, însă, că turnul și-a majorat raza de acțiune și — te întrebi — dacă mai pot fi parate cele două contrajocuri ale negrului: T:e3 + și Ta8) 3.Na7!! (apare neașteptat mutarea iscusită, poanta combinației, prin care albul, sacrificînd nebunul său, așezat în punctul focal „a7”, anihilează ambele apărări) 3...Ta1 (reînnoiește amenințarea Te1 +; la 3...R:a7 4.Rd4(f4) asigură transformarea, dar nu 4.Re4? Ta1!) 4.Rf4 (numai așa!) 4...Tf1 + 5.Nf2! (al doilea sacrificiu de nebun, care încheie lupta) 5...T:f2 + 6.Re8 câștigă.

Deci, recapitulăm: poziție naturală, gradație în mutările introductive, contra joc al negrului, o poantă surprinzătoare, încheiere pregnantă. Și, bineînțeles, totul servind o idee originală, un conținut tematic profund. Iată condițiile fundamentale ale unui studiu frumos, fidel ilustrate de modelul lui Mattison. Mi-e greu să-l numesc studiul meu preferat, aș zice, mai bine, că este unul din studiile mele preferate. Alături de altele, în stilul clasic, al cărui adept ireductibil am fost întotdeauna.

CÎND ȘAHUL A FOST SCOS

● Fischer — „inamicul public numărul 1“! ● Ra
controlată de... Mafia ● În

În iulie 1976, cu prilejul sărbătoririi bicentenarului Statelor Unite, revista americană „Chess Life and Review“ a publicat povestirea satirică de mai jos semnată de Ron Ginzler scrisă sub influența popularității deosebite de care s-a bucurat șahul în S.U.A. după victoria lui Bobby Fischer la Boris Spasski (Reykjavik, 1972). Povestirea a apărut inițial în „Michigan Chess“, revistă a unui club de șah din Michigan.

Stîrnită de meciul pentru titlul mondial din 1976 dintre Fischer și Uhlczakwicz (acel copil minune polonez de 11 ani), febra șahului s-a răspîndit pe tot cuprinsul S.U.A. Milioane de tineri americani își petreceau majoritatea timpului la masa de șah; școlile nu puteau funcționa din cauza meciurilor ce se disputau în fiecare clasă, părinții nu mai reușeau să vorbească copiilor lor care se gîndeau numai la șah.

America de vîrstă mijlocie a reacționat violent la noua criză a tineretului. Părinții minioși au ars cărți și mese de șah în manifestații publice, au fost închise bibliotecile care popularizau literatura despre șah, pastorii au denunțat din amvon acest divertisment diavolesc, Fischer (care cîști-

gase meciul într-un final de 9-9) era stigmatizat și rareori mai ieșea din casă.

Cu toate acestea, febra șahului continua să se răspîndească. Tinerii părăseau cu mile liceele și universitățile și se retrăgeau în așa zise „buncăre de șah“ — niște apartamente încheguite unde la orice oră din zi sau din noapte partidele erau în toi.

Curînd, șahul a devenit o problemă cu caracter politic în campania electorală din 1976. Candidatul anti-șah și-a depășit net adversarul, deoarece mulți dintre șahiști erau prea tineri pentru a vota iar restul prea ocupați cu șahul pentru a da atenție politicii. O nouă legislație a fost propusă Congresului iar în martie președintele a semnat un proiect de lege consfințind ca ilegale: „posesia, vânzarea sau întrebuințarea meselor, pieselor, cărților de șah, precum și a altor accesorii a căror folosință este direct legată de jocul de șah“. S-a ordonat, de asemenea, arestarea lui Fischer, considerat un pericol public; agenții FBI-ului sosind la apartamentul acestuia au constatat că el se refugiase într-o organizație ilegală înființată de simpatizanții jocului de șah, organizație ce ascundea fugarii al căror coeficient Elo era mai mare de 2000.

Case de șah au apărut în fiecare oraș. Răspunzînd corect la o întrebare conspirativă cum ar fi: „Care este a patra mișcare a negrului în atacul cu 4 pioni împotriva Apărării Alehin?“ orice împătimit al șahului putea fi admis într-un cămin de șah și antrenat în partide fulger de cinci minute. Piața neagră a șahului a prosperat în consecință. Puteau fi făcute averi tre-

cînd peste graniță — din Mexic unde jocul era încă legal — seturi complete de șah din inox. Atît de răspîndit era traficul ilicit încît însuși guvernul S.U.A. a pus la punct un plan pentru a-i prinde pe toți contrabandiștii. Valizele au început să fie verificate și paraverificate, vehiculele examinate pentru depistarea compartimentelor ascunse. Armata organiza raiduri nocturne ca să prindă pe contrabandiștii ce treceau granița la adăpostul întinericului.

În anumite cartiere deochiate persoane nerase, îmbrăcate sărăcăcios apăreau din umbra caselor și-i ispiteau pe trecători: „Vreți să vedeți meciul Tal — Botvinnik din 1960?“ „Nu doriți o carte ilustrată cu 169 poziții de mat?“

Spre vară, devenise limpede că interdicerea șahului nu reușea să oprească răspîndirea jocului. Mai mult. Tentînd prin aceea că era proseris, devenea mai popular ca niciodată. Se zvonea că Mafia controla piața neagră a cărților de șah, ceea ce ar fi explicat popularitatea Apărării Siciliene.

O recompensă de 10 000 dolari oferită celui care ar fi dat informații conducînd la arestarea lui Fischer nu s-a bucurat de nici un succes; procurorul general a simțit că-și iese din minți luptînd împotriva șahului, în timp ce „regele“ acestuia se afla liber în mișcarea secretă a jucătorilor de duzină.

Sociologi și psihiatri au studiat cazul viciului șahist. Potrivit unui studiu făcut la o mare universitate din est, mai mult de 75 la sută din liceeni au jucat șah cel puțin odată, iar 45 la sută erau jucă-

FARA LEGII, ÎN ANUL 2076...

„buncărele de șah” ● Piața cărților de șah
ccin și operația de „șahotomie”... ●

tori consecvenți care jucau șah cel puțin odată pe zi. Doar 17 la sută erau vicioși înrâși care jucau de cinci sau de mai multe ori în 24 de ore.

Viciul putea să apară în multe forme. Erau „anormalii”, „viteziști” — care puteau juca zile în șir numai partide de cinci minute înainte de-a cădea peste masa de șah. Vicioșii sfârșitului de partidă puteau să stea tîntuși ore întregi în fața tablei studiind o singură poziție. Cei mai groaznici dintre toți erau jucătorii cu ochelari de cal, cei mai încapățînați care jucau „orb”, care nici nu mai aveau nevoie propriu-zis de masa de șah, fiindcă șahul, cum se spune, le era în creier.

Deși nu erau dovezi că șahul cauzase moartea cuiva (cu excepția aceluia caz nefiresc al unui tânăr de 16 ani din New Jersey care, reținut într-o neregulă de circulație, își inghitise tot jocul piesă cu piesă înainte ca poliția să-l controleze mașina) oficialitățile medicale au avertizat că „combinația nedorită dintre prea mult șah și prea puțină mîncare și somn poate duce deseori la complicații riscante, punînd sănătatea și buna stare a omului în mare pericol”.

Un psihiatru de renume, expert în viciul șahului, dr. Erhard von Hangital a arătat în cartea sa controversată: „Folosirea pînă la abuz a șahului în America”: Acest viciu este o boală nervoasă și trebuie tratată ca atare. Considerîndu-l pe viciosul de șah un criminal nu facem decît să escamotăm problema. Îl putem vindeca însă doar prin înlăturarea centrului șahului din creierul său, centru care

se află în zona Vermicke a emisferei cerebrale stîngi.

Încercările de-a înlocui șahul cu tablele s-au dovedit nefructuoase, deoarece viciosul șahului se întorcea la șah cu primul prilej oferit iar cei care abuzau de table puteau juca pînă la trei partide simultan.

Un alt eșec a fost soluția „reducerii”. S-a redus numărul partidelor jucate la două și apoi la una pe zi, apoi la un studiu de final de partidă și în cele din urmă la un mat în două mutări. Din nefericire, cînd au ajuns la acest ultim stadiu, care ar fi condus în cele din urmă la abținerea, jucătorii au devenit „vicioși de probleme” și curînd au ajuns obsedați de „variațiile estetice” ale problemei care li se oferise.

Terapia psihanalitică individuală s-a soldat tot cu eșec, deoarece viciosul de șah reușea să-l corupă pe medic, atrăgîndu-l spre acest joc degradant. Mulți dintre colegii mei au căzut victime acestei maladii pe care sperau s-o vindece.

Lucrez la crearea unui vaccin imunizant împotriva febrei șahului. Pînă cînd va fi gata, singura posibilitate ce-o avem la dispoziție, cu excepția chirurgiei, ar fi aceea a detectării bolii în etapele ei incipiente, precum și declararea stării de carantină. Am pregătit următoarea serie de întrebări pentru părinți, pentru a se descoperi din timp pe viitorul împătimit al șahului. Dacă fiecare părinte ar răspunde întrebării atunci am putea să ne considerăm avansați pe drumul extirpării viciului ce amenință să ne distrugă tineretul.

1. Petrece fiul sau fiica dv. mult timp în afara familiei,

izolîndu-se cu un prieten sau prietenă?

2. Murmură el (ea) cuvinte fără sens: regele, regele, îmi ia regele? Și cînd cereți o explicație se eschivează răspunzînd: Nu m-ați înțeles?

3. Consideră el (ea) activitățile ca mîncarea, somnul, plictisitoare și fără orizont?

4. Pare el (ea) într-o altă lume, făcînd distrat lucruri ca luatul băii în chiuveta de spălat vase și pieptănatul părului cu o periuță de dinți?

5. Are el (ea) coșmaruri dese în care se trezește tipînd: Mi-am spînzurat regina... sau alte expresii de felul acesta...?

Acestea sînt cele 5 avertismente de care trebuie ținut cont împotriva abuzului de șah și dacă vi se răspunde afirmativ la trei sau mai multe aveți un virtual vicios al șahului în familia dv. și, înainte de a fi prea tîrziu, este necesar să consultați un specialist.

Aceia care s-au supus operațiilor de „șahotomie” ale dr.-ului von Hangital au suferit efecte secundare nedorite cum ar fi neputința de a gîndi logic sau dificultatea de a decide ușile și a folosi comutatorul de lumină. Răspunzînd criticilor, dr. von Hangital a spus: Ați vrut un miracol poate? Prin antrenament potrivit pacienților mei pot deveni din nou folositori.

Înainte de sfîrșitul iernii lui '76, legea anti-șah era complet discreditată. Multe personalități dintre cele mai aristocratice și discrete au dezvăluit public atașamentul lor pentru viciul jocului de șah. Chiar și „plebeii”, ne jucătorii au recunoscut că legile contra șahului fac mai mult rău.

Traducere de Dan STANCA

Premii de frumusețe

● DECIZII CONTESTATE

Inițial, concursul internațional de la New York, februarie 1927, fusese conceput ca un fel de „turneu al candidaților”. La recomandarea campionului mondial Capablanca, devenit principalul lor consultant, organizatorii invitaseră pe Alehin, Nimzovici, Marshall, Vidmar, Spielmann. Dintre ei urma să fie desemnat jucătorul care-l va înfrunta pe Capa într-un meci oficial pentru titlul suprem. Nimeni nu contesta faptul că acești maeștri reprezentau, într-adevăr, elita șahului mondial. După cum nimeni nu putea trece cu vederea absența altor citorva jucători, printre cei mai puternici ai timpului. Dr. Lasker, fostul campion, se clasase înaintea lui Capablanca la toate turneele la care luseră startul împreună; din cauza unor diferențe, nu fusese invitat la New York. Și cine putea uita că în 1914, la St. Petersburg, Lasker îl învinsese pe Capa într-o partidă „istorică” cum afirmase Alehin? Lipsa Bogolubov, care la turneu din Moscova 1925 se clasase înaintea campionului mondial. Absența Rubinstein, singurul maestru cu rezultat pozitiv la Capablanca. Nici Reti, nici Tarraoch nu fuseseră invitați și lumea gâștă regreta lipsa la start a acestor corifei.

În timp ce pregătirile pentru organizarea turneului erau în toi, a venit o „știre-bombă”: Capablanca s-a decis să-și pună titlul în joc nu în fața celui ce va câștiga turneul de la New York sau eventual se va alasa al doilea, după el, ci în fața lui... Alehin! După îndelungi tratative, se încheiasă o înțelegere în acest sens. Alehin întreprinsese un lung turneu în America lătină căutând — și găsiind — sprijin financiar pentru a trece de „zidul de aur de 10 000 dolari” ridicat de Capa. Pe vremea aceea, Federația internațională de șah nu avea nici un cuvânt de spus în legătură cu organizarea meciurilor pentru titlul mondial. Se considera că titlul este proprietatea campionului și că acesta îl poate pune în joc în condițiile financiare și organizatorice dictate de el. Abia după 1947, FIDE a impus campionului mondial obligația de a disputa la fiecare trei ani un meci pentru titlu cu pretendentul stabilit nu arbitrar ci printr-un sistem competițional foarte precis (de anul trecut, intervalul de timp în care campionul mondial trebuie să-și pună titlul în joc s-a redus la doi ani). Atunci, însă, Capablanca nu disputase nici un meci pentru titlu în cei șase ani trecuți de când devenise campion mondial. Pentru a putea strânge miza de 10 000 dolari cerută de Capa, Alehin solicitase sprijin în diferite țări latino-americane și în cele din urmă l-a obținut din partea guvernului argentinian, cu condiția ca meciul să aibă loc la Buenos Aires.

Cu toate că nu mai urma să desemneze pe viitorul galanger la titlul mondial, turneul de la New York a captat atenția iubitorilor de șah din întreaga lume. El a devenit, cum s-a spus, un „prolog” la meciul pentru cununa cu lauri, Capablanca — Alehin, ce urma să se dispute mai târziu, în același an. Celor oțeci maeștrilor s-a alăturat și campionul mondial, participanții urmând să joace ote patru partide cu fiecare dintre ceilalți adversari. Premiul întâi fusese fixat la 2 000 dolari, premiul doi la 1 500 dolari și premiul trei la 1 000 dolari. Erau prevăzute patru premii de frumusețe în valoare de 125, 100, 75 și 50 de dolari. Cu excepția primei runde,

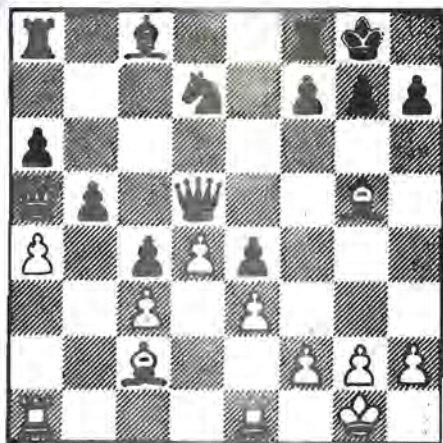
când a făcut remiză în timp ce Nimzovici a câștigat. Capablanca a condus restul turneului, învingând detașat, cu 2,5 puncte avans față de cel de-al doilea clasat, Alehin, și fără să piardă vreo partidă!

Susceptibilitățile maeștrilor, rivalitățile dintre ei s-au manifestat înainte de turneu, în timpul concursului și după joarea ultimei runde. Un priel de controverse l-a oferit selectarea partidelor distinse cu premii. Premiul special pentru cea mai bună partidă joată în concurs a fost acordat lui Capablanca pentru victoria sa la Spielmann. În timpul banchetului de închidere a turneului, Meyer, președintele comisiei de acordare a premiilor, a deschis suita controversei afirmând că dacă ar fi fost vorba doar de un premiu de frumusețe — și nu pentru cea mai „bună” partidă — atunci alegerea ar fi fost alta. Cu alte cuvinte, el a făcut o distincție între o partidă bună și una frumoasă. Alehin, care a primit al doilea premiu de frumusețe pentru partida sa cu Marshall, a contestat preferința juriului susținând că partida sa este mai frumoasă. „D. Meyer, a notat Alehin într-un comentariu dedicat victoriei sale la Marshall, a fost de acord că partida mea a fost cea mai frumoasă a turneului, dar ea a primit numai premiul al doilea de frumusețe deoarece „calitatea” partidei lui Capablanca ar fi fost mai ridicată...”. Nimzovici, beneficiar al celui de-al treilea premiu de frumusețe pentru partidă câștigată în ultima rundă la Marshall, a dezaprobat și el alegerea juriului. În cartea sa „My system”, Nimzovici apreciază astfel cea de-a 23-a mutare făcută în întâlnirea cu Marshall: „Această mutare conține un element original pe care juxii probabil că nu au reușit să-l aprecieze; altminteri, ei ar fi acordat acestei partide premiul întâi de frumusețe mai degrabă decât premiul al treilea!”

Care Alehin a avut dreptate? Sau Nimzovici a fost mai obiectiv? E greu de spus. În orice caz, cele trei partide au intrat în patrimoniul artistic al șahului și după mai mult de o jumătate de secol, continuă și astăzi să ne încante. Rejucăți-le și veți hotărî chiar dv. dacă selectarea ordinii celor trei premii de frumusețe a fost sau nu făcută pe merit...

Alb — CAPABLANCA,
Negru — SPIELMANN
New York 1927

Gambitul damei refuzat.

1.d4,d5 2.c3,e6 3.e4,c47 4.c3,c38 5.Ng5,Nb4 6.c3,c3d5 7.Da4! Semnul de exclamare îi aparține lui Alehin. În comentariile pe care acesta le face în cartea turneului. Mutarea reprezintă o îmbunătățire față de continuarea din partida întâi fiind alb al a jucat 7.Db3. 8-ar fi putut joaa mai simplu și 7.e3. 7...Nc3+? Un schimb discutabil, De7 fiind considerată o mutare mai bună. Alehin indică varianta posibilă 8.e3,c6 9.Nd3,h6 10.Nh4,0-0 11.0-0,Te8 12. Te1,Df8 și negrul mai întâmpină unele mici dificultăți. Schimbul pe c3 și înaintarea pionului e duce în situația creată la o slăbire a câmpurilor negre. 8.b:c3,0-0 9.

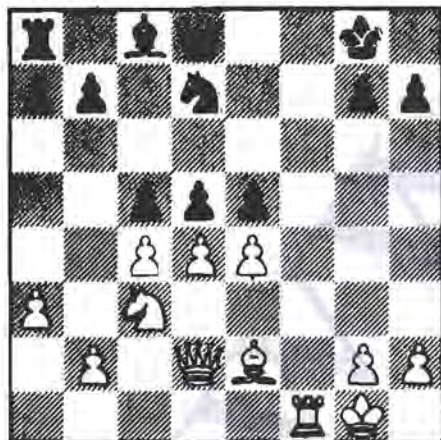

e8,e5. Mutarea 9...De8 cu ideea 10.Nd3,Ce5! ar fi fost combătută cu 10.De2! 10.Nd3, e4 11.Ne2, De7 Pierdere de timp. Ar fi fost preferabil 11...Te8 12.0-0, Te6! urmat de Ta6—Tb6 12.0-0, a6 18.Tf6! De6 14.Cd2, b5 15.Da5, Ce4. O greșeală „ingrozitoare”, după Alehin, greșeală care va permite albului să obțină victoria cu o combinație bazată pe un sacrificiu. Ar fi fost mîi bună continuarea 15...Nb7 iar la 16.De7, Ne5 sau 16...De6, deși n-ai în poziția rezultată misiunea negrului nu ar fi fost ușoară. 16.Ce4, d:c4 17.a4, Dd5.

Capablanca aserifică nebunul din g6 și joacă 18.a:b5! A urmat 18...D:g6 19.N:c4, Tab8 20.b:a6, Tb5 21.De7, Ch6 22.a7, Nb5 23.Te1, T:b1+ 24.T:b1, f5 25.Nf3, f4 26.e:f4 și negrul a cedat.

Alb — ALEHIN,
Negru — MARSHALL
New York 1927
Deschiderea pionului damei

1.d4,Cf3 2.e4, e6 3.Cf3, Ce4 Această mutare, se arată în cartea turneului, este în contradicție cu principiile existente („Nu faciți mai multe mutări cu aceeași figură în deschidere!”). Controlul timpurilor centrale este de cele mai multe ori mai important decît ocuparea lor”) și constituie o pierdere de timp. 4.Cf2! Răspunsul logic prin care negrul este obligat fie să renunțe la lupta pentru timpul e4 fie să adopte o construcție de tip Stonewall — zid de piatră. 4...Nb4 O spașină pe care o întinde campionul american, tipică pentru jocul lui Marshall. Dacă albul joacă 5.a3, atunci cu 5...Df6! negrul stingă. 5.Dc2, d5 6.Cc3, f5 7.C2:e4 Ideile albului sînt acum clare: deschiderea coloanelor centrale cu ajutorul mutării f3 și eventual e4, exploatarea slăbiciunii timpului negru e6, valorificarea avansului de dezvoltare. 7...f:c4 8.Nf4 Spulberă speranțele negrului de a dezvoltă un atac pe flancul regelui. 8...0-0 9.e8, e6 Se amenință 10.a3, Nd6 11.N:d8, D:d8 12.e:d5, e:d5 13.C:d5! și albul nu poate fi luat pentru e4 se pierde dama. 10.Ne2, Cd7 11.a3, Ne7 12.0-0, Ng5 13.f3! N:f4 14.e:f4, T:f4 Nu ar fi fost mai bine 14...e:f3 din cauza continuării 15.T:f3, Cf6 16.e5 și slăbiciunea câmpului e6 ar fi cîntărit grea în balanță. 15.f:c4, T:f1+ 16.T:f1, e5 O mutare care duce la evoluții dramatice. 17.Dd2 Începutul combinației. 17...e6 Negrul încearcă să complice lucrurile în centru.

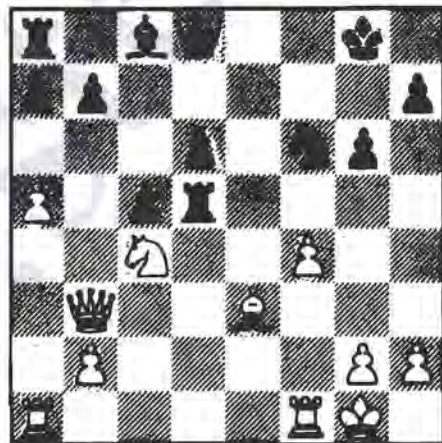
18.d:e5, d4 19.Df4! d:e8 20.Df7+ , Rh8 21.b:c8, Dg8 22.De7, h6 23.Nb5! Lovitura decisivă. 23...a5 24.e6, g8 25.e:d7, N:d7 26.Tf7 și negrul s-a recunoscut învin. Iată acum și al treilea premiu de frumusețe, cu care Nimzovici contestă distinenția acordată partidei Capablanca — Spielmann:

Alb — NIMZOVICI,
Negru — MARSHALL
New York 1927
Deschidere nereglată

1.e4,Cf3 2.d4,e6 3.Cf3,e5. În îngătură cu această mutare, pe care o apreciază ca fiind și o greșeală psihologică, Alehin face un interesant comentariu în cartea turneului, comentariu pe care-l reproducem în întregime:

„Dacă această mutare este o greșeală gahistă nu ne interesează, în mod sigur totuși o eroare psihologică. Marshall ar fi trebuit să știe că adversarul său nu a jucat încă niciodată un veritabil gambit al damei (adică cu Ne1—g5 și presiuni asupra timpului d5) și prin urmare nu se poate simți bine în această deschidere (a se compara și cu partida Nimzovici-Capablanca din runda a doua). Așadar, mutarea corectă era 3...d7—d5. Există însă ceva pe care maestrul mai în vîrstă din generația noastră de gahiști în jurul a 40 de ani — cu excepția lui Lasker — ar trebui să recunoască: nu gîtlești, care de fapt e foarte adesea dovada unei slăbiciuni de caracter, și convingerea căpătată prin experiență că pentru șah, pentru lupta gahistă, este necesară mai ales cunoașterea omului și pătrunderea psihologiei adversarului. Înaltul se juca numai împotriva figurilor, dar noi jucăm azi — sau încercăm cel puțin — cu adversarul nostru, cu voința sa, cu nervii săi, cu înclinațiile sale deosebite, cu ciudăeniile și, nu în ultimul rînd, cu vanitatea sa. Marshall trebuia să piardă partida de față deoarece el a căutat doar să creeze dezordine între figurile albului, pe cînd adversarul său a încercat, în plus, să pătrundă psihologia comandantului de oști al pieselor negre. Și așa s-a întîmplat!”

4.d5,e6 5.Cc3,e:d5 6.e:d5,g8 7.Cf2! Chd7 8.Ce4, Ch6 9.e4, Ng7 Alehin consideră că ar fi fost mai bine să se așchimbă calul e4, ganele rămîind egale: în schimbul slăbiciunii de la d5, negrul ar fi luat în stăpînire diagonală a1—h8. 10.Ce8! 0-0 11.Nd8, Ch5 12.0-0, Ne5 Consecvent ar fi fost Cf4. Aducerea nebunului într-o poziție expusă înfrîngă asumaarea unor riscuri suplimentare. 13.a4, Cf4 14.a5, Cd7 15.Ce4, C:d8 16.D:d8, T6 17.e:f5, T:f5 18.f4, Nd4+ 19.N:b3, Na3 20.D:c8, Cf6 21.Db8! T:d5

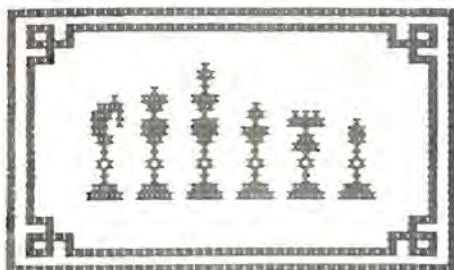

22.f5! g:f5 Dacă 22...N:f5 23.Ng5! 23.Ng5, Td4 Dacă 23...Ne6 24.D:h7, Te8 25.Ta1 cu oltig. 24.Cb6+ , e4 25.Dc8, a:b6 26.D:d4, Rg7 27. Ta1, b:a5. 28.Te8! D:e8 29.D:f6+ , Rg8 30.Nh6 și negrul cedează.

NOPTI ALBE

Pentru Smislov 16 ore irosite, pentru Ribli două premii de frumusețe

Una din partidele decisive ale ultimului turneu interzonal de la Las Palmas s-a jucat în runda a 12-a, penultima, între Ribli și Smislov, cei ce aveau să se întâlnească ulterior în semifinalele turneului candidaților. Smislov se afla pe primul loc cu 8 purețe, Ribli îl secunda cu 7,5 p., talonați de Tukmakov 7 p., Petrosian și Mihai Șubă cu câte 6,5 p. În principiu, Ribli ar fi trebuit să se mulțumească cu o remiză care i-ar fi dat șanse bune de a ocupa unul din primele două locuri necesare pentru a obține „biletul de intrare” la meciurile candidaților. Dar marele maestru ungar urma să-l întâlnească în runda următoare, ultima, pe marele maestru sovietic Psahis și era evident că acesta din urmă, pentru a-și sprijini compatriotul, va juca la câștig împotriva lui Ribli. „De aceea, a povestit Ribli, m-am hotărât să mă asigur și, având albele, să joc la câștig în partida cu Smislov”.

S-a jucat gambitul damei refuzat, o variantă mai rară, întâlnită în meciul Capablanca-Alehin 1927 și considerată a oferi șanse ceva mai bune albului. Fostul campion mondial s-a apărut corect. La mutarea a 26-a, dorind cu orice preț să preia inițiativa și să forțeze victoria, Ribli a sacrificat un nebun pentru trei pioni. Pentru a tempera ofensiva albului, negrul a dat calitatea și la mutarea a 29-a a oferit remiza. Propunerea a fost respinsă. Lupta a luat o turnură dramatică,

accentuată și de criza de timp în care se afla albul. Cu numai o mutare înaintea controlului de timp, Smislov nu a observat o variantă în care își putea obliga adversarul să recurgă la șah etern. Partida s-a întrerupt și după o noapte albă echipa de analizatori a lui Ribli a ajuns la concluzia că jocul poate fi câștigat.

La reluare, Smislov s-a apărut cu dirzenie dar la mutarea a 56-a marele maestru ungar a găsit o continuare bună care ridică unele probleme dificile pentru negru. Partida s-a întrerupt a doua oară iar echipa de analizatori ale ambilor mari maeștri au avut la dispoziție 16 ore pentru a analiza poziția — a urmat încă o noapte de nesomn. Cu părere de rău, Ribli și colaboratorii săi au ajuns la concluzia că mai mult de remiză nu se poate obține...

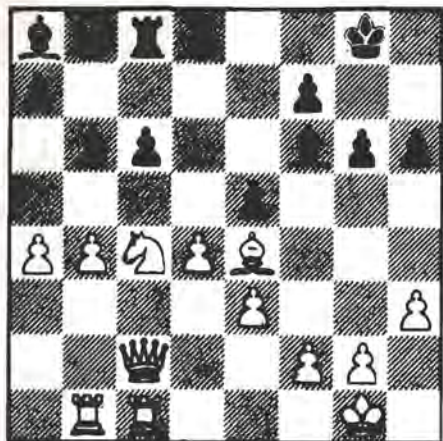
După ce jocul a fost reluat, au urmat câteva schimburi și Smislov trebuia să deplaseze nebunul de pe cîmpul g3, unde era amenințat de regele advers. Spre marea — și plăcuta surpriză a lui Ribli — care analizase în amănunțime varianta, Smislov a mutat nebunul nu pe e5, continuare care ducea la o poziție de remiză, ci pe h2, negrul intrînd într-o poziție pierdută! După câteva mutări Smislov a cedat.

După ce și-au semnat fișele și au început să analizeze în comun partida, Ribli i-a spus partenerului său că poziția de întrerupere era remiză. Fostul campion mondial l-a contrazis. Dar după ce i-a arătat varianta de remiză, Smislov i-a dat dreptate și i-a spus: „(antrenorii) N-au lucrat bine!” Se încrezuse prea mult în cele 16 ore de analiză ale colaboratorilor săi... Smislov a câștigat ultima partidă a interzonalei și a izbutit să se califice în turneul candidaților. După ce l-a învins pe Hübner, s-a întâlnit în semifinale cu Ribli, reușind să-și ia o splendidă revanșă. Pentru a ajunge, apoi, în finala cu Kasparov... Partida Ribli-Smislov de la interzonal a primit două premii de frumusețe: „Cea mai bună partidă a concursului” și „Cel mai bun final”. Iată această partidă:

**Alb-RIBLI,
Negru-SMISLOV
Gambitul damei refuzat**

1.Cf3,Cf6 2.c4,e6 3.Cc3,d5 4.d4,e6
5.Ng5,Cbd7 6.e8,Da5 7.Cd2,Nb4 8.De2,
d:c4 9.N:16,C:16 10.C:e4,De7 11.a3,Ne7
12.Ne2,0—0 13.b4 Pentru a împiedica
mult timp contrajocul c5. 13...b6 14.0—0,
Nb7 15.N13,Tac8 16.Tab1,Tfd8 17.Tf:c1,
Na8 18.h3,h6 19.Db3,Db8 20.Cc4,C:c4
21.N:c4,Nf6 22.a4,g6 23.De2,e5.

24.N:g6! Sacrificiul unei figuri pentru trei pioni. 24...f:g6 25.D:g6+, Ng7 26.d:e5, Td5 27.e4, T:e5 28.C:e5, D:e5 29.Td1, Df6 30.Dg3, e5 31.b:c5, N:e4 32.c:b6, a:b6 33.Tb4, Nf5 34.De8, Te6

35.Tf4, Te5 36.Db8+ În criză de timp, albul nu a observat că De8+ e o mutare mai puternică. 36...Rb7 37.Td5, Da1+ 38.Rb2, Ne2 39.Df3, T:d5 40.D:d5, De5! Dacă s-ar fi jucat 40...Ne5!, albul era silit să dea şah etern 41.De4!, Nb8 42.Dd8+ Rh8 43.g3, Ng8 44.Tb4, De5 45.Dd2 (poziția primei întreruperi) 45...Rh7 46.Df4, Ne6 47.Tb5, Dd4 48.D:d4, N:d4 49.f4, Rg7 50.g4, Ne3 51.Rg3, Ne4 52.Te5, Nd2 53.Te7+, Rf6 54.Td7, Ne1+ 55.Rf3, b5 56.Tc7! Amenință Te5 cu câștigul unui pion. 56...Nd5+ 57.Re2, Ng8 58.Te5, Re6 59.f5+, Rd6 60.T:b5 (a doua poziție de întrerupere) 60...Ne4+ 61.Rf3, N:b5 62.a:b5, Nh2! Mutarea care pierde, 63.b6, Rd5 64.b7, Nb8 65.h4, Re5 66.h5 și negrul a cedat.

La 62...Ne5 partida ar fi putut să continue astfel: 63.b6, Re6 64.Re4, Nc3 65.h4! Nf6! 66.h5, Nh8! 67.b7, Rb7 68.Rd5 Rc7 69.Re6, Rd8 70.Rf7, Rd7 71.Rg6, ne7 72.R:h6, Nc3! 73.g5, Nd2 74.Rg6, Rf8 75.h6, Rg8 și remiză teoretică. Dacă 65.b7, R:b7 66.Rd5, Re7 67.Re6, Rd8 68.Rf7, Rd7 69.f6, Rd6 70.h4, Re5 71.Rg6, Re6 remiză.

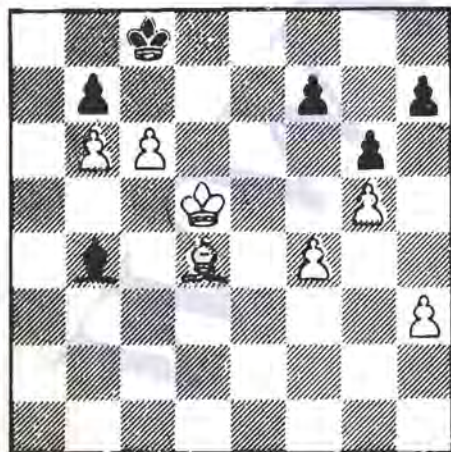
La trei dimineata a renunțat la schimbul de pioni

1976, turneul de la Plovdiv, Bulgaria. Într-una din partide, din deschidere, maestrul internațional american Kim Commons câștigă ușor un pion. S-au schimbat piese și, la mutarea 35, poziția lui era clar superioară. Dar el nu dorea să întrerupă. Îi sicia gîndul că va trebui să-și piardă noaptea cu analize. Și a forțat victoria, continuînd să joace și după controlul de timp

de la mutarea 40. Cu un pion în minus, adversarul a izbutit însă să intre într-un final ce părea remiză. Cu nebuni de aceeași culoare și pioni. Necăjit că nu a reușit să câștige înainte de întrerupere, Commons s-a dus imediat în camera sa de hotel și a început să analizeze poziția de întrerupere, din diagrama alăturată.

Commons și-a dat seama că planul de câștig în astfel de poziții — atunci cînd victoria este posibilă — trece prin amenajarea „capcanei” pentru regele în apărarea-silirea lui să rămînă lîngă pionul în plus ce amenință să se transforme. După care regele propriu pleacă la „cules” de pioni pe flancul advers. La prima vedere se părea că punctul se realizează ușor: 58...Nf8 (probabila mutare dată în plic de negru) 54.c7, Rd7 55.Re5, Ne7 56.h4, Rc8 57.f5, Rd7 58.f:g6, h:g6 59.Rf4, Rc8 60.Rg4, Rd7 61.h5 și albul are acces liber la pionul f7. „Pot să mă culc!” se gîndea, mulțumit, maestrul Commons. Analizînd însă din nou poziția, și-a dat seama că încă nu se poate duce în pat... Pentru că, după 61...g:h5 62.R:h5, negrul joacă 62...N:g5! și albul nu mai câștigă, cu toate că rămîne cu un pion și un nebul în plus!

Se făcuse unu noaptea și trebuia găsit alt plan de câștig. Dar care? Vreo două ore a încercat cu c:b7 dar în toate variantele

se obținea doar egalitate. Pe la trei dimineață, a renunțat la schimbul de pioni și a revenit la înaintarea c6—c7. După o altă oră a găsit o cale de fructificare a avantajului de pion. Griuliu, a verificat-o pînă la șapte dimineața! Iată cum a continuat partida după această noapte albă:

53...Nf8 (anticipase corect mutarea din plic) 54.Ne8,Rb8 55.Re5,Ne7 56.e7+,Re8 57.Nf2,Rd7 58.h4,Re8 59.h5!! Aceasta a fost mutarea găsită la patru dimineața. Albul amenință acum să joace 60.h6! (după 59...Rd7) 60...Re8 61.Rd5 (amenință Ne5) Nb4 62.Nc5,Nd2 63.Re5,Rd7 64.Rf6,N:f4 65.Ne7!,Ne3 66.Rg7!,N:b6 67.c8D+,R:c8

68.Nf6 și albul câștigă, manevra R:h7,Rg7, h7 și h8D neputînd fi împiedicată. Așa că negrul răspunde 59...g:h5 și partida continuă 60.Nh4!,Rd7 61.g6!!,f6+ 62.N:f6, N:f6+ 63.R:f6,h:g6 64.Rg5! Ultima poantă. Dacă ar lua imediat pionul, atunci pionii f și h se transformă în dame unul după celălalt, dar negrul dînd șah reușește să salveze jumătatea de punct. Acum, după 64...Re8 65.R:g6,h4 66.f5 pionul f se transformă cu șah și câștigă timpul necesar pentru victorie. După aceea, Commons s-a culcat liniștit și a avut un somn binemeritat pînă după amiază, cînd a început runda următoare.

„Tor 1” și „Stăpînul lui Moxon”, două din lucrările publicate în „Colecția de povestiri științifico-fantastice”, și-au purtat cititorii în lumea unor întâmplări șahiste senzaționale...

O INVITAȚIE TELEFONICĂ LA TEATRU

Era, cred, prin anii '60. Mă aflam în vizită la un prieten șahist. La un moment dat, amicul mi-a spus: „Știi? Mă duc la teatru. Am primit o invitație de la Aurel Baranga”. În primul moment am fost nedumerit: ce legătură avea spectacolul la care urma să se ducă a doua zi și discuția noastră despre cărți vechi de șah. „Nu știam că-l cunoști pe Baranga”, i-am spus. „Nici nu-l cunosc. Invitația am primit-o telefonic”, a răspuns amicul meu. Citise „Siciliana” și fusese încântat. Dar în dialogul dintre eroii plesii găsisse o inadvertență șahistă. I-a telefonat autorului și i-a împărtășit impresiile sale, inclusiv obiecția la una din replici. Baranga l-a ascultat, i-a cerut câteva expli-

cații, i-a mulțumit pentru telefon și, la încheierea convorbirii, în semn de amicitie, l-a invitat la teatru.

Fără să fi avut alura unui jucător pasionat, Baranga a fost captat de jocul regilor și interesul său pentru șah este sugerat de faptul că una din piesele pe care le-a scris, farsa lirică „Siciliana”, poartă chiar în titlu un termen inspirat din lumea sportului cu patrate albe și negre. Unul din personaje este un șahist care a câștigat „șampionate” iar apărarea siciliană este o metaforă. Interesul pentru șah al lui Aurel Baranga este dezvăluit și de un cursiv publicat în „România liberă” imediat după ce s-a terminat „meecul secolului” din anul 1972 dintre Robert Fis-

cher și Boris Spasski; cursivul discută implicațiile „patimilor aprinse” stîrnite de lupta dintre „cele două inteligențe subtile și inventive” ce s-au înfruntat la Reykjavik și evidențiază răspunsul optimist pe care un meci de șah a fost capabil să-l dea „profețiilor

sinistre privitoare la abdicarea omului din funcțiile sale primordiale”.

Reproducem câteva fragmente din „Siciliana” și articolul „Mecul secolului” apărut în „România liberă”.

SICILIANA

farsă lirică

de AUREL BARANGA

(fragmente)

Bebe a terminat studiile agronomice și nu vrea să plece la țară, unde va fi repartizat; Muki, prietena sa, e bucureșteancă și nu vrea nici ea să plece din București. Fifi a terminat facultatea de medicină, e logodită cu clujeanul Tiberiu Cezar Sicoșan, campion de șah și vrea să evite repartizarea la un dispensar rural. Ce-i de făcut? Se pare că singura soluție e... „Siciliana”!

Bebe (*filozofie amară*): Cine poate pricepe suferințele altuia?

Fifi: Stau și mă gîndesc!

Bebe: La ce?

Fifi: Dumneata cunoști... „Siciliana”?

Bebe: Casată?

Fifi: Nu Apărarea siciliană. Fii atent, e foarte simplu: albul atacă pe flancul regelui, negrul pregătește contraatacul în centru și pe flancul damei. La mutarea e2-e4, negrul răspunde cu c7-c5, controlînd punctul d4. Există și varianta „Dragonului”, în care negrul își dezvoltă nebunul regelui la g7, atunci se face roca și atac la rege. Șah! și mat! Ai înțeles?

Bebe: Nici un cuvînt.

Fifi: Cum, dumneata nu știi șah?

Bebe: Nu.

Fifi: Atunci, într-adevăr, e mai complicat. Apărarea siciliană e o deschidere, pricepi, care dă șanse negrului...

Bebe: Dumneata joci bine șah?

Fifi: De loc. Dar am învățat pe dinafară toate deschiderile ca să-i fac plăcere logodnicului meu.

Bebe: Logodnicul dumitale e șahist?

Fifi: Campion pe Cluj.

Bebe: Ce vorbești?

Fifi: Sigur, în Ardeal nu mai are adversar.

Bebe: Și ce legătură au șahul, logodnicul dumitale, „Siciliana” și cu mine?

Fifi: Una foarte puternică. Nici Boleslavski, care a descoperit o variantă nouă, n-ar juca o mai bine. Urmărește-mă.

Bebe: Negrul mută...

Fifi: Nu.

Bebe: Albul mută

Fifi: Nu.

Bebe: Dă un pion...

Fifi: Fii atent: dumneata susții că dacă ai fi căsătorit ai rămîne în capitală.

Bebe: Eventual. Dar nu sînt.

Fifi: Vei fi.

Bebe: Exclus: nu vrea Muki.

Fifi: O să vrea.

Bebe: N-o cunoști

Fifi: Las-o pe Muki.

Bebe: Nici nu mă gîndesc

Fifi: Las-o pentru moment. Spui că nu se poate căsători.

Bebe: Exclus.

Fifi: Perfect: dispare de pe tabla de șah.

Bebe: Dumitale ți-e ușor.

Fifi: Trebuie. Trebuie să găsești pe cineva care să vrea să te ia.

Bebe: Cum așa?

Fifi: Nu de tot: pînă rămi în București.

Bebe: Care e dementa, s-o văd și eu.

Fifi: Să ne gîndim.

Bebe: Și pe urmă?... Nu... Ce vorbești... ce-o să spună Muki?

Fifi: Dacă te iubește cu adevărat, trebuie să înțeleagă. Preferă să te știe plecat?

Bebe: Și crezi dumneata că se găsește o femeie...?

Fifi: Cine știe...

Bebe: Stai, domnișoară, un lucru trebuie să-ți fie clar: mie nu-mi place nimeni și, spre deosebire de toți prietenii mei, sînt monogam: sînt făcut pentru o singură femeie.

Fifi: Cu atît mai bine. Înseamnă că ai să joci „Siciliana” cu precizie, tact, inițiativă și calm.

Bebe: Am impresia că-ți arde de glume.

Fifi: De loc.

Bebe: Iar eu ți repet: cine o să mă ia, știind că nu are nimic de cîștigat?

Fifi: Te-nșeli. Poate să albă.

Bebe: Dacă nu văd eu, cum o să vadă alții?

Fifi: Fiindcă n-ai înțeles „Siciliana”.

Bebe: Lasă „Siciliana”. Mie răspunde-mi: cine o să mă ia de bărbat numai ca să-mi facă mie un serviciu? Care e nebuna aia?

Fifi: Eu.

Bebe: Cum?

Fifi: Da, eu.

Bebe (*informativ*): Dumneata ești nebună?

Fifi: De loc... Sau cît trebuie, pentru ca viața să fie plină de farmec și de fantezie...

Bebe: Domnișoară, vād că ai fantezie, dar de data asta n-ai priceput sau te faci că nu înțelegi.

Fifi: Am înțeles foarte bine...

Bebe: Eu o iubesc pe Muki. Pe Mukil (Scandînd) Pe Mu-ki. În ce te privește, nu te supăra, cultiv sinceritatea pînă la cinism, nu-mi spui nimic. Nu ești genul meu. Ești blondă...

Fifi: Iar dumneata inexpressiv și pari bătrîn...

Bebe: Am impresia că aștii.

Fifi: Și vorbesc din somn. În plus, chiar dacă mi-ai face cea mai seducătoare declarație de dragoste, nu servește la nimic, îmi iubesc logodnicul.

Bebe: Și totuși te apucă o subită filotimie și ești gata să te sacrifici de dragul meu.

Fifi: Te-nșeli: cu dumneata personal nu mi-aș pierde nici un sfert de oră.

Bebe: Cu atît mai bine. Atunci?

Fifi: Atunci, îți repet: n-ai priceput „Siciliana“.

Bebe: Iar o luăm de la capăt: negrul mută g7... g4?...

Fifi: Ascultă: Susții că dacă ai fi căsătorit, ai avea șanse să rămii în București.

Bebe: Să zicem.

Fifi: Cum „să zicem“? Da? Sau nu?

Bebe: Poftim: da.

Fifi: Perfect. Dumneata știi pentru ce am venit eu încoace? Am terminat facultatea și trebuie să plec la țară.

Bebe: Felicitările mele: poate că ne întâlnim. Eu, la Rîpele. Dumneata?

Fifi: Mărturisesc că pentru mine nu-i nici o catastrofă. Dar logodnicul meu...

Bebe: Logodnicul dumitale mi-e foarte simpatic, dar ce am eu cu el?

Fifi: N-ai, adică ai. Și-n orice caz ai răbdare. Logodnicul meu e campion de șah.

Bebe: Pe regiunea Cluj.

Fifi: Pe întreg Ardealul. Dar dacă rămîne acolo se ratează. Nu mai are adversar, înțelegi?

Bebe: Și ce vrei? Să joc eu cu el?

Fifi: Trebuie deci adus la București. Acum ai priceput „Siciliana“?

Bebe: Domnișoară dragă, te previn, nu-ți face nici o iluzie: în ceea ce privește jocurile, sînt literalmente idiot, nu mai înțeleg nimic.

Fifi: Atunci, mai simplu...

Bebe: Mută negrul și fură calul...

Fifi: Urmărește-mă.

Bebe: Sînt numai urechi.

Fifi: Deci, dacă ești căsătorit, rămii în București.

Bebe: Exact.

Fifi: Te căsătorești cu mine.

Bebe: Ce interes ai?

Fifi: Devin soția dumitale.

Bebe: Să zicem.

Fifi: Evident că „să zicem“, fiindcă toată căsătoria se face numai pe hirtie.

Bebe: Adică?

Fifi: Adică, fără nici o obligație de nici o parte.

Bebe: Pînă aici am priceput.

Fifi: Și ești de acord?

Bebe: Nu vād încă unde vrei să ajungi.

Fifi: Devin, prin urmare, soția dumitale. Devenind soția dumitale, sînt obligați să-mi dea un post acolo unde locuiește și lucrează bărbatul meu. E logic?

Bebe: Logic.

Fifi: În sfîrșit, ai înțeles „Siciliana“! Ne căsătorim, rămii în București. Cîștigul dumitale. Obțin un serviciu în Capitală: avantajul meu. N-am investit nici unul dintre noi nimic, înțelegi ce vreau să spun, și imediat ce lucrul e făcut, divorțăm.

Bebe: Și logodnicul dumitale?

Fifi: Încheie partida. Din clipa în care stau în București și sînt divorțată mă mărit cu el. Soțul își urmează soția, deci trebuie să-l transfere, deci vine în capitală. Ce părere ai?

Bebe: Dă-i drumul! (Și-a făcut apariția atletică, statuara, Tiberiu Cezar Sicoșan, campionul de șah al Ardealului)

Fifi: Tibi!

Tiberiu: Ei, da: eu.

Fifi (Surprinsă și entuziasată): Nemaipomenit, cum ai ajuns aici?

Tiberiu: Lasă, fătucă, stăm noi de vorbă.

Fifi: Stați să vă prezint.

Tiberiu: Mulțum frumos, pot s-o fac și singur: Tiberiu Cezar Sicoșan.

Bebe: Campion al Ardealului.

Tiberiu (glas de mormînt): Fost! Fătuca mi-o mîncat șampionatul.

Fifi: Nu se poate, Tibi...

Tiberiu: Ba vezi că se poate.

Bebe (nu scapă ocazia să vîre o șopîrlă): Nici nu mă mir: șahul cere o minte limpede și odihnă...

Tiberiu: Asta e.

Fifi: Și ai pierdut?

Tiberiu (funerar): Pierdut.

Fifi: Ce importanță are. Nu e ultimul campionat... În schimb ești fericit.

Tiberiu: Ba nu vezi? Fericit, că-mi vine să beau cucută.

Fifi: Tiberiu!

Tiberiu: Dar ce-i fi vrînd tu, să zburd ca iedul că te-ai măritat? Fii martor, domnule — că tovarăș nu pot să-ți spun — eu sînt în șampionat și mă bat ca un leu...

Bebe: Unde?

Tiberiu: Tot Ardealul: Arad, Mediaș, Alba, Sebeș...

Bebe: Și Sebeș?

Tiberiu: Și.

Bebe: Rezultatul?

Tiberiu: Nouă mături, opt remize și o înfrângere.

Bebe: Și-o înfrângere, cum vine asta?

Tiberiu (*fatalitatea blestemată*): Am dat dama.

Bebe („expert“): Rău: dama nu se dă niciodată.

Tiberiu: Sfînt, dai calul.

Bebe: ... dai mașina, dai tot, da' nu dai dama.

Tiberiu: Mi-am pierdut mințile. Și-acum îmi cere să fiu fericit.

Bebe (*către Fiți*): Nu știe „Siciliana“

Tiberiu: Ba nu, că atunci cînd m-o răpus „Siciliana“ am jucat.

Bebe: Ce variantă?

Tiberiu: „Dragonul“. N-o mai joc, citu-i hăul și vilagul. (*Definitiv*) „Indiana veche“ (*Focul inimii*) Cum s-a putut întîmpla?...

MECIUL SECOLULUI

Meciul secolului s-a încheiat. În calitatea noastră de ignoranți absoluți în materie ne abținem să facem vreun comentariu pe marginea celebrei competiții. Nu vom discuta nici valoarea celor doi mari maeștri, nici subtilitatea deschiderilor speculate oportun sau a finalurilor disputate furtunos, lăsînd specialiștilor voluptatea exegezelor savante menite să îmbogățească literatura specifică. Ne vom îngădui, în schimb, să relevăm un aspect de semnificație capitală prilejuit de această confruntare istorică: interesul și pasiunea vădite de uriașe mase umane care au urmărit meciul din Islanda cu sentimentul participării la un eveniment, literalmente, epocal.

Într-un moment cînd pe atîtea meridiane și paralele ale lumii se profetizează lugubru moartea spiritului, cînd atîția apologeti ai unei definitive bancrute intelectuale și-au făcut o profesie din exploatarea cinismului și a blazării radicale, cînd se flutură peste lume drapelele pesimismului, iată că un meci de șah vine să dea un răspuns energic și o ripostă decisă profețiilor sinistre privitoare la demisia omului din funcțiile sale primordiale.

Felul cum a fost urmărit meciul demonstrează tonic și pînă la evidență că

oamenii — oamenii simpli și de pretutindeni — își păstrează intacte atributele suflatești fundamentale: ingenuitatea, can-doarea, marea și neistovita tinerețe, infinita lor capacitate de a se entuziasma. Despre această ultimă disponibilitate a spiritului: aspirația spre entuziasmul spontan și dezinteresat, trăsătură cardinală și specifică sufletului omenesc, se cuvine să vorbim ca despre imensa rezervă de nădejde a lumii. Atîta vreme cît omul mai este deschis entuziasmului, cît timp n-au secat în el izvoarele bucuriei copilărești, înseamnă că totul poate fi cîștigat în folosul unei umanități receptivă și sensibilă, cu fantezia construcției și a creației, nealterată.

Meciul secolului a trezit patimi aprinse, implicînd în controverse toate vîrstele, fiindcă a pus față în față, la aceeași masă, două inteligențe subtile și inventive, două voințe dirze, două capacități intelectuale prodigioase, în stare să descopere soluții inedite într-un domeniu în care se părea că a fost spus totul. Sîntem convinși că interesul supporterilor din întreaga lume a fost provocat de ingeniozitatea combatanților, de strădania lor vie de a găsi dezlegări surprinzătoare unor situații de multă vreme canonizate. Omul etern își justifică titlul său de noblețe doar în măsura în care se demonstrează sensibil la inovație, dornic de noutăți fertile, adversar îndărătnic și tenace al stagnării și sclerozei, inamic jurat și consecvent al inerției și al satisfacțiilor minore sau confortabile.

Marele spectacol pe care l-a oferit meciul secolului s-a desfășurat și în sala în care se înfrunța campionul lumii cu pretendentul la titlu, dar și în marea arenă a omenirii. O omenire care a arătat încă o dată, și cu acest prilej, că respinge blazarea, indiferența, dezabuzarea, plictiseala și somnolența spiritului, tot atîtea plăgi ale unei minorități detestabile.

În clipele în care meciul secolului s-a încheiat, sute de milioane de oameni din toate colțurile planetei urmăresc întrecerile de la Olimpiadă, seduși de performanțele miraculoase la care poate ajunge OMUL, această ființă de resurse inepuizabile, capabilă să se depășească și să renască din crisalida lui ca un fluture.

S-au dat OMULUI de la apariția sa pe scoarța acestui glob definițiile cele mai variate. Avem sentimentul că-i convine una simplă dar de o vastă măreție: ființa care poate totul, mai ales ființa care nu înțelegează să creadă că poate totdeauna mai mult.

Atîta vreme cît speranța în capacitățile infinite ale ființei umane rămîne intactă, omenirea își poate privi viitorul cu un simțămînt îndrituit de liniște.

MĂDĂLINA STROE, a doua din lume la junioare mici!

N-AM AVUT DOAR GRIJA ȘAHULUI. PĂRINȚII AU CONDIȚIONAT PLECAREA MEA DE ÎNDEPLINIREA OBLIGAȚIILOR ȘCOLARE. AM DAT CU BINE TOATE TEZELE!

JUCAM CU STEAGUL ȚĂRII PE MASĂ. NU MAI ERAM DOAR IUBITOAREA DE COMBINAȚII MĂDĂLINA STROE. REPREZENTAM ROMÂNIA.

PARTIDA DECISIVĂ: AM ÎNVINS-O PE MADL, CEA CARE DE-VEA CAMPIONĂ MONDIALĂ

A FOST FOARTE EMOTIONANT CÎND TRICOLORUL NOSTRU ERA ÎNĂLȚAT ȘI SE INTONA IMNUL DE STAT AL ROMÂNIEI.

Primăvara anului 1984 a adus iubitorilor de șah din țara noastră o satisfacție deosebită. La campionatul mondial al junioarelor mici, organizat în localitatea franceză Champigny-sur-Marne, locul doi a fost ocupat de o reprezentantă a șahului românesc, Mădălina Stroe, o elevă bucu-reșteancă în vîrstă de 15 ani! Victoria, obținută într-o luptă grea cu 23 de „cadete” din alte țări ale lumii, reprezintă un moment prestigios pentru șahul românesc. Ea vorbește despre modul în care sînt recrutați și pregătiți micii șahiști de performanță — generați de o mișcare cu larg caracter de masă —, de talentul lor remarcabil. Ea nu este primul junior român care urcă pe podium — să ne reamintim că Florin Gheorghiu a fost chiar campion mondial. Și dacă Florin, la acea vreme, se distanța cu mult față de ceilalți colegi de generație, Mădălina, în schimb, este doar una dintre fetele noastre de mare talent și cu frumoase perspective, în care vedem pe viitoarele maestre și mari maestre.

S-a scris și s-a vorbit mult despre victoria Mădălinei. Au scris și au vorbit despre ea alții. De data aceasta am rugat-o chiar pe vicecampionă mondială a cadetelor să ne povestească despre „bătălia” de la Champigny-sur-Marne. Mădălina a fost de acord și... iată însemnările ei:

Stăteam la masa de lucru și rezolvam cîteva diagrame cînd am aflat că voi pleca în Franța, la campionatul mondial al cadetelor.

Prima reacție a fost, bineînțeles, de bucurie: pentru prima oară mi se dădea șansa de a reprezenta țara într-un turneu

internațional peste hotarele! După ce a trecut primul moment de surpriză, m-am interesat care este limita de vîrstă a concurenților, de ce am fost aleasă tocmai eu să joc, dacă mai pleacă și altă junioară mică, unde va avea loc turneul și cine mă va însoți. Am primit răspunsuri și, dintr-odată, mi-a trecut bucuria. Nu eram supărată, dar am început să privesc serios lucrurile. Mi-am dat seama că urma să plec la o competiție deosebit de importantă, dificilă, cel mai puternic turneu la care luasem vreodată parte. Mă mai despărțeau doar două luni de el. Două luni în care trebuia pe de-o parte să-mi îmbogățesc repertoriul de deschideri, iar pe de altă parte să studiez finaluri și combinații. Într-un cuvînt, trebuia realizată într-un timp relativ scurt o pregătire pe toate planurile. Cine mă va ajuta oare?

Federația de șah mi-a asigurat condiții optime de antrenament. Am plecat la Băile Herculane, în cantonament, și acolo mi-am îmbunătățit jocul în deschideri cu ajutorul maestrului internațional Mircea Pavlov, antrenorul lotului de senioare, și al maestrului internațional Traian Stanciu. În ceea ce privește finalurile și jocul de mijloc, am fost îndrumată de antrenorul lotului de junioare Iulian Drăghici.

Dar în aceste două luni nu am avut doar grija șahului. Părinții mi-au spus că mă lasă să plec doar dacă îmi îndeplinesc și obligațiile de școală. Așa că în această perioadă m-am pregătit și pentru tezele pe care le-am luat cu bine.

Nici nu știu când au trecut zilele până în momentul plecării. Am recapitulat variantele proaspăt învățate, am încercat să le înțeleg cât mai bine, nu să mă bazez doar pe o memorare mecanică. Am făcut multe exerciții de rezolvare a unor combinații și nu am neglijat nici finalurile. Și iată că a venit vremea să plecăm la aeroportul Otopeni. Prima mea călătorie cu avionul. Cineva m-a întrebat dacă am avut emoții când m-am urcat în avion. Nici nu mai știu, cred că nu. Gândurile mele erau îndreptate atunci spre obiectivul pe care mi-l fixasem: cucerirea unui loc pe podium. Am crezut tot timpul în șansele mele la o medalie deși, mărturisesc, nu puteam aprecia valoarea adversarelor pe care urma să le întâlnesc. Din prima până în ultima clipă am fost stăpinită de dorința fierbinte de a obține primul loc, de a arăta lumii întregi că în țara noastră se joacă un șah bun și în rîndurile fetițelor, la fel ca în rîndurile senioarelor. Îmi propusesem un obiectiv deosebit

de greu de atins, unora li se părea chiar imposibil de realizat. M-am avîntat spre el cu încurajările celor din jur.

Am început turneul bine. În prima rundă am întâlnit-o pe suedeza Rohlsson Maria. Am jucat cu albele și după mutarea a 12-a a adversarei mele (b7-b6?) s-a ajuns în poziția din diagramă

Bineînțeles că am jucat 13. Cf:d4 și după 13... C:d4 14. C:d4, Tb8 15. Cc6, Dc7 16. C:b8 am cîștigat calitatea. A urmat 16... D:b8 17. f4, Td8 18. Ne3, Nb7 19. Tad1, Da8 20. N:b7, D:b7 21. d4, c:d4 22. N:d4, Cc5 23. Dg2, Dc7 24. Rh1, Tf8 25. b3, Te8 26. Te2, Rh8 27. Ted2, Cd7 28. Ne3, Cb8 Cu o calitate și un pion în plus, avînd controlul coloanei d și o poziție mai bună a damei, superioritatea albului e evidentă 29. Df2, b5 30. c:b5, a:b5 31. Tc2, Db7 32. Dg2, Da6 33. Tc7, Da5 34. Db7, Nf8 35. Tc8, T:c8 36. D:c8, Rg8 37. D:b8, D:a2 38. Nc5, h6 39. D:f8+, Rh7 40. Dd8, De2 41. Dd3 și Rohlsson a cedat.

În partida a doua am avut negrele cu Sarafoglou Maria din Grecia. Am ieșit ceva mai bine din deschidere și printr-o mică combinație am reușit să cîștig o calitate și am rămas și cu un pion liber pe coloana c. Mi-am centralizat regele, la momentul oportun am dat înapoi turnul pentru a nebul și pionul liber a decis. Am cîștigat la mutarea a 40-a.

Eram în plutonul fruntaș și mi-am impus să joc cu mare grijă. Rezultatul a fost că au urmat patru remize la rînd, cu Lagvilova Henrietta (U.R.S.S.), Wong Audrey (Malaezia), Maric Mariana (Iugoslavia) și Strzalka Johana (Polonia). Desigur, se poate pune întrebarea cum am făcut atîtea remize. Trebuie să spun că este o deosebire colosală între un turneu individual obișnuit, unde îți joci toate șansele, ai dreptul să riști, să greșești, să faci combinații spectaculoase, și o competiție internațională cu o miză foarte mare, unde o partidă pierdută te poate scoate din lupta pentru primele locuri. La Champigny-sur-Marne nu juca iubitoarea de combinații Stroe Mădălina, membră a clubului C.S.Ș. nr. 1, ci o reprezentantă a României, o jucătoare prudentă care în primul rînd juca pentru țară și în al doilea rînd pentru satisfacțiile personale pe care ti le oferă pozițiile de șah. Jucam cu steagul țării pe masă...

După seria de patru remize a urmat momentul cheie — partida cu reprezentanta Ungariei, Madl Ildiko. În momentul acela Madl conducea în clasament cu un punct avans (5,5 puncte din șase posibile) și se părea că nu mai poate fi ajunsă după un start atît de furtunos (juca deja cu aproape toate favoritele concursului). Eu eram la un punct și jumătate după ea și mi-am dat seama că singura șansă să mă mențin în lupta pentru o medalie era să o înving. Am avut negrele și am ales apropierea siculoană. A reușit să mă surprindă în deschidere și să-mi strice rocada, dar m-am apărât și i-am respins toate amenințările și după schimbul damelor am izbutit să cîștig chiar un pion. Dar

în criză de timp nu l-am putut menține.

În poziția din diagramă, Madl amenința să câștige pionul a4. Am jucat 39...Tf6 parînd indirect amenințarea (dacă T:a4 atunci e7-e5). A urmat 40. f4, g5 41. f:g5, h:g5 42. T:g5, Tf6 (se amenință mat pe f1) 43. h4, Tf1+ 44. Rh2, Tb1 45. Tf2, e4 46. h5, T1:b2, 47. Tf3, Nb7 48. h6, Ne4 49. Tg8+. Re7 50. Tg7+, Rd6 51. Cf5+, e:f5 52. h7, Tb8 53. Tg8, N:f3 54. h8D, T:g2+ 55. Rh3, T:g8 56. Dd4+, Re6 57. De3+, Ne4 58. Dh6+, T2g6 59. Dh7, Tg1 și Madl a cedat. M-am apropiat deci la jumătate punct de ea. În următoarele trei runde am câștigat la argentinianca Amura Claudia și am făcut remiză cu Mueckay Noreia (Ecuador) și Trabert Bettina din R.F.G. Madl a mai pierdut o partidă la Bettina, a câștigat la Reddick Bernadette (Statele Unite) și a remizat cu Doikova Galina din Bulgaria. Înaintea ultimei runde eram la egalitate de puncte pe locul întâi, noi două și Mariana Maric.

În runda decisivă, a 11-a, am avut-o în față la masa de joc pe americanca Bernadette. Am jucat atent, cu ambiție și pînă la urmă am reușit să câștig printr-o manevră interesantă. Iată partida (am avut albe): 1. e4, c5 2. Cf3, d6 3. d4, c:d4 4. C:d4, Cf6 5. Cc3, Cc6 6. Ne2, e5 7. Cb3, Ne6 8. 0-0, Ne7 9. Ne3, a5 10. Cd5, N:d5 11. e:d5, Cb8 12. a4, 0-0 13.

a5, Cbd7 14. Cc1, Tc8 15. b4, Dc7 16. c4, Ta8 17. Cb3, Tfc8 18. Tc1, Db8 19. c5, Cf8 20. Ng5, C:d5 21. N:e7, C:e7 22. D:d6, Cc6 23. D:b8, Ta:b8 24. Tc4, f5 25. f4, e4 26. Cd4, g6 27. C:c6, b:c6 28. Td4, Ta8 29. Tf1d1, Rg7 30. Td6, Rf7 31. g4, Ta7 32. g5, Re7. Eram în criză de timp: pentru următoarele opt mutări mai aveam aproximativ două minute. 33. Nc4, Cd7 34. N:a6!, Tb8 35. T:c6, T:b4 36. Nc8, Cb8 37. Te6+, Rf7 38. Tf6+, Re7 39. Te6+, Rf7 40. Tf6+, Re7 41. Tb6, T:b6 42. a:b6, Ta5 43. Tc1, Cd7 44. b7, Tb5 45. c6, Cb8 46. c7, Ca6 47. Nd7 și negrul a cedat.

Madl și Maric câștigaseră înaintea mea și știam că titlul și ordinea clasamentului urmau să fie decise după sistemul Bucholtz. Bănuiam că prima va ieși Madl și speram să fiu eu a doua, deținătoarea medaliei de argint. Eram fericită. Oricum; eram printre primele în lume și o învinsesem în partida directă pe Madl. Previziunea s-a împlinit. Am fost clasată pe locul doi, după Madl și înaintea Marianei Maric.

A urmat festivitatea de premiere. A fost un foarte emoționant moment pentru mine cînd primarul orașului mi-a înmînat medalia de argint și, în timp ce tricolorul nostru era înălțat, s-a intonat imnul de stat al României. A fost înălțător, de neuitat. Cei de acasă așteptau să le dau vești bune și am fost în stare să le dau vestea că am devenit vice-campionă mondială a juniorilor micil

M-a secondat maestrul Gheorghe Candea, care m-a ajutat mult la pregătirea fiecărei partide, la analizarea întreruptelor. Prezența sa a fost pentru mine un suport moral important în clipele grele ale concursului. Aș vrea să profit de acest prilej să mulțumesc și marii ma-

estre Elisabeta Polihroniade care, m-a adus în șahul de performanță, maestrilor internaționali Mihai Ghindă și Teodor Ghițescu și maestrului Iosif Marcel cărora le datorez mult pentru ajutorul ce mi l-au dat în pregătire de-a lungul anilor.

Să mai povestesc cîte ceva despre turneu. Rundenle s-au jucat între orele 14,30—18,30. Întreruptele au fost continuate între 20,30 și 22,30. Partidele întrerupte a doua oară erau continuate în ziua următoare între 8,30—12,30. Într-una din cele două zile libere din timpul concursului am fost invitată de organizatori să fac o călătorie la Lyon, împreună cu un grup de participanți. Am călătorit cu trenul de mare viteză (TGV) și la Lyon ni s-a făcut surpriza de a fi conduși la un cinematograful unde a avut loc premiera filmului artistic cu temă șahistă „Diagonala nebunului”.

După ce am revenit acasă, am fost curioasă să văd ce o să scrie despre concurs revistele străine. M-a bucurat mult cînd am primit revista sovietică „64” și am citit în ea un articol al fostei campioane mondiale Nona Gaprindașvili, care a secondat-o pe reprezentanta U.R.S.S. În articolul ei, marea maestră Nona a scris: „Vreau să subliniez jocul solid, stabil al celor trei premiate”.

În timpul concursului am stat de vorbă cu fete și băieți din alte țări. Din cele povestite de ei, chiar și de cei veniți din state dezvoltate, mi-am dat seama cu mîndrie că noi avem asigurate condiții minunate pentru practicarea șahului de masă și de performanță.

MĂDĂLINA STROE

Elevă în clasa a IX-a A a Liceului industrial nr.32 din București

PE SCENA ȘAHULUI ARTISTIC

PROBLEMA DE ȘAH OFERĂ UN CÎMP LARG DE CREAȚIE

ING. VALERIU PETROVICI:

*Ce înseamnă pentru mine
șahul artistic*

1. O preocupare cu fațete multiple, de la criteriul artistic la cel competițio- nal

Apreciez această ramură a șahului deoa-
rece, de-a lungul celor peste trei decenii de
cînd practic rezolvarea și compunerea pro-
blemelor și studiilor de șah, m-am convins
că această activitate are următoarele părți
bune:

1 — Deconectează, și nu e atît de consu-
matoare de timp ca partida, nu cere condi-
ții sau dotări speciale.

2 — Contribuie la dobîndirea și păstrarea
unui bun nivel șahist, prin faptul că pre-
zintă într-o manieră concentrată foarte
multe din implicațiile regulilor și situațiilor
ce caracterizează șahul în totalitatea lui.

3 — Angrenează în domeniul criteriilor
artistice (idee, fond, formă, economicitate),
în cel al competițiilor (dintre mijloace, scop
și timp), în cercetarea și judecarea (cît mai
obiectivă) a diferitelor realizări ale genului.

4 — Permite o accesibilitate sporită la
informare și publicare.

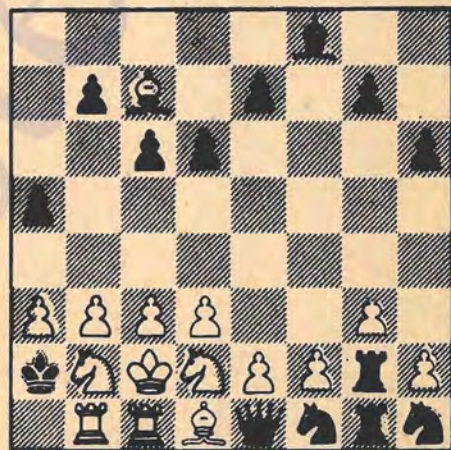
5 — Oferă un larg cîmp pentru activitatea
creatoare atît în direcțiile proprii compoziției
șahiste cît și în cele ale îmbogățirii unor zone
din științe ca logica, psihologia, informatica
și chiar matematica.

6 — Favorizează multiple și felurite acți-
uni organizatorice și de propagandă.

Compoziția mea preferată

2. O lucrare în care este ne- voie și de perspicacitatea unui Sherlock Holmes!

Am compus puțin pînă acum și nu am
reușit să duc lucrările la bun sfîrșit decît
atunci cînd am depus pasiune și stăruință,
așa că mă simt puternic legat de tot ceea
ce am putut produce pe tărîmul șahului
artistic. M-am bucurat, bineînțeles, cînd
compozițiile mi-au fost premiate și am
cîștigat concursuri, dar mi-au rămas mai
adînc întipărite creațiile care au stîrnit
un oarecare ecou, comentarii, luări de po-
ziție și de aceea, pentru cele cîteva, dar cu
neasteptatele ei urmări, redau problema
de analiză retrogradă.

Soluția. Din analiza poziției rezultă că la
mutare este negrul și deci $1...D:d2 \neq$.
Matul dat de alb prin $1.Ta1$, formează
cursa (falsa soluție). Dar din ce și cum re-
zultă că nu este rîndul albului să mute? Din
faptul că la poziția din diagramă nu se poate
ajunge decît printr-o ultimă mutare albă.
Aparent, putem spune că pot fi niște ultime
mutări negre (de pioni, spre ex.), dar anali-
zînd modul cum se poate forma configura-
ția dată ne convingem că această impresie
ne-a înșelat. Astfel nu putem avea ca ultime
mutări negre: $Ra1-a2$, ca urmare a șahu-
lui dat de $Tb1$ căci acest turn nu are cîmp
de plecare, sau $Ce3-f1$, deoarece albul
ar fi fost deja mat. nici $pd7:c6$, fiindcă
pionii dublați d7 și d6 mai necesită o cap-
tură de piesă albă ori din poziție nu lip-

sește decât una. Pentru a stabili eventualitatea unor alte ultime mutări negre trebuie să deducem mai întâi modalitatea de pătrundere a R, D și turnurilor negre. Se constată că singura cale de infiltrare a pieselor negre pe linia întâia a fost coloana „d” după ce a fost deschisă prin $pd2:Tc3$; aceasta înseamnă că $pa7$ (de ex.) a mutat mai înainte la $a5$ pentru a permite ieșirea T sacrificat la $c3$; apoi după ce piesele albe se postează în locuri convenabile, se transformă $pf7$ la $g1$ în T, capturând la $g2$ dama albă; celălalt T ajunge prin coloana deschisă „d”, ceea ce înseamnă că și $ph7$ a jucat la $h5$ mai din timp. După mai multe mutări de aranjare corespunzătoare a tuturor pieselor, se mută $d7-d6$ pentru ca $Nc8$ să poată ajunge la $d3$ unde va fi capturat de $pc2$, închizându-se astfel poziția. Linia necesară de joc precum și amănuntele constructive se pot vedea în următoarea partidă convențională: $1.Cf3,a5 2.Tg1, Ta6 3.Ca3,Tc6 4.Ch4,Tc3 5.dc3,Cf6 6.Ne3, Ch5 7.Na7,Cg3 8.Rd2,Ch1 9.g3,h5 10.Nh3, Th6 11.Df1,f5 12.Dg2,f4 13.Rc1,f3 14.Rb1, fg2 15.Tc1,g1T 16.Cc4,Tg2 17.a3,Td6 18.— Td1 19.— Tdg1 20.— d6 21.— Nf5 22.Td1, Nd3 23.cd3, Ca6 24.— Dd7 25.— De6 26.— De3 27.— Dd2 28.Nf5, De1 29.Ng6+, Rd7 30.Rc1, Rc6 31.Ne4+, Rb5 32.Tb1, Ra4 33.Nc6+, Rb3 34.Na4, Ra2 35.Nb6, c6 36.Nc7, Df1 37.Rd2, Cc5 38.Tdcl — 39.Nd1 — 40.b3 — 41.Cb2 — 42.Nd8, Ce4+ 43.Rc2, De1 44.Cf3, Cd2 45.Nc7, Cf1 46.Cd2 (D:d2≠).$

Întrucât poziția nu se poate construi decât prin această unică succesiune de idei de deplasare a pieselor — aspect verificat și de dezlegători și de arbitri — înseamnă că problema este corectă.

O lucrare care-mi place mult

3. Suita „regelui prizonier”

Rareori am căutat să stabilesc o ierarhie precisă între diferitele reușite componistice ce m-au impresionat, deoarece fiecare era excepțională în felul ei. Desigur că pot menționa multe creații și recorduri deosebite, dar eu înclin afectiv spre lucrările care, pe lângă un interesant conținut șahist înglobează și particularități înrudite cu pictura (dispunerea pieselor, raportul spațial al culorilor alb-negru), cu geometria (categorii de simetrie, reflectarea configurațiilor) sau cu subiecte literare!

În acest sens, am stabilit recent o înlănțuire de probleme care ar putea fi înglobate și într-o relatare pigmentată cu anumite evenimente istorice, mai ales că înșiși autorii lor au prefigurat (parțial) această premisă.

Începutul seriei îl face o compoziție modestă a lui Karl von Jänisch (finlandez de origine, 1813—1872) pe care și-a subintitlat-o „Cușca de fier a lui Tamerlan pentru sultanul Baiazid”, interpretind șahist epilogul luptei din anul 1402!

Soluția nu are pretenții de profunzime, urmărind doar ca din forțele împrăstiate pe noul cîmp de luptă să forțeze autoblocarea completă a R negru; încorsetarea se face prin varianta forțată (nu însă strict riguroasă), ce începe cu $1.f3+, g3$ și apoi $2.ed3+, 3.Nf5+, 4.Td4+, 5.a8N+, 6.Te6+, 7.N:N+, 8.Cf6+, 9.De5+, 10.Cg5/Cd6≠$. Această poziție finală a creat, în jurul anului 1900, interesul mai multor compozitori care au lucrat pe ideea matului prin „desfacerea” cuștii negrului. Astfel, la piesele negre din poziția 2, s-au adăugat diferite piese albe pentru a se obține un mat în 4 mutări. Începutul l-a făcut I. Șumov (1819—1881) prin $Ra1, Da2, Cg2$ și titulatura „Regele întemnițat”; soluția: $1.Df2!, c3 2.Da2+, c4 3.Da5+, c5 4.Da8≠; 1...e3 2.Df3+, e4 3.Dh5+, e5 4.Df7≠$ (varianțe analoage) și $1...d3 2.Ce3+, Rd4 3.Cf5+, Rd5/Rc3 4.Ce7/Db2≠$. În continuare, J. Peet creează alte trei situații avînd pentru alb: 1). $Rg1, Db7, Cb1$ cu cheia $1.Db2$, etc. 2). $Re8, Dd2, Tb7$ și soluția $1.Td7, d3 2.T:d6+, R:T 3.Da5 — 4.Dd8≠$, iar la $1...c3/d3 2.Da2+/Dg2+$ etc. și 3). $Rd7, Da5, Nh5$ care pornește cu $1.Ng6!, c3 2.Da2+$; $1...d3 2.Dc3, d2/e3 3.D:d2/N:d3; 1...e3 2.Dc7, c3 3.Nd3+$. Mai apar, J. Jaspersen cu $Re2, Da5, Tb4$ și $1.Da1!, d3+ 2.Re3, d2 3.Tb5!$ ș.a.m.d. și A. Keller prin $Rg1, Dh5, Nd2$ cu $1.Nc3, d3 2.Dh1, d2 3.Rh2!$ Apoi E.C. Mann: $Rd8, Dd1, Pe2$ cu soluția $1.Da1, d3 2.Dc3, e3 3.ed$.

Motivul a fost, pare-se, bine exploatat, însă iată că în 1922, magnificul nostru W. Pauly reușește o frumoasă dublă-sinteză a manevrelor prin pozițiile gemene. 1) — $Nd6$ negru în loc de $pd6$ și la alb: $Rd8, Dd1, Td7, Pb2-f2$ avînd soluția $1.Da1!e3/c3 2.Dh1+, Da2+; 1...d3 2.T:d6+ și 3.Da7$; 2) — $Nd6$ și $pd4$ își schimbă reciproc locurile; acum rezolvarea cere $1.Rc7!, e3 2.Df3+, e4 3.Dh5+, e5/Ne5 4.Df7/T:d6≠; 1...c3 2.Db3+, c4 3.T:d6+, Rc5 4.Dc6≠$. Frumos exemplu de simetrie (poziție), asimetrie (soluție), activitate a damei, alternanță a mutărilor de turn și bune mutări albe!

În continuare deblocările liniare, desigur epuizate, au fost înlocuite cu deblocări rotative și dintre diferitele realizări o înfățișez pe ultima cunoscută mie. Finlandezul O. Riuhimaa a publicat în 1970 problema din diagrama ultimă a grupajului:

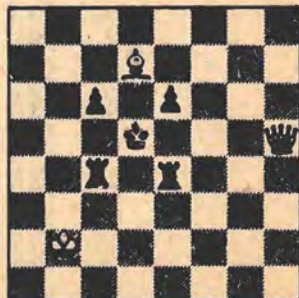
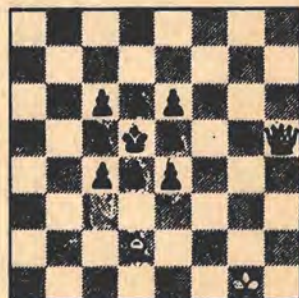
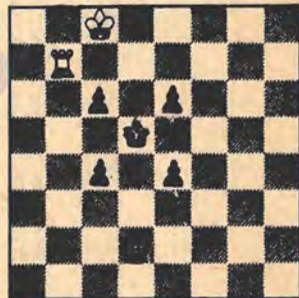
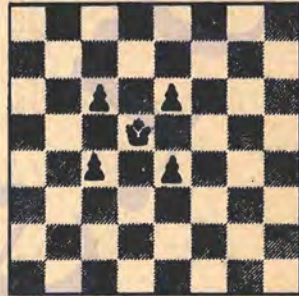
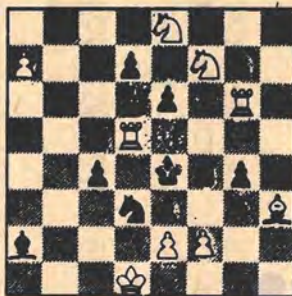

1.N:e6+,Td:N 2.Dd8+,Td6 3.Df7+,Te6
 4.Dg5+,Te5 5.Df3+,Te4 6.Dd2+,Td4
 7.Db3+,Tc4 8.Da5+,c5 9.Db7+,Te6
 10.Dd8+,Td6 11.Df7+,Te6 și caruselul
 continuă până la mat; la 1...Te:N 2.Dg5+
 și, în funcție de apărare, rotirea începe
 într-un sens sau în cel con-
 trar; la 1...R:N 2.D2f6+,
 Rd5 (2...Rd7 3.Dd8+,Re6
 4.D4f6+,Rd5 5.D:d6≠) 3.
 Df7+,Td6 4.Dd8+ etc. și
 3...Tef6 4.Dg5+ etc.

Între primul și ultimul
 exemplu citat s-au scurs
 100 de ani în care ideea
 inițială a dus la compoziții
 din ce în ce mai remarcabile.
 Tema „regelui prizonier“ a
 dus însă și la alte dezvoltări
 colaterale ce au produs

apreciabile lucrări șahiste. Este, cred, un
 fenomen care merită din plin admirația.

Separat de aceste concluzii, din ceea ce
 am expus mai sus, rezultă atât că prefer
 compozițiile constituite din mai multe părți
 cât și de ce anume.

MARELE IN FATA CAPA MICROFONULUI

La începutul anului 1942, fostul campion mondial de șah Jose Raul Capablanca lucra în cadrul serviciului diplomatic al Cubei. Într-o zi, pe când se găsea în Statele Unite, a primit o invitație neobișnuită de la Washington: nu ar fi dispus să colaboreze la o emisiune radio în limba spaniolă destinată țărilor Americii latine? Colaborarea ar urma să se rezume la o ozerie periodică despre șah...

Era în anii celui de-al doilea război mondial. După atacul japonez prin surprindere împotriva bazelor de la Pearl Harbor — care provocase mari pierderi forțelor aéro-navale americane — S.U.A. au intrat în războiul antifascist. Pentru a combate efectele psihologice ale atacului nipon și pentru a strânge legăturile cu țările situate la sud de Rio Grande, la Washington s-a hotărât să se intensifice eforturile propagandistice în direcția Americii latine. În acest cadru, diferite personalități foarte populare în rândurile opiniei publice latino-americane au fost invitate în fața microfonului.

Capablanca a acceptat propunerea ce i-a fost făcută și s-a apucat imediat de treabă. Instalat pe o canapea, având la îndemână un șah vechi și nelipsitele cafele negre, a început să-și scrie conferințele ce urmau să fie radiodifuzate. Capa a ieșit pe unde în februarie 1942 și emisiunea s-a bucurat de mare succes. Din păcate, colaborarea a fost de scurtă durată. La 8 martie 1942, în timp ce se afla la faimosul club de șah din Manhattan, a suferit o comotie cerebrală. Transportat de urgență la spitalul Mount Sinai, a murit fără să-și recapete cunoștința.

Conferințele lui Capa, din fericire, s-au păstrat și au fost publicate într-o revistă de șah din Spania. După aceea, în decursul anilor, au fost traduse în numeroase limbi străine, înmănușchiate sub titlul „Ultimele lecții ale lui Capablanca”. Reproducăm, în continuare, extrase din aceste interesante și utile prelegeri radiodifuzate ale marelui Capa.

DIN ULTIMELE LECȚII ALE LUI CAPABLANCA

● O invitație neobișnuită ● Pentru perfecționare, înainte de toate trebuie studiate finalurile ● Un mic pariu cu Nimzovici ● Poziții doar aparent simple ●

Pentru studierea și practicarea șahului s-a convenit divizarea jocului în trei părți: deschiderea, jocul de mijloc și finalul. Aceste trei părți sînt legate între ele în mod intim și ar fi o gravă eroare studierea deschiderii fără să se țină seama de mijlocul de partidă și de final. La fel, ar fi eronat să se studieze mijlocul de partidă fără să fie luat în considerare finalul.

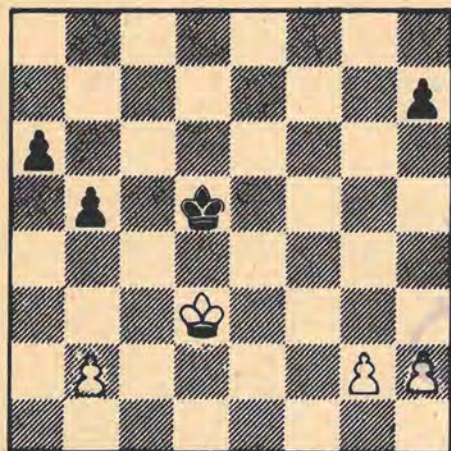
Raționamentul precedent dovedește clar că pentru perfecționarea în șah, înainte de toate, trebuie să se analizeze finalurile, dat fiind că ele pot fi studiate și învățate independent, în timp ce mijlocul de partidă și deschiderea trebuie să fie studiate în legătură cu finalul. Acest fapt evident a fost ignorat de către aproape toate autcritările în materie, cu rezultate fusteste pentru marea masă a jucătorilor. Iată de ce se găsesc nenumărate lucrări dedicate deschiderilor, în timp ce nu există decît foarte puține cărți consacrate fina-

lurilor... Un cunoscut, ziarist de profesie, m-a întrebat de mai multe ori ce părere am despre variantele cutare și cutare din deschidere. Spre marea lui surpriză, i-am răspuns aproape întotdeauna că nu le cunosc. El mi-a spus: „Atunci cum vă descurcați cînd vi se joacă aceste variante?” Am răspuns: „80 la sută din aceste variante nu valorează mare lucru; sau sînt eronate sau pleacă de la o bază pe care eu o apreciez ca falsă; lăsați deci aceste deschideri liniștite și consacrați-vă finalurilor. Pe termen lung, va fi mult mai avantajos pentru dv.” Aveam atunci vreo 20 de ani. Cunoscutul meu era mai în vîrstă. Nu mi-a urmat sfatul, considerînd că vine din partea cuiva fără mare experiență. Rezultatul a fost că, continuînd să învețe un număr tot mai mare de variante de deschideri, nu a făcut totuși progrese. De fiecare dată cînd a luat parte la concursuri s-a clasat slab.

În ceea ce mă privește, trebuie să adaug că înclinarea mea în sfârșitul de partidă mi-a adus multe victorii răsunătoare... Iată o întâmplare curioasă. În urmă cu aproximativ 30 de ani, am câștigat la Nimzovici un final despre care spectatorii și adversarul meu credeau că se va termina cu un rezultat egal. Nu m-am mai ocupat de el, dar după un an l-am întâlnit din nou pe Nimzovici, care mi-a spus: „Vă mai amintiți de finalul în care m-ați învins? M-am înșelat atunci în sistemul meu de apărare; ar fi trebuit să fac remiza...” l-am răspuns că nu m-am mai gândit la acel final, dar că sînt convins că greșește... El a persistat, susținînd că a analizat poziția și că poate obține remiza. A adăugat că era gata să-mi demonstreze această părere a sa în cadrul unei mic pariuri. Cu toate că nu mai revăzusem poziția, am acceptat sfidarea sa și ne-am așezat la tablă să rejucăm acel sfîrșit de partidă. În numai cîteva mutări adversarul meu s-a convins că nu avea apărări și a plătit pariul.

Vom studia acum cîteva finaluri și de fiecare dată cînd va fi posibil vom enunța principii generale aplicabile în aproape toate situațiile.

Iată un sfîrșit de partidă foarte simplu și cu toate acestea foarte interesant. La prima vedere, poziția pare favorabilă negrului, deoarece regele său ocupă centrul tablei și pionii săi sînt mai avansați. În timp ce albul nu și-a mișcat pionii iar regele său se află abia pe a treia linie.

În realitate, rezultatul depinde de cine se află la mutare. Dacă este rîndul negrului să joace, mutarea 1...a5 îi dă avantaj și albul va avea mari dificultăți în obținerea remizei; cel mai bun răspuns al său ar fi 2.g3 cu care se pare că ar putea obține jumătate de punct. Să presupunem că este rîndul albului să mute. În acest caz el poate să câștige jucînd 1.b4 și înlînuim aici unul din principiile fundamentale cele mai importante ale șahului, poate cel mai important din toate; și anume: *un pion care oprește doi*. Acest principiu ar putea fi formulat într-un mod mai larg: orice forță x care oprește posedă o forță superioară lui x.

În poziția de care ne ocupăm, dacă albul joacă 1.b4, acest pion oprește doi pionii negri pe a6 și b5, dînd astfel practic albului o superioritate materială, dat fiind că pionii albi de pe g2 și h2 au posibilitatea să înainteze liber. Dacă, în răspunsul său la mutarea albă 1.b4, negrul joacă 1...Re5 sau 1...h5, cea mai bună replică a albului este 2.g3. În schimb, dacă la 1.b4 negrul răspunde 1...Re6, cu ideea de a aduce regele pe cîmpul b6, pentru avansarea pionului a6, albul ripostează 2.g4 și avem aici un alt principiu general de mare însemnătate, adică: *cînd în situații de acest fel se dorește o avansare rapidă, trebuie întotdeauna*

să se înainteze pionul care nu înîlnește un alt pion pe aceeași coloană. Să considerăm de exemplu că nu ar exista regele pe tablă; dacă albul ar juca 1.h4, atunci negrul joacă 1...h5 și reușește, cu un singur pion, oprirea celor doi pionii adversi. Modul corect de a trimite înainte cei doi pionii ar fi deci înțilgi g4 și după aceea h4, pentru a menține cei doi pionii pe aceeași linie, apoi g5 și h5. Aceasta conduce la un alt punct important: *poziția cea mai puternică pe care o pot avea doi pionii este în general poziția pe aceeași linie*. Albul poate juca 1.b4 și opri cu un singur pion doi pionii, pentru că pionii negri a6 și b5 nu se găsesc pe aceeași linie iar pionul avansat se găsește pe aceeași coloană cu pionul alb. Cititorii noștri ar face bine să studieze cu atenție acest final simplu pe care l-am discutat, să-și însușească principiile enunțate și să-și dea seama de ele modus operandi. Acest sfîrșit de partidă simplu ilustrează mari principii de manevră a pionilor și înțelegerea este absolut necesară amatorilor ce doresc să meargă pe drumul cel bun

Situația (din diagramă) nu este exact aceeași ca în exemplul precedent, dar îi scamnă mult și rezultatul este același: albul câștigă jucînd 1.a4, oprind cu un singur pion doi pionii adversi. Cum se vede, aceleași principii sînt determinante, chiar dacă în acest exemplu evoluțiile regilor au o importanță deosebită. O dată în plus vrem să insistăm asupra necesității — pentru amatori — de a se familiariza cu acest gen de finaluri în cazul în care vor să progreseze.

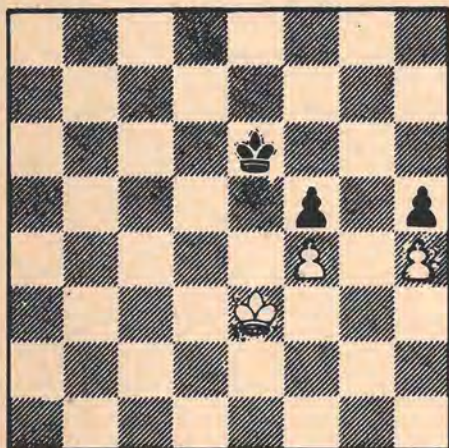
În final, regii devin o piesă a atacului. În finalurile deregi și pionii, manipularea regelui are tot atîtă importanță cît manevrarea pionilor, cîteodată chiar mai mult. În general, regele trebuie să ocupe centrul tablei și aproape întotdeauna să se afle înaintea pionilor săi.

În primele două exemple, manevrarea regelui este relativ simplă; există totuși unele capcane și, în consecință, jucătorii cu forță medie trebuie să se antreneze în conducerea regelui lor jucînd împotriva unor șahiști mai puternici decît ei...

...Nici o carte și nici un profesor nu pot să vă învețe să jucați numai prin ei înșiși. Cartea, ca și maestrul, pot doar să vă ajute și să vă semnaleze drumul pe care să-l urmați. În ceea ce-l privește, studentul trebuie să dea dovadă de efort și de atenție. Practica și experiența se vor ocupa de rest. Cel ce dorește să progreseze e nevoit să fie întotdeauna gata să joace și să piardă. Se învață mai mult din partide pierdute decît atunci cînd se câștigă... În timpul deschiderii și al mijlociului de partidă, apărarea regelui este o preocupare constantă. Ajuns în final, regele se transformă într-o piesă ofensivă de cea mai mare importanță. Bunii jucători o știu; experții cu altă mai mult.

Între diferitele principii ce trebuie luate în considerare în finalurile de regi și pioni, cel mai important este cel al opoziției. Principiul pe care l-am enunțat deja, pionul care oprește doi, este aplicabil în toate fazele partidei. Principiul opoziției nu are valoare decât în finalurile de regi și pioni. Adesea chiar rezultatul unui astfel de final depinde de faptul dacă jucătorii cunosc opoziția. Să vedem în ce constă ea și să luăm în considerare poziția ce urmează:

Aici, rezultatul este remiză fie că joacă albul, fie că joacă negrul. De fapt, dacă albul mută 1.Rd4, negrul răspunde 1...Rd6, iar dacă negrul joacă 1...Rd5 atunci albul răspunde 2.Rd3. În nici unul din cazuri, regii nu-și pot crea un drum de trecere. Să păstrăm aceeași poziție a pionilor dar cu regii la e1 și e8 în loc de e3 și e6 și rezultatul va fi același. Dar dacă schimbăm puțin poziția, în diagrama ce urmează,

Nu s-ar putea da o poziție aparent mai simplă și mai egală decât aceasta; jucătorul mai puțin avertizat ar deuce-o probabil spre remiză. Fapt este însă că aici cel ce se află la mutare câștigă și aceasta datorită exclusiv principiului opoziției. Să vedem acum varianta cea mai simplă: 1.Re2, Re7 2.Re3, Re6 3.Re4 și câștigă opoziția și cu ea partida, deoarece negrul nu poate împiedica trecerea regelui alb

Opoziția se definește deci astfel: cînd regii se găsesc față în față și unul din ei are posibilitatea de a trece, dacă dorește, sau, dacă nu vrea, să se opună trecerii celui altui rege; despre cel ce are această opțiune se spune că are opoziția sau că a câștigat opoziția.

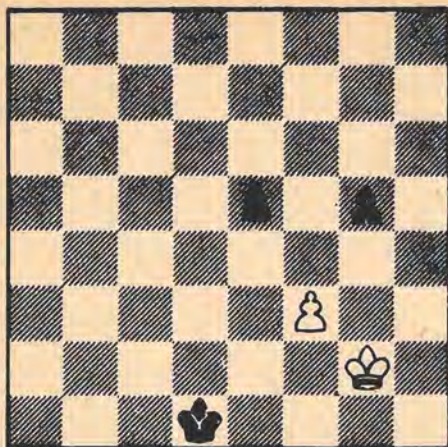
Aproape întotdeauna jucătorul care are opoziția câștigă. În poziția pe care noi am atins-o în acest exemplu, dacă negrul continuă cu 3...Rf6 regele alb poate trece jucînd 4.Rd5 sau poate menține opoziția jucînd 4.Rf4. Analiza arată că, pentru a câștiga în această variantă, trebuie menținută opoziția prin 4.Rf4 și, imediat ce negrul își va muta regele, albul va avansa cu al său. Dacă doriți să învățați și să faceți progrese, ar trebui să practicați aceste finaluri cu opoziție pînă ce le veți cunoaște în profunzime căci ele apar în forme diverse.

Să revenim la poziția inițială (diagrama 4) și, după cele discutate pînă acum, putem formula principiul următor: cînd regii se găsesc față în față, ca în acest caz, și cînd numărul de cîmpuri intermediare dintre ei este par, cel ce mută are opoziția. În acest exemplu numărul cîmpurilor intermediare este de șase, număr par, în consecință cel ce joacă are opoziția. Atragem atenția că această regulă este valabilă numai în cazurile cînd, ca aici, nu există pioni pe linia directă dintre cei doi regi. Pentru ca jucătorii avansați, ca și toți ceilalți cititori, să-și poată da seama exact de marea valoare a principiului și legilor opoziției, voi relata următorul fapt: în urmă cu mai mult de 30 de ani, cînd eram deja considerat drept unul din cei mai puternici jucători din New York, unul din prietenii mei, un șahist bun, mi-a dat un final să-l rezolv. Era un final cu regi și pioni și era vorba de opoziție. Prietenul meu nu găsea nimic în cărțile de finaluri pe care le consultase; nu a putut elabora nici o soluție mai satisfăcătoare și de aceea mi s-a adresat. Pe vremea aceea, nici eu nu știam nimic despre acest subiect și era prima oară că trebuia să mă aplec asupra unei astfel de probleme. Rezultatul a fost că am avut nevoie mai mult de o oră pentru a găsi calea corectă de joc. De adăugat că în această problemă o singură mutare inexactă poate face ca totul să eșueze și veți înțelege însemnătatea cunoașterii profunde a principiului opoziției. Opoziția și legile ei pot fi abordate într-o manieră pur matematică; cei ce le vor consacra un timp îndelungat vor trece prin momente agreabile și li vor putea surprinde chiar și pe jucătorii mai puternici. Am cunoscut destul jucători buni, inclusiv cîțiva maeștri, care nu erau la curent cu această temă.

...Să presupunem că în diagrama 4 după 1.Re2 negrul joacă 1...Rf8. Pentru a câștiga, albul este obligat să mute 2.Rd3, deoarece la 2.Re3 negrul replică 2...Re7 și remizează, iar la 2.Rf3 negrul remizează cu 2...Re7. De unde decurge corolarul primului principiu: cînd regii se găsesc față în față iar numărul de cîmpuri intermediare este impar, jucătorul care nu este la mutare are opoziția. În plus, analiza precedentă după 1...Rf8 ne dă regula următoare: Cînd, ca în acest caz, regele advers face o mutare de așteptare laterală, va trebui să avansați regele dvs. în asemenea fel încît să lăsați între cei doi regi o coloană sau o linie. În consecință, dacă după 2.Rd3 negrul joacă 2...Re7, albul răspunde 3.Re3, lăsînd un număr impar de cîmpuri între cei doi regi și câștigînd astfel opoziția... Dacă ați urmărit bine cozerile noastre, veți putea aprecia importanța principiului și a legilor opoziției; veți putea remarca manevrele interesante care se prezintă în poziții atât de simple ca cele pe care le-am luat în discuție.

...Pozițiile pe care le-am studiat au fost elementare dar ele conțineau, ca să spun așa, germenul de bază. Trebuie să vă previn că nu avem posibilitatea să studiem opoziția sub toate formele sale. Trebuie să ne limităm la aspectele ei cele mai simple; pentru poziții mult mai complexe, aceste linii nu sînt suficiente, trebuie mai mult... Înainte de a trece la alte subiecte, să vedem un ultim exemplu de opoziție:

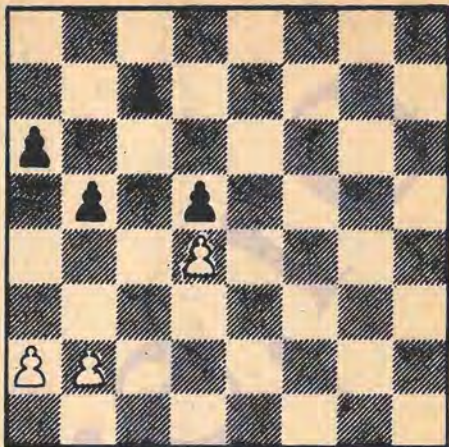
La prima vedere, situația albului pare disperată. Negrul are un pion în plus și regele său amenință să câștige singurul pion alb. Dacă albul joacă 1.Rg3, urmează 1...Re1 2.Rg2,Re2 3.Rg3,Rf1 4.Rg4,Rf2 câștigându-se pionul alb și partida. Dacă în poziția inițială albul mută 1.Rf1, se continuă 1...Rd2, 2.Rf2,Rd3 3.Rg3,Re3 4.Rg2,Re2 5.Rg3 Rf1 și ajungem la poziția de mai înainte. Se pare deci că totul ar fi pierdut; dar dacă în poziția din diagramă albul joacă 1.Rh1!, atunci obține o poziție laterală și egalitate, căci dacă negrul încearcă să se apropie, albul poate oricând să mențină poziția laterală. Astfel, după 1.Rh1!,Re1 2.Rg1,Re2 3.Rg2,Re3 4.Rg3,Rd3 5.Rh3!,Rd2 6.Rh2! și albul conservă poziția și remizează.

Pentru variație, să discutăm despre un alt subiect. Vă amintiți că am spus că pentru a studia mai bine șahul și a-l învăța în mod logic, trebuie început cu finalurile și nu cu deschiderile, numeroase variante de deschidere fiind legate în mod direct de finaluri. Să luăm câteva exemple pentru a dovedi aceasta:

1.e4,c6 (aceasta este denumită apărarea Caro-Kann) 2.d4,d5 3.Cc3,d:e4 4.C:e4,Cf6 După părerea mea, ca și aproape a tuturor marilor maeștri, această mutare este inferioară; de fapt, albul joacă 5.C:f6+ și acum negrul răspunde 5...g:f6 iar poziția pionilor negri pe aripa regelui este rea; ca antreneează pierderea partidei fie în jocul de mijloc fie în final. Dacă, pe de altă parte, negrul joacă 5...e:f6, albul are un avantaj manifest în cazul în care se ajunge în final. De fapt, să presupunem că pe tablă rămân toți pionii și că celelalte piese sînt schimbate; în acest caz albul are un final câștigat: majoritatea de pioni de pe flancul damei poate fi convertită într-un pion trecut, în timp ce negrul nu poate obține același lucru pe flancul regelui, pionii săi „f” fiind dublați.

Vedem deci că de la mutarea a patra marilor maeștri resping sau consideră inferioară o mutare naturală datorită singurului fapt că duce într-un final pierdut. Cu greu s-ar putea imagina o relație mai directă între deschidere și final. După opinia mea nu încapă nici o îndoială că în această variantă jocul negrului este inferior.

Iată un alt caz: Deschiderea Ruy Lopez — 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.Nb5,a6 4.Na4,Cf6 5.0-0,c:e4 6.d4,b5 7.Nb3,b5 8.d:e5,Ne6 9.c3,Ne7 10.Te1,Cc5 11.Nc2,Ng4 12.Cbd2,0-0 13.Cb3,Ce6 14.Dd3,g6. Această variantă este cunoscută de ani de zile. Albul va încerca acum să schimbe calul jucînd 15.Cd4. Să presupunem că va avea loc schimbul calilor pe d4. În acest caz, pionul c3 va ajunge pe d4, întărind pionul e5. Albul va încerca de asemenea să schimbe nebulii; realizîndu-se aceasta se va ajunge pe aripa damei la următoarea poziție a pionilor:

Acum remarcăm că pionul alb d4 oprește cei doi pionii negri de pe c7 și d5. Vom regăsi astfel aici marele principiu enunțat în cel de-al doilea capitol al nostru, adică „un pion care oprește doi”.

După cum vedeți, albul a jucat întreaga deschidere și mare parte a mijlocului de partidă cu scopul de a ajunge într-o poziție în care un pion oprește doi, obținînd astfel un final câștigător. Dacă acum am elimina de pe tablă damele și turnurile, albul câștigă ușor finalul.

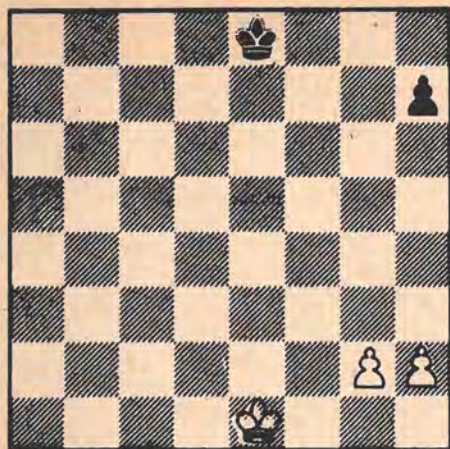
Îmi amintesc că în 1913, cu prilejul primei mele vizite în Polonia, am jucat cu o echipă compusă din trei jucători puternici, între care maestrul Salwe. Aveam albele și partida s-a jucat după varianta din Ruy Lopez pe care tocmai am văzut-o. Or, la mutarea a 18-a, spectatorii mi-au cerut opinia în legătură cu situația ce s-a creat și eu am răspuns: „Negrul este pierdut; pionul alb de pe e5 va câștiga partida”. Ceea ce s-a și întimplat, spre uimirea celor prezenți. Cert este că m-am străduit să duc la bun sfîrșit manevra de care v-am vorbit. Am rămas cu dame și două turnuri de fiecare parte am împiedicat negrul să-și avanseze pionul pe c5 și am atacat în același timp pe flancul regelui unde cu patru pioni contra trei dețineam o superioritate materială. Utilizînd pionul e5 ca un fier de lance în atac, am obținut fără dificultate captul adversarilor mei.

Pentru a încheia, iată acum un alt exemplu: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc5 3.Nb5,a6 4.N:c6,d:c6 5.d4,e:d4 6.D:d4,D:d4 7.C:d4. Este vorba de binecunoscuta variantă a schimbului din deschiderea Ruy Lopez. Întregul joc al albului se bazează pe faptul că după schimbul damelor albul are o majoritate de pioni pe flancul regelui. Dacă acum se scot toate celelalte piese de pe tablă, albe și negre, albul ar avea un final câștigat. Situația nu este totuși aceeași cu cea pe care am văzut-o în Caro-Kann; în fapt, negrul păstrează cei doi nebunii al săi în timp ce albul nu mai are decît unul. E o compensație favorabilă negrului pentru că în final nebunii este în general mai puternici decît calul. Observăm din nou relația directă dintre deschidere și final. Fapt este că această relație există în toate cazurile, numai că ea nu se manifestă întotdeauna într-o manieră atât de clară și evidentă ca în cazurile pe care le-am indicat.

Să revenim la finalurile de regi și pioni. Principiul general este: *regele și doi pioni câștigă întotdeauna contra rege și un pion*. Dacă unul din pioni este trecut, soluția este ușoară; în caz contrar, problema este mult mai complicată. (Prima diagramă de sus din coloana din stînga a paginii 79):

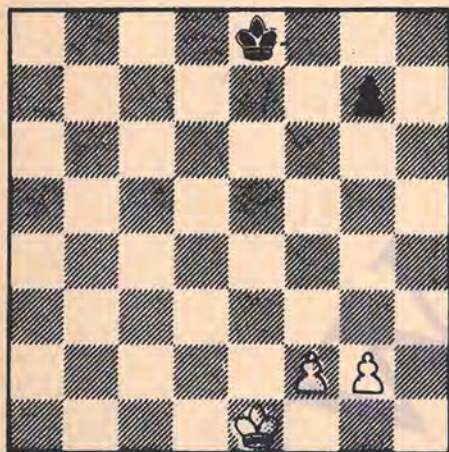
Albul câștigă relativ ușor. În general, regele trebuie să avanseze înaintea pionilor săi, fără însă ca aceasta să periclitze securitatea pionilor. Este

un principiu general pentru toate finalurile de acest tip. În ceea ce-l privește pe negru, cea mai bună apărare a sa constă în a opune regelui său regelui alb și să mențină pionul pe câmpul său inițial.

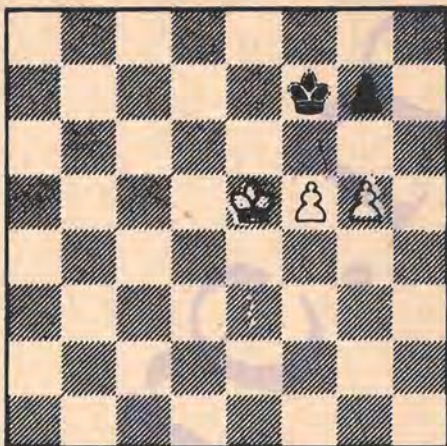
Să continuăm cu o altă poziție:

Albul câștigă, dar victoria este tot atât de dificilă ca în exemplul precedent. Cel ce va duce la bun sfârșit acest final nu va întâmpina dificultăți în nici un fel de final de acest tip. Aici, cum am mai spus-o, cel mai bun sistem de apărare este menținerea pionului pe linia sa originală; avansarea nu ar face decât să ușureze succesul albului. Acesta, la rândul său, va înainta regele cît se poate de mult fără a compromite siguranța pionilor: albul își va avansa pionii pînă la linia a cincea și jucătorul bine va ajunge în poziția din dreapta sus:

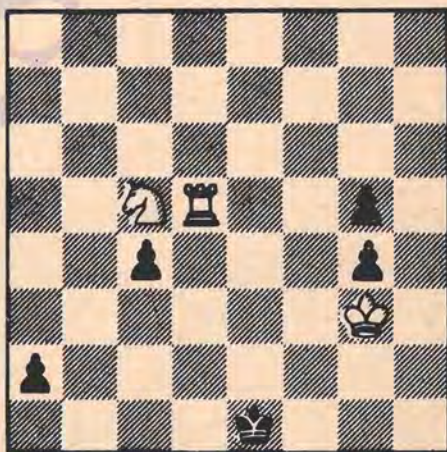
Vor fi posibile două variante, în funcție de răspunsurile negrului: 1...Re7 sau 1...g6. Dacă negrul joacă 1...Re7, continuarea este: 2.g6, Rf8 3.Rd6, Re8 4.Re6, Rf8 5.Rd7, Rg8 6.Re7, Rh8 7.f6, g:f6 8.Rf7 și albul dă mat în trei mutări. Să mergem mai departe că și vedem a doua variantă. Să presupunem că în loc de 1...Re7 negrul joacă 1...g6; noi vom continua atunci cu 2.f6, Rf8 3.Re6 (3.f7 este mult mai rapid) 3...Re8 4.f7+, Rf8 5.Re5! R:f7 6.Rd6, Rf8 7.Re6, Rg7 8.Re7, Rg8 9.Rf6, Rh8

10.Rf7, Rh8 11.R:g6, Rg8 12.Rh6! (singura mutare care câștigă) 12...Rh8 13.g6, Rg8 14.g7 urmat de 15.Rh7 și 16.g8D cu câștig.

Cititorii noștri au putut aprecia travaliul pe care-l implică câștigul într-un final atât de simplu în aparență. Este un final de bază și e nevoie ca tehnica sa să fie studiată cu grijă de toți cei ce vor să progreseze. Odată însușită această tehnică, nu veți mai avea nici o dificultate să câștigați toate finalurile de acest gen. Amatorii au remarcat frecvența necesitate de a înainta regele înaintea pionilor.

Iată două probleme care ilustrează principiul opoziției sub un aspect mult mai elaborat decît ceea ce am discutat pînă acum:

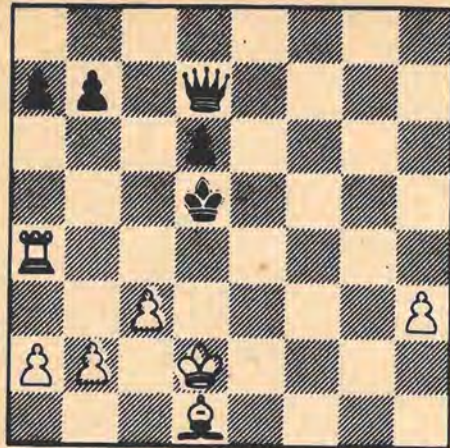
Albul la mutare. Care va fi rezultatul partidei?

Albul poate remiza! După 1.Te6+ avem două variante: 1...Rf1 și 1...Rd2. Prima variantă: 1...Rf1 2.Tf5+, Rg1. Forțat, deoarece dacă 2...Re1 sau 2...Re2 3.Tf2 (+) și câștigă. După mutarea din text se pare că albul nu mai are șahuri și nu poate împiedica transformarea pionului negru în damă. 3.Cb3! Împiedică transformarea pionului. 3...c:b3 Orice altă mutare ar permite albului să dea mat în maximum patru mutări. 4.Td5!, a1D 5.T:d1+!, D:d1 pat.

A doua variantă: 1...Rd2 Sau 1...Rd1 2.Tf5, Rc2 3.Tf1, Rb2 4.Ca4+, și partida e remiză prin

șah etern 2.Ce4+, Rc2 3.Ta5 și albul remizează ușor.

Albul la mutare. Care este rezultatul partidei?

Albul joacă și câștigă: 1.Ta5+, Re4 Nu merge 1...b5 din cauza urmărilor 2.T:b5+, D:b5 3.c4+! după care negrul pierde regina și partida. 2.Tf5!! Amenință mat la mutarea următoare și forțează astfel capturarea turnului 2...D:f5 3.Ne2+, Rf1 4.N:f5, R:f5 Finalul care urmează este ușor câștigat de alb. Spre propria satisfacție, cititorul se poate convinge singur de aceasta.

Terminăm studiul finalurilor cu regi și pionii. Fie următoarea poziție:

Aici, ca și în cazurile precedente, cea mai bună apărare a negrului constă în menținerea pionului pe linia sa originală. Această regulă comportă excepții, care se prezintă rar, și amatorii trebuie să plece de la ideea că în general avansarea pionului unic facilitează misiunea adversarului. Dar, insistăm încă odată, există excepții.

Să revenim la poziția Re4, pg2 și h3, Re8, Rh7. Cum am arătat deja, acest final necesită o tehnică specială. În primul rând, dacă pionii albi ar fi la g3 și h3, albul nu ar putea câștiga. Cu alte cuvinte, atâta timp cât negrul își menține pionul pe cimpul inițial la h7 albul, pentru a învinge, e nevoit să mențină unul din pionii săi pe linia a doua. Mai mult, atâta timp cât negrul nu-și va muta pionul,

albul va trebui să manevreze doar cu regele pentru a ajunge pe h6. Dacă negrul avansează pionul, albul va trebui să-și schimbe evoluția, ținând tot timpul cont că rege + pionul turei nu câștigă niciodată, mai puțin atunci când regele advers este

complet blocat... Modus operandi în poziția de mai sus este următorul: 1.Rf5, Rf7 2.Rg5, Rg7 3.Rh5 Cea mai bună mutare ar fi fost 3.g3, dar pentru a nu schimba sistemul dăm mutarea din text 3...Rg8 4.Rh6, Rh8. Iată realizată prima parte a planului. Acum, unul din cei doi pionii va avansa până la linia a cincea. 5.g4, Rg8 6.g5, Rh8. S-a încheiat partea a doua a programului: unul din cei doi pionii a avansat până la linia a cincea. În timp ce celălalt pion a rămas pe linia a doua. Acum, pentru ultima etapă, cea mai grea, o mică regulă foarte utilă ne va îngădui să evităm destule confuzii: dacă regii se află față în față, avansați pionul de pe linia a doua doi pași. Dacă regii nu se află în față, înaintați pionul doar un singur pas. Cum în cazul nostru regii se găsesc față în față, finalul va continua: 7.h4, Rg8 8.h5, Rh8 9.g6, h:g6 10.h:g6, Rg8 11.g7 urmat de 12.Rh7 și 13.g8D cu câștig.

Acest final este foarte interesant și chiar mai dificil decât ar părea. Să derulăm înapoi câteva mutări și să presupunem că am ajuns în poziția din ultima diagramă.

Dacă negrul în loc să joace 3...Rh8 mută 3...h6 partida continuă astfel: 4.Rg4, Rg6 5.Rf4, Rf6 6.g4, Rg6 7.h3!, Rf6 8.h4, Re6 9.Re4, Rf6 10.Rd5, Rf7 11.Re5, Re7 12.Rf5, Rf7 13.h5, Rg7 14.Re6, Rg8 15.Rf6, Rh7 16.Rf7, Rh8 17.Rg6 și albul câștigă finalmente pionul negru. Dacă la un moment dat negrul înaintează pionul pe h5 albul ar răspunde g5 obținând astfel un final câștigător.

E evident că nu putem da aici toate variantele posibile. Să spunem încă o dată: amatorii vor trebui să studieze și să experimenteze împotriva celor mai puternici jucători din localitățile respective.

O SCRISOARE INEDITĂ A LUI GEORGE COȘBUC

Venerabilul prof. univ. dr. ing. Ion H. Gudju evocă amintiri din lumea șahului de altădată ● Povestea fotografiei în care Mihail Sadoveanu apare în mijlocul unui grup de șahiști ● „Am dormit cu cartea sub pernă!” ● Ocupat cu manevre, generalul Scheletu juca prin corespondență... ● Pe academicianul Gh. Mihoc îl interesa mult latura umană a jocului de șah ●

— Există o fotografie din anul 1929, din timpul campionatului național disputat la Iași. În mijlocul participanților se afla Mihail Sadoveanu. Ce puteți spune despre această fotografie?

— În 1929 am luat pentru prima dată parte la

un campionat al țării. Revenisem din Franța, unde am făcut studii de specializare în chimie la Collège de France și Sorbona, ca bursier al Ministerului apărării. Lucram ca șef al Laboratorului național de aeronautică și obținusem o permisie ca să plec la

...Pe masa de lucru se găsește un articol pe care tocmai l-a scris pentru „Reviela Români de Șah.”

...Un telefon îți confirmă că a fost invitat în mod oficial să facă parte din Juriul de apel al Olimpiadei de șah din Salonic, noiembrie 1984; din comisie mai fac parte fostul campion mondial Mihail Bolvinnik și E. Torran, vicepreședinte al FIDE.

...Un ziarist îți solicită un interviu. Nu, nu-l poate primi mâine, pentru că la ora respectivă ține o conferință despre un moment din istoria aviației românești.

La 87 de ani, profesorul Ion H. Gudju sfidează cu seninătate asaltul anilor. E adevărat, obosește mai repede, se deplasează ceva mai greu decât în urmă cu cinci ani (reumatismele îl necădesc), dar mințile e la fel de vioaie, memoria îi este fidelă (Finala din 1929? Să vedem, ce am făcut în acea vreme... Da, iată cum a fost...).

De data aceasta, îl rog pe profesorul Ion Gădju, președintele de onoare al Federației române de șah, participant în 1924 la fondarea Federației internaționale de șah (FIDE), să evoc câteva amintiri.

Iași. În timpul turneului, Sadoveanu venea aproape zilnic la cafeneaua Traian unde se jucau partidele. Acum poate părea surprinzător dar în acea vreme șahul se juca în cafenele, nici măcar pentru un campionat al țării nu se putea asigura un amfiteatru sau

o altă sală mai ca lumea, cu locuri pentru spectatori. Eu îl cunoșteam pe Sadoveanu din 1916, când am făcut la Iași Școala militară de geniu, artilerie și marină, ca voluntar în al doilea război mondial. L-am văzut după aceea în repetate rânduri, când venea la București. Își făcea drum la cafenelele unde se juca șah, mai ales la Boulevard, unde se întâlneau cei mai buni jucători ai vremii; de multe ori se așeza lângă masa unde jucam eu și urmărea tăcut lupta de pe tablă. În 1921, mi-a trimis o carte poștală, pe care o păstrez și astăzi, prin care Cercul șahist din Iași își anunța adeziunea la Federația română de șah, pentru a cărei creare făceam atunci eforturi. La Iași, în 1929, pasiunea pentru șah a scriitorului era deja notorie. S-ar putea ca finala ieșeană să-l fi determinat să-și asume din 1930 directoratul „Revistei Române de Șah”. Într-una din runde nu-mi mai amintesc din a cui inițiativă, ne-am întâlnit într-o sală a hotelului și am făcut fotografia. Maestrul era la mijloc. În stînga, cum privim imaginea, dr. I. Balogh din Miercurea Ciuc, un jucător piternic, bun teoretici-

an, publicist talentat, pasionat și al jocului prin corespondență. Între el și Sadoveanu, Iosif Mendelson, de asemenea posesor al unei forțe de joc remarcabile. După maestrul, urmez eu, în uniformă militară. Eram parcă ceva mai tânăr... La margine, timișoreanul Alex Tyroler, cîștigătorul turneului. M-a învins greu, într-o Indiană care a durat vreo 70 de mutări, o partidă decisivă. Eu am ieșit pe locul doi-trei împreună cu Balogh. În picioare, de la stînga spre dreapta, îi vedem pe Aurel Lernovici, un pasionat, și el, propagator șahist, redactor o cronică de șah la un ziar bucureștean, maiorul Caraman, Winkler, care a ieșit pe locul cinci, lugojanul Ionel Linția, Roman Freytag, clasat pe locul șase. De ultimii doi nu-mi mai amintesc.

— Avem în față carti-
cica pe care ați tipărit-o în
1915: „Jocul de șah. No-
țiuni pentru începători. Edi-
ția II București. Institutul
de arte grafice București.”
Autor la 16 ani... Citez
din introducere: „Fără neli
o exagerare șahul este jocul
cel mai nobil. El, cerind
din partea jucătorului aten-
țiune, răbdare, calcul, natu-
ral că va avea o înfrăurire

Din presa șahistă de altădată

● O PARTIDĂ JUCATĂ DE NAPOLEON pe insula Sf. Elena este publicată în „Recreațiunea” — Iași la 1 martie 1913. Adversarul împăratului exilat a fost generalul Bertrand. Partida, cîștigată de Bonaparte în 18 mutări prin câteva frumoase levituri tactice, este însoțită de următorul comentariu: „Cum ar fi fost posibil ca marele Napoleon să nu fie și un excelent șahist?”. Se pare, totuși, că el a fost un jucător slab și că multe partide despre care se spune că ar fi fost cîștigate de el sînt în realitate falsuri.

● CERCUL INGINERILOR DIN IAȘI organizează al doilea turneu prin corespondență. S-au

înscris dr. Guțu, Pașcani, profesor G. Neștianu, Bărlad, profesor C. Sporea, Iași, prof. Cuțui Pitești, J. Saebetti, disingentele oficiului poștal din Ocobești, dr. C. Sturdza, Bacău, ing. Al. Toșculescu, Iași, ing. L. Loewentson, Dagăța și Ionel Ionescu, București. („Recreațiunea”, 1 mai 1913).

● GAMBITUL ROMÂN. Prezentînd partida jucată prin corespondență între H. Guyaz — (Geneva) — cu albul și V. Costin (Iași) mutările 1.d2—d4, o7—c5 sînt comentate astfel: „Această desohidera, pe care V. Costin a întrebunțat-o în diferite partide prin corespondență, o vom numi gambit român. Ea nu se întâlnește

aproape deloc în practică și nu pare să fie tocmai corectă deoarece permite trecerea înaintea a pionului d. Cum însă nici un studiu teoretic nu s-a făcut asupra ei și cum prezintă oarecare variante interesante, o recomandăm cu tot dinadinsul atențiunii cititorilor noștri”.

folositoare asupra acestuia, dezvoltându-l calitățile intelectuale. Care este povestea acestei lucrări?

— Ideea publicării unui manual se infiripase mai de mult, pentru că eu am început propagarea jocului de șah încă de când aveam nouă ani. Atunci am ținut o conferință la sala Liedertafel, consemnată în ziare ale timpului. La conferință au venit și copii însoțiți de părinți. Unii virșnici au fost sceptici la apelurile mele pentru dezvoltarea șahului, alții au avut zimbete îngăduitoare față de ceea ce au numit o pasiune ereditară (cel ce mă inițiasse în șah fusese tatăl meu). Propagând șahul printre colegii de școală, mi-am dat seama că e nevoie de un manual simplu, cu noțiuni elementare pentru începători. În vremea aceea apărea „Revista copiilor și a tinerimii”, editată de ziaristul progresist G.C. Costa-Foru, văr primar cu tata. Frațele meu mai mare lucra și el pentru revistă, ca administrator. M-am dus la Costa-Foru, i-am vorbit despre șah și i-am cerut sprijinul. Se pare că am pledat convingător, deoarece a fost de acord ca să publice o broșură în

cadrul Bibliotecii revistei. Am scris manualul în două săptămâni și a apărut repede, în 1913. Evident, am fost fericit. Dormeam cu manualul sub pernă! Tira-jul a fost mic și după doi ani, în 1915, a apărut o nouă ediție. Am fost felicitat de mulți, dar profesorii nu m-au încurajat. Se temeau că din cauza șahului voi neglija studiile. Dar nu a fost așa. Tata, care nu știa că am scris cărticica, a fost foarte bucurat, i-au dat lacrimile. Mi-a spus să-mi văd însă întâi de carte și după aceea de șah. Costa-Foru mi-a încredințat și rubrica de șah din revistă. O rubrică asemănătoare redactasem și în „Ziarul științelor popu-

lare” condus de Victor Anestin.

— Ați pregătit pentru aceste evocări o scrisoare pe care scriitorul George Coșbuc a trimis-o tatălui dv. Iată textul ei: „Domnule Gugiu, Ce știi Dăa — ca Român, și ca cel mai de frunte jucător de șah al nostru — de „clubul” ce se organizează de Casa Artelor la Palatul Artelor? Eu întreb nu ca jucător de șah, dar ca funcționar al Casei Artelor și ca gazetar-publist. Cu toată stima G. Coșbuc”...

— Nu știu în ce măsură Coșbuc era un iubitor al jocului de șah. În orice caz, ca urmare a răspunsului pe care i l-a dat tata, el a început să-l viziteze.

Din presa șahistă de altădată

● **INIȚIATIVĂ FĂRĂ ECOU.** „Am dori să se înființeze turnee locale în orașele unde există oarecare mișcare șahistă. Amatorii din diferite centre ar conveni asupra condițiilor turneurilor și ar alege între dăgii un președinte care să conducă lupta. Fiecare ar avea de jucat o partidă sau 2 cu fiecare din concurenți într-un local cu s-arta de comun acord...” Inițiativa revistei „Recreațiunea” (11/1913) a rămas fără ecou. În numerele ulterioare nu mai e amintită...

● **UN VIS: UN JOC DE ȘAH ÎN FIECARE CASĂ!** „Scoatem revista deoarece sîntem conștienți pînă la extrem că jocul de șah, pe lîngă că este cea mai frumoasă distracție, dar e în același timp de un folos — intelectual bineînțeles — foarte mare pentru cei care-l practică... Facem de asemeni apel tuturor părinților, carj vor într-adevăr să dea o educație

solidă copiilor lor să stăruie pentru introducerea în casa lor a unei table de șah cu cele necesare. Ar fi inutil credem să mai insistăm asupra folosului intelectual al șahului...” (Ion H. Gudju în „România Șahistă” nr. 1, 25 februarie 1914)

● **GEST HAZARDAT.** „Apariția noastră în vremuri atît de turburi, atît de puțin prielnice nouă, pare desigur o mare îndrăzneală. Și e vorba de țara noastră, unde în timpuri normale a trebuit să sucombe în al 2-lea an o revistă șahistă distractivă ieșană, în timp ce'n Occident, în Franța, Anglia, Germania, și azi gazetele de șah continuă să apară regulat. Gestul nostru, în atari condițiuni,

Articolul „Si marii maestri greșesc” din pagina 150 a fost scris de maestrul ing. Paul JOIȚA: pe diagrama din pagina 114 trebuie pus un cal alb pe cîmpul b2. ● pe diagrama partidei Petrosian-Spasski din pagina 151 trebuie pus un nebun alb pe cîmpul e2.

„Clubul” de care se interesa era de fapt un turneu care a avut loc în 1906, în cadrul unei expoziții agricole organizate la București. Turneul a fost câștigat de S. Herland iar tatăl meu a ieșit pe locul doi obținând și premiul de frumusețe. Coșbuc fusese numit de Spiru Haret, ministrul culturii, ca referent la Casa Artelor și, în această calitate, dorea să fie informat despre concursul de șah care pentru acea epocă era o noutate la noi.

— L-ați cunoscut bine pe academicleanul Gh. Mihoc...

— Da, ne cunoșteam din copilărie. Locuiam în apropiere, în valea Camerei deputaților, unde-i acum Marea Adunare Națională. Era coleg de clase primare cu fratele meu mai mic. Diferența de vîrstă dintre noi era de nouă ani. El a urmărit activitatea mea șahistă, îi plăcea mult șahul dar nu lua parte la concursuri. Am rămas în termeni buni toată viața, dar nu am jucat niciodată împreună. A fost mai ales un sprijinitor al șahului. Cînd îl vizitam acasă, puneam cîteodată pe tablă o poziție dintr-o partidă de maeștri și discutam pe marginea ei. Îi interesa mai mult partea umană a jocului. Ultimele dați ne-am întîlnit cînd l-am vizitat la Academie, devenise președintele instituției. Am avut atunci și o discuție în contradictoriu. Discutam despre relația șah-școală-știință, el a adus vorba de Brâncuși. El făcea de multe ori și legătura dintre șah și matematică.

Profesorul Ion Guđju îmi arată două scrisori pe care le-a pregătit în vederea interviului nostru. Una e datată Odobesti, 13 iulie 1922 și a fost primită din partea lui Jules Sachetti. „Domnule, îi scria corespondentul, Scrisoarea dv. m-a emoționat. Trecutul este viața bătrînilor. Dar nu sînt alături de înaintați în vîrstă după cum s'ar părea că sînteți încredinșat. Născut la 1872, în '95, cînd am cursorut pe ilustrul d-tale părinte,

aveam 23 de ani. La Bulevard, acolo juca dînsul extraordinarele sale partide avansînd dama. În acele partide în care n'oldeauna palpa la genul, iscusința și netrecuța lui inspirație bogată în imaginație... În prezent sînt angajat într-un match cu vestitul jucător din Timișoara J. Schlarko, jucăm patru partide începînd din Oct. 1921, lîmînîndu-le la voi trimite cu diferite note. Cînd eram la Vidra, am jucat și cu generalul Scheletî prin corespondență și cum dînsul era foarte ocupat cu manevre mi-a răspuns mai mult d'aveugle (adică fără să mai pînd piesele pe tablă—U.V.) așa că dacă nu mă înșel l'am cîștigat. Ce v'as putea oare spune din amintirile mele atît de strîns legate de părintele dv.? În '95 jucam cu dînsul, cu bătrînul Stern, Johnson și Herland, jucam adesea și cu Mauriciu Armand. Turneuri nu se făceau pe atunci. Să vorbesc însă de scriitorul Raneti Roman ca de un jucător distins, precum și de maestrul Albin care era din București...”

A doua scrisoare a fost trimisă la 12 iulie 1972 de acad. Miron

Nicolescu, pe atunci președinte al Academiei R.S.R. Adresîndu-i-se „Iubite maeștre”, Miron Nicolescu își exprima regretul că nu poate lua parte la pedinșă în care profesorul Ion Guđju urma să fie adărbătorit cu prilejul împlinirii vîrstei de 75 de ani și îi mărturisea că „acum foarte mulți ani, un copil — începător în șah (și începător a rămas toată viața!) — admira năspus jocul unui alt copil nu cu mult mai mare, dar care prevestea pe viitorul maeștru emerit”.

I-am mulțumit profesorului Guđju pentru evocările sale. Înainte de a ne despărți, el a finit să vorbească despre bucuria sufletească deosebită pe care o are vîzînd cum s-a dezvoltat mișcarea noastră șahistă — pe fondul marilor prefaceri prin care a trecut șahul —; șahul a ajuns un joc popular, cum și-a dorit întotdeauna, un joc care contribuie la dezvoltarea inteligenței copiilor, iar gahiștii români sînt prețuiți pe plan internațional, prețuire la care de asemenea a năzuit alți de-a lungul deceniilor...

„Dacă m'gîndesc că acum foarte mulți ani, un copil — începător în șah (și începător a rămas toată viața!) — admira năspus jocul unui alt copil, nu cu mult mai mare, dar care prevestea pe viitorul maeștru emerit.”

„Ce țele mai bune aușri de cîștigat...”

„I-am spus doctorei...”

Miron Nicolescu

acad. Miron Nicolescu

Președintele Academiei R.S.R.

Din presa șahistă de altădată

(urmăre din pag. 83)

e hazardat. Îl facem totuși. Îl facem cu convingerea că o asemenea revistă e necesară și că umple o lacună în lumea șahistă” (din „Primă cuvînt” publicat în nr.1 al revistei „Șahul”, 1 noiembrie 1915, director Guđju-Iuliu). Gestul a fost, într-adevăr, hazardat. Revista a supraviețuit doar două numere. În rubrica de știri se arată că în lume „Mișcarea șahistă suferă o serioasă stagnare din cauza actualelor împrejurări. (primul război mondial). Nu se mai pot face turniruri de șah... Mulți dintre maeștri sînt pe cîmpul de bătaie iar cei nemobilizați, fiind de diferite naționalități, nu se pot reuni...”

● O PROBLEMĂ FRUMOASĂ cu enunțul „Alb joacă și face mat în patru mutări” în numărul 10 din „Recreațiunea”, sub semnătura lui S. Herland

Cit de repede o rezolvați? Soluția în pagina 124.

KARPOV sau KASPAROV?

un meci pentru eternitate

Radu VOIA

Copilăria noastră, a secolului nostru, a fost legănata de ecurile acelui mare meci, intrat în legendă, opunând pe „uriasi” şahului de atunci, Alehin și Capablanca. A fost un meci-record pe toate planurile, atât ca angrenare de forțe și valoare puse în joc, cât și în ce privește dimensiunile epice ale evenimentului. Se confruntau două genii ale eșchierului, iar lupta lor, în toamna anului 1927 la Buenos Aires, s-a prelungit pe distanța a 34 de partide, cifră nemaîntinsă în toate întâlnirile pentru coroana supremă, dinainte și de după aceasta. Karpov și Korcinoi (în 1978) s-au apropiat la două partide numai de record, în cea mai lungă dispută şahistă din epoca post-belică, dar numai atât. Niciodată întrecerea n-a fost atât de dirză, grea și dramatică precum fusese între cei doi campioni de altădată. Alte meciuri s-au distins de asemenea prin calitatea jocului prestat, prin lupta sportivă deschisă sau contribuția competitorilor la fondul teoretic al şahului, dar îndeobște eoul pe care l-au avut în cercurile largi ale opiniei publice a fost mai șters. S-a datorat aceasta și pentru motivul că unii campioni recenți și-au dominat prea net adversarii, așa cum a fost cazul acum „dispă-

rutului” din şah, Bobby Fischer. Lupta este interesantă atunci când se dă între egali, sau când pune în antiteză stiluri și școli diferite. Este o lege a sportului de orice fel, fie el și acela de pe terenul hasurat cu 64 pătrățele albe și negre.

Și iată venită ziua unei confruntări şahiste cu adevărat grandioase, un meci capabil să ne țină răsuflarea tăiată chiar privindu-l de la distanță și prin intermediul agenților de presă. Un meci care suportă orice comparație cu trecutul, la cele mai înalte cote. Și care, desigur, va intra în eternitate. Doi şahiști proeminenți, reprezentând e drept aceeași școală, dar cu stiluri și concepții de joc diametral opuse, aur olăci de performanțe maxime și d stănuindu se net de restul jucătorilor din prima linie, s-au întreut pentru titlul de campion al lumii. Unul este — o știe oricine — Anatoli Karpov, deținătorul coroanei, iar celălalt Garri Kasparov, șalangerul său până atunci neînvins. Duelul lor, aprig și pasionant, a început la 10 septembrie, sub cupola Sălii (coloanelor din Moscova).

Vom vedea imediat de ce acest meci Karpov-Kasparov poate sta într-adevăr alături de modelul său clasic, întâlnirea dintre Alehin și Capablanca. Dar mai întâi să facem prezentările, adică schimburi de cărți, de vizită ale celor doi.

FAȚĂ ÎN FAȚĂ

Am spus de la început că avem de a face cu două personalități foarte diferite ale şahului. Și totuși, vom observa că amândoi, Karpov și Kasparov, au făcut primii pași ai ascensiunii lor spre culmi în chip foarte asemănător.

Anatoli Evghenevici Karpov s-a născut la Zlatoust, în Ural. Copil fiind, la 3 spre 4 ani, privea cu interes jocul la tabla de şah al celor doi părinți ai săi, Evgheni Stepanovici și Nina Grigorievna. Cîteodată, după ce aceștia se ridicau de la masă, ca să-și toarne un ceai, micul Tolea se juca la rîndul său, mutînd și așezînd în fel și chip figurile albe și negre pe pătrățelele eșchierului. Pe părinți i-a amuzat ocupația băiețelului și într-o bună zi s-au gîndit să-l învețe a așeza piesele în mod ordonat, la locurile lor, apoi să le mute după reguli. Lui Tolea, la început, i-a displicut constrîngerea impusă, dar pe urmă a deprins mersul pieselor, ba a înțeles chiar rostul lor. Motiv pentru a fi dat, curînd după aceea, în grija unui instructor de şah de la Palatul Pionierilor din localitate. Așa cum fac mulți de copii sovietici. Unii dintre ei ajung maeștri și mari maeștri. Tolea Karpov a ajuns campion mondial, trecînd bineînțeles prin etapele intermediare de consacrare. A fost mai întîi campion mondial al juniorilor, în 1969, la șase ani după ce înalta calificare o purtase și un român, actualul mare maestru Florin Gheorghiu. Aproprie care onorează și ne face totdeauna plăcere s-o amintim.

Pentru Karpov foarte prețioasă a fost pregătirea timpurie avută în cadrul cursului de inițiere prin corespondență condus de fostul campion al lumii M.M. Botvinnik. Acesta se

adresează tinerilor între 10 și 14 ani, cuprinzînd lecții și teste periodice, ținute de un colectiv de antrenori, cu un stagiu centralizat, în timpul vacanței școlare, sub supravegherea directă a lui Botvinnik. „De la acesta am învățat să prețuiesc sistemul în construirea unei partide, dar mai ales descoperisem adevărul că şahul necesită un studiu aprofundat și mereu reînnoit” ne declara Anatoli Karpov într-un interviu ce i l-am luat la București, acum un an. Al doilea său profesor a fost marele maestru Semion Furman din Leningrad, acolo unde Anatoli și-a petrecut anii studenției. Cu acesta a avut „...o colaborare activă, creatoare” preciza tot el, în cadrul aceluiași interviu. Lui Furman îi datorează formarea sa ca jucător de concurs, ca maestru.

A fost un performer precoce al şahului. Un an după cucerirea titlului mondial de juniori devine mare maestru internațional (1970). Începe drumul spre vîrfurile piramidei şahiste. În 1973, cîștigînd turneele zonale de la Leningrad, la egalitate cu Viktor Korcinoi. Un an mai tîrziu tot acesta îl este adversar în finala turneului candidaților, întîlnire cîștigată la limită $12\frac{1}{2} - 11\frac{1}{2}$ ($3 + 2 - 19 =$). Evenimentele se precipită. În 1975, Fischer se retrage, neînvins, din scaunul de campion al lumii. Mult așteptatul meci Fischer-Karpov nu mai are loc, cu toate eforturile depuse de toți cei implicați în cauza şahului. Lui Anatoli Karpov îi este atribuită coroana de campion mondial, fără adversar, în același an. O consacrare puțin lipsită de fast, nu scutită de comentarii sceptice, dar pe care marele maestru sovietic avea să le dezică în mod convingător prin rezultatele sale ulterioare. Cîștigă aproape toate concursurile la care ia parte, printre acestea marile turnee de la Portoroz 1975, Skopje 1976, Las Palmas 1977 (cu $13\frac{1}{2}$ p din 15), Bugino 1978, Montreal 1979, Tilburg (d. 4 ori 1977-83).

Ca o curiozitate, campion al U.R.S.S. n-a ajuns decât în 1978, la un an după cucerirea titlului mondial. Pe acesta și-l apără convingător în două rânduri (1978 și 1981) în fața aceluiași rival tradițional, Korcinoi, învins cu 6-5 (6+5-21-) și respectiv 8-2 (6+2-10=) cifre care reflectă grăitor și distanțarea treptată a campionului de orice concurență valabilă.

Anatoli Karpov nu este numai şahist. Activitatea sa pe tărâm social, științific și politic este remarcabilă. Doctor în științe economice, cercetător științific pe lângă catedra de sociologie a Universității din Moscova, îndeplinește îndatoririle onorifice, dar de loc formale, de președinte al Fondului sovietic al păcii, conduce colectivul de redactori care pregătesc „Enciclopedia şahului”, deține funcția de redactor-șef al revistei „64 — Şahmatnoe obozrenie”. În sfârșit nu-și neglijează obligațiile familiare, în primul rând creșterea fiului său, Tolea-junior, abia ieșit din vîrsta prunciei. „Nu sînt jucător profesionist...!” îi place să spună de fiecare dată cînd are ocazia actualul campion mondial de şah.

Garri Karpov: O „stea” care urcă întempestiv pe firmamentul şahului și un nume care cere parca neapărat un semn de exclamare. Numele său este, de fapt, o adaptare. În registrul stărilor civile din Baku, capitala R.S.S. Azerbaidjan (unde s-a născut la 13 aprilie 1963) este înscris ca Garri Weinstein, după tată, schimbat apoi în acela de Karpov, după mamă sa, Klara Karpova, la vîrsta de 7 ani. Tot de la părinți a învățat şahul. Îi este atribuit (și non e vero, e ben trovato!) următorul episod din viață. Privind la tată și la mama aplecați deasupra tablei, ore întregi, în căutarea soluției unei probleme publicate într-o rubrică de ziar, care nu se lăsa de loc rezolvată, micul Garrik s-a apropiat și el, a privit poziția pieselor, apoi a întins mîna spre una din ele și a dat matul... A fost trimis imediat la Palatul Pionierilor, în grupa şahistilor preșcolari. Abia împlinise șase ani.

Și tot la cursul lui Mihail Botvinnik a deprins, mai tîrziu, datele teoriei și tehnicii jocului. Urcușul spre măiestrie l-a făcut cu viteză maximă. A fost un copil-minune în întregul înțeles al cuvîntului. Ca Lasker, Capablanca, Spasski, Fischer... La 12 ani devine campion de juniori al U.R.S.S., iar la 16, trimis (se zice) dintr-o eroare organizatorică a federației unionale la turneul de mari măestri de la Banja Luka, în Iugoslavia, îl câștigă fără să aibă nici o partidă pierdută. Este campion mondial junior în 1980, la Dortmund (R.F.G.), tot fără înfrîngere. Al doilea, după Karpov, în marile turnee de la Moscova 1981, el îl urmează și în clasamentul mondial al anului următor, după ce triumfase la super-turneul de la Bugoino (Iugoslavia). Primul la interzonalul 1982, Karpov se califică pentru turneul candidaților, bătînd toate recordurile de precocitate şahistă. Avea 20 de ani.

Este marca vedetă a Olimpiadei şahiste de la Lucerna '82 (81/2, p. din 11, fără pierdere), apoi a turneului de la Niksie (Iugoslavia), ca și a meciurilor candidaților, unde elimină succesiv pe Beliavski, Korcinoi și Smislov. Ajunge astfel, la 21 de ani, cel mai tînăr salanger din istoria şahului. A deținut Oscarul mondial 1982-83, acordat anual de Asociația internațională a ziaristilor de şah, aceeași care conferise trofeul cinci ani consecutiv lui Karpov, 1973-77, iar apoi încă de trei ori. Actualmente, Garri Karpov are cel mai înalt „Elo” internațional (2715) înaintea campionului lumii (creditat cu 2705).

Desigur, palmaresul actualului deținător al cununii supreme îi este pentru moment superior. Dar, să nu se uite, ei sînt separați de 12 ani de vîrstă și salangerul are tot timpul să-și completeze cartea de vizită cu toate calificativele ce-i mai lipsesc. Amîndoi sînt „mari”, este cert. Cîineva i-a numit „super mari măestri” și termenul nu ni se pare exagerat. Au stat fața în față, în meciul pentru titlu, doi adevărați giganți ai şahului.

SCURTĂ ISTORIE A CAMPIONATELOR MONDIALE

Înainte de a face comparațiile ce le așteptăm și pronosticurile consemnate, să creionăm aici un necesar compendiu al desfășurării luptei pentru supremație în şah, de la origini și pînă în zilele noastre.

A alege cel mai puternic şahist din lume nu este o practică recentă. Referiri la așa zise campionate ale lumii au existat încă în literatura şahistă a Evului Mediu, cînd numele spaniolului Ruy Lopez de Segura (1560) și al italianului Leonardo da Cutro (1575) sînt asociate cu câștigarea laurilor în turnee desfășurate la curțile regale. În secolul XVIII francezul François André Danican Philidor, şahist dar și muzician de marcă, autor de opere bufe, a fost considerat cel mai bun în jocul pe patrate, apoi compatriotul său la Bourdonnais și englezul H. Staunton. În veacul următor cununa este atribuită, neoficial binelneles, pedagogului german A. Anderssen (cîștigătorul primului turneu internațional al erei moderne, Londra 1851) și învingătorului său în meci (7+2-2=), în 1858, americanul Paul Morphy, apariție strălucitoare dar de scurtă durată în arena şahului. În anul 1866, Wilhelm Steinitz provoacă la întrecere pe Anderssen (revenit în postură de corifeu după retragerea lui Morphy) și-l învinge cu 8-6. Nu mai puțin de 20 de ani mai tîrziu (1886) cîștigînd în fața lui J. Zukertort, cel mai reductibil oponent, Steinitz se autoproclamă campion mondial

și purcede la administrarea acestui titlu, după obiceiul vremii, ca proprietate personală. A fost momentul de instituire oficială a competiției pentru calificarea supremă în șah. Steinitz a rămas neînvins până în 1894 (stabilind cu cei 28 de ani al dominației sale un record de longevitate în materie), după ce-și apăsese cununa în trei meciuri memorabile.

Lista campionilor lumii s-a completat cu numele ilustre ale lui Emanuel Lasker, José Raúl Capablanca, Aleksandr Alehin, așa cum se poate vedea și din tabelul sinoptic ce-l publicăm în pag. 88. Alehin avea să fie (cu scurtul interludiu al înfringerii sale în fața olandezului Euwe) un campion fără egal și primul care a dus cu sine titlul în mormint, el murind în 1946, când se pregătea pentru un meci cu Mihail Botvinnik. Pentru prima și singura oară, în 1948, campionul a fost desemnat în urma unui meci-turneu, iar Botvinnik a fost laureatul. Tot el domină prima perioadă postbelică, deși este deținat pentru cîte un singur an de către Smislov și Tal. Reprezentanții șahului sovietic își dispută numai între ei supremația (următorii campioni sînt Petrosian și Spasski), pînă cînd apare de dincolo de Ocean un element discordant în acest peisaj prea liniștit, reductibilul Robert J. Fischer. Cariera meteorică în șah (aidoma lui Morphy!), el se va retrage curînd după ce cucerise titlul în meciul de la Reykjavik contra lui Spasski, motivul fiind un conflict al campionului american cu federația internațională, asupra procedurii din următoarea întâlnire. De atunci începe era domniei lui Anatoli Karpov.

Printre contribuțiile pozitive ale lui Bobby Fischer la dezvoltarea șahului a fost și restructurarea, la sugestia lui, a competiției care

desemnează pe șahangerul la titlul mondial. Din anul 1965, aceasta nu se mai desfășoară sub forma unui turneu, ca pînă atunci, ci prin meciuri între 8 candidați, de la sfîrșitul de finală și pînă la finală. Titlatura, devenită oarecum improprie acum, de „turneu-candidaților”, a rămas însă mai departe uzuală. Aici, ne vom referi numai la ultimul turneu al candidaților, cel din 1983-84, cîștigat de Garri Kasparov.

GARRI URCĂ SPRE CULMI

„Cei 8” la actuala ediție au fost precum urmează: Viktor Korcinoi (vicecampion mondial, învinsul meciului pentru titlu din 1981), Robert Hübner (finalistul precedentului turneu) — calificări direct și capi de serii pe tablou, Lajos Portisch, Garri Kasparov, Aleksandr Beliavski, Vasili Smislov, Ensenble Torre și Zoltan Ribli — ultimii șase fiind cei calificați din turneele interzonale. Pe harta repartiziilor, de remarcă că șahul sovietic a deținut din nou ponderea principală, cu trei reprezentanți în linie, alți doi proveneau din școala ungară, iar unul (filipinezul Torre) pentru prima oară reprezentînd continentul asiatic în competiție. Mai trebuie menționat că foarte puțin a lipsit ca și țara noastră să fie prezentă în această fază superioară a campionatului mondial masculin, așa cum a fost cazul în versiunea sa feminină, unde printre candidate s-a aflat Margareta Mureșan. Într-adevăr, clasat al treilea în „interzonali” de la Las Palmas, la numai $\frac{1}{2}$ punct de locul doi, care asigură calificarea, marele maestru român Mihail Șubă a figurat totuși ca primă rezervă pe lista candidaților, pregătindu-se pentru cazul cînd printre titulari s-ar fi produs o defecțiune. Din păcate, s-au prezentat toți!

Așadar, în prima jumătate a lui 1983, s-a dat startul în cele patru meciuri din sferturile de finală. Performerul primului tur a fost, fără îndoială, „veteranul” Vasili Smislov, la cei 62 de ani ai săi, excampionul lumii scotînd din luptă pe favoritul Hübner. E drept, după prelungiri și prin tragere la sorți, pentru prima oară în istoria șahului desemnarea cîștigătorului fiind efectuată prin punerea în mișcare a unei rulete de cazino. Bili sugubează l-a preferat pe Smislov...

Celelalte „sferturi” au fost mai liniare. Korcinoi a luat avans de 3-0 în fața lui Portisch și nu l-a mai lăsat nici o șansă de redresare. Ribli (cîștigătorul „zonalului” nostru de la Băile Herculane 1982) s-a desprins confortabil de Torre, deși doar în partida a 10-a, după ce acesta remontase la un singur punct (4-5) în penultima. În sfîrșit, Garri Kasparov s-a distanțat și el în fața lui Beliavski, luînd ultimele două partide, la capătul unui duel acerb dat între doi jucători care nu se menajează în a căuta cîștigul pe tablă.

Semifinalele, cu Korcinoi-Kasparov și Smislov-Ribli pe afix, au fost marcate de un prolog cu totul insolit. Programate inițial la Pasadena (California) și respectiv Abu Dhabi (Emiratele Arabe Unite), ele nu s-au putut desfășura din cauza neprezentării marilor maeștri sovietici pentru motive întemelte. S-a creat, astfel, confuzie. Korcinoi a efectuat o singură mutare (1.d2-d4) pentru a fi proclamat învingător fără adversar, iar lui Ribli i s-a comunicat prin poștă o decizie similară. Au urmat proteste și tratative, pînă la urmă bunul simț triumfînd și FIDE, prin președintele ei F. Campomanes, a acceptat să reprogrameze meciurile. Ele au avut loc la Londra, la finele anului. Și, bineînțeles în mijlocul unui interes mult sporit.

Meciul-vedetă al turului penultim a debutat cu un veritabil șoc. Kasparov este surprins în deschidere de un „truc” psihologic al experimentatului Korcinoi și pierde prima partidă. Miezul întrecerii nu pare în apele sale. Redresarea vine abia în a 6-a partidă, cînd el egalează, ca apoi,

clăștigând imediat și pe a 7-a, să întoarcă soarta luptei și să termine superb, la trei puncte distanță.

În ceaaltă semifinală, un „mecel al generațiilor”, handicapul de 30 de ani suportat de Smislov în fața lui Ribli nu s-a arătat de loc insurmontabil pentru primul. Și aici debutul a fost alert, Smislov câștigă prima partidă, a fost egal în următoarea, iar cu victoriile din partidele 5 și 7 își asigură avansul și calificarea în faza ultimă.

Finala... Diferența de vîrstă dintre oponenți se mărește la 42 de ani, un record. Incredibil, dar „unchiul Vasia” nu pare incomodat nici în fața celui care l-ar putea fi nepot și-i pune grele probleme în partidă a 2-a, unde Garri trece pe lângă înfrîngere. Ar fi fost poate singura. Cu o magistrală execuție tehnică în partidă a 3-a, clăștigată, apoi cu o a doua victorie în cea următoare, Garri reduce lucrurile pe făgașul normal și așteptat. Un edificator 4-0 (plus 9 remize) încheie lupta.

Nu este locul de a relua toate comentariile suscitade de acest ultim turneu al candidaților și prestația învingătorului său. Vom reține doar faptul că acesta, Garri Kasparov, a marcat un ritm constant ascendent, o acumulare de experiență de loc neglijabilă pentru un șahist care nu a fost confruntat pînă acum cu asperitățile luptei în meciuri. Și altfel!

ÎN STRICTĂ ACTUALITATE

Încă o paranteză și ultima. Revin aici cu o idee care îmi este dragă și foarte necesară în acest context. Aceea, a actualității șahului. Sau a modernității lui, dacă vreți.

Multă vreme, străvechea disciplină a șahului n-a avut un statut social și organizatoric care să-i fixeze în mod precis locul. Se spunea că șahul pendulează „...între știință, artă și sport” reluînd o mult citată aserțiune a fostului campion mondial Em. Lasker. Cînd, în sfîrșit, acum patru decenii, la noi, șahul i s-a găsit un loc al lui, fiind primit în marea familie a sporturilor, au existat nu puține zimbete de indulgență. „Sportul minții” a fost considerat de mulți drept un frate vitreg al celorlalte sporturi, un simplu tolerat în casa atleților olimpici. Și iată că, în fața ochilor noștri, vechea mentalitate avea să se schimbe total. Scepticii și-au dat curînd seama că tocmai acest sport, al exercițiului gîndirii, este cu adevărat specific și indispensabil omului modern. Nimeni nu se mai miră astăzi că se poate vorbi despre competiții pe un teren atît de abstract ca acela al combinațiilor din partidă de șah. Și dacă avem acum

Olimpiade de matematică și fizică, este absolut firesc să existe și Olimpiadele șahiste, demonstrație de virtuozitate a marilor maeștri în jocul pe 64 de patrate.

Mai mult chiar. Mergînd în pas cu evoluția vertiginosă a civilizației și științei, iată că șahul este primul dintre sporturi în care omul a început să se înfrunte cu mașina, partidele dintre campioni săi și calculatoarele electronice, special programate, intrînd în limbajul cotidian. Nu știm dacă vreodată un computer va putea să concureze pe săritorul în înălțime sau jucătorul de tenis, dar să joace șah a și învățat!

Să fim bine înțeleși. Nu sîntem împotriva practicii sporturilor atletice, datorate de sănătate și vigoare fizică, pe care dimpotrivă le-am dori preponderente în ocuparea timpului liber al tineretului. Dar și antrenamentul gîndirii, al calculului mintal, prin jocul de șah, folosit cu discernămint și măsura cuvenită, își are necontestate valențe benefice pentru cei care-l practică.

Oricum, mersul înainte al mișcării șahiste mondiale, ecoul tot mai larg al activităților sale de competiție, este un semn al vremii pe care o trăim. Și iată pentru ce campionatele mondiale ale șahului — și cu deosebire acela la care asistăm acum — reprezintă un adevărat „summum” pe acest plan. În strictă actualitate!

STILUL ESTE OMUL...

Cunoscutul citat din Discursul lui Buffon ne va introduce în ceea ce este de fapt esențial pentru a judeca șansele în meciul deja început. În fond, la tabla de șah nu se înfruntă două nume și nici cifrele de palmares, ci două voințe, personalități și — în ultima analiză — stiluri. Ele, acestea din urmă, pot fi determinante în stabilirea rezultatului întrecerii. Pornim de la convingerea că cei doi, Karpov și Kasparov, sînt la fel de bine pregătiți, au imaginat aceași cantitate de cunoștințe, după cum fiecare știe foarte bine să-și dozeze efortul fizic necesar pe parcurs. Într-un cuvînt, sînt egali. Nu pe aceste planuri se va decide lupta. Acum „prinderile” în deschidere ne apar imposibile și nici vreo greșală gravă n-ar trebui să survină în cursul jocului. Decisive vor fi avansurile infinitezimale luate în mijlocul partidei sau în final, deosebiri calitative de nuanță în alegerea variantelor. Strategia superioară sau căile tactice cele mai departe calculate la tablă ar urma să-și spună cuvîntul, pentru ca balanța șanselor să se incline spre unul sau celălalt dintre adversari.

Au luptat pentru titlul mondial

1986: Steinitz - Zukertort	12½ - 7½ (10 + 5 - 5 =)
1889: Steinitz - Cigorin	10½ - 6½ (10 + 6 - 1 =)
1890 - 91: Steinitz - Gunsberg	10½ - 8½ (6 + 4 - 9 =)
1892: Steinitz - Cigorin	12½ - 10½ (10 + 8 - 5 =)
1894: Steinitz - Lasker	7 - 12 (5 + 10 - 4 =)
1896 - 97: Lasker - Steinitz	12½ - 4½ (10 + 2 - 5 =)
1907: Lasker - Marshall	11½ - 3½ (8 + 0 - 7 =)
1908: Lasker - Janowski	8 - 2 (7 + 1 - 2 =)
1910: Lasker - Schlechter	5 - 5 (1 + 1 - 8 =)
1910: Lasker - Janowski	9½ - 1½ (9 + 0 - 3 =)
1921: Lasker - Capablanca	5 - 9 (0 + 4 - 10 =)
1927: Capablanca - Alehin	15½ - 18½ (3 + 6 - 25 =)
1929: Alehin - Bogoliubov	15½ - 9½ (11 + 5 - 9 =)
1934: Alehin - Bogoliubov	15½ - 10½ (8 + 3 - 15 =)
1935: Alehin - Euwe	14½ - 15½ (8 + 9 - 13 =)
1937: Euwe - Alehin	9½ - 15½ (4 + 10 - 11 =)

1948 (5 participanți, 5 tururi): Botvinnik 14 p, Smislov 11 p, Keres și Reshevsky 10½ p, Euwe 4 p.	
1951: Botvinnik - Bronstein	12 - 12 (5 + 5 - 14 =)
1954: Botvinnik - Smislov	12 - 12 (7 + 7 - 10 =)
1957: Botvinnik - Smislov	9½ - 12½ (3 + 6 - 13 =)
1958: Smislov - Botvinnik	10½ - 12½ (5 + 7 - 11 =)
1960: Botvinnik - Tal	8½ - 12½ (2 + 6 - 13 =)
1961: Tal - Botvinnik	8 - 13 (5 + 10 - 6 =)
1963: Botvinnik - Petrosian	9½ - 12½ (2 + 5 - 15 =)
1966: Petrosian - Spasski	12½ - 11½ (4 + 2 - 17 =)
1969: Petrosian - Spasski	10½ - 12½ (4 + 6 - 13 =)
1972: Spasski - Fischer	8½ - 12½ (3 + 7 - 11 =)
1975: Fischer - Karpov	(clăștigat prin neprezentare)
1978: Karpov - Korcinoi	6 - 5 (remizele n-au contat, 6 + 5 - 21 =)
1981: Karpov - Korcinoi	7 - 2 (6 + 2 - 10 =)
1984: Karpov - Kasparov	?

Campionul mondial Anatoli Karpov fotografiat cu prilejul vizitei pe care a făcut-o în România în vara anului 1983. Lângă el, în picioare, marea maestră Elisabeta Polihroniade-Rusu. În dreapta, pe scaun, Victor Ciociltea.

mei. Mai mult chiar, toată viața..." L-au ajutat în desfășurarea programului de pregătire aceiași secundanți și analizatori, cu care lucrează de când a decedat Semion Furman, antrenorul său preferat. Anume, marii maeștri Iuri Balasov și Igor Zaitsev, maestrul internațional Iuri Razuvayev. Dar — se zice — întregul colectiv care-l ajută pe Karpov este de 11 oameni. Cît o echipă de fotbal!

Ce cuprinde acest program? Se știe. În primul rînd, pregătirea „la adversar” adică revederea tuturor fișelor de partide ale lui Karpov, în special cele jucate recent. Fixarea repertoriului de deschideri, în care au fost introduse desigur mai multe „arme secrete”, inovații și surprize. Apoi, partide de control, în condiții apropiate de cele ale meciului, menite să-l pună „în mîna” pe campion. Și, bineînțeles, nu este neglijată pregătirea fizică, foarte necesară pentru ca el să reziste asprei solicitări la care va fi supus. În general, însă, trebuie remarcat, în jurul pregătirilor campionului mondial a domnit o oarecare discreție. Parcă deasupra taberei sale de antrenament sta scris anunțul clasic: *liniște, nu deranjați!*

Mult mai prolific în a da amănunte despre activitatea sa a fost, cum îi este obiceiul, Garri Kasparov. „Obişnuit, consacru şahului patru ore pe zi — a declarat el. Este numai o medie. Nu studiez în fiecare zi. Înaintea unei competiții, mă antrenez și cîte opt ore zilnic”. Sfetnicii lui sînt un mare maestru, Ghenadi Timosenko, și trei maeștri, Evgheni Vladimirov, Valeri Cehov și Alexandr Nikitin. Ultimul pare a fi cel mai apropiat tinărului șalanger, pe care-l are în grijă de aproape 10 ani. Cu acesta, sau cu acesta, Kasparov a elaborat probabil un plan de bătălie amănunțit pentru a-l înfrunta pe marele său adversar. Fără îndoială, în acest plan a fost cuprinsă și acea adaptare de stil, care i-a permis să-l înfringă pe Korcinoi și Smislov cu armele

jocului tehnic, „à la manière de Karpov” cum s-ar spune. Un experiment reușit, care a făcut și face încă ecou în cercurile specialiștilor. Dar, rețineți ce spune antrenorul Vladimirov: „Principala calitate a lui Garri este aceea că în orice circumstanță, știe să rămînă pînă la urmă el însuși!”

Kasparov este în mare formă, pare evident. În formă fizică, de asemenea, fiindcă la el această latură a pregătirii este la loc de cinste. „În lumina posibilității unui meci lung, cum se anunță acesta, antrenamentul fizic este un factor important — spune șalangerul. Cea mai bună metodă, cred eu, este alergarea. Am făcut și mult înot, în această vară. Bunii mei antrenori mă asigură că în pregătirea mea generală nu există fisuri. Am toată încrederea în ei. Dar, în momentele grele, mai am un sprijin deosebit de prețios. Este mama mea!”

Iată amănunte, nu lipsite de pitoresc, dintre cele care au fost difuzate pe canalele de știri, sau acelea care au transpirat, prin indiscreția unora sau altora, pe sub ușile închise ale celor două tabere de antrenament.

Și încă ceva. Nu poate scăpa nimănui faptul că cei doi s-au evitat constant, drumurile lor nu s-au încrucișat și nici spadele. Nu numai în ultima perioadă, ci și mai înainte. Este chiar fără precedent ca adversarii dintr-un meci pentru campionatul mondial să nu se fi întîlnit decît de trei ori în întreaga carieră, așa cum este cazul pentru Karpov și Kasparov. Numai trei partide între ei și toate remize. Egalitate deplină și în antecedente: 1 1/2 — 1 1/2.

În meci — se știe acum — a fost cu totul altfel. Egalitatea a dispărut, făcînd loc dezastrului. Șalangerul n-a rezistat campionului, a fost net dominat. Pronosticurile dinaintea startului au fost flagrant contrazise de realitate. Dar ele devin, în acest context, cu atît mai interesante astăzi. Am consemnat mai jos cîteva opinii de referință, emise

de adevărați specialiști în materie. La început însă, au cuvîntul însăși protagoniștii luptei. Să-l ascultăm.

A. KARPOV: „Dintre marii maeștri aflați în prima linie, Kasparov a făcut un pas înaintea tuturor. Este cel mai reabil salanger pe care l-aș fi putut întîlni în acest meci. Sînt încrezător în forțele mele. Am atins acum vîrsta performanței maxime, care se spune că ar fi între 27 și 35 de ani. Deci, aș avea o rezervă de cel puțin doi ani, pînă la coborîș... Dar eu doresc să-l aflu cît mai mult, să zicem cu încă cinci ani în plus!”

G. KASPAROV: „M-am pregătit cu multă ambiție pentru meci. Numai anul trecut, cu antrenorii mei am analizat în amănunt peste 6 000 de partide ale marilor maeștri, bineînțeles și cele ale lui Karpov. Cred că am asupra lui un anume ascendent psihologic. Deși este banal de a repeta că mai greu se apără un titlu decît se cucerește, există un adevăr incontestabil în aceasta. Desigur Karpov are o mai mare experiență în meciuri, dar și eu mă descurc acum destul de bine în acest gen de întreceri. Stilul adversarului meu este mai rațional, poate mai solid, însă în pozițiile în care fantezia intră în joc, cred că îl sînt superior. În orice caz, meciul va fi lung, atît eu cît și Karpov pierdem foarte rar. Lupta ar putea dura în jurul a 28 de partide. Iar șansele noastre, zic eu, sînt egale...”

M. BOTVINNIK: „Garri Kasparov este singurul jucător care poate spera să-l detronizeze pe actualul campion. El are capacitatea necesară de a găsi la tablă căile de luptă cele mai bune împotriva desăvîrșitului joc pozițional al acestuia. Forța principală a lui Karpov rezidă în acel deosebit simț al pericolului, care-l face să găsească totdeauna la timp cea mai bună apărare. Dar Kasparov analizează foarte departe... Cînd frecvența școala mea de perfecționare, Garri s-a antrenat mult pentru a juca mereu prima mutare care-i vine în gînd, așa cum se spune că juca Alehin. Actualmente, el a depășit acest stadiu, este un jucător mai ponderat, de sinteză. Multă vreme, Karpov a suferit literalmente de faptul că nu avea un adversar pe măsură. Acum îl are!”

Turneele candidaților

Turul I (sferturi de finală): V. Koreinnoi - L. Portiseh 6-3 (4+1-4=); G. Kasparov - A. Beliavski 6-3 (4+1-4=); V. Smislov - R. Hübner 7-7 (1+1-12=); Z. Ribli - E. Torre 6-4 (3+1-6=)

Turul II (semifinale): G. Kasparov - V. Koreinnoi 7-4 (4+1-6=); V. Smislov - Z. Ribli 6½-4½ (3+1-7=)

Finala: G. Kasparov - V. Smislov 8½-4½ (4+0-9=)

O demonstrație Karpov

A. KARPOV - V. Koreinnoi (Turneul „Phillips and Drew” Londra, 1984) 1.Cf3,Cf6 2.c4,g6 3.Cc3,d5 4.d4,Ng7 5.Ng5,Ce4 6.e.d5.C:g5 7.C:g5.e6 8.Cf3.e.d5 9.e3.0-0, 10.b4,Ne6 11.Ne2,Cd7 12.0-0,f5 13.Te1,g5!! (Poate prea hazardat în fața campionului lumii...) 14.Te1,Rh3 15.Nd3,e6 16.b5,g4 17.Cd2,c5 18.d.c5.0:c5 19.Cb3,C:b3 20.a.b3,Te8 21.Ce2,T:c1 22.D:c1, Db6 23.Cf4,Ng8 24.g3,d4 25.Ne4, Te8 26.Db1,d:e3 27.T:e3,Dc5 28.De1,Nd4 (Nu 28...N:e4 29. b:c4,D:c4 30.Te8+ cu joc superior

pentru alb) 29.Te2 (2)...Te7?, N:f2+! 29...N:c4 30.b:c4,Tg8 31.Dc1,Te8 (Negru începe să nu mai aibe mutări) 32.Dc2,Ng7 33.Dd3,Dd4 (Nici acum nu merge 33...D:e4 din cauza aceluiași 34.Te8+) 34.D:f5,D:e4 35.Te7! (Pătrunderea decisivă) 35...Td8 36.Hg2 (Contra ultimei curse 36.T:g7,Td1+ 37.Rc2,Df1 mat!) 36...Db3 37.D:g4,Tg8+ (Criză de timp... Dar și 37...De8 38.Ch5! ar fi fost fără speranță; vezi diagrama) 38.Cg6+! (1-0).

V. SMISLOV: „Kasparov este un jucător care progresează foarte repede. În afara intuiției naturale pe care o are ca jucător, el este foarte concentrat și se pregătește cu minuțiozitate pentru fiecare confruntare. În plus, el a moștenit două calități de neîmlocuit pentru orice șahist de vîrf: o mare capacitate de muncă și o memorie prodigioasă”.

E. VLADIMIROV: „Elevul meu posedă o disciplină cerebrală și o stăpînire a nervilor cu totul ieșită din comun. Se spunea că Garri este un impulsiv la tablă. Nimic adevărat... El se dovedește un jucător capabil de autotrică și știe să renunțe la o decizie dacă analiza s-a dovedit falsă. Aceasta îl va ajuta foarte mult în meci.”

SIMULTANEAȘA TIMIȘBARA

B. LARSEN: „Karpov reputează victoriile sale impresionante cu mijloace tehnice simple, ceea ce atestă o uriașă forță practică. Va fi foarte greu de învins!”

R. HOLMOV: „Într-o luptă atît de dificilă, condiția fizică va conta foarte mult. Personal, mă îndoiesc că va putea Karpov, care a arătat deficiențe la acest capitol și în primul meci cu Koreinnoi, să reziste marelui efort la care-l va supune actualul salanger”.

NINA KARPOVA și KLARA KASPAROVA: Fiul meu va câștiga, fără nici o dificultate, meciul...

FL. GHEORGHIU: „Mulți vor să-l considere favorit pe Kasparov. Pot spune doar că dintre toți candidații actuali, el a fost singurul care ar fi

putut spera într-o victorie în fața campionului. Lupta va fi strânsă, diferența de scor minimă, de un punct sau maximum două puncte”.

ELISABETA POLIHRONIAD: „Pentru acest ciclu al campionatului mondial cred că principala șansă o are totuși deținătorul titlului. Karpov este un jucător cu o experiență mai mare, cu o tehnică a meciurilor mai bună. Ultimele rezultate îl arată în formă constant înaltă. Peste doi ani, însă, în ciclul următor, victoria nu-l poate scăpa lui Kasparov”.

EM. REICHER: „Cred că va învinge Karpov, deși aș dori să câștige Kasparov... Motivul principal al acestui pronostic este acela că Garri a arătat slăbiciuni în fața adversarilor cu o putere defensivă mare și capacitate de contrajoc, așa cum am avut ocazia să văd în partidele sale. Și așa cum aceste atuuri le posedă campionul, în cel mai înalt grad. Dau scorul 6-4 pentru Karpov și 22 de remize!”

P. ȘTEFANOV: „6-4 pentru Kasparov, în 25 de partide. Șalangerul aduce într-adevăr ceva nou în șah. Karpov pare să joace perfect, ca o mașină, dar Kasparov este mai mult decât o mașină, e uman, strălucitor...”

Prof. I. GUDJU: „Va învinge, foarte greu, Karpov”.

Nu ne-am putut reține de a face și o previziune proprie. Iată-o, este una de natură eclectică. Indiferent de rezultatul meciului, Karpov și Kasparov vor domina și în continuare lupta pentru campionatul mondial. Va câștiga Kasparov, urmează peste un an — conform regulamentului — meciul revanșă. Câștigă Karpov, automat învinsul său intră direct în meciurile candidaților din ciclul următor. Iar el, actualul șalanger, are în permanență o rezervă de 12 ani asupra campionului, un avans pe care nu i-l poate lua nimeni. Un avans „de aur”!

Acest ultim element, al virstelor, ne duce la încă o caracteristică notabilă a meciului Karpov-Kasparov, 1984. Campionul are 33 de ani, șalangerul 21, total 54. Va fi „cel mai tânăr meci” din istoria aproape centenară a campionatului mondial de șah.

Va fi totodată și al 31-lea meci pentru titlul mondial, din seria începută de W. Steinitz acum 98 de ani. Iar Kasparov ar putea fi campionul mondial cu nr. 13. O cifră care nu trebuie să-i poarte ghinion, nicidecum.

CÎND CITIȚI ACESTE RÎNDURI...

...meciul a și trecut, se pare, de momentul său decisiv. Dar Anatoli Karpov și Garri Kasparov se află în mijlocul unei bătălii necrutătoare și adesea insolită. O bătălie care așteaptă încă învingătorul.

august, 1984

KARPOV ȘI KASPAROV LUPTĂ PENTRU TITLU

Fără precedent, desfășurarea meciului Karpov-Kasparov ale cărui prime 20 de partide le și putem include în paginile Almanahului nostru. După un start fulgurent, reușind să ia un avans de 4-0 după numai 9 partide, campionul mondial Anatoli Karpov s-a văzut literalmente „blocat” de șalangerul Garri Kasparov, cu o serie incredibilă de remize, fără să mai poată marca nimic în plus. O luptă de uzură, în așteptarea oboselei sau greșelii adversarului, s-a instalat pe eșichierul întinării pentru titlul mondial și spectatorii se întreabă care dintre cei doi va claca primul. Până la răspunsul așteptat (care va devansa probabil ora cînd aceste pagini ies de sub tipar) iată mai jos setul de partide transmise din Moscova pe televiziunile agențiilor de presă.

Partida 1 APĂRAREA SICILIANĂ

Karpov

Kasparov

1.e4 c5 2.Cf3 e6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 d6 6.g4 h6 7.h4 Cc6 8.Tg1 h5 9.g:h5 C:h5 10.Ng5 Cf6 11.Dd2 Db6 12.Cb3 Nd7 13.0-0-0 a6 14.Tg3 Dc7 15.Ng2 Ne7 16.f4 0-0-0 17.Df2 Rb8 18.f5 Ce5 19. Nh3 Cc4 20.Cd2 C:d2 21.T:d2 Tc8 22.f:e6 N:e6 23.N:e6 f:a6 24.Dg1 Da5 25.Dd4 Dc5 26.Dd3 Dc4 27.De3 Ra8 28.a3 Dc6 29.e5 d:e5 30.D:e5 Thd8 31.Tgd3 T:c3 32.T:d3 Dh1+ 33.Cd1 Dg2 34.Td2 Dc6 35.Te2 Nd6 36.Dc3 Dd7. Remiză la propunerea lui Kasparov.

Partida a 2-a INDIANA DAMEI

Karpov

Kasparov

1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cf3 b6 4.g3 Nb7 5.Ng2 Ne7 6.0-0 0-0 7.d5 e:d5 8.Ch4 c6 9.c:d5 C:d5 10.Cf5 Cc7 11.Cc3 d5 12.e4 Nf6 13.Nf4 Nc8 14.g4 Cba6 15.Tc1 Nd7 16.Dd2 Cc5 17.e5 Ne7 18.C:e7+ D:e7 19.Ng5 De6 20.h3 Dg6 21.f4 f6 22.e:f6 g:f6 23.Nh4 f5 24.b4 f:g4 25.h:g4 Cd3 26.Tf3 C:c1 27.f5 Dg7 28.D:c1 Tae8 29.Dd2 d4 30.Ce2 Cd5 31.C:d4 Rh8 32.g5 Te4 33.Nf2 De5 34.Tg3 Tf4 35.f6 Ne8 36.b5 c5 37.Cc6 Da+ 38.Nf1 Tf5 39.g6 Ng6 40.T:g6 T5:f6 41.T:f6 D:f6 42.De1 Tg8+ 43.Rh2 Df4+ 44.Ng3 T:g3 45.D:g3 D:f1 46.Db8+ Rg7 47.Dg3+ Remiză prin repetare de mutări.

Partida a 3-a APĂRAREA SICILIANĂ

Karpov Kasparov

1.e4 c5 2.Cf3 e6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cc6 5.Cb5 d6
6.c4 Cf6 7.C1c3 a6 8.Ca3 Ne7 9.Ne2 0-0 10.
0-0 b6 11.Ne3 Nb7 12.Db3 Ca5 13.D:b6 C:e4
14.C:e4 N:e4 15.D:d8 N:d8 16.Tad1 d5 17.f3 Nf5
18.c:d5 e:d5 19.T:d5 Ne6 20.Td6 N:a2 21.T:a6
Tb8 22.Nc5 Te8 23.Nb5 Te6 24.b4 Cb7 25.Nf2
Ne7 26.Cc2 Nd5 27.Td1 Nb3 28.Td7 Td8 29.T:e6
T:d7 30.Te1 Tc7 31.Nb6 și negrul cedează.

Partida a 4-a INDIANA DAMEI

Karpov Kasparov

1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cf3 b6 4.g3 Na6 5.b3 Nb4+
6.Nd2 Ne7 7.Ng2 Nb7 8.Cc3 d5 9.c:d5 e:d5
10.0-0 0-0 11.Nf4 Ca8 12.Dc2 c5 13.Td1 Dc8
14.Ne5 Td8 15.Tac1 Ce4 16.Db2 De6 17.Cb5 Nf8
18.Nf4 De8 19.a4 Nc6 20.d:c5 b:c5 21.Ce5 N:b5
22.a:b5 Cb4 23.Db1 Cf6 24.Cc6 C:c6 25.b:c6 D:c6
26.Ng5 a5 27.N:f6 D:f6 28.N:d5 Ta7 29.Tc4 Db6
30.Dc2 Tad7 31.e4 Rh8 32.Rg2 f5 33.f3 g6 34.Tc3
Dc7 35.Tcd3 f:e4 36.f:e4 Ng7 37.Tc1 Tc8 38.Tf3
De5 39.Tcf1 Dd6 40.De2 Ta7 41.Dc3 De5 42.Tf2
a4 43.b:a4 T:a4 44.Tf7 Tb4, remiză.

Partida a 5-a APĂRAREA SICILIANĂ

Karpov Kasparov

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6
6.Nd2 e6 7.0-0 Ne7 8.f4 0-0 9.Rh1 Tc7 10.Nf3
Cc6 11.a4 Te8 12.Ne3 Tb8 13.Te1 Nd7 14.Dd3
C:d4 15.N:d4 e5 16.Na7 Tbc8 17.Ne3 Dc4 18.a5
h6 19.h3 Nf6 20.Nd2 Dd4 21.Ne3. Remiză la pro-
punerea lui Karpov.

Partida a 6-a GAMBITUL DAMEI

Kasparov Karpov

1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cf3 b6 4.g3 Na6 5.b3 Nb4+
6.Nd2 Ne7 7.Ng2 0-0 8.0-0 d5 9.Ce5 c6 10.Nc3
Cid7 11.C:d7 C:d7 12.Cd2 Tc8 13.e4 b5 14.Te1
d:c4 15.b:c4 Cb6 16.c:b5 c:b5 17.Tc1 Na3 18.Tc2
Ca4 19.Na1 T:c2 20.D:c2 Da5 21.Dd1 Tc7 22.Cb3
Db4 23.d5 e:d5 24.e:d5 Cc3 25.Dd4 D:d4 26.C:d4
C:a2 27.Cc6 Nc5 28.Nh3 Ta8 29.Nd4 N:d4
30.C:d4 Rf8 31.d6 Cc3 32.Cc6 Nb7 33.Ng2 Te8
34.Ce5 f6 35.d7 Td8 36.N:b7 f:e5 37.Nc6 Re7
38.N:b5 C:b5 39.T:e5+ R:d7 40.T:b5 Rc6 41.Th5
h6 42.Te5 Ta8 43.Ta5 Rb6 44.Ta2 a5 45.Rf1 a4
46.Re2 Rc5 47.Rd2 a3 48.Rc1 Rd4 49.f4 Re4
50.Rb1 Tb8+ 51.Ra1 Tb2 52.T:a3 T:h2 53.Rb1 Td2
54.Ta6 Rf5 55.Ta7 g5 56.Ta6 g4 57.T:h8 Tg2
58.Th5+ Re4 59.f5 Tf2 60.Rc1 Rf3 61.Rd1 R:g3
62.Re1 Rg2 63.Tg5 g3 64.Th5 Tf4 65.Re2 Te4+
66.Rd3 Rf3 67.Th1 g2 68.Th3+ Rg4 69.Th8 Tf4
70.Re2 T:f5 și albul cedează.

Partida a 7-a GAMBITUL DAMEI

Karpov Kasparov

1.d4 d5 2.c4 e6 3.Cf3 c5 4.c:d5 e:d5 5.g3 Cf6
6.Ng2 Ne7 7.0-0 0-0 8.Cc3 Cc6 9.Ng5 c:d4

10.C:d4 h6 11.Ne3 Te8 12.Db3 Ca5 13.Dc2 Ng4
14.Cf5 Tc8 15.C:e7+ T:e7 16.Tad1 De8 17.h3 Nh5
18.N:d5 Ng6 19.Dc1 C:d5 20.T:d5 Cc4 21.Nd4
Tc7 22.b3 Cb6 23.Te5 Dd7 24.De3 f6 25.Tc5
T:c5 26.N:c5 D:h3 27.Td1 h5 28.Td4 Cd7 29.Nd6
Nf7 30.Cd5 N:d5 31.T:d5 a6 32.Nf4 Cf8 33.Dd3
Dg4 34.f3 Dg6 35.Rf2 Tc2 36.De3 Tc8 37.De7 b5
38.Td8 T:d8 39.D:d8 Df7 40.Nd6 g5 41.Da8 Rg7 și
negrul cedează.

Partida a 8-a INDIANA NOUĂ

Kasparov Karpov

1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.g3 d5 4.Ng2 Ne7 5.Cf3 0-0
6.0-0 d:c4 7.Dc2 a6 8.D:c4 b5 9.Dc2 Nb7 10.Nd2
Ne4 11.Dc1 Nb7 12.Ne3 Cd5 13.Cc3 Cd7 14.Td1
Tc8 15.C:d5 Nd5 16.Ce1 c6 17.Cd3 Db6 18.Dc3
b4 19.Dd2 a5 20.Tdc1 Remiză la propunerea al-
bului.

Partida a 9-a GAMBITUL DAMEI

Karpov Kasparov

1.d4 d5 2.c4 e6 3.Cf3 c5 4.c:d5 e:d5 5.g3 Cf6
6.Ng2 Ne7 7.0-0 0-0 8.Cc3 Cc6 9.Ng5 c:d4
10.C:d4 h6 11.Ne3 Te8 12.Db3 Ca5 13.Dc2 Ng4
14.Cf5 Tc8 15.Nd4 Nc5 16.N:c5 T:c5 17.Ce3 Ne6
18.Tad1 Dc8 19.Da4 Td8 20.Td3 a6 21.Tf1 Cd4
22.C:c4 T:c4 23.Da5 Tc5 24.Db6 Td7 25.Td4 Dc7
26.D:c7 Td:c7 27.h3 h5 28.a3 g6 29.e3 Rg7
30.Rh2 Tc4 31.Nf3 b5 32.Rg2 T7c5 33.T:c4 T:c4
34.Td4 Rf8 35.Ne2 T:d4 36.e:d4 Re7 37.Ca2 Nc8
38.Cb4 Rd6 39.f3 Cg8 40.h4 Ch6 41.Rf2 Cf5
42.Cc2 f6 43.Nd3 g5 44.N:f5 N:f5 45.Ce3 Nb1
46.b4 g:h4 47.Cg2 h:g3+ 48.R:g3 Re6 49.Cf4+ Rf5
50.C:h5 Re6 51.Cf4+ Rd6 52.Rg4 Nc2 53.Rh5 Nd1
54.Rg6 Re7 55.C:d5+ Re6 56.Cc7+ Rd7 57.C:a6
N:f3 58.R:f6 Rd6 59.Rf5 Rd5 60.Rf4 Nh1 61.Re3
Rc4 62.Cc5 Nc6 63.Cd3 Ng2 64.Ce5+ Rd5 65.Cg6
Rc4 66.Ce7 Nb7 67.Cf5 Nd5 68.Cd6+ Rb3
69.C:b5 și negrul cedează.

Partida a 10-a INDIANA DAMEI

Kasparov Karpov

1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Vf3 b6 4.Cc3 Nb7 5.a3 d5
6.c:d5 C:d5 7.e3 Cd7 8.Nd3 C5f6 9.e4 c5 10.d5
e:d5 11.e:d5 Nd6 12.0-0 0-0 13.Ng5 Dc7 14.Nf5
a6 15.Dd2 Remiză la propunerea lui Kasparov.

Partida a 11-a INDIANA NOUĂ

Karpov Kasparov

1.Cf3 Cf6 2.c4 b6 3.g3 c5 4.Ng2 Nb7 5.0-0 g6
6.b3 Ng7 7.Nb2 0-0 8.e3 e6 9.d4 Dc7 10.Cc3
Ca6 11.De2 d5 12.Tf1 Tf8 13.Tac1 d:c4 14.b:c4
Tac8 15.Cb5 Ne4 16.a3 Cb8 17.d:c5 b:c5 18.Ne5
Ce8 19.N:g7 R:g7 20.Ce5 N:g2 21.R:g2 f6 22.Cd3
Cc6 23.Cc3 Cd6 24.Ca4 Ce5 25.C:e5 f:e5 26.Cc3
Db7+ 27.Df3 D:f3+ 28.R:f3 Tb8 29.Tb1 e4+ 30.Re2
T:b1 31.T:b1 Rf6 32.Td1 Re5 33.Cb5 Td7 34.g4
h6 35.a4 a6 36.C:d6 T:d6 37.Tb1 Td3 38.f4+ Rf6
39.Tb6 Tc3 40.T:a6 Tc2+ 41.Rd1, remiză.

Partida a 12-a
GAMBITUL DAMEI

Kasparov

Karpov

1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cf3 d5 4.Cc3 Ne7 5.Ng5 h6
6.Nh4 0-0 7.e3 b6 8.Ne2 Nb7 9.N:16 N:f6 10.c:d5
e:d5 11.b4 c5 12.b:c5 b:c5 13.Tb1 Nc6 14.0-0
Cd7 15.Nb5 Dc7 16.Dd2 Tfd8 17.Ttc1 Tab8
18.N:c6 T:b1 19.C:b1 D:c6 20.d:c5 C:c5 21.Dc2
Remiză la propunerea lui Kasparov

Partida a 13-a
DEȘCHIDAREA RETI

Karpov

Kasparov

1.Cf3 Cf6 2.c4 b6 3.g3 c5 4.Ng2 Nb7 5.0-0 g6
6.Cc3 Ng7 7.d4 c:d4 8.C:d4 N:g2 9.R:g2 0-0
10.e4 Dc7 11.b3 C:e4 12.C:e4 De5 13.Df3 D:d4
14.Na3 Cc6 15.Tad1 De5 16.T:d7 Da5 17.N:e7
Ce5 18.Dd1 C:d7 19.D:d7 D:a2 20.N:f8 T:f8
21.Te1 D:b3 22.Cd6 Dc3 23.Te7 Df6 24.Ce4 Dd4
25.D:d4 N:d4 26.Td7 Ng7 27.T:a7 h6 28.Tb7 Nd4
29.Td7 Ng7 30.h4 f5 31.Cd2 Tf6 32.Tc7 Te8
33.Rf3 Nf6. Remiză la propunerea lui Kasparov.

Partida a 14-a
INDIANA DAMEI

Kasparov

Karpov

1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cf3 b6 4.g3 Na6 5.b3 Nb4+
6.Nd2 Ne7 7.Ng2 0-0 8.0-0 d5 9.c:d5 C:d5
10.Cc3 Cd7 11.C:d5 e:d5 12.Tc1 c5 13.d:c5 b:c5
14.Ce1 Cb6 15.a4 Tc8 16.a5. Remiză la propunerea
lui Kasparov.

Partida a 15-a
INDIANA NOUĂ

Karpov

Kasparov

1.Cf3 Cf6 2.c4 b6 3.d4 e6 4.g3 Na6 5.b3 Nb4+
6.Nd2 Ne7 7.Ng2 0-0 8.0-0 d5 9.c:d5 C:d5
10.Cc3 Cd7 11.C:d5 e:d5 12.Tc1 Te8 13.Tc2 c5
14.Te1 Nb7 15.Ne3 a5 16.Dc1 a4 17.Td1 a:b3
18.a:b3 Nf6 19.Ce1 h6 20.Nf3 Dc7 21.Dd2 Ta3
22.Tb1 Td8 23.d:c5 C:c5 24.Db4 d4 25.N:d4 T:b3
26.T:b3 T:d4 27.D:b6 C:b3 28.Tc7 Td7 29.T:b7
T:b7 30.D:b7 Cd4 31.Rf1 D:b7 32.N:b7 Cf5
33.Cd3 Nc3 34.a3 g5 35.g4 Cd6 36.Nf3 Rg7
37.Re2 Rf6 38.h3 Re7 39.Nd5 Rf6 40.Cc5 Re7
41.Ca4 Na5 42.Cc5 Nb6 43.Ca6 Na5 44.Cb8 Nc3
45.Cc6+ Rd7 46.Rd3 Ne1 47.Ce5+ Re7 48.Re2
Nc3 49.Cf3 Na5 50.Nb3 Nb6 51.Ce5 Nc5 52.Rd3
Nb6 53.Nd5 Nc5 54.Rc3 Re8 55.Rb3 Re7 56.Ra4
Nb6 57.Rb4 Re8 58.Cc6 Rd7 59.Rc3 Re8 60.Rd3
Nc5 61.Re2 Rf8 62.Rf3 Na3 63.Nb3 Nc5 64.Ce5
Re7 65.Cd3 Nb6 66.Cb4 Nc5 67.Cd5+ Rf8 68.Nc2
Na7 69.h4 Rg7 70.h5 Nc5 71.Re2 Cc4 72.Nf5 Cb6
73.Cc3 Nb4 74.Cb5 Rf6 75.Nc2 Cc4 76.Cd4 Nc5
77.Cf5 Cd6 78.Cg3 Re5 79.Cf1 Nb4 80.Ch2 Rf6
81.Nb3 Nc5 82.Cf3 Nb6 83.Rd3 Nc5 84.Nc2 Re6
85.Cg1 Re5 86.Ce2 Nb6 87.Nb3 Nc5 88.Cc3 Rf6
89.Cd5+ Re6 90.f4 g:f4 91.g5 f:e3 92.g:h6 e2
93.Cf4+ Re7 Remiză la propunerea lui Karpov.

Partida a 16-a
INDIANA NOUĂ

Kasparov

Karpov

1.d4 Cf4 2.c4 e6 3.Cf3 b6 4.g3 Na6 5.b3 Nb4+
6.Nd2 Ne7 7.Ng2 c6 8.Nc3 d5 9.Cbd2 Nb7 10.Ce5

0-0 11.e4 Ca6 12.0-0 c5 13.e:d5 e:d5 14.Te1
c:d4 15.N:d4 Cc5 16.Cg4 d:c4 17.C:c4 Ng2
18.R:g2 C:g4 19.D:g4 Nf6 20.Tad1 N:d4 21.T:d4
Dc7 22.Cd6 Ce6 23.T:e6 h5 24.De4 f:e3 25.D:e6+
Rh7 26.Td5 g6 27.Ce4 Tad8 28.Cg5+ Rg7 29.De4
Tf8 30.Dd4+ Rg8 31.T:d8 T:d8 32.Df6 Td6
33.Df4 Dc6+ 34.Rh3 Dd7+ 35.Rg2 Dc6+ 36.Rh3
Dd7+ 37.Rg2 Remiză prin șah etern.

Partida a 17-a
GAMBITUL DAMEI

Karpov

Kasparov

1.Cf3 d5 2.d4 Cf6 3.c4 e6 4.Cc3 Ne7 5.Ng5 h6
6.Nh4 0-0 7.e3 b6 8.Ne2 Nb7 9.0-0 Cbd7
10.Tc1 c5 11.Ng3 a6 12.c:d5 C:d5 13.C:d5 N:d5
14.d:c5 C:c5 15.b4 Ce4 16.Nc7 De8 17.a3 a5
18.Nd3 a:b4 19.a:b4 N:b4 20.N:e4 N:e4 21.Dd4
N:f3 22.D:b4 Ne2, remiză.

Partida a 18-a
INDIANA NOUĂ

Kasparov

Karpov

1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cf3 b6 4.g3 Na6 5.b3 Nb4+
6.Nd2 Ne7 7.Ng2 c6 8.Nc3 d5 9.Cbd2 Cbd7
10.0-0 0-0 11.Te1 c5 12.e4 d:e4 13.C:e4 Nb7
14.Cf5 c:d4 15.N:d4 Dc7 16.C:f6+ N:f6 17.N:b7
D:b7 18.Ce4 N:d4 19.D:d4 Tad8 20.Tad1 Da8
21.Dc3 Cb8, remiză.

Partida a 19-a
GAMBITUL DAMEI

Karpov

Kasparov

1.Cf3 d5 2.d4 e6 3.c4 Cf6 4.Cc3 Ne7 5.Ng5 h6
6.N:f6 N:f6 7.Dd2 Cc6 8.e3 0-0 9.Tc1 a8 10.Ne2
d:c4 11.N:c4 e5 12.d5 Ca7 13.Dc2 Cb5 14.C:b5
a:b5 15.Nb3 e4 16.Cd4 N:d4 17.e:d4 c6 18.d:c6
D:d4 19.0-0 b:c6 20.D:c6 Nd7 21.Dd5 D:d5
22.N:d5 Ta6 23.Tfd1 Ne6 24.a3 Nd5 25.T:d5 Tb8
26.Td4 Ta4 27.Tcd1 Tc8 28.Rf1 Tc2 29.Td2 T:d2
30.T:d2 Tc4 31.Re2 b4 32.Rd1 a3 33.b:a3 Ta4
34.Ta2 f5 35.Rc2 f4 36.Rb3 Td4 37.Ta1 Rf7 38.a4
e3 39.Rc3 Td8 40.f:e3 f:e3 41.Te1 Ta8 42.Rb3
Tb8+ 43.Rc2 Ta8 44.Tf1+, remiză.

Partida a 20-a
DEȘCHIDAREA ENGLEZĂ

Kasparov

Karpov

1.Cf3 Cf6 2.c4 b6 3.g3 c5 4.Ng2 Nb7 5.0-0 g6
6.Cc3 Ng7 7.d4 c:d4 8.C:d4 N:g2 9.R:g2 0-0
10.e4 Dc7 11.b3 C:e4 12.C:e4 De5 13.Df3 D:d4
14.Tb1 De5 15.Nf4, remiză.

Pentru a treia oară MAIA CIBURDANIDZE

Luptă aspră pe tabla cu 64 pătrate pentru cununa de cea mai bună șahistă a lumii. La Volgograd, după o lună și jumătate de întrecere, **Maia Ciburdanidze** își păstrează însemnele de campioană mondială, învingând-o pe **Irina Levitina** la 3 puncte distanță. Evoluția scorului a fost de-a dreptul insolită. Levitina a luat conducerea după primele trei partide (2—1), a fost egalată imediat (2—2), ca apoi să facă din nou un pas înainte la trecerea în a doua jumătate a meciului (4,5—3,5). De aici, însă, Maia s-a dovedit irezistibilă. Căștigând consecutiv partidele a 9-a și a 10-a, cu un „respiro” de o singură remiză în a 11-a, pentru a marca apoi din nou două puncte la rând, ea și-a asigurat totalul de 8 p care-i era necesar pentru a-și păstra titlul. Șalangeră avea nevoie de o jumătate de punct mai mult... L-a făcut și pe acesta tot campioana, iar la 8,5—5,5 arbitrii au consfințit încheierea disputei.

Pentru a treia oară consacrată lideră a șahului mondial feminin, excelenta jucătoare gruzină este acum în vîrstă de 23 de ani. A cucerit titlul acum șase ani, întrecînd-o pe nu mai puțin faimoasa **Nona Gaprindașvili**, cu 8,5—6,5. Și l-a apărut apoi, în 1981, în fața **Nanei Aleksandria**, cu care termina la egalitate (8—8). Iar de data aceasta, învinge confortabil pe ambițioasa leningradeancă **Irina Levitina**, câștigătoare a turneului candidaților, în care evoluase și marea maestră româncă **Margareta Mureșan**.

Maia Ciburdanidze este originară din Kutaisi, născută la 17 ianuarie 1961. Joacă șah de la vîrsta de 7 ani, a devenit maestră internațională la 13 ani, campioană a Uniunii Sovietice și mare maestră la 16 ani, campioană mondială la 17 ani. O carieră șahistă, cu adevărat, fără precedent.

Publicăm în continuare partidele meciului Ciburdanidze—Levitina care ne-au parvenit pînă la intrarea acestor pagini în sala de montaj.

Partida 1

Levitina Ciburdanidze

INDIANA NOUĂ

1.d4,Cf6 2.Cf3,e6 3.g3,b6 4.Ng2,Nb7 5.c4,Ne7 6.Cc3,Ce4 7.Nd2,d5 8.c:d,e:d 9.Da4+,Nc6 10.Db3,0—0 11.Nf4,Nb7 12.0—0,C:c3 13.b:c,Cc6 14.Tad1,Te8 15.Tfe1,Ca5 16.Dc2,Dc8 17.Ce5,Nd6 18.Nf3,f6 19.Cd3,Nf8 20.Nc1,Dd7 21.Cf4,Cc4 22.Ng2,Df7 23.Nh3,Nc8 24.Ng2,Nb7 25.Nh3,Nc8 26.Ng2 remiză

Partida a 2-a

Ciburdanidze Levitina

APĂRAREA FRANCEZĂ

1.e4,e6 2.d4,d5 3.Cc3,Nb4 4.a3,N:c3+ 5.b:c,d:e 6.Dg4,Cf6 7.D:g7,Tg8 8.Dh6,Tg6 9.Dd2,Cc6 10.Ce2,b6 11.Cf4,Tg8 12.Nb5,Nb7 13.c4,a6 14.Na4,Cd7 15.Nb2,Ca5 16.Dc3,Da5 17.Nc1,Nc6

18.N:c6,C:c6 19.d5,Cce5 20.Nd2,Df5 21.h3,h5 22.0—0—0,0—0—0 23.Ne3,Cc5 24.N:c5,D:f4+ 25.Ne3,Df5 26.c5,b:c 27.Da5,T:d5 28.D:a6+,Rd7 29.Da4+,Re7 30.Da5, remiză

Partida a 3-a

Levitina Ciburdanidze

INDIANA NOUĂ

1.d4,Cf6 2.Cf3,e6 3.g3,b6 4.Ng2,Nb7 5.c4,Ne7 6.Cc3,Ce4 7.Nd2,d5 8.c:d,e:d 9.Da4+,Dd7 10.D:d7+,C:d7 11.Cb5,C:d2 12.C:d,Rd8 13.0—0,a6 14.Cc3,Cf6 15.Tfe1,Rc8 16.Tac1,Rb8 17.a3,Td8 18.e3,Ce8 19.Cf3,f6 20.Ted1,Cd6 21.Ce1,Ce4 22.Cd3,C:c3 23.T:c3,Nd6 24.b4,Ra7 25.a4,Te8 26.Tb1,Tad8 27.a5,b5 28.Cc5,N:c5 29.T:c5,Rb8 30.Nf3,Td6 31.Tbc1,Te7 32.Rg2,Rc8 33.h4,Rd8 34.h5,h6 35.Ng4,Na8 36.Nf5,Nb7 37.Rf3,Na8 38.Rf4,Nb7 39.T5c3,Na8 40.Tc5,Nb7 41.T5c3 (mutarea secretă la întreruperea partidei) 41...c6 42.f3,Rc7 43.g4,Rb8 44.T1c2,Rc7 45.Tc1,Rb8 46.Tc5,Rc7 47.T5c2,Rb8 48.Td2,Rc7 49.e4,d:e 50.f:e,Rb8 51.Tc5,Td8 52.Td3,Td6 53.Td2,Td8 54.Td3,Td6 55.Td1,Td8 56.Td2,Td6 57.Td3,Td8 58.e5,Ra7 59.Re3,Rb8 60.Ne4,Te6 61.Tdc3,Rc7 62.Tc1,Tde8 63.Nd5,Td6 64.Rf4,g5+ 65.h:g6,f:e+ 66.d:e,T:g6 67.Ne4,Tf8+ 68.Rg3,Tg7 69.Th1,Nc8 70.T:c6+Rb8 71.Tg6,Te7 72.Th:h6,Tf1 73.Th8 și negrul cedează.

Partida a 4-a

Ciburdanidze Levitina

APĂRAREA FRANCEZĂ

1.e4,e6 2.d4,d5 3.Cd2,a6 4.Cg3,c5 5.e:d,e:d 6.Ne2,c:d 7.0—0,Nd6 8.Cb3,Cc6 9.Cb:d4,Cge7 10.C:c6,b:c 11.c4,0—0 12.Nd3,d:c 13.N:c4,Nf5 14.b3,Cg6 15.Nb2,Nf4 16.De1,Ch4 17.Dc3,C:f3+ 18.D:f3,Dg5 19.D:c6,Tac8 20.Df3,Ng4 21.Dd5, D:d5 22.N:d5,Tc2 23.Na3,Td8 24.Ne4,Ta2, 25.Tfe1,Tdd2 26.T:e2,N:e2 27.g3,N:e2 28.Tc1,g5 29.Tc8+,Tg7 30.Nf8+ și negrul cedează

Partida a 5-a

Levitina Ciburdanidze

APĂRAREA FRANCEZĂ

1.d4,Cf6 2.Cf3,d5 3.c4,e6 4.Cc3,Ne7 5.Ng5, Cbd7 6.e3,0—0 7.Tc1,b6 8.c:d,e:d 9.Nb5,Nb7 10.0—0,c6 11.Na4,Tc8 12.De2,Ce4 13.Nf4,C:c3 14.T:c3,c5 15.Td1,c4 16.Tcc1,Cf6 17.Ce5,a6 18.Nc2,b5 19.Nf5,Ta8 20.b3,g6 21.Nb1,Ch5 22.Nh6,Cg7 23.b:c,b:c 24.Df3,Dc7 25.a4,f6 26.Cg4,De6 27.e:d,N:d5 28.Dh3,Nb4 29.a3,Na5 30.N:g7,R:g7 31.Dh6+,Rg8 32.Ce3,Ta7 33.h4,f5 34.Na2,Tc8 35.C:d5,D:d5 36.De3,Tac7 37.Tc2,De4 38.D:e4,f:e 39.Tdc1,Rg7 40.T:c4,T:c4 41.T:c4 remiză

Partida a 6-a

Ciburdanidze Levitina

APĂRAREA FRANCEZĂ

1.e4,e6 2.d4,d5 3.Cd2,a6 4.Cg3,c5 5.e:d,e:d 6.Ne2,Cf6 7.0—0,Ne7 8.d:c,N:c5 9.Cb3,Na7 10.Ng5,0—0 11.c3,Te8 12.Dc2,h6 13.Nh4,Cbd7 14.Tad1,Db6 15.Rh1,Cf8 16.N:f6,D:f6 17.T:d5,Cg6 18.Td2,Cf4 19.Cfd4,C:e2 20.T:e2,Nd7 21.Tfe1, T:e2 22.T:e2,a5 23.De4,Te8 24.Df3,T:e2 25.D:e2, a4 26.Cd2,N:d4 27.c:d,D:d4 28.Cf3,Dd5 29.a3,Nc6 30.Rg1,Dc5 31.h3,Nf3 32.g:f,Dc1+ 33.Rg2,Dg5+ 34.Rf1,Dc1+ 35.Rg2,Dg5+ 36.Rf1,Dc1+, remiză

Cînd trebuie să alegi între soție și... minicomputerul de șah

Într-un interviu acordat în urmă cu patru ani, scriitorul umorist israelian Ephraim Kishon și-a mărturisit pasiunea pentru șah și jocul cu calculatoarele. Am acesă mai multe microcalculatoare de șah, a arătat el. De ce are nevoie de mai mulți roboți șahiști? Răspunsul l-a dat ulterior într-un foileton în care a povestit, în manieră proprie, primele sale legături cu un jucător electronic, adus în dar de unchiul Egon din America...

„Dragostea mea pentru șah din tinerețe a renăscut văzînd cu ochii. Orice scriitor satiric decent iubeste cel puțin o dată în viață șahul. Cîndva prin anii '40, am scris chiar un remarcabil de gros manual de șah și eram pe cale să devin un împătimit cînd Adolf a intervenit și mi-a atras atenția asupra altor aspecte ale culorilor alb și negru.

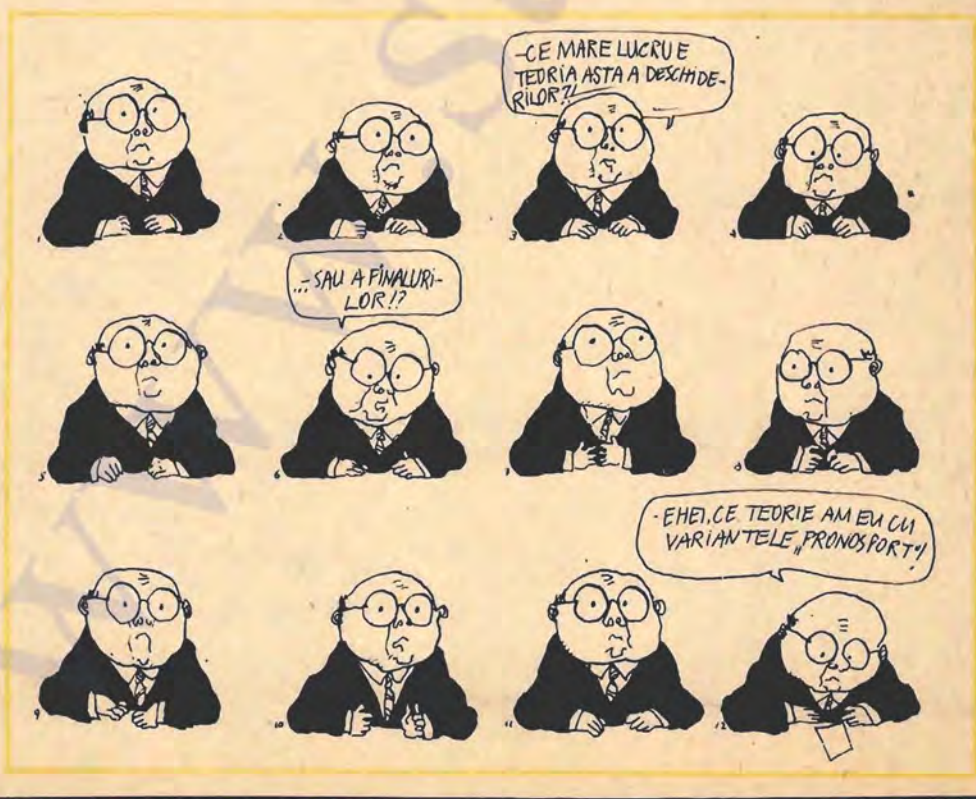
Ca să fiu scurt, l-am expedit pe unchiul Egon și de atunci am preluat cutia magică 36 de ore

pe zi. De obicei, începeam să jucăm dimineața în timp ce mă bărbieream și terminam cîteva minute după ce mă culcam în pat cu cutia în brațe...

...Nevasta mea crede că sînt un mincinos. Ea e geloasă desigur. Tot ce știe despre șah e yoga și iaurt. Ceea ce face ea o partidă cu calculatorul să fie atît de plăcută este faptul că li poți schimba discret nivelul mental la care joacă. El funcționează la zece nivele. La întîiul gîndește numai o secundă și joacă ca un nătîng. La nivelul zece își calculează mutările o oră și, categoric e un uoigaș. În general îl fixezi la nivelul trei. De ce să-l obosești? Dacă devine obraznic și încearcă să-mi joace mecheriile care l-au învățat aia din Chicago atunci îl degradez în rang și eu un zîmbet pe buze îl fac mat pe micul idiot. E un aranjament foarte uman... Și în plus pot să-mi retrag mutarea cînd vreau, dacă am făcut o greșală. El nu poate face asta. De ce? pentru că Omul e încă mai puternic decît Mașina.

...Soția mea m-a anunțat săptămîna trecută că trebuie să aleg între ea și „prostul ăsta de calculator”. Un adevărat ultimatum: pleacă și se duce la tatăl ei. Dar eu nu mă urnesc. Am urmărit lansarea primei rachete pe Lună, am trăit în pace cu televiziunea color, am reușit să pătrund principiul fermoarului și să înțeleg într-un fel chiar cum funcționează un computer... Dar ăsta se bazează pe ture, dă mat, mat! Mîntea govăie. Cum flăcăile poate o cutie dreptunghiulară să știe că dacă-și mută caii spre centru regina va trebui să se retragă, regele va fi atacat după trei mutări de nebul și nu va mai putea face rocada? Întreb doar atît: Cum au dat ei asemenea date computerului?

...Acum cred că îmi voi cumpăra un al doilea calculator de șah și îmi voi realiza un vis: îi voi lăsa pe cei doi să joace între ei și eu voi fi liber să mă duc și să-mi văd nevasta și copiii...

Marii maeștri se destăinuie **ANATOLI KARPOV:**

**„Stegulețul ceasului de
control mă hipnotiza...”**

**UN PRILEJ
RAR
DE A LUA
CONTACT
CU MODUL DE
GÎNDIRE
AL UNUI
CAMPION
MONDIAL**

● „NU RISC NICIODATĂ ÎN MANIERA ÎN CARE RISCĂ, DE PILDĂ, LARSEN” ● O MUTARE SECREȚĂ PĂSTRATĂ PENTRU „DUELUL SPANIOL” CU GLIGORICI ● CE ÎNSEAMNĂ SĂ PREVEZI VIITORUL UNEI POZIȚII ● O PARTIDĂ CARE A TREBUIT SĂ FIE CÎȘTIGATĂ... A DOUA OARĂ ● „GÎNDURILE NEGRE” POT EXPLICA REZULTATUL UNEI PARTIDE?

„— Unii jucători au vise șahiste. Vi se întâmplă și dv. să analizați în somn o partidă?”

Cînd i-am pus această întrebare lui Anatoli Karpov — în vara anului 1983, în avionul care-l readucea de la Timișoara, unde dăduse un simultan foarte reușit, la București — campionul mondial a răspuns negativ. Nu m-am mai gîndit la răspunsul său pînă în ziua cînd am citit prefața lui Mihail Tal la cartea „Anatoli Karpov. Parties choisies 1969—1979”, Moscova, 1981. Amintind de partida jucată cu Tolea la internaționalul din Leningrad, 1973, marele maestru din Riga povestește că după întrerupere, la numai cîteva mutări de la reluarea jocului, s-a convenit asupra remizei. „Analizînd împreună partida, arată Tal, Karpov mi-a indicat o resursă curioasă: 44.f4! Este o mutare pe care Anatoli a vădeut-o în vis...” În avion, în timpul interviului, Karpov uitase pe-sesme de acest episod!

Cartea campionului mondial oferă o posibilitate de studiu extrem de valoroasă pentru cei ce escaladează măiestria sportivă. Campionul a selectat 61 dintre cele mai bune și mai interesante partide ale sale (inclusiv una pierdută!) și le-a comentat pe larg, examinînd în amănuntime desfășurarea lor — excelente lecții de tactică și strategie. Analizele sînt remarcabile, arată profunzimea jocului său: mutări care la prima vedere nu spun nimic jucătorului obișnuit devin, în urma lecturii notelor lui Karpov, componente clare ale unor planuri inspirate și ascunse. Cititorii cărții au prilejul rar de a pătrunde în modul de a gîndi al unui campion mondial. Nu în puține rînduri, însemnările sale au și valoarea unor confesiuni făcute unor prieteni.

Redăm în continuare fragmente din cartea campionului mondial.

„NU A FOST O ANALIZĂ DE LABORATOR!”

Sînt dator o explicație. Unii comentatori îmi reproșează uscăciunea stilului, raționalismul, simțul practic. Da, sînt practic și jocul meu se bazează în mare parte pe tehnică. Mă strădîu să joc șah „după reguli” și nu risc niciodată în maniera în care riscă, de exemplu, Larsen. Cu albul, caut încă de la primele mutări să obțin superioritatea, cu negrul încerc în primul rînd să egalez poziția. Dar, dintre mai multe soluții posibile, eu nu o aleg pe cea mai simplă, ci pe cea mai rațională. În prezența mai multor continuări de valoare egală, alegerea mea depinde de adversar. Astfel, cu Tal, prefer pozițiile simple, care nu corespund gustului său, în timp ce cu Petrosian încerc să complic jocul. Dar dacă văd unica soluție bună, atunci o urmez fără ezitare indiferent cine îmi este adversar. Eu simt, de altfel, că în ultimul timp stilul meu suferă unele modificări.

...Să revin la partida noastră (Karpov-Polugaevski, a șasea partidă a meciului de la Moscova din 1974: 1.e4, c5 2.Cf3, d6 3.d4, c:d4 4.C:d4, Cf3 5.Cc3, a6 6.Ne2, c5 7.Cb3, Ne7 8.0—0, Ne6, 9.f4, Dc7 10.a4, Cbd7 11.Rh1, 0—0 12.Ne3, e:f4 13.T:f4, Ce5 14.a5, Cf4 15.Tf1, Nf6 16.Cd5, N:d5 17.D:d5). Ideea sacrificiului a doi pioni mi-a venit în cursul partidei. Toată lumea spunea că e vorba de o analiză de laborator. Dar, „dumnezeu mi-e martor”, a fost o pură improvizație. Decizia de atunci mă sperie și astăzi. Aș fi putut juca și 17.e:d5; în acest caz, după 17...Cc4 18.N:c4, D:c4, albul nu ar fi putut spera la nici un avantaj din deschidere.

(Partida a continuat 17...D:c2 — negrul a ezitat o oră înainte de a lua pionul, temîndu-se că sacrificiul se justifică în urma analizelor de acasă ale lui Karpov — 18.Cd4, D:b2 19.Tab1, Dc3 20.Cf5, Dc2 21.Tbe1, Ce5 22.C:d6, Cd8 23.N:d3 C:d3 24.Td1, Cb4 25.D:b7, Tab8 26.Da7, Dc6 27.Nf4, Tba8 28.Df2, Tad8 29.Dg3, Dc3 30.Tf3, Dc2 31.Tdf1, Nd4 32.Nh6, Ce6 33.Cf5, Db2 34.Nc1, Db5 35.Cb6+, Rh8 36.C:f7+, T:f7 37.T:f7, Nf6 38.Df2, Rg8 39.T:f6, g:f6, 40.D:f6 și negrul cedează).

„PARTIDELE ALBE” ÎMPOTRIVA LUI GLIGORICI

...Se întîmplă că toate partidele mele „albe” împotriva lui Gligorici se transformă într-un „duel spaniol”. Și, de fiecare dată, marele maestru iugoslav alege varianta care începe cu aceste mutări (1.e4, e5 2.Cf3, Ce6 3. Nb5, a6 4.Na4, Cf6 5.0—0, Ne7 6.Te1, b5 7.Nb3, 0—0 8.c3, d6 9.h3, Cb8). De observat că acest jucător remarcabil, legendă vie a șahului iugoslav, de mai multe ori candidat la titlul de campion al lumii, are cu negrele cel mai restrîns reperoriu de deschideri în comparație cu cei mai buni mari maeștri din timpurile noastre și poate și din alte timpuri. Că răspuns la 1.e4, el nu joacă de mulți ani decît partida spaniolă iar la 1.d4 utilizează în mod invariabil Indiana veche (10.d4). În prima noastră partidă disputată la San Antonio în 1972, am ales modesta continuare 10.d3. La interzonalul din Leningrad am schimbat „placa” și am jucat 10.d4. Am câștigat ambele partide. După aceea am făcut o remiză la Portoroz, 1975 (Gligorici a jucat atunci magnific și s-a clasat pe locul doi). Și iată că acum (Milano 1975), adversarul meu pare dispus să joace din nou această variantă. Ei bine, intențiile noastre coincid. (10.d4, Cbd7 11.Cbd2, Nb7 12.Ne2, Tf8 13.Cf1, Nf8 14.Cg3, g6 15.a4, e5 16.d6, Cb6). Totul coincide. Era la fel ca la Portoroz, cînd am continuat cu 17.Cd2 și n-am obținut din deschidere nimic tangibil; partida s-a încheiat repede prin remiză. Atunci, chiar în cursul partidei, am găsit o idee interesantă — Dc2, dar m-am decis să recurg la această continuare cu un alt prilej, mai important pe plan sportiv. Să fim sinceri, mulți jucători fac la fel. La Portoroz, în momentul partidei cu Gligorici, eu aveam aproape asigurat locul întîi și nu eram atît de avid de victorie. La Milano, în schimb, ne găseam față în față într-o luptă deosebit de aspră pentru unul din cele patru jocuri „fericite” care permiteau continuarea disputei pentru victoria finală în turneu (17.Dc2, C:a4 18.N:a4, b:a4 19.T:a4). Făcînd bilanțul luptei din deschidere trebuie notat că albul a stabilit un centru solid și că pionul d5, în cazul străpunerii f7—f5, poate fi protejat prin avansarea c3—c4; în tabăra neagră s-a creat o insulă — pionul a6 — și, plecînd de aici, punctele slabe a5, c4 care ar putea fi perfect ocupate de către cal (Cf3—d2, c4—a5). E adevărat că negrul are ambii nebuni, dar în astfel de poziții aceasta e

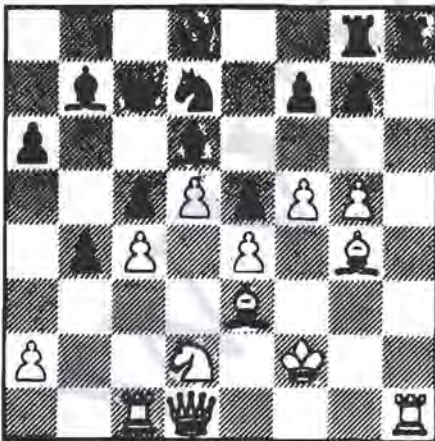
mai degrabă un inconvenient decât un avantaj. Nebunul regelui este închis de către propriii săi pionii, „ca în Indiana veche”, dar, spre deosebire de această deschidere, acum e mult mai dificil de introdus în joc. Negrul are mare nevoie de nebunul său de alb, dar mai degrabă pentru apărarea pionilor și a cimpurilor sale slabe decât pentru a conduce operațiuni active, reduse ca urmare a formării unei puternice formații în „triunghi” a pionilor albi. Planurile imediate ale albului prevăd dublarea turnurilor pe coloana semideschisă a, transferul calului pe e4 și, eventual, minarea punctului întărit c5 prin mijlocirea lui b2—b4. Negrul trebuie să schimbe planul și să exercite presiune pe coloana semideschisă b cu scopul de a încerca împingerea pionului a sau chiar străpungerea fundamentală f7—f5...

Continuarea partidei: 19...Ng7 20.e4, Ne8 21.Nd2, Tb8 22.Tb1, Te7 23.Ce1, Teb7 24.Cd8, Tb8 25.Tb1, Ce8 26.Nc8, Dh4 27.T4a3, f6 28.Ne1, De7 29.T:b3, T:b3 30.Ce1, Tb8 31.Cd8, Tb8 32.f3, Dg5 33.Rh2, Cf6 34.De2, Tb8 35.b4, f:e4 36.C:e4, C:e4 37.f:e4, De8 38.b:e5, D:e4 39.c:d6, Nf5 40.Ta8, Tc8 41.Tc8, Nf8 42.Nf2, N:d6 43.Da2, a5 44.c5, Nd7 45.Ta8, Nb5 46.c:d6, N:d8 47.d7, Td8 48.T:d8, D:d8 49.d6+, Eh8 50.D:a5 și negrul cedează).

RADIOGRAFIA UNEI POZIȚII

Iată și un fragment din partida cu Gligoric de la San Antonio:

KARPOV—GLIGORICI
San Antonio 1972

42.Dg1! Astfel de mutări sint foarte greu

de găsit! Evident, albul dispune de mai mult spațiu și de avantajele poziționale ce decurg din aceasta. Pentru a le mări, el trebuie să găsească un plan precis de regrupare a forțelor sale. Iată principalele idei legate de această poziție: 1. unica slăbiciune evidentă a negrului este pionul c5; atacul împotriva sa trebuie lansat repede, pentru a limita capacitatea de manevră a pieselor adverse; 2. cea mai bună poziție pentru regele alb este pe f3; el nu va fi expus șahurilor, protejează o dată în plus nebunul g4, deschide diagonala g1—a7 pentru bacteria nebun-damă și a doua linie pentru manevrele turnului; 3. albul trebuie să lupte pentru stăpânirea coloanei h și dezvoltarea inițiativei pe aripa regelui. La momentul oportun el va putea angaja operațiuni și pe cealaltă aripă și va putea deplasa acolo întreaga greutate a operațiunii, profitând de marea mobilitate a materialului său. Ultima mutare a albului răspunde acestor condițiuni.

(Iată continuarea partidei: 42...Cb6 43.Th2, De7 44.Cb3, Rc7 45.Rf3, Cd7 46.a3, b:a3 47.Tha2, Th4 48.T:a3, Tgh8 49.Tb1, Tb8 50.De1, T:g4 51.R:g4, Nc8 52.Da5+ și negrul cedează).

DUPĂ CE AM RĂTĂCIT PRIN LABIRINTUL APĂRĂRII SLAVE...

Aș vrea să mă opresc asupra contextului partidei Karpov-Portisch, Portoroz, 1976. Era prima oară, după ce devenisem campion mondial, când luam parte la un concurs internațional. Se va înțelege dorința mea de a mă clasa primul, numai că adversarii mei — zece mari maeștri — erau concurenți foarte serioși. Portisch era considerat pe bună dreptate unul din favoriții turneului. Pe de altă parte, trebuie să adaug că marele maestru ungar era unul din jucătorii care aveau un scor pozitiv împotriva mea. Citiitorul va înțelege acum hotărârea mea de a elimina primejdiosul concurent în lupta pentru victorie și, în același timp, de a „regla conturile”...

...Victoria (la Portisch) a fost obținută. Ambiția este satisfăcută. Dar era ceva ce nu mă mulțumea pe planul creativității. Aveam impresia că nu sesizaseram toate nuanțele deschiderii, că am ratat ceva. Faptul poate părea amuzant: campion al lumii, era prima oară când luptam într-o competiție împotriva apărării slave! Acum, după ce am văzut această partidă încă o dată, după ce am analizat o multitudine de continuări, după ce am rătăcit în labirintul

variantelor, pot să spun că o îndrăgesc mai mult decât atunci când am jucat-o. Pe plan strategic, lupta a fost profundă, fără compromisuri, cu lovituri și provocări tactice abundente. Nu e de regretat, pe plan creator, decât greșeala lui Portisch la mutarea a 27-a...

Iată această partidă:

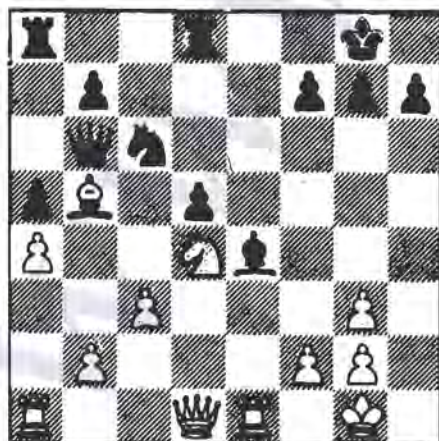
Alb — **KARPOV**,
Negru — **PORTISCH**
Apărarea slavă

1.Cf3, d5 2.d4, Cf6 3.c4, c6 4.Cc3, d:c4 5.a4, Nf5 6.e3, e6 7.N:c4, Nb4 8.0—0, 0—0 9.Ch4, Ng4 10.f3, Nh5 11.g4, Ng6 12.C:g6, h:g6 13.Db8, De7 14.g5, Cd5 15.e4, Cb6 16.Ca2, Na5 17.Ne2, e5 18.Dc2, C6d7 19.d:e5, D:e5 20. Rh1, Tfe8 21.Nc4, Cb6 22.Nd8, Ca6 23.N:a6, b:a6 24.Td1, c5 25.Ne3, Tac8 26.Cc3, Cc4 27.Nc1, Tcb8 28.Cd5, C:b2 29.Nf4, De6 30.Tdb1, Dh3 31.N:b8, T:b8 32.T:b2 și negrul cedează.

UN PROCEDEU FRUCTUOS

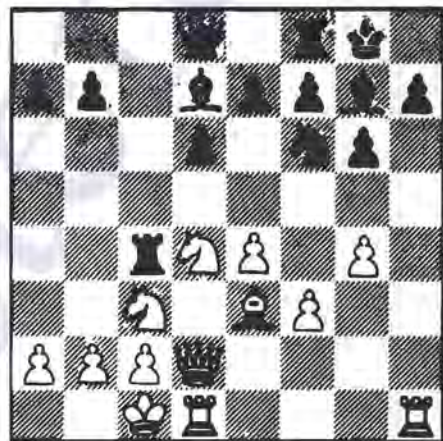
Pionul trecut foarte avansat pe aripa damei îl menține pe negru cu mâinile și picioarele legate și decide repede rezultatul luptei. Trebuie să spun că nu numai o dată am obținut succes recurând la acest procedeu. Îmi amintesc că la turneul interzonal de la Leningrad, 1973, Hübner a trebuit să-și mobilizeze întreaga imaginație și inventivitate tactică pentru a reuși să neutralizeze un astfel de plan.

KARPOV—UHLMANN
Madrid 1973

22.g4! acest gen de soluții îmi procură cea mai mare satisfacție: albul reușește să prevadă viitorul. Or, se va vedea că într-un viitor apropiat va avea loc intrarea într-un final de piese grele cu nebuni de cîmpuri albe. Mobilitatea nebulului negru deja limitată de propriul său pion d5 va fi și mai afectată de pionul meu g4. S-ar putea obiecta că și eu mi-am plasat pionul pe un cîmp de aceeași culoare cu nebulul meu. E adevărat, dar nebulul meu „ope-rează” pe alte diagonale.

(Partida a continuat 22...C:d4 23.D:d4, D:d4 24.c:d4, Tac8 25.f3, Ng6 26.Te7, b6 27.Tae1, b6 28.Teb7, Td6 29.Tfe7, h5 30.g:h5, Nh5 31.g4, Ng6 32.f4, Te1+ 33.Rf2, Te2+ 34.Re3, Ne4 35.T:f7, Tg6 36.g5, Rh7 37.Tfe7, T:b2 38.Ne3, Tb8+ 39.Re2, Tb2+ 40.Re1, Td6 41.T:g7+, Rh8 42.Tgc7 și negrul cedează.)

O încercare de a analiza amănunțit variantele la care duce această mutare a fost făcută de E. Ciumak, un jucător din Dniepropetrovsk, într-un articol publicat în 1972 (Karpov se referă la mutarea 16.Cd4—e2 după 1.e4, c5 2.Cf3, d6 3.d4, c:d4 4.C:d4, Cf6 5.Cc3, g6 6.Ne3, Ng7 7.f3, Ce6 8.Dd2 0—0 9.Nc4, Nd7 10.h4, Tc8 11.Nb3, Ce5 12.0—0—0, Ce4 13.N:e4, T:e4 14.h5, Ch5 15.g4, Cf6 Karpov-Korcinoi, Moscova 1974). Explicația logică a retragerii calului este aproximativ următoarea. Cîmpul c3 este punctul esențial al dispozitivului pieselor albe, punct asupra căruia negrul își concentrează atacurile. Sacrificiul caracteristic de calitate (T:c3) este frecvent în această situație și negrul obține un puternic atac (este semnificativ că după dublarea pionilor pe coloana c poziția negrului este atât de plină de posibilități încît chiar fără să lanseze vreun atac, el menține, în final,

echilibrul; această temă a fost strălucit ilustrată în partidele sale de Leonid Stein, eminent mare maestru sovietic, prea devreme dispărut). Astfel, ideea principală a mutării 16.Cd4—e2 este de a consolida cîmpul e3. Pe de altă parte, de pe e2 calul poate fi ușor transferat în vederea unui atac direct contra regelui inamic. După cum cititorul și-a dat deja seama, cele două tabere conduc acțiuni ofensive pe aripi diferite fără să se zgircească în ceea ce privește materialul — ceea ce se întîmplă adesea în partide în care se fac rocade diferite. Toate aceste considerații de ordin general nu trebuie să ne facă să uităm amenințarea concretă pe care albul o are pe coloana d: 17.e5 și 18.g5 (după 16...Da5 17.Nb6)... Metodă tipică. Pentru a-și dezvolta atacul, albul trebuie neapărat să schimbe nebunul g7, unicul apărător al cîmpurilor de culoare neagră din jurul regelui; cu atît mai mult cu cît nebunul, fiind o armă cu bătaie lungă, poate la nevoie să deschidă „focul” pe diagonală h8—a1 împotriva flancului damei din tabăra albului. Marele maestru Vladimir Simagin, dotat cu o bogată creativitate sahistă, a inventat în poziții similare sacrificiul tematic de calitate pentru negru (Ng7—h8), cu condiția ca acest schimb teribil să ocrotească nebunul său prețios.

(Partida a continuat: 17...N:h6 18.D:h6, T:e8 19.Td8, T4c6 20.g5, T:g5 21.Td5, T:d5 22.C:d5, T:e8 23.Ce4, Ne6 24.e5, N:d5 25.e:16, e:16 26.D:h7+, Rf8 27.Dh8+ și negrul cedează).

CÎND CAUȚI O REMIZĂ ȘI NU O CAUȚI CUM TREBUIE

Cu mult timp în urmă, cînd aveam 11 ani, am primit o lecție dezagreabilă dar utilă, în cursul campionatului de juniori al R.S.F.S.R. Aveam nevoie de o jumătate de punct într-o partidă cu un candidat maestru. Avînd albele, am mizat în mod insolit pe o remiză; în apărarea franceză am schimbat la mutarea a treia pe d6 și nu am mai putut opri schimburile. Poziția mea s-a înrăutățit puțin cîte puțin, după fiecare schimb, și am terminat prin a pierde...

ATENȚIE LA POZIȚIILE „SIMPLE“

Chiar și pozițiile cele mai simple la prima vedere ascund numeroase secrete. Trebuie jucat în aceeași manieră atentă atît în cazul

rile cînd sînt toate piesele pe tablă sau cînd se fac rocade pe flancuri diferite, cît și în finalurile cu nebuni de culori diferite și cu același număr de pionii de o parte și de cealaltă. Din păcate, se întîmplă adesea că o singură eroare, chiar nu foarte gravă, să facă să se piardă o partidă care în ansamblu a fost bine condusă.

„L-AM ȚINUT STRÎNS CA ÎNTR-O MENGHINĂ...”

Partida cu Olafsson, Amsterdam 1976, a fost jucată în ultima rundă a unui scurt meci-turneu cu patru mari maeștri, organizat în onoarea celei de-a 75-a aniversări a lui Max Euwe, președinte al FIDE în acea vreme, și fost campion mondial. Poziția mea în concurs mă obliga să nu pierd și în acest caz ocupam locul întii. Misiunea, s-ar părea, nu e chiar atît de complicată cînd joci cu albele. Asta nu înseamnă deloc că ar trebui căutată remiza cu orice preț. Pentru că atunci șansele de a pierde sînt mari. Mulți jucători de șah cunosc acest adevăr elementar (dar puțini știu să i se conformeze). Trebuie jucat ca de obicei dar, cîteodată, în momentele critice, trebuie să-ți reamintești că pentru a-ți asigura victoria în turneu este suficient să faci o remiză. La început, am condus bine partida și l-am ținut pe Olafsson strîns ca într-o menghină, dar puțin timp după ce am obținut o poziție cîștigătoare m-am deconectat ușor și... a trebuit să cîștig partida pentru a doua oară.

PIATRA DE ÎNCERCARE A ÎNTELEGERII JOCULUI POZIȚIONAL

Partida spaniolă este, pînă în prezent, una dintre deschiderile cele mai utilizate și își menține pe de-a-ntregul puterea de atracție. Unele dintre variantele ei sînt studiate „pînă la fund”, altele necesită puneri la punct și verificări practice. Trebuie să spun că se înșeală acei jucători care consideră că partida spaniolă nu mai merită atenție, că ea ar fi fost parcursă în lung și-n lat de numeroase generații și că este imposibil să se descopere ceva nou în această

deschidere. Greșesc și acei care cred că dacă au citit și învățat pe de rost variante citate în manuale pot să le aplice cu succes în partide de turneu. Marii maeștri abordează cu cea mai mare seriozitate studierea acestei deschideri și nu este o întimplare faptul că marele Capablanca considera că partida spaniolă este piatra de încercare a înțelegerii jocului pozițional.

ÎN CULISELE PREGĂTIRII PENTRU MARILE CONFRUNTĂRI

Primele partide într-un turneu de mari maeștri și, mai ales, în meciuri de înalt nivel diferă foarte mult de cele jucate în alte competiții șahiste. Nu numai că nu se cunoaște nimic despre pregătirea prealabilă a adversarului, dar nu se știe nimic nici despre nivelul propriei pregătiri. E foarte dificil să determini dinainte în ce formă sportivă te găsești. De aceea, prima partidă, un fel de „balon de încercare”, este jucată în general cu multă prudență... Pentru meciul meu de la Baguio cu Korcinoi, 1978, mă hotărisem să largesc puțin avantajul deschiderilor și am pregătit un ansamblu de noi sisteme atât la alb cât și la negru. Jucătorul de șah care se pregătește pentru o competiție importantă trebuie să rezolve în prealabil numeroase probleme. Înainte de toate, aceste probleme se referă la repertoriul de deschideri. Trebuie de asemenea meditat la problema pregătirii fizice generale. Problemele sînt departe de a fi simple dar, dacă ele sînt rezolvate, rămîne timp și pentru a studia planul strategic al meciului ce urmează. Dacă sînt pregătite răspunsuri puternice la unele sisteme adoptate de adversar atunci trebuie știut și momentul în care urmează să fie aplicate: la începutul meciului, la mijlocul lui sau, poate, în ultimul moment? Îmi amintesc de meciul din sferturile de finală ale turneului candidaților dintre Tal și Gligoric, din 1968. Marele maestru sovietic pregătise o inovație interesantă în spaniolă, deschiderea preferată a lui Gligoric. Această noutate trebuia să pună probleme complicate marelui maestru iugoslav, care juca cu negrele. Toată lumea știe: Tal începe greu orice competiție, el pierde cîteodată prima partidă independent de valoarea adversarului. El are nevoie să-și ia elan. Fără să țină seama de această circumstanță foarte importantă, antrenorii au insistat ca Tal să folosească inovația menționată chiar la începutul meciului. A fost o lovitură „albă”, pentru că Tal nu a putut

găsi cea mai bună continuare într-o poziție promițătoare; el nu-și găsisese încă „ritmul de croazieră”. Soarta inovației ar fi putut să fie cu totul alta în mijlocul meciului... Totuși, problema folosirii unei inovații nu este atât de simplă. Dacă utilizînd o inovație negrul ar putea obține o poziție solidă, cu șanse egale sau doar puțin inferioare — atunci el poate să-și folosească inovația în orice moment al meciului. Dacă noua idee duce la un joc complicat, riscant, și chiar cu un avantaj, ea nu poate fi aplicată decît în momentul cînd ești pe deplin stăpîn pe forțele tale.

DEPĂȘIND TENTAȚIA UNUI ATAC ILUZORIU

Nu știu de ce, dar cînd îmi amintesc de cea de-a 30-a partidă a meciului cu Korcinoi, Baguio 1978, revăd întotdeauna un drum mohorit și desfundat de ploii... Șoseaua șerpuia între pini și eram ușor scuturați. În ziua aceea mă gîndeam că în mașină domnește un calm neobișnuit. Adeseori, în aceste puține minute cînd ne duceam împreună, secundanții mei și cu mine, la Convention Center, aveam timp să vorbim despre unele lucruri vesele și să mă distrez puțin. În ziua celei de-a 30-a partide am rămas însă tăcuți, schimbînd din cînd în cînd cîteva priviri melancolice. Totul — și drumul, și cerul înourat și, evident, două insuccese consecutive într-un meci ce se eterniza ne-au plonjat într-o atmosferă de tristețe. Aceste gînduri negre, de care nu m-am putut debarasa, explică după părerea mea multe din cele întimplute în cea de-a 30-a partidă...

Partida s-a terminat la egalitate. La mutarea a 21-a, cînd suporterii săi credeau că Anatoli o să se năpustească asupra adversarului, Karpov, spre deziluzia lor, a făcut o mutare pasivă, explicată astfel de campionul mondial: „Și azi mai simt satisfacția de a fi reușit să-mi controlez emoțiile și de a fi depășit tentația unui atac iluzoriu. Intuiția îmi sugera că trebuie, cît timp nu e încă prea tîrziu, să-mi recunosc greșeala, să mă opresc și să-mi aduc forțele pe aripa damei. Ascultînd vocea rațiunii, am jucat, fără falsă modestie, această mutare curajoasă”.

Karpov a cîștigat meciul cu Korcinoi la limită, o dată cu încheierea celei de-a 32-a partide.

(continuare în pag. 124)

„JUCÎND O PARTIDĂ CU UMBRA MEA“..

Nu a fost ușor să-l întâlnesc pe poetul Marin Sorescu. O dată era plecat la Iași, altă dată se afla la Craiova iar când a revenit la București a fost prins într-o grămadă de treburi. Era mereu ocupat și nu dorea să acorde un interviu despre pasiunea sa pentru șah, cu toate că, după cum mi-a spus la telefon, urmărește evenimentele din lumea șahului, are simpatii pentru unii jucători (pe care nu i-a numit) iar o partidă îl deconectează, îi dă o stare de spirit bună.

Un ziarist nu se descurajează repede. După rugăminți repetate, mi-a fixat, în sfârșit, o întâlnire, prin mai... pe treptele din fața Casei Științei, unde avea treburi la „Consiliu“! Am fost bucuros și cu atât. Poemul său „Șah“ îmi plăcuse atât de mult

încît aș fi acceptat o întâlnire chiar și pe un bac pe Dunăre! Am sosit mai devreme în fața corpului central al combinatului poligrafic și după puțin timp poetul a coborît dintr-o „Ladă“ condusă de soția sa. Ca să-l îmbinez, i-am oferit o tăietură dintr-o publicație străină. Știam că o să-l bucure. Era o știre apărută în decembrie 1983 care anunța că i s-a decernat Premiul de poezie Fernando Rielo, o prestigioasă distincție spaniolă. L-am rugat să-mi vorbească despre înprejurările în care a scris „Eu mut o zi albă, / El mută o zi neagră“. Mi-a satisfăcut rugămintea și iată ce mi-a dictat pe treptele Casei Științei, întrerupt fiind de câteva ori de prieteni care se bucurau să-l îmbrățișeze și să-l întrebe ce mai face:

„Fiecare poezie își are povestea ei, proza pe care pînă la urmă autorul o uită, rămînînd doar poezia. Nu sînt un bun șahist, sînt un excelent chibîț. Am meditat din această pozitie mult la infiniturile orizonturi deschise de tabla de șah. Constrîngerea ei, în iluzia aceasta a infinitului, este implacabilă ca și destinul. Cred că am scris această poezie jucînd o partidă cu umbra mea“.

MARIN SORESCU

ȘAH

Eu mut o zi albă,
El mută o zi neagră.
Eu înaintez cu un vis,
El mi-l ia la război.
El îmi atacă plămînii,
Eu mă gîndesc un an la spital,
Fac o combinație strălucită
Și-i cîștig o zi neagră.
El mută o nenorocire
Și mă amenință cu cancerul
(Care merge deocamdată în formă de cruce)
Dar eu îi pun în față o carte
Și-l silesc să se retragă,
Îi mai cîștig cîteva piese,
Dar, uite, jumătate din viața mea
E scoasă pe margine.
— O să-ți dau șah și o să-ți pierzi
optimismul,

îmi spune el.

— Nu-i nimic, glumesc eu,
Fac rocada sentimentelor.
În spatele meu soția, copiii,
Soarele, Luna și ceilalți chibîți
Tremură pentru fiecare mutare a mea.

Eu îmi aprind o țigară
Și continui partida.

(Din volumul „POEME“, 1965)

PE SCENA ȘAHULUI ARTISTIC

MIRCEA MANOLESCU:

PASIONANT CA ACȚIUNEA UNUI ROMAN POLIȚIST...

*Ce înseamnă pentru mine
șahul artistic*

1. O satisfacție similară cu cea pe care o are un iubitor de pictură în fața unei pinze valoroase

1. Deși nu sînt un bun jucător de șah — nu m-a atras niciodată jocul practic — compoziția șahistă a fost și este pentru mine o mare pasiune, căreia îi consacru majoritatea timpului meu liber. Analiza unei probleme bune de șah îmi produce o satisfacție similară cu cea pe care o are un iubitor de pictură în fața unei pinze valoroase, iar derularea soluției constituie pentru mine acțiunea celui mai pasionant roman polițist. Același sentiment mă încearcă și cînd după o muncă îndelungată sau uneori într-un moment de inspirație reușesc să realizez o problemă bună.

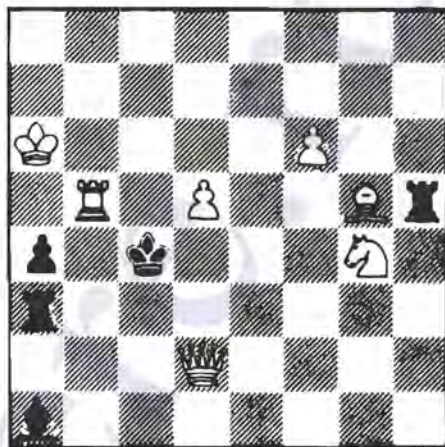
Compoziția mea preferată

2. Cînd turnul și nebunul se interferează reciproc

2. Îmi este foarte greu să spun care este cea mai bună problemă a mea... Deși problemele cu mat în trei mutări constituie domeniul meu preferat unde am cîteva realizări frumoase, voi alege o problemă în două mutări care a constituit primul meu succes într-un concurs internațional și care a devenit o piesă de antologie în ceea ce privește realizarea în trei faze a temei Grimshaw (interferențe reciproce între un turn și un nebun)

M. MANOLESCU

„Revista Română de Șah” — 1956
Premiul 1

Albul joacă și dă mat în 2 mutări

În poziția inițială la mutările 1...Tc3 și 1...Nc3 sînt pregătite maturile 2. Ce5 și 2. Ce3, posibile datorită interferării liniei de acțiune a nebunului din a1 și respectiv a turnului din a3. După mutarea cursă 1. Cf2 albul amenință 2. Db4 mat și, la aceleași mutări ale negrului (turn și nebun pe c3) cu care se parează amenințarea albă apar alte mături: 2. Df4 și 2. Dd3. Această încercare a albului este respinsă de mutarea 1...Tb3! Soluția problemei este 1. Ne3!, albul amenințînd 2. Tb4 mat. Negrul evită amenințarea jucînd 1...Tc3 și 1...Nc3, dar acum urmează 2. Dd4 și 2. De2 mat!

O lucrare care-mi place mult

3. După ce a sacrificat șase piese, albul dă mat cu singurul pion care i-a mai rămas!...

3. Nici alegerea problemei care mi-a plăcut cel mai mult nu este o treabă ușoară. Îmi plac în general problemele cu mat în

(continuare în pag. 124)

LA 79 DE ANI, MAESTRUL GICĂ ALEXANDRESCU URMEAZĂ UN CURS DE... PERFECTIONARE A ANTRENORILOR

L-am vizitat pe maestrul sportului Gică Alexandrescu la el acasă, pe str. Traian, în prima zi cu soare din anul 1984. Hotărâsem să ne întâlnim pentru ca să notez câteva din amintirile venerabilului pensionar.

Pe masă era tabla de șah, cu o poziție luată din cartea „Meșter secolului”. „Mă recoram puțin”, îmi spune maestrul. „Când ai învățat să jucați șah?” „La 13 ani și jumătate, adică în anul 1918”.

Era elev și juca dame cu un prieten de atunci, Pichi Kroner (arbitrul de fotbal de mai târziu). Într-o zi, Pichi i-a povestit că piesele cu care joacă dame fac parte dintr-un joc numit șah, un joc despre care auzise că e foarte frumos. Gică a devenit curios. A rugat-o pe mama sa să-i cumpere un șah și rugămintea i-a fost satisfăcută. Mai mult decât atât. Mama i-a spus chiar că li va da un premiu dacă învață jocul! Stimulat de promisiune, dorind să aștepte cu celeritate ce e cu acest nou joc, micul elev și-a cumpărat o carte, singura pe care a găsit-o în librărie, manualul lui Jean Dufresne, o traducere publicată în Biblioteca pentru toți. Dar cartea nu era suficient de clară și nu l-a satisfăcut. A reușit să găsească o altă broșură, editată în Biblioteca Revistei copiilor, tinerimii și cercetărilor. Broșura „Jocul de șah” era scrisă de Ion H. Guduș, președintele de onoare de atunci al Federației Române de Șah. În acea vreme elev la liceul Lazăr din Capitală.

Gică a învățat regulile, a reușit câteva partide, jocul i-a plăcut. Dar nu avea cu cine să se confrunte. A întrebat în sfîrșit și în dreapta și în stînga din urmă cineva i-a povestit că într-o cafenea din centru se joacă șah. Gică a aflat adresa cafenelei. Dornic de joc, și-a luat piesele și tabla și a intrat în local fără să-i pese de privirile mirate cu care era înțîmpinat. A privit la o partidă, la alta și a văzut că cei de la masă plăteau oase-giului o taxă. A dat și el banii pe care-i avea pentru prăjituri și a jucat cu cineva. La început a pierdut. Ambițioasă, s-a pregătit mai bine în zilele următoare și s-a dus din nou la cafenea. Înfrîngerile s-au rîrit și asta a însemnat că putea juca fără să-și mai însoarească banii de dulciuri! În căutare de parteneri, mai interesanți pentru setea sa de joc, a ajuns la „Corso”, cea mai cunoscută cafenea din Capitală unde se juca șah. În acea perioadă i-au fost de mare folos sfaturile pe care i le-a dat un alt pasionat de șah, mai în vîrstă decât el, Camil Seneca, cel care avea să plece după puțin timp în Franța, unde a scris mai multe cărți de șah și a redactat câteva decenii oronice gazete din ziarul „Figaro”. În vremea aceea, în București nu se găseau reviste și cărți de șah și Seneca îi dădea să-și copiază diferite partide jucate de maeștri, pe care și el le copiază din alte publicații străine. Când mama s-a convins că Gică a învățat să joace șah, i-a dăruit drept premiu o carte...

După ani de zile, cînd devenise deja un cunoscut și prețuit jucător, obținător în campionatul Bucureștilui

și în alte concursuri, Gică Alexandrescu a stat de vorbă cu Mihail Sadoveanu. Maestrul venea adesea în cafenele unde se juca șah și o dată, discutînd despre legenda șahului pe care Sadoveanu tocmai o publicase, Gică i-a povestit că ar vrea să scrie și el o legendă a Caissei, muza șahului. Fostul director al Revistei Române de Șah și-a manifestat interesul față de proiect. Gică a scris povestea despre o Caisă mindră, frumoasă și bună jucătoare de șah și care a hotărît să nu se mărite decît cu un bărbat ce va fi în stare să o învingă în fața tablei cu 64 de pătrate. Singurul care a reușit să câștige la ea — singurul care i-a și plăcut — a fost însă un zeu și Caisă a trebuit să se consoleze numai cu frumusețea jocului îndrăgit. Maestrul Gică Alexandrescu îmi povestește că nu a publicat niciodată această legendă și că a mai scris câteva povestiri inspirate din șah.

În anul 1935, el s-a angajat la fabrica Set (oare, astăzi, mult mai dezvoltată și aproape de necunoscut, se numește Întreprinderea de mecanică fină) unde a lucrat pînă la pensionare — îndeplinind mai multe funcțiuni, de la contabil la șeful pazii. A depus eforturi pentru popularizarea șahului între muncitorii de la Set dar a întîmpinat multe împotriviri: celor trebuie muncitorilor să joace șah? Abia în anii regimului popular, cînd educația fizică și sportul — deci și șahul — au căpătat un larg sprijin din partea statului, lucrurile s-au schimbat radical și i s-au creat condiții favorabile pentru a-și valorifica pe deplin talentul. El a obținut campionatul național în anul 1951, și a activat cu mult succes ca antrenor de șah. Printre cei foarte mulți pe care i-a ajutat sau stimulat să se apuce serios de șah au fost, ca să cităm doar câteva nume, Toma Popa, Rodica Manolescu, Rodica Reichner.

Într-o zi, cînd funcționa ca antrenor la clubul „Știința”, în sala de joc a venit un băiat de vreo 15 ani care i-a spus că vrea să joace șah. Ai vreo categorii? i-a întrebat Gică. Nici una, a răspuns băiatul. Părea însă altfel de decît să se apuce de șah înțeleg Gică a înțeles regulamentul și l-a lăsat să se așeze la masa de joc (în sala respectivă nu aveau acces decît sportivi de performanță). Pentru această „abateră” Gică a fost mustrat! Băiatul a prins însă și mai mult gust de șah. A terminat liceul, s-a înscris la facultate și, după ani, a devenit mare maestru. Acel copil în care antrenorul Gică Alexandrescu a intuit pasiune și mare talent nu a fost nimeni altul decît... actualul mare maestru Mihai Șubă.

Printre personalitățile iubitoare de șah cunoscute în decursul timpului a fost și Camil Petrescu, scriitorul venea uneori în sălile de concurs. Fiind invitat o dată la avocatul Mircea Manolescu, fost președinte al Federației de șah, l-a înțîmpinat acolo și pe scriitor, amio al gazdei. „Șahul e un sport fără pereche în lume”, i-a spus Camil Petrescu și Gică Alexandrescu își amintea că acum cuvintele scriitorului. Au discutat despre diferiți jucători și despre partide disputate de maestru.

Acum, la 79 de ani, maestrul sportului Gică Alexandrescu continuă să fie activ. Jucător în cadrul echipei „Recolta”, în ultimii ani a luat parte la oferturile de finală ale campionatului național, obținînd și dreptul de a juca într-una din semifinale. În iunie 1984 l-am înțîmpinat la clubul central de șah: participa la un curs de perfecționare a antrenorilor.

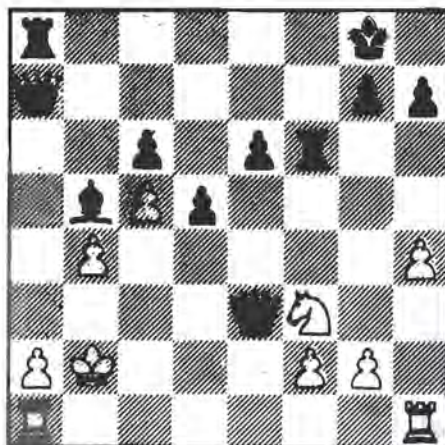
I-am urât maestrului ani lungi, sănătate, putere și cît mai multe bucurii șahiste! Înainte de a ne despărți, maestrul m-a rugat să amintesc că el a introdus în concursuri Deschiderea românească (1.Cc3) cu care a jucat multe partide și care, din păcate, nu a intrat cu acest nume în tratatele de deschidere. La întrebarea care este partida la care țin mult și pe care ar dori s-o vadă reproducă, a răspuns: „Partida cu Radovici, jucată la Oradea, în anul 1957”. Iată această partidă:

Alb — CORVIN RADOVICI
Negru — GICĂ ALEXANDRESCU
Jucată în turneul maeștrilor, Oradea 1957
Apărarea franceză

1.e4,e6 2.d4,d5 3.e5,c5 4.e3,Cc6 5.Cf3,Dd8 6.Ne2,Cg7. De obicei se joacă mai întîi 6...:c4. Mutarea din partidă, analizată de maestrul Alexandrescu, menține tensiunea în centru și creează tentația pentru alb de a lua la c5. 7.d:c5 Ar fi fost mai bine 7.Ca3 urmat de 7...:c4 8.o:d4,Cf5 9.Cc2, Ne7. 7...De7 în comentariile la partidă, după care facem aceste adnotări, maestrul Alexan-

dreșeu observă că luarea pionului cu dama duce, după 8.Ne3, la un joc favorabil albului. 8.Nb5 Albul începe calul, cu speranța să rămină cu pionul în plus. 8...Ce6 Negrul ar fi avut un joc bun după 8...a6 9.Na4, Nd7 10.0-0, Cg8 11.N:e6, N:e6 12.Dd4, Nb5. Albul continuă însă cu un joc inexact 9.N:c6+ (ar fi fost preferabil 9.Dd4, Nd7 10.N:c6, N:c6 11.b4) și după 9...b:c6 10.Dd4, Na6 11.b4 (11.h4? Da5 12.b4, Db5 13.De5, Cf4) 14.Tg1, Cd8+ 15.Rd2, Da4 și negrul ată mult mai bine) 11...Ne7 12.h4, f6 (forțează schimbul oare să-i permită menținerea perechii de nehuși) 12.Nf4, Cf4 14.D:d4, 0-0 15.Cb3, f:e5 16.D:e5, Dd7 17.0-0-0, Nf6 18.De8, Nb5 19.Ce4, a5 20.C:f6+, T:f6 21.Rb2, a:b4 22.cb4, Da7 23.Ta1,

27...Tf4! Negrul sacrifică în același timp încă un pion, ou șah, și un turn. Amenințările negrului sînt foarte puternice: Tb4 și Te4. Luarea turnului permite pătrunderea damei negre la a3 cu efecte devastatoare așa că albul ia pionul cu șah 24.D:e6+, Rh8 25.a3, Te4 26.Df5, Nd8! 27.Cd2, Da4 28.The1, Te8 29.Df4, Te2, 30.Te8, Ng6 31.g4, Rg8 32.Dd4, Tg8 33.f4, Tfe8 34.f5, Tse4 35.Dd5, Nf7 36.De2, Db5 37.Td1, T:g4 38.Dd8, d4! 39.Tb8, Ne4 40.De2, N:b8 41.D:b8+ Rf8 42.a4 Mutarea din plo. La reluare povestește G.A., partida a fost decia de o înconsecvență gravă a negrului. Ce s-a întimplat? În analizele făcute în camera de hotel, anticipînd mutarea albă a4, negrul a luat în considerare numai varianta 42...Da8, pe care a considerat-o cea mai bună deși în unele variante Radovici obține posibilitatea

de a mai prelungi lupta. Cu trei sferturi de oră înainte de reluarea întreruptei, negrul a discutat poziția cu doi dintre participanții și aceștia i-au declarat că mutarea cea mai bună nu e Da8 ci Db8. „Am făcut greșala de a adopta această mutare oareci, chiar fiind mai bună, nu-l cunoașteam toate subtilitățile, abandonînd varianta 42...Da8 mai sigur și mai îndelung analizată”. Și iată ce s-a întimplat:

42...Db8 43.b5, Tgg2 44.Db4 În scurtă analiză de dinaintea reluării partidei negrul nu a analizat această continuare. Pus în fața unei situații noi, el a trebuit să gîndească mult și a intrat în oriză de timp. 44...Df4 45.Rc1, T2g8! Se pare că albul e pierdut, dar el mai are o resursă frumoasă 46.Tf1!, Da8 Da6 nu ar fi fost oriza mare de timp probabil că negrul fi văzut interesanță continuare de câștig 46...D:f1, 47.C:f1, Tg1 48.Rd1, Tf2 49.bcl, Tg:f1+ 50.Da1, T:e1+ 51.R:c1, Ta2! 47.b6, Tf2 48.D:d2, Da8+ 49.Db2, Te8+ 50.Rb1, Tb8. 51.Tf2!, T:b2+? Mutarea cu care negrul ratează ultima ocazie de a câștiga partida. El ar fi trebuit să continue cu 51...Db4 și după 52.D:b3, D:b3+ se câștigă pionul a4 cu șah. În noile condiții create negrul nu are nimic mai bun decît să forțeze remiza 52.T:b2, Dd8+ 53.Ra5, De4+ 54.Rb1, Df1+ 55.Ra2, De4+ 56.Rb1, Dd8+ 57.Ra2, Dg8 58.b7, Db8 59.a5, Rg7 60.a6, Rd7 61.Rb1, Re7 62.Rg8, d8+ 63.Rd2!, Rd7 64.Rd1, Re7 65.h5, h6 și ramiază la propunerea albului.

O PARTIDĂ DRAMATICĂ

Într-o notă cu titlul „O partidă dramatică”, „Revista de Șah” (11/1957) scria următoarele: „Partida care urmează ar fi putut obține fără îndoială premiul de frumusețe. Într-adevăr, aplicînd o idee nouă în deschidere, maestrul G. Alexandrescu a obținut o poziție interesantă, plină de posibilități combinate. La un moment dat, aceste posibilități au fost concretizate printr-un foarte frumos sacrificiu de turn, care a necesitat o oră de gîndire. În mod neașteptat, poziția lui Radovici a început să se olatine și, la o desfășurare normală a jocului, el ar fi trebuit să piardă. A intervenit însă oriza de timp și partida s-a întrerupt. Ar fi fost normal ca după analiză maestrul G. Alexandrescu să-și realizeze avantajul pe care-l mai avea încă. Dar spre surprinderea tuturor, el a jucat slab și în cele din urmă partida s-a încheiat remiză. Dacă din punctul de vedere al unității și consecvenței așteptăm a strict această partidă, din punctul de vedere al luptei sportive ea rămîne deosebit de interesantă și instructivă. Analiza poziției întrerupte, alegerea celei mai bune continuări, rolul orizei de timp, toate aceste elemente au jucat un rol însemnat, influențînd decisiv rezultatul final și confirmînd încă odată vechea afirmație a lui Tartakower: «La șah câștigă totdeauna cel ce greșește... penultimul!»

Din presa șahistă de altădată

● PLEDOARIE PENTRU STUDIUL TEORIEI DESCHIDERILOR: „Partida pierdută ciuă (fără greșeli trebuie să fi fost slab dezvoltată de la început, și o slăbiciune oată de imperceptibilă la desbldere, face ca să nu mai poți așeza figurile fără să se încredinș, trebuind să fie deplasate, spre a face loc celorlalte figuri. Cînd sosește momentul decisiv figurile nu se pot sprijini cu eficacitate și dezastrul e inevitabil”. Jucătorul inițiat în tainele teoriei „profitînd de instrucția căpătută,

trece nu dîhăie peste dificultățile deschiderii, căpătă surdind asupra adversarului său — oare cu toate dibăciile lui dibute în întunerio — o superioritate strategică covârșitoare. Restul e chestiune de tactică” (Dintr-un articol publicat de M. Armand în „Șahul” nr. 2, 1 decembrie 1915).

● DE AR FI FOST PENTRU JOUL DE CĂRȚI N-AR FI EZITAT SĂ SACRIFICE AVEL...

Tot în „Șahul” nr. 2 se arată că Mauriceu Armand, născut în 1853, a trebuit ou mari greutăți să-și oraseze frații și surorile rămăși de timpuriu orfani. Pe la începutul secolului nostru, „a participat la toate încercările de a înființa un club de șah în Capitală, dîndu-și sfatului și obolul său. A avut durerea să le vadă mereu eguata... De ar fi fost pentru jocul de cărți, prea puțini ar fi ezitat să-și sacrificie și averi și sănătate, și liniște și situație și tot...”

AVENTURI PE 64 DE PATRATE

Tragicomicul voiaj al regelui negru

În sala unuia din cele mai cunoscute cluburi de șah din Londra și-a făcut apariția, într-una din zilele anului 1912, un bărbat tânăr, slab, sub 30 de ani, bine îmbrăcat și care, era vizibil, nu se prisa simțea în apele lui. Sosise în capitala britanică — venind din Berlin — ou eteva ore mai înainte și prietenul care-l adusese la club îl lăsase după aceea singur. Tânărul nu cunoștea limba engleză și privea tăcut fiind la o partidă, fiind la alia din cele jucate de membrii clubului.

La un moment dat, cineva l-a întrebat, prin semna, dacă nu vrea să joace o partidă. Oaspetele a fost bucurat de invitație și a acceptat-o. Intilnirea a fost scurtă și dramatică și abia după ce l-a făcut mai pe adversarul său a aflat tânărul sosit din Germania că l-a învins pe Sir George Thomas, campionul clubului.

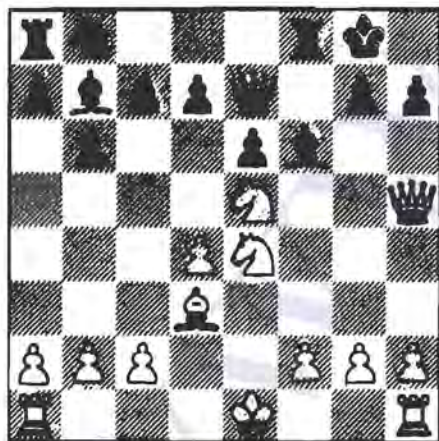
bului care avea să devină mai târziu campion al Marii Britanii. Înfrângerea jucătorului lor numărul 1 a atârnat senzație în rândurile membrilor clubului și partida a fost reluată și analizată mutare ou mutare. Atunci au aflat și gabiștii londoniei că mușafirii lor era puternicul jucător berlinez Edward Lasker, transferat ou serviciul ou filială britanică ou unei companii electrice germane. Partida a fost reprodusă în diferite reviste de șah și campionul mondial Emanuel Lasker, care a comentat-o, l-a dat numele „Tragicomicul voiaj al regelui negru”. Iată această partidă:

Alb — ED. LASKER,
Negru — G. THOMAS
Apărarea olandeză

1.d4,e6 2.Cf3,f5 3.Cc3
Cf6 4.Ng5,Ne7 5.N:f6,
N:f6 6.e5,f:e4 7.C:e4,b6
8.Nd8,Nb7 9.Ce5,0—0 10.
Dh6,De7

va fi internat într-un lagăr. Șahul fusă l-a salvat. O înaltă oficialitate britanică, care asistase la partida jucată de Lasker în compania lui George Thomas, a intervenit pentru a i se permite să plece în Statele Unite, ou condiția să nu revină în Ger-

mania oft timp va dura războiul și să nu incite opinia publică americană împotriva Marii Britanii. Lasker a acceptat condițiile și a ajuns la New York după o călătorie plină de peripeții pe oceanul „înfestat” ou submarine...

11.D:h7+!! Un sacrificiu de damă care l-a luat prin surprindere atât pe George Thomas cât și pe spectatori. Mai ales că Lasker a anunțat mat în opt mutări... 11...R:h7 12.C:f6+Rb6 13.Ce5—g4+Rg5 14.h4+Rf4 15.g6+Rf7 16.Ne2+Rg2 17.Th2+Rg1 18.Rd2 mat!

Edward Lasker a luat parte după aceea la mai multe turnee organizate în Marea Britanie, obținând, între altele, campionatul Londrei. După izbucnirea primului război mondial, se părea că Lasker, la fel ou alți germani pe care ostilitățile l-au prins în Anglia,

Surprize în apărarea franceză

Turneele open la care participă jucători de diferite forțe de joc oferă uneori surprize interesante. Un mare maestru, avind ou adversar un jucător necunoscut sau foarte puțin cunoscut, nu se concentrează suficient și își neglijează un moment garda. Iar anonimul din fața sa plasează o „directă” de toată frumusețea, spre deliciul spectatorilor și, evident, al celorlalți concurenți la primele locuri. Cum s-a întâmplat și la opanul internațional de la Lugano, 1979, cind marele maestru vestgerman Lothar Schmid a simțit pe propria-i piele ce înseamnă să te surprindă un neocunoscut...

Alb — TH. DÜSTER
Negru — L. SCHMIDT
Lugano 1979
Apărarea franceză

1.e4,e6 2.d4,d5 3.Cc3,
Nb4 4.a5,Ce7 5.a8,N:c8+

6.b:c8,c5 7.a4,Da5 8.Nd2
Se mai joacă 8.Dd2, ou ideea de a dezvolta ulterior nebulun pe a3, pentru a controla diagonală a3—f8 8...Cbe6 9.Cf3, Nd7 Într-o partidă Smilov — Botvinnik, 1944, negrul a jucat 9...c5—c4, partida continuind 10. Cg5,h6 11.Ch3,Cg6 12.Ne2 ou amenințarea Nh5 10. Ne2,c4 11.Cg5,b6 12.Ch8, 0—0—0 13.Cf4. Enciclopedia desohiderilor recomandă 13.0—0,f5 14.f4, Rb8 ou intenția Ce7—c8—h5:c4 13...h6 14.Ng4,fce6 15.C:c6,Td8 16.Ce5,Nf5 17.Tb1,Cd8 18.N:f6, C:f5 19.Df3,g8 20.D:c6,Tg7 21.0—0,e:d4 22.Nf4,T8h7 23.c:d4,Td7 24.De5,Ce6 25.De8+Dd8 26.D:g6, Cf4 27.C:d7,Ce2+ 28. Rh1,T:d7 29.D:c6+!! și negrul a cedat. Interesant este considerat ou unul din bunii cunoscători ai apărării franceze...

AVENTURI PE 64 DE PĂTRATE

●De la „joc de război” la „șah întâmplător”

În decursul timpului, nu puțini au fost cei ce au încercat să creeze noi forme ale jocului de șah. Unele au fost aplicate în problemistică; altele au putut fi experimentate în câteva concursuri fără răsunet. Iată câteva din aceste inovații care au încercat zadarnic să înlocuiască străvechiul și minunatul joc de șah cum îl cunoaștem noi:

KRIEGSPIEL, joc de război, propus la începutul secolului, presupune jucarea unei partide normale de șah în condiții speciale. Cei doi adversari se găsesc în camere separate, având fiecare tabla sa cu piese albe și negre. Ei comunică prin intermediul unui arbitru. Jucătorii anunță mutarea făcută, dar arbitrul nu le precizează răspunsul adversarului. Dacă la un moment dat o mutare nu este posibilă, atunci arbitrul comunică acest lucru pentru ca jucătorul în cauză să încerce să facă altă mutare. Arbitrul trebuie să răspundă la întrebarea „Se poate captura un pion?”, să precizeze dacă se dă șah și în ce mod (orizontal, în diagonală,

cu calul, vertical) sau dacă a avut loc o captură. Jocul prezintă interes din punct de vedere strategic și a fost scris program pentru jucarea sa cu ajutorul calculatoarelor electronice.

CIRCE — după numele unui personaj legendar care apare și în *Odissea* și are puterea de a transforma unele ființe. O piesă capturată nu este scoasă imediat de pe tablă, ci revine pe timpul ei inițial; în cazul nebunilor, sailor și turnurilor pe timpul având aceeași culoare cu cel pe care s-a făcut captura; pionii revin pe timpul inițial al coloanei de pe care au fost capturați. Numai în cazul în care timpul inițial este ocupat piesa capturată este scoasă din joc. Captura nu poate fi efectuată în cazul în care în noua situație survenită pe tablă regele propriu rămâne în șah. Jocul circe este utilizat mult în șahul artistic.

ȘAH CU MUTARE DUBLĂ, un joc propus în Franța la Marsilia, fiecare jucător având dreptul la două mutări consecutive. Șahul poate fi dat doar cu a doua mutare din serie iar adversarul trebuie să parase șahul cu prima sa mutare. Au fost publicate câteva partide, dar nu s-au găsit amatori care să se dedice acestui joc modificat.

ȘAH ÎNȚIMPLĂTOR a primit numele nu joc în care în poziție inițială nu se află pe tablă decât pionii, figurile urmând să fie așezate după dorința fiecărui jucător. Partida propriu zisă începe abia după ce pe tablă se află toate cele 32 de piese. Printre cele ce au propus și au practicat „șahul întâmplător” a fost marele maestru Paul Benko. S-a spus că și ar fi mai interesante partidele deosebite jucătorii nu ar mai putea utiliza actuala teorie a deschiderilor și s-ar înregistra mai puține remize de salon. După un turneu demonstrativ organizat în deceniul trecut în S.U.A. nu s-a mai vorbit de ș.

ȘAHUL CU ȘI FĂRĂ CAPTURI. În aceste jocuri adversarii au obligația de a efectua orice captură posibilă (sau dimpotrivă de a nu captura decât atunci cînd nu există altă alternativă).

●Marele maestru Unzicker: Cea mai bună partidă a mea din ultimii zece ani

După terminarea concursului internațional de la Bear Sheva, Israel, ediția 1984, marele maestru vest-german Unzicker clasat pe locul patru — a fost rugat să spună care a fost cea mai bună partidă pe care a jucat-o la acest turneu. Partida cu Dicker, a fost răspunsul. Această partidă, a adăugat m.m., este cea mai bună partidă a mea din ultimii zece ani! La mutarea a noua, Dicker a ales o cale de joc prea ambițioasă în locul mai sigurei continuări 9.b3 și 10.Nb3. Pentru ea, după alte șase mutări, să renunțe cu prea multă ușurință la diagonala mare, slăbiciune pe care Unzicker a speculat-o cu mare precizie. Cu 20...Tc4 negrul crează amenințarea 21...a6 22.Cf5,Dd8 23.Cbd4,C:d4 24.C:d4,

Ce3 25.Dd2,N:d4. După 26...Ne5! albul nu poate schimba pe a5 deoarece urmează 26...d:e5 27.C:d4,D:d4! 28.D:d4,C:e2 mat!

Alb — DICKER,
Negru — UNZICKER

Indiana reginei
1.d3,Cf6 2.e4,e6 8.Cf3,b6 4.g3,Nb7 5.Ng2,Nb4+ 6.Cbd2,
0-0 7.0-0 8.Dc2,Cb7 9.a3,Ne7 10.e:d5,e:d5 11.b4,
c5! 12.b:c5,b:c5 13.d:e6,Te8! 14.Cb8,C:e6 15.Nh3,Ce6
16.Dd1,Cd4 17.Ne8,Nf6 18.Cbd4,Dd6 19.Cb5,De7 20.Cfd4,
Tc4 21.Tc1,C:d4 22.C:d4,Ce8 23.Cf5,De7 24.Dd2,d4
25.Nf4,Ne5 26.Ng4,N:f4 27.D:f4,D:f4 28.g:f4,b5 29.
Ce7+ ,Bh8 30.N:h6,g6 31.Ng4,Te8 și albul oadează.

AL. CIUCURENCU „La tabla de șah“

„Jocul de șah“, o linogravură de Vida Gheza. Lucrarea a fost executată în anul 1939, în lagărul de barăci de la Gurs (Franța) organizat special pentru voluntarii Brigăzilor Internaționale care au luptat în Spania. Ea face parte dintr-un ciclu de linogravuri în care sînt înfățișate scene din viața lagărelor.

LIMBAJUL, CA ȘI ȘAHUL, REPREZINTĂ UN SISTEM DE VALORI

Ferdinand de Saussure, celebrul lingvist elvețian, părintele structuralismului, explică teoria sa despre limbaj prin ample referiri la jocul de șah. În partea introductivă din „Curs de lingvistică generală“, lucrare publicată la Geneva în iulie 1915, referindu-se la relevant și irelevant în studiul limbajului — sau la ceea ce este intern și extern sistemului limbii — Saussure arată următoarele: „În șah, ceea ce este extern poate fi relativ ușor separat de ceea ce este intern. Faptul că jocul a trecut din Persia în Europa este extern; dimpotrivă, tot ce are legătură cu sistemul și regulile sale este intern. Dacă folosesc piese din fildes în loc de piese din lemn, schimbarea nu are nici o importanță pentru sistem; dar dacă măresc sau micșorez numărul de piese schimbarea poate avea efecte profunde asupra „gramaticii“ jocului“.

În capitoul consacrat expunerii principiilor generale ale teoriei sale, lingvistul elvețian notează: „Dintre toate comparațiile ce s-ar putea imagina, cea mai convingătoare este ceea ce s-ar stabili între jocul limbajului și o partidă de șah. De o parte și de alta, ne găsim în prezența unui sistem de valori și asistăm la modificarea lor. O partidă de șah este o realizare artificială a ceea ce limbajul ne prezintă sub o formă naturală.

Să vedem lucrurile mai de aproape. Întîi, starea jocului corespunde unei stări a limbajului. Valoarea respectivelor piese depinde de poziția lor pe eșchier, la fel cum în limbaj fiecare termen are valoarea sa prin poziția față de toți ceilalți termeni. În al doilea rînd, sistemul nu e niciodată altfel decît provizoriu; el variază de la o poziție la alta. E adevărat că valorile depind de asemenea și mai ales de o convenție imuabilă, regula jocului, care există înainte de joc și persistă după fiecare mutare. Această regulă, admisă odată pentru totdeauna, există de asemenea și în domeniul limbajului; acestea sînt principiile constante ale semioticii. În sfîrșit, pentru a trece de la un echilibru la altul, sau, — în terminologia noastră — de la o sincronie la alta, deplasarea unei singure piese este suficientă; nu e o dezordine generală. Noi avem aici pandantul faptului diacronic, cu toate particularitățile sale.

În fapt:

a) Fiecare mutare nu pune în mișcare decât o singură piesă; la fel cum în limbă schimbările nu se reperutează decât asupra unor elemente izolate.

b) Cu toate acestea, mutarea are ecou asupra întregului sistem; este imposibil ca jucătorul să prevadă exact limitele acestui efect. Schimbările de valori ce rezultă vor fi, după caz, sau nule, sau foarte grave sau de importanță medie. O mutare poate revoluționa ansamblul partidei și avea consecințe chiar și asupra pieselor care pentru moment nu sînt puse în cauză. Exact la fel se petrec lucrurile și în limbaj.

c) Deplasarea unei piese este un fapt absolut distinct de echilibrul precedent și de echilibrul următor. Schimbarea operată nu aparține nici uneia dintre cele două stări; ori, numai aceste stări sînt importante.

Într-o poziție de șah, orice poziție dată are caracterul singular de a fi eliberată de antecedentele ei; total indiferent dacă a străbătut o cale sau alta; cel ce a urmărit toată partida nu are nici cel mai mic avantaj asupra curioșului care vine să inspecteze sala de joc într-un moment critic; pentru a deorice această poziție este perfect inutil să reamintim ceea ce s-a petrecut cu zece secunde mai înainte. Toate acestea se aplică în mod egal limbajului și conșază distincția radicală dintre diazonie și sincronie...

Nu există decât un singur punct în care comparația este deficitară; jucătorul de șah operează deplasarea și exorită preluarea asupra sistemului în mod intenționat;

în timp ce limbajul nu premidează nimic".

...să luăm un cal: este, prin el înăuși, un element al jocului? În mod sigur nu, pentru că în materialitatea sa pură, în afară de patratul său și de celelalte condiții de joc, el nu reprezintă nimic pentru jucător și nu devine element real și concret decât în momentul în care este acoperit din nou de valoarea sa și face corp comun cu ea. Să presupunem că în cursul unei partide această piesă tocmai a fost distrusă sau pierdută; poate fi ea înlocuită cu alta echivalentă? În mod cert: nu numai cu un alt cal, dar chiar cu altă piesă care nu are nici o asemănare cu cea cu care este declarată identică, cu condiția ca să i se atribuie aceeași valoare. Se vede deci că în sistemele semiologice, ca și în limbă, unde elementele se țin reciproc în echilibru după reguli determinate, noțiunea de identitate se confundă cu cea de valoare și reciproc".

Comparațiile cu șahul făcute de Saussure au avut diferite ecouri de-a lungul anilor. Ludwig Wittgenstein, specialist în filozofie lingvistică, s-a inspirat din analogiile făcute de lingvistul elvețian referindu-se și el la jocul regilor. În „Philosophical Investigation”, el scrie: „Întrebarea «Care este realitatea unui cuvînt?» este identică cu «Ce este o piesă de șah?»... Dacă ne arăta cuiva regele din șah și i-aș spune «Acesta

este regele» precizarea nu i-ar sugera nimic despre folosirea piesei. Precizarea ar fi utilă numai pentru o persoană care știe totul despre șah cu excepția faptului cum arată regele sau pentru o persoană care nu este acclimatizată cu setul de piese în cauză ș.a.m.d.".

Textului lui Saussure i s-au adus și unele obiecții. Într-un studiu apărut la Londra în 1970, Giulio Lepschy arată că o poziție nu este eliberată totuși total de poziția anterioară și că este nevoie să se cunoască elementele de istorie a unei poziții pentru a se putea stabili dacă un jucător mai are dreptul la rocadă — în cazul în care regele și turnul nu au mutat — sau dacă se poate captura un pion „en passant". Într-o altă lucrare, apărută la Stanford în 1971, lingvistul Joseph Greenberg se întreabă chiar în titlu: „Este limbajul ca o partidă de șah?" („Is language like a chess game?"). Luorarea a apărut în volumul „Language, Culture and Communications".

S-ar putea aduce obiecții și afirmației că „fiecare mutare nu pune în mișcare decât o singură piesă". Rocaada presupune deplasarea a două figuri; înaintarea unui pion pe linia a opta și transformarea lui în damă sau în altă figură presupune de asemenea manipularea a două piese. Oricum, prezintă un cert interes faptul că realitățile universului șahist sînt utilizate de oameni de știință pentru a explora realități din alte domenii de activitate.

TREI SURORI

Parik STEFANOV, maestru internațional

Între 20. mai și 10 iunie 1984, pe litoralul bulgar, la Nisipurile de Aur și Albena au avut loc două festivaluri șahiste, la care au participat câteva sute de jucători și jucătoare din U.R.S.S., Polonia, R.D.G., Ungaria, Danemarca, Cuba, Cehoslovacia, Italia, Franța, Bulgaria și România.

Printre participanți, mai corect zis printre participante, am avut plăcerea să reîntâlnesc pe cele trei surori Polgar, din Ungaria, Zsuzsa de 15 ani, Zsafia de 9 ani și Judith de 7 ani, venite la turnee împreună cu părinții lor — familie îndrăgostită iremediabil de șah. În clasamentul Oscar feminin pe anul 1983, Zsuzsa Polgar a fost a zecea, iar la 1 iulie 1984 a ocupat locul doi în lume pe listele Elo! Și nu are nici 15 ani. Zsuzsa nu joacă decât în turneele masculine și are ambiția declarată de a ajunge

campioană mondială la... bărbat!

Ea refuză să ia parte la turnee feminine dar Federația maghiară de șah, evident, are nevoie de Zsuzsa la Olimpiadă și în turneele feminine contind pentru campionatul mondial și de aceea îi cere să joace nu numai la concursuri masculine.

La primul turneu, de la Nisipurile de Aur, Zsuzsa a jucat în turneul de elită al marilor maeștri și maeștri internaționali, terminând furtunos în plutonul frunțat, pe locurile 1—4, alături de Dolmatov, Spiridonov (Bulgaria) și Cernikov (U.R.S.S.), cu 6 puncte din 9 posibile. Cu acest prilej, Zsuzsa a îndeplinit prima normă de maestru internațional la șahul masculin (la feminin ea posedă deja acest înalt titlu).

Analizând într-o seară, împreună, partida ei întreruptă cu maestrul internațional bulgar Grigorov, am ajuns, după mai multe ore de căutări, la un final mai rar de turn și pion pe coloana „h” la alb contra nebul negru de cimpuri albe. Aparent, albul câștigă fără probleme. În realitate, finalul este complicat, cu multe subtilități. Așezînd regele la g8 și nebulul pe diagonală h1-h7, negrul construiește un baraj greu de trecut. Concentrîndu-se câteva secunde, cu privirile în tavan, Zsuzsa a spus: „Cu pionul alb pe h4 poziția se câștigă, iar cu pionul pe h5 poziția este remiză. Din păcate, mamea de câștig nu mi-o amintesc și nu mai sesizez diferența. Trebuie s-o chemăm pe Zsafia”. Trezită din somn, Zsafia a arătat repede calea de câștig (o manevră complicată de unsprezece mutări), după care s-a întors la culcare. A doua zi, Zsuzsa a câștigat finalul, matematic.

Cele două surori mai mici, Zsafia și Judith sînt și ele mari, mari talente. Ambele sînt candidate de maestru și joacă șah cu o ușurință uimitoare, un șah logic și clar,

plin de naturalețe. Fără să vadă tabla (!), Judith a jucat următoarea partidă contra maestrului FIDE olandez Grooten, la Budapesta, în luna aprilie:

JUDITH POLGAR —
H. GROOTEN

1.e4,c5 2.Cf3,e6 3.d4,c:d4
4.C:d4,Cf6 5.Cc3,d6 6.Nc3,
Cc6 7.Ne2,Ne7 8.0—0,0—0
9.f4,a6 10.De1,Nd7 11.Dg3,
De7 12.f5,Rh8 13.f:e6,f:e6
14.Tad1,Cc5 15.Nf4,b5 16.
N:c5,d:e5 17.Cf3,b4

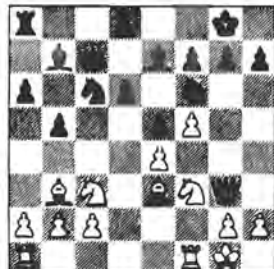

18.C:e5,De5+ 19.Rh1,b:c3
20.T:f6..N:f6 21.C:d7 și 1—0
Fantastic!

La turneele din Bulgaria, Judith a urmărit pur și simplu prin partidele jucate. Iată un exemplu:

JUDITH POLGAR —
H. HRISTOV

1.e4,c5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4
4.C:d4,Cf6 5.Cc3,a6 6.Nc4,e6
7.Nh3,h5 8.0—0,Ne7 9.f4,Nb7
10.Ne3,Cc6 11.f5,e5 12.Cf3,
0—0 13.Dc1,Dc7 14.Dg3,Tfd8

15.N:f7+!
15...R:f7 16.Cg5+ ,Re8 17.
Ce6,Da5 18.C:d8,D:d8 19.
D:g7,Rd7 20.Cd5,Df8 21.Cb6+
Re8 22.D:f8+ ,N:f8 23.C:a8,
N:a8 24.Tf3,C:e4 25.Tb3,Ce7
26.Tf1,Cf6 27.Ng5,Ceg5 28.
g4,C:g4 29.f6,C8h6 30.Tc3,
Ne4 31.h3 și negrul cedează.

Judith gîndește și calculează fulgerător, rar cînd depășește timpul de o jumătate de oră într-o partidă, în vreme ce adversarii consumă toate cele 150 de minute,

tate de oră într-o partidă, în vreme ce adversarii consumă toate cele 150 de minute, răsfățîi între variante și șocați de forța de joc a micuței care de abia ajunge la masă. În rest, Judith e preocupată să privească la spectatori, să alerge printre mese împreună cu Zsotia sau să chibățeze partidele Zsuzsei.

În prima partidă a turneului secund de la Albena, tragerea la sorți a adus-o față în față cu un maestru. Acesta spunea înaintea partidei: „Uite, am nimerit cu o fetiță. Îmi pare rău că trebuie s-o bat, fiindcă e foarte drăguță și n-aș vrea să plîngă după partidă”. Dar n-a fost așa. La mutarea a zecea, Judith a câștigat o figură ușoară, cîteva mutări mai târziu un turn și apoi partida. Foarte sportiv, maestrul a declarat: „E adevărat că la mutarea a zecea am făcut o greșală gravă, dar modul în care și-a realizat Judith avantajul m-a impresionat. Ea a jucat fără greșală, luîndu-mi orice șansă”.

Foarte frumoasă, cu ochii verzi, Zsotia, la nouă ani, are o fantezie debordantă. Aproape că nu a existat partidă în care să nu fi sacrificat ceva, de cal, nebun, turn sau chiar damă. Iată una dintre partidele ei, jucată la turneul de la Albena:

MAXIM CIUCIULAKOV—
ZSOTIA POLGAR

1.d4,Cf6 2.c4,g6 3.Cc3,Ng7
4.Cf3,0—0 5.e3,d6 6.Ne2,Cb6
7.0—0,e5 8.d:e5,d:e5 9.e4,c6
10.Ng5,b6 11.Nh4,g5 12.Ng3,
De7 13.Cd2,a5 14.f3,Cb5
15.Nf2,Cc5 16.Cb3,Ce6 17.Te1,
Td8 18.Dc1,a4 19.Nb6,a:b3
20.N:d8,D:d8 21.De3,Cd4 22.
Nd3,b:a2 23.T:a2,T:a2 24.
C:a2,Db6 25.b4,Da7 26.Df2,
Cf4 27.Cc1,C:f3+! 28.Rf1,
C:b2+ 29.Rg1,Cf3+ 30.Rf1,
D:f2+ și 0—1.

Pentru mine, era o înclintare să le privesc partidele. Aveau un moral impresionant. Înfrîngerile nu le afectau, trăiau plăcerea jocului, descărcîndu-și fantezia.

Într-o seară am văzut-o pe Zsotia foarte tăcută. Credeam că e din cauza partidei din ziua respectivă pe care o pierduse dintr-o poziție bună. De fapt, pe Zsotia o durea un dinte de lapte. Din fericire, durerea n-a ținut decît o zi.

Deschiderea preferată a surorilor mici este Gambitul regelui (1.e4,e5 2.f4). Sînt fericite ori de cîte ori au ocazia să intre în această deschidere și să se arunce în atac. În absolut toate partidele jucate în Gambitul regelui, ele au obținut avantaj.

Zsuzsa joacă 1.d4 și este excelent pregătită teoretic. Punctul ei forte este jocul combinativ. Pozițiile bune, pe care le obține în urma deschiderilor, sînt rezolvate de cele mai multe ori pe cale tactică.

Toate trei au o intuiție cu totul deosebită a jocului. Peste cîțiva ani, aceste trei fete vor avea de spus un cuvînt greu în elita șahului feminin mondial.

ȘAH MAT

● „TAINA”. Marele maestru britanic Keene crede că a descoperit o parte din „taină” geniului lui Botvinnik: imensa sa capacitate de muncă. Fiecare partidă jucată de Botvinnik a fost, ulterior, obiectul unei analize intensive din partea sa. Foștul campion mondial n-a dovedit a fi propriul său — și cel mai sever — oritio. El a fost primul care a sugerat că programul de pregătire în vederea unei competiții trebuie să includă și exerciții fizice și mentale. Se povestește următorul caz semnificativ: nefiind fumător și dorind să se pregătească pentru a putea suporta fumul de țigară al unui viitor adversar amator de tutun, Botvinnik l-a pus pe antrenorul său Ragozin să fumeze continuu în timpul partidelor de antrenament jucate împreună!

● LIBERTATE PRIN ȘAH! Sicilianul Paolo Boi (1928—1998), născut de fapt la Siracusa, a fost

un puternic șahist al timpului, care a stîrnit senzație și prin partidele oarbe pe care le jua, fără a avea în față tabla. După o vizită în Spania, la înapoiera acoasă, vașul pe care se afla a fost capturat de pirați. Paolo a fost vîndut ca sclav și și-a recîștigat libertatea după ce, jucînd șah, i-a permis stăpînului său să facă o adevărată avere! Despre Boi se povestește că, fiind în vîrstă și jucînd împotriva lui Alessandro Salvio, un jucător tînăr în plină afirmare, a făcut o combinație care i-a permis după patru mutări, să câștige regina adversarului. Spectatorii l-au aplaudat. Tîm, Salvio a continuat partida. Și atunci s-a văzut că tîmărul jucător văzuse mai departe: a recîștigat dama după alte trei mutări și a învins! După trei zile Boi a fost găsit mort. Otrăvit. A fost o sinucidere? Nimeni nu a știut.

UN JUCĂTOR ROMÂN L-A ÎNVINS PE CAPABLANCA!

● „O „partidă de aur“ necunoscută a șahului românesc ● Din „300 partii simultane“ Capablanca „abia a pierdut câteva și puțin dintre partenerii săi pot spune a fi ieșit cu el măcar remis“ ● Jocul dr-ului Mindrilă - „bravuros și în stil mare“ ● Fugurul c8 condamnat la pasivitate îndelungată? ● „Un pion restant e morb cronic“

Până în urmă cu un sfert de secol, nu se știa dacă vreun român a avut vreodată prilejul să joace o partidă cu fostul campion mondial Capablanca. Se considera că singurii români cu care cubanezul s-ar fi putut întâlni în turnee sau meciuri ar fi putut fi Adolf Albin (născut la București în 1848, decedat la Viena în 1920) și Gheorghe Marcu — George Marco (născut la Ciucurul Mare în 1863 și decedat la Viena la 1923). Dar cronicile nu consemnează nici un turneu în care Capablanca să fi luat startul alături de unul din cei doi maeștri.

În anul 1959, „Revista de Șah“ arăta că marele Capa s-a întâlnit totuși la masa de joc cu un șahist român. Se cita o cronică de șah apărută în ziarul „Românul“ din Arad din anul 1911. Marco, autorul cronicii, comenta o partidă jucată de Capablanca împotriva dr-ului Constantin Mindrilă! Întâlnirea avusese loc la Viena, în cadrul unui simultan, și jucătorul român a avut o comportare excelentă, terminând partida la egalitate! După un joc în care Mindrilă a avut inițiativa și a ajuns într-o poziție finală avantajoasă, dar în care a trebuit să accepte remiza, timpul fiind prea înaintat...

Răsfoind vara aceasta colecția din anul 1981 a revistei „British Chess Magazine“ am constatat că dr. Mindrilă nu a fost singurul jucător român cu care s-a confruntat Capablanca; mai mult decât atât, marele maestru cubanez a trebuit chiar să se recunoască învins în fața unui șahist din România! Amintita revistă britanică (iulie 1981) publică o serie de partide necunoscute jucate de Capablanca în cadrul unor simultane. Partidele au fost colecționate în cursul anilor de E.G. Winter — probabil cu intenția de a le publica într-o carte — și „B.C.M.“ le-a reproduș deoarece „ele pot interesa pe șahiștii contemporani“. Una dintre partidele reproduse l-a avut ca protagonist pe P.N.

Dumitraschko! Partida s-a disputat la St. Petersburg, în 1914, cu prilejul participării lui Capablanca la un mare turneu organizat în acel oraș. Iar Dumitraschko — evident, e vorba de un Dumitrașcu — a reușit să-l învingă pe cel ce avea să devină următorul campion mondial! Winter nu dă amănunte despre numărul participanților la simultan, despre scorul general obținut de cubanez. El oferă în schimb — ceea ce e mai important! — desfășurarea întâlnirii și precizează sursa din care a obținut partida. Este vorba de cartea „Capablanca's Verlustpartien“ (Partidele pierdute de Capablanca), care la rîndul ei citează „Deutsche Schachblätter“ 1913—1914, pagina 235. Se pare că în volumul menționat numele lui Dumitrașcu avea o altă transcriere fonetică, deoarece revista britanică notează în paranteză după „Dumitraschko“: „Aceasta ar fi transcrierea corectă englezească“.

Iată această „partidă de aur“ necunoscută a șahului românesc, reprodusă din „British Chess Magazine“:

Alb — J.R. CAPABLANCA

Negru — P.N. DUMITRAȘCU

Gambitul damei refuzat

1.d4,d5 2.c4,e6 3.Cf3,Cf6 4.Ce3,Ce6 5.Ng5,Ne7 6.e3,h6 7.N:f6,N:f6 8.c:d5,e:d5 9.Nb5,0—0 10.N:c6,b:c6 11.Tc1,Dd6 12.0—0,Ng4 13.h3, Ne6 14.De2,Tf8 15.Ca4,Nd7 16.Ce5,Ne8 17.Cd3,Nf5 18.Tfd1,Ne4 19.Da4,Te6 20.Cde5, N:e5 21.C:e5,c5 22.T:c5,T:e5 23.Tc6,Tg5 24.T:d6,T:g2+ 25.Rf1,c:d6 26.De6,Tb8 27. Td2,Nf3 28.D:d6,Tc8 29.Td1,Tc2 30.Df4, Tc:f2+ 31.Re1,N:d1 și Capablanca s-a recunoscut învins!

Reproducem și partida jucată împotriva lui Capablanca de către medicul Constantin Mindrilă — așa cum a apărut ea în „Românul“ din 25 decembrie 1911/7 ianuarie 1912; sint păstrate limba epocii și terminologia folosită de Marco.

PARTIDA XXI

jucată la 19 octombrie 1911, în Clubul șahiștilor din Viena între maestrul J.R. Capablanca și dr. C. Mîndrilă.

Jose Raul Capablanca, marele maestru cuban, a făcut în toamna aceasta al doilea tur în Europa și a câștigat mari triumfuri în partii de consultație și ca jucător simultan. Dintre cele aproape 300 de partii simultane ce s-au jucat în centrele principale din Europa, abia a pierdut cîteva și puțini dintre partenerii săi pot spune a fișiguit ou el mîcar remis. În Viena i-a reușit aceasta medicului român dr. Constantin Mîndrilă, un amator excelent și dintre cei mai valoroși membri ai distinsului „Club al șahiștilor din Viena”. Jocul d-lui dr. Mîndrilă contra gloriului său adversar e de la început plin la sfîrșit bravuros și în stil mare: ajunge chiar la situație de triumf, dar, din cauza timpului înaintat și pentru că celelalte partii erau deja terminate, se mulțumește cu remis, un lucru desigur nu de toate zilele față de un Capablanca.

Jocul memorabil a avut acest mers:

Alb: J.R. Capablanca.
Negru: dr. C. Mîndrilă

1.d2-d4 d7-d5
2.e2-e4 e7-e8
3.Cb1-c3 e7-e8

Teoreticienii judecă acest sistem de înnoim și chiar nesuficient. 1) pentru că condamnă fugarul e8 la pasivitate îndelungată; 2) pentru că pionul e ar avea misiunea să avanseze (oft mai ușor atît mai bine) la c5, prin de negru atacă centrul alb și de altă parte, își face posibil a deschide linia e și a o întrebuinta pe bază de operațiuni cu turnul. Considerații de această natură sînt folositoare, dar în chestii de deschidere decide ea ultima instanță totuși numai experiența. E interesant că Capablanca nu și-a putut cristaliza la deschidere nici un avantaj, ba ajunge destul de repede în o poziție inferioară.

4.Cg1-f3 Cb8-j7
5.Fc1-g5 Cg8-f6
6.e2-e3 Ff8-e7
7.e4:d5

Fugarul (N.R. Fugarul este echivalent cu nebunul) se devine liber, negru câștigă teren nou pe linia e și astfel joc destul de comod. Nu mai puțin își deschide și alb o verticală și o diagonală, dar resursele sale nu câștigă nimic.

7... e6:d5
8.Ff1-d3 0-0
9.Dd1-e2 Tf8-e8
10.0-0-0

Rocada lungă (N.R. Rocada mare) este semnul năvălirii de pionii în direcțiunea regelui negru, dr. Mîndrilă caută deci a

fi acoperit contra atacului pionului f.g și h ce se vor apropia.

10... Cd7-f8
11.Cf3-e5 Cf8-d7

Mișcare excelentă: o lovitură în oalul adversar și o provocare a fugarului g5 să se declare.

12.Fg5:e7 Dd8:e7
13.f2-f4

Aceasta se va răsbuna mai tîrziu: căci un pion restant (c3) e moribund (N.R. O slăbiciune cronică). Dar Ce5:d7 ar desvolta forțele adversarului, iar Ce5-f3 ar fi mărturisirea că a fost greșit Cf3-e5; la așa neva nu se decide Capablanca.

13... Cf8-g6

Cu 13...f7-f8 negru putea să câștige pionul e3, poate chiar și fără pericool. Deci este de mirat de ce refuză dr. Mîndrilă prada aceasta și ce și-a gîndit oare Capablanca la 12-14. Răspunsul pare a fi numai acesta: maestrul proiecta după 13...f7-f8 continuarea e3-e4; iar doctorelului nu i-au plăcut consecvențele de la 14...f6:e5 15.d4:e5 și va fi scutit: la ce complicațiuni acestea, pionul e3 este oricum al meu.

14.b2-b4 Cd7-f8
15.h4-h5 Cg8:e5
16.d4:e5 h7-h8

Cu f7-f8 se putea arunca alb în alt labirint de combinațiuni. Metoda sa însă e incomparabil mai solidă.

17.g2-g4

Negru pare a fi în pericol: Pionul g4 nu poate fi bătut (N.R. adică nu poate fi capturat), căci atacul devenit tot mai vehement, iar altoum, amenință g4-g5. Care e ideea salvatoare?

17... De7-e6

Acest contra atac scoate situația maestrului din echilibru.

18.Da2-e2 b7-b5
19.Rc1-b1 b5-b4
20.Cc3-a4 Dd5-a5
21.b2-b3 e6-c5

Frumos tras (N.R. În terminologia gahiță veche: pentru „mutare” se întrebuinta cuvîntul „trăsătură”, expresie calchiată de la germanul „Zug”. De aici și verbul corespunzător „a trage” pentru „a muta”) și energic, totodată oalecul departe și corect.

22.Fd3-b5

Colosal, Turnul e8 este atacat, pionul e5 amenințat și poziția pionului d5 greu susținabilă (N.R. adică „de susținut, de apărat”), din cauza: Fb5-e8. Iată configurația: (Diagrama alăturată)

22... Fc8:g4
23.De2:g4 Da5:b5
24.Th1-g1 Cf8-e8
25.Td1:d6

Amenințată Td5:c5 și Td5-d6

26... Ta8-e8
26.Td5-d6 Db5-b7
27.Ca4-b2

Pentru a opri c5-e4 și mai ales pentru a urma în joc oalul.

27... Tc8-d8

28.Cb2-c4 a7-a5

Pionul va fi crușat, cu considerare la Db7-e4+ și De4:e3.

29.f4-f5 Ce6-g5

30.Tg1-d1 Db7-c7

31.Dg4-g2 Td8-d6

32.Td1:d6 De7-a7

33.Dg2-e8 Da7-a8

Altă trăsătură foarte fină.

34.Cc4:a5 Da8:a6

35.Ca5:c6 Cg5-e4

36.Td8-d7 Ce4-g3

37.e3-e4 Cg3-e4

38.Rb1-c2 Ce4-g3

39.e5-e6 f7-e6

40.Cc6-e7+ Rg8-f8

41.Ca7-g6+ Rf8-g8

42.f5-e6 Cg3:h5

43.Td7-d5 Te3:e6

44.Td5:h5 Te6:g6

45.Th5:c5

Evident, negru este în avantaj. Iar pentru motive arătate la început partida a rămas remis.

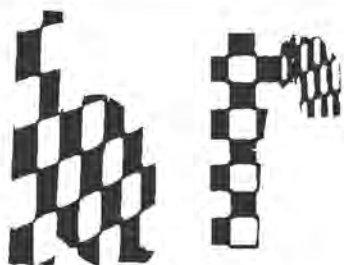
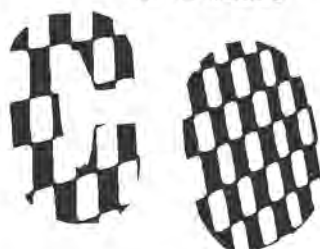

PETRE MAZILU

În treizeci de ani, Joe Clemens nu întârziase niciodată. Dar tocmai în această dimineață întârziase. De aproape o oră Greg Thiery își folosea din plin farmecul personal pentru a-i convinge pe principalii acționari ai firmei, întruniți în ședința de raport anual, că Președintele Consiliului de administrație, Clemens, le va explica personal motivele întârzierii. Zbirnițul telefonului îl întrerupsese pe Greg Thiery, care ridică receptorul.

Ascultă, puse receptorul înapoi în furcă, își apăsă timplele cu degete nervoase, apoi se ridică, își pipăi cravata cu un gest mecanic și zise sec:

— Joe Clemens a murit. Ședința se amână.

Cu mișcări precise strinse dosarele pe care le avea în față, le îndesă în servietă și părăsi sala de consiliu, refuzând să răspundă întrebărilor care îl asaltau. În mașina care îl ducea spre locuința lui Joe Clemens, pregătea în minte următoarea ședință cu acționarii. Știa că sunt furioși pentru că dividendele erau în scădere, după mulți ani de creștere continuă, acum le putea promite că, sub conducerea lui, firma va cunoaște o nouă perioadă de dezvoltare.

În fața vilei lui Joe Clemens, polițiștii abia reușeau să oprească mulțimea de gură-cască care se adunase deja. Greg Thiery se legitimă și reuși să treacă fără dificultăți de cordonul de polițiști. Cunoștea bine casa așa că merse direct în dormitor unde, în pat, parcă dormind, zăcea Joe Clemens; numai o

cută adică între sprincene și mina ca o gheară în stînga pieptului nu se potriveau cu liniștea întipărită pe fața lui.

Un polițist se apropie de Greg:

— Locotenentul Brown doarește să vă vorbească.

Locotenentul îl aștepta în bibliotecă. Era un bărbat solid, între două vîrste, îmbrăcat sobru, cu gust.

— Inginer Gregory Thiery, se prezintă Greg. Sînt vicepreședintele Societății „Clemens Chemical Corporation”.

— Nu văd pe nimeni din familie. N-au fost anunțați? se interesă locotenentul Brown.

— Nu are pe nimeni. Copil unic, părinții i-au murit de mult, n-a fost căsătorit. Familia lui a fost firma noastră. A fost pentru noi toți ca un tată, se înduioșă Greg.

— Vă rog să mă scuzați o clipă, zise locotenentul și se retrase într-un colț al bibliotecii să stea de vorbă cu medicul care examinase cadavrul.

Cîteva minute mai tîrziu, în timp ce doi infirmieri transportau pe o targă corpul lui Joe Clemens, locotenentul se apropie din nou de Greg:

— În cazurile de morți accidentale autopsia este obligatorie, spuse de parcă s-ar fi scuzat. Vă rog, continuați, să rămîneți la dispoziția noastră. Probabil că va trebui să vă pun cîteva întrebări de rutină, de vreme ce nu există rude apropiate.

Greg scoase o carte de vizită:

— Aveți aici numărul meu de telefon. Sînt oricînd la dispoziția dvs.

Cînd locotenentul Brown sună la ușa apartamentului lui Greg Thiery, reclamele multicolore se aprinseseră și zgomotul circulației de noapte pusesse stăpînire pe oraș. Îi deschise majordomul care îl conduse în sufragerie unde Greg îl întîmpină:

— Bănuiesc că ați avut o zi grea. Pot să vă servesc cu ceva? Whisky?

— O zi grea și cu rezultate surprinzătoare, răspunde locotenentul. Ceea ce credeam că este o încheiere s-a dovedit a fi abia prologul. Șeful dvs a fost asasinat.

Greg Thiery lăsă paharul pe masă și, surprins, se așeză într-un fotoliu:

— Joe Clemens ucis? Nu se poate. Cine... de ce?

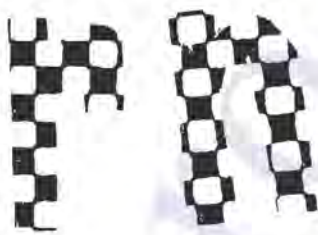
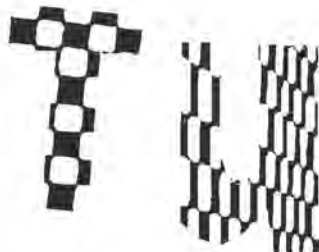
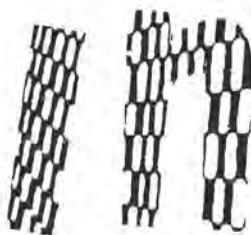
— Știm numai cum a fost ucis: o otrăvă destul de rară, asemănătoare veninului de cobră, care provoacă comotii cerebrale și dispare din organism după cîteva ore. A fost detectată, ca să zic așa, în ultima clipă. Partea ciudată este că otrava are efect numai dacă este introdusă direct în sînge, or cadavrul nu are urme de zgîrieturi, lovituri, împunsături, așa că sîntem în încurcătură. Cînd l-ați văzut ultima oară pe Clemens?

— Seara trecută. Ne-am întîlnit aici să redactăm raportul pe care trebuia să-l prezentăm azi. Am lucrat pînă pe la 10 seara, apoi am jucat o partidă de șah, după care Clemens a plecat acasă.

— O partidă de șah, făcu locotenentul, pîrînd foarte interesat.

— Da, jucam destul de des. Cam o dată pe săptămînă. Președintele Clemens

era un pătimăș al acestui joc, membru fondator al clubului de șah din orașul nostru.

— Dar dvs.? se interesă locotenentul. Sinteți un jucător bun?

Greg șovăi. Apoi:

— Cred că destul de bun. În sfârșit, așa se spune, vreau să zic, membrii clubului nostru mă socotesc un jucător bun.

— Eu sint un jucător modest, oftă locotenentul. Joc însă ori de câte ori vreau să-mi pun ordine în gânduri. Am o rugămintă: să rejucăm partida din seara trecută. Cred că nu va fi greu să o refaceți.

Greg Thiery îl privi o clipă uimit, apoi apropie măsura de șah și începuse să aranjeze piesele. Erau piese din fildes și abanos, și locotenentul le laudă originalitatea și finisajul îngrijit.

— Este, cred, singurul set de acest fel, din oraș, spuse Greg Thiery. L-am achiziționat la o licitație de obiecte de artă.

Apoi începu să-i arate cum decursese partida din seara precedentă. Fiind cu albele, începuse: 1.d4, iar Clemens, cu negrele, răspunsese d5 apoi jocul a decurs astfel: 2.c4 d:c4 3.Cf3 Cf6 4. e3 c5 5.N:c4 e6 6.0-0 a6 7. De2 b5 8.Nb3 Cc6 9.Cc3 c:d4 10.Td1 Nb7 11.e:d4 Cb4 12. d5 Cb:d5 13.Ng5 Ne7 14.N:f6 g:f6 15.C:d5 N:e5 16.N:d5 e:d5 17.Cd4 Rf8 18.Cf5 h5 19.T:d5 D:d5 20.D:e7 + Rg8 21.D:f6 și Clemens cedase. Când Greg Thiery își încheie explicațiile, din glasul lui răzbătea o ușoară nuanță de satisfacție.

Tot timpul partidei inspectorul nu scosese nici un cuvânt, nu pusese vreo întrebare, privise numai piesele de pe tablă ascultând comentariile lui Greg Thiery. Puțin timp după terminarea partidei, pretextând oboseala unei zile lungi și grele, mulțumi gazdei și se retrase.

A doua zi, după ce colindase câteva ore prin magazine de consignație și anticariate, locotenentul Brown trecu pe la clubul de șah al orașului, iar seara făcu o vizită unui prieten al său, agent de schimb la Bursă. În ziua următoare, după-amiază sună la ușă lui Greg Thiery. Îi deschise majordomul:

— D-l Thiery nu-i acasă.

— Am să-l aștept, zise scurt locotenentul și intră în hol.

Fu poftit în sufrageria de unde, cu două zile în urmă, plecase aproape de miezul nopții. După ce stătu câteva minute într-un fotoliu privind îngândurat în gol, scoase un obiect din buzunar, se apropie de masa de șah, umblă printre piese, luă una, o băgă în buzunar și se așeză la loc în fotoliu. Câteva clipe după aceea, îl chemă pe majordom și-l anunță că, din păcate, nu mai poate aștepta, dar că se va întoarce peste câteva ore.

Și, într-adevăr, reveni după lăsarea întinericului când și Greg Thiery ajunsese acasă.

— Mi-a spus majordomul. că m-ați căutat.

— D-le Thiery acum pot să răspund întrebărilor dvs., spuse locotenentul, așezându-se comod într-un fotoliu. Cum a fost ucis Joe

Clemens? Într-o piesă de șah s-a făcut un mic canal interior în care s-au introdus câteva picături de lichid. Eventual otrava de care vă vorbeam. Într-o latură a piesei a fost montat un ac minuscul de seringă. Dacă se apasă puternic piesa, acul provoacă o înțepătură în care lasă o picătură de lichid. Victima nu simte nimic, iar înțepătura se vindecă în scurt timp. Joe Clemens avea obiceiul de a stringe puternic în degete piesele pe care le lua adversarului în poziții pierdute. Vroia parcă să le pedepsească pentru răul pe care i-l făcuseră. De ce a fost ucis Joe Clemens? Pentru că după mulți ani de conducere competentă obosise, pierduse fantezia și gustul afacerilor dar nu vroia să cedeze locul, deși vedea că firma nu mai poate face față concurenței din ce în ce mai acerbe. Or, lângă el era un om mai tânăr, mai ambițios, cu experiență și cu multe idei noi, ce se vedea blocat de simpla existență fizică a președintelui firmei. Cine l-a ucis pe Joe Clemens? Un om din imediata lui apropiere, care îl cunoștea bine și care cunoștea, firește, și situația firmei. Un om care a avut ingeniozitatea de a monta arma, ucigașă ca o cobră, într-o singură piesă; a ales turnul, apoi a studiat o variantă în care turnul ajunge în poziția de a fi cedat într-un sacrificiu de calitate exact în situația în care, pierzând, Joe Clemens avea obiceiul să strângă puternic piesa.

— Cum ați ajuns la aceste concluzii extrem de interesante, dar fără valoare în justiție în lipsa probelor materiale, întrebă calm Greg Thiery.

— Am memorat partida pe care mi-ați arătat-o și am jucat-o de zeci de ori singur acasă. Ea mi-a revelat adevărul. Au urmat cercetările de rutină: cîte ceva despre obiceiurile lui Joe Clemens am aflat de la clubul de șah, situația financiară a firmei mi-a descris-o un prieten agent de bursă, iar proba materială am obținut-o înlocuind, în vizita de după-amiază, piesa ucigașă cu una identică, găsită, cu puțin noroc, la un magazin de antichități. Jocul dvs a fost perfect d-le Thiery, dar fără obiect. Ați fi putut să vă dați singur seama de asta dacă ați fi urmărit cu mai multă atenție jocul adversarului. Joe Clemens era un foarte bun jucător, greșea foarte rar, dar în această partidă a făcut două greșeli mari: la mutarea 8... Cc6 și la mutarea 18...h5. Nu era cu mintea la joc. Se gîndea și el la Clemens Chemical Corporation, la firma care-i purta numele. Știa că n-o mai poate conduce eficient pentru că îmbătrînise, dar și pentru că, și asta dvs. n-o știți, era grav bolnav. Medicii îi mai dăduseră maximum șase luni dacă se retrage din activitate și evită orice efort. Inima, îi obosise inima. Joe Clemens aștepta ședința cu acționarii ca să vă poată preda conducerea firmei. A vrut să vă pregătescă, probabil că de asta a rămas să mai joace șah, deși nu se simțea bine, dar s-a răzgîndit și s-a hotărît să vă facă și dvs. o surpriză.

Greg Thiery, năucit, se înfundase în fotoliu.

Locotenentul se opri o clipă, apoi rosti rar, distinct fiecare cuvînt:

— D-le Thiery, Joe Clemens n-a murit de congestia cerebrală provocată de otră-

va pregătită pentru el, ci de un atac de inimă. Doctorii se înșelaseră, scadența era mult mai apropiată. Dar în corpul lui am găsit otrăvă care, deși nu apucase să-și facă efectul... Chiar nu v-ați întrebat de ce mina era strînsă ca o gheară în stînga pieptului?

După o clipă de tăcere, locotenentul se ridică:

— Și acum, vă rog să mă urmați. Sînteți arestat sub învinuirea de tentativă de omucidere cu premeditare...

N.A. Partida de șah a fost, jucată la Lenin-grad, în 1949, între Spasski și Antonov. Preluată din cartea „Primii pași în șah” de Elisabeta Polihroniade și Tiberiu Rădulescu.

Balada jocului de șah

Regineleucid perfid
Pionii taberei adverse
Dar cînd nebunii le desfid
S-aruncă-n vid pe căi diverse

Seâpați din turnurile reci
Cu toată ura strînsă-n coame
Pe zig-zagatele poteci
Se-nfruntă caii morți de foame

Doar regii ospătînd pe brînci
Își oglindesc tristețea-n linguri
Știînd ce frig va fi atunci
Cînd vor rămîne singuri-singuri.

GEORGE ȚARNEA

din volumul „Balade pentru vinul lînăru”

CU GLADIE ȘI SCUT CONTRA TRIDENT ȘI PLASA...

Veluria SIMU, maestră a sportului

Tema propusă se referă la aspectele pe care partida de șah le poate lua în urma unor schimburi de piese diferențiate ca valoare sau caracteristici, însă, însumate de o parte și de cealaltă, reprezentând, în general, o echivalență materială.

Această formă evoluată de joc a devenit destul de frecventă, datorită acumulărilor de cunoștințe cu privire la valoarea relativă și comparativă a pieselor, precum și a celor de strategie și tactică. Dacă un Cigorin și mai ales un Alehin, fin cunoscători al tuturor dimensiunilor șahului, nu au furnizat astfel de exemple, putem afirma că ele se situează, ca valoare și stil, în contemporaneitate.

Schimburile care duc la diversificarea forțelor se pot produce în urma unor secvențe forțate sau combinații, însă de multe ori, chiar prin acordul tacit al partenerilor, fiecare dintre ei cîntind să obțină astfel un avantaj pozițional. Astfel de schimburi sugerează o comparație cu luptele de gladiatori: cu gladio și scut contra trident și plasa...

În șah, desfășurarea evenimentelor pe eșichier se

petrece în tăcere și pare pașnică dar, pe ecranul invizibil al spiritului, unde au loc gîndirea intensă, judecata, previziunea, calculul variantelor, reprezentarea pozițiilor, corespondentul lor este acela al unui mare efort volitiv și al unei tensiuni pline de dramatism, parte integrantă a luptei și creației șahiste.

Prezentăm câteva partide, pe tema damă contra altor forțe, în intenția de a stîrni cititorului interesul pentru un gen de joc.

Bineînțeles, tematica este mai largă, cum ar fi două turnuri și pioni contra trei figuri ușoare, turn și pioni contra două figuri ușoare, turn contra figură ușoară și pioni sau chiar nebun și pioni contra cal și pioni. Aceste diferențieri apar atât în jocul de mijloc cît și în final, imprimînd jocului un caracter complex.

IVKOV — MARICI, Vin-kovci, 1976

Apărarea olandeză.

1.Cf3, f5 2.e4, Cf6 3.g3, e6 4.Ng2, d6 5.d4, Ne7 6.0—0, 0—0 7.Cc3, a5 8.b3, e6 9.Nb2, De8 10.e3, Dh5 11.Ce1, Dh6 12.Cd3, Cbd7 13.Na3, Te8 14.d5.

● Lupta cu arme diferite pe „arena 64” ● Sacrificii spectaculoase de damă ● Tensiune dramatică pe „ecranul invizibil” ● La atac, „cu toate pinzele sus”! ● În schimbul pionului otrăvit, regina neagră se strecoară pe cîmpul c3... ●

Pînă acum, de ambele părți s-au făcut numai mutări de dezvoltare. Ultima mutare angajează acțiuni care modifică structura pionilor în centru. Continuări ca 14...cd5 15.Cb5, de4 16.Cc7 sau 14...ed5 15.cd5, c5 16.Cb5 sînt în avantajul albului.

14...e5 15.de6, be6 16.N:e6 C:g4

În poziția din diagrama 1, pericolul pe care îl prezintă atacul negrului nu poate fi deloc neglijat. Matul la h2 ar putea fi apărut cu 17.h4 dar după 17...N:h4 18.Df3, Ne7 19.Dg2 albul rămîne sub o puternică presiune pozițională. Planul conceput de alb îl scapă de aceste griji. Schimbul, echivalent ca valoare materială, pe care îl face: damă contra turn,

nebuș și pion, îi favorizează un joc bun al figurilor.

17.D:g4,lg4 18.N:a8,Cb6 19.Ng2,Nf5 20.Tad1,Dg6 21.e4,Nc8 22.Tf1e1,Nf8 23.Cd5 C:d5 24.ed5,Na6 25.Nf1,Te8 26.Te1,De8 27.T:c8,D:c8 28.Te1,De8 (un loc mai bun era la b8) 29.Te6,Nb7 30.Tb6,Db8 31.Cb2,Da7 32.Cc4

Albul a obținut poziție excelentă și va câștiga pionii centrali ai negrului care nu mai pot fi apărați.

32...Ne7 33.N:d6,Nd8 34.Tb5,a4 35.ba4,Nf6 36.N:e5 (mai bine chiar, ar fi fost 36.C:e5) 36...Na6 37.Ta5,Nd8 38.Nd4,D:d4 39.T:a6,D:e4 40.Cd6,Db4 41.a3?! (inutil) 41...D:a3 42.Cb5,De7 43.d6,De4 44.a5,h5 45.Ta7,Rh7 46.Te7, Da4 47.Nd8,Rh6 48.Te6, Dd1+ 49.Nf1,Dd5 50.Te7, Da2 51.Ta7,Dd2 52.Ta6,g6 53.d7,Ng5 54.Cd6,Db5 55.Nc4,Dd1+ 56.Nf1,Dd5 57.Cc4,Ne7 și totodată negrul cedează. Continuarea 58.Td6,Da8 (58...N:d6 59.d8D) 59.Nd3 sau 59.a6 este decisivă.

HULAK — SEIRAWAN, Indonezia, 1983

Apărarea Caro-Kann.

1.e4,c6 2.d4,d5 3.Cc3,de4 4.C:e4,Nf5 5.Cg3,Ng6 6.Cf3, Cd7 7.h4,h6 8.h5,Nh7 9.Nd3, N:d3 10.D:d3,De7 11.Nd2, Cg6 12.0—0—0,e6 13.Ce4, Nd6 14.C:d6,D:d6 15.Th4,b5 16.Rb1,a5 17.c3,Dd5 18.Te1, a4 19.a3,0—0.

Negrul și-a asigurat poziția regelui și a provocat slăbirea alburilor din fața roadei albe.

20.De2,Tf8 21.Ne1,Rf8 22.Te3,e5 23.Ce5,ed4 24.T:d4

Decizia luată de negru pentru schimburile care urmează — damă contra turn și cal — se bazează pe dezvoltarea superioară pe care a obținut-o, păstrind în continuare o mai bună colaborare a figurilor. După ce va lua și pionul din h5, nu va rămâne nici în dezavantaj material.

24...C:e5 25.T:d5,T:d5 26.De2,Cc4 27.Td3,T:h5 28.Dd1,Rg8 29.g4,Td5 30.T:d5,C:d5 31.Dd4,Td8 32.De5,Cd6 33.De6,Rf8 34.c4,C:c4! 35.Ra2.

Nu se poate lua pionul din b5: 35.D:b5,C:a3+! 36.ba3,Cc3+

35...Cd6 36.Da6,Re7 37.Nd2,Tc8 38.Rb1,e5 39.f3, Re6 40.Na1,g6 41.Da7,Te4 42.Dg1,Td4 43.Ng3,Cc4 și albul cedează. Nu se poate evita manevra 44...Cde3 și 45.Td2 sau Td1, după caz.

MILES—ADORJAN,

Turneul interzonal, Riga, 1970

Deschiderea engleză.

1.Cf3,Cf6 2.c4,c5 3.g3,b6 4.Ng2,Nb7 5.0—0,e6 6.Cc3, Ne7 7.d4,ed4 8.D:d4,d6 9.h3 0—0 10.Na3,Ca6 11.Td1, Ce5 12.Ta1,a6 13.b4,Ced7 14.Nb2,Db8 15.Cd2,N:g2 16.R:g2,Te8 17.f3,b5 18.cb5,ab5 19.Dd3,Ce5!

Negrul a obținut un avantaj strategic substanțial: dominație în centru, exercitată de pioni și figuri, un cimp tare la c4 și inițiativă în atac. Cu ultima sa mutare obligă deplasarea damei albe, care nu are cimpuri bune de retragere. Dacă 20.De3, poate urma 20...Cc4, iar schimbul acestui cal permite celui alt cal negru să se instaleze pe cimpul slab al albului. Nici retragerea damei la b1 nu i-a convenit albului și, de aceea, probabil, nu a ezitat să ia pionul de la b5. Din mai multe rele, albul l-a ales pe acesta, sperând într-un schimb al damelor care i-ar fi ușurat poziția.

20.D:h5,Da7!

Iată că planul de atac al negrului își dezvăluie subtilitățile. În schimbul „pionului otrăvit”, dama neagră pătrunde primejdios la e3. Albul nu are timp să împiedice această manevră prin Cf1, deoarece dama sa este în pericol după Tcb8 și trebuie să-i asigure loc de retragere.

21.e4,De3 22.Df1

La 22.De2,D:e2 23.C:e2, T:c1 24.T:c1,Cd3 avantajul este de partea negrului.

22...g6!

Mai puțin în scopul de a face eventual loc regelui cit în vederea atacului urmărind destrămarea poziției regelui alb prin 23...g4 la care nu este bine nici 24.fg4, Cf:g4 și nici 24.f4,Cd3 etc. cu multe complicații, evident în favoarea negrului. Albul trebuie să caute soluții disperate.

23.Tc2,T:a2 24.Cd5

În poziția din diagramă albul câștigă și în continuarea 24...ed5 25.T:c8+, Rg7 26.Nc1,de4 27.fe4, D:e4+ 28.Rg1,T:d2 29.N:d2,Cf3+ 30.Rf2,Cg4+. Soluția aplicată de negru este mai spectaculoasă.

24...T:c2 25.C:e3,Tc:b2 26.De2

Singura posibilitate de a menține provizoriu, apărarea calului din d2.

26...g4 27.f4,C:e4 28.Ce1, C:d2 29.T:d2,T:d2 30.C:d2, Cf3 31.Dc4,T:d2+ 32.Rf1, Nf6 și albul a cedat.

SMÍŠLOV—RIBLI,

Meciul candidaților, Londra, 1983

Apărarea Tarrasch.

1.d4,Cf6 2.Cf3,e6 3.c4,d5
4.Cc3,c5 5.ed5,C:d5.

Negrul evită formația cu pionul izolat în centru a cărui tărie sau slăbiciune este controversată. Totuși, jucători de prim rang, dintre care cităm pe Spasski și Kasparov, preferă să supravegheze centrul cu pionul „slab” din d5.

6.e3,Ce6 7.Nd3,Ne7 8.
0-0,0-0 9. a3,cd4 10.ed4

Spre deosebire de negru, albul nu a ezitat să-și plaseze un „izolant” la d4, având încredere în rolul acestuia în supravegherea centrului și în facilitarea dezvoltării figurilor.

10...Nf6 11.Ne4,C6e7 12.
Ce5,g6?!

Mai indicat ar fi fost schimbul calului din e5. Negrul s-a temut poate de eventualitatea Cg4, C:f6, deși este puțin probabil că albul ar fi intenționat să părăsească de bună voie poziția dominantă a calului din e5. Acum însă urmează schimbul nebunilor pe g7, în condiția în care negrul și-a provocat slăbirea unor cîmpuri pe flancul regelui.

13.Nb6,Ng7 14.N:g7,B:g7
15.Te1,b6?! 16.C:d5,C:d5
17.N:d5,D:d5 18.Tc7,Nb7
19.Dg4

Negrul a subestimat forța turnului pătruns pe linia a 7-a. El a sperat că amenințarea de mat la g2 îi va prilejui anumite avantaje. În trecut, putem face o comparație între cei doi jucători. Ribli urmărește în primul rînd, și de multe ori cu succes, obiective tactice, în timp ce Smîslov, jucător cu formație complexă, nu se angajează în combinații decît după ce își asigură o dominație pozițională.

19...Ta8 20.Td1

Albul are timp să-și apere toate punctele.

20...a5 21.h4,Te8 22.Td7,
De4 23.Dg5,Nc6 24.f3,Df5
(24...De2 25.Cg4,1.D:d1+
26.Rh2,N:d7 27.Df6,Rg8
28.Ch6 mat) 25.Ta7,Na4
26,Te1,Tc2

Negrul a pătruns și el cu turnul pe orizontala a 2-a, însă cu șanse mai slabe. Colaborarea între figurile albe este superioară.

27.b4,Nb3 28.ba5,ba5 29.
Te4,h6 30.De3,Tb2 31.Tg4
31.Tf4,Dc2 ar fi dat
contrașanse negrului.

31...g5 32.hg5,h5 33.Tg3,
h4 34.Tg4,h8 35.g6,h2+
36.R:h2,Th8+ 37.Rg3,
T:g2+ 38.R:g2,Dc2+ 39.
Df2,Th2+

În urma unor manevre forțate, negrul a reușit să elibereze coloane și să pătrundă cu figurile grele în atac la rege. Acum va câștiga dama pentru două turnuri, dar figurile sale, lipsite de colaborare, nu mai pot iușia alte amenințări. Partida se va decide prin presiunea exercitată de alb asupra cîmpului nevralgic f2.

S-a mai jucat: 40.R:h2,
D:f2+ 41.Rh3,Df1+ 42.
Tg2. Aici partida s-a întrerupt și negrul a cedat fără joc. Figurile lui nu mai puteau interveni în apărare.

KASPAROV — BELIAVSKI,

Meciul candidaților, Moscova, 1982

Gambitul damei.

Spre deosebire de partida anterioară, aici este ilustrată forța unei dame active în luptă cu trei figuri lipsite de colaborare.

1.d4,d5 2.c4,e6 3.Cc3,Cf6
4.cd5,ed5 5.Ng5,Ne7 6.e3,h6
7.Nh4,0-0 8.Nd8,b6 9.Cf3,
Nb7 10.0-0,c5.

Planul ales de Beliavski în această partidă, a 6-a

din meci, s-a dovedit nesatisfăcător, astfel că în partida a 7-a a jucat 10...Ce4 (în loc de 10...c5) și jocul a decurs mai echilibrat, cu rezultat egal.

11.Ce5,Cbd7 12.Nf5,C:e6
13.de5,Ce8 14.Ng3,Ce7 15.
Dg4,De8 16.Nd7,Dd8 17.
Td1,h5 18.Dh3,b4 19.
Nf4,Ng5 20.Nf6,g6 21.Ce4!
Obligă schimbul pe f4 și albul va obține o puternică presiune asupra poziției regelui, cu prețul unei figuri. Asemenea sacrificii se pot face cu ușurință, nu atît pe baza unor variante precise calculate, cit pe aceea a cunoașterii pozițiilor de acest gen.

21...N:f4 22.ef4,gf5?!
23.D:f5

În diagramă, este evidentă amenințarea albului: 24.Cg5 și 25.Dh7 mat. Cum se poate apăra negrul? La 23...f6 24.Dg6+, Rh8 25.ef6, Dd7 26.Cg5 și apoi 27.f7, câștigul albului este evident. De aceea mutarea negrului prin care înlătură acest cal arțăgos este practic forțată. Punînd însă la socoteală nebulul sacrificat de alb, schimburile care survin sînt de valoare aproximativ egală (damă și doi pioni contra turn, nebul și cal). Rămîne de văzut dacă negrul, cu cele trei figuri ale sale, va putea contracara pericolul pe care-l prefigurează falanga mobilă a pionilor „e” și „f”.

Deci, 23...de4 24.Dg4+, Rh8 25.T:d8,Tf:d8 26.D:h4+,Rg8 27.De7,e8.

Calul din c7 este, pentru moment, apărat. La 28. D:c7 urmează foarte tare... 28...e2 29. Te1 Td1! cu câștig.

28. Te1 e2+ 29. R:f2 Td2+ 30. Te2 T:e2+ 31. R:e2 Na6+ 32. R:f2 Ce6 33. f5 Cd4 34. e6 Tf8 (34...fe6 35. f6!) 35. Dg5+ Rh8 36. e7 Te8 37. f6 Ce6 38. Dh5+ Rg8 și totodată negrul cedează.

Kusparov a avut în vedere secvența spectaculoasă 39. Dg4+ Rh7 40. f1:e6 fe6 41. f7. Sacrificiu de damă pentru cal, pentru a renăște din nou dama. Nu lipsită de interes este și varianta: 39. Dh4+ Rg8 40. Da4 și cele trei figuri dispartate nu se pot apăra între ele decât permițând matul.

SKALKOTAS-GHINDĂ,
Balcianădă. Băile Herculane 1983

Indiana regelui.

1. e4 g6 2. e4 Ng7 3. d4 d6 4. Ce3 Cf6 5. f3 a6 6. Ng5 Ce6 7. Cge2 Tb8 8. Ce1 e5 9. Cf3 ed4 10. C:d4 0—0 11. Ce2 Ne6 12. Ne2 Ce5 13. Ce3 h6 14. Nh4 b5 15. eb5 ab5 16. f4 Ced7 17. 0—0 b4 18. Ced5

În diagrama de mai sus, cu atâtă aparentă de echilibru — albul are mai multă libertate, iar poziția negrului, deși mai închisă, este solidă — posibilitatea unor schimburi după care negrul obține un joc foarte activ nu i-a scăpat lui Ghindă, deși secvența necesită un calcul pe durată mai lungă și cu recuperarea mai târzie a materialului.

18...C:d5! 19. N:d8 C:e3 20. De1 Cf1 21. N:e7 Tbe8

22. R:f1 Ce5 23. N:d6 C:e4 24. Ne7 Ce3! (o interceptie de efect) 25. be3 T:e7

De remarcat poziția activă a negrului și posibilitățile de atac: „toate pinzele sus!”. Vintul prielnic îi propulsează forțele spre distrugerea a ceea ce a mai rămas din construcția albului.

26. e4

Dacă permite apariția pionului negru liber pe coloana „c”, acesta are asigurată transformarea. Cedind turnul din al pentru nebun, albul speră într-o slăbire a presiunii pe diagonale.

26...N:a1 27. D:a1 N:e4 28. Dd4 Tf8 29. h4 N:e2+ 30. R:e2 Te2+ și albul a cedat. În acest final, regele va fi făcut mat sau negrul va câștiga dama pentru un turn.

MESTEL — LIUBOJE-
VICI, Londra 1982

Apărarea siciliană.

1. e4 c5 2. Cf3 d6 3. Ce3 a6 4. d4 ed4 5. C:d4 e6 6. Ne2 b5 7. f4 b4 8. Cb1 Nb7 9. Nf3 Cd7 10. 0—0 Cg6 11. De2 e5! 12. Cf3 a5 13. Tf2 Ne7

Negrul a forțat retragerea celor doi cai albi pe poziții fără perspectivă și se poate constata avansul său în dezvoltare. Acum însă nu profită de jocul destul de obscur al albului pentru a juca 13...a4 cu tempo.

14. a4 0—0 15. e4 Ne6 16. De2 Db6 17. f5 Nd8 18. Dd3 Db7 19. Te2 Nb6+ 20. Rh1 Tad8 21. Cd2 Ce5 22. C:e5 de5 23. De2 Dd7 24. Te8 Dd6 25. Cf1 h6 26. b3 Td7 27. Nb2 Tf8 28. Rg1 Ne7 29. Tacl Nb8 30. g3 De7 31. De2 Db7 32. De2 Ne7 33. De2 Te8 34. De2 Da8 35. T3e2 Dd8 36. Ng2 Da8 37. h3 Ted8 38. Te3 Td4

După o serie de manevre, de ambele părți, cu scop mai puțin definit, negrul oferă acest sacrificiu de calitate. În cazul acceptării, va obține o structură foarte bună a pionilor și

presiune asupra punctului e4.

39. N:d4! ?!

O decizie grăbită. Albul putea juca întâi 39. De2, păstrând apărarea pionului e4 și este îndoielnic dacă negrului i-ar mai fi convenit să cedeze calitatea.

39...ed4 40. Td3 C:e4 41. Cd2 Cg5 42. N:e6 D:e6 43. Ce4

În poziția din diagramă aparent albul dă o figură, dar, după 43...C:e4 44. Dg2 g6 45. T:e4, jocul ia un aspect neclar, iar 43...C:h3 44. Rh2 Cg5 duce la egalitate. Negrul găsește o cale interesantă de joc. În schimbul damei el obține două figuri ușoare și un pion, cu presiune periculoasă a masei de pioni centrali.

43...D:e4! 44. T:e4 C:e4 45. Dg2 Ce8 46. De6 e4! 47. T:d4

Singura posibilitate de a stăvili marșul pionilor și, de fapt, mutarea salvatoare. La 47. D:c7 ed3 48. D:d8+ Rh7 avantajul negrului este decisiv.

47...T:d4 48. De8+! Rh7 49. D:f7 Td1+ 50. Rg2 Td2+ 51. Rf1 Td1+ 52. Rg2 și remiză.

Negrul nu mai are timp să promoveze pionul „e”, deoarece albul are asigurată remiza prin șah etern, deși, chiar și în eventualitatea 52...e3 53. Dg6+ Rg8 54. De8+ Rh7 55. D:e3 Nd8, nu se văd căi de câștig de nici o parte.

SAH MAT

Premii de frumusețe

„CĂPITANII DE ECHIPĂ SÎNT INVITAȚI SĂ FACĂ PROPUȘURI DE PREMIERE...”

● **BALETUL „SAH MAT”,** primul balet inspirat din lumea șahului, a fost prezentat în premieră la Paris, în anul 1937, în cadrul Expoziției internaționale. Spectacolul începea cu un prolog în care doi jucători, reprezentând Dragostea și Moartea, se confruntau într-o partidă de șah.

● **MECIURI DEMONSTRATIVE** — Organizatorii semifinalei de la Londra Kasparov-Korșoi din meciurile candidaților au avut de rezolvat următoarea problemă: cum să fie evitat sentimentul de insatisfacție pe care l-ar avea spectatorii plătitori — prețul unui bilet de intrare era destul de pipărat! — în cazul în care vreuna din partide se termină repede remiză, fără ca oei doi protagoniști să se mai „încaiere” pe ringul oelor 64 de patrate! Pentru a se evita astfel de situații și a se asigura un spectacol cât mai atractiv, a mai fost organizat un meci paralel între două mari speranțe ale șahului britanic și american, Nigel Short și Joel Benjamin. Întîlnirea dintre oei doi tineri avea loc într-o sală a presei și, atunci cînd Kasparov și Korșoi terminau partida înaintea lor, Short și Benjamin treceau în sala principală Benjamin a învins cu 5,5—1,5. Într-un alt meci demonstrativ, Toni Miles și Vlasimil Hort au terminat 10 partide cu scorul 5—5.

● **TEATRU ȘI ȘAH.** După cîte se pare, cea mai veche piesă de teatru cu subiect șahist a fost prezentată în Anglia, în anul 1624. Autorul, Thomas Middleton, a folosit piesa pentru a ataca alianța cu Spania, ceea ce l-a adus o condamnare la închisoare... Apropo de teatru, un mediu englez a publicat o carte cu mai multe partide celebre ale oăror mutări le-a comentat ou... versuri și proverbe. Cea mai multă din versuri le-a cules din opera lui Shakespeare. La una din partide, după ce un jucător cedea, dr. Shumer, autorul oărtii „Chesslets” adaugă: „Și restul e tăcere...”

● **ALBERT EINSTEIN: „EU PERSONAL NU JOC ȘAH”.** Într-o scrisoare din 1952, celebrul fizician notează „Eu personal nu joc șah” și adaugă: „Trebuie să mărturisesc oă întîldeaua mi-a dispăcut spiritul competitiv aprig care înconjoară acest joc ou un final oaracter intelectual”. Einstein a fost un bun prieten și un mare admirator al maeștrului Emanuel Lasker.

După disputarea celei de-a 13-a runde a turneului olimpic de la Malta, buletinul editat de organizatori publica un anunț prin care căpitanii echipelor participante erau invitați să propună partidele considerate de ei ca meritînd să candideze la premiul pentru cea mai bună partidă a întrecerii. Juriul, alcătuit din Lothar Schmidt, Harry Golombek și W. Litmanowicz, a hotărît să acorde premiul următoareii partide:

Alb — **MESTEL** (Marea Britanie)

Negru — **RENMAN** (Suedia)
Apararea franceză

1.e4,e6 2.d4,d5 3.Cc3,Nb4 4.Cc2,d:e4 5.a8,Ne7 6.C:e4, Cf6 7.Dd3,Cbd7 8.Nf4,0—0 9.0—0—0,C:e4 10.D:e4,c5 11.Cc3, Cf6 12.De1,c:d4 13. Ne5,Da5 14.T:d4,Td8 15. Ta4,Db6 16. Tc4 (cu dubla amenințare Nc7 și Ca4), 16...Td7 17.Nd3,a6 18. g4,Dd8 19. g5,Cb5 20.Tg1, g6 21.Tb4,N:g5+ 22.T:g5, D:g5+ 23.f4,De7 24.T:h5, f6! 25.Dg1,T:d8! 26.c:d3, f:e5 27.f:e5,Dg7 28.Tg5, Nd7 29.Cc4,Tc8+ 30.Rb1, Nb5 31.Cf6+ ,Rb8 32.De3, De7 33.Tg2, De6 34.Tf2, Dh1+ 35.Ra2, Tc1 36.Db6, Ta1+ 37.Rb8,Dd1+ 38. Rb4,Da4+ 39.Rc5,b6+ 40. R:b6,Dd4+ 41.Rb7. Mutarea dată în aplic. Partida nu a mai fost reluată, întrucît negrul s-a convins în timpul analizei de la hotel că nu mai are nici o posibilitate de a rezista.

Juriului de atribuire a premiului de frumusețe i-an

mai fost prezentate și următoarele două partide:

Alb — **LJUBOJEVIC** (Iugoslavia)

Negru — **MILES** (Marea Britanie)

Apararea siciliană
1.e4,c5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,g6 6.Ne3, Ng7 7.f3,0—0 8.Dd2,Cc6 9.Nc4,Nd7 10.b4,Tc8 11.Nb3 b5 12.0—0—0,Ce5 13.Ng5, Te5 14.f4,Cc4 15.Dd3,b5 16. a5,Cg4 17.Ce4,Tc8 18.c:d6, f6 19.Tb1,e:d6 20.C:d6, Rb7 21.f5,C:d6 22.f:g6+ , Rh8 23.Nf4,Ce5! 24.N:e5, f:e5 25.Cf3,e4 26.D:d6,e:f3 27.Te7,Ng4 28.De5,D:d1+ 29.R:d1,f:g2+ 30.Rd2, Tf8+ 31.Nd5,T:d5+! și albul cedează. B. Cafferty, editorul revistei „British Chess Magazine”, a apreciat că aceasta a fost una din cele mai dramatice partide ale olimpiadei malteze.

Alb — **VAN DER WIEL** (Olanda)

Negru — **BALAȘOV** (URSS)

Caro Kann

1.e4,c6 2.d4,d5 3.Cd2,d:e4 4.C:e4,Cd7 5.Nc4,Cg16 6. Cg5,e6 7.De2,Cb6 8.Nd3,h6 9.C5f3,c5 10.d:c5,Cbd7 11. b4,b6 12.Cd4,Cd5 13.Nb2. Balasov consideră că ar fi fost mai bună continuarea 13.Ce6. 13...Cb4 14.Ne4. O inovație a jucătorului olandez. 14...Na6 15.Df3,C:e5 16.N:a8?,C:e2+! 17.C:e2, Cd8+ 18.Rd2,C:b2 19.Re1, Cd8+ 20.Rb1,Nc5! 21.Ch3, 0—0 22.Ne4,Ce5 23.De3, Dd6! 24.f4,Cc4 25.Nd3,Ca3+ 26.C:a3,N:d3+ 27.Ce2,Nb4 28.Db3,Tc8 29.Td1,Tc8 30. Cf2,T:b3+ 31.a:b3,N:c2+ 32.R:c2,De5+ și albul cedează.

KARPOV

(urmare din pag. 102)

„PRĂPĂDITUL CAL SPANIOL...”

În principiu, neutralizarea unei figuri ușoare este unul din procedeele cele mai eficiente ale strategiei moderne. Această mutare (15.b3 după 1.e4, e5 2.Cf3, Cc6 3.Nb5, a6 4.Na4, Cf6 5.0—0, Ne7 6.Te1, b5 7.Nb3, 0—0 8.c3, d6 9.h3, Ca5 10.Nc2, c5 11.d4, Dc7 12.Cbd2, Nb7 13.d5, Ne8 14.Cf1, Nd7) are drept scop să limiteze posibilitățile de acțiune ale calului negru. Într-o manieră generală, în numeroase deschideri negrul întâmpină dificultăți în dezvoltarea cutărei sau cutărei figuri. Nu avem decât să ne amintim de nebulii negri „limitați” în franceză sau în Benoni. De data aceasta este vorba de un „prăpădit cal spaniol” care nu parvine să-și găsească o utilizare. Pentru moment, el este privat de cimpul c4 și, dacă negrul va înainta pionul c, după b3—b4 acest cal retras pe b7 nu va avea perspective mai bune (un caz asemănător sau aproape asemănător este cel al calului damei în varianta iugoslavă a Est-Indienei.) Această idee nu este deci nouă...

EXPLICAȚII LA O ÎNFRÎNGERE

Un alt element edificator al acestei partide (Ivkov-Karpov 1—0, Caracas 1970) este acela că nu am putut să văd clar toate finețurile poziției și trage concluziile cuvenite din cauza lipsei de timp de gândire a... adversarului meu Ivkov nu mai avea decât aproape două minute pentru 19 mutări, stegulețul ceasului său se ridica amenințător și mă hipnotiza. Acționam ca un iepure orbit de un fascicul luminos. Nu mai puteam calcula liniștit variantele, eram în pragul unei dorințe irezistibile de a face o mutare. La jucătorii de șah această comportare se numește „a miza pe lipsa de timp a adversarului”. După aceea am reușit, nu fără greutate, să mă vindec de această „maladie contagioasă”. Dar, în partida analizată am făcut mutările mai repede decât Ivkov și pedeapsa nu a întârziat să vină...

PE SCENA ȘAHULUI ARTISTIC

(urmare din pag. 104)

trei mutări dar și cele cu mat în mai multe mutări cu desfășurarea logică a soluției, după cum nu mă lasă deloc indiferent nici cele aparținând genului feeric. Dintre multele probleme care m-au încântat voi alege una care, cu toate că a fost compusă în urmă cu mai bine de un secol, a rămas pînă azi o realizare perfectă a ideii sacrificiului, intrînd în nemurire.

K. BAYER — 1856

Albul joacă și dă mat în 9 mutări

Soluția se desfășoară forțat dar poziția finală e neașteptată. 1. Tb7! D:b7 2. N:g6+! R:g6 3. Dg8+! R:f5 4. Dg4+! Re5 5. Dh5+! Tf5 6. f4+! N:f4 7. D:e2+! N:e2 8. Te4+! d:e4 9. d4! După ce a sacrificat șase piese, albul dă mat cu singurul pion ce l-a rămas...

Premii de frumusețe

O PARTIDĂ DE 1000 DE DOLARI

Turneul de la Montreal din 1979, unde s-a jucat partida de mai jos, a fost unul din cele mai puternice concursuri din istoria șahului. Un turneu la care au luat startul campionul mondial Karpov, foștii campioni mondiali Tal și Spasski, precum și alți șapte supermari maștri: Portisch, Timman, Ljubojevic, Hort, Larsen, Hübner și Kavalek; un turneu pentru a cărui organizare s-au pus la dispoziție peste 200.000 dolari! Bani au fost obținuți prin mijlocirea unei companii organizată ad-hoc — „Chess Tourn. inc.” — ai cărei inițiatori au fost, între alții, cineaștii Miloš Forman („Zburind deasupra unui cuib de cuci”) și I. Passer („Crimă și pedeapsă”, „Născut pentru a învinge”). S-a așteptat să veniturile obținute din publicitate, concesiunile drepturilor de televiziune și filmare, bilete de intrare, stimularea turismului etc. vor permite recuperarea cheltuielilor făcute și înregistrarea chiar a unui beneficiu. Ceea ce s-a și întâmplat, de altfel.

Turneul, al cărui fond de premii s-a ridicat la 110.000 dolari — cea mai mare sumă disponibilă până acum pentru o astfel de competiție — a oferit un spectacol șahist de mare calitate; spiritul de combativitate care a dominat întrecerea a fost ilustrat și de numărul mare al partidelor decise — mai mult de 42 la sută — aplaudate de peste 10.000 spectatori! Premiul de frumusețe al concursului a fost acordat unei partide dramatice câștigate de Tal la Spasski în stilul în care marele maestru din Riga și-a delectat suporterii cu un deceniu în urmă. Premiul a fost în valoare de 1.000 dolari.

I. Passer a explicat interesul lui pentru șah în felul următor: „Șahul este o proiecție a minții umane. Aș vrea să fac un film despre el, dar cum? Modul în care jucătorii de șah povestesc despre ceea ce se petrece pe tablă are în el oare confidențial și misterios. S-ar putea descoperi lucruri interesante în legătură cu comportarea jucătorilor în partidă și în viață”. Miloš Forman a arătat, la rîndul său: „A juca șah este similar cu a face un film. Înainte de a începe, ai unele idei despre ceea ce vrei să joci. Dar nu poți vedea cu mult timp înainte cum se va dezvolta filmul. Același lucru e și în șah: nu poți prezice ce se va întâmpla în partida reală; o vei putea judeca abia după ce s-a încheiat”.

În această partidă câștigată de Tal:

Alb — SPASSKI

Negru — TAL

Indiana damei

1.d4,Cf8 2.e4,e8 3.Cf8,b6 4.e8,Nb7 5.Nd8,d5 6.b8,Nd6 7.0—0—0 8.Nb2,Cbd7 9.Cbd2,De7 10.Tel,Tad8 O mutare de așteptare, a explicat Tal, arătînd că nu-i înfocnta poziția ce ar fi rezultat după 10...Ce4 11.De2,f5 11.De2,c5 12.e2,d5,e5 13.d2,e5,b:c5 14.De3,Tfe8 15.Tfd1, d4 Un motiv standard, notează Tal: nebunii încep să „privească” spre aripa regelui. 18.e4,d4 17.Da5 Dacă 17.D:d4,Ne5 iar după 17.C:d4 fies 17...De5, fie 17...N:h2, 17...Ce5 18.C:e6 După această mutare, atacul negru nu mai poate fi stăvilit, comenta Tal în analiza „post-mortem” a partidei — analiză pe care jucătorii o fac de obicei împreună, prietenește, după terminarea jocului. 18...N:e5 19.Ce4,Td5 20.Dd2 Dacă albul ar fi jucat 20.Na3 ar fi urmat o variantă frumoasă: 10...Da6 21.Dd2,N:h2+ 22.R:b2,Th5+ 23.Rg1,Th1+ 24.R:b1, Dh3+ și mat la mutarea următoare. 20...N:h2+ 21.R:h2, Th5+ 22.Rg1,Cg4 și albul oedază.

REGINA DE DOUĂ ORI ATACATĂ ȘI, TOTUȘI, NU POATE FI CAPTURATĂ

Hastings 1895

Alb — STEINITZ,

Negru — VAN BARDELEBEN

Giucco Piano

1.e4,e5 2.Cf8,Ce6 3.Nc4,Ne5 4.c5,Cf6 5.d4,a:d4 6.c:d4,Nb4+ 7.Ce8,d5 8.e:d5,C:d5 9.0—0,Ne6 10.Ng5, Ne7 11.C:d5,N:d5 12.N:d5,D:d5 13.N:e7,C:e7 14.Te1,f6 15.De2,Dd7 16.Ta1,c6 17.d5,c:d5 18.Cd4,Rf7 19.Ce6, The8 20.Dg4,g6 21.Cg5+,Re8 22.T:e7+,Rf8 23.Tf7+, Rg8.

(I) Situația neobișnuită: dama neagră poate fi capturată în două feluri, dar luarea ei duce la mat cu turnul negru pe ultima linie 24.Tg7+ și negrul oedază. Steinitz a arătat imediat că albul dă mat în 11 mutări: 24...Rb8 25.T:h7+,Rg8 26.Tg7+,Rb8 27.Dh4+,R:g7 28.Dh7+,Rf8 29.Db8+,Re7 30.Dg7+,Re8 31.Dg8+, Re7 32.Df7+,Rd8 33.Df8+,De8 34.Cf7+,Rd7 35. Dd6 mat.

La turneul din Hastings, unul din cele mai puternice organizate în Marea Britanie, au luat parte campionul mondial din acea vreme, Lasker, fostul campion mondial Steinitz, precum și oțiva dintre cei mai puternici maștri contemporani: Cigorin, dr. Tarrasch, Schlechter, Blackburne. În mod surprinzător, concursul a fost câștigat de americanul Pillsbury, aflat la prima sa participare internațională!

sah la rege

● **STATISTICĂ** — După încheierea meciului disputat în semifinalele turneului candidaților, Kasparov și Beliavski aveau următorul palmares: Kasparov — 252 partide oficiale jucate, din care 124 (aproape 50 la sută) câștigate, 106 remize și numai 22 pierdute; Beliavski — 859 jucate, din care 383 victorii, 315 remize și 161 pierdute. Dacă am socoti că Beliavski a consumat în medie pentru fiecare din partidele jucate cîte trei ore, atunci rezultă că el a stat mai mult de o sută de zile în fața tablei numai în întîlnirile oficiale, fără a mai pune la socoteală timpul petrecut în partide neoficiale și la analize...

● **„A-ȘI JUCA VIAȚA”** este titlul unui film canadian dedicat jocului de șah. Sînt prezentate scurte interviuri cu diferiți mari maeștri. Marele maestru ceh Hort i-a declarat reporterului: „Mi-am pierdut întreaga viață la șah. Dar nu-i grav!”. La întrebarea „Ați vrea să câștigați jumătate de milion de dolari declarînd la televiziune că folosiți șamponul X?”, Bobby Fischer a răspuns: „Bineînțeles că aș vrea, dar nu pot: eu folosesc alt șampon...”.

● **„DIPLOMA PIONULUI”** — un studiu de televiziune de limbă germană din Elveția difuzează o emisiune de șah periodică destinată inițierii celor ce nu cunosc jocul. „Absolvenții” cursului primesc diploma în funcție de rezultatele testelor la care sînt supuși, de la „Diploma pionului” la „Diploma reginei”...

● **PIONUL... ZBURĂTOR** — În timp ce juca cu compatriotul său Zuokerman, marele maestru american Walter Browne a văzut că nu poate împiedica transformarea în damă a unui pion advers. În ultimul moment a găsit o „soluție” radicală: a luat regina adversă de pe margine, schimbată anterior, și... a aruncat-o undeva pe lîncăstră!

● **EXPLICAȚIE** — De ce cedează marii maeștri în poziții în care e evident că ei ar mai putea rezista multe mutări? a întrebat redacția un tînăr cititor. Pentru că, i s-a răspuns, este preferabilă moartea subită unei morți lente.

● **ROCADA** — Trebuie să faci rocada doar atunci cînd nu ai o mutare mai bună (Richard Reti).

● **PRECIZARE** — Revista „British Chess Magazine” a publicat un scurt reportaj despre un turneu organizat în Australia, semnat de marele maestru Keene. În cadrul reportajului a fost inclusă și o fotografie în care autorul poartă înfața statuii unui rinocer. Sub elizeu a fost pusă următoarea explicație: „Reporterul nostru (în dreapta)”!

● **GENS UNA SUMUM** — Cîți jucători de șah sînt înregistrați la FIDE? În toamna anului 1982 erau înregistrați 5.060.687 jucători din 119 țări. Cei mai mulți jucători sînt în U.R.S.S.: 4.360.000. În Statele Unite sînt legitimați 58.921 șahiști.

● **DE CE NU A PRIMIT LEV TOLSTOI „CRUCEA SF. GHEORGHE”?** În 1853, în timpul campaniei din Caucaz, Lev Tolstoi se comportase „bine” — după cum aprecia el — în timpul unei lupte împotriva cecenilor. Fusese felicitat de geți și spera să primească Crucea Sf. Gheorghe, pe care o dorea de mult. Dar cel ce avea să devină marele scriitor nu a primit decorația. Din cauza... șahului. Jucînd cu un ofițer, a uitat că-i vine rîndul să facă de gardă și a fost pedepsit cu arestul...

● **MANUSCRISUL LUI ALFONSO** se numără printre cele mai vechi lucrări în care se fac referiri la jocul de șah. Manuscrisul, constînd din 98 de file, este alcătuit din șapte părți referitoare la jocul de table, diferite jocuri cu zaruri, precum și la șahul practicat în Spania în secolul al XIII-lea. Capitolul dedicat șahului conține regulile jocului și o colecție de 108 probleme selecționate de Alfonso al X-lea, rege al Castiliei, în anul 1283. Manuscrisul se află în posesia mănăstirii St. Lorenzo del Escorial, lângă Madrid.

● **CÎTE ORE DEDICAȚI ȘAHULUI?** La această întrebare pe care i-a pus-o un reporter, maestrul canadian Lawrence Day a răspuns: „Opt ore zilnic atunci cînd mă pregătesc pentru un turneu. În rest, cîte patru ore”.

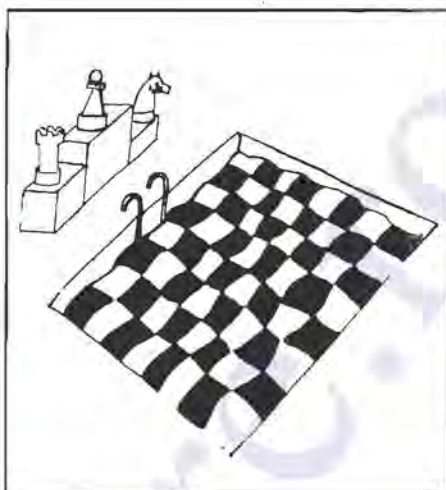
● **„NUD COBORÎND PE O SCARĂ”**. Celebru pictor francez Marcel Duchamp (1887—1968), părinte al curentului dadaist și unul din pionierii suprarealismului, a fost un pasionat și puternic jucător de șah. El a făcut parte din formația Franței la Olimpiada de la Hamburg din 1930, și a terminat remiză partida cu campionul Statelor Unite Frank Marshall. Una din picturile sale abstracte se numește „Portretul unui jucător de șah”. Edward Lasker l-a întrebat odată de ce și-a intitulat unul din cele mai celebre tablouri ale sale „Nud coborînd pe o scară”, pe pînă nevînzîndu-se

nici un nud și nici o soară. Duchamp i-a răspuns că ideea picturii-a venit în timp ce privea un nud coborât trepte. În tabloul său el a înfățișat oțtava mișcări surprinse atunci în timpul deplasării nudului. El s-a referit la cronofotografia care apăruse în acea vreme și care era folosită pentru a reda — într-un mod surprinzător la prima vedere — unele mișcări, de pildă lovitură mingii de către un jucător de tenis. Cu prilejul vizitei făcute unui prieten din New York, la care erau prezenți și alți doi oaspeți, pictorul i-a învins pe toți la șah atât de categoric încât gazda, ca să se răzbune, l-a sculat din somn pe un amic maestru și l-a invitat în toată noaptea să-l viziteze și să-l mai „potolească” puțin pe musafirul francez!

● **VIATĂ NESPORTIVĂ...** Cu prilejul turneului internațional jubiliar Causdal, disputat în Norvegia în 1982, ultima rundă a fost programată nu după amiaza, ca de obicei, ci dimineața. Marele maestru suedez Karlsson nu s-a culcat seara devreme, pentru a fi odihnit a doua zi la rundă. A băut și dansat până dimineața la ora 6,30 și, după vreo două ore, s-a așezat în fața tablei, având negrele la marele maestru Sigurjónsson. Ce s-a întâmplat? Iată: 1.e4,e5 2.Cf3,Ce6 3.d4,e:d4 4.C:d4,g6 5.Ce3,Ng7 6.Ne3,Cf6 7.Ne4,0-0 8.Nb5,d6 9.b2,Nd7 10.0-0,De5 11.Te1,Te8 12.De2 și acum, după o „matură” oțtbruință de 20 de minute, Karlsson a jucat 12...Ce4? Albul a răspuns 13.Cc6, a urmat 13...Cc8 14.C:a3 și, deodată, tînărul conducător al pieselor negre a gemut: „O, doamne, nu am văzut mutarea!” și a odat, deoarece după 14...Ce2+ 15.Te2 rămînea cu o figură în minus. Petrecerea din cursul nopții l-a costat pe Karlsson oțtva loouri în clasament — putea ajunge chiar printre primii alasați — pierzînd și un premiu de oțtva sute de dolari...

● **VERSURI.** O descriere a jocului de șah, practicat la începutul acestui mileniu a rămas într-un poem de 76 de versuri scris în limba ebraică, la Toledo, de Abn Ezra (Abraham ben Ezra), un învățat al timpului (1088—1167).

● **VĂ PLACE BENONI?** Maestrul american Marc Ginsburg a explicat într-un mod plastic de ce ti place să joace deschiderea Benoni: „Toate cărțile de teorie spun că Benoni-modern este o variantă cu dublu tăis, și că oferă o luptă extrem de tăioasă pentru inițiativă. Cum ar putea fi altfel cînd însăși natura ordinei în care se fac mutările de deschidere conferă fiecărei părți potențialul primejdios al majorității de pioni (trei negri contra doi albi pe flancul damei, doi albi contra unul negru în centru). Desigur, este o alegere foarte atractivă pentru negru atunci cînd are nevoie de un punct întreg. Ar trebui albul să se teamă? Dimpotrivă! Dacă el este un adevărat erou, ar trebui să salute viitorul duel și să spere că va fi la înălțimea așteptărilor în oțtimplicățiile tactice ce urmează...”

● **INVENTATOR.** Căpitanul englez Evans (1790—1872) a fost nu numai creatorul gambitului care poartă numele (1.e4,e5 2.Cf3,Ce6 3.Ne4,Ne5 4.b4!) ci și inventatorul unui sistem de semnalizare cu trei culori pentru prevenirea ciocnirii navelor în timpul nopții.

● **„ȘAHUL E NECESAR ÎN VIAȚA FIECĂREI FAMILII”.** Pușkin avea în bibliotecă două exemplare din manualul publicat de Petrov în 1824, din care unul cu autograful autorului. Într-o scrisoare către soție, în 1832, notaază: „Îți mulțumesc, draga mea, că ai învățat șah. Acesta este absolut necesar în fiecare familie fericită, așa cum o să-ți dovedesc mai tîrziu”. În capitoul patru din „Evgjeni Oneghin” găsim următoarele versuri:

„Însingurîndu-se de toate
Tăcut, adînc îngîndurați,
Ei joacă șah, stînd izolați,
Pe mază, rezemați în coate;
Distrat e Lenski. Monoton
La turnul său on-al său pion.”

(traducerea lui George Lesnea)

DE LA a1 LA h8...

Rembrandt și jocul de șah

Doctorul Johannes van Loon, prieten al lui Rembrandt, a evocat în însemnările sale și interesul pentru șah al genialului artist. Jocul l-a învățat de la Jean-Louis, un francez spiritual, care considera șahul — în glumă — ca fiind „cel mai bun remediu contra gutei și a femeilor arțăgoase”, „rele” de rare avea cea mai mare teamă... Pictorul se împrietenise cu Jean-Louis — care era nu numai șahist

ci și „un virtuoz în arta culinară” — și îi place stilul său. „Căci totul în lume, spunea artistul, depinde numai de stil. A picta, nu e numai o chestiune de tehnică... cineva are stil în ființa sa, în purtarea sa, în omletele sale, la jocul său de șah, în toate...” „Rembrandt a jucat o partidă înopritivă lui van Loon și în noaptea în care avea să moară soția sa Saskia. Avusese o poziție bună și totuși a

pierdut. Iată cum a explicat ei pierderea: „Stau și mă gîndesc, ce caraghios! În momentul ăsta, chiar, aveam jocul în mîni și acum... Pream fost prost. Credeam că de data asta v-am prins. Voi încerca încăodată”.

Virgil Ludu, din ale cărui însemnări publicate în revista „Șah” (martie-aprilie 1949) am extras rîndurile de mai sus, nota: „Lui Rembrandt nu i-au fost sortite victorii la șah. Dar el avea să învingă în mult mai mult, în pictură. Și dacă numele compatriotului său Ruwe a fost o vreme rostit în întreaga lume, apoi numele lui va fi rostit pentru întotdeauna, în toate timpurile, pe întreg pămîntul”.

File de bloc notes

Dr. Maria ALBULEȚ, maestră internațională

În timpul studenției (1952), la o consultație pe tema „Fiziologia proceselor corticale în cursul unei partide de șah”, marele nostru fiziolog prof. dr. Grigore Benetato și-a exprimat părerea că procesele de concentrare intensă a atenției și gândirii trebuie întrerupte de mici pauze pentru a nu se intra în „inhibiție de protecție”. Marele savant considera de pe atunci că fumatul, prin influența negativă asupra proceselor de osifioare corticală, soade randamentul intelectual al jucătorului de șah.

1958, Szocecia, Polonia. Meciul turneu România-Polonia la șase mese. Echipa noastră a venit fără rezerve. După două runde, mă îmbolnăvesc și sînt internată în spital cu febră de peste 39 grade. Pentru ca forțat-ul meu să nu „nisigure” înfrîngerea formației noastre, am jucat partidele amănate în... spital și apoi la hotel.

În ritm de două partide pe zi. Am obținut 3,5 puncte din 4 și noi am câștigat meciul. În fotografie — aspect de la una din partidele jucate în camera de hotel.

1957, Emmen-Olanda. Prima Olimpiadă de șah feminină, ultima rundă și... ultima partidă a runde: Albuleț-Lidya Timofajeva (Iugoslavia). Numai prin câștigarea unui punct în această partidă echipa României putea ajunge pe primul loc în clasament, la egalitate de puncte cu reprezentativa U.R.S.S., depășind formația R.D. Germane. Deși cu un pion în plus câștigat în deschi-dere, la întrerupere micul nostru colectiv de români nu am găsit câștigul. Adversara avea analizatori puternici dintre jucătorii iugoslavi, sovietici și cei din R.D. Germană. Totuși, pe la mutarea a 75-a câștigul nostru se contura clar. Ultimele zece mutări le-am

făcut eu laarimi alunecîndu-mi pe obraz, în timp ce alături Marga Teodorescu plîngea „fără jenă”. Atît de ponderat (și regretat!) Ivan Hali, nefiind fumător, își... mestecea cravata! (pentru confirmare, maestrul Titu Ungureanu).

După 25 de ani, tot într-o toamnă, la Otopeni (nu la Băneasa) mi-am primit fiica la întoarcerea de la Lucerna, unde formația noastră devenise iar vice-campionă mondială! Acasă, în „muzeul” de șah al familiei, alături de premiile obținute în primele concursuri de masă la care am luat parte, se găseau și două medalii de argint olimpice obținute de mamă și fiică într-un sfert de secol. Tocă un amănunt: în 1957, am câștigat la Cracovia turneul zonal și am devenit prima maestră internațională a țării. În 1981, fiica mea Marina, tot în Polonia, câștigă zonalul și devine prima mare maestră a țării!

O amintire din timpul partidei jucate în spital. În dreapta, dr. Maria Albuleț

Omul sau mașina? Scriitorul Octavian Paler este interesat de experiența pe care o face înfruntind pentru prima oară un jucător de șah electronic. Adversarul său — „Astro-64”, primul program de șah pentru computer realizat în România, având ca autor pe Violel Darie (în pleioare, puțin aplecat). Ideea că înfrunți o mașină într-un joc considerat până nu de mult ca fiind un apanagiu exclusiv al minții omenestii îndeamnă la meditație... „Mecul” cu „Astro-64”, desfășurat în urmă cu circa șapte ani în cadrul unei demonstrații de teleinformatică s-a încheiat cu victoria jucătorului uman. Scor: 2—0...

„DEODATĂ, FIINȚA MEA S-A RUPT ÎN DOUĂ. UNA CARE JUCA CU PIESELE ALBE, ALTA CARE JUCA CU PIESELE NEGRE...”

OCTAVIAN PALER

A doua pasiune a fost șahul. Jucam în fum de țigară ore întregi fără să mă pot desprinde de pe scaun. Parcă mă țintuia cineva acolo. Nu mâncam, mă dureau stomacul de foame, dar continuam. Nu exista nimic mai important decât tabla aceea cu șaizeci și patru de patrate. Întreg universul încăpea acolo. A fi sau a nu fi? Nu, a câștiga sau a nu câștiga?, aceasta era întrebarea. Vroiam să câștig neapărat și sufeream când mâncam bătaie. Totdeauna am fost un orgolios și nu mă puteam dezminți... Ca să-mi menajez orgoliul, m-am apucat să studiez jocul. Mi-am cumpărat cărți de șah și nopți întregi am aprofundat teoria deschiderilor, am repetat finaluri, am analizat combinații. Treptat, povestea asta m-a acaparat cu totul. Contractasem boala... Acum nu numai orgoliul mă împingea înainte. Dimineața eram ca un bețiv căruia îi lipsea porția de alcool.

Apoi, am învățat să „citesc” o partidă și ceasuri întregi citeam partide de șah. În tramvai, în autobuz, făceam același lucru. Într-o zi, am descoperit că puteam să joc fără tablă. Șah orb. Și, firește, mi-a făcut plăcere să-mi demonstrez posibilitățile la acest capitol nou. La început, mă mulțumeam să joc cu spatele la tablă, notând mutările pe o foaie de hirtie. Adversarii îmi anunțau răspunsurile lor. Ulterior, am complicat puțin regia acestui spectacol. Stăteam singur într-o cameră, lângă un telefon, iar adversarii mei în altă cameră. Eu fără tablă, ei cu tablă și ne comunicam mutările la telefon... Până când, într-o altă zi, am descoperit că nu mai aveam nevoie nici de adversari. Puteam să-mi fiu eu însumi adversar. Am început să joc singur, gândind pe rând din perspectiva albului și a negrului. Am făcut asta mai întâi la tablă. Mutam piesa albă.

pe urmă îmi combăteam intențiile cu piesele negre.

Acest joc, nu știu dacă vă dați seama, era destul de periculos. Până atunci nu-mi pusesem la încercare decât memoria. Acum atacam chiar unicitatea ființei mele. Dintr-odată, ființa mea s-a rupt în două. Una care juca cu piesele albe, alta care juca cu piesele negre. Aceste jumătăți din mine se combinau, se refăceau, se reuneau, într-o continuă sfîșiere și reconstituire a unității mele. După un timp am renunțat și la tablă.

Episodul respectiv l-am trăit, până la un punct, eu însumi, elndva. Mă îmbolnăvisem de șah și după ce am răscălit o vreme prin jungla deschiderilor și combinațiilor teoretice am ajuns să joc destul de bine fără tablă. Când n-aveam adversar, mă transformam pe mine însumi în adversar. Poate de aceea am și renunțat la șah. Nu mă pot lăuda că am făcut-o convins de celebra butadă a lui Napoleon: „Șahul e prea serios pentru un joc și prea frivol pentru o ocupație”. Renunțarea mea n-a fost un semn de tărie, ci de slăbiciune. Mi-a fost teamă să continui. De atunci, mi se întâmplă extrem de rar să mă apropiu de tabla de șah și întotdeauna ating parcă o amintire veche. Regret ceva? În nici un caz timpul pe care l-am cheltuit aruncînd pe foc cărțile de șah. Dar există probabil pașionii care doar acum, nu nor.

O. P.

August, 1984

Stăteam întins în pat și ore întregi, cu ochii în tavan, mă luptam corp la corp cu mine însumi, cum zicea Van Gogh, dar nu ca să creez ceva, ci ca să cîștig o partidă pe care în același timp o pierdeam. Pentru că dublarea mea era însoțită, vă imaginați de ce, de o rapidă dezagregare a tuturor lucrurilor normale. Acum, nu mai aveam nici o șansă. Nu mai puteam cîștiga nici o partidă fără ca ea să însemne în același timp o înfrîngere. La jumătatea oricărei elan urma o jumătate de prăbușire. Eram sfîșiat în două și mă sfîșiam și mai mult. Începeam să mă suspectez pe mine însumi și, cumva, să mă apăr de propria mea umbră sau s-o urmăresc bănuitor pe furiș ca să-i aflu intențiile. Cel care mă privea din oglindă era adversarul meu. Trebuia să nu mă uit în ochii lui ca să nu mă divulg. Trebuia să mă feresc de mine însumi și trebuia să mă lovesc pe ascuns. Astfel, tot ce pînă atunci fusese clar în raporturile cu mine însumi a fost lovit dintr-odată de o confuzie gravă. Iar nenorocirea era că nu mă puteam opri. Mă comportam întocmai ca un morfinoman. M-am dus la un doctor, i-am cerut sfatul, dar el, fie că n-a înțeles ce se petrecea cu mine, fie că se va fi gîndit că oricum n-aveam să-l ascult, m-a sfătuit destul de plictisit să las șahul și să nu mai joc. „În chestiile astea, a zis el, există o singură soluție, cea radicală.

La fel ca la orice drog. Tai drogul. Așadar, tabla de șah trebuie dăruită unui prieten sau aruncată”. Ușor de zis. Am ascuns tabla acasă, ca să n-o mai văd, și am încercat să nu mă mai gîndesc la șah. Căutam treburi care să-mi ocupe întreg timpul și să mă obosească. În zadar. Ajunsesem chiar să am unele tulburări psihice și mă credeam un incurabil.

Norocul meu a fost că tocmai atunci mi-a căzut în mînă o povestire a lui Zweig despre un jucător de șah care a înnebunit tot așa, jucînd șah orb cu el însuși. M-am speriat îngrozitor, iar spaima a reușit ceea ce nu reușise doctorul. Instinctul meu de conservare m-a ajutat să-mi țin jurămîntul, căci în noaptea aceea am jurat să mă vindec și să nu mai joc. Dar era cumplit de greu. Sufeream, mai rău ca un alcoolic căruia i se smulge din față paharul. Probabil, și într-un asemenea caz trebuie o perioadă de dezintoxicare. Încet, încet, toxinele se elimină și revii la normal. Totuși, încă multă vreme, cum vedeam o tablă de șah tresăream. Mi se făcea frică și plecam mai departe, dar ceva ca o taină continuă să existe. Prin urmare această pasiune a eșuat pe pragul nebuliei.

Ca să uit de șah probabil, m-am avîntat în altă pasiune. Ascultam muzică.

(Fragment din romanul „Viata pe un per-n”)

„POȚI SĂ TE FERESTI DE
O BĂTAIE LA ȘAH,
NEJUCÎNDU-L,
DAR CUM TE POȚI FERI
DE A NU CĂDEA ÎNVINS
ÎN VIAȚĂ?”

În suita eseurilor sale din „Flacăra” inspirate din universul artei plastice, Octavian Paler își începe însemnările despre Tonitza printr-un pătrunzător comentariu dedicat tabloului „Jucătorii de șah”

„Într-un tablou pictat de Tonitza, la Paris, în 1910, Mefisto joacă șah cu un oarecare. Mefisto e îmbrăcat în redingotă neagră, are un so de aur înfip în cravata roșie și elasioul siou negru. El a făcut mutarea pe tablă, cîștigătoare după toate aparențele, și a ridicat mîna stîngă, într-un gest de eleganță obraznică, spre adversar. „Ei, te recunoști învins?” Întrebarea nu poate fi alta. Plutește, iusolentă, în aer. Celălalt jucător, un bărbat simplu, stă cu ochii plecați, cu bărbia aprijinită în palma dreaptă. Încă nu s-a hotărît să dea un răspuns. Se gîndește. Mai caută o soluție. Dar pe tabla de șah, cu patru negre și gălbui, lucrurile par clare. Încă o dată, Mefisto... Încă o dată, victima... Încă o dată, povestea se asfîrșește

DE LA a1 LA h8...

ȘAH — Timișoara

Pasionații iubitori de șah de pe malul Begăi — și între ei, în primele rânduri, neobositul prof. dr. Pius Brînzeu — au scos de sub tipar o nouă ediție a frumoasei plachete „Șah”. Tipărită în condiții grafice excelente, placheta oglindește pe larg atât activitatea și succesele șahului timișorean, cât și aspecte generale ale evoluției jocului. De la „Valențele educative ale șahului” la prezentarea finalei campionatului republican de seniori, de la un reportaj consacrat vizitei la Timișoara a campionului mondial Anatoli Karpov la comentarea turneului „Medicina '83” disputat la Timișoara, de la un articol consacrat jocului orb la evocarea unor momente din

la fel. Pe dosul tabloului, Tonitza a scris, într-o dedicație amicală: „Poți să te ferești de o bătaie la șah, nejuțându-l, însă cum te poți feri de a nu cădea învins în viață?”

Tabloul se află în colecția regretatului Sioă Alexandrescu. Dedicția amicală completă, menționată mai înainte, scrisă pe spatele tabloului, este următoarea: „Prietenului M.M. Știi tu că șahul, ca și „viața”, e o problemă pe care reușesc să o rezolve numai cei ce cunosc toate mișcările și ascunsele șurubării? În viață ea și la șah trebuie să știi să profiți de un gest greșit al adversarului — și asta nu-i deloc adevărat, din moment ce legea șahului și a vieții îți-o permit! Poți să te ferești de o bătaie la șah, nejuțându-l, însă cum te poți feri de a nu cădea învins în „viață?”.

Într-un „Intermezzo plastic” publicat în 1961 în „Revista de șah”, publicistul Radu Voia atrăgea atenția asupra tabloului lui Tonitza — după ce avușese prilejul să-l admire în urma unei invitații primite de la Sioă Alexandrescu — și asupra unei alte plăze pe temă șahistă aflată în aceeași colecție, lucrarea lui Al. Ciourenco „La tabla de șah”. Autorul „Intermezzo-ului plastic” mărturisea că-l încercase un sentiment de amărăciune citind, ocerotind monografia olandeză „Șahul ca temă în arta plastică”, scrisă de dr. Niemeijer, a constatat că în lunga enumerare a pictorilor citați nu este amintit nici un artist plastic român, deși șahul fusese abordat de mult de pictorii noștri. „Lipsa de informare a autorului citat, nota Radu Voia, era poate și o vină a noastră...”

istoria șahului bănățean — placheta se prezintă cu un conținut variat într-o manieră interesantă, aducând cititorilor un mare număr de partide remarcabile, de informații și comentarii judicioase. Iată însă câteva titluri din sumar: „Cu Medicina-Timișoara în R.D.G.”, „Succesul Danei Nușu”, „Din repertoriul invitațiilor la turneele internaționale de la Timișoara — R. Holmov”, „Marile noastre speranțe — aurorele Laura și Dușica Caplar”, „Șahul și filatelia”, „Curiozități din lumea șahului”, „Miniaturi din epoca romantică a șahului”, „Probleme ale lui Mackenzie înainte și după orbire” etc. Coperta plachetei reproduce tabloul lui Corneliu Baba „Jucătorul de șah”.

Mihai Șubă are 37 de ani, este matematician și a obținut titlul de mare maestru în anul 1978. A câștigat de două ori campionatul țării, a făcut parte din echipa țării care a participat la mai multe ediții olimpice. Este al doilea jucător român, după Florin Gheorghiu, care a reușit să se califice în faza turneeelor interzonale masculine; la ultima ediție a interzonalelor, la Las Palmas, s-a clasat pe locul trei, fiind la un pas de calificarea în meciurile candidaților. Este căsătorit, are un băiat și, în afară de șah, este pasionat de teatru (pe care l-a practicat ca amator), muzică și bridge.

PIONUL SE PU- TEA APĂRA, DAR ASTA NU ERA ÎN SPIRITUL GAMBITULUI PE CARE DOREAM SA-L JOG

*Partida
preferată*

*Am jucat într-o
stare de spirit
deosebită :*

Nu, partida mea preferată nu e cea pe care am câștigat-o la Korceinoi, în cadrul turneului internațional de la Natania, deși, bineînțeles, victoria la fostul vicecampion al lumii m-a bucurat mult. Partida de care îmi amintesc cu cea mai mare plăcere este una jucată mai de mult, în urmă cu un deceniu, la concursul de la Novi Sad. Am jucat-o într-o stare de spirit deosebită și ea mi-a prilejuit prima întâlnire — ratată, din păcate, peste câteva runde — cu norma de mare maestru. Era primul meu turneu important disputat peste hotare, printre adversari se număra și fostul campion mondial Mihail Tal. Cu câteva luni mai înainte participasem la turneul internațional de la București, unde am ocupat locul cinci, primul dintre jucătorii români. A fost un rezultat surpriză, care mi-a adus și satisfacția unei note de maestru internațional. Întrecerea de la Novi Sad îmi oferea prilejul să îndeplinesc și o normă de mare maestru. Am jucat destul de bine, m-am clasat pe locul patru după Tal (cu care am remizat), Forintos și Raicevici. Partida cu Raicevici a fost cea mai bună jucată atunci și câștigarea ei mi-a permis să lupt pentru norma de m.m. Iată cum s-a desfășurat:

Alb — RAICEVICI Negru — ȘUBĂ Deschiderea engleză

1.e4,e5 2.Cc3,Cf6 3.Cf3,e4 Dorind să câștig neapărat partida am preluat inițiativa... 4.Cg5 Într-o partidă jucată în finala campionatului național în 1972, având alb, eu am jucat mai prudent: Cd4 și la Cc6 am răspuns 5.e3. 4...b5 La prima vedere, pare ceva ciudat și de cafenea, însă este un răspuns fondat, s-a mai jucat și după aceea, am mai jucat și eu această mutare, chiar și după ce s-a găsit un răspuns mai puternic împotriva ei (d3). Cubanezul Garcia, de pildă, a făcut o remiză cu Polugaevski jucind această mutare. Raicevici a fost surprins de mutarea mea și a răspuns 5.De2 A urmat 5...b:e4 6.Cg:e4,Nb7 7.C:f6+, D:f6 8.Da4 În timp ce negrul se dezvoltă liber, albul e la a doua mutare de damă, care are ca scop câștigarea pionului. Pionul e4 se putea apăra, cu dificultate, eventual schimbând damele, dar asta nu era în spiritul gambitului pe care doream să-l joc. M-am hotărât să dau pionul și am jucat 8...Ne5 Partida a continuat cu 9.e3,0-0 10.D:e4, Nb6 11.Cd5,Dd6 12.Cf4 Pentru pionul dat negrul are o compensație evidentă, figurile sale sînt mai bine plasate, mai active, în timp ce nebulul din cl este complet inactiv. După C:b6,a:b6 albul nu mai poate spera să facă vreodată rocada 12...Te8 13.Ne2, Ce6 14.0-0 După terminarea partidei, Tal a propus 14.Dd5, dar după D:d5 15.C:d5, Cd4! negrul stă mult mai bine. Este semnificativ că în comentariul pe care l-a consacrat acestei partide în revista „Șah” din Riga Tal nu a mai evocat posibilitatea jucării 14.Dd5. 14...Cd4! Mutare care întirzie mult dezvoltarea albului 15.Nd1 Prea optimist, albul a vrut să păstreze perechea de nebuni. Ar fi fost mai prudent 15.d3 15...Te4 16.Dc3,Tae8. Presiunea negrului se accentuează și albul nu are mutări de eliberare. Toate piesele negre participă la atac 17.Ch3,Dg6 Raicevici era gata să ia calul din d4 cu pionul e3, dar, în clipa cînd trebuia să pună mina pe piesă, și-a dat seama că, de fapt, eu am un plan mai ascuns: sacrificiul damei la g2! și a renunțat să mai ia calul. A jucat 18.f3, a urmat 18...Th4 19.Rh1,Cf5 20.d4,De6 O acțiune diversionistă prin care negrul dorește să slăbească cîmpurile e2 și f3. 21.Nb3,Dh6

22.e4,Cg3+! 23.h:g3,T:h3+ 24.Rg1 Lua-rea turnului cu pionul g duce la mat în câteva mutări 24...Th1+ 25.Rf2,T:f1+ 26.R:f1,Dh1+ 27.Rf2,Na6 28.g4 Dacă 28.Nc4,N:c4 29.D:c4,Dd1! 28...Nf1 29.Nd1, D:g2+ 30.Re1,d5 31.Ne3,d:e4 32.f4,Nd3 33.b4 Ca să împiedice șahul pe a5 33...h5 Pentru a pregăti manevra c5-Nd8-Nh4 34.g:h5,c5! 35.h6,c:d4 36.De6,d:e8! Negrul e de acord cu capturarea turnului din e8, pentru că, după aceea, multiplele amenințări de mat sînt decisive. Ceea ce l-a făcut pe Raicevici să oprească ceasul de control și să mă felicite pentru victorie. Partida a fost reprodusă în multe reviste străine, între care și în „Informator”-ul iugoslav, și varianta cu 4...b5 s-a jucat după aceea în multe partide din turneele de maeștri.

Partida de care
nu-mi place
să-mi amintesc :

Începuse
banchetul și noi
continuuam lupta.
După mai mult
de o sută de mutări
a trebuit să cedez

E o partidă jucată la același turneu de la Novi Sad. Era în ultima rundă și îl aveam ca adversar pe iugoslavul Ilici, pe vremea aceea candidat de maestru. Dacă-l învingeam, mă clasam pe locul 2-3, mi se pare, și obțineam mult râvnita notă de mare maestru. Am fost deci obligat să joc la câștig. Aveam negrul și am ales apărarea Indiana veche. La întrerupere, pe tablă se găseau aproape toate piesele. Ilici a fost ajutat la analizarea poziției de întrerupere de alți maeștri iugoslavi. Eu venisem fără însoțitor dar a venit să mă ajute Forintos, care avea interesul să nu câștige Ilici. Am muncit mult la analiza din cursul nopții și am venit la reluare destul de obosit. Tensiunea continua să fie foarte mare, am avut la un moment dat un avantaj clar, jocul s-a complicat mult și pe la mutarea a 70-a pe tablă erau patru dame! Din cauza oboselii am fost mereu în criză de timp și am ratat de câteva ori victoria. Lupta s-a prelungit mult, a trecut de ora prînzului, am jucat și după amiaza, a început banchetul și noi continuam să ne luptăm. După mai mult de o sută de mutări a trebuit să cedez. Ratasem norma de mare maestru și am fost obligat să aștept încă cîțiva ani pînă să obțin acest titlu pe care și-l doresc orice șahist. Partida cu Ilici nu pot să o dau. Nu o am. Buletinul turneului cu partidele ultimei runde n-am apucat să-l mai iau, partida nu a fost publicată în „Informator” sau în vreo altă revistă de care am cunoș-

tință. Din fericire pentru mine, s-a pierdut. Nu vreau să-mi mai amintesc de ea, nu mi-ar face nici o plăcere să revăd mutările ei...

*O partidă cum
mi-ar place
să joc:*

*Capablanca nu
putea concepe să
nu câștige această
partidă!*

Dintre partidele pe care le-am admirat și le admir aş alege acum una: aceea pe care Capablanca a câștigat-o la Lasker în al doilea tur al marelui turneu de la New York, 1924. A fost o partidă senzațională, dar aş vrea întâi să evoc contextul în care s-a jucat. Cu trei ani mai înainte, cubanezul îl învinsese pe Lasker într-un meci pentru titlul de campion mondial și excampionul, care la New York era într-o formă excelentă, dorea bineînțeles să-l învingă pe cel la care pierduse cununa cu lauri. Ceea ce este mai puțin cunoscut e faptul că organizatorii turneului newyorkez au folosit o formulă originală pentru a face mai interesantă desfășurarea întrecerii. Astfel, pentru ca jucătorii să nu știe dinainte cu cine se vor confrunta în ziua respectivă, abia înaintea începerii partidelor se trăgea la sorți numărul rundei ce urma să fie jucată. În prima zi a concursului, care s-a jucat tur-retur, sorții au fixat runda în care s-au întâlnit Ed. Lasker-Maroczi, Marshall-Reti, Yates-Alehin, Janowski-Capablanca și Tartakower-Bogoliubov. În a doua zi a competiției s-a disputat runda în care dr. Emanuel Lasker, fostul campion mondial, a jucat cu albele contra lui Capablanca (remiză în 30 de mutări). Partida retur, aceea de care vreau de fapt să vorbesc, a căzut în runda a 14-a. Dar, Lasker se afla pe locul întâi, cu 9,5 puncte din 13 posibile, fără înfrângere. Capablanca, învins în runda a cincea de Reti, se afla pe locul trei, cu 7,5 puncte, după Reti (8 p.). Pentru Lasker chiar și o remiză ar fi însemnat enorm: o victorie cu 1,5-0,5 la doul campion mondial. Firește, în afară faptului că lupta mai departe pentru a câștiga turneul. Și invers, Capablanca, cu două puncte în urma învinsului său de la Havana, nu putea concepe să piardă acest meci direct și încă la mare distanță. Ar fi fost un „afront” cu mult prea multe implicații!

Capablanca a avut albul și prin transpunere de mutări s-a ajuns într-o variantă din deschiderea pionului damei. Lasker a făcut astfel încât să rămână cu perechea de nebuni;

manevrind cu precizie, a parat toate amenințările albului din această fază a jocului. Ulterior, marele maestru cubanez a complicat lupta prin sacrificarea unui cal pentru trei pionii. Se anunțau vremuri grele pentru negru și dr. Lasker, prin schimbul damelor, a vrut să simplifice jocul și să-l îndrepte pe făgașul unei remize. Dar Capablanca a condus în așa fel schimbul încât a ajuns într-un final superior pe care l-a valorificat în mod magistral. Până și Alehin a declarat că această partidă a însemnat pentru Capa „momentul unui adevărat triumf, pe care l-a meritat cu prisosință”. Iată cum s-a desfășurat această partidă cu totul remarcabilă, pe care aş „semna”-o cu dragă inimă!

Alb — CAPABLANCA

Negru — dr. EMANUEL LASKER

1.d4,Cf6 2.c4,e6 3.Cc3,d5 4.e:d5 5.Cf3,Ce6 6.Nf4,e8 7.e3,Ne7 8.Nd3,0-0 9.0-0,Ch5
Cu intenția de a schimba calul pentru nebun 10.Ne5! Forțează o străpungere a poziției pionilor negri 10...f5 Mai bine decât continuarea obișnuită 10...C:e5 11.C:e5,Cf6 12.f4, g6 13.Df3 cu atac alb foarte puternic. Totuși, mutarea mai bună ar fi fost 10...f6 obligând nebunul alb să se retragă și abia după aceea ar fi trebuit împins pionul pe f5. După 10...f5, albul nu ar fi putut obține avantaj cu ceea ce Alehin numea „salvateca” mutare Cg5; 11...De8 12.C:h7 (Vedeți și singur de ce nu merge N:h7+...) 12...f:e6 13.C:f8,N:f8 14.Cb5,Df7 etc. 11.Tae1,Cf6 12.N:f6,g:f6 13.Ch4,Rb8 14.f4,Tg8 15.Tf3, Nd7 16.Th8 Cu amenințarea prea puțin voalată Dh5, Cg6+ și D:h7 mat 16...Ne8 17.a3 Dacă 17.Dc2 negrul poate răspunde Cb4 17...Tg7 18.Tg3,T:g8 19.h:g3 Albul își dublează pionii dar obține în schimb deschiderea coloanei h pentru un atac cu dama și turnul 19...Te8 20.Rf2,Ca5 21.Df3, Ce4 22.De2,Cd6 Una din manierele obișnuite ale lui Lasker de a-și centraliza figurile și de a le maximiza astfel forța 23.Th1,Ce4+ 24.N:e4,f:e4 25.Dg4,f5 26.C:f5! Sacrificiu de cal. Comentind această mutare, un maestru spunea că, dacă până acum pionii albi erau condamnați la inactivitate, dintr-o dată, iată-i parcă „țigănesc la viață”! 26...e:f5 27.D:f5,h5 28.g4,Te6 29.g5,Rg8 30.C:d5, Nf7 31.C:e7,D:e7 32.g4,h:g4 33.Dh7+,Rf8 34.Th6,Ng8 35.Df5+,Rg7 36.T:c6,b:c6 37.Rg3,Ce6 38.R:g4,D:f5+ 39.R:f6,Nd5 40.b4,a6 41.Rg4,Nc4 42.f5,Nb3 43.Rf4, Ne2 44.Re5,Rf7 45.a4,Rg7 46.d5,N:a4 47.d6, e5 48.b:c5,Ne6 49.Re6,a5 50.f6+ și Lasker a cedat. I-a rămas însă satisfacția, la sfârșitul concursului, că s-a clasat totuși singur pe primul loc, cu un punct și jumătate înaintea lui Capablanca. Urmău în clasament Alehin, Marshall, Reti, Maroczi, Bogoliubov, Tartakower, Yates, Edward Lasker și Janovski.. În ceea ce privește finalul partidei discutate,

5 TUMULT LUCIAN

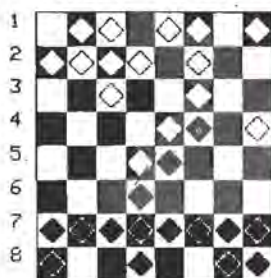
18 Bh5xg6 Bd7-e8
 19 Rc1-a3 Ke7-d7
 20 Ra1-e1 f6-f5
 21 Qg4xe4 g6-g5
 22 f2-d4 h7-h6
 23 Qd1-e1 g5-g4
 24 Qd1-e1 h6-h5
 25 Qd1-e1 h5-h4
 26 Qd1-e1 h4-h3
 27 Qd1-e1 h3-h2
 28 Qd1-e1 h2-h1
 29 Qd1-e1 h1-h2
 30 Qd1-e1 h2-h3
 31 Qd1-e1 h3-h4
 32 Qd1-e1 h4-h5
 33 Qd1-e1 h5-h6
 34 Qe2-f2

TUMULT 8:42:49

h g f e d c b a
 LUCIAN 8:25:16

TUMULT 8:03:48

h g f e d c b a
 LUCIAN 8:04:33

creat sub formă modulară, pentru a se facilita modificările și îmbunătățirile ulterioare. El include câteva noutăți între care SPID (Sistemul de Punctaj Individual Dinamic) care atribuie fiecărei piese de pe tablă un punctaj condiționat nu numai de felul piesei (ca în sistemele obișnuite) ci și de poziția ei concretă pe tablă. Fiecare pion, funcție de poziție (izolat, dublu, înălțat, avansat, aproape de transformare), poate primi alt punctaj; nebunii „râi” vor fi evaluați mai slab decât cei „buni”, iar caii mai bine decât nebunii în cazul unui joc închis etc.

TUMULT respectă integral regulamentul jocului de șah, inclusiv recunoașterea remizelor în cazul repetării de trei ori a poziției sau efectuării a 50 de mutări fără captură de pie-

sa sau mutare de pion, luarea „en passant” și transformarea pionului în orice piesă (damă, turn, nebul sau cal). Programul se rulează pe un microcalculator „APPLE II” echipat cu cel puțin o unitate de minidiscuri flexibile (dischete) și, eventual, o imprimantă. După prezentare, urmează un dialog prin care se stabilesc toate detaliile necesare, cum ar fi culorile, nivelul de joc, controlul timpului de gândire etc.

În timpul desfășurării partidei apare imaginea de mai sus, în care se observă în colțul din stânga jos o fereastră prin care se pot transmite diverse comenzi, inclusiv facilități deosebite puse la dispoziția operatorului, cum ar fi:

— afișarea tablei de joc inversată (piesele negre jos)
 — schimbarea nivelului de joc

— schimbarea culorilor între operator și TUMULT

— repornirea partidei din orice moment (incluzând și posibilitatea de modificare a unei mutări efectuate anterior)

— afișarea „oarbă” (fără reprezentarea pieselor) sau „semioarbă” (romburi în loc de piese, ca în figura de mai sus) pentru una sau ambele culori

— imprimarea tablei de joc cu lista de mutări

— pornire/oprire/modificare ceas

— afișarea punctajului atribuit pieselor și a evaluării mutărilor posibile

— încărcarea unei partide pe/de pe disketă

— pornirea partidei dintr-o anumită poziție

— rezolvarea de probleme

— lista de remiză

— rejucarea unei partide (efectuarea și afișarea mutărilor).

Biblioteca de deschideri este încărcată automat de program în memoria calculatorului, funcție de evoluția partidei, volumul bibliotecii fiind limitat doar de numărul disketelor disponibile. Când răspunsul la mutarea adversarului nu se mai găsește în bibliotecă, TUMULT începe să „gîndească”.

În prezent, TUMULT folosește microprocesorul 6502 (1 MHz), fiind în curs de adaptare pentru mult mai puternicul și mai rapidul 65000 (8 MHz).

Iată o partidă jucată de „TUMULT” cu albele, împotriva celui ce l-a creat:

1.e4,e6 2.d4,d5 3.Cc3,Nb4 4.e5,Ce7 5.a3,N:e3+ 6.b:c3, c5 7.a4,Db6 8.Cf3,Nd7 9. Nd3,De7 10.0-0,e4 11.Ne2, f6 12.e:f6,g:f6 13.Ch4,Tg8 14.Nh5+,Cg6 15.Df3,Re7 16.Dg4,Ce6 17.C:g6+,h:g6 18.N:g6,Ne8 19.Na3+,Rd7 20.Tael,f5 21.N:e8+,T:a8 22.Dd1, Tgh8 23.f4,Th4 24. Dcl,Teh8 25.De3,Cd8 26. Dg3,Tg4 27. Df3,Re8 28. b3,Tg6 29.Nc5,b6 30.Nb4, a5 31.Na3,Thg8 32.De2,Dh7 33.Rh1,Dh4 34.Df2 și în această poziție partida a fost întreruptă fără a mai fi reluată.

Ilustrațiile de la început ne prezintă aceeași partidă așa cum este ea listată de microcalculator, într-o variantă pregătită pentru eventuale întâlniri internaționale. În al doilea listing este prezentată poziția cu culorile inversate. În a treia diagramă — un model de „afișare oarbă”, după mutarea a 11-a a albului.

CUM ÎNVAȚĂ COMPUTERUL SĂ JOACE ȘAH?

● Reproducerea tablei de șah în memoria calculatorului electronic ● Generatorul de mutări, analize de tip „maximax” și criterii de tip „alfa-beta” ● „Arhorele” și selectarea mutărilor ● Dacă fiecare atom de pe Pământ ar reprezenta un calculator cu o viteză de un miliard de operațiuni pe secundă

8	0	0	9	0	0	10	12	0
7	0	0	0	0	0	0	11	7
6	7	0	4	7	0	10	0	0
5	1	0	7	1	7	8	0	0
4	0	0	1	0	3	7	0	0
3	5	0	0	0	0	0	0	0
2	0	0	0	0	2	1	1	1
1	0	4	0	0	0	0	6	0
	1	2	3	4	5	6	7	8

Să presupunem că vi s-a oferit un calculator care știe să facă rapid un anumit set de instrucțiuni simple (adunări, scăderi, transferuri de informații din unele celule de memorie în alte celule, comparări, anumite ramificări în program) și că acel calculator e prevăzut cu un număr suficient de mare de celule de memorie necesare pentru lucru, ca manevre, sau în care puteți crea și păstra diferite informații.

Înainte de a scrie înșiruri de instrucțiuni, care să realizeze programul, v-ați da, desigur, seama că trebuie să elaborați un model matematic, o metodă de reprezentare a șahului pe calculator, precum și o metodă de studiere și de alegere a variantelor de joc.

Primul lucru la care v-ați gândi, ar fi cel legat de reprezentarea tablei de șah, cu piese pe ea. Pentru aceasta, ați rezerva într-o porțiune a zonei de memorie a calculatorului o matrice (tablou) de dimensiunile 8 × 8 în care fiecare celulă ar conține un număr reprezentând câte un tip de piesă.

De exemplu: 0 = pătrat liber, 1 = pion alb, 2 = cal alb, 3 = nebun alb, 4 = turn alb, 5 = damă albă, 6 = rege alb, 7 = pion negru, 8 = cal negru, 9 = nebun negru, 10 = turn negru, 11 = damă neagră, 12 = rege negru.

Cu convenția de codificare de mai sus, am putea reprezenta oricare diagramă din

jocul de șah. Dacă în celula (4,5) se găsește, de exemplu, codul 3, înseamnă că în pătratul „e4” există un nebun alb.

În diagrama 1 se află o interesantă poziție dintr-o partidă a meciului pentru desemnarea campionului mondial, meci disputat în anul 1971, la Denver, între Robert Fischer și Bent Larsen.

În diagrama 2 este reprezentată aceeași poziție, dar în modul în care este codificată ea în calculator.

Un alt element, banal chiar și pentru un jucător începător de șah, dar absolut necesar de rezolvat pentru orice program de șah este cel legat de mutarea pieselor.

Pentru a muta, de exemplu, calul de la „f5” la „b4”, celui care învață șah i s-ar spune: „calul mută un pătrat pe verticală și două pe orizontală, sau două pe verticală și unul pe orizontală, sub formă de L”.

Într-un program, aceeași operație se realizează prin luarea codului 2 (cal alb) din celula de memorie de coordonate (5,6) și punerea acestui cod în zona de memorie rezervată pentru tabla de șah, la coordonatele (5—1, 6+2) adică (4,8), iar în celula (5,6) se pune codul zero (pătrat liber).

De asemenea, pentru a muta nebunul din „e4” în „c2”, programul va trebui să ia codul 3 (nebun alb), din pătratul de coordonate (4,5) și să treacă succesiv prin pătra-

tele (3,4) și (2,3). Direcția acestei mutări o putem nota cu $(-1, -1)$, adică prin deplasarea nebunului din „e4” în „c2”, atât numărul liniei cât și cel al coloanei scade succesiv cu cîte o unitate.

Mutarea damei din „g7” în „g2” se face pe direcția $(-1, 0)$ iar mutarea damei din „a3”, în „c5” se face pe direcția $(1, 1)$.

Apare necesitatea ca, în timpul deplasării progresive a unei piese pe o direcție (linie, coloană, diagonală), să se facă mereu verificarea de a nu se depăși marginile tablei.

Pentru a sesiza mai ușor momentele cînd o piesă ajunge la marginea tablei, unii autori de programe de șah reprezintă tabla sub forma unei table extinse, de dimensiune 12×12 pătrate.

Tabla extinsă este tot o tablă de șah, dar înconjurată de încă 2 rînduri de pătrate speciale, care au codul „-1” și care permit programului să semnaleze repede momentul cînd un cal, un rege, pion sau o piesă cu bătaie lungă (care mută succesiv pe o linie sau pe o coloană) ajunge la marginea tablei.

Programul de șah trebuie să conțină și unele complicații care să trateze mutările speciale: rocade, transformări, „en-passant”.

Dacă un program știe să mute piesele, următoarea problemă care apare este „ce trebuie făcut cu mutările care se generează?”

De regulă, avînd o poziție dată, programul va genera lista tuturor mutărilor care sînt posibile pentru alb sau pentru negru în acea poziție.

Fiecare mutare din listă se presupune că va fi făcută și că adversarul va genera, de fiecare dată, cîte o listă proprie de mutări.

Se observă deci, că, în procesul de studiere a variantelor, numărul de cazuri proliferază extrem de repede. Apar ramificații de variante sub forma unui arbore numit **arborele (sau graful) de joc**.

Cînd judecăm o variantă, fiecare dintre noi caută să aprecieze cîștigul pe acea variantă, adică să sumeze valoarea pieselor (sau a altor avantaje) cîștigate de el și să le scadă pe cele cîștigate de adversar. De exemplu: în varianta: 1...Nb7 2.T:d6, T:d6 3.D:c6, Tf6 4.N:f5, Tf5, se vede clar că albul a pierdut material, căci $0 + 1 - 5 + 1 + 0 + 3 - 3 = -3$, deci albul va evita această variantă de joc (Exemplu legat de diagrama 1).

În formula care dă valoarea unei variante, toate piesele cîștigate de alb sînt cu semnul pozitiv, cele cîștigate de negru sînt cu semnul negativ.

Albul va alege acele variante în care formula de apreciere a variantei să conțină cît mai multe (și cît mai mari) piese ale negrului, negrul va face invers, va căuta ca în formulă să fie mai ales termeni cu semnul „-” (adică piese capturate de la alb).

Apare, deci, o luptă de tip „minimax” în care albul va căuta să facă maximă valoarea notelor pe anumite variante, iar negrul se va strădui să împingă jocul spre acele ramuri în arborele de joc care au valori cît mai negative.

Alegerea variantelor optime se face conform principiului „minimax”, care se exprimă astfel: „Adversarul meu caută să mă aducă în pozițiile cele mai dezavantajoase pentru mine.”

De aceea, cînd sînt la mutare, eu trebuie să aleg o astfel de mutare în care, cu toată străduința adversarului de a-mi face cît mai mult rău, acest lucru să-mi dăuneze cît mai puțin.

Cînd fac o mutare sînt nevoit să apreciez ce va face adversarul în poziția creată. Adversarul va face aceeași judecată (de tip „minimax”), în pozițiile create de mine pentru el.

Deci, rînd pe rînd, apar probleme noi, pe nivele din ce în ce mai mari, în care apar alternări între tendințele de „max” ale albului și cele de „min” ale negrului.

Dacă am acorda pentru cîștigarea regelui o valoare foarte mare și dacă am genera un arbore de dimensiuni astronomice, care să conțină toate variantele de joc, atunci, desigur, principiul „minimax” asigură alegerea variantei de joc optime. Un astfel de program ar fi fără îndoială un campion mondial absolut la șah.

Dar numărul de variante, în orice poziție a jocului de șah, crește așa de mult, încît este imposibil, chiar și pentru un calculator, să genereze și să studieze întregul arbore de joc.

În această situație, un program de șah este nevoit: 1) să limiteze dimensiunile arborelui generat, reducînd lungimea variantelor studiate; 2) să reducă numărul de ramuri din fiecare generație de mutări.

Aceste două modalități de reducere a arborelui de joc, generat și analizat, introduc numeroase neajunsuri în alegerea mutării optime.

Variantele cele mai bune, pe care omul le vede intuitiv, sau din experiență, sau pe cale logică, sînt, adeseori, omise din arborele redus generat de program.

Lipsind din arbore, algoritmul „minimax” nu le va alege.

Dar, chiar și variantele introduse în arbore sînt în pericol de a fi apreciate fals căci studierea lor se oprește la un număr prea mic de mutări și esențialul luptei nu e cuprins în primele mutări ale variantei.

Cum fiecare program e nevoit să-și limiteze arborele de joc pentru a da mutarea într-un timp rezonabil, rezultă că este inevitabilă preocuparea fiecărui program de a face analize suplimentare asupra pozițiilor

prin care se trece, astfel încît mutarea optimă să fie prezentă cît mai frecvent în arborele analizat de program, iar pe de altă parte, aprecierea variantei, în momentul cînd analiza în adîncime se oprește, să fie cît mai realistă.

A restrînge dimensiunile arborelui de joc nu înseamnă a genera toate variantele și apoi a abandona pe cele rele, ci înseamnă o prevedere, o decizie de a studia numai o parte a lor, și anume acelea care „par” cele mai importante.

În mod practic, programele procedează astfel:

- generează lista mutărilor posibile într-o anumită poziție;

- aplică un șir de analize pentru fiecare mutare în parte cu scopul atribuirii unor note numite *note statice*;

- selecționează cîteva dintre cele mai bune mutări din această listă și ordonează mutările selecționate în ordinea valorii notelor;

- pentru fiecare mutare din listă, se generează liste de mutări de răspuns ale adversarului, se face, de asemenea, aprecierea, notarea, selecționarea și ordonarea noilor liste de mutări, ș.a.m.d.;

- pe măsură ce variantele sînt generate complet, se fac aprecierile asupra pozițiilor terminale spre care duc aceste variante și începe un proces de alegere a variantei optime conform principiului „minimax”;

- mutarea de la nivelul „o”, aleasă ca optimă conform principiului „minimax”, este efectuată ca mutare de joc a programului.

*

Ne punem, în mod firesc, întrebarea:

„Cît de repede ar trebui să calculeze și cît de mare ar trebui să fie un supercalculator care să poată studia toate variantele din jocul de șah?”

Pentru aceasta, ar trebui să apreciem, mai întîi, cîte poziții și cîte variante sînt necesare a fi studiate în jocul de șah.

Pentru a calcula cîte poziții diferite ar exista pe tabla de șah, să ne imaginăm că tabla de șah este un număr cu 64 de cifre în care fiecare cifră poate fi un cod de piesă, adică un număr cuprins între 0 și 12.

Deci pe tablă pot exista maximum 13 la puterea 64 de poziții.

Ținînd cont că numărul de piese pe tabla de șah este doar cel mult 32, numărul de poziții posibile este mai mic și e dat de „aranjamentele pe 64 de pătrate a celor 32 de piese”. Datorită existenței mai multor piese de același tip numărul acestor aranjamente ar trebui împărțit la produsul:

$$64 \cdot 8! \cdot 8!$$

Nici acest număr nu estimează exact numărul real de poziții corecte la care s-ar

Dem Rădulescu are probleme: oare nu se descurcă în apărarea... siciliană?

putea ajunge în jocul de șah, număr care este mai mic, dar, oricum, astronomic de mare.

Ca să apreciem numărul total de variante ce ar trebui generate pentru a se efectua analiza completă, să zicem pînă la mutarea 50, presupunînd că la fiecare nivel există în medie 33 de mutări, rezultă că este necesară studierea a 33 la puterea 100 de variante sau, exprimînd 33·33 cu aproximație 1000, rezultă un număr egal cu 10 la puterea 160 de variante.

Pentru a ne da seama cît de mare este un asemenea număr, am putea presupune că Pămîntul conține 10 la puterea 50 atomi, că fiecare atom este un calculator care are viteza de 1 miliard de operații pe secundă, că toate aceste calculatoare gîndesc împreună la același arbore și tot ar trebui, pentru generarea acestui arbore, un timp egal cu 10 la puterea 75 de ani!

Ne dăm seama că generarea tuturor variantelor în jocul de șah este exclusă, limitele fizice ale planetei întregi nu permit atîngerea unor astfel de performanțe. (Poate doar dacă s-ar include într-un astfel de experiment o minte de șahist de talia lui Alehin sau Bobby Fischer!...)

Adevărul este că există criterii numite criterii „alfa beta” care fac să nu mai fie necesară generarea tuturor variantelor pentru a alege varianta optimă.

Sînt unele ramuri care nu mai trebuie generate, pentru că analiza de pînă atunci a variantelor a găsit deja ramuri care determină ca alte ramuri să nu mai poată fi alese ca optime; generarea acestor variante se abandonează.

Nu trebuie să ne facem iluzii: oricît am reduce arborele de joc, fie conform criteriilor „alfa-beta”, fie conform recunoașterii unor „intervertiri” de mutări, numărul de variante va continua să fie gigantic și inaccesibil mijloacelor de calcul oricît de perfecționate ar fi ele.

Ajungem la concluzia că singura șansă de perfecționare a programelor de șah este creșterea calității logicii înglobate în program. Spre exemplu, nu este necesar ca să analizăm 10 la puterea 40 de variante ca să constatăm că nu se poate da mat cu nebunul în 20 de mutări. Considerăm că elaborarea unor asemenea raționamente, din ce în ce

mai complexe, este cea mai utilă cale în crearea de programe de șah performante.

Să presupunem că avem un program cu o anumită logică, care studiază mereu 3—4 semimutări și este la nivelul de joc de categoria a II-a. Dacă același program ar fi rulat pe un calculator de 100 de ori mai rapid, atunci acel program ar gîndi sistematic variante de lungimea 5—6 semimutări și poate că ar juca la nivel de categoria I, sau cine știe... candidat de maestru!

Asta nu înseamnă că, chiar și pe același calculator, nu există resurse logice pentru a face programul de 100 de ori mai eficient, deci să ajungă la același nivel de joc doar prin ridicarea calității logicii.

Orice progres în șahul programat necesită un efort de programare susținut, dar, zicem noi, foarte antrenant și plin de surprize.

VIOREL DARIE și VALENTIN CEAN

O întâlnire cu Mihail Botvinnik

Al treilea campion mondial al microcalculatoarelor de șah a fost organizat în octombrie 1983 la Budapesta. Răspunzîndu-se invitației trimise de organizatori, la concurs a participat și microprocesorul de construcție românească „Labirint-84”, realizat de Viorel Dărie și ing. Valentin Cean de la Institutul de Tehnică de Calcul — București. Viorel Dărie și „La-

birint-84” au sosit din păcate în sala de joc abia la runda a treia. Aparatul nu a putut recupera acest handicap și astfel prima participare românească la un turneu internațional de șah programat nu s-a putut încheia cu un rezultat bun, cum ar fi fost posibil. Campion a ieșit „Elite E/S” produs de „Fidelity Electronics” din S.U.A. și programat de soții Kalke și

Dan Spracklen. Soții Spracklen au mai scris programele pe bază cărora joacă „Sargon” tipurile 1, 2 și 2, 6, „Chess Challenger Champion”, „Sensory 8”, „Pres-tige” și „Elite”.

După concurs, plîmbîndu-se prin Budapesta, Viorel Dărie a trecut prin fața unui hotel, în fața căruia se afla Benjamin Milman, președintele Asociației internaționale de șah computer, pe care-l cunoștea din concurs. S-a salutat și Milman — care stătea de vorbă cu un bărbat în vîrstă, cu păr alb — l-a invitat să ia parte la discuție. În prealabil, a făcut prezentările: bărbatul cu care discuta nu era nimeni altul decît... fostul campion mondial Mihail Botvinnik. În cîteva minute, discuția s-a însușit, subiectul fiind — evident — algoritmi și programele de jucat șah. La un moment dat, Milman a spus că i-a venit o idee și i-a rugat pe ceilalți doi să aștepte puțin, pentru că el urcă în camera sa de hotel. De unde a coborît imediat cu un... aparat de fotografiat. Rezultatul — fotografia alăturată în care îl putem vedea pe Viorel Dărie alături de Mihail Botvinnik. În cursul discuției, fostul campion mondial — care s-a arătat plăcut surprins că în România au fost create programe de șah — a povestit că el coordonează un grup de trei matematicieni ce lucrează la programul „Pioneer” inițiat de el. Botvinnik și-a exprimat convingerea că în maximum doi ani programul său va fi gata pentru activitatea competițională.

Un an a trecut deja...

ȘAHUL? NIMIC MAI SIMPLU!

MINI-CURS PENTRU CEI CE NU ȘTIU SĂ JOACE
SAU SĂ CITEASCĂ O PARTIDĂ DE ȘAH

ȘTIȚI SĂ CITIȚI O
PARTIDĂ DE ȘAH?

NU

DA

NU VĂ PIERDEȚI
VREMEA CU DIALO-
GUL CARE URMEA-
ZĂ. NU PREZINTĂ
NICI UN INTERES
PENTRU DV. TRE-
CEȚI MAI BINE DI-
RECT LA PAGINA 144

— M-am gândit de multe ori să învăț șah, dar nu am avut prilejul sau nu am insistat. Semnele de șah, precizările g3 sau c5 sau mai știu eu ce mi se par adevărate hieroglife...

— Greșești, totul e extrem de simplu. Chiar și pentru copii a ușor

— Oare?

— Să încercăm chiar acum. Să începem cu elementele de bază: o partidă de șah se joacă între doi adversari care mută pe rând — o dată unul și o dată celălalt — niște piese pe care le au la dispoziție pe o tablă cu 64 de patrate.

— Știu asta. 64 de patrate albe și negre.

— Da, patratele li se mai spune și câmpuri. Tabla se așază între cei doi jucători în așa fel încât fiecare să aibă în colțul din dreapta un patrat alb.

— Și piesele?

— La începutul partidei, fiecare jucător dispune de 16 piese — fie de culoare deschisă, „albui” — și în acest caz posesorul pieselor albe are dreptul la prima mutare — fie de culoare închisă, „negru”. Cele 16 piese sînt următoarele: regele (notat R), regina sau dama (notată D), câte două ture (notate T), câte doi nebuni, unul de câmpuri albe și celălalt de câmpuri negre (notați N), câte doi cai (notați C), câte opt pionii (de obicei nementionați) cu o inițială, indicîndu-se câmpul de plecare și cel de sosire sau numai cel de sosire).

— Cum sînt așezate aceste piese?

— Iată cum arată tabla de șah la începutul partidei, poziția inițială cum i se mai spune:

Jucătorul care are piesele albe mută pionii dinapre el spre adversar. I.a fel procedează și adversarul său.

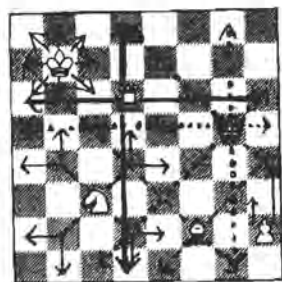
— Ce se înțelege de fapt printr-o mutare?

— Deplasarea unei piese proprii de pe un câmp pe un alt câmp pe care nu se află o piesă proprie. Dacă pe câmpul de sosire se află o piesă de altă culoare, piesa adversă este imediat scoasă de pe tablă, este capturată, pe locul ei rămînd pîsa care a mutat.

— Cum mută piesele?

CITIȚI „MINICURSUL”,
CARE URMEAȚĂ. DU-
PĂ LECTURA LUI
VEȚI PUTEA JUCA ȘI
CITI O PARTIDĂ DE
ȘAH. DAR NU VĂ GA-
RANTĂM CĂ VEȚI ȘI
CÎȘTIGA...

— Regela se deplasează pe oricare dintre câșutele alăturate care nu se găsesc sub bătaia unei piese adverse, și pe care nu se găsește o piesă proprie. El se deplasează deol un singur câmp lateral (sus, jos, dreapta, stînga) sau în diagonală. Dama se deplasează de-a lungul coloanelor (pe verticală), liniilor (pe orizontală) sau diagonalelor (rîndul de câșute de aceeași culoare care se ating prin colțuri). Mișcarea damei nu este limitată, ea la rege, doar un câmp. Ea este piesa cu cea mai mare mobilitate. Turnul se deplasează de-a lungul coloanelor pe orice câmp disponibil (în sus și în jos) și de-a lungul liniilor (la dreapta și la stînga). Nebunul mută de-a lungul diagonalelor. Mutarea calului e cea mai complicată, în formă de L — un pas pe o singură câșută laterală urmat, în continuare, de îndepărtarea de câșută inițială printr-un pas pe o singură câșută pe diagonală. Pionul mută numai prin înaintare. În poziția inițială are dreptul să avanseze un singur pas sau doi pași, după cum vrea jucătorul; după aceea, avansează doar câte un singur pas. În cazul în care pe un câmp din fața sa, pe diagonală, la dreapta sau la stînga, se găsește o piesă adversă, pionul o poate captura, trecînd în locul ei.

— Ce se întîmplă cînd pionul ajunge pe ultima linie și nu mai

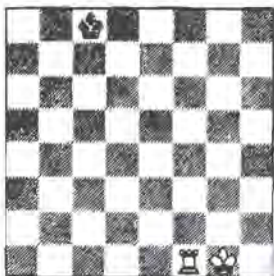

are unde avansa? Face ale întoarsă?

— Nu, niciodată, se transformă — prin aceeași mutare — în damă, turn, nebul sau oal — firește de aceeași culoare. Practic, în locul pionului ajuns pe câmpul de transformare se pune o figură la alegere, de obicei dama oare, cum spuneam, e figura cea mai puternică.

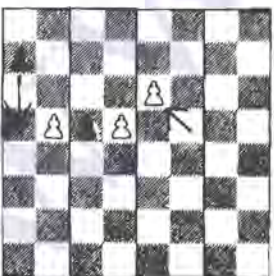
— Am auzit vorbindu-se de roada...

— Roada e o mutare de excepție, care poate fi făcută doar o singură dată în cursul unei partide. Roada este deplasarea regelui, care se execută astfel: regele părăsește căsuța inițială pentru a se deplasa, pe aceeași linie, pe unul din câmpurile de aceeași culoare, oal mai apropiat; apoi, turnul spre care a fost mutat regele, este mutat pe deasupra lui și plasat pe câmpul pe care l-a traversat regele. Roada se numește „mici” atunci când „schimbul de locuri” se face cu turnul de care regele este despărțit prin două căsuțe, sau „mare” dacă regele e mutat spre turnul mai îndepărtat.

— Există și alte mutări de excepție?

— Da, capturarea en passant. Un pion oare are sub bătaie un câmp pe care a trecut un pion advers avansat cu doi pași de pe patratul inițial are dreptul de a captura pionul „inamic”. Acest drept poate fi însă exersat doar la mutarea următoare, nu mai târziu. Luarea pionului se numește „en passant” — adică în trecere.

— Până acum nu s-a pronunțat cuvântul „șah”...

— Șahul se numește situația creată când în urma unei mutări făcute de un jucător regele advers se află în bătaia unei piese de culoare opusă. Regele se află în șah, piesa care-l atacă îi dă șah. Jucătorul al cărui rege se află în șah trebuie să parăze șahul. Mutând regele amenințat sau capturând piesa atacatoare sau, dacă e posibil, interceptând o piesă proprie între piesa care dă șah și regele propriu. Evident, interceptarea nu e posibilă decât în cazul în care șahul e dat de o damă, un turn sau un nebul.

— Dar dacă regele nu are unde muta, piesa care dă șah nu poate fi capturată și nici interceptarea nu este posibilă, ce se întâmplă?

— Înseamnă că regele a făcut șah-mat și că partida s-a terminat cu victoria celui ce a reușit să dea matul.

— Șoapla fiecărui jucător este deci să dea mat...

— Într-adevăr, toate eforturile ce se fac în deschidere, în jocul de mijloc sau în final urmăresc, în ultimă instanță, să dea mat regelui advers.

— Toate partidele se joacă până la mat?

— Nu. De obicei, între jucătorii mai experimentați, partida nu se joacă până la mat. Când unul din jucători a obținut un avantaj, pe care e evident că știe să-l valorifice pentru a ajunge în cele din urmă să dea mat, adversarul său se recunoaște învins, cedează.

— O partidă se poate câștiga și altfel decât prin darea matului?

— Da, atunci când adversarul pierde prin depășirea timpului de gândire. În cadrul unui concurs, fiecare jucător trebuie să efectueze un anumit număr de mutări într-un timp dat, precizat dinainte. Controlul timpului de gândire se face cu ajutorul unui ceas special cu două cadrane. După trecerea unui interval, minutarul fiecărui cadran determină săderea unui mie ateguleț. Dacă în momentul săderii ategulețului de control nu a fost efectuat numărul de mutări stabilit, atunci jucătorul în culpă este declarat învins.

— Remiza, după cîte înțeleg, este echivalentă cu un meci nul.

— Da, ea consemnează faptul că partida s-a terminat la egalitate. Partida este remiză, de pildă, când regele jucătorului la mutare nu are la dispoziție nicio mutare. Se spune că regele este în situația de „pat”, o remiză prin „pat”. Remiza poate fi declarată și prin înțelegerea dintre jucători, sau dacă unul din jucători, fiind la mutare, semnalează arbitrilor respectarea de trei ori a aceeași poziții. Sau dacă un jucător la mutare demonstrează că s-au făcut 50 mutări de o parte și de alta fără să fi avut loc o captură de piesă sau mutare de pion. În anumite poziții, prevăzute de regulament, numărul de 50 de mutări poate fi mărit până la 100, (de pildă în finalurile de rege și

doi asi contra rege și pion). În sfârșit, este declarat învins și jucătorul care vine la partidă cu o înfrângere mai mare de o oră.

— Nu mi-ai spus nimic despre „biereglile”...

— În timpul partidei, fiecare jucător este obligat să noteze mutările ce se fac pe tablă. Fiecare din cele 64 de patrate are un număr. Tabla este împărțită în opt coloane, verticale, (fiecă fiind identificată printr-o literă de la „a” la „h”, coloana „a” fiind prima coloană din stînga, a jucătorului cu piesele albe. Tabla este de asemenea împărțită în opt linii, orizontale, numerotate de la 1 la 8. Linia întâi este prima orizontală din dreapta alb, pe care se află aşezate în poziția inițială regele și șielele albe figuri albe. În acest fel, fiecare câmp poate fi identificat printr-o literă și o cifră, cum se poate vedea în diagrama următoare:

— Da, înțeleg. Cum fiecare piesă are o inițială...

— Folosind inițialele respective și notând timpul de plecare și cel de sosire se precizează mutarea făcută. Deplasarea calculului de lungă regele alb pe câmpul de pe linia a treia din fața nebulului se notează simplu Cg1-f3. Avansarea cu doi pași a pionului din fața regelui negru se notează e7-e5. Pentru câștigarea de timp și spațiu se poate scrie doar câmpul de sosire, fără să se mai precizeze câmpul de plecare: Cf3 sau e7. Dacă două piese asemănătoare pot muta pe același câmp și s-ar putea crea o situație neclară, atunci se precizează și câmpul de plecare.

a8	b8	c8	d8	e8	f8	g8	h8
a7	b7	c7	d7	e7	f7	g7	h7
a6	b6	c6	d6	e6	f6	g6	h6
a5	b5	c5	d5	e5	f5	g5	h5
a4	b4	c4	d4	e4	f4	g4	h4
a3	b3	c3	d3	e3	f3	g3	h3
a2	b2	c2	d2	e2	f2	g2	h2
a1	b1	c1	d1	e1	f1	g1	h1

— Sînt niște expresii cîndate, care mîă intrigă. „Turn legat” de pildă. Cum adică, nu turn e legat cu sfîrșit de tablă?

— Nu, o piesă care parează un șah prin interpușiere se numește „piesă legată”. În sensul că ea își pierde libertatea de mișcare — deplasarea ei ar însemna rămnerea regelui propriu în șah. Șah prin desoperire înseamnă că șahul este dat regelui nu de piesa care mută ci de piesa a cărei acțiune a devenit posibilă prin această mutare. Șahul dublu este obținut prin deplasarea unei piese care dă șah și care, de asemenea, face posibilă acțiunea altei piese care dă și ea șah. Câștigarea calității înseamnă schimbarea calculului sau nebulului propriu pentru un turn advers. Pierderea calității înseamnă

na schimbarea turnului propriu pentru un cal sau un nebulă al adversarului. În notația găhită se folosesc unele semne cu un înțeles precis. Cum am mai arătat, roșadele se notează 0-0 (mică) și 0-0-0 (mare). Capturarea se notează prin : sau X. Șahul este notat cu semnul + iar matul cu ++. În sfârșit, semnul exclamării (!) semnifică o mutare bună, în timp ce cel al întrebării (?) arată că este vorba de o mutare slabă.

— Ce valoare au piesele?

— Piesele au o valoare absolută și una relativă. Valoarea absolută e cea din poziția inițială; cea relativă variază în funcție de așezarea pe tablă, de particularitățile concrete ale poziției. Valoarea absolută a pieselor, luând ca unitate de măsură pionul, este în general următoarea: calul și nebunul — fiecare valorează aproximativ cinci pioni; turnul valorează cinci pioni sau cinci un nebulă (sau cal) și doi pioni; dama prețuiește aproximativ cinci două turnuri sau cinci un turn, cal și pion. Aceste evaluări sînt însă foarte generale,

valoarea unei piese putînd fi mai mare sau mai mică în raport cu situația concretă de pe tablă. Nebunul și calul, de pildă, prețuiesc aproximativ egal, dar în poziții închise, cu mulți pioni, calul este mai tare decît nebunul care nu-și poate valorifica mobilitatea. Invers, în poziții deschise, nebunul este mai puternic decît calul.

— Jucătorii se străduiesc deci să-și plaseze piesele pe timpuri cât mai favorabile, pentru ca fiecare piesă să fie cît mai puternică...

— Da. Piesele sînt considerate ca una din componentele fundamentale ale jocului.

— Și care sînt celelalte componente?

— Spațiul și timpul. În poziția inițială, spațiul de luptă este împărțit în mod egal. Prin mutarea pieselor posibilitățile de control ale spațiului se modifică. A avea avantaj de spațiu — ocupînd sau controlînd de pildă timpurile centrale ale tablei — înseamnă a fructifica mai bine capacitatea de

luptă a pieselor proprii și posibilitatea de a mări șansele de victorie. Timpul se referă nu la timpul de gîndire măsurat în secunde, minute și ore ci la succesiunea mutărilor albe și negre, timpul în această accepțiune avînd ca unitate de măsură mutarea. Cîștigarea sau pierderea unui timp pot fi adesea decisive pentru soarta unei partide.

— Aș putea juca acum o partidă? Aș putea chiar cîștiga?

— Răspunsul la prima întrebare este afirmativ. Dar pentru a juca bine și a cîștiga o partidă nu e suficient doar mutatul la întîmplare. E nevoie să se joace conform unor principii strategice și tactice elementare, e nevoie de unele cunoștințe de deschidere, de joacă de mijloc și de final, cunoștințe care se obțin din cărți, la cluburi de șah de la jucătorii mai experimentați și care se consolidează mai ales în practică. Cum și se pare, a fost greu?

— Nu, chiar foarte simplu. Dar acum suzuză-mă, sînt foarte grăbit: vreau să joc prima mea partidă...

De-a v-ați ascunselea...

Pasionat propagandist al jocului de șah în rîndurile copiilor, profesorul francez Gérard Vichard a pus la punct un sistem original de popularizare a jocului în școli. Un studiu pe care l-a condus el a arătat că elevii care înfrîmînd greutăți școlare le pot rezolva mai ușor dacă joacă șah. Vichard a pomenit experiența sa în cartea "Trezirea prin șah" care cuprinde și o nouă și frumoasă legendă a jocului.

Au fost o dată două castele apropiate, unul alb și unul negru, și fiecare din castele avea cîte două turnuri. Bonjour!, le spuneau turnurile negre celor albe. Salut!, răspundeau acestea. În castelul alb locuia un rege îmbrăcat în alb, iar în castelul negru trăia un rege îmbrăcat în negru. Amîndoi regi se plăciseau de moarte. Cel negru a cunoscut o dată în cursul unei plimbări o fătură de care s-a îndrăgostit și pe care a adus-o în palatul său. Regina neagră... La fel a procedat și suveranul alb. Perechiile au trăit fericele un timp și au început iar să se plăcisească. Pînă ce regele negru a înfrîmînt pe o colină un fabulos cal negru care vorbea. L-a adus și pe acesta la castel și l-a așezat lîngă un turn. Regina a vrut și ea un cal — și rugămintea ei a fost îndeplinită. Suveranul alb a procedat la fel. După un timp, însă, plăciseala a revenit înapoi...

Regele negru a avut ideea să aducă în castel un personaj stra-

niu din împrejurimi pe care locuitorii îl numeau „nebulă”. Era tare amuzant! Dar... ați ghicit — a trebuit să aducă un nebulă și pentru regină. Și suveranii albi au urmat exemplul vecinilor lor.

Într-o zi, regele negru a spus că nu mai vrea să se îmbrace singur, și că îi trebuie un slujitor. Și-a găsit unul și l-a dat numele de pion. Dar a fost nevoie să aducă astfel de slujitori și pentru regină, ca, nebuni și turnuri (Dacă nu primim și noi pioni, se auzise amenințarea, atunci dărmăm castelul!). Și astfel au apărut în preajmă opt slujitori modești îmbrăcați în negru numiți loți „pioni”. Iar regele și regina din castelul alb nu s-au lăsat mai prejos.

Mare noroc cu pionii! De cînd au venit ei nu a mai fost plăciseală în cele două palate. Mai

ales după ce unul din ei a propus jocul „de-a v-ați ascunselea”: loți locuitorii din castelul alb vor dori să-l vadă pe regele îmbrăcat în negru, în timp ce loți locuitorii castelului negru vor încerca să-l vadă pe regele alb. În momentul în care va fi „văzută”, oricare din cei doi regi va fi în „șah”.

Regele care va fi „văzută” va pierde jocul? A întrebat cineva. Încă nu, a răspuns pionul. El va putea aresta sau va putea ordona arestarea celui ce l-a „văzută”, sau va pune pe cineva din castelul lui în fața sa pentru ca cel ce l-a „văzută” să nu-l mai „vadă”; sau, în sfîrșit, va putea pleca într-un alt loc apropiat de unde nu mai poate fi „vădit”. Și dacă nu va putea în nici un fel să facă să nu mai fie „văzută”, ceea ce înfrîmîntă? Atunci va pierde jocul și va fi „mat”.

Locuitorii celor două castele au început să joace acest joc „de-a v-ați ascunselea”, care le-a plăcut mult și care, în cele din urmă, a primit numele „șah”...

Ultima partidă comentată de Victor Ciocâltea

Am pășit în camera de lucru a lui Victor Ciocâltea cu sfială, cu sentimentul că sînt pe cale să comit un gest indiscret. Am intrat totuși. Lena, soția sa, îmi povestise că în mașina de scris se află ultima partidă comentată de el, pregătită pentru a fi publicată și am solicitat permisiunea să copiez partida pentru includerea ei în prezentul almanah. Încăperea trădează din primul moment pasiunea pentru șah a celui care a lucrat în ea. Numeroase cupe primite drept premiu de-a lungul anilor cu motive de șah. O față de pernă avînd ca desen o tablă cu patrate albe și negre. Multe diplome — între ele, una de la federația internațională de șah (FIDE) confirmă că i s-a acordat titlul de mare maestru. Pe birou, un maldăr de reviste românești și străine. Mai multe au rămas în plicuri, nedeșfăcute (au sosit după...).

Pe o măsută sînt cîteva sticle cu vin vechi. De la turneele la care participa, îi plăcea să aducă cîte o sticlă pe care o adăuga celebrei sale „sticloteci”. Lîngă o „Malaga” zăresc un „Cabernet-Sauvignon” de Segarcea, recolta 1950, un dar primit de la prof. dr. Pius Brinzen, unul din numeroșii săi admiratori.

Biblioteca se întinde pe un perete aproape complet. Sute de cărți de șah strînse pe parcursul anilor, cumpărate în librării și anticariate din diferite țări sau primite cadou. Pe multe sînt înscrise dedicații. Pe cartea meciului Fischer-Spasski, marele maestru islandez Fridrik Olafsson a notat: „Cu mulțumiri pentru o cunoștință plăcută.” Marele maestru sovietic Vasili Smislov, fost campion mondial, l-a cunoscut pe Victor încă la începuturile carierei sale și i-a anticipat ascensiunea. Pe cartea sa de partide alese, el a scris încă în 1953: „Talentatului mult promițător Victor Ciocâltea, de la Smislov”. Maestrul britanic Wade i-a scris în 1954: „Lui Victor Ciocâltea, cu cele mai bune urări pentru viitorul său șahist”. O altă dedicație: „Cu prietenie, d'Artagna-

nului șahului românesc ai anilor '50—'80, care m-a încurajat în întreaga activitate” (semnată de Volodea Vaisman pe volumul său „O idee străbate deschiderile”).

Într-adevăr, Victor Ciocâltea — care în toamna lui '83 ne-a părăsit atât de neașteptat, de tînăr și plin de vigoare — a fost timp de trei decenii una din figurile centrale ale mișcării șahiste din România. O carte dedicată carierei sale ar fi nu numai un omagiu adus unui mare jucător, dar și un cadou de preț pentru iubitorii de șah care doresc să rejaace și să studieze partidele marelui nostru maestru, multe din ele adevărate bijuterii.

Iată, în continuare, partida comentată găsită în mașina de scris a lui Victor.

BĂRBULESCU — FERRUCHOUD (Elveția) Holon 1983

1.e4,e6 2.d4,d5 3.Cd2,Cf6 (Specialiștii acestei apărări preconizează că 3... c5 constituie calea de joc mai adecvată ideilor strategice ale deschiderii și, din acest motiv, în turneele moderne este înfîlînită cel mai des). 4.e5,Cf7 5.Nd3,c5 6.c3,Ce6 7.Ce2,Db6 8.Cf3, cxd4 9.c:d4,Nb4+ (Varianta este destul de cunoscută și teoria modernă arată cu claritate că atît după 9... Ne7? 10.0—0 0—0 11.Cf4 cît și după 9...Db4+? 10.Nd2 D:b2 11.Tb1,Da3 12.Tb3,De7 13.0—0 albul are o mare inițiativă pentru pionul sacrificat) 10.Rf1 (Albul obține un final superior după 10.Nd2,N:d2+ 11.D:d2,Db4 12.Tc1 D:d2+ 13.R:d2,Cb6 14.b3! dar albul dorește, așa cum propunea Alehin, să joace un joc de mijloc complicat cu toate forțele pe tablă) 10...f6 (Continuarea 10... 0—0? duce la catastrofă după 11.N:h7+1.R:h7 12.Cg5+, Rg8 13.Dd3 Spielmann — Decker, 1934) 11.Cf1 (Cea mai tare continuare, față de 11.e:f6,C:f6 12.g3,e5! și destul de repede inițiativa trece de partea negrului) 11... Că:e5 (O continuare nouă față de 11...f:e5 care duce de asemenea la superioritatea albului) 12.d:e5,f:e5 13.Cg5! (Juniorul român alege calea cea mai bună, de atac la regele negru, și aceasta posibilitate se va dovedi cu timpul foarte inspirată) 13... e:f4 14.Dh5+,Rd7 15.Df7+,Ce7 16.N:f4,h6 17.Cf3 („Albul domină tabla” cum se spune de multe ori în limbaj șahist și pionul în minus nici nu contează) 17...d6 18.Ce5+, Rd8 19.D:g7,Tg8 20.Df6,N:e5 (Nu mergea 20...Re7 cu ideea de a pune regele mai repede la adăpost, albul avînd posibilitatea 21.Tc1+,Rb8 22.D:e7,N:e7 23.Cd7 mat) 21.N:e5,Nd7 22.Tc1,Tc8 23.T:c8+,N:e8 24.g3 (Negrul trebuie să fie pierdut...)

Aici se termină comentariul, fără paranteza de închidere. În această poziție, negrul a cedat.

laureați ai premiului nobel pentru literatură și șahul

Lunga noapte de
șah a lui Paul
Badura Skoda

GABRIEL GARCIA MARQUEZ

La trecerea sa prin Bogota, acum două săptămîni, genialul pianist austriac Paul Badura Skoda a surprins un grup dintre prietenii săi cu o pasiune mult mai restrictivă decît muzica: șahul. Susținuse un concert foarte greu noaptea anterioară. La unsprezece dimineața, după trei ore de studiu, s-a supus cu o rigoare înspăimîntătoare unui program de televiziune de aproape patru ore, și a terminat stors de tensiune, lumini și căldură, de întreruperile și de nemăratele repetări. După ora patru după amiază, fără a fi avut timp să-și schimbe lucrurile, a luat parte la un dejun cu cele mai rafinate și mai barbare feluri de mîncare ale bucătăriei creole, și nu numai că a mîncat cu o poftă de muzician, ci s-a lăsat sedus și de vinurile abundente. La sfîrșit, cînd amfitrionii lui bănuiau că era gata să leșine, a întrebât dacă era cu putință să găsească pe cineva care să-i facă favoarea de a juca cu el o partidă de șah.

Vitalitatea marilor pianiști este exemplară. „Să cînti o sonată de Mozart este ca și cînd ai băga un camion de marfă prin urechile acului“, mi-a spus unul dintre ei. Acum vreo cinci ani l-am văzut pe Arthur Rubinstein într-un restaurant din Barcelona, cîind cu un grup de prieteni, la ora două dimineața, și încă purta costumul de etichetă de la concertul pe care tocmai îl

interpretase. Împlinise deja 84 de ani, dar a mîncat o omletă cu cîrnați și fasole albă ca și cînd ar fi avut optsprezece, și i-a ajutat pe comensii săi să dea gata șase sticle de șampanie. Paul Badura Skoda, deși are numai 53 de ani, pare făcut din aceeași plămădă. Așa încît cînd a spus că dorea să joace șah, prietenii lui l-au chemat la telefon pe maestrul Boris de Greiff — care este una dintre marile stele ale lumii — iar acesta n-a așteptat să fie invitat de două ori. Era ora cinci după amiază. Boris de Greiff a promis că la ora șapte seara îl va lua pe Badura Skoda de la hotel.

Cînd pianistul a aflat de ce mărime era adversarul său, a cerut să fie lăsat singur în camera sa. Prietenii săi au crezut cu mult bun simț că o să se odihnească două ore. Cu toate acestea, puțin după aceea l-au chemat la telefon de la televiziune ca să aranjeze socotelile programului făcut, dar el a refuzat să se ocupe de o problemă atît de trivială. „Acum nu pot“, a spus, „pentru că pregătesc o partidă de șah“. Era adevărat. Cînd Boris de Greiff a venit să-l ia, l-a găsit studiind pe o tablă magnetică pe care o poartă totdeauna în bagaje. Piese erau așezate în poziția finală a ultimei partide neterminate a semifinalei pe care au jucat-o în ianuarie la Merano (Italia) germanul Robert Hübner și Victor Korneinof. Asta i-a dat lui Boris de Greiff o idee neliniștitoare despre categoria adversarului său. „Nu exista nici măcar o singură partitură“. În schimb, pe masă era o carte de șah în engleză și alta în germană. Ambele foarte specializate. Și mai erau pe lîngă ele o mulțime de tăieturi de ziar. În rubrica din pagina de șah a lui „Times“ din Londra și a lui „New York Times“

În timp ce Badura Skoda exersa pe tabla lui magnetică, stăpîni casei, unde urma să se joace partida, prevăzînd că ea va fi foarte rapidă și distractivă, s-au dus să cumpere cele necesare ca să improvizeze o cină. De la magazin au sunat acasă ca să avizeze serviciul că poate invitații vor sosi înaintea lor, și au dispus să fie primiți cu toate onorurile. Cînd s-au întors acasă, puțin înainte de ora opt, au găsit la poartă un Mercedes strălucitor cu două antene, de televiziune, reflectoare roșii și verzi și sirene de alarmă. În realitate, erau invitații unei sărbători din vecini, care greșiseră ora, dar servitoarele îi primiseră conform ordinelor date de stăpîni casei. Badura Skoda și Boris de Greiff au sosit exact în momentul în care se lămură greșala, dar erau atît de excitați de gîndul partidei, încît nu și-au dat seama de nimic.

LUNGA noapte a început la opt. Dintr-o pură curiozitate față de amfitrionii, Badura Skoda a cîntat la pian, fără urmă de inspirație, a treia partită de Johann Sebastian

Bach. Se afla într-o stare de tensiune pe care n-o avusese în seara anterioară, la concert, și nici dimineața, în fața camerelor de luat vederi. Numai când s-au așezat în fața tablei de șah a părut să se cufunde într-o mare de liniște. Boris de Greiff a povestit că la Olimpiada mondială de șah de la Leipzig, în 1960, nu se folosisse o sonerie ca semnal de începere a partidei, ci aria pentru coarda sol din suita pentru orchestră numărul 3 de Bach. Lui Badura Skoda i s-a părut potrivit să fie folosită în acel moment, și stăpinul casei, care este cel mai înrăit fanatic al lui Bach și al sunetului electronic în Columbia, a pus discul la un volum prudent. Boris de Greiff, jucând cu albele, a deschis cu pionul regelui. Badura Skoda i-a replicat cu apărarea siciliană. În acel moment s-a terminat aria pentru coarda de sol, și a urmat o favotă. Martorii au avut reala impresie că lui Badura Skoda i s-a făcut părul măciucă. „Îmi place mult Bach și îmi place mult șahul, dar împreună nu le pot suporta”, a spus, cu educația sa cea mai distinsă. Atunci au luat discul, au scos din priză telefonul și soneria și au închis cliinîi cu botnița pusă în dormitor. Stăpinii casei și soția lui Boris de Greiff s-au închis cu o sticlă de whisky în sufrageria învecinată, și casa și cartierul și întregul oraș s-au afundat într-o tăcere supranaturală.

Războiul a durat 6 ore. Badura Skoda s-a concentrat pînă într-atît încît a spus doar

de trei ori același cuvînt în germană, după trei din oropriile sale mutări. Boris de Greiff a înțeles că spunea „Foarte prost”. Și, într-adevăr, a spus-o după cele trei mutări care i-au determinat înfrîngerea. Nu a ridicat privirea de pe tablă nici un singur moment și a mișcat numai mina ca să joace. „De la început mi-am dat seama că trebuia să mă angajez profund” spune Boris de Greiff, „căci nu puteam face pe lăudărosul în fața unui jucător atît de serios”. Cu toate că de Greiff este un mare fumător și totdeauna fumează în timp ce joacă, de data asta s-a abținut din considerație față de austeritatea adversarului.

Au jucat patru partide. Badura Skoda a pierdut trei și cea de a patra a rămas pe tablă. Nu a rămas satisfăcut, desigur. La ora trei dimineața s-a ambiționat să analizeze partidele pînă cînd Boris de Greiff l-a ajutat să stabilească erorile care i-au fost decisive. Apoi, cînd l-a condus la hotel, l-a rugat să urce în cameră ca să-i explice sistemul special de notație al redactorului de șah de la „Times” și a continuat să vorbească despre șah, pînă cînd zorii au apărut peste oraș. Toți martorii acelei nopți irecuperabile au rămas cu impresia că Badura Skoda — care este unul dintre cei mai notabili pianiști ai timpului nostru — este în realitate un șahist care cîntă la pian numai ca să poată trăi.

În românește de MIRUNA IONESCU

Elias Canetti și „mitul șahistului-monstru“

Volcu BUGARIU

Scriitorii care dau atenție jocului de șah pot fi împărțiți în două categorii.

În prima se includ practicienii, adică persoanele cărora le place, pur și simplu, să joace; în existențele lor șahul ajunge să ocupe un loc destul de important pentru a străbate și în opere (exemplu potrivit: Sadoveanu). Indiferent dacă rămân printre amatorii entuziaști sau ajung la nivele mai înalte, cei din această categorie trăiesc autentice iubiri pentru șah (iubiri, la rîndul lor, clasificabile: fără speranțe, avînd chiar unele nuanțe masochiste, în cazul „perdanților“ resemnați; împlinite, în cel al jucătorilor care își savorează plafonarea, neresimțind nici o anxietate bovarică; vicicase, atunci cînd șahul, primitiv practicat, încearcă să compenseze vidul unor existențe etc.). Niciodată un asemenea scriitor nu se va deda la ironii pe seama unui personaj care joacă șah, niciodată nu vor apărea în cărțile sale

Șahul este cel mai frumos dintre jocuri

ISAAC BASHEVIS SINGER

Un om în vîrstă citește o carte pe a cărei copertă ultimă se vede cuvîntul „Chess“ (șah, în englezeste). Citește atent, într-o poziție aparent incomodă, fără să recurgă la ajutorul ochelarilor. Fotografia a fost publicată de revista americană „Chess Life“ cu mențiunea că pasionatul lector este Isaac Bashevis Singer, laureat al Premiului Nobel pentru literatură 1978. Fotografia a fost făcută de Miriam Berkeley de la „Dover Publication“. Auzind odată că Singer este interesat în jocul de șah, Berkeley i-a adus volumul „Istoria șahului în imagini“. Aceasta s-a întîmplat dimineața. Cînd a revenit după amiaza, ea l-a găsit pe scriitor cufundat în lectura cărții. „Cred că șahul este cel mai frumos dintre jocuri, deoarece adversarii nu-și pot ascunde nimic unul altuia“.

secvențe în care șahul este considerat o preocupare inferioară.

În principiu, există și posibilitatea ca un scriitor să fie atras de șah, dar să nu îl joace. Această variantă pare însă mai mult teoretică, fiindcă nu poți iubi decît ceea ce cunoști.

Din cea de a doua categorie face parte scriitorii care nu iubesc în mod deosebit șahul, dar l-au înglobat în recuzita lor mentală, în chip de „prefabricat literar“, recunoscîndu-i astfel calitatea de cuprinzător simbol al luptei intelectului împotriva haosului, al tentativei de a atinge absolutul, o partidă de șah putînd fi considerată un cosmos smuls dintr-o haotică infinitate de posibilități. Legăturile acestor scriitori cu șahul sînt pur cerebrale, fără participare afectivă, pentru ei jocul fiind un fel de echivalent manierist al labirintului. O consecință imediată a acestui mod orbital de a contempla șahul este neputința evitării unor locuri comune legate de felul de a fi al șahiștilor. Printre aceste locuri comune figurează, fiind poate cel mai rezistent, cel pe care l-aș numi „mitul șahistului-monstru“, axat pe prejudecata că omul care joacă foarte bine șah trebuie neapărat să posede nu o superioritate, ci o anomalie intelectuală, dacă nu și una fizică. Originea scrisă a acestui „mit“ este dificil de stabilit; un jalon posibil ar fi cunoscutul text al lui Poe (*The Murders in the Rue Morgue*, 1841), unde este avansată aserțiunea că jucătorul de șah posedă doar o mare capacitate de calcul, dar nu este apt pentru analiză, sugerîndu-se astfel că nivelul general de inteligență al unui șahist nu este ridicat: „Cel mai bun jucător de șah din toată creștinătatea nu poate fi altceva decît cel mai bun jucător de șah“. În schimb, explicația psihologică pare clară: superioritatea intelectuală a șahiștilor victorioși este cu totul îndoielnică pentru simțul comun.

Elias Canetti face parte dintr-o scriitorii care folosesc la rece potențialul filozofic al șahului, un personaj al său din romanul *Orbirea* (1936) fiind o ilustrare paroxistică a „mitului șahistului-monstru“. Este vorba despre piticul cocoșat Fischerle, cel pentru care orice ne jucător de șah este o persoană care nu prea merită să fie luată în considerare. Fischerle este construit, în mod vădit, ca o caricatură ce reprezintă minuțios prejudecata amintită mai sus. Acest Thiers al șahului vienez este paranoic, suferă de megalomanie, vrea cu tot dinadinsul să susțină un meci în compania lui Capablanca, să smulgă astfel titlul de campion mondial, să obțină onoruri și mulți bani. Intelectul îi este, așa zicînd, de asemenea cocoșat: el are o memorie excepțională, dar nu se comportă și nu vorbește ca un om inteligent; fire negativistă, nu caută să înțeleagă modul de a juca al altora, considerînd (semn de sărăcie

cu duhul) că importante sînt doar improvizațiile sale „geniale”. Diverse amănunte sugerează că nivelul lui general de inteligență se situează sub medie, hiperdevoltată fiindu-i doar capacitatea de a juca șah. În fine, foarte rău stă Fischerle și la capitolul morală. „Regedința” sa se află într-o casă de toleranță, una dintre pensionare fiindu-i soție. Talentul său pentru șah (ajutat de o memorie despre care autorul sugerează că s-ar manifesta doar în domeniul șahistic) este o minusculă insulă situată într-un ocean de inferiorități.

Designur, în remarcabilul roman al lui Elias Canetti, Fischerle reprezintă nu atît un șahist autentic, cît caricatura unui om însetat de o himeră. Privind lucrurile din acest punct de vedere, evoluția lui ne apare întru totul coerentă, statutul său de marionetă manevrată de sforile drastice ale unei prejudecăți apărîndu-ne scuzabil. Cîteva

nuanțe psihologice exacte, ivite în chip accidental, au de asemenea darul de a atenua impresia generală de artificialitate. Printre acestea ar fi de menționat felul în care scriitorul reușește să sugereze patima de practician a piticului, aflată dincolo de orice ambiție.

O povestire de Ștefan Zweig (*Schachnovelle*, 1941) poate fi considerată o încheiere a seriei de ilustrări literare ale „mitului șahistului-monstru”, în care un rol de seamă îl joacă și Orbirea. Aici întîlnim un campion mondial normal din punct de vedere fizic, dar cu totul inferior moralmente și posedînd un intelect capabil să se exprime numai prin șah.

În deceniile următoare prejudecata, „mitul” s-a estompat, în literatură apărînd șahiști mai apropiați de cei reali: niște meseriași împătimiti, dintre care se aleg cîteva artiști.

Pentru mine șahul este poezie

PABLO NERUDA

„Ce este șahul? Una dintre izbînzile omnirii asupra ei însăși. Pentru unii șahul este muzică, pentru alții pictură, pentru mine șahul este poezie. Poezia luptei, a minții și a voinței”.

„Duceam o viață destul de simplă (pe insula Java, la începutul deceniului al patrulea — n.r.). Cîrînd, am cunoscut și alte persoane plăcute. Cu consulul cubanez și cu soția lui trebuia negreșit să fiu prieten, deoarece de ei mă lega faptul că vorbeam aceeași limbă. Capablanca, așa se numea, vorbea fără încetare. Era ca o

mașină ce mergea neîntrerupt. Oficial, îl reprezenta pe Machado, tiranul Cubei. Ceea ce nu l-a împiedicat să-mi povestească totuși că uneori în burta rechinilor pescuiți în golful Havana au fost găsite hainele deținutilor politici, ceasurile, inelele și chiar dinții lor de aur”.

Consulul Capablanca nu era nimeni altul decît Jose Raul Capablanca, fostul campion mondial de șah, care fusese numit în diplomatie pentru a i se permite să se consacre șahului. După cum notează Liviu Podgornei în „Revista Română de Șah” 7/1984, activitatea de diplomat a lui Capa este încă o fațetă, prea puțin cercetată, a unuia din cei mai fascinanți jucători de șah din toate timpurile”.

DE LA a1 LA h8...

● **ȘAH PRIN SATELIT** — La începutul lunii iunie 1984, cu prilejul prezentei în capitala britanică a lui Garri Kasparov, la meciul U.R.S.S. — Restul lumii, la Londra a fost organizat primul simultan dat de un mare maestru prin intermediul unui satelit artificial al Pământului! Kasparov a jucat împotriva a zece oponenti — cîinci dintre cei mai buni juniori britanici și cîinci dintre cei mai buni juniori americani. Partidele au fost jucate la ocaz, cu 20 de mutări într-o oră. Acest ritm de joc, care de obicei

arează dificultăți simultanistului, nu l-a deranjat deloc pe marele maestru sovietic, care a jucat cu o uimitoare ușurință, amintind foarte mult, prin stilul său, de Alehin”, sumă a scris maestrul Harry Golombek în săptămînalul „Sunday Times”. Kasparov a învins cu 8,5—1,5, fără pierdere. Michael Adams (12 ani), Neil Carr (16 ani) și Gary Lane (19 ani) au reușit să remizeze. Iată una din cele mai bune partide jucate în cursul simultanului:

Alb — KASPAROV
Negru — CONQUEST
Apărarea slavă

1.d4,d5 2.c4,e6 3.c3,c6 4.Ce8, 4.e4 5.a4,Ng4 6.Ce5,Nh5 7.f3,Cf7 8.C:c4,c5 9.Ce4,Nb4+ 10.Nd2,De7 11.N:b4,D:b4+ 12.Dd2,D:d2+ 13.R:d2,e:d4 14.Ce6+ 15.C:b7,Ca6 16.Cb5,Cb4 17.Ta8,Cc5 18.e3,d:e3+ 19.T:e3+ 20.g4, Ta8+ 21.Rc2,Ng6 22.h3,h5 23.g5+ 24.Cb7,Td4 (dacă 24...C:b7 25.Te4 cu amenințarea 26.Nh3 mat) 25.Rf2,T:c4 26.Rg2, T:h4 27.T:h4,C:b7 28.T:h4 și negrul cedează. Kasparov a cucerit pentru această partidă o oră și 16 minute iar Conquest a ghidat o oră și 57 de minute.

„O epidemie gravă a cuprins orașul...”

Cînd ajunge acasă, Vladimir Fogel găsește un bilet lăsat de logodnica sa. Vîno să mă vezi la prînz, îi scrie ea. Vladimir ezită. O iubeste, dar în același timp ar vrea să mai rămînă acasă, să analizeze cîteva partide de șah. În cele din urmă pleacă la ea. Pe drum, întîlnește un magazin cu articole de șah și, parecî vrăjit, intră în el. Vînzătorul, bine dispus, îl invită să joace o partidă. Nu are puterea să-l refuze. Lupta e grea și întîmplările de pe tablă îl subjugă. Uită de toate, inclusiv de logodnica ce-l așteaptă. Cînd se „trezește”, fuge la locuința iubitei, unde sosește cu cîteva ore întîrziere. Fata îl primește cu reproșuri. Se întoarce cu spatele și hohotește cu lacrimi grele. Cînd își vede logodnicul pînă pe jos o batîetă, fugenunchind pe ea, gata să ceară scuze, fata începe să sperie. Cînd trage cu coada ochiului, ce vede însă? Vladimir stă în genunchi, la picioarele ei și... analizează pe un șah de buzunar o partidă dintr-o carte... Logodnica izbucnește din nou în plîns, îi aruncă piesele și cartea, îi spune că începînd din clipa aceea, totul s-a afîșit între ei, că se va sinucide. Și fuge.

Întîmplarea s-a petrecut la Moscova, în anul 1925, într-un film artistic dedicat marelui turneu internațional de șah la care au luat parte între alții Capablanca, Tartakower, Yates, Marshall și cîteva dintre cei mai buni maeștri sovietici. Șahul devenise atunci extrem de popular. Mulți căpătaseră o pasiune subită pentru acest joc-sport. Vladimir Fogel, de pildă, simpaticele tînr îndrăgostit de logodnică și de șah, era tot timpul cu gîndul la joc. Șapea pe care o purta era dintr-un material cu patrate albe și negre. Îmbrăcămintea, ciorapii aveau modele inspirate din jocul de șah. Umbra tot timpul cu șahul de buzunar la el și analiza. În casă juca singur — muta o dată pentru alb și apoi pentru negru. Juca cînd mînea, cînd se hărțiera. Pasiunea pentru șah devenise atît de puternică încît cineva spunea la un moment dat în film că orașul a fost lovit de o epidemie gravă — febra șahului. Așa se și numea de fapt peliula, „Febra șahului”. Regizorul — nimeni altul decît faimosul Vsevolod Pudovkin — a utilizat și multe imagini din timpul turneului, beneficiind de colaborarea binevoitoare a lui Capablanca și a celorlalți concurenți.

...Așa dar, într-un moment de disperare, logodnica a hotărît să se sinucidă, urînd pînă în fundul sufletului tot ce era legat de jocul de șah. „Șahul e cea mai mare amenințare pentru o viață easnică fericită”, medita ea. Înainte de a comite gestul fatal, s-a decisa să mai stea de vorbă cu bunicul ei. După ce i-a spus tot păsul, bătrînul a clătînat din cap și i-a dat o carte cu... partide frumoase. După aceea i-a fîmînat un eadou primit de la altcineva — l-a deschis curioasă și l-a aruncat cît colo; prăjitura învelită reprezenta o... tablă de șah. Fuge. Pe drum, vede cum un milițian prinde un hoț; cînd observă în buzunarul hoțului un șah de format mic, omul legii uită de tot și îl provoacă pe cel prins la o partidă... Disperată, fata intră într-o farmacie și cere o substanță otrăvitoare. Farmacistul, preocupat de desăfușarea unei partide pe care tocmai o rejuca, îi împachetează însă... o piesă de șah.

Fata își destăinuie amarul primului om întîlnit pe stradă, pe care nu-l cunoaște și care din întîmplare e... Capablanca. Cubanezul își manifestă înțelegerea și o ia cu el în sala turneului, unde urma să înceapă o nouă rundă.

...Logodnicul, cuprins de remușcări, s-a decis să se omoare și el. Dar, bineînțeles, nu înainte de a-și face drum prin sala concursului internațional, să-l mai vadă o dată pe Capablanca. Își regăsește iubita, căreia îi place atmosfera de turneu și care îi mărturisește că acum a înțeles și ea cît de frumos e șahul. Și care-l roagă să joace cu ea o siciliană...

Acum, cînd trece prin intersecțiile cele mai aglomerate analizînd o poziție pe șahul său de buzunar, Vladimir nu mai e singur. El comentează situația de pe tablă împreună cu iubita sa...

Cele două imagini ne oferă scene din film. Eroul, în genunchi, rejuacă o partidă în loc să-și ceară iertare; chiar și copiii mici de tot se joacă în fața tablei în „Febra șahului”...

ȘI MARI MAESTRI GREȘESC...

„Jocul de șah este suficient de complicat și pentru complicatul om contemporan“

Mihail BOTVINNIK
ex-campion mondial

Au trecut peste 50 de ani de când J.R. Capablanca, deținătorul titlului suprem între anii 1921-1927, a prezis catastrofa „morții șahului prin remiză“, urmarea logică a atingerii perfecțiunii de către un grup de mari maestri ai viitorului. De atunci, tehnica și teoria jocului de șah au progresat enorm, dar partidele cu greșeli rămân evidente mai numeroase de cât „partidele perfecte“, chiar și în cazul marilor campioni.

Conștienți de faptul că, în șah, învătarea din greșeli este mult mai eficientă decât studiul partidelor câștigate, marii maestri au îmbogățit arsenalul metodelor moderne de antrenament cu „metoda colecției de greșeli“, care permite clasificarea tipologică, analiza cauzelor și alegerea oăilor de eliminare. În ultimii ani a început să se contureze și o „teorie a greșelilor în șah“, cu deosebire ca urmare a eforturilor lui N. Krogius, mare maestru în șah și în psihologia gândirii în situații conflictuale (categorii de studiu al relațiilor umane, pentru care partidele marilor jucători constituie un excelent material experimental).

După părerea sa, greșelile în șah pot fi încadrate în trei categorii, a căror definiție ne dezvăluie câte ceva din misterele modului de gândire a marilor jucători de șah.

1. „Reprezentarea remanentă“. Aflat într-o anumită poziție, jucătorul de șah are în vedere și „istoria“ partidei: amenințările, planurile de joc și ideile care au dominat calculul ultimelor mutări, se transferă, în bună parte și în prezent. Aceasta este calea care asigură economicitatea gândirii, dar și sursa unui posibil tip de erori: neobservarea micilor transformări ale poziției după ultima mutare a adversarului, care fac să nu mai fie valabile în prezent unele evaluări corecte în trecut.

2. „Reprezentarea inertă“. Analizând caracteristicile poziției actuale, jucătorul de șah determină particularitățile sale stabile în viitoarele mutări, și — pe această bază — alege un plan de joc. Perseverența în urmărirea unui plan de joc este o condiție a succesului, dar și sursa altui tip de erori: prezentul poate fi considerat ca definitiv, iar viitorul lipsit de surprize.

3. „Reprezentarea devansatoare“.

Pornind de la poziția prezentă, maestrul de șah își propune un scop pe care dorește să-l atingă în viitoarele mutări. Aceasta este, desigur, o garanție a succesului, dar și originea altui tip de greșeli: posibilul poate fi confundat cu evenimentul deja realizat, ceea ce produce întreruperea prematură a lanțului de verificări prin calcul „pas-cu-pas“.

După cum vedem, erorile marilor jucători de șah sînt perfect asemănătoare unor judecăți greșite pe care le facem în viața de toate zilele asupra valabilității experienței trecutului, aperele prezente și prezilului viitorului.

Să analizăm însă o colecție de greșeli și cauzele lor psihologice.

Atragem atenția asupra a două particularități ale acestei selecții: dintr-un foarte vast material faptic: toate greșelile sînt de calibrul gafelor (au drept consecință pierderea imediată a partidei), iar autorii lor sînt, cu toții, mari maestri, printre care și câțiva campioni mondiali!

Gheorghiu — Trois Riga, 1979

Albul la mutare

Dacă marele maestru Florin Gheorghiu ar fi valorificat această poziție clar avantajoasă, obținută contra unuia dintre outsidersii turneului interzonal, s-ar fi calificat printre cei 8 candidați la titlul suprem.

Dacă... n-ar fi fost victima unei halucinații de tipul imaginii remanente, în legătură cu controlul câmpului g5.

18.f4 (alungă dama din g5) 18...d8 19.Ch6+?? (un sacrificiu de coșmar) 19...g:b6 (negrul obține un control pe câmpul g5) 20.f5,Nd7 și acum albul a constatat

cu dezamăgire, că intenția inițială 21.Dg4+, cu un presupus câștig rapid, se parează cu mutarea de revenire 21...Dg5, dama fiind apărată de „fostul“ pion g7! Albul a rămas fără o figură și a pierdut repede o partidă care a năruit un efort de câțiva ani de muncă și de speranțe.

Miza extrem de mare se dovedește unul din factorii puternici favorizanți ai gafelor în șah.

Darga—Lengyel Amsterdam, 1964

Albul la mutare

În această poziție, negrul controlează altă de puternică coloană „e“, înclt pentru ambii parteneri această a devenit o imagine remanentă, care a produs o comică halucinație colectivă. Albul a mutat 41.Rf2, negrul a răspuns foarte convins 41...T6:e2+?? și albul a cedat! Ambii jucători calculaseră varianta 42.T:e2,Nh4+ 43.Rg2?,T:e2+ cu câștig pentru negru.

Spectatorii partidei, care — în treacăit fie spus — suferă în special efectul imaginilor inerte, au văzut însă, cu toții, că albul câștiga ușor, întorcându-se cu regele pe câmpul inaccessibil inițial (43.Rc3).

Petrosian—Spasski Moscova, 1969
Albul la mutare

Pe lângă tabla de șah nu este un câmp mai bine controlat de alb decât câmpul d4, tradițională forță a albului în gambitul damei. Crezind că acest câmp îi aparține pe veci și în orice condiții, Petrosian a slăbit atenția de la un posibil sacrificiu, ceea ce a favorizat apariția unei gafe de tipul inert.

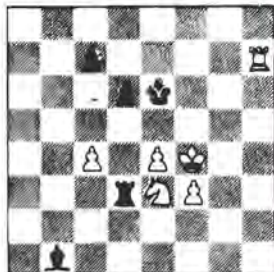
14.Nd3??,d4! 15.N:d4,C:d8 16.D:d8,Nc4 17.Db1,N:f1 și albul

* pierdut o calitate și apoi și partida. O gafă care a costat foarte greu în bilanțul unui meci, la sfârșitul cărui Spasski a devenit campion mondial.

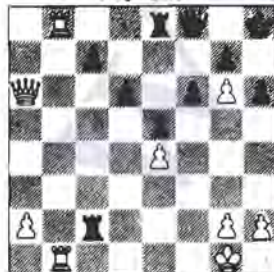
Lasker — Janovski Paris, 1909

Albul la mutare

În această poziție din partida contra campionului mondial „entitled”, marele maestru Janovski era demoralizat de evoluția evenimentelor din ultimele mutări și — observând amenințarea 64.Cd5 și 65.Te7 mat, a considerat-o imparabilă și a cedat. Resemnarea în momentele grele este un puternic generator de imagini inert-pesimiste. În altă stare de spirit, Janovski — un jucător prin excelență combinativ — ar fi observat apărarea-ursă 63...c5! 64.Cd5.T:f3+! 65.R:f3, N:e4+ 66.R:e4 pat. Chiar și după mutarea mai bună 64.Cf6, care amenință 65.Rg5 și 66.Te7 mat, exista parada 65...Td1 și negrul păstrează șanse bune de remiză.

Capablanca — Thomas Hastings, 1930—1931

Albul la mutare

Și sentimentul apropiatei victorii poate fi un rău sfetnic al gândirii logice, generând imagini inert-optimiste. În această poziție, victima „enforiei victoriei” nu este nimeni altul decât marele Capablanca, pe care contemporanii săi l-au denumit „omul-mășină”, impresionat de precizia jocului său...

Acum albul câștiga imediat, cu o mică poantă: 88.T:e8,D:e8 89.D:a4!, dar Capablanca a considerat poziția ușor câștigată și a ales mutarea-gablon 88.D:a5?!, așteptând continuarea „normală” 88...T:b8 89.T:b8, cu câștig.

Thomas, aflat sub efectul unei imagini inert-pesimiste (poziția din partidă și renumele celebrului său adversar), a calculat la fel și a cedat, neobservând continuarea surpriză 88...T:a2!!, după care negrul rămâne cu doi pioni în plus.

Tal — Larsen Amsterdam, 1969

Albul la mutare

Șahul este definit și ca „un joc de amenințare”, deoarece intențiile adversarului trebuie contracarate permanent. În aceste condiții nu este de mirare să constatăm că prudența în raport cu posibilele pericole se transformă în tendință de supraestimare a amenințărilor adversarului, ceea ce poate produce imagini negativ-devansatoare în raport cu realitatea.

În poziția din diagramă, Tal era preocupat de posibilitatea intrării în joc a turnului negru, prin efectuarea rocadei. A renunțat deci la marșul victorios al pionului avansat, calculând varianta nepăsătoare 29.a6,Ng7 30.a6,0—0 31.a7,De4, cu amenințarea 32...Ne6. Varianta calculată de cel mai talentat jucător din istoria șahului era — desigur — corectă, numai că negrul fusese anterior obligat să mute de câteva ori regele, astfel că nu mai avea dreptul la rocadă! În luptă cu rocadă-fantomă, Tal a irosit două mutări și — pentru că șahul este și „tragedia unui tempo” — a pierdut partida.

Petrosian — Gilgortel Belgrad, 1956

Albul la mutare

Una dintre fetele pe care le pot produce imaginile puterice devansatoare este ciudata „greșală de mână” (lapse manus), de altfel destul de răspândită: calculând o variantă de două mutări ce trebuie jucate în ordinea A-B, dintre care B este mutarea-cheie, mîna jucătorului de șah efectuează, involuntar, intervenția B-A! Un tip de gafă ce pare misterios multor jucători. Totul se petrece ca și cum circuitul de comandă privire — gând — privire — mîna a fost scurtcircuitat, mîna jucând fără ajutorul capului.

Legendarul campion care a fost A. Alehin, a relatat istoria adevărată a uneia dintre „inovațiile” de deschidere cu care și-a uimit contemporanii. Într-o partidă celebră, contra lui Flohr, a jucat Le4,e6 2.d4,d5 3.Cc3,Nb4 și acum, vrînd să joace varianta 4.e5,e5 5.Nd2, printr-o „greșală de mână”, a efectuat mutarea 4.Nd2, pierzînd un pion după 4...N:c3 5.Nc3,die4. Albul are însă compensația perechi de nebuni, pe care a minuit-o cu măiestrie și astfel s-a născut o inovație teoretică... involuntară.

În poziția din diagramă, campionul mondial al anilor 1962—1969, a calculat varianta câștigătoare 26.T:e8,D:e8 27.Nb6,Cf3+ 28.Rg2,Ce6 29.f4, dar a efectuat mutarea 26.Nb6?? și după 26...T:e1+ 27.D:e1,Cf3+ a fost nevoit să cedeze.

*

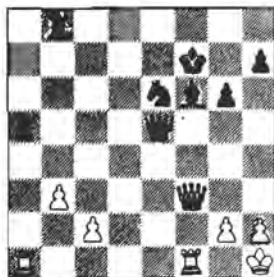
Ultimul exemplu reliefează cauza principală a gafelor: pierderea concentrării atenției, această adevărată „ebrie de boltă” a succesului în șah. Nu este însă de loc ușor să menții o extraordinară concentrare a atenției pe durata celor 5 ore de joc, în condiții de rezistență la numeroase emoții negative și la factorii perturbatori externi, deși marii jucători fac antrenamente speciale în acest sens. Astfel, M. Botvinnik juca partide de antrenament cu radioul deschis (pentru a se obișnui cu „zgomotul de fond” al spectatoriilor), ceea ce antrenorul său să fumeze trabuc (pregătire pentru partidă cu Lasker), în perioada de antrenament menținea, cu strictețe, același orar de lucru cu cel din concurs (pentru reglarea ritmului diurn al activității cerebrale), pe durata unui

turneu îmbrășa același costum și venea la sala de joc, întotdeauna, pe același drum (pentru a nu suporta senzații noi, perturbatoare ale atenției). Rezultatul? Lipsa aproape totală a gafelor din partidele lui Botvinnik, deși juca foarte rar în concursuri, fiind expus efectelor negative ale lipsei de antrenament.

O categorie specială de greșeli o constituie gafele din cauza orizelor de timp, care au schimbător foarte multe partide ce aveau un alt deznodământ logic previzibil. Cu deosebire marile orize de timp (un minut pentru câteva mutări) fac posibile „orice minuni”, okei jucătorii sînt supuși unui veritabil stress de extremă intensitate. Se ajunge și pînă la starea de șoc psihologic, caracterizat prin decizii absurde, blocarea gândirii, pierderea controlului asupra comportării exterioare etc.

Jansa — Stefanov Hradeo Kralova, 1981

Albul la mutare

În ultimele mutări partida s-a desfășurat într-o acută dublă oriză de timp, cu mari complicații, greșeli și emoții. Acum însă albul are o poziție olar ostigată după 39.T:a5!, dar marele maestru ceh a mutat 40.Dd5??, punând dama în priză, sub influența unei imagini remanente (cu 4 mutări în urmă, dama a mai fost pe acest câmp și nu era atănată...) Negrul este însă sub influența imaginilor devansatoare produse de atacul asupra Cg6 și a răspuns 40...Te8??, lăsându-și propria damă în priză!

Spre delicioșul spectatorilor și al celorlalți participanți la turneu, care — nefiind în stare de stress — observă imediat toate gafele, albul a jucat 41.D:a5?? (o nouă imagine remanentă, turnul din a1 a fost mutat.) Și baletul damei-lăste în priză a continuat: 41...Rg7?? 42.Dd5?!

Jucătorii au depășit controlul celor 40 de mutări, dar nu mai au timp nici să-și formuleze acest gând, astfel că marile orize de timp se termină „de la sine”. Finalul acestei partide cu mari peripeții ne-a fost povestit, cu mult umor, de Parik Stefanov: vrînd să efectueze încă o mutare, a suportat efectul de blocare a gândirii, astfel că s-a creat o pauză de câteva secunde. Aceasta i-a permis lui Jansa să constate că a lăsat dama în priză, dar

— aflat sub efectul pierderii controlului asupra comportării exterioare — a întins mîna spre dama sa, vrînd să „corecteze” ultima mutare și, cu o voce speriată, a spus „reglamentarul „l'adoubel””. Această demasare involuntară a gândurilor sale l-a avertizat însă pe Stefanov, care a observat mutarea ostigătoare 41...D:a5.

Marile ratări ale ocaziilor de gol în fotbal ne par acum mai

puțin dramatice și mai puțin spectaculoase decât ultimele secunde ale unei partide de șah desfășurată în dublă oriză de timp.

Parcurend această selecție de mari greșeli ale marilor maeștri, cititorii almanahului sînt mai bine pregătiți, acum, să accepte celebra definiție-aforism a marelui maestru S. Tartakower: „șahul este nu joc în care câștigă cel care greșește penultimul!”

O scrisoare din Hong-Kong

La Federația noastră de șah a sosit de curînd o scrisoare mai puțin obișnuită, tocmai din îndepărtatul Hong Kong. Expeditoarea „Novag Industries Ltd”, producătoarea micro-calculatorului de șah „Super Constellation”, informează în misiua ei despre o partidă disputată la 9 iunie 1984 între amintitul robot șahist și Diane Save-reide, de cinci ori campioana Statelor Unite. Jucătoarea americană are un ELO de 2240; calculatorul a jucat la nivel șapte. Mașina, cu negrele, a ales Apărarea siciliană și s-a jucat o variantă Sozin-Najdorf. A fost o luptă interesantă, care s-a încheiat cu victoria micro-computerului printr-o combinație frumoasă. Iată această partidă, jucată într-un ritm de 30 mutări în 90 de minute.

Alb — DIANE SAVEREIDE
**Negrul — „SUPER CON-
STELLATION”**

1.e4,e5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4
4.C:d4,Cf6 5.Ce3,a6 6.Ne4,
e6 7.Nb3,b5 8.O—O,Ne7 9.
f4,Nb7 10.e5,d:e5 11.f:e5,
Ne5! 12.Ne3,Cfd7 13.Dh5,
O—O 14.Tf4,Ce6! 15.Th4,
h6 16.Rh1 S-ar părea că
atacul albului este foarte
puternic dar mașina se
apără cu mare exactitate.
16...N:d4 17.N:d4,Dg5 18.
D:g5,h:g5 19.Tg4, C:d4 20.
T:d4,C:e5 21.Te1,Cg6 22.
Tg4,Tad8 23.T:g5,Cf4 24.
Tf1,C:g2! 25.T:g2,Td2 26.
Tf1,Tf8 27.Nd5

27...T8:d5! 28.T:g7+,Rf8
29.Tg8+,Re7 30.Tf3,Te5+
și urmează matul pe e1.

Din presa șahistă de altădată

● **NIMENI NU MAI POATE IZBUTI CU FORȚA FIZICĂ, CI NUMAI CU PUTEREA GÎNDIRII** — se spune în primul număr al „Revistei de șah” — 1 Maiu 1925 — editată de tînărul Anatole F. Ianoveici. „De aici, se arată în articolul-program, cerința unor ocupații care să fie și distractive și cu folosință, și precum este știut, una din aceste ocupațiuni este și JOCUL DE ȘAH”. Revista își propunea să vadă „progresul oft mai mult în rîndurile intelectualelor această distracție educativă”; — șahul în rîndurile masei populare n-oi măcar ca obiectiv îndepărtat nu putea fi atunci întrevăzut! La rubrica de noutăți a fost publicat rezultatul concursului pentru campionatul Cercului de șah de la Sfatul negustoresc din Capitală, disputat în... decembrie 1924 — ianuarie 1925! Cîștigător — Sigmund Herland.

● **O CONTRIBUȚIE LA ISTORIA ȘAHULUI DIN ROMÂNIA** este publicată în numărul patru al revistei, din august 1925. Autorul, avocatul E. Loran, ajunge la concluzia că „românii au jucat șah cu mult înaintea celorlalte popoare ale Europei, căpătînd cunoștința acestui joc fără intermediul spaniolilor, direct din Orient, probabil prin greci”. Prilejul pentru tragerea acestei concluzii este oferit de găsierea în dicționarul lui Em. Grigorovița (1901) a cuvîntului „șatrance”, vechi corespondent al

„jocului de șah”, și a cuvîntului „fil”, echivalentul vechi al „nebului” din jocul de șah. Revista invită cititorii să participe la o discuție în legătură cu concluziile d-lui E. Loran.

● **„GÎNDUL”** este numele unui nou cerc de șah înființat la Botoșani și unde a venit să dea un simțultan de 31 de partide „cunoscutul șahist bucureștean I. Gudju”. Printre tinerii șahiști activi din localitate se numără și I. Gross — nimeni altul decît actualul responsabil al rubricii de probleme și studii al „Revistei Române de Șah”. Informația este publicată tot în numărul patru al revistei, în care se anunță că în amintirea marelui maestru român Gheorghe Marco, născut la Cînceușul Mare, Bucovina, și decedat la Viena în anul 1925, a fost constituit un cerc de șah „Gh. Marco”.

● **10.000 PARTIDE JUCATE ÎN TIMPUL UNEI CĂLĂTORII** Performanța a aparținut marelui maestru iugoslav Boris Kostici și a fost semnalată de „Revista de Șah” din iulie 1926. Kostici a voiajât înlî prin Australia și Noua Zeelandă — unde a dat numeroase simultane — apoi în Africa de Sud și Africa Centrală, și-a continuat călătoria în insulele Borneo, Java și Sumatra. Itinerarul a cuprins ulterior India, China, Japonia. A mai vizitat orașele Moscova, Riga, Berlin, Praga, Budapesta. El a jucat, în total, mai mult de 10.000 partide!

● **MIRAIL SADOVEANU, PARTICIPANT LA CAMPIONATUL IAȘULUI** La 1 iulie 1926, „Revista de Șah” publică rezultatul turneului pentru campionatul Cercului de șah Iași, disputat între 11 mai și 11 iunie 1926, și anunță că „va avea loc în curînd un turneu între jucătorii cîștigați pe locurile 1-3, cărora li se vor adăuga probabil D-nii Osteretzer și M. Sadoveanu. Deoarece vor juca cei 5 mai mari jucători din Iași, acest turneu

este așteptat cu nerăbdare”. Oare acest concurs a avut loc în cele din urmă?

● **UN PROBLEMIST ROMÂN A DESCOPERIT O COMETĂ...** Este vorba de Wolfgang Pauly, cărui „Revista de Șah” din 16 august 1926 îi consacră un portret: „Wolfgang Pauly, genialul problemist român, este născut la 15 august 1876 în orașelul Dohna de lângă Dresden. El era încă copil cînd părinții săi veniră să se stabilească la București (1881). A făcut studii serioase de matematică și a publicat lucrări importante în ramura Astronomiei. În 1896 a descoperit o cometă telescopică aproape în același timp cu M-r Coddington de la Observatorul Liak din California. Cometa poartă numele „Coddington-Pauly 1898”. A calculat elementele și efemeridele micii planete Aeternitas (446), a publicat diferite observațiuni de stele variabile etc... Din anul 1895 și pînă acum a publicat circa 3.000 (!) probleme, multe din ele au fost premiate la diferite concursuri internaționale...

● **ROMÂNIA A ÎNVINS GERMANIA CU 3,5—0,5** la concursul internațional pe echipe disputat la Budapesta în iulie 1926! Concursul — despre care „Revista de Șah” scrie la 15 august 1926 — trebuia inițial să fie prima Olimpiadă de șah, dar nu s-au prezentat la start decît patru reprezentative, care s-au clasat astfel: 1. Ungaria 3 victorii, 2. Iugoslavia 2 victorii, 3. România 1 victorie (la Germania cu 3,5—0,5) și 4. Germania 0 victorii!

● **„PRIMUL CAMPIONAT DE ȘAH — LA SIBIU — AL ROMÂNIEI”** este anunțat în numărul de la 1 decembrie 1926, în care „Revista de Șah” „salută cu entuziasm și încredere primul campionat al României cărui ti urează realizarea integrală a desideratelor sale”. Acestui eveniment ti este dedicat și numărul din 15 decembrie al revistei.

Specialiști sovietici de la Universitatea Perm au realizat un sistem de afișaj electronic care permite urmărirea și de la distanță a partidelor jucate în turnee. Pe micul ecran apare de asemenea evoluția timpului de gândire și, la cerere, sînt afișate mutările făcute pînă în momentul respectiv al partidei. Realizatorii aparatului sînt soții Alexei și Vera Iaroslavlev.

Emblema de alături, dedicată jocului prin corespondență — șahului postal, cum l se mai spune — a fost proiectată de ing. Const. Ștefanlu din București. Ea a primit diploma de onoare la un concurs internațional de embleme organizat cu prilejul Olimpiadei de șah de la Leipzig din 1960.

Jocul de șah poate fi utilizat și ca un mijloc de... recuperare a persoanelor care au suferit accidente sau sînt afectate de forme mai grave ale unor boli reumatismale. Scena a fost fotografiată la Parnham Park Rehabilitation Center din Marea Britanie.

Tabloul „Șahiști” de pictorul lituanian I. Pekur. Jucătorii gîndesc și își țin minile într-un mod straniu. Cel din dreapta se pregătește să mute. Poziția pieselor pe tabla de demonstrație este ciudată: în mod obișnuit, piesele albe stăteau de jos în sus. Dacă am presupune că de data aceasta se face o excepție, atunci e mai greu de explicat poziția figurilor negre și în orice caz nu e de presupus că într-o partidă de turneu, demonstrată pentru spectatori, s-ar ajunge într-o astfel de situație. Dar

poate că așa a văzut artistul o frîntură din lupta purtată de eroii săi...

„Fischer-1” **CONTRA** „Karpov-2”, „Kasparov-1” **CONTRA** „Tal-2”...

Care sînt „variabilele” ringului cu 64 de patrate?

Măști 20 ianuarie 1967, printr-un sistem de televiziune cu circuit închis, a fost transmis în 1.500 de săli din Statele Unite meciul de box dintre Cassius Clay (Mohammad Ali) și Rocky Marciano. Transmisia a fost preluată de companii T.V. din Canada, Mexic, Australia și Anglia. În total, 15 milioane de telespectatori s-au așezat în fața micului ecran pentru a vedea ceea ce era prezentată ca cea mai senzațională dintre confruntările ringului...

Greșeală! vor exclama specialiștii în pugilism. Boxerii amatori mai sus nu au luptat niciodată unul împotriva celuilalt și, în plus, cum putea Marciano să boxeze în ianuarie 1967, cînd el își pierduse viața într-un accident de avion în septembrie 1966?

Obiecțiile ar fi îndreptățite. Clay și Marciano nu și-au înfruntat niciodată mînușile într-un meci oficial iar Rocky a decedat, într-adevăr într-o catastrofă aviatică în toamna anului 1966. Totuși,

transmisia despre care aminteam a avut loc! Meciul fusese filmat anterior morții lui Marciano, după un scenariu... electronic.

Ideea meciului a aparținut lui Murry Woroner, un entuziast specialist în box și telecomunicații. Woroner își pusese mai de mult întrebarea: cum ar fi putut arăta un meci între un mare boxer de la începuturile pugilismului și un campion din zilele noastre? Pornind de la această întrebare aparent fără răspuns, Woroner s-a gândit că ar putea solicita sprijinul unui computer. În colaborare cu un programator el s-a lansat în originala aventură a organizării unei competiții „electronice” eliminatorii, cu participarea altorva dintre cei mai celebri protagoniști din istoria boxului, unii din ei de mult plecați din ringul vieții...

Cum a procedat? În primul rînd, a rugat aproximativ 100 de specialiști — boxeri, antrenori, ziariști — să indice, în ordinea pe care o cred de cuviință, un număr

de variabile ale ringului. Adică o serie de factori pugilistici pentru a căror evaluare precisă nu există nicio un aparat de măsurat și care au un rol important în desfășurarea luptei dintre doi puncheri. Din răspunsurile primite au fost menținute 129 de variabile — de la curaj, agresivitate și joc de picioare pînă la rapiditatea unei directe de stînga și vulnerabilitatea la spargerea arcadei. Cei 129 de factori au fost comunicați unor experți — 400 la număr — cărora li s-a solicitat să caracterizeze — printr-un punctaj acordat la capitolul fiecărei variabile — pe Jim Corbett, Jack Dempsey, Joe Louis, Cassius Clay, Rocky Marciano și alți giganti din istoria ringului, selectați pentru turneul electronic. Caracterizările primite, împreună cu un vast material informativ privind cariera fiecăruia dintre boxeri, au fost introduse într-un program care, rulat pe un computer, a indicat cum ar fi decurs meciurile dintre boxerii

Aspect de la un concurs de șah-computer disputat la Clubul central de șah din București

figași. Descrierile furnizate de ordinator au devenit baza unor scenarii ale „meiurilor” Dempsey-Corbett, Joe Luis-Jess Willard, John I. Sullivan-Jim Braddock etc., care au fost transmise la... radio și comentate cu fauzerie și umor de Gny LeBow, unul din cei mai cunoscuți crainici ai Americii. Publicul a urmărit transmisiile cu interes.

Desfășurarea competiției electronice a fost perturbată însă de un scandal. Cassius Clay, campionul mondial în acea vreme, s-a infuriat când a aflat că fusese „învin” de Jim Jeffries. Ali l-a dat în judecată pe Woroner, cerind despăgubiri de un milion dolari. În cele din urmă Clay s-a mulțumit numai cu... un dolar, promițându-i-se că va fi organizat și un meci computerizat FILMAT, între el și Marciano.

Sub îndrumarea lui Woroner, Ali și Rocky au filmat 75 de secvențe diferite de box de cîte un minut fiecare, cu care s-au acoperit aproape toate situațiile posibile ale unei luptări reale. Fiecare din cei doi pugiliști-actori a dat și receptat lovituri din toate pozițiile. Ali a primit pentru înregistrări 100.000 dolari iar Rocky 50.000. Nici unul dintre ei nu cunoștea rezultatul „meciului”. Secretul era păzit cu strînicie. El cunoșteau doar Woroner, programatorul și tehnicianul care a combinat secvențele.

La 20 ianuarie 1967, 15 milioane de oameni au urmărit „confruntarea” dintre Clay și Marciano. Într-una din săli, printre spectatori se găsea văduva lui Marciano. Într-alta era Mohammad Ali. Din cele 75 de runde de cîte un minut filmate anterior au fost reținute, conform scenariului indicat de calculator, 12 reprize de cîte trei minute și 57 secunde din cea de-a 13-a, la capătul căreia Rocky, cu obrazul sfîrșind, îl făcea k.o. pe Clay. „Campionul mondial, scria unul din croniciari a doua zi, a fost învins de un computer!”

Episodul relatat prezintă interes deosebit și pentru șahul programat, pentru că, după aceeași principii, ar putea fi organizate meciuri între programe elaborate pe baza unor variabile specifice unor campioni ai eșchierului. Un program Fischer contra un program Karpov sau un program Kasparov... Tentant, nu? Sau un turneu la care să ia parte programe Fischer, Karpov, Kasparov, Tal, Korotnoi, Smislov. Fiecare din aceste programe ar fi construite pe baze unor variabile care ar copia

Dr. Claude Shannon - cel care a inventat prima dată posibilitatea de calculare a unei evoluții electronice de joacă șah, realizând căde de calculare a unei evoluții de joacă șah - la care calculul electronic Lashar primul a realizat de joacă. Mașina nu putea juca atunci decât cu maximum șase piese și nu utiliza nici un fel de criptare digitală...

într-o altă mai mare măsură jocul marelui maestru pe care-l reprezintă.

Astfel de proiecte nu țin de fantazii științifico-fantastice. Programele de șah realizate pînă acum se bazează și ele, de fapt, tot pe niște „variabile” ale ringului cu 64 de pătrate. Niște variabile simple, cu caracter general, care se ghidează din principiile elementare ale jocului (material, spațiu, timp etc.). Problema mai dificilă este aceea de a descoperi clasifică și cuantifica toate elementele care țin de stilul jucătorului sau măcar cele esențiale. Cum poate fi diferențiat de pildă, într-o manieră care să poată fi transpusă matematic, stilul lui Tal de cel al lui Kasparov, cel al lui Capablanca de cel al lui Karpov? Cînd o asemenea diferențiere va fi posibilă atunci se va ajunge la situația cînd doi sau mai mulți programatori vor încerca să creeze fiecare, pe cont propriu, cîte un program care

să corespundă aceluiași jucător, așa cum îl văd ei. Același subiect pietat de doi sau mai mulți pietori... Ne putem imagina chiar o luptare între un program Fischer-1 contra un program Karpov-2 sau o luptare între Fischer-2 contra Karpov-1...

Diseminarea, într-o măsură din ce în ce mai rapidă, a șahului programat, a video-șahului, apariția unor microcalculatoare de șah tot mai perfecționate și mai ieftine conduc treptat la folosirea ordinarilor și la mari turnee și meciuri. Ne putem lesne închipui interesul deosebit pe care-l va atrage posibilitatea de a urmări într-o sală de concurs sau la televizor partidele jucate de mari maeștri și de a asculta în același timp (cei din sală la casă) comentariile unor specialiști făcute și pe baza evaluărilor furnizate de calculatoarele electronice; demonstrațiile pe micul ecran folosind și posibilitatea de a arăta pe o tablă electronică diferitele variante posibile într-o poziție...

Unii anticipează dezvoltarea altui gen de șah computerizat: competiții cu participarea unor cupluri mare maestru-ordinator. Într-un articol intitulat „Oameni și mașini în fața tablei de șah”, publicat în „Revista de șah” din noiembrie 1989, maestrul sportului, ing. Paul Voiculescu comenta faptul că apariția mașinilor electronice de calcul „a ridicat pentru șahiști întrebarea obinuită: dacă mașina, în dezvoltarea sa, va învinge sau nu omul pe tabla cu 64 de pătrate albe și negre”. Analizând câteva partide jucate atunci între două computere, autorul ajunge la concluzia că nu sînt încă suficiente elemente pentru a se da un răspuns categoric la întrebarea dacă este posibilă crearea unui robot care să joace mai bine șah decît omul. Ing. Paul Voiculescu își exprima convingerea că „un tandem om-mașină va putea juca șah mult mai bine decît orice șahist care s-ar prezenta singur la tablă”. Se va ajunge, susținea el, la organizarea unor turnee de maeștri în care fiecare concurent va avea

alături de el, pe masa de joc, terminalul unui computer cu care să se consulte în timpul partidei”.

Un experiment de acest fel a și avut loc cu prilejul unui campionat de șah programat al Statelor Unite. În anul 1983, la București, comisia de specialitate din cadrul Federației române de șah a organizat un concurs special desohis tandemurilor om-calculator, în care partenerul uman avea dreptul de a interveni, în anumite condiții, în jocul mașinii, pentru a modifica ceva din mutările ei. Turneul de șah-computer-veto, cum s-a numit, s-a dovedit a avea două avantaje. Primul — a asigurat partidelor un caracter mult mai spectaculos, al doilea — a scuturat într-o mai mare măsură pe proprietarul sau colaboratorul mașinii la jocul acesteia, în care a putut și interveni.

Maestrul F.I.D.E. Emanuel Reicher, care a lucrat în domeniul informaticii și a inclus în lucrarea sa „Chronica en passant a șahului” câteva pagini interesante de anticipări referitoare la șahul programat, este de părere că mașinile

electronice de calcul vor aduce o importantă contribuție la o mai bună cunoaștere a mecanismelor intime ale jocului de șah. „În urma progreselor ce se vor realiza în întocmirea programelor și în construcția mașinilor electronice — scria el în revista „Magazin” — una din acestea va învinge pe campionul mondial. Evenimentul odată petrecut va însoși în spirala ascensională a șahului un nou lider care, în urma analizării partidelor jucate, va deveni apoi binecunoscut ca stil, concepție, calități și... defecte. Aceasta va determina imediat o nouă evoluție a adversarilor săi umani, pînă cînd unul din ei va reuși să rectifice înfrîntarea. Deigur, după aceea, va fi conceput un nou program pentru calculatorul electronic, care va ține seama de „noutățile” aduse de ultimul învingător și lupta va fi reluată de la capăt. Ceea ce trebuie să intereseze în mod deosebit este, poate, nu atât momentul în care „mașinile” vor juca mai bine decît oamenii (pentru că o astfel de situație nu va fi niciodată definitivă), cît mai ales cînd se vor putea însuși calculatoarele în spirala ascendentă a eșichierului, aducîndu-și prin programele lor o contribuție la evoluția sportului minții, ajutînd la o mai bună cunoaștere a modului în care omul joacă șah și în care marii maeștri gîndesc, creează și greșesc...”

În această ordine de idei, a contribuției pe care mașinile electronice de calcul ar putea să o aducă la cunoașterea mai profundă a șahului, rețin atenția câteva considerații interesante avansate de profesorul Donald Michie, conducătorul departamentului de mașini inteligente al Universității din Edinburgh. După opinia sa, viitoare dezvoltări substanțiale în jocul computerele — și, implicit, progrese în mai bună cunoaștere a unor structuri ale jocului de șah — depind de rezolvarea problemei gradului de „cunoștințe” specifice introduse în algoritmele de șah. Donald Michie pune în discuție raportul dintre „cunoștințele” privind jocul de șah încorporate într-un program și forța de calcul a mașinii. Autorul evocă performanța lui Fischer, care a reușit într-o perioadă din anii 1971-1972 să obțină în mod consecutiv 19 partide la mari maeștri oțaiți printre cei mai buni din lume. Ce dovedește un asemenea tur de forță, într-o epocă în care partidele dintre marii maeștri tind din ce în ce mai mult să se încheie remiză? Cel mai probabil că Fischer a descoperit, poate instinctiv, noi zone ale cunoașterii șahului, ceea ce l-a îndus să înțeleagă mai profund decît adversarii săi mecanismele intime ale jocului. „Cunoaștere” și „înțelegere” sînt elemente esențiale în lupta pe eșichier. Or, se poate în evidență profesorul din Edinburgh, algoritmele de șah conțin încă practică foarte puțin din ceea ce ar corespunde acestor factori. Singurele cunoștințe despre

Coperta unui număr din revista engleză „New Scientist” în care a fost publicat un amplu articol dedicat șahului pe calculator.

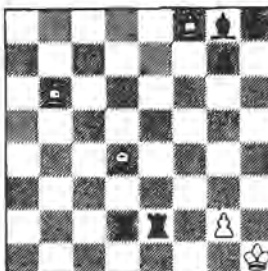

gah atât oale din generatorul de mutări privitoare la regulile jocului, oale din funcția de evaluare și cele din subprogramul de deschideri din memoria mașinii. Asemenea cunoștințe înău „sînt un grăunte de nisip pe lîngă mîntul de cunoștințe” adunați chiar și de jucătorii obișnuiți de concurs. Dacă computerul, în ciuda cunoștințelor atât de reduse pe care le primise, reușește totuși să obțină rezultate bune, aceasta s-a datorat, în principal, forței lor brute de calcul.

Pentru a depăși acest stadiu, prof. Michio preconizează noi cercetări în vederea găsirii căilor prin care segmente mult mai largi de cunoaștere gahistă să poată fi reprezentate în mașini. Pentru ca însuși computerul să fie capabil de a forma noi generalizări și de a progresa astfel prin extinderea cunoașterii de bază. Vor trebui găsite soluții pentru ca ordinatorul să-și poată însuși, de pildă, o mulțime de teoreme gahiste — de la cele mai simple („Nebunii nu pot ataca cîmpuri de culori diferite”, „O piesă care blochează un pion inamic izolat nu mai este expusă atacului aceluși pion advers”, „Rege ou turn cîtigă la roze singur” etc.) și pînă la cele mai complicate, a căror înțelegere deosebește pe un maestru de un amator.

Faptul că cea mai mare parte a cunoștințelor actuale despre gah, generalizate de-a lungul mai multor generații de practicieni ai jocului și explicate în literatura de specialitate, nu a putut fi încă încorporată într-un mod satisfăcător în mașinile electronice, este explicat de Donald Michio prin dificultatea de a le turna în forme accesibile computerelor, dificultatea comună atât cunoștințelor despre gah oft și celor din alte domenii.

Miezul chestiunii este considerat de exportul de inteligență artificială din Edinburgh ca fiind capacitatea de descriere a celor mai semnificative elemente ale unei situații, ale unui fenomen. Autorul pune în discuție — cu titlu de exemplu — o chestiune aparent surprinzătoare: descrierea unei poziții gahiste, așa cum ne-am obișnuit cu ea sub forma notației tradiționale, reprezintă oare singura modalitate logică de exprimare a unor realități ale eșchierului? Oare acest mod de descriere a unei poziții — uor și economic, din punct de vedere al jucătorilor umani — nu ar putea fi înlocuit sau completat și cu alte sisteme descriptive mai convenabile din punctul de vedere al mașinii electronice? Prin descrierea, bunăoară, nu a așezării obiective a pieselor pe tablă, ci prin descrierea relațiilor structurale existente între aceste piese? Nu s-ar ușura în acest fel sarcina mașinii de a analiza mai profund realitățile eșchierului? Prof. Michio propune, de pildă, descrierea poziției de mai jos în următorul fel:

1. Turnul regelui alb leagă nebunul damei
2. Nebunul damei albe leagă pionul calului de pe flancul regelui
3. Nebunul damei albe apără turnul damei
4. Turnul damei albe poate da gah regelui
5. Turnul damei negre atacă nebunul damei
6. Turnul regelui negru atacă pionul calului de pe flancul regelui
7. Regele alb apără pionul calului de pe flancul său
8. Regele negru apără nebunul damei
9. Regele negru apără pionul calului de pe flancul său
10. Turnul damei negre apără turnul regelui
11. Turnul regelui negru apără turnul damei
12. Turnul damei negre poate da gah regelui
13. Turnul regelui negru poate da gah regelui.

O descriere schematică de acest fel (care în notația engleză ocupă mult mai puțin spațiu) corespunde unui număr mai mare de situații, definește o clasă largă de poziții, fiecare fiind în mod esențial similară celeilalte (dacă descrierea a fost corect făcută). Iată și o altă poziție care ar corespunde a ceeași descrieri:

Tehniciile structurilor relaționale, cărora prof. Donald Michio le prevede o mai mare folosire în gahul programat, sînt utilizate și dezvoltate într-o gamă largă de cercetări și aplicații în diferite domenii ale inteligenței artificiale (între care și recunoașterea de către computer a unor obiecte „privite” prin intermediul camerei de luat vederi).

...Șahul-computer va oferi înău multe surprize iubitorilor jocului pe 64 de pătrate...

Mama, ca să ne liniștească...

Era în după amiaza unei frumoase zile de octombrie a anului 1937. Împreună cu cîțiva colegi din echipa de gah a liceului Mihail Eminescu din București, ne pregăteam pentru viitorul campionat interscolar. Suh îngrumarea profesorului de matematică Al. Nicolescu, suflul micului nostru cerc gahist, analizăm câteva noulde din teoria deschiderilor extrase din nu gîtu ce reviste procurate de curînd. În preajma noastră, erau elevi din locale clasele, unii se opreau la masa noastră de joc din simplită curiozitate, alții din plăcerea de a chibîia.

La un moment dat, în timpul analizelor, am sesizat faptul că, aproape lipsit de masa noastră, se postase un elev firav care, cu limiditatea specifică vîrstei, urmrea insistenț discutii noastre. Incitai de interesul pentru gah pe care-l manifesta vîdit micul nostru spectator, a urmat dialogul, pe care-l redau aproximativ fidel.

— Îți place gahul, puștică?

— Da, îmi place, mi-a răspuns cu multă convingere foarte tîndrului meu interlocutor, rîmînd într-o alitudine care învîia la noi întrebări.

— Și joci undeva, că pe la cercul liceului nostru nu le-am văzut pînd acum?

— Joci numai acasă cu frațele meu mai mic Mihai. Tala, care mi-a cumpărat un gah acum doi ani, nu gîie să joace. Înău cu frațele meu mă cert mereu, că el fiind numai de 8 ani, țîi mai la mulțurile tnapoi, așa că mama, ca să ne liniștească... a pus gahul pe foc. Acum mi-am făcut altul la traforaș și jucăm în grădina, dar ag vrea să joc gah adevărat.

Este lesne de înțeles că mărturisirile băiatului, spuse cu multă amărăciune în glas dar și cu o vizibilă doză de dirzenie, ne-a impresionat, astfel că întrebarea-cheie a căsut de la sine prin gura profesorului Al. Nicolescu.

— Cum te cheamă pe lîne?

— Numele meu este Băldnel Ion și sînt elev în clasa I, aici la liceu.

A urmat apoi o discuție mai puțin protocolară și în mod firesc, bucuras de noua descoperire, îndrumătorul nostru l-a incitat pe micul Ion să joace cu mine câteva partide pentru testarea cunoștințelor sale gahiste, după care excepționalul său talent a pornit pe drumul valorificării.

Așa l-am cunoscut pe Ion Băldnel, viitorul campion al României.

Ing. C. ȘTEFANIU

Cum s-a împrietenit Charlie Chaplin cu un copil minune

În timpul montajului la Picioșul, Samuel Rehefsky, care, la șapte ani era campionul junior al lumii la șah, veni să viziteze studioul. Trebuia să facă o demonstrație la Athletic Club, jucând șah cu douăzeci de adversari în același timp, printre care doctorul Griffiths, campionul Californiei. Avea o fețișoară palidă, expresivă, cu ochi mari pe care îi ațintea în chip agresiv de îndată ce venea în contact cu lumea. Fusesem prevenit că are un caracter dificil și că rareori dă mâna cu cineva.

După ce managerul lui a făcut prezentările și a spus câteva cuvinte, băiatul a rămas nemișcat în fața mea, examinându-mă în tăcere. Mi-am continuat montajul, examinând niște benzi de film. După câteva clipe, m-am întors spre el.

— Ți place piesișoile?

— Da, răspuse el.

— Foarte bine, avem un piesișo înăceat în grădina, poți să te sui în pom să-ți lei... și adu-mi și mie una. Chipul i se lumină.

— Da? Unde?

— Ți spune Carl, și i-l am arătat pe agentul nostru de presă.

Se întoarse după un sfert de oră, încoțat, cu câteva piesișci. Așa a început prietenia noastră.

— Știi să joci șah? m-a întrebat.

A trebuit să mărturisesc că nu.

— Am să te învăț. Vino să mă vezi astăzi seară, joc împotriva a douăzeci de adversari în același timp, spuse el, fanfaron.

I-am promis că voi veni și că vom cina apoi împreună.

— Foarte bine, am să caut să termin repede.

Nu era nevoie să cunoști regulile jocului de șah ca să înțelegi aspectul spectaculos al acestei serii: douăzeci de oameni de o anumită vîrstă concentrați asupra tablei lor de șah, puși în dilemă de un copil de șapte ani care părea chiar mai mic. Era un spectacol în sine, să-l privești cum se plimbă în jurul meselor dispuse în formă de U, trecînd de la una la alta.

Părea nefiresc să vezi un public de trei sute și mai bine de oameni așezați de o parte și alta a sălii, privind în tăcere un copil care se măsoară cu oameni bătrîni și gravi. Unii arobau un aer condescendent, examinîndu-și tabla de șah cu un zîmbet misterios.

Micul Samuel era uluitor, dar mă îngrijora, căci văzînd fața lui concentrată îmbujorîndu-se brusc, pîlînd apoi, am simțit că plătea cu sănătatea toate aceste eforturi.

Un jucător striga: „Aici!” și copilul se apropia studiînd tabla de șah câteva clipe, apoi făcînd brusc o mișcare sau spu-

nînd „șah mat!” Și un rîs înfundat străbătea asistența. L-am văzut făcînd mat opt jucători într-un timp foarte scurt, ceea ce provoacă rîsete și aplauze.

Examina acum tabla de șah a doctorului Griffiths. Publicul privea în tăcere. Deodată copilul mută o piesă, apoi se întoarse și mă văzu. Chipul i se lumină și-mi făcu semn cu mâna, că nu mai are mult.

După ce a făcut mat pe mulți alți jucători, s-a întors către doctorul Griffiths, care continua să se concentreze.

— N-ai jucat încă, spuse copilul nerăbdător.

Doctorul dădu din cap.

— Da? grăbiți-vă o dată!

Griffiths zîmbi.

Copilul se uită urît la el.

— Nu poți să mă batești! Dacă mutăți piesa asta, eu o mut pe asta! Și dacă o mutăți pe asta, eu o mut pe aceea! Și înșiră la înșeală șapte sau opt posibilități.

— Ar însemna să stăm aici toată noaptea, mai bine să zicem că o remiză.

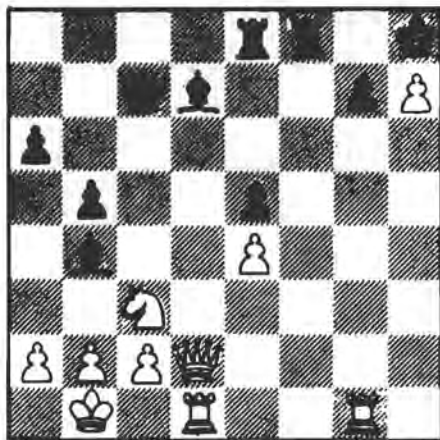
Doctorul înclină capul.

Din „Povestea vieții mele” de Charlie Chaplin, Editura muzicală a Uniunii Compozitorilor, București 1973. Traducere de Sanda Ripeanu

negrul să nu poată lua dama din d2 cu şah! Acuma, dacă negrul ia la d2, va fi făcut mat! 24. Nd7!! Pe această mutare s-a bazat „accelerarea” atacului meu 24... N:d7 Da6 24... D:d7 25. Dh2! cu atac dublu decisiv. Dacă 24... Te7 25. N:c6, D:c6 26. Cd5, 25. g:h7, Rh8

26. T:g7! R:g7 Da6 26... N:c3 27. Tg8+ R:h7 28. Dh6+ urmat de mat. Da6, în aceiași „partidă din culise”, 27... T:g8 28. b:gD+ R:g8 29. Dg5+ R:7 30. Tf1+ Re6 31. Df6 mat. 27. h8Dm+d+ T:h8 28. Dg5 R:7 29. Tf1+ N:f5 30. D:f5+ R:g8 31. Dg6, D:g7 32. D:e8+ N:f8 37. Dg6+ și negrul a cedat.

*Partida de care
nu-mi place
să-mi amintesc:*

*Karpov s-a
supărat pe
mine...*

Din păcate, sînt mai multe partidele de care nu-mi fac nicio plăcere să-mi amintesc. Sînt partide care m-au costat mult. Fie că din cauza lor nu am obținut concursuri, fie pentru că ele m-au împiedicat în alteva rînduri. În ultimul moment, să obțin titlul de mare maestru internațional. Cînd am jucat de pildă în echipa țării noastre la Olimpiada din Malta în 1980, partida pe care am ratat-o la marele maestru Sax m-a costat o normă de mare maestru într-un moment în care credeam că nu-mi mai poate scăpa. Obținusem șase puncte din opt posibile și în meciul România—R.P. Ungară, la masa a treia, l-am avut ca adversar pe Sax. Nu mai înțelesim de vreo zece ori, l-am învins de trei ori iar el a obținut de trei ori patru ori. Nu-mi este un adversar incomod. Atunci mă simțeam în formă, eram avantajat și de faptul că jucam eu albele. Eram convins că la 1.e4 Sax va răspunde cu sicilianii și pregătisem de aceea să analizez „secreta” pe care am și jucat-o la mutarea a șaptea. Am adoptat un sistem de dezvoltare a figurilor abracadabrant — eu cei doi nebuni ai mei plasați pe g5 și b5, eu o dispunere generală a pieselor pe câmpuri nesemnificative, fără un plan imediat dar imprimînd înțînării o acțiune dinamică în care cineva nevizat și nepregătit psihologic poate fi prins cu garda deschisă. Sax nu a găsit continuările cele mai potrivite și în toată mutări am reușit să-mi construiesc una din pozițiile din și iliași în care mă simt ca pește în apă. Trebuie să adaug că în acel mo-

ment formația ungară se afla în fruntea clasamentului, iar membrii echipei Uniunii Sovietice — aflată pe locul doi — erau deosebit de interesați de rezultatele reprezentativei noastre; cum aveau puțin timp liber, campionul mondial Karpov, fostul campion Tal, Balasov și ceilalți componenți ai delegației sovietice veneau la mesele noastre, pîrînd intereseși mai ales de partida dintre mine și Sax, în care se contura un atac alb decisiv. La mutarea a 15-a, avînd controlul centrului și șanse foarte bune de atac, am înșirît însă totul eu o mutare insuficient chibzuită. Dacă în loc de 15.e6 jucam 15.The1, atacul s-ar fi dezvoltat cu excelențe perspective și punctul obținut mi-ar fi dat posibilitatea — sînt convins de asta și acum, după mai mult de trei ani — să ating stacheta necesară obținerii normei de mare maestru. Dar nu s-a întîmplat așa și l-am dat posibilitatea lui Sax nu numai să respire dar și să pornească la contraatac, grație coloanei f pe care l-am făcut-o cadou. După partidă, Karpov, supărat, mi-a spus „Dacă jucași The1 atîtăi bine...” Știam asta și eu, nu trebuia să-mi spună el. Am tăcut atunci și am moenit în mine, așa cum fac întotdeauna cînd sînt tare supărat. Mă întreb și acum: Cum de am putut greși atît de grav? Am vrut să dau mai repede lovitură decisivă. În loc să o pregătesc cu răbdare și mîgală. N-am analizat în profunzime poziția, deși aveam timp suficient de gîndire. Mă gîseam și într-o tensiune nervoasă mare, eram puțin oboit. Partida anterioară cu Jamieson a durat 135 de mutări și s-a jucat trei zile și trei nopți fiind întreruptă de șase ori — și abia nu am reușit să o câștig, fiind nevoit să mă mulțumesc cu o remiză. Am fost atît de neajătit și pentru că înfrîngerea mea de către Sax a contribuit la pierderea meciului nostru pe echipe...

Alb — GHINDĂ,

Negru — SAX

Apărarea siciliană

1. e4, e5 2. Cf3, d5 3. d4, c:d4 4. O:d4 Cf6 5. Ce3, g6 6. Ng6 7. Nb5 Nd7 8. De2. Ce6 9.0 — 0 — 0, Te8. Previne spargerea imediată în centru cu f2—f4 și e4—e5 Albul are un avans de dezvoltare considerabil 10. N:c6 b:c6 11. f4, 0—0 12. e5. Inițiativa albului e clară 12... d:e5 13. f: e5, Cd5! Mutare unică 14. C:d5, c:d5. Am ajuns într-o poziție tipică de apărare siciliană! Dar de data asta m-am grăbit... 15. e6??, f: e6 16. C:e6, Db6! și în acest moment mi-am dat seama că adversarul meu are la dispoziție un atac formidabil cu Tf2... 17. C:g7, Tf2! 18. Dd3, Rg7 19. Td2, N:f5 20. Ne3, N:d3 21. N:f2, D:f6 și am cedat...

*O partidă cum
mi-ar place
să joc:*

*Cînd joacă Tal,
regulile obișnuite
privind valoarea
pieselor își
pierd parca
valabilitatea*

Marele maestru sovietic Mihail Tal este jucătorul pe care-l prețuiesc cel mai mult. M-a impresionat întotdeauna puterea sa de calcul, fantazia sa debordantă. În partidele sale găsești mutări paradoxale pe care le face cu o dezinvoltură uluitoare. Jocul său e mereu plin de idei originale, e o plăcere să-l vezi jucînd, să-i rojești partidele și să-i descifrezi intențiile. Se întîmplă adesea ca mutări pe care orice antrenor le va califică antipozitionale, criticîndu-le, în jocul lui Tal să apară ca fiind tot se poate de firești și să se justifice pe deplin prin câștigarea în mod spectaculos a partidei.

Să luăm, de pildă, partida lui Tal cu Van der Wiel, jucat la turneul de la Wijk aan Zee, Olanda, 1982.

Alb — TAL,
Negru — VAN DER VIEL

1. c4, e6 2. Ce3, Nb4 3. e4, e5 4. Cb5, Ce6 5. a3, Na5 6. b4, c: b4 7. Nb2, Rf8 8. e5, Cg7 9. Cf3, a6 10. Cd5, Cf5 11. Ne2, Cd6 12. e: d6, b: a3 13. T: a3, Nb4 14. Ta3! Ce pădere aveți? Turnul așezat în fața pionului. Și nu la oricui pion, ci a pionului d2, blocîndu-și și nebunul! Dacă la mine la club vreun jucător și-ar aduce

turului înaintea pionului d4-aș face observații și i-aș explica cum printr-o asemenea manevră se împiedică propria dezvoltare, cum turnul devine mai expus atacului advers etc. Și iată că la Tal se dovedește că, de fapt, aceasta este o mutare foarte bună, situația de față reprezentând un caz particular care confirmă excepția de la regulă. 14... Nc5 15. 0-0. La prima vedere s-ar părea că adversarul lui Tal nu a văzut continuarea mult mai solidă 15... Cb4. Dar marele maestru din Riga a calculat mai bine: după Cb4 ar urma 16. Tb3, Nd6 17. Da1, f6, 18. Na3 cu avantaj mare pentru alb. 15... a5 16. Da1, f6 17. Cg5!! Inventivitatea tactică a lui Tal, vizibilă chiar de la început și apoi pe parcursul partidei de față, continuă să fie inepuizabilă. 17... e6. Insoțind diagonala nebunului dar asta nu rezolvă problemele negrului 18. Rh1!! În plin atac, cu o figură în priză, Tal, cu un calm extraordinar, își duce regele pe o poziție mai sigură! Scopul mutării, evident, este acela de a permite înaintarea pionului f pe linia a patra. 18... Nd4 19. f4. În încercarea spadelor scapără soarele. 19... Db6 20. Ne3 Cîț stinge regele 20... N: c3 21. D: c3, Rg8 22. f: e5, C: e5. Tal a acceptat să intre într-o poziție în care oalul e amenințat de pion iar una din ture de cal 23. Cc4, h5. Van der Wiel consideră pe bună dreptate că luarea turnului cu oalul ar fi un act sinucigaș și preferă să încerce o deschidere a poziției, pentru a-și scoate turnul blocat la h8. Dar urmează ultima surpriză. 24. C: f8!! Turnul rămânând în priză, se sacrifică nu oalul într-una din variantele „partidei din oulăne” de care am mai vorbit, Tal a văzut un sacrificiu de damă care duce la mat! (24... g: f8 25. D: e5!! f: e6 26. Tg3+, Rh7 27. Nd3+ și urmează un mat rapid). Marele maestru olandez a considerat că e mai bine să-și economisească forțele și să cedeze. Cînd joacă Tal, regulile obșnuite privind valoarea pieselor își pierd valabilitatea. Așa cum nu mai există gravitația în spațiul cosmic...

O întâmplare:

„Mi-am zis
Lasă, domnule,
că ne mai
întîlnim noi în
fața tablei...”

Cînd mă așez la masa de joc înseamnă că, la fel ca orice jucător, doresc să câștig. Fie pentru că mă-mi ajută echipa să câștige un meci, fie pentru a acumula puncte în vederea câștigării unui concurs. Rareori mi se întîmplă însă să doresc să înving doar pentru oă joc cu un anume adversar. Mi s-a întîmplat asta la anul 1989, la turneul internațional de la Bratislava, cînd

l-am înfruntat pe marele maestru cehoslovac Ftacnik. Mai jucasem de două ori cu el. În 1978, la București, făcusem remiză. După patru ani, la Herouliane, m-a învins. După ce am cedat, am analizat împreună partida, oam se obișnuiește, pentru a analiza unele variante și a schimba în mod colegial impresii. Or, în locul unei discuții amicale, Ftacnik a început să-mi dea lecții, de parcă i-aș fi fost elev și pe un ton care m-a iritat profund. N-aveam ce face atunci. Mă învinsese. Am tăcut și am fîert în mine, spunîndu-mi: „Lasă, domnule, ne mai întîlnim noi în fața tablei...”. Și a venit concursul de la Bratislava. Aflînd că o să-i am adversar, i-am studiat partidele jucate în ultimii ani fiind pregătit să-l înfrunt atît cu albele cît și cu negrele, în funcție de tragera la sorți. Am avut albele și, așa cum mă așteptam, s-a jucat o siciliană. Din studierea jocului său observasem că preferă variante de deschidere foarte riscante, analizate minuțios de ambele părți. În același timp, dacă este adus în poziții neanalizate înainte, am văzut că se comportă mai nesigur. Asta m-a făcut să aleg o variantă pe care nu o mai jucasem de mult de tot și despre care eram convins că el nu o avea analizată în mod special. Intrînd pe un teren nedeșteșat, eram convins că-l voi depăși mai ușor. După numai cîteva mutări mi-am dat seama că am avut dreptate. Ftacnik a adoptat o linie de joc ce mi-a permis să-mi dezvolt armonios figurile și să întăresc jocul albului în raport cu ceea ce era cunoscut în teoria deschiderilor (3. d: c5! cu ideea de a îndopărta oalul negru de cîmpul e5 de unde ar împiedica atacul împotriva pionului slab d6). L-am obligat să joace f8 și să-și slăbească aripa regelui. Am acționat și pe flancul damei. A trebuit să se retragă, să-și orneze noi slăbiciuni și, la un moment dat, lupta s-a concentrat pe amenințarea mea de a-i prinde dama (18. Cg5). Nu a mai apucat să facă roada și a fost silit să mute regele pe f7. După cîteva noi loviturii tactice Ftacnik nu a mai avut ce face și a cedat. Cînd am rejuat partida nu mi-a mai dat lecții. Dar nici eu nu am încercat să-l umilesc. Îmi amintesc cu plăcere de această întîmplare nu numai pentru că a fost o partidă frumoasă premiată — reproducă în mai multe publicații străine — ci și pentru că mi-am luat atunci și o revanșă la care țineam atît de mult!

Alb — M. GHINDĂ,
Negru — L. FTACNIK
Apărarea siciliană
Bratislava 1989

1. e4, c5 2. Cf3, a6 3. Nb5+, Cd7 4. d4, Cf5 5. Cc3, a6 6. N: d7+ C: d7 7. 0-0, e6 8. Ng5!, De7 9. d: c5, C: c5 10. Tel, f8 11. Nd2!, Df7 12. Nf4!, e5 13. b4, Dc4! 14. Nd2, Cd7 15. Cc6, b5 16. Te3!, Tb8 17. De1, f5 18. Cg5!, f: e4 19. Ce1, Rf7 20. Ce7, Dd4 21. Te3, e3 22. N: c3, De4 23. f3, Dg6 24. ad!, b: a4 25. De2, Cf6 26. Dc4, C: a5 27. C: d5, Ne6 28. Dc7+, Rg8 29. D: b8, N: d5 30. T: c8, Df6 31. Ng5 și negrul a cedat.

● În culisele pregătirii psihotehnice ● „Detest să fiu prins ca un soarece în cursă...” ● 2 500 partide studiate într-un an ● Neajunsurile publicării propriilor partide câștigate ● O inovație poate fi făcută și la mutarea a 36-a! ● Partide de șah citite ca un... roman

— Jucătorilor de șah le place să citească cînd în revistele de specialitate sînt reproduse partide câștigate de ei. Mihai Ghindă este cunoscut ca o excepție. De ce?

— Detest să fiu prins ca un soarece în cursă! În șahul modern pregătirea deschiderii unei partide are un rol deosebit de important. Ponderarea deschiderilor devine tot mai mare în procesul de câștigare a unei partide. Lucrul bine început o pe jumătate făcut... Să dau un

exemplu. În finala ultimului campionat al Uniunii Sovietice, maestrul Novikov a câștigat o partidă cu o inovație făcută în apărarea Grünfeld la mutarea a... 36-a! Pare de neorîz, dar așa e. Pînă la acea dată, poziția la mutarea a 35-a era considerată ca egală, în urma unei partide jucate tot de Novikov cu un an înainte. Concluzia aceasta nu l-a mulțumit însă pe Novikov. A analizat, a analizat și într-un

moment de inspirație a găsit 36. b2-b4 cu care se obține avantajul mult dorit. Cu o singură mutare bine pregătită aceeași și-a asigurat o victorie care putea fi decisivă în turneu. Să ne închipuim acum că Novikov ar fi publicat o partidă în care s-a jucat Grünfeld și ar fi pus în discuție „verdictul” de egalitate la mutarea a 36-a. Și-ar fi pus imediat în gardă viitorii adversari împotriva unei eventuale îmbunătățiri a jocului alb.

Și-ar fi găsit adversarul pregătit și partida ar fi avut alt curs. Pregătirea psihotehnică a unui turneu presupune și studierea repertoriului de deschideri al viitorilor parteneri de joc. De ce să uşurez sarcina celor cu care mă voi înfrunta, de ce să le dau o mână de ajutor ca să-mi uşurească mai bine punctele tari şi cele slabe?

— Totuşi, din când în când vă publicaţi partide cistigate. Nu e o contradicţie?

— Mărturisesc că şi mie îmi face plăcere să văd partide pe care le-am câştigat reproducute în reviste din ţară şi de peste hotare. Dar eu nu public deosebite partide care nu au o importanţă deosebită pentru deschideri. Nu dau partide cu variante critice în care o singură mutare schimbă caracterul poziţiei...

— Partidele jucate devin însă publice, indiferent de dorinţa jucătorilor în cauză. Apar în buletine de turneu, sunt publicate în cărţi şi în reviste fără ca lui Mihai Ghindă (sau altui maestru) să i se ceară părerea. Viitorii adversari vă pot găsi deci în ultimă instanţă partidele, pentru a le studia.

— Fireşte, nu pot împiedeca aceasta. Cei ce doresc pot găsi aproape toate partidele ce-i interesează, dar de ce să-i ajut chiar eu oferindu-le partide-ehele însoţite chiar cu comentarii?

— De fapt, publicarea partidelor reprezintă doar un singur aspect al exploziei informaţionale în şah...

— Dezvoltarea extraordinară pe care a luat-o şahul în lume (şi la care Bobby Fischer a contribuit într-o măsură atât de mare) face ca numărul de jucători şi al turneelor de performanţă să crească continuu. Din zecile de mii de partide oficiale de concurs jucate în lume, în cursul unui an, sunt publicate aproximativ 15 000. E o cantitate uriaşă. La nivel individual este greu nu numai să studiezi un volum atât de mare, dar constituie o problemă însăşi procurarea tuturor publicaţiilor: lunar sau bilunar în care aceste partide sunt reproducute, probabil că peste o sută de reviste! În studiul deschiderilor câştigă acum teren munca în echipă. Kasparov, de pildă, lucrează împreună cu un

grup de maeştri care carotează — după indicaţiile sale! — tot ce se joacă şi apare în presă, studiază diverse sisteme de joc, propun şi analizează mutări.

— Câte din cele 15 000 de partide studiază anual?

— E greu de dat un răspuns precis. Jumătate din aceste partide — cifra e desigur aproximativă — nu sînt pentru mine semnificative, pentru că în general au fost jucate de gahişti ou catagorii inferioare. Rămân deci 7 500 de partide. Două treimi din ele nu mă interesează deoarece nu se încadrează în repertoriul meu de deschideri. „Catalana“, de pildă, nu-mi spune nimic, e greoaie, statică, străină stilului meu. Rămân aproximativ 2 500 de partide care mă interesează. Pe măsură ce intru în posesia lor — şi dacă ar fi după mine aş vrea să le am a doua zi după ce au fost jucate, dacă nu e posibil chiar în aceeaşi zi — le citesc ca pe un ... roman! Acelea pe care le găsesc în coordonantă ou schemele mele le pun pe tablă, le studiez, le individualizez.

— Studiul gahiştilor este uşurat de apariţia unui număr tot mai mare de tratate, enciclopedii şi monografii dedicate deschiderilor, unele din ele concepute cu ajutorul calculatoarelor electronice. Progresele făcute sînt atât de mari încît într-una din lucrări după discutarea fiecărei variante este indicat calculul rezultatelor obţinute de alb şi negru în respectiva deschidere!

— Multiplicarea lucrărilor de acest fel este utilă dar, în acelaşi timp, are şi unele consecinţe mai puţin pozitive. Ele hrănesc explozia informaţională ce le-a generat, contribuie în mod cert la creşterea nivelului calitativ al şahului. Ele vorbesc şi de faptul că şahul se rentabilizează, devine pe alocuri o afacere adevărată. Ceea ce de altfel nu ar trebui să ne lase indiferenţi. Pe de altă parte, abundenţa de tratate şi enciclopedii ascunde o primordie: oferă mură-n gură variante întregi, unele chiar foarte lungi şi nu puţin sînt jucătorii, chiar mari maeştri, care se bazează doar pe memorie şi nu pe înţelegerea spiritului şi a structurii întime a variantelor respective. Există mari maeştri care-şi datorează succesele anali-

zelor de acasă de şapte-opt ore pe zi, bazele, cum spunem, pe memorare. În momentul în care sînt scoşi din deschiderea învăţată, încep să fluoteze, să fie neaiguri, devin vulnerabili. În general, în partidele lor ei nu crează. Întîlnind astfel de jucători, am recurs alte odată la mutări mai rare folosite — 1. g2—g3 sau 1. e2—e4, e7—e5 2. d2—d4 — şi le-am simţit neaiguranţa. Şi mai există un pericol: tinerii care se bazează doar pe memorarea variantelor din enciclopedii nu-l mai studiază pe clasici, nu dobîndesc o cultură gahiştă solidă.

— Mutarea 1. g2—g3 este considerată de unii ca o renunţare la iniţiativă, la avantajul albului de a imprima jocului un curs mai activ...

— Prefer să ajung într-o poziţie nouă, neunoscută, despre care nu există analize de referinţă, ou condiţia ca şi adversarul să se găsească în aceeaşi condiţii. Să fim amîndoi obligaţi să gîndim la tablă, să analizăm ou propriile noastre forţe şi nu biziundu-ne pe ce s-a studiat acasă sau s-a publicat în reviste.

— Explozia informaţională a determinat modificări în repertoriul dv. de deschideri?

— Da. Cu negrele am renunţat de pildă la apărarea Alehin şi la Piro-Ufimţev, deoarece ele oferă albului o alegere prea mare de variante oomode. Am trecut pe deschideri mai precise, în care negrul încearcă să limiteze resursele adversarului. Cînd încep ou partida joc mai des 1. e2—e4. Mă acomedez bine ou lupta împotriva sistemelor de apărare pe metru pătrat...

— De ce nu vă plac gambitele?

— Îa deschidere nu-mi place

nici să dau şi nici să iau pionii.

Gambitele au de prea multe ori

aerul de bluff...

La interviu a asistat şi soţia

maestrului, Eugenia Ghindă,

maestră internaţională, campioană

republicană în 1962. La între-

barea „În familia Ghindă se joacă

mult şah?“, răspunsul primit a

fost surprinzător: „Deloc!“. Se

discută despre şah (mult), se

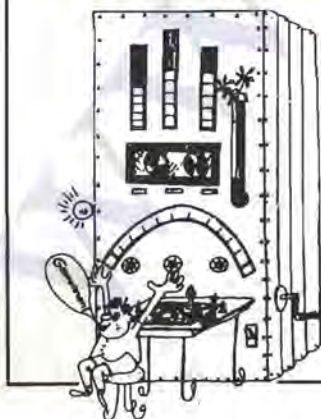
analizează şah dar nu se joacă.

Poate pentru că victoria într-o

partidă înseamnă nu numai bucu-

ria învingătorului ci şi tristeţea

învingutului...

Trei desene reproduce din revista vestgermană „Rochade“ care ilustrează evoluţia şahului programat: cînd calculatorul electronic avea, la începuturile sale, dimensiuni mari, jucătorul uman cîştiga uşor. Cînd dimensiunile sale s-au redus, a fost consemnat rezultatul de remiză. Acum, cînd jucătorul electronic se miniaturizează, omul pierde mai des...

M. GORDEEV

IDENTIFICAREA

Anchetatorul Boris Nikitin ședea la masă și desena drăcușori. Aceasta însemna că se afla în cea mai proastă dispoziție cu putință. Avea și de ce: cazul, cum se spune, „nu mergea“.

Boris desenă supărat, apoi aruncă creionul pe masă, zăbovind puse nehotărât mîna pe telefon. Apelul îndelung îi risipea toate speranțele, cînd deodată în receptor se auzi un cunoscut „Alo“ înăbușit:

— Gleb? Te-ai întors?

— Ce-i porcăria asta? Abia m-am culcat...

— Nu te supăra, vin imediat la tine... Ard...

Inspectorul miliției judiciare, Gleb Gorin, abia întors dintr-o deplasare oboșitoare, nu dorea nimic altceva decît să doarmă pe săturate. Îl întâmpină pe Nikitin cu o mustră acră:

— Sînt năuc, — dar observînd fața trasă a prietenului său, adăugă: — Ce s-a întâmplat... lasă că găsim noi ceva.

— Deci, totul a început în felul următor — spuse Boris. — La 2 iunie, orele 24, milițianul care verifică un tren electric afișat în triaj, dădu într-unul din vagonete peste un bărbat cu capul spart. Îl trimise imediat la un spital. Omul își recăpătă cunoștința numai dimineața. Era un oarecare Vihrov. El declară că i-au dispărut ceasul și banii. Cine i-a luat, cine l-a bătut, Vihrov nu-și mai amintea.

— Era beat?

— Nu. Pur și simplu nu-și mai amintea nimic. La 4 iunie, însă, la o berărie a fost reținut Antipov, care încerca să vîndă ceasul lui Vihrov.

— Antipov? Cel care a fost eliberat recent? — somnul îl părăsea treptat pe Gorin.

— Da. Patru condamnări. M-am bucurat, dar cam de vreme. Ca întotdeauna Antipov negă totul. Ceasul i l-a dat, chipurile, un străin, care a fugit, văzîndu-i pe milițieni... În două seri am călătorit cu același tren electric cu care în seara cu pricina se întorcea acasă Vihrov dar nu am găsit nici un martor. Uite așa constatăm că nu există martori, iar victima nu ne mai poate ajuta.

— Cum? Vihrov a murit?

— Nu, trăiește și chiar se înzdrăveneste, dar pentru justiție este ca și mort deoarece nu-și mai amintește nimic.

— De unde venea atît de tîrziu?

— Da, am uitat să-ți spun că îți este coleg de „hobby“. Nu-l cunoști? Este șahist și venea de la un club al șahiștilor.

— Ei drăciel! Și eu mă tot întrebam de unde cunosc acest nume. Îl cunosc, desigur. Este un om de treabă, inginer... Interesant... foarte interesant... De la ce club venea, nu cumva de la „Cigorin“ — Gleb se apropie de fereastră și începu să bată toba cu degetele pe geam.

— Nu, a folosit denumirea altui club... A, da, mi-am amintit: „Tura“. Există un astfel de club?

— Un asemenea club există. Dar de ce nu-și mai amintește nimic?

— Am mai văzut asemenea cazuri. După o traumă craniano-cerebrală omul nu-și mai poate aminti totul din cauza apariției unor lacune în memorie.

— Oare nu i-am putea reînvia memoria? Am o idee. Azi o să dorm pe săturate, iar mîine voi încerca să te ajut...

În subsolul unde se afla

clubul de șah „Tura“, Gleb găsi formularul pe care era notată partida jucată la 2 iunie de Vihrov. Cu albele el obținuse un mare avantaj, dar intrînd în criză de timp comise o greșeală și fusese făcut mat.

Gleb își închipui cum Vihrov, obosit și indispus, moțăia în trenul electric. El analiza în gînd finalul nereușit și suferea din cauza greșelii comise...

La spital Gleb aduse cu sine și un șah de buzunar. Chirurgul, care îl cunoștea bine pe Gleb, îl avertiză:

— Aveți grijă să nu-l oboșiți prea mult pe bolnav pentru că abia a început să se refacă.

Gleb îl salută pe Vihrov și se așeză alături de patul lui.

— Cum vă simțiți?

— Acum mult mai bine.

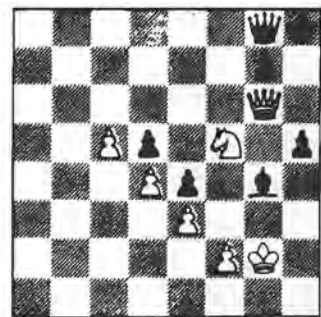
— Ei bravo. În cîrînd vă veți putea așeza din nou la masa de șah.

— Mă tem că va trebui să mai aștept această plăcere.

— Am analizat partida dv., cea pe care ați jucat-o la clubul „Tura“ în ziua de 2 iunie. Ați jucat-o excelent, păcat că în final ați greșit.

— Țin minte că am pierdut, dar partida am uitat-o. Am uitat-o cu desăvîrșire.

— Nu vreți să v-o amintesc? — Gleb așeză figurile pe tabla de șah.

— Aveați un pion foarte avansat. Ați jucat 1.c6 la care negrele au răspuns 1... Df8! A urmat:

2.Ch4,Dd8 3.Cf5,Df8

Negrele repetă mutările, sperînd într-o remiză. Dv. v-ați obișnuit atît de mult cu gîndul la victorie că nu mai urmăreați nimic altceva decît să scăpați de veșnicul atac la cal. Și ați jucat:

4.Cg3,Df3 5.Rg1,Dd1 6.Rh2,Df3 7.Ch1

Din inerție ați evitat repetarea mișcării, dar nici 7.Rg1 n-ar mai fi salvat situația după 7...h4!

7...Dh3 8.Rg1,Nf3 și matul este inevitabil.

Ochii lui Vihrov începură să strălucească.

— Oare n-am avut șanse de câștig?

— Ați avut. Trebuia să jucați: 4.Cd6!,Df3 5.Rg1,Dd1 6.Rh2,Df3 7.Cf7!,Rg8 8.Ch6, Rh8 9.C:g4,h:g4 10.Dh5.

— Mi-am amintit! — Cuprins de emoție Vihrov încercă să se ridice din pat, dar Gorin îl opri. — Mi-am amintit! În tren am găsit această mutare, dar se pare că negrele puteau juca altfel...

— Aici există multe posibilități. De exemplu: 5... Rg8. Acum după 6.c7?,Dd1 7.Rh2,Df3 8.c8D,N:c8 9.C:c8, D:f2 negrele se salvează. Totuși albele pot continua 6.De8,Rh7 7.Cf7, amenințînd Dh8 și Ce5.

— Îmi amintesc că parcă am mai găsit o variantă... Că, dacă după 5.Rg1 negrele ar juca 5...Dd1 6.Rh2,Nf3?

— Cred că nici aceasta nu este periculoasă. Poate 7.De8,Rh7 8.Cf7, și negrele mai au numai cîteva mutări... Deci, în tren v-ați gîndit la această partidă?

— Da, acum mi-am amintit-o... ca și seara aceea.

— Și pe cel care v-a lovit?

— Nu... dar fața cuiva... o față așa respingătoare... Pare-se că cineva s-a așezat lîngă mine.

— Mai erau călători în vagon?

— La început au fost, desigur, dar apoi toți, sau

spre fotografia lui Antipov.

— El! ...El este!

Nikitin îl îmbrățișă pe Gleb și amîndoi ieșiră din salon.

— Dezvăluie-mi și mie secretul. Cum ai reușit să-i activezi victimei memoria? Din practica pe care o cunosc eu, acestea sînt cazuri extrem de rare.

— Eu n-am secrete, ascultați, băieților! — spuse în glumă Gleb. — Într-adevăr nu este nici un secret. Pur și simplu, o greșală într-o

desen de Radu GEORGESCU

aproape toți au coborît... O față atît de rea... O văd ca și cum un proiector o aduce din întinerici!

— L-ați putea recunoaște pe acest om?

— Numai fața... Poate... Nu știu...

Peste două ore Nikitin și Gorin îi arătară lui Vihrov, în prezența chirurgului și asistentei medicale, fotografiile a trei bărbați de aproximativ aceeași vîrstă.

Vihrov le privi și tresări. Le privi din nou și arătă

partidă de șah, în urma căreia, în locul unei victorii sigure, omul este făcut mat pe neașteptate, constituie o traumă psihologică atît de puternică, că urmele nu i le-a putut șterge nici măcar pumnul unui hoț.

Amintindu-și partida de șah și emoțiile generate de ea în seara respectivă, Vihrov a devenit ajutorul tău. În-cărcătura emoțională a șahului a fost atît de puternică încît a reușit să-i refacă memoria.

PE SCENA ȘAHULUI ARTISTIC

PROBLEMA NE OFERĂ EMOȚII ȘI BU-CURII CA ORICE OPERĂ DE ARTĂ

EUGEN RUSENESCU:

Ce înseamnă pentru mine
șahul artistic

1. Sînt scoase la iveală frumuseți tainice ale jocului de șah

1. Am făcut cunoștință cu șahul datorită admirabilei „Reviste Române de Șah” din perioada 1938–1940, a cărei rubrică de probleme a fost condusă de compozitori de altă oa A.F. Ianovici, P. Farago, dr. O. Costăchel, P. Leibovici, I. Schlarko ș.a. În mod oarecum ciudat, mie mi-au plăcut în egală măsură atât jocul practic cît și problemistica. Forța de atracție a șahului artistic constă în aceea că oferă posibilitatea de a scoate la iveală cele mai tainice frumuseți ale jocului de șah. Sînt convins că dragostea mea pentru probleme și studii se datorează în primul rînd așelor străluciți maeștri ai compoziției: Loyd, Schliffman, Pauly, Troitzki, Kubbel, Onișcu, Ellerman ș.a. care ne-au dăruit oapodere de neuit capabile să ofere așealeși clipe de emoție și bucurie ca orice altă operă de artă.

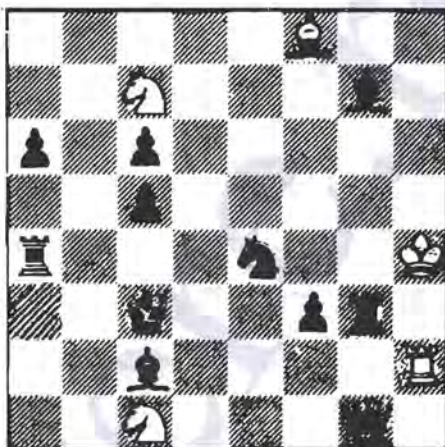
Compoziția mea preferată

2. Trei probleme într-una singură

Cu problema de mai sus am obținut maximum de randament: premiul doi la meciul București – Belgrad organizat de problemistica români și jocul tîntii în campionatul României pe anii 1965–1967, ceea ce mi-a favorizat obținerea titlului de campion național la secția „teorie” și selecționarea lucrării în albumul FIDE (editat de Federația internațională de șah) și în care sînt ouprins cele mai bune probleme și studii create în lume în diferite perioade. Conținutul tematic al problemei se axează pe tripla deplasare a regelui negru pe linia a patra cu scopul de a preveni șahurile turnului din a4 după plecarea calului din f4 la f6, f2 și g5 în cele trei poziții. Soluțiile problemei sînt: A: 1.Rd4,N:c5 2.Cf6, T:c5 mat; B: 1.Rb4,T:c5 2.Cf2,N:c5 mat; C: 1.Rd4,Te2 2.Cg5,Ng7 mat.

2. E. RUSENESCU

Premiul 2 în meciul de compoziție
București–Belgrad 1958

Mat ajutor în două mutări

- A. Poziția din diagramă
B. Nebunul din g7 la a5
C. Turnul din a4 la e4.

O lucrare care-mi place mult

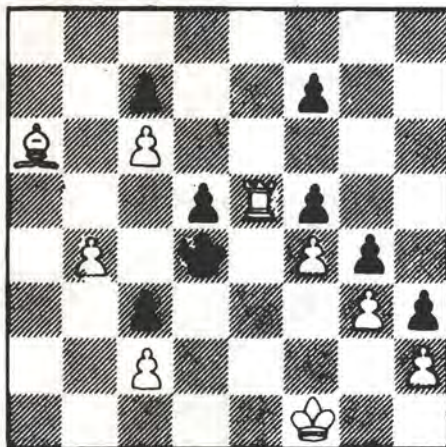
3. O manevră prelungită de mare spectaculozitate

3. Alegere foarte dificilă deoarece fiecare problemist are multe, foarte multe probleme preferate. În final m-am oprit la una din excepționalele creații ale conașăeanului nostru Wolfgang Pauly (1876–1934), considerat unul dintre cei mai străluciți compozitori de șah din lume, care a compus numeroase lucrări remarcabile prin profunzimea și originalitatea ideilor abordate. Problema preferată de mine ouprinde o manevră prelungită de o mare frumusețe în cadrul căreia cele trei figuri albe produc alternativ cîte o interferență de efect pe timpul e2!

W. PAULY
„Deutsche Wochenschaach“ 1918

Albul joacă și dă mat în 7 mutări

Soluția: 1. Te1,f6 2. Re2, Re4 3. Rf2+, R4d 4. Ne2f, Re4 5. Nf1+, R4d 6. Te2f, Re4 7. Te4 mat.

O PASIUNE DE O VIAȚĂ

IOSIF GROSU:

Ce înseamnă pentru mine
șahul artistic

1. Satisfacții depline, prieteni noi

1. Ce înseamnă pentru mine compoziția șahistă? O pasiune care a început o dată cu prima mea problemă publicată în „Revista Română de Șah” în anul 1925, o pasiune care nu m-a părăsit niciodată și care mi-a dat depline satisfacții, aducându-mi, în același timp, cei mai buni prieteni.

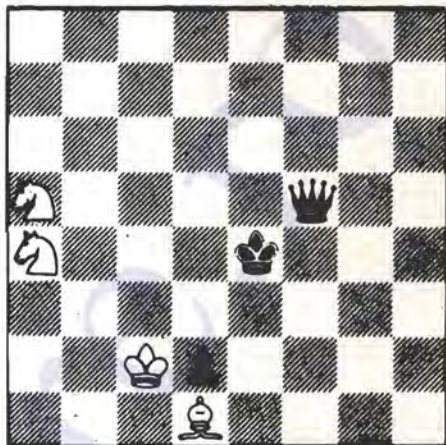
Compoziția mea preferată

2. O problemă compusă din... memorie

2. Problema pe care am compus-o și pe care o prefer este una pe care am compus-o... din memorie, fără a avea tabla de șah în față. O problemă cu mat ajutor compusă în memoria unui prieten, maestrul L. Loe-

wenton și în care poziția finală, a celor două mături, reprezintă inițialele numelui său.

I. GROSU
„Thèmes, 84” 1969

Mat ajutor în 3 mutări

Soluția I. 1. Dc5+, Cc8 2. R4d, Cc6+ 3. R4d, Ne2 mat.
II. 1. Df4, Ng4 2. d1T, Cc4 3. Td4, Cc8 mat.

O lucrare care-mi place
mult

3. Un conținut bogat în idei, o formă elegantă

3. Am văzut multe, multe probleme și studii care m-au impresionat prin conținutul lor de idei, prin bogăția elementelor strategice, prin forma lor economică și elegantă. E greu de ales. Să numesc totuși o problemă care m-a încântat în copilărie, o lucrare realizată de celebrul compozitor american Sam Loyd și premiată la Turneul Parisului din anul 1878.

SAM LOYD
1878

Albul joacă și dă mat în 2 mutări

1.Tf3!! O soluție admirabilă care îmbină rozeta completă a calului alb din c5 cu temele Novotny și Floek, aceasta din urmă necunoscută în acel timp. Cu mutarea 1.Tf3, albul amenință să dea mat la mutarea următoare prin deplasarea calului din c5 pe oricare din cele opt cimpuri pe care are acces. Iată apărările negre, pe care albul le contraspoază cu ajutorul calului a5: Nf3, Tf3, Cd3, Tg4, Tg6, Tg7, Ta6, Ta4, Ta8, b6, Dh4, Dh6, Dh7, Del.

Afiș al Festivalului Mondial de Șah, campionat al lumii pentru cei mai mici de 16 ani. Champigny sur Marne, 1984

Planeta Morphy

Adrian Rogoz
Planeta Morphy

Povestirea științifico-fantastică „Prețul secolului al genului” de Adrian Rogoz, apărută în urmă cu un deceniu în Editura Albatros, a fost tradusă în limba italiană de Editura „La Tribuna” din Piacenza. Traducerea, purtând titlul „Planeta Morphy”, s-a bucurat de succes. Într-o cronică pe care i-a consacrat-o în „Tuttolibri recensioni”, criticul Ruggero Bianchi a scris următoarele:

„Părea imposibil să ai mai putea să extragi ceva nou dintr-un motiv atât de exploatat în antioipa cum este acela al supraomului. Adrian Rogoz, scriitor român cincisecular, a izbutit pe deplin acest lucru cu un roman destinat să devină un clasic în genul său. Numai că de data aceasta, supraomul nu este solitarul personaj excepțional, dotat cu puteri paranormale, nici savantul autor al

unei descoperiri extraordinare, nici individul perfid în posesia „armei totale”, ci un incredibil geniu șahist.

Dav Bogar, născut în spațiul cosmic, e capabil de toate isprăvile atribuite miticilor mari maștri ai eșchierului, inclusiv aceea de a fi în stare să joace „orb” un număr enorm de simultane. Într-un univers brăzdat de astronave ce călătorește cu lunile sau ohlar cu anii, având la bord echi-paje ce nu știu oam să-și petreacă timpul, șahul a dobândit o importanță fără precedent, a devenit „jooul galactic” prin excelență. Dar, din pricina îndemnării sale, Dav Bogar descoperă treptat că nu mai are adversari de nivelul său. Va începe astfel o fascinantă și perversă odisee pentru vinerea unuia în stare să-l învingă și-și va înceia căutările sficind o „planetă gânditoare”: singura care l-ar fi putut învinge și singura cu care era încă exaltant să se măsoare.

Contopirea aspeptelor aventuroase ale science-fiction-ului cu raționalitatea matematică a eșchierului n-a însemnat o adăugare ușoară, dar Rogoz, el însuși șahist, a știut s-o facă splendid.”

TUDOR GEORGE

O ILIADĂ ÎNTR-UN JOC DE ȘAH

Îl cred pe Bobby!

—Ce-ți place cel mai mult?
—Să-mi înving adversarii. Îmi place
să-i văd tremurind de spaimă.

(INTERVIU CU ROBERT FISCHER)

Îl cred pe Bobby
oricît de bizar
Vă pare el,
capriciul
și-al său geniu! —
Că nici-un gest al lui
nu e-n zadar!
Și-n elocința lui,
cred un mileniu!
Cînd vrea un bec în plus,
or dă p-afar'
Reporterii gînsaci
din săli de joacă,
N-o face, pur și simplu, fiindcă-i star,
Ci-l văd luptînd c-o Pitie opacă!
Oracolul cuvîntă sibilin,
Iar Pitia e-n transă — orb destin!
Nu-l turburați pe-acest maharajah,
Ce-i caută
sublimei patimi
cheia:
„Am să mai joc pîn-oî muri, deci,
Ba, într-un fel, mai mult!
Și dup-aceia!...”

Șah

O Iliadă într-un joc de șah!
S-animă lemnele, lemne cad morman!
Un cal de lemn — parșivul cal troian! —
Anunță în Cetate sumbrul crah!
Cel mai cumplit e un pion dușman
Amenințîndu-l pe maharajah!
Cad piesele în trap fugos, ca-n Bach!
Cedează Doamna — pentru Suveran!
O! Cît voi-am ca s-o domîn, o,
Partida decisivă dînd asaltul,
Dar scris e ca-n Războiul — Domino
Să rid c-un ochi, să plîng cu celălaltul!
Decad, apoi, armile făloase,
În săculețul lor, cu-n son de oase!

Amurgul zeilor din Cișmigiu

Regretatului Moș-Iotici

Bătrînii-și au cartierul general
Într-un boschet discret,
din Cișmigiu...
Acolo joacă șah,
pînă tîrziu —
Sub iederi cu parfum sentimental...
Încoronafi
cu pîrul argintiu —
Par zei olimpici,
într-un nimb astral —
Străfulgerînd or-un rege,
or or-un cal —
Ca la asediul Troiei —
cum îl știu!
Îi văd
din tînlîțimi
cum s-arăped,
Asupra răzleșitelor figuri,
Cu-ncovoiate ghiare de vulturi,
Ca Jupiter, răpînd pe Ganimed!
Dau iama
prin armatele de lemn!
Distrug cetăți
sparg mituri —
la un semn!
Din volumul „Inventar celest“

Pion

Superb destin pentru-un pion de șah:
Inițial pleacă-n luptă-ntr-un moare —
Sortit a fi o piesă tîrtoare
Pe tabla Marelui Maharajah!
Dar, uneori, în prag de-amurg, apare
Un biet pion finalizabil, ah,
Cînd regele-i plîndit d-un mare crah
Și doar mujicu-aceia-i stă-n salvare!
Ș-atunci, se desfășoară-ntr-un front,
Uitînd de regi, pentru pionul tont!
Cad, pentru el, Nebuni și Cai și Ture,
Dînd rang și slavă-acelei tîrtoare!
De-ar mai rămîne bietul rigă-n tron,
Tu hotărâști, tu — Ultimul Pion!

Marii maestri se destăinue...

MIHAIL BOTVINNIK:

Campionii mondiali dispar în ordinea strictă a succesiunii...

Cînd a aflat de moartea dr.-ului Max Euwe, fost campion mondial, marele maestru Mihail Botvinnik, fost și el campion mondial, a scris un articol în revista „Iunost”, articol din care reproducem cîteva pasaje:

Sfera de interese a dr.-ului Euwe era cu adevărat uimitoare. Nu lăsa niciodată șahul de o parte — cite cărți a scris el! —, preda matematica într-un liceu de fete, iar cînd au apărut calculatoarele electronice a prezentat firma „Remington” în Europa; călătorea mult în străinătate, a devenit consultant al unei firme de talia I.B.M. A fost inginer șef într-un birou de plasare a materialelor electronice... apoi președinte al Comisiei Euratom pentru șahul programat, profesor la două universități și, în sfîrșit, președinte al FIDE.

... Astăzi, acest om plin de energie nu mai e. La sfîrșitul anului 1981 a călătorit în

Orientul Mijlociu, schimbînd climatul plouos și umed din Olanda pentru o căldură aridă și probabil că aceasta a fost peste puterile sale. El a decedat la 26 noiembrie 1981 la Amsterdam, ca urmare a unui infarct, în timp ce se restabilea după o intervenție chirurgicală.

Campionii mondiali dispar în ordinea strictă a succesiunii la titlu.* Astfel, autorul acestor rînduri e următorul pe listă. I-am telefonat lui Smislov și i-am amintit că după mine îi vine rîndul. A ris. Sigur, cît eu trăiesc el poate rîde!

Dr. Euwe nu credea că poate fi rezolvată problema creării unui mare maestru artificial (un program de șah pe calculator — n.n.) Desigur, urmarea cu atenție și simpatie activitatea în acest domeniu. Cu toate că rămînea sceptic, înțelegea în același timp importanța enormă pe care o are soluția acestei probleme. Mi-a declarat odată: „Dacă veți reuși să rezolvați problema creării unui program de șah de talia unui mare maestru atunci tot ce ați făcut pînă acum în viața dv nu ar fi decît o absurditate!”

* Botvinnik nu are totuși dreptate. În toamnă, după o lungă boală, a înecat din viață Tigran Petrosian, devenit campion după Botvinnik...

MIGUEL NAJDORF:

Șahul este o reflectare a vieții. La 72 de ani obosesc mai repede

Cu prilejul celei de-a 72-a aniversări, Miguel Najdorf, unul din cei mai vîrstnici mari maestri activi pe scena șahistă internațională, a dat un interviu în biroul său din Buenos Aires. Iată extrase din declarațiile sale: „Am ținut cîteva conferințe despre șah și am fost întrebat de ce nu mă retrag din șah. Am răspuns că nu plănuiesc să mă retrag; ar fi cel mai rău lucru pe care aș putea să-l fac. Sînt în formă bună în primul rînd pentru că țin un regim de viață sănătos. Lucrez puțin și încerc să am minimum de probleme. Eu cred că oamenii nu ar trebui să se pensioneze, cel puțin nu pe plan spiritual... Șahul este o reflectare a vieții. Un mare maestru știe cînd stă mai rău și încearcă să egaleze. Un amator nu știe să facă aceasta. Sînt jucători care se pîcălesc pe ei înșiși la tablă. În viață, cineva trebuie să știe unde să se oprească. Eu îmi cunosc limitele. De exemplu, nu mă gîndesc să mai fac parte din echipa olimpică a Argentinei. Dacă l-aș reprezenta

doar pe Miguel Najdorf și aș pierde, mi-ar părea rău — dar ar fi vorba despre mine. Dar a-ți reprezenta țara este ceva diferit... La 72 de ani, obosesc mai repede, dar am concepte mai bune decît atunci cînd eram tînăr. Jocul meu se bazează acum mai mult pe strategie decît pe tactică. Acum înțeleg mai bine pozițiile... Aveam șapte ani cînd am învățat să joc șah. Unul din prietenii tatălui meu a fost Tartakower. El mi-a fost profesor și un foarte bun prieten. Prima carte studiată de mine a fost Giuoco Piano de Dufresne, datorită ei mi-a plăcut întotdeauna să folosesc această deschidere... Eu am fost profesor de matematică, nu am predat niciodată în învățămînt. Am lucrat pentru companii de asigurări. M-am consacrat șahului dar niciodată nu m-am bazat pe șah pentru a-mi cîștiga existența. S-ar putea spune că dacă m-aș fi consacrat numai șahului aș fi ajuns probabil la un nivel mai înalt... Odată Tartakower m-a întrebat: «Ce ai răspunde dacă cineva ar juca 1.a3» M-am gîndit puțin și i-am spus: «1...d5 sau 1...e6». Mi-a răspuns: «Pedeapsa trebuie să fie o dezvoltare normală în care mutarea 1.a3 să nu aibă nici un rol. Atunci ar fi ca și cum ai juca cu albele...» Acum joc unul sau două turnee pe an. După familie, șahul este prima mea pasiune».

PAUL BENKŐ:

Șahul este toată viața mea, exceptînd familia

Paul Benkő: Am învățat să joc șah la vîrsta de opt ani, cu tatăl meu, am devenit maestru la 17 ani și mare maestru la 30 de ani. Am terminat cursurile Facultății de științe economice. Cum se prezintă o zi din viața mea? Scriu mult, analizez și mă ocup de asemenea de studii și probleme. Șahul este toată viața mea, exceptînd familia — soția și cei doi copii. Iubesc de asemenea literatura și filatelia... Joc oriunde sînt invitat, dacă condițiile sînt favorabile (premierii, cazare, indemnizații de start etc.)... Sînt convins de utilitatea șahului ca disciplină școlară și ar fi bine ca acest joc să se

generalizeze. În Statele Unite învățarea șahului este asigurată în mai multe școli, mai ales în Sud. Eu am condus cursuri în Georgia, cu participarea unor copii de zece ani. Programul a cuprins mai ales principiile deschiderilor și jocului de mijloc, poziții de mat și combinații frumoase. Elevii au fost încințați. „Ați contribuit la Enciclopedia deschiderilor cu partidele dv. în care ați jucat gambitul Benkő-Volga. Acesta a fost rezultatul unor analize aprofundate?” Poate părea de necrezut, dar ideile și concepțiile mele au luat naștere la masa de joc... Am susținut întotdeauna șahul feminin. Nu e ușor de jucat contra femeilor și aș vrea să văd mai multe femei participînd la turnee mixte. Soția mea este matematiciană, candidată de maestru la șah. Și copiii mei joacă șah...

(Din interviul marelui maestru american Paul Benkő publicat în „Schweizerische Zeitung“)

EFIM GHELLER:

Putem asemui deschiderile cu fundația unui imobil

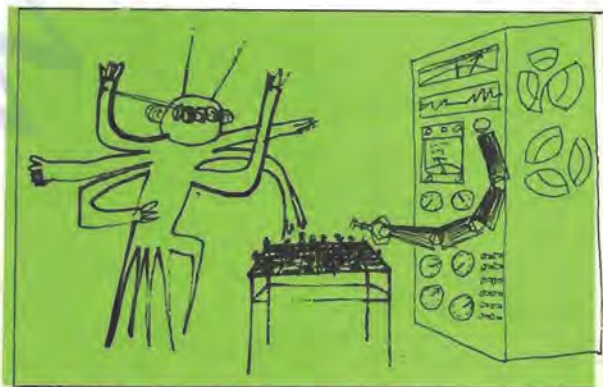
— Cum vă pregătiți pentru partidele cele mai dificile?

— Pregătirea mea nu are doar un caracter general, pentru că ar putea fi insuficientă. Mă pregătesc întotdeauna și în funcție de adversar, analizez cu multă grijă ceea ce el a jucat împotriva altora. Studiez de asemenea și partidele pe care le-am jucat împreună, răspunsurile sale în unele poziții.

... Pentru începători, cel mai adesea copii, e important să nu învețe doar pe de rost

mutările diferitelor deschideri, ca pe versurile unui poem sau ca pe o formulă matematică. Aceasta nu e suficient. Trebuie învățat spiritul deschiderii. Poate câștiga la tablă numai cel ce cunoaște scopurile viitoare ale diferitelor deschideri. Îi critic pe cei ce afirmă că jucătorii de șah nu joacă decît mutări învățate și nu urmează decît căi bătătorite. Există întotdeauna inventatori și aș putea da exemplu cum vîd eu deschiderea unei partide de șah. Putem asemui deschiderea cu fundația unui imobil. Pentru a construi trebuie un plan și materiale. Fundația poate fi extrem de solidă dar soliditatea întregului edificiu este altceva, căci el trebuie construit în întregul său. Astfel e nevoie să construim întreaga partidă...

(Dintr-un interviu acordat de marele maestru sovietic Efim Geller revistei franceze „Europe Echecs“).

• O MUTARE LUNGĂ ȘI SPEC-TACULOASĂ

VIRGIL NESTORESCU

Premiul I
„Thèmes-64”, 1975

2880 (V.). V. Nestorescu
Thèmes-64, 1975
1er Prix

Albul joacă și face remiză

Pentru a obține remiză, după ce se vor efectua primele trei mutări, albul recurge la o abilă manevră de așezare a nebulunilor săi în spatele regelui negru. Pentru a obține poziția aceasta la mutarea a patra, albul trebuie să joace foarte exact și anume numai 4.Nb8!, o mutare lungă și spectaculoasă.

Iată soluția: 1.Ce8! f1d2.Cf1,Tf1 3.Nb8!,T:h1 4.Nb8!! (Nu 4.N:a2+?, R:a1 și la orice deplasare a nebulunilor a2 urmează atacul pe coloana corespunzătoare a turnului negru, cu cîștig; de asemenea nu 4.Nc3 (d4,e5,f6,g7)? din cauza 4...Tc(d,e,f,g)1 și cîștigă negrul) 4...a1d 5.N:a1, R:a1 6.Na4!,Bb2 7.Nb5!,Ra8 (7...Rc3 8.Nc6) 8.Na6!,Bb4 9.Nb7=

• ȘI TOTUȘI PI-ONUL SE TRAN-SFORMĂ ÎN DAMĂ!

EMILIAN DOBRESCU

Premiul I
„Thèmes-64”, 1977

3151. E. DOBRESCU
Thèmes-64, I-III, 1977
1er Prix

Albul joacă și cîștigă

Albul poate transforma imediat pionul său în damă, dar negrul dispune de un șab care duce la cîștigarea acesteia. Și totuși aceasta este calea, pentru că blocofodu-se cîmpul e8 albul amenință apoi transformarea celui alt pion. Interesant este de menționat că la șahurile date de T. negru regele alb are o singură cale de retragere, anume pe linia întâi (vezi 2.Rg1!).

Soluția: 1.e8d (1.b7?, T:e7 2.b8d, T:e3=) 1...Td4+ 2.Rg5,N:e8 3.h7, Td8 4.Rf4! (Albul trebuie să-și apere calul; la 4.b8d, T:e3=, iar după 4.Cf5? urmează 4...Td5!, 5.Rf6, Ng6! 6.R:g6 Td8=) 4...Td4+ 5.Rg8, Td8 6.Rf2, Td2+ 7.Rg1!, Td8 8.b8d, T:e8 9.Dh2+, Rb8 10.Dc2+, Rb7 11.Db3+, Ra8 (a8) 12.Dd2 și după oțteva mutări cîștigă a figură.

• DEȘI ALBUL NU MAI POATE SALVA CALUL DIN H1

VIRGIL NESTORESCU

Premiul al II-lea
Concursul „Solidarnost”,
Skopje

II награда
60. VIRGIL NESTORESCU
Букурешт — Романија

Albul joacă și cîștigă

Calul din h1 nu poate fi salvat, dar albul are posibilitatea de a cîștiga printr-un frumos joc al bateriilor sale: 1.Nh3+, R:h1 2.Ng2+, Rh2! 3.Nb7! (Nu 3.N:a8? pat) 3...Db8 De aici începe o luptă ascutită între turnul și nebulun albul așezăți în baterie și dama neagră: 4.Tg2+, Rh1 5.Ne4! (Nu 5.Nd5 sau Ne4? De5 6.Na8, De4+! 7.N:e4 pat) 5...De8 6.Nd5! De8 7.Nf3!, De8 8.Rg3!, h4+ 9.Rg4, Dd4+ 10.Rb8! (Nu 10.Rb5? Db6! 11.R:h4, De3=) 10...De8(f4) 11.Tg3+ și cîștigă

• PUTEREA ATACULUI DUBLU

VIRGIL NESTORESCU

Premiul al II-lea
„Magyar Sakkelet”, 1981
(studiul cu numărul trei din grupaj)

Albul joacă și cîștigă

(În faza de omologare a concursului studiul acesta a luat locul al II-lea, cel clasaat inițial pe acest

3104

1980—1981

1. F. SENEKO

„Magyar Sakkelet” 1981, 1-a grupă

2. E. PITCHER

„Magyar Sakkelet” 1981, 2-a grupă

3. E. NESTORESCU

„Magyar Sakkelet” 1981, 3-a grupă

100 — al lui J. Rusinek — fiind descalificat). Deși materialul este de remiză (Turnuri + Nebuni de culori diferite), albul cîștigă printr-o ingenioasă manevră bazată pe atacul dublu asupra figurilor negre. Soluția: 1.h7 Ta8

2.Tb5! Nc8 (Nebunul trebuie plasat pe diagonala mare) 3.Nb8+ Rxf6 4.Rd3 Na1! (4...Nb2 5.Ng8). După ce a adus nebulun în această poziție, albul începe atacul dublu amintit: 5.Ta5! Td8+ 6.Re2 Nd4 7.Td5! Tc8+ 8.Rb1 Ne8 9.Tc5!±

• O BIJUTERIE STRATEGICĂ

EM. DOBRESCU

Locul I la un concurs de compoziție organizat în Uniunea Sovietică, 1955

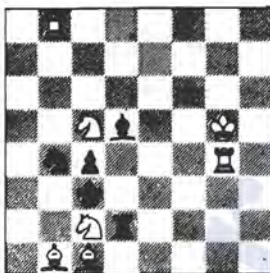
Albul joacă și dă mat în 2 mutări

În poziția din diagramă există un joc aparent: dacă negrul mută oriunde nebunul de pe e3, albul răspunde 2.De2 mat. Negrul parează așezat mat tutind nebunul pe d2 (după 2.De2 + regele negru se refugiază pe e2) dar albul profită de autoblocarea cîmpului d2 și joacă 2.De4 mat. Cheia, surprinzătoare, întregeste bogatul conținut strategic al luerării alcătuite doar din șapte piese — o miniatură, cum sînt numite problemele care au mai puțin de opt piese. Și după mutările nebunului negru apar alte maturi albe...

• „MATURI RE-FLEXE“

VIRGIL NESTORESCU

Premiul I la meciul România—Polonia—Ungaria—Cehoslovacia, 1950—1951

Albul joacă și dă mat în 2 mutări

În poziția din diagramă există jocul aparent 1...Cb4 oriunde 2.Nb2 mat; 1...Cd3 (parează matul de pe cîmpul b2) 2.Ca4 mat. Același maturi vor reapare și după mutarea cheie, dar într-un alt context.

• CUM EVITAȚI SITUAȚIA DE PAT?

V. GREENBERGER

„Schweizerische Schachzeitung“ 1943

Albul joacă și dă mat în 22 de mutări

Dacă albul transformă pionul g în damă, atunci 1...g4 2.D:g4 și negrul e în pat! Trebuie găsită o modalitate de a evita această situație de pat. O manevră lungă, dificilă și, indiferent dacă veți găsi soluția sau o veți căuta în pagina de rezolvări, ingeniozitatea manevrei vă va stîrni admirația.

• OBSTRUCȚIE RECIPROCĂ

MIRCEA MANOLESCU

„Revista de Șah“ 1956
Premiul I

Albul joacă și dă mat în 2 mutări

Conținutul strategic al luerării de mai sus se bazează pe obstrucția reciprocă pe care și-o fac Ta3 și Na1 pe cîmpul e3. În poziția din diagramă, dacă 1...Ne3 atunci se interferează linia turnului din a3 și devine posibilă mutarea 2.Ce3 mat. 1...Te3 interferează linia nebunului și permite 2.Ce5 mat. S-ar părea că albul poate da mat jucînd fie 1.Cf2 cu amenințarea 2.Db4 mat, fie 1.Ne3 cu amenințarea 2.Tb4 mat. Ambele amenințări sînt parate cu Ne3 și Te3, care îngăduie însă albului să dea alte maturi. Cu toate acestea, numai una din cele două mutări — 1.Cf2 și 1.Ne3 — este corectă, împotriva celeilalte existînd o paradă asunsă. Deci, care e mutarea bună?

Soluțiile acestor probleme sînt publicate în pagina 224.

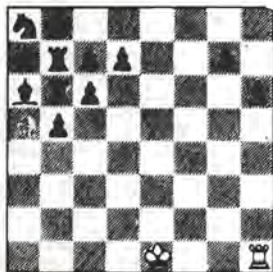

PROBLEME FRUMOASE

• E NEVOIE DE UN SHERLOCK HOLMES

T.R. DAWSON
„London News” 1913

Albul mută și dă mat în 2 mutări

S-ar părea că albul poate da mat atât cu 1.Tf1 urmat de 2.Tf8 cît și cu 1.O-O, cu aceeași amenințare imparabilă 2.Tf8. Totuși, numai una din aceste mutări este corectă. Pentru a descoperi care din ele este mutarea legală este nevoie puțin și de perspicacitatea unui Sherlock Holmes...

• PATRU PROBLEME ÎNTR-UNA SINGURĂ

WOLFGANG PAULY
München N.N.

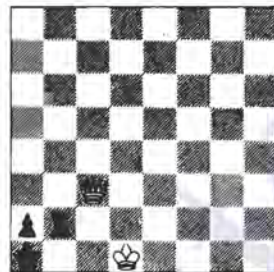
Albul joacă și face mat în 2 mutări

După ce veți găsi soluția problemei de mai sus, luați de pe tablă pionii c5 și h2 și... în poziția rezultată găsiți din nou un mat în două mutări. După ce descoperiți a doua soluție, renunțați și la Pionii d5 și g7 și... găsiți o altă soluție. Pentru ea, în sfîrșit, luînd

de pe tablă pionul d3 și nebunul g8 ați rezolvat o poziție cuprinzînd o ou totul altă problemă, cu o soluție diferită. După ce veți rezolva toate cele patru probleme vă veți da seama și de ideea care l-a călăuzit pe autor, un problemist român considerat printre cei mai mari compozitori ai epocii sale

• MANEVRA

TH. NISSEL (Suedia)
„Wiener Schachzeitung” 1929

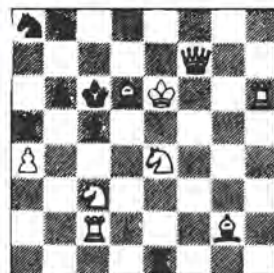

Albul joacă și dă mat în 4 mutări

Dacă negrul ar fi la mutare, albul ar da mat imediat: 1...Rb1 2.De1 mat. Fiind însă albul la mutare, orice deplasare a damei sau a regelui ratează matul imediat pe el. Ce manevră ar putea întreprinde albul pentru a câștiga un tempo și a reveni la poziția din diagramă dar cu negrul la mutare?

• MUTAREA CEA MAI PUȚIN SCONȚATĂ

COMMINS MANSFIELD
„Settimana Enigmistica” 1935
Premiul 2

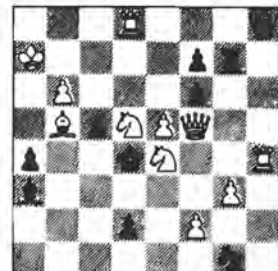
Albul joacă și dă mat în 2 mutări

Așa dar, albul vrea să dea mat în două mutări. Dacă cineva ar pune întrebarea „Care este mutarea cea mai puțin probabilă cu care se poate obține matul în două mutări?”, probabil că nu puține răspunsuri ar indica deplasarea regelui alb pe f6 sau pe f5. De ce? Pentru că regele alb s-ar supune numeroaselor șahuri provocate de deplasarea nebunului de pe cîmpul f5...

• POFTIM, ALTEȚĂ, VĂ DĂM ȘI CÎMPURI DE RĂFUGIU...

I.A. SCHIFFMAN
Premiul 1 la concursul organizat de „British Chess Federation” 1929

Albul joacă și dă mat în 2 mutări

Autorul problemei de mai sus a avut o apariție meteorică pe scena șahului artistic românesc și internațional. Fost redactor al rubricii de probleme din „Revista Română de Șah”, el a reușit în numai șase ani de activitate creatoare să obțină 60 de premii, dintre care foarte multe premii întâi, la mari concursuri internaționale. În anul 1929, cu un an înainte de a muri la vîrsta de numai 27 de ani, era considerat ca cel mai mare specialist în domeniul problemelor cu mat în două mutări. El a creat și tema Schiffman, actuală și astăzi; în urmă cu doi ani, tema a făcut obiectul unui turneu internațional organizat de revista vestgermană „Die Schwalbe”. Tot în anul 1982 a fost publicată în Elveția o oalegere cu problemele lui Schiffman. Lucrarea propusă spre rezolvare are o cheie de mare spectaculozitate.

• ÎNȚII TRE- BUIE EVITATĂ O CAPCANĂ A NEGRULUI

VIRGIL NESTORESCU

Premiul al III-lea
Memorialul S. Isenegger
organizat de „Național Zeitung”,
Basel, 1966

Virgil Nestorescu
București (Rumania)
3. Premiu

Albul joacă și face remiză

Soluția studiului începe cu o mutare grea (1.g7!), albul trebuind să evite o cursă rafinată a negrului. Mutarea naturală 1.Td7+? se respinge astfel: 1...Rb5 2.Td8+ Rb7 3.a7 Df2!! 4.Rh3 Df5+ 5.Rh2 Dh5+ 6.Rg1 Nc5+ și negrul câștigă.

Soluția 1.g7! N:g7 2.Td7+ Rb5! 3.Tb7+! (Alci! apare un alt moment-cheie al soluției. Nu este bine 3.T:g7? Df4+ 4.Tg3 De5 5.b6 Ra8 6.a4 Rb8 7.a7+ Ra8! 8.a5 Rb7 9.a6+ Ra8 și albul este în zugzwang: 10.Rh3 Dh5 mat) 3...Ra8 (Acum regele negru este așezat pe alt câmp, favorabil, pentru alb) 4.T:g7 Df4+ 5.Tg3 De5! 6.b6 Rb8 7.a4! Ra8 8.a7 Rb7 9.a5 Ra8 10.a6 (acum negrul este silit să mute) 10...Dd6 11.Rh3 Dh6+ 12.Rg4 D:b6 remiză teoretică.

Studiile premiate care urmează au fost incluse în trecerea în revistă anuală a revistei „Schachmat v S.S.S.R.” cuprinzând cele mai interesante studii compuse în lume în 1980-1981.

• MATURI ECOU

EMILIAN DONRESCU

Premiul al III-lea
Concursul „Dacia” 1980
(Ultimul studiu din dreapta)

Albul joacă și câștigă

Un studiu care își încheie soluția în mod surprinzător cu două poziții de mat-ecou (ou o așezare identică, pe aceeași culoare, a pieselor participante la mat, dar pe câmpuri diferite).

Până la momentul care separă soluția în cele 2 variante sînt necesare cîteva schimburi de piese: 1.Cb7+ Re8 2.Tc8+ Bd7 3.Td8+ Re6 4.T:d5 T:b7 (4...R:d5 5.Ng8 Re6 6.Cd8) 5.Nc4 și acum a) 5...Tb5 6.Tc5+ Rb6 7.Tc6+ Ta5 8.Nd3 Tb6 9.Nb4+! T:b4 10.Ta6 mat

b) 5...Td7 6.Td6+ Re7 7.Tc6+ Rd8 8.Nf5 Te7 9.Ne7+! T:e7 10.Tc8 mat

• REMIZĂ POZIȚIONALĂ

VIRGIL NESTORESCU

Premiul I
Concursul „Dacia” 1980
(Diagrama a patra de la stînga la dreapta)

Albul joacă și face remiză

Un studiu cu caracter teoretic: lupta dintre T și 2 figuri ușoare contra T și C, fără pionii pe tablă. Singura cale de a salva una din figuri duce la o poziție în care la un moment dat albul arc de evitat o cursă dificilă (mutarea 6.Td2!!).

Soluția: 1.Cd1+ Re2 2.Tc5! Th7+ 3.Rg2 Tg7+ 4.Rb1! (Nu 4.Rf1? R:d1 5.Tg6 Nd4! și câștigă) 4...Cc4 5.Ta2+! (Din nou o continuare care cere joc exact; nu era bine 5.Ta4? Rb3 6.Ta1 Nd4 7.Tc1 Tg1+ 8.Rh2 Cb2!?) 5...R:d1 6.Td2+!! (Cel mai important moment al soluției. Mutarea naturală 6.Ta1+ duce de fapt la pierdere, după 6...Re2 7.T:g1 Th7+ 8.Rg2 Ce3+ 9.Rg3 Tg7+ 10.Rh2 Cf1+ 11.Rb1 Th7+ 12.Rg2 Th7 mat) 6...Re1 7.Tc2+

Rf1 8.Tc1+! (Nu 8.Tc7? Nd4! câștigă) 8...Rf2 9.Tc7! (Albul nu mai poate continua cu şahurile: 9.Tf1+? Re2! 10.Tc1+ Rf3! sau 9.Tc2+? Rf3 10.Tg2 Nd4! și negrul câștigă) 9...Tc5! (9...T:e7 pat) 10.Tc6! (Albul își oferă mereu turnul pentru a ajunge în poziție de pat) 10...Tg8 11.Tc8! Tg7 (La 11...Tg2 12.Tf3+ R:f3+ pat; la fel și după 11...Nh2 12.T:g3 R(N):g3 pat) 12.Tc7! remiză pozițională.

• MANEVRĂ PRUDENTĂ

VIRGIL NESTORESCU

Premiul al III-lea
Concursul internațional
„Tungurahua” (R.P. Ungară) 1980

(A doua diagramă de la stînga la dreapta)

Albul nu poate evita pierderea unei figuri (cazul sau nebului). Mutarea cu calul trebuie făcută prudent, astfel ca după capturarea Nh8 de către negru poziția obținută cu dama plasată în colț să fie cât mai profitabilă. Soluția: 1.Cc6! (1.Cb6? Ng6! și negrul câștigă una din figuri) 1...Dg8 (1...Ng8 2.Cd7+ Rf7 3.Cc6 Dh4+ 4.Nd4=) 2.Rd5! D:h8 (La 2...Nf5 albul are șah eterp prin 3.Cd7+ Rf7 4.Cc5 etc.) 3.Tf6+! Re8 4.Tc6+ Rf8 5.Tf6+! Rg7 6.Tf7+ Rb6 7.Tf6+ Rg7 (La 7...Rb5 urmează un sacrificiu ecou 8.Th6+! R:h6 9.Cf7+) 8.Tf7+ Rg8 9.Tf4! (Singura mutare care asigură remiza. 9.Tb7? Df6 10.Tb8+ Rg7 11.Tg7+ Rb8!; 9.Rc6? N:d8 etc.) 9...Rg7 (9...Dg7 10.Tg4) 10.Tf7+ Rb6 11.Tf6+ și se reia ciclul de mutări arătat mai sus.

A. P. PHINTUP
„Tungurahua”-concurs
1980, 1-6 prize

Diagrama

S. S. NESTORESCU
„Tungurahua”-concurs
1980, 3-4 prize

Diagrama

A. G. PAMOC
„Tungurahua”-concurs
1980, 3-4 prize, 5 prize

Diagrama

F. S. NESTORESCU
„Dacia”-concurs
1980, 1-4 prize

Diagrama

S. S. NESTORESCU
„Dacia”-concurs
1980, 3-4 prize

Diagrama

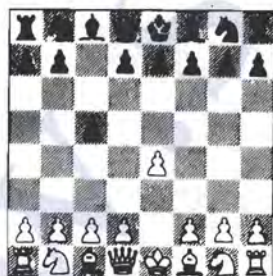
Dan-Cătălin Bărbulescu este unul din cei mai talentați maeștri din ținara generație. Născut la București, în iunie 1964, a absolvit Liceul „Nicolae Bălcescu” și este în prezent student la A.S.E., Facultatea de cibernetică și planificare economică, anul I. El a obținut categoria I în anul 1978, titlul de maestru în 1979 și a devenit maestru FIDE în 1982. În prezent este maestru internațional. Dan Bărbulescu este membru al clubului I.T.B. (din anul 1975), a fost campion național de juniori mici (1979), locul 2—3 la juniori mari (1981), locul cinci în campionatul mondial al cadetilor (1979). A câștigat turnee internaționale la Bagneux (Franța) 1981, Holon (Israel) și Eforie Nord (1982).

O INCURSIUNE ÎN APĂRAREA SICILIANA

- De la un manuscris vechi de patru secole la varianta... „pionului otrăvit”
- Avantajul primei mutări albe diminuat de caracterul asimetric al deschiderii
- Capcane în calea jucătorului mai puțin experimentat
- Patru mari idei strategice ale jocului cu negrul
- Știți ce sînt „pozițiile ariei”?
- Noul plan propus de marele maestru iugoslav Velimirovici
- „Dragonul” nu este invulnerabil!

Ghid: tînărul maestru internațional DAN BĂRBULESCU

Apărarea siciliană, caracterizată prin mutările 1.e4,c5, diagrama 1,

a fost menționată prima oară în 1594, într-unul din manuscrisele cunoscutului jucător italian al vremii, Giulio Cesare Polerio. Folosirea ei repetată de către maeștrii italieni din secolul al XVII-lea, în fața lui faimosul Gioachino Greco („Il salabrez”) i-a adus și denumirea de Apărarea siciliană.

Publicând în 1892 una dintre primele analize ale deschiderii, şahistul rus Jânisch scria: „Mutarea c5 este, după părerea mea, cel mai bun răspuns la 1.e4, cel mai puternic din toate cele pe care le poate alege apărarea la primă mutare”. Totuși, Siciliana nu s-a bucurat de o popularitate deosebită nici în secolul trecut, nici în prima parte a secolului nostru. Neorespunzând nici spiritului romantic ce stăpînea șahul la mijlocul veacului trecut, nici

principiilor rigide stabilite mai tîrziu de „Școala nouă”, ea căpătase reputația unei deschideri grele, defavorabilă negrului.

Descoperirea unor noi idei și sisteme de joc, îmbogățirea și aprofundarea celor vechi, au dus la o rapidă creștere a popularității ei după al doilea război mondial. În prezent este, de departe, cea mai răspîndită apărare, aproximativ 25—30% din partidele moderne începînd cu 1.e4,c5.

Care sînt motivele acestei popularități? Prin ce calități cucerește ea inimile jucătorilor contemporani?

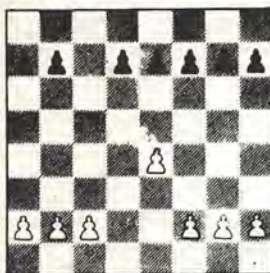
Inclusiv în grupa jocurilor semi-deschise, Siciliana oferă negrului o apărare activă, dinamică. Caracterul asimetric al jocului diminuează avantajul primei mutări și asigură negrului un rol important în direcționarea jocului în deschidere. Cel mai adesea, rezultă poziții complexe, fără posibilități de simplificare rapidă, în care albul trebuie să accepte o luptă complicată și tăioasă, datorită jocului pe ambele flancuri.

Deschiderea cere cunoștințe teoretice precise și mereu reînnoite, în pas cu evoluția rapidă a variantelor. Dificultățile sînt sporite datorită numărului mare de subtilități și capcane ce pot fi fatale jucătorului neexperimentat. În plus, negrul poate alege dintr-o varietate gamă de sisteme și variante care-i dau un contrajoc atrăgător.

Prin 1...c5, negrul îl împiedică pe alb să-și formeze centrul de pioni d4 și e4. Jucînd 3.d4 (după mutarea pregătitoare 2.Cf3), albul permite schimbul 3...c5:d4 prin care se obține structura de pioni

tipică Apărării siciliene (vezi diagrama 2)

Pionii centrali negri „d” și „e” vor forma un centru reținut, în timp ce pionul central avansat la e4 asigură albului avantaj de spațiu în centru. Albul va căuta să folosească atât acest avantaj, cât și ușorul său avans de dezvoltare, pentru organizarea unui atac pe flancul regelui unde se adăpostește, în majoritatea variantelor, regele negru.

Acest atac poate fi foarte periculos, în special dacă albul face rocada mare, asaltând în toți pionii de pe flancul regelui. În cazul rocadei mici, la atac participă, de obicei, doar pionul „f”.

Albul combină în permanență atacul pe flancul regelui cu jocul în centru: presiunea pe coloana semideschisă „d”, supravegherea atentă a oțmpului critic d6, posibile spargeri în centru prin e4-e5 sau f4-f5 (după f2-f4).

Negrul își concentrează atenția pe flancul damei, acolo unde coloana semideschisă „c” (cu avanpost oțmpul c4) îi poate servi ca o excelentă bază de operații. În general, negrul combină presiunea pe această coloană cu atacul de pioni: a7-a6, b7-b6 etc.

Dacă albul face rocada mare, acest plan se transformă într-un contraatac direct și violent asupra regelui alb.

Nici negrul nu neglijează centrul. El dispune de avansarea tematică d6-d5 (sau d7-d5) care, realizată în condiții favorabile (albul să nu aibă e4-e5 ca răspuns), îi asigură egalarea. Presiunea pe flancul damei se suplinează adesea cu presiunea de figură asupra pionului e4 și, datorită poziției vulnerabile a calului la e3, obligă pe alb la măsuri defensive.

Și o ultimă caracteristică de ordin general: jocul de mijloc este, de obicei, faza decisivă a partidei, albul căutând să obțină prin atac direct la rege, în jocul de final, datele statistice arată ca preferabilă poziția regelui.

Materialul va fi împărțit și studiat în continuare în funcție de cele patru mari idei strategice ale regelui:

A. Avansarea numai a pionului „e” la e6, păstrând deschisă diagonală f8-a3;

B. Fianchetarea nebulului din f8 combinată cu avansarea numai a pionului „d” la d6;

C. Avansarea pionilor „d” și „e” la d6 și respectiv e6;

D. Avansarea pionului „e” la e5.

A. Maeștrii de la jumătatea secolului trecut jucau Siciliana în spiritul jocurilor deschise (cele ou 1.e4,e5) care predominau în acea perioadă. Se urmărea deschiderea neînfrizată a liniilor centrale, mobilizarea rapidă a figurilor și angajarea lor în centru.

De aceea, se foloseau variante în genul: 2...e6 3.d4,e:d4 4.C:d4, Ne5; 2...e6 3.d4,e:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,Nb4 — Atacul sicilian; sau 5...Cc6 6.Cdb5,Nb4 — varianta celor 4 cai. Caracteristica comună a acestor variante este atacul imediat asupra centrului alb prin dezvoltarea agresivă a nebulului din f8 pe diagonală f8-a3. Acest lucru presupune, însă, renunțarea la mutarea d7-d6, slăbiciunea oțmpului d6 fiind albului posibilitatea unei rapide avansări e4-e5.

Neajunsurile amintite au dus la dispariția aproape completă a acestor variante din turneele moderne. Sînt folosite rar, cu scopul de a-și surprinde adversarul. Partida nr. 1 ilustrează caracterul jocului din Atacul sicilian.

Maeștrul german Luis Paulsen (1833—1891) îi revine meritul de a fi descoperit varianta 2...e6 3.f4,e:d4 4.C:d4,a6. Diagrama 3.

Pionii negri împiedică aceeaș direct al figurilor albe la oțmpul slab „d6”. Diagonală f8-a3 rămîne deschisă, celălalt nebul urmînd a fi fianchetat la b7. Negrul amînă sau chiar renunță la mutarea Cg8-f6, pentru a scădea eficiența avansării e4-e5. Pionul e4 nemaifiind imediat atacat, albul capătă posibilitatea să-și consolideze poziția jucînd întîi c2-c4 și apoi Ce3, obținînd clar avantaj de spațiu și control puternic asupra oțmpurilor b5 și d5.

Teoreticienii din trecut apreciau ca evident avantajosă pentru alb această structură și (în consecință) ideea regelui ca fiind greșită. Sistemul Paulsen a revenit în practica turneele moderne datorită revizuirii acestor păreri categorice.

Într-ult 5.e4 dă regelui contra-joc direct în centru prin 5...Cf6 6.Cc3,Nb4!, este mai bine 5.Nd3, la care negrul poate răspunde în diverse feluri: 5...Cc6, 5...Ne5,

5...g6 și altele. Ne vom opri însă asupra variantei 5...Cf6 6.0-0,d6 7.c4. Albul și-a atins scopul, dar după 7...b6 8.Cc3,Nb7 9.Ne5,Ne7 10.Tc1,0-0 11.f3,Cbd7 negrul compensează lipsa de spațiu prin așezarea armonioasă a figurilor sale (așezare ce se va completa cu De7 sau b8, Ta08, Tf08 sau Tfd8), prin lipsa unor puncte vulnerabile, prin amenințarea constantă de eliberare prin spargerea b6-b5 sau d6-d5. Tentativa unui atac pe flancul regelui (prin 11.f4 urmat eventual de g2-g4-g5) slăbește diagonală mare a8-h1 și poziția regelui alb rămîne și ea desecoperită.

Numeroase partide moderne au demonstrat viabilitatea acestei poziții „arici”, care nu este specifică numai Paulsen-ului. Ea poate fi întâlnită și în alte deschideri (Indiana damei, Engleza etc.) constituind una dintre ultimele cuociri ale teoriei moderne. În partida nr. 2, MMI Florin Gheorghiu, unul dintre specialiștii pe plan mondial ai variantei, demonstrează convingător resursele poziției negre.

După 5.Cc3 survin complicatele variante principale ale sistemului Paulsen. Albul, renunțînd la c2-c4, urmărește o dezvoltare rapidă și o eventuală avansare e4-e5, sprijinită de f2-f4. Negrul poate obține contra-joc prin b7-b5 combinat cu presiunea nebulului săi asupra centrului (pe diagonalele slăbite a8-h1, a7-g1). Cea mai elastică continuare este 5...De7, dar posibil este 5...Cc6.

Albul are trei variante în funcție de poziția Nf1. El poate juca 6.g3 și 7.Ng2, 6.Ne2 urmat de Ne3 sau 6.Nd3 și Ne3. Care sînt ideile regelui?

— un contra-joc pe flancul damei, fie imediat (5...De7 6.g3,b5) fie mai tîrziu (5...De7 6.Nd3,Ce6 7.Ne3,Cf6 8.0-0,Ce5 9.b3,b5).

— manevra de schimb Ce6:d4, urmată de Cg8-e7-e6, manevră caracteristică variantei Taimanov

— 5...Cc6 6.Ne2 (sau 6.g3) Cge7.

— atac asupra centrului alb cu ajutorul Nf8: 5...De7 6.g3,Ce6 7.Ng2,Cf6 8.0-0,Ne7! 9.Tc1,C:d4 10.D:d4,Ne5 sau 5...De7 6.Ne2, Ce6 7.Ne3,Cf6 8.0-0,Nb4.

— trecerea în sistemul Scheveningen, jucînd d7-d6 sînd pare convenabil, de obicei după 6.g3, de exemplu: 5...Cc6 6.g3,d6 7.Ng2, Nd7 sau 5...De7 6.g3,Cf6 7.Ng2, Ne7 8.0-0,d6.

Pentru a evita variantele cu 5.Nd3, negrul poate folosi ordinea de mutări 2...e6 3.d4,e:d4 4.C:d4, Cc6 5.Cc3,a6 sau 5...d7 urmat de 6...a6.

Albul poate obține totuși poziția „ariet”, folosind slăbiciunea câmpului d6: 5.Cb5! (nu 5.c4?! Cf6 6.Cc3,Nb4 7.Cc6,b:c6 8.Nd3, a6!) 5...d6 6.c4,Cf6 7.Cf6,a6 8.Ca3,Nc7 9.Ne2,0-0 10.0-0,b6 11.Nc3.

În partida nr. 3, negrul s-a înscut în manevre, permițând albului să scoată în evidență defectele poziției de tip „ariet”.

B. Fianchetarea nebulului din f8 la g7 caracterizează una dintre cele mai discutate și mai vechi variante ale Apărării siciliene, varianta Dragonului.

Negrul asigură o dezvoltare activă a nebulului care din g7 presează pe diagonala h8 – al altă centrul eht și flancul damei alb. În plus, dezvoltarea nebulului pe diagonala mare permite economisirea mutării e7 – e8 (e6). Pionul d6 rămâne apărut, iar negrul are la dispoziție diagonala e8 – h5.

„Dragonul” nu este însă invulnerabil: câmpul critic „d5” rămâne neapărut, iar mutarea g7 – g6 slăbește câmpurile negre de pe flancul regelui.

Neglijând aceste slăbiciuni, negrul poate primi ușor lovitură decisivă din partea adversarului.

Varianta își dăorează numele său original, intrat în tradiția gahistă, maestrului internațional rus Duz-Hotimirski. Pasionat al șahului și al astronomiei, el a observat în anul 1901 o asemănare între dispunerea stelelor din constelația Dragonului și poziția pionilor din structura tipică a variantei: d6, e7, f7, g6, h7.

Varianta Dragonului este caracterizată prin mutările 2...d6 3.d4,e:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,g6.

Diagrama 4. Considerată ca cea mai precisă, este și cea mai răspândită ordine de mutări în prezent. Ea nu a apărut însă în mod întâmplător, ci este rodul a zeci de ani de căutări și eșecuri ale teoreticienilor gahisti.

Ideea fianchetării nebulului din f8 a fost folosită prima oară de același Paulsen, în partida sa cu Steinitz, la Londra în 1862. El a jucat însă 2.Cf3, g6, ordine de mutări înlocuită apoi din cauza posibilității 3.d4,e:d4 4.D:d4 cu ordinea 2...Cc6 3.d4,e:d4 4.C:d4,g6.

Această variantă (cunoscută astăzi și ca varianta Simaghin-Veresov) a fost foarte populară la sfârșitul secolului trecut, fiind după 5.Cc3,Ng7 6.Nc3,Cf6 7.Ne2, 0-0 8.Cb3 (8.0-0?d5!) d6 9.0-0 la variante ale dragonului clasic.

Pe la 1900, marele jucător ungar Geza Maroczy pune bazele sistemului cu același nume, care începe cu 5.c4. Eșuând în încercările de a-l combate, convingi de superioritatea albului în pozițiile cu pion la e4, teoreticienii vremii au început să caute alte căi.

2...Cc6 3.d4,e:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,g6 împiedică e2-e4, dar permite 6.C:c6,b:c6 7.e5! 8-a ajuns apoi la ordinea de mutări 2...Cc6 3.d4,e:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3, d6 6.Ne2,g6, care rezolvă ambele probleme.

Au fost însă concepute sistemele de atac cu 6.Nc4 (Atacul Sozin-Velimiroski) și 6.Ng6 (Atacul Richter-Rauzer) care împiedică mutarea g7 – g6, de exemplu: 6.Nc4,g6? 7.C:c6,b:c6 8.e5,d:c6? 9.N:f7+! cu câștig sau 6.Ng6,g6? 7.N:f6,e:f6 8.Nc4! cu avantaj pozițional clar pentru alb.

Astfel s-a ajuns la varianta menționată la început.

Cea mai populară și mai energică metodă de combatere a Dragonului este Atacul Rauzer: 5.Ne3,Ng7 7.f3,Cc6 8.Dd2,0-0.

Albul pregătește 0-0-0, după care va declanșa pe flancul regelui un atac tipic pozițiilor de fianchetto. Avansând și eventual sacrificând pionul h2, albul deschide coloana „b”, schimbă apoi Ng7 prin Ne3,h6:g7. Câmpul h6 va fi ocupat apoi de damă, încercându-se eliminarea ultimului apărător – calul din f6, prin g2-g4-g5 sau Cc3-d5.

Daă însă direct 9.0-0-0, negrul poate prelua inițiativa prin sacrificiul de pion 9...d5! 10.e:d5, C:d5 11.C:c6,b:c6 12.C:d5,e:d5 13.D:d5,Dc7! De aceea, în partidele recente, se preferă 12.Nd4 e5 13.Nc5, Ne6!?. Refuzându-i-se pionul, negrul oferă calitatea și angajează o luptă foarte tăioasă și neclară.

Albul împiedică d6 – d5 prin 9.Nc4, lăsând negrului doar perspectiva contraajocului pe flancul damei bazat pe: coloana „a”, eventuala avansare a pionilor „a” și „b”, manevra Cc6 – e5(a5) – e4, cu câștigul perechii de nebuni, eventualul sacrificiu de calitate la c3.

După 9.Nc4,Nd7 10.Nb3,Te8 11.0-0-0,Cc5 12.h4, se preferă

acum 12...h5! pentru frinarea atacului alb, variantă lansată și susținută de tinerii MMI englezi Miles, Mestel, Nunn.

Merită amintită și varianta 9.g4, folosită cu succes de campionul mondial Anatoli Karpov (U.R.S.S.) la turneul de la Londra, 1982. Vezi partida nr. 4.

Jucătorii care vor să evite variantele tăioase și supraanalizate ale Atacului Rauzer aleg variantele clasice în care albul face rocade mică și lupta se concentrează în jurul câmpului-ehie d5.

Poziția de bază a Dragonului clasic survine după 6.Ne2,Ng7 7.0-0,Cc6 8.Ne3,0-0. La 9.f4 urmează 9...Db6! iar, la mutări indiferente ca 9.Dd2 sau 9.h3, negrul realizează contraajocul tematic 9...d5. Cel mai bine este 9.Cb3,Ne6 10.f4 și negrul poate opta pentru contraajoc pe linia „a” (10...Ca5 urmat de Nd4, Te8, b5 etc.) sau pregătirea lui d6 – d5 prin 10...De8! 11.Rb1,Td8 12.Ng1, d5 13.e5,Ce4 cu joc complicat.

În anii 1977-1979, A. Karpov a obținut unele victorii cu varianta 8.Ne2,Ng7 7.0-0,Cc6 8.Cb3,0-0 9.Ng5. Albul poate chiar amina dezvoltarea Ne1, jucând 9.Rh1. Partida nr. 5 ilustrează o lovitură tactică (12.e5!) specifică acestei ultime variante.

Rar jucate astăzi sînt variantele 6.g3 (Contrafianchetto) sau 6.f4 (Atacul Levenfi).

A revenit în practica turneelor ordinea de mutări 2...Cc6 3.d4,e:d4 4.C:d4,g6 prin care negrul poate evita atacul Rauzer. A fost înărit jocul negrului în varianta principală a sistemului Maroczy: 5.c4,Ng7 8.Ne3,Cf6 7.Cc3,Cg4! (mutare găsită de ungurul Breyer încă din anii '20) 8.D:g4,C:d4 9.Dd1,Ce6.

Totuși, sistemul Maroczy rămîne o armă eficientă pentru alb. Negrul poate intra ușor în poziție dificilă, după cum ilustrează partida nr. 8.

C. La turneul disputat în anul 1923 în micul oraș olandez Scheveningen, a primit „botezul focului” varianta 2...e6 3.d4,e:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,d6. Diagrama 5. Prin ce diferă ea de precedentele? Și în Paulsen, și în Dragon, negrul, în dorința sa de a da ambilor nebuni un rol activ, împinge doar unul din pionii „d” și „e”, consimțind astfel să lase niște breșe în frontul său central,

punctele d6 și e5 în Paulsen, d5 în Dragon.

Juocând Scheveningen, negrul admite ca Ne7 să fie redus la rolul modest de apărător al punctului d6. În schimb, centrul reținut (pionii d6 și e6) acoperă toate câmpurile centrale, mobilizarea flancului regelui nu întârzie ca în Paulsen și nici nu implică slăbirea prin g7-g6 ca în Dragon. Acțiunile ambelor părți pe flancuri sînt mai lente și minuțioase pregătite, mărind ponderea jocului de manevră. Într-un cuvânt, jocul negrului este solid, dar mai pasiv, bazându-se pe contraatac.

Cea mai trainică variantă a albului este 6.g3. Albul încearcă să efectueze un presing pozițional cu scopul de a preîntîmpina acțiunile de eliberare pe care negrul le încearcă în centru (d7-d5) sau pe flancul damei (b7-b5). Prin acțiunea sa pe diagonală mare h1-a8, nebunul fianchetat este foarte util acestuia scop. O manevră uzuală este b2-b3, Cce2, c2-c4 și Nb2. Partida nr. 7 arată însă că jocul prea pasiv îl poate aduce pe alb în dezavantaj. Albul poate risca și un atac direct asupra regelui negru prin f2-f4, g3-g4-g5 etc, dacă acceptă și slăbirea propriei poziții.

Atacul de pioni pe flancul regelui poate fi început imediat de alb prin 6.g4, profitînd de imposibilitatea negrului de a răspunde imediat printr-o contralovitură în centru: 6...d5? 7.e:d5, C:d5 8.Nb5+, Nd7 9.C:d5, e:d5 10.De2+, Ne7 11.Cf5+ sau 6...e5! 7.Nb5+, Nd7 8.N:d7+, D:d7 9.Cf5±. Introdusă în practica turneele de MI sovietic Panov în 1939, varianta a primit numele marelui jucător estonian Paul Keres, care a folosit-o și a analizat-o.

La început 6.g4 se juca mai ales ca o formă accelerată a atacului față de 6.g3, de exemplu 6.g4, h6 7.Ng2, Cc6 8.h3, Ne7 9. f3, Nd7 10.Cde2 urmat de Cg3, g5 etc. Legînd apoi avansarea pionilor cu ideea rocadei mari, albul a dat o mare virulență Atacului Keres.

După 6.g4, negrul poate juca 6...a6 sau 6...Cc6, acceptînd gînirea calului prin 7.g5, Cf7. Din d7, calul este adus la b6 sau c5, întărind poziția negrului pe flancul damei.

Cel mai adesea, negrul joacă 6...h6. După 7.g5, h:g5 8.N:g5 calul rămîne pe poziție, iar regele negru se refugiază pe flancul damei: 8...Cc6 9.Dd2, Db6 10.Cb3, a6 11.0-0-0, Nd7 12.f4, 0-0-0.

În ultima vreme, albul preferă 7.Tg1 urmat de h2-h4 și g4-g5 pentru a goni totuși calul. Rezultă un joc complicat, exemplificat prin partida nr. 8.

Datorită caracterului său energic și tăios, Atacul Keres este din ce în ce mai mult folosit, printre susținătorii lui numărîndu-se și campionul mondial. Negrul îl poate totuși evita, amînînd dezvoltarea Cg8: 2...c6 3.d4, c:d4 4.C:d4, Cc6 5.Cc3, d6. Mutarea 6.g4 atacă acum în gol, putînd duce doar la slăbirea flancului regelui alb. Actualul challenger al lui Karpov, tînărul Garri Kasparov (URSS) preferă această ordine de mutări: rămîne de văzut ce va pregăti Karpov în vederea meciului din septembrie.

Albul poate realiza ideea rocadei mari și a asaltului de pioni asupra regelui negru și sub alte forme. De exemplu, 6.f4, Cc6 7.Ne3, Ne7 8.Ne2, 0-0 9.Dd2 urmat de 0-0-0, g2-g4-g5 etc. (una din preferințele actualului campion național MI Mihai Ghindă). Sau 6.f4, Cc6 7.Ne3, Ne7 8.Df3, 0-0 9.0-0-0, Dc7 10.Tg1 urmat de g2-g4-g5. Aceste variante sînt periculoase pentru negru, dar albul trebuie să țină cont că regele său poate ajunge în pericol. Simpla pierdere a 2 tempouri (Cd4-b3-d4) a înlesnit succesul contraatacului negru în partida nr. 9.

Albul folosește cel mai frecvent mutarea 6.Ne2, nici prea pasivă, nici prea riscantă. Albul va ataca pe flancul regelui, dar cu regele bine adăpostit la g1 sau (preferabil) la h1. Avansînd în centru e4-e5, pregătit prin f2-f4, albul gînește Cf6 și cîștigă spațiu în centru și pe flancul regelui. El va încerca să decidă organizînd cu figurile un atac de mat asupra regelui negru. Caracteristică variantei este manevra Dd1-e1-g3. Din g3, dama sprîjină atât avansarea e4-e5, cît și atacul la rege. În plus, sînt eliberate câmpurile d1 și e1 pentru turnul din a1 permițînd aducerea în luptă a ultimei rezerve de către alb. Variantele în care negrul renunță la 6...e5, o contralovitură în centrul specifică pozițiilor Scheveningen. În partida nr. 10, albul a obținut ceva avantaj cu 10.Cf3!, mutare recent descoperită.

Varianta principală este însă 9...Nd7, de exemplu: 10.De1, C:d4 11.N:d4, Ne6. Negrul încearcă să dezvolte contraajocul pe flancul damei și asupra pionului e4, economisind mutarea a7-a6. Mai bună este însă evitarea schimbului: 10.Cb3, a6 11.a4, b6 (11...Ca5?!) 12.e5!). Pentru contraajoc, negrul va continua cu Cc6-a5-e4.

Poziția de bază a variantei elastice rezultă după 6.Ne2, a6 7.0-0, Ne7 8.f4, 0-0. Albul are de ales între două planuri ținînd cont de următoarea subtilitate: nebunul din c1 nu trebuie dezvoltat la e3, înainte ca negrul să joace Cb8-e6.

Albul poate începe manevrele: de pregătire a atacului prin 9.De1. Se permite astfel dezvoltarea contraajocului negru pe aripa damei prin b7-b5-b4 conjugat cu presiunea asupra pionului e4 (Ne8 se dezvoltă pe diagonală mare). Albul va împinge e4-e5 dar, dacă atacul său nu reușește, atunci pionul e5 slab și presiunea pe flancul damei dau negrului avantaj. Mutările obșnuite sînt: 9.De1, Cc6 10.Ne3, Dc7 11.Dg3, C:d4 12.N:d4, b5 13.a3, Nb7, 14.Rh1, Ne6 15.Tae1 Db7. Există diverse subtilități: negrul poate amîna schimbul la d4 prin 11...Nd7, permițînd 12.Cf3 sau negrul renunță temporar la Dc7 prin 10...C:d4 11.N:d4, b5 12.a3, sau 12.Td1.

Partida nr. 11 ilustrează o altă variantă a atacului alb: realizarea avansării f4-f5.

Al doilea plan al albului, imaginat de Maroczy, se bazează pe 9.a4. Limitînd contraajocul pe flancul damei, albul dă răgaz negrului să pregătească altul în centru (bazat pe e6-e5): 9.a4, Dc7 10.Rh1, Cc6 11.Ne3, Te8 12.De1, C:d4 13.N:d4, e5 14.f:e5, d:e5 15.Dg3, Nd8! sau 12.Nd3, C:d4 13.N:d4, e5 14.Ne3, Ng4! 15.Dd2, e:f4 16.T:f4.

Negrul se poate mulțumi și cu o poziție „arici”: 10...Td8 (mutarea MMI Subă), 11.Ne3, b6 12.Nf3, Nb7 13.De2. În partida nr. 12, lipsa de spațiu l-a costat însă pe negru calitatea și partida.

Datorită caracterului său elastic, formelor variate de organizare a jocului și bogatelor posibilități de contraajoc pe care le oferă, Scheveningen-ul este în prezent cel mai popular sistem al Apărării siciliene. Majoritatea jucătorilor români de frunte (MMI Subă, MI Ghindă, Stoica, Ghișescu, Bărbulescu, Foișor) au inclus această variantă în repertoriul lor de descherideri.

Același centru de pioni reținut (pionii d6 și e6) opune negrul Atacului Sozin-Velimirovici și Atacului Richter-Rauzer. Apărute inițial ca mijloace de evitare a Dragonului, aceste variante au căpătat amploarea unor sisteme independente.

Mutările introductive ale Atacului Sozin sînt: 2...Cc6 3.d4, c:d4 4.C:d4, Cf6 5.Cc3, d6 6.Ne4, e6. Mu-

STATISTICI

Din 724 de partide publicate în revista „Informator” (numărul 85), 178 au fost „sicliene”. Rezultatul: 88 partide câștigate de alb, 42 câștigate de negru, 48 remize. În „Revista Română de Sah” numerele 8, 4 și din 1984 au fost publicate 78 de partide. În 21 dintre ele s-a jucat Apărarea siciliană, cu scorul: 12 victorii la alb, șase la negru, trei remize.

tarea definitivă a variantei, care poate fi folosită și împotriva Scheveningenului. Najdorfului sau chiar a Dragonului, este 6.Nc4. După mutările 7.Nb3, Ne7 8.Nc3, 0-0 9.0-0, a6 10.f4, De7, albul continuă atacul prin f4-f5 (mai rar e4-e5), intenționând să pună în evidență presiunea exercitată de nebulă pe diagonală a2-g8 prin slăbirea punctului e6 sau forțarea mutării e6-e5.

Combinând mijloacele clasice de contra-joc: coloana „c”, avansarea b7-b5-b4, atacul pionului e4 cu nebulă flanchetată la b7, negrul obține suficientă resursă de egalare a jocului.

Dar iată că acum 21 de ani, cu ocazia unui meci Iugoslavia-U.R.S.S., MMI ahr Velimirovici a prezentat colegilor săi de echipă un nou plan de atac. Aceștia au protestat, socotindu-l prea tâziu, însă Velimirovici a insistat și astfel s-a născut varianta care-i poartă numele, menită să completeze vechiul Atac Sozin. Noutatea constă în folosirea de către alb a rocadei mari. Atacul alb obține mult în forță odată cu avansarea pionului „g”: g2-g4-g5. Dar nici regele alb adăpostit pe flancul damei nu va fi în siguranță. Rezultă un joc pe mucle de cuțit în care va câștiga cel care atacă mai repede și mai precis.

O variantă posibilă este 7.Nc3, Ne7 8.De2, 0-0 9.0-0-0, De7 10.Nb3, a6 11.g4, C:d4 12.T:d4, b5 13.g5, Cd7 14.Tg1, Ce6 15.Tg3, g6 etc.

Unul dintre consecvenții susținători ai Atacului Sozin-Velimirovici a fost și Bobby Fischer. Partida nr. 18 ni-l arată „la lucru”, combătând o variantă secundară 8...Db6.

Mai puțin riscant și mai frecvent întâlnit este Atacul Richter-Rauzer, caracterizat de mutările 1.e4, e5 2.Cf3, Ce6 3.d4, c:d4 4.C:d4, Cf6 5.Cc3, d6 8.Ng5.

Albul combină presiunea pe diagonală h4-d8 cu cea pe coloana „d” (după 7.Dd2 urmat de 0-0-0). Ca și în Scheveningen, este posibilă spargerea e4-e5.

Dezvoltarea agresivă a Ng5 implică riscul slăbirii câmpurilor negre din centru și de pe flancul damei. În plus, slăbiciunea diagonală a7-g1 îl obligă pe alb la 0-0-0. Se prezintă astfel obiectivele contrastatului negru.

Acesta poate porni imediat, renunțându-se la 6...e6, prin 6...Da5, 6...Db6 sau într-o formă mai per-

lecționată 6...Nd7 7.Dd2, Te8 8.f4, C:d4 9.D:d4, Da5 10.0-0-0, T:c3! Variante complicate survin după 10.e5, d:e5 11.f:e5, e6 12.0-0-0, Ne6!

În unele variante, negrul termină toți dezvoltarea flancului regelui prin 6...e6 7.Dd2, Ne7 8.0-0-0, 0-0 9.f4, câștigând apoi contra-joc pe aripa damei prin 9...C:d4 10.D:d4, h6 11.Nh4, Da5 sau în centru prin 9...h6 10.Nh4, e5. În altele, negrul renunță la 0-0; regele negru se va adăposti pe flancul damei sau va rămâne în centru sub protecția zidului de pioni d6, e6, f7, f6. Această structură de pioni se obține după 6...e6 7.Dd2, a6 8.0-0-0, Nd7 9.f4, b5 10.N:f6, g:f6 11.Rb1, Db6 sau 9...Na7 10.Cf3, b5 11.N:f6, g:f6, fiind specifică acestor variante din Atacul Richter-Rauzer.

Albul, încercând să provoace o breșă în zidul de pioni, își va concentra forțele asupra pionului a6 avansând f4-f5:e6 și continuând atacul cu figuri. El speră astfel să provoace avansarea compromițătoare e6-e5.

Singura variantă în care negrul reușește să gonască nebulă din g5 este 6...e6 7.Dd2, a6 8.0-0-0, h6 9.Nh4 este posibil 9...C:e4!, iar 9.N:f6 este ilogic aici întrucât negrul poate relua cu dama, evitând slăbirea pionilor.

Partida nr. 14 ilustrează o încercare interesantă, însă insuficientă, a albului de a obține avantaj în varianta 9.Nf4. Nebulă se poate retrage și la e3, după care ambele părți pregătesc atacul asupra rocadei adverse.

D. Ideea de a împinge pionul negru la e5 în Siciliană a fost utilizată încă de pe timpul istoricului meci Mao Donnel - La Bourdonnais (1834). Maestrul francez juca 1.e4, e5 2.Cf3, Ce6 3.d4, c:d4 4.C:d4, e5, inițiind un joc viu de figuri care era pe placul contemporanilor săi.

În prezent varianta La Bourdonnais este mai rar folosită, întrucât albul obține avantaj după 5.Cb5, a6 6.Cd6+, N:d6 7.D:d6, Df6 8.Dd1 sau 8.Da3.

Reprezentanții „Școlii noi” de la sfârșitul secolului trecut au criticat asupra ideii mutării e7-e5, apăsând sau, mai corect, supraapăsând consecințele negative ale hazardatei avansări: slăbirea definitivă a câmpului oritic „d5”, creșterea unei slăbiciuni permanen-

te - pionul d6 însoțit pe coloana semideschisă „d”.

Ca urmare, această idee n-a mai reapărut în practica turneelelor decât în perioada postbelică, odată cu elaborarea unor sisteme de joc bazate pe e7-e5, pe deplin viabile pentru negru. Faptul că mutarea e7-e5 este posibilă și antisicliană pentru negru în Apărarea siciliană a fost una dintre cele mai importante descoperiri ale teoriei moderne.

Primul dintre aceste sisteme a fost sistemul Boleslavski, caracterizat de mutările 1.e4, e5 2.Cf3, Ce6 3.d4, c:d4 4.C:d4, Cf6 5.Cc3, d6 6.Ne2, e6.

Nu merge 7.Cf5?, N:f5 8.e:f5, d5 sau direct 7...d5! și nici 7.Cb5?, a6 8.Ca3, b6; 7.Cf8 creează amenințarea pozițională Ne1-g5:f6, dar blochează pionul „f”. De aceea se joacă 7.Cb3, Ne7 8.0-0-0-0. Negrul a obținut anumite compensații pentru slăbiciunile create. Dezvoltarea se face repede și nestinjenită, singura piesă pasivă rămânând Ne7 care apără pionul d6. Se înțelege, așadar, de ce devine așa importantă mutarea de eliberare d6-d5. Odată realizată cu succes, negrul nu mai are probleme. Pionul e5 îl împiedică pe alb să mai câștige spațiu în centru și pe flancul regelui.

Relativ cel mai bine este 9.f4, c:d4 10.N:f4; rezultă o poziție tipică acestei variante, poziție ce apare și în unele variante din Scheveningen sau Najdorf. Câmpul „e5” compensează câmpul „d5”, pionul slab din e4 pe cel din d6. Albul preasează pe coloanele „d” și „f” folosind ca avantposturi câmpurile „d5” și „f5”. Negrul preasează pe coloana „c” și pregătește d6-d5, de exemplu 10...Ne6 11.Rh1, d5! 12.e5, Cd7 13.C:d5, Cd:e5.

Teoria consideră sistemul Boleslavski drept satisfăcător pentru negru. De aceea, de obicei albul îl evită, jucând 6.Nc4 sau 6.Ng5 (vezi capitolul C).

Aplicând ideea strategică de bază într-o formă mai accelerată, negrul ajunge la mutările 2...Ce6 3.d4, c:d4 4.C:d4, Cf6 5.Cc3, e5.

Aceste mutări caracterizează una dintre cele mai moderne variante ale Sicilienei. Dezvoltarea ei a avut loc în ultimii ani, așa încât n-a fost nici măcar botezată.

Poate fi varianta Lasker, întrucât Lasker a folosit-o întâmplător în meciul său cu Schlechter din 1910, însă varianta a căpătat popularitate de abia în ultimii ani, în bună parte datorită cuceririlor a doi MMI sovietici din Celiabinsk, Sveznikov și Timogeenko. De aceea, teoreticienii sovietici o numesc varianta Celiabinsk.

În mod eronat, mai este cunoscută ca varianta Pelikan, deși numele jucătorului argentinian este legat doar de subvariante cu 6.Cdb5, d6 7.Ng5, a6 8.N:f6, g:f6 9.Ca3, d5!?

După 6.Cbd5 (6.Cb3?, Nb4!) negrul este nevoit să-și închidă Nf8 cu d..d6, pentru a nu-l schimba pentru cel (6...a6? 7.Cd6+, N:d6 8.D:d6±).

Varianța 6.Cdb5,d6 7.Cd5,C:d5 8.e:d5 ilustrează o transformare specifică acestui gen de poziții Schimbul figurilor ușoare pe câmpul d5 a adus aici un pion alb. Dispar toate avantajele inițiale ale albului (câmp d5, coloana „d” etc.) înlocuite de avantajul majorității de pioni pe flancul damei, compensat de majoritatea neagră de pe flancul regelui.

Dacă negrul vrea să evite această variantă, el poate folosi ordinea de mutări 2...Ce6 3.d4, c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,e6 (în loc de 5...e5) 6.Cdb5,d8 7.Nf4,e6 8.Ng5,a6 9.Ca3,b5. Se obține astfel poziția de plecare a variantelor principale care, în mod normal, survine după 5...e5 6.Cdb5,d6 7.Ng5,a6 8.Ca3,b5.

În continuare, albul poate slăbi și mai mult poziția regelui prin 9.N:f6,g:f6. Folosind timpul pierdut de alb pentru aducerea în joc a Ca8 [c2—c3, Ca3—c2—e3(b4)], negrul va împinge amândoi pionii „f”, contestând superioritatea albului în centru bazată pe controlul câmpului d5. După 10.Cd5,f5 11.Nd3,Ne6 12.0—0,Ng7 13.Db5, f4 rezultă o nouă poziție critică a variantei, în care albul a încercat diverse continuări.

Jocul este mai liniștit în varianta 9.Cd5,Ne7 10.N:f6,N:f6 11.e3. Negrul pregătește contrajocul cu f7—f5, iar albul sparge pe flancul damei prin a2—a4. Deși scurtă, partida nr. 15 ilustrează această variantă importantă a sistemului Lasker-Celiabinsk.

Întroutăz după 2...d6 3.d4,e:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,e5? negrul obține avantaj cu 6.Nb5+, negrul pregătește avansarea pionului „e” prin 5...a6. Diagrama 8. Astfel s-a născut, tot în perioada post-belică, Sistemul Najdorf. Ar putea fi numit chiar Najdorf-Fischer, întrucât marele campion american a analizat în profunzime și a jucat

aproape în exclusivitate varianta această popularizată la început de MMI argentinian Najdorf.

Dintre numeroasele continuări care permit e7—e5 (6.Ne2, 6.Ne3, 6.f4, 6.g3, 6.h3) ne vom opri asupra primelor două.

Varianța 6.Ne2 duce la un joc pozițional complicat în care controlul asupra câmpului „d5” are o importanță vitală. Poziția de bază, rezultată după 6.Ne2,e5 7.Cb3,Ne7 8.0—0—0, seamănă cu cea din sistemul Boleslavski, asemănare care devine evidentă după 9.Ng5 (sau 9.Ne3),Ne6 10.f4,e:f4 11.N:f4,Ce6.

Totuși, varianta din Najdorf este mai elastică: Cb8 se poate dezvolta și la e6 și la d7, iar Ne8 și la e6 și la b7.

Dintre diversele planuri înscrise de alb, vom menționa pe cel cu 9.Ne3,Ne6 10.Dd2, plan la modă în prezent, datorită victoriilor lui Karpov și ale MMI Gheller (U.R.S.S.).

Albul renunță la deschiderea coloanei „f”, concentrându-și atenția asupra câmpului d5. Caracteristică este manevra Ce8—d5 care provoacă, de obicei, schimbul calului cu Ne6. Consecințele poziționale ale unui astfel de schimb au fost prezentate mai sus. În orice caz, albului îi este greu să evite o asemenea transformare. Cazurile de păstrare și valorificare integrală a controlului asupra câmpului „d5” sînt rare. Vezi partida 16.

Varianța 6.Ne3 are alt caracter. Jucând 6.Ne3,a5 7.Cb3,Ne6 8.Dd2, Cb7 9.f3 urmat de 0—0—0, albul va lansa un atac de pion în spiritul Atacului Keres (prin g2—g4—g5 susținut eventual de h2—h4), combinat cu presiunea pe coloana „d”, specifică Najdorf-ului cu 8.Ne2,e5. Și totuși pornind de la schema ce amintește Atacul Rauzer din Dragoni! Negrul are contrajoc pe flancul damei, folosind coloana „c”, avansarea b7—b5—b4 și (eventual) manevra Cb8—d7—b6—c4.

Resursele acestor variante sînt departe de a fi epuizate, dar teoria le consideră, în ansamblu, satisfăcătoare pentru negru.

De aceea, albul preferă să împiedice e7—e5, fie prin 6.Ne4,e6 care duce la Atacul Sozin, fie prin 6.Ng5!, apreciată ca cea mai puternică continuare a albului.

După 6.Ng5!,e6 7.f4 rezultă variantele principale ale Sistemului Najdorf, variante controversate și mult analizate și jucate. Ideile strategice seamănă cu cele ale Atacului Richter-Rauzer: și aici albul este obligat la 0—0—0 și aici negrul poate încerca un contraatac imediat pe câmpurile negre slăbite.

În acest caz, el trebuie să aleagă varianta „pionului otrăvit”. După 7...Db6 8.Dd2,D:b2 (pionul otrăvit) 9.Cb3 sau 9.Tb1, albul va încerca să atace profitînd de timpul câștigat prin sacrificarea pionului b2, ca și poziția nesigură a damei negre. În partida nr. 17, nici chiar Fischer nu a putut să-și

salveze dama care înghițise „pionul otrăvit”.

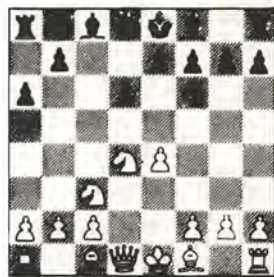
O altă variantă riscantă și super-analizată este varianta Polugaevski — 6.Ng5,e6 7.f4,b5 în care negrul permite albului să împingă 8.e5.

Varianța principală survine după 7...Ne7 8.Df3,De7 9.0—0—0, Cb7 și albul poate continua cu 10.Ne2, 10.Nd5 sau 10.g4. Spre deosebire de Atacul Richter-Rauzer, negrul scoate calul la d7, de unde apără Cf6, poate ataca pe flancul damei (Cd7—b6—c4) sau asupra pionului e4 (Cd7—e5 împreună cu Ne8—b7 după b7—b5). Albul, la rîndul lui, a schimbat puțin dispozitivul de atac: dama iese la f3 și nu la d2.

O întimplare insolită va ilustra mai bine caracterul complex și îngelător al acestor variante. În runda a 14-a a interzonalului de la G teborg (1955), s-au jucat, în același timp, partidele Gheller—Panno, Keres—Najdorf și Spasski—Pilnik. Cei 3 MMI argentinieni (cu negrele) pregătiseră o „surpriză”: varianta 6.Ng5,e6 7.f4,Ne7 8.Df3,h6 9.Nh4,g5!?, dar au fost la rîndul lor surprinși de replica sovieticilor care erau pregătiți. Partidele au continuat identice: 10.f:g5,Cb7 11.C:e6,f:f:e6 12.Dh5+,Rf8 13.Nb5!! („contra-surpriza”) și s-au aflișat cu rezultate identice. Scor final: U.R.S.S.—Argentina, 3—0.

Partida nr. 18 va reda poate amploarea acestei „catastrofe” argentinienne în varianta Göteborg.

Prin caracterul său elastic, bogăția și complexitatea variantelor, varietatea tipurilor de poziții, Sistemul Najdorf nu poate fi comparat decât cu sistemul Scheveningen. De altfel, aceste două variante sînt cel mai mult jucate și analizate dintre toate variantele Apărării siciliene.

Cu prezentarea sistemului Najdorf am încheiat scurta noastră călătorie în universul Apărării siciliene. Înainte de a face cunoscute cititorilor cele otteva partide ilustrative la care s-au făcut referiri în text, aş vrea să remarc următoarele: în cadrul acestui articol au fost expuse sumar principalele variante și sisteme de atac și apărare ale albului și negrului care survin după 1.e4,e5 2.Cf3 urmat de d4.

Aceasta este cea mai puternică și mai des folosită continuare și,

de aceea, mi-am concentrat atenția asupra ei. Teoria consideră că, renunțând la ea, albul nu poate spera să obțină avantaj în cazul unui joc corect al negrului în deschidere. Însă și variantele secundare la mutarea a-2-a albului fac parte din teoria Apărării siciliene. De aceea le menționez pe scurt.

După 1.e4,e5 albul poate juca (în loc de Cf3) 2.Cc3 (așa numita Siciliană închisă), 2.c3 (Varianta Alapin), 2.d4,c:d4 3.e3 (Gambitul Morra), 2.b4 (Gambitul sicilian), 2.b3, 2.f4, 2.Ce2 (Varianta Keres), 2.g3 și altele de mai mică importanță.

Partida nr. 1: Bărbulescu - Șubă Finala Campionatului României, București, 1983

1.e4,e5 2.Cf3,e6 3.d4,c:d4 4.C:d4, Cf6 5.Cc3,Nb4 6.e5,Cd5 7.Nd2, C:c5 8.b:c5 9.Na5 9.Nd3,De7 10.0-0 a6 11.Dg4,g6 12.Df4,N:c3 13.N:e3, D:a3 14.Cf3,Ce6 15.Ta1,Db4 16.Ne4,0-0 17.Cg5,h6 18.Cf3,Rh7 19.h4,d5 20.e:d6,f5 21.d7,f4 22.d:c8D,Ta:e8 23.D:e4,D:e4 24.T:e4,Cd8 25.Td1,Tf7 26.C:e5, Te7 27.Tg4,Tg7 28.C:g6,Cf7 29.Td7 b5 30.b5,T:c2 31.Tf4,Cg5 32.Td6, T:a2 33.Tf8,Tf7 34.Tb8+ ,Rg7 35.Td8,Tf:f2 36.Td8g+ ,Rf6 37.Tf8+ ,Cf7 38.T:f7+ ,R:f7 39.Tf8+ ,Rg7 40.T:f2,T:f2 41.R:f2 Rf6.

Aici partida s-a întrerupt. La reluare, după încă 12 mutații, s-a dat remiză.

Partida nr. 2: Rajkovic (Iugoslavia) - Gheorghiu, Novi Sad, (Iugoslavia), 1979

1.e4,e5 2.Cf3,e6 3.d4,c:d4 4.C:d4, a6 5.Nd3,Cf6 6.0-0,d6 7.e4,Ne7 8.Cc3,0-0 9.b3,b6 10.Nb2,Nb7 11.De2,Ce6 12.C:c6,N:e6 13.f4, Cd7 14.Tad1,b5 15.Cd5,b:c6 16.C:e7+ ,D:e7 17.N:e4,Ce5 18.f5, e5 19.Nd5,Nb6 20.Ne4,Nc6 21.Nd5, Nb5 22.Dg4,N:f1 23.T:f1,Cd7 24.N:a8,Cf6 25.De2,Da7+ 26.Rh1, D:a8 27.Na3,C:e4 28.Te1,Cc3 29.Dg4,Dd5 30.f6,g6 31.Nc1,b5 32.Dh4,Te8 33.Nb6,Cb5 34.Da4, Te2 35.Tg1,Rh7 36.Ne3,Ce7 37.Dd7,De8 38.Dd8,Ce8 39.Da5, d5 40.Ng5,C:f6 41.N:f6,D:f6 42. D:d5,T:a2 și albul a cedat la mutarea 57.

Partida nr. 3: Short (Anglia) - Bărbulescu, Campionatul mondial de juniori, Belfort (Franța), 1983

1.e4,e5 2.Cf3,e6 3.d4,c:d4 4.C:d4, Ce6 5.Cb5,d6 6.e4,Cf6 7.Cf1e3,a6 8.Ca3,Ne7 9.Ne2,0-0 10.0-0-b6 11.Ne3,Ce5 12.Db3,Ced7 13.Tf1, De7 14.Ta1,Nb7 15.f3,Ta:e6 16.Rh1,Tf8 17.Nf1,Na8 18.Ca1, Ce5 19.De2,Nb7 20.b4,Ced7 21.Df2 Na8 22.Ca4,Tb8 23.Cd2,Da7 24.Cb3 Ne6 25.Ca3 Na8 26.a3 Tb8 27.Ca4,Te6 28.Ca5,Te7 29.C:b6,Db8 30.C:a8,D:a8 31.Nf4 e5 32.Ne3,Td8 33.Te2,h6 34.Td1, Ch7 35.e5,d:e5 36.b:c5,Ng5 37.e6, Cb8 38.Nc4,Cf8 39.Nd5,Td8 40.Nb6 (1-0)

Partida nr. 4: Karpov - Mestei (Anglia), Londra, 1982

1.e4,e5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3,g6 6.Ne3,Ng7 7.f3,0-0 8.Dd2,Ce6 9.g4,C:d4 10.N:d4,Ne6 11.Cd5,N:d5 12.e5,Te8 13.h4, De7 14.Th2,e5 15.d:e6,f6 16.h5, De6 17.0-0-0,D:f5 18.h:g6,h:g6

BOBBY FISCHER DESPRE SICILIENE

Referitor la sistemul Najdorf cu 6.Ne2,e5: „Din cînd în cînd, albul recurge la acest solid și încă respect sistem (susținut de Smilov) oricîte ori încercările mai tăioase eșuează. Speranța negrului în această variantă Najdorf este aceea că controlul asupra importanțelor cîmpuri centrale, cu posibilități de expansiune pe flancul damel, va compensa ușoara slăbire a pionului său înspălat 4e4. Referitor la Atacul Rauzer împotriva Dragonului: „Atacul albului se desfășoară aproape de la sine... Jucătorii slabi cîștigă cu el chiar la mari maeștri internaționali. Am răsfoit odată prin diverse numere din „Sahmatnii biuletin“, cînd atacul Rauzer își făcea debutul, și am descoperit că proporția era ceva de genul nouă partide din zece decise în favoarea albului. Va reuși negrul să reintărească varianța? Timpul va arăta“.

19.Ng2,Ce4 20.N:f3,C:d2 21.N:b7, N:d4 22.N:c8,T:o8 23.R:d2,N:b2 24.Tb1,Nc3+ 25.Rd3,Ne5 26.Tf2, Te3+ 27.Rd2,Te7 28.g5,d5 29. 29.Tb8+ ,Rg7 30.Te8,Nc3+ 31. Rd1,Nd4 32.Tf3,Tf7 33.T:f7+ , R:f7 34.Te8,e5 35.Re2,Nb6 36.Te8, Nd8 37.Td6,Nb6 38.a4,Ng1 39.a5, Nd4 40.Rd3 și negrul a cedat.

Partida nr. 5: Bărbulescu - Teșlaș, Finala campionatului național pe echipe, Eforie N, 1984

1.e4,e5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4, Cf6 5.Cc3,g6 6.Ne2,Ng7 7.0-0-0-0 8.Cb3,Ce6 9.Rh1,Ne6 10.f4,Ca5 11.f5,Ne4 12.e5,N:e2

a cîștigat finalul de turnuri la mutarea 49.

Partida nr. 6: Bărbulescu - Lengyel, Satu Mare 1983

1.e4,e5 2.Cf3,Ce6 3.d4,c:d4 4.C:d4,g6 5.e4,Ng7 6.Ne3,d6 7.Ce3, Cf6 8.Ne2,0-0-0 9.0-0,Nd7 10.Dd2, a5 11.Cd5,a4 12.f4,Ne6 13.Ta1, Ca5 14.e6,Ce4 15.Dc1,C:e3 16.D:e3, Da5 17.0-0,d6 18.C:d6,a5 19.f5, g:f5 20.e:f5,Nd5 21.b4,D:b4 22.C:d5,C:d5 23.T:d5,Ta5 24.Nb5, Td8 25.f8 și negrul a cedat.

Partida nr. 7: Short (Anglia) - Șubă, Dortmund (RFG) 1983

1.e4,c5 2.Cf3,d6 3.d4,Cf6 4.Cc3,c:d4 5.C:d4,e6 6.g3,Ne7 7.Ng2,0-0 8.0-0-a6 9.b3,De7 10.Nb2,Td8 11.a4,Ce6 12.h3,Nd7 13.Te1,Ne8 14.Dd2,Ta6 15.Ta1, C:d4 16.D:d4,b5 17.a:b5,a:b5 18.Cd1,d5 19.e5,Ce4 20.Dd3,b4 21.Nd4,Db8 22.Nf1,Td7 23.Rg2, Td7 24.f3,Ng5 25.Ce3, Ce3 26.f4, Na7 27.Dd2,Nb5 28.Nd3,Db7 29.Rh2,Ce4 30.De2,N:d3 31.D:d3, Ne5 32.Nb2,h3 33.Cd1,Na7 34.Te2, g6 35.Tg2,Db6 36.Df1,Rg7 37.De1, Db8 38.Ce3,Ce3 39.Ta1,Db6 40.Cd1 C:d1 41.D:d1,De3 42.Nc1,De4 43.Ta2,Nb6 44.h4,d4 45.Td2,Te3 46.Td3,De6 47.Td2,De5 48.Td3, T:e2+ 49.T:e2,D:e2+ 50.D:e2, T:e2+ 51.Nd2,Te3 52.N:e3,b:e3 și albul a cedat.

Partida nr. 8: Karpov - Timman (Olanda), Campionatul european pe echipe, Plovdiv (Bulgaria) 1983

1.e4,e5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3,e6 6.g4,h6 7.Tg1,Ce6 8.Ne3,a6 9.De2,C:d4 10.N:d4,e5 11.Ne3,Ne6 12.h4,g6 13.g5,hg5 14.h:g5,Ch5 15.0-0-0,Cf4 16.N:f4,e:f4 17.Cd5,Ng7 18.Df3, N:d5 19.T:d5,Db6 20.e3,Ne5 21.Ne4,Th2 22.Td2,De7 23.Nd5, 0-0-0 24.Th1,T:h1 25.D:h1, Th8 26.Dd1,Th2 27.a3,Tg2 28.Db3, T:g5 29.N:f7,Tg1+ 30.Rc2,Rb8 31.Ne6,Ra7 32.f3,Tf1 33.Ng4,De5 34.Db4,D:b4 35.a:b4 și partenerii au eșuat de acord asupra remizei la mutarea 79.

Partida nr. 9: Constantin Alexandru - Bărbulescu, Eforie Nord 1983

1.e4,e5 2.Cf3,e6 3.d4,c:d4 4.C:d4, Cf6 5.Cc3,d6 6.f4,Ce6 7.Ne3,Ne7 8.Cb3,0-0 9.Df3,De7 10.Nd3,Td8 11.0-0-0-a6 12.g4,b5 13.g5,Cd7

13.C:e2,Ce4 14.f:g6,h:g6 15.Dd5, C:b3 16.a:b3,Ce5 17.b4,Ce6 18.D:b7,N:e5 19.T:a7,T:a7 20. D:a7,De8 21.e3,De4 22.Df2,g5 23.Cg1,Cf4 24.N:f4,N:f4 25.Ta1, f5 26.Ch3,e5 27.g3,De4+ 28.Dg2, D:g2+ 29.R:g2,Ne3 30.Te1,g4 31.T:e3,g:h3+ 32.R:h3 și albul

14.f5,Cd5 15.Db3,C:d3+ 16.T:d3, Ce5 17.Dd1,b4 18.Ce2,a5 19.Cbd4, a4 20.f6,f:e6 21.Thg1,Nd7 22.Rb1,Td8 23.Cf4,b3 24.e:b3, a:b3 25.a3,Ce4 26.g6,h6 27.Cf:e6, C:a3+ 28.b:a3,De3 29.Te1,Dd3+ 30.Rb2,d5 31.T:e8+ T:e8 32.Te1, N:a3+ și albul a cedat.

Partida nr. 10: Tisohbierek (RDG) — Bărbulescu, meci România — RDG, Eforie Nord 1984

1.e4,c5 2.Cf3,e6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,d6 6.Ne2,Ne7 7.0-0,Cf8 8.Ne3,0-0 9.f4,e5 10.Cf3,Cg4 11.Ne1,e:f4 12.N:f4, Nf6 13.Rh1,Te8 14.Ne4,Ne6 15. N:e6,T:e6 16.Cd5,h6 17.e3,Ne5 18. N:e5,Cc:e5 19.De2,C:f3 20.g:f3,Cf6 21.Cf4,Te5 22.Tad1,De7 23.e4,a6 24.Td4,Te8 25.Tfd1,Te5 26.b3, TSe6 27.Dd2,b6 28.T:d6,b:e4 29. T:e6,T:a6 30.Dc3,Cd7 31.Cd5,Dd6 32.b:e4,Ce5 33.f4,C:e4 34.Tg1,f6 35.Dd4,Cb6 36.Td1,C:d5 37.e:d5, Te2 și partida s-a încheiat remiză la mutarea 64.

Partida nr. 11: Karpov — Hübner (RFG), Bad Kissingen RFG 1980

1.e4,c5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,a6 6.Ne2,e6 7.0-0,Ne7 8.f4,0-0 9.Rh1,Ce6 10.Ne3,Nd7 11.De1,C:d4 12.N:d4, Ne6 13.Dg3,b5 14.a3,g6 15.Nf3 Dd7 16.Tad1,Db7 17.f5,e5 18.Ne3, b4 19.a:b4 20.b4 20.Ng5,D:b2 21.Td3,D:e2 22.Nd1,Db2 23.N:f6 N:f6 24.T:d6,Nb5 25.Tf2,Dc1 26. Tf6,Tac8 27.Te2,Da1 28.f:g6, h:g6 29.Td6,Te7 30.D:e5,Tf6 31.Dd5,Rg7 32.Dd4+,Rh7 33. C:b5 și negrul a cedat.

Partida nr. 12: Bărbulescu — Vera (Cuba), Băile Herculane 1984

1.e4,c5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,a6 6.Ne2,e6 7.0-0,Ne7 8.f4,0-0 9.Rh1,De7 10.a4,Td8 11.Ne3,b6 12.Nf3,Nb7 13.De2,Cb7 14.e5,d:e5 15.f:e5, Ce8 16.Nf4,Ce5 17.Tad1,Tac8 18.Ng3,Nf8 19.Nh4,Ne7 20.N:e7

D:e7 21.b4,N:f3 22.D:f3,Cd7 23. Ce6,T:e6 24.D:e6,C:e5 25.D:b6 Te8 26.Ce4,T:e2 27.Dd8,Rf8 28. Cg5,D:d8 29.T:d8,Tb2 30.Tb8 Re7 31.Tb7+,Rd6 32.a5,Ce7 33.Td1+,Cd5 34.C:f7+,C:f7 35. T:f7,e5 36.T:g7 și negrul a cedat.

Partida nr. 13: Fischer — Benko, Turneul candidaților, Bled-Portoroz (Iugoslavia) 1959

1.e4,c5 2.Cf3,Ce6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,d6 6.Ne4,Db6 7.Cge2,e6 8.0-0,Ne7 9.Nb3,0-0 10.Rh1,Ca5 11.Ng5,De5 12.f4,b5 13.Cg3,b4 14.e5,d:e5 15.N:f6, g:f6 16.Cce4,Dd4 17.Dh5,C:b3 18.Dh6, e:f4 19.Ch5,f5 20.Tad1,De5 21.Ce6+,N:f6 22.C:f6+,D:f6 23. D:f6,Ce5 24.Dg5+,Rh8 25.De7, Na6 26.D:e5,N:f1 27.T:f1 și negrul a cedat.

Partida nr. 14: Bărbulescu — Kremenetzki (U.R.S.S.), Satu Mare 1983

1.e4,c5 2.Cf3,Ce6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,d6 6.Ng5,e6 7.Dd2,a6 8.0-0-0,h6 9.Nf4,Nd7 10.C:e6,N:e6 11.De1,Da5 12.Ne4, Ne7 13.Cd5,D:a1 14.Th:e1,N:d5 15.e:d5,e5 16.Ne3,Cg4 17.Nb6 Nd8 18.N:d8,R:d8 19.f3,Cf6 20.b4 a5. Remiză.

Partida nr. 15: Bărbulescu — Biriescu, Călimănești 1983

1.e4,c5 2.Cf3,Ce6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,e6 6.Cdb5,d6 7.Nf4,e5 8.Ng5,a6 9.Ca3,b5 10.Cd5, Ne7 11.N:f6,N:f6 12.e3,0-0 13.Ce2,Ng5 14.a4,b:a4 15.T:a4,a5 16.Ne4,Rh8 17.0-0,f5 18.e:f5, Tb8 19.b3,N:f5 20.Cce3. Remiză.

Partida nr. 16: Bărbulescu — Womaaka (RDG), meci România — RDG, Eforie Nord 1984

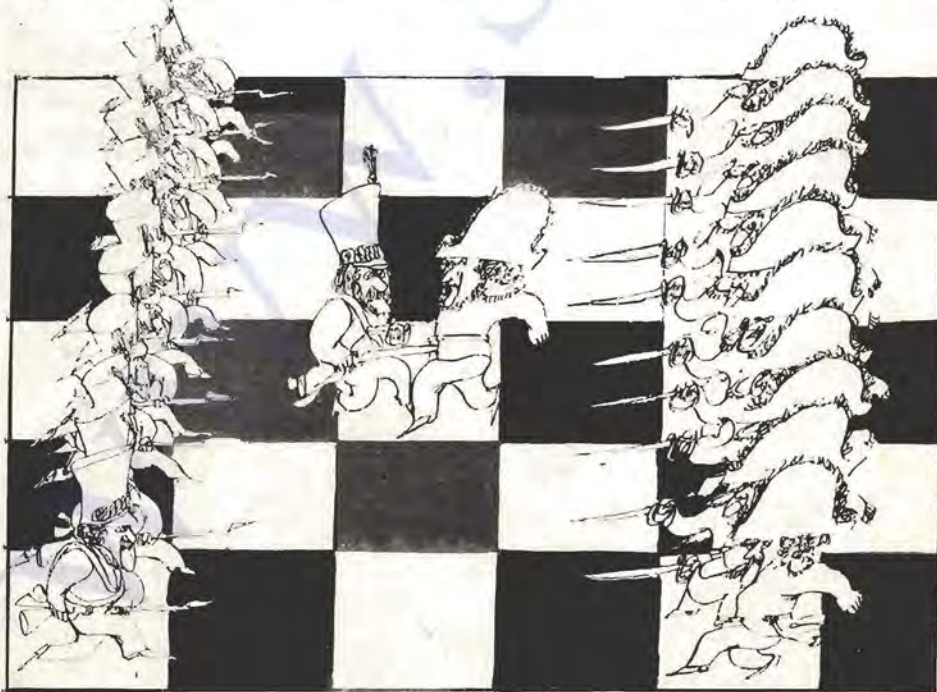
1.e4,c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6 6.Ne2 e5 7.Cb3 Ne7 8.0-0-0 9.Ne3 Ne6 10.Dd2 Cdh7 11.a4 Cb6 12.a5 Ce4 13.Ne4 N:e4 14.Td1 Te8 15.Ca1 De7 16.Nb6 De6 17.f3 Tfe8 18.Cf2 N:a2 19.T:a2 h6 20.Ta1 De4 21.Ta4 De6 22.Dd3 Cd7 23.Nf2 Ce5 24.N:e5 D:e5+ 25.Rf1 Te6 26.Dd5 Te6 27.D:e5 T:a5 28.Cd5 Nd8 29.e3 Rf8 30.b4 TSe6 31.Re2 Re8 32.Rd3 Rd7 și albul și-a valorificat avantajul la mutarea 67.

Partida nr. 17: Spasski — Fischer, partida a 11-a din meci, Reykjavik (Islanda) 1972

1.e4,c5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,a6 6.Ng5,e6 7.f4 Db6 8.Dd2,D:b2 9.Cb3,Da3 10. N:f6,g:f6 11.Ne2,h5 12.0-0,Ce6 13.Rh1,Nd7 14.Cb1,Db4 15.De3, d5 16.e:d5,Ce7 17.e4,Cf5 18.Dd3 b4 19.Ng4,Cd6 20.Cfd2,f5 21.a3, Db6 22.e5,Db5 23.De3,f:g4 24.a4, h3 25.a:b5,h:g2+ 26.R:g2,Th3 27.Df2,Cf5 28.e6,Ne8 29.d:e6,f:a6 30.Tfe1,Ne7 31.T:e6 și negrul a cedat.

Partida nr. 18: Keres — Najdorf, turneul interzonal, Göteborg (Suedia) 1955

1.e4,c5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,a6 6.Ng5,e6 7.f4, Ne7 8.Df3,h6 9.Nb4,g6 10.f:g6, Cfd7 11.C:e6,f:a6 12.Dh5+,Rf8 13.Nb5,Rg7 14.0-0,Ce5 15.Ng3, Cg6 16.g:h6+,Th6 17.Tf7+,R:f7 18.D:h6,a:b5 19.Tf1+,Re8 20. D:g6+,Rd7 21.Tf7,Ce6 22. Cd5,T:a2 23.h4,Dh8 24.C:e7,C:e7 25.Dg5 și negrul a cedat.

Premii de frumusețe

Alb — SCHMIDT,
Negru — SZNAPIK

Finala campionatului masculin al Poloniei, 1984
Indiana regelui

1.d4,Cf6 2.e4,g6 3.Cc8,Ng7 4.e4,d6 5.f3,0—0 6.Nc8,Cc6
7.Cge2,a6 8.Dd2,Tb8 9.b4,h5 10.0—0—b5 11.Cd5,b:c4
12.Cf6+e:f6 13.g4,Cb4 14.Cc3,a5 15.d:c5,Ne6 16.
g:h5,Da5! 17.a8:d:c5 18.h:g6,f5! 19.g:f7+,Rh7! 20.a:b4,
c:b4 21.Tg1,N:c8 și albul oadează.

Alb — ERENSKA,
Negru — NOWIK

Finala campionatului feminin
al Poloniei, 1984
Apărarea rusă

1.e4,e5 2.Cf3,Cf6 3.C:c6,d6 4.Cf3,C:c4 5.d4,d5 6.Nd3,Ne7
7.0—0,Ce6 8.Te1,Ng4 9.c4,Cf6 10.Co8,C:d4 11.c:d5,c5
12.Nb5+,Rf8 13.Ne2,C:e2 14.D:e2,Dd7 15.h3,Nh5 16.
Dd8,c4 17.D:c4,N:f8 18.g:f8,D:h8 19.T:e7,R:e7 20.Db4+,
Re8 21.Ng5,Dd7 22.Cb5,b6 23.a4,a5 24.Te1+,Rd8.
25.Dd4,Re8 26.D:b6,Dd8 27.De6+ și negrul oadează

Alb — MARSHALL,
Negru — MARÓCZY

Gambitul damei refuzat

1.d4,d5 2.c4,e6 3.Cc8,Cf6 4.Ng5,Ne7 5.e6,0—0 6.
Cf3,Cc4 7.N:e7,D:e7 8.Nd8,c5 9.c:d5,C:c8 10.b:c8,e:d5
11.Dd2,f5 12.d:c5,D:c5 13.e4,Rb8 14.c:d5,D:d5 15.
0—0,Ce6 16.Nc4,De5 17.Tacl,f4 18.De4,f:e8 19.Nd5,
e:f2+ 20.Rh1,Da3 21.N:e6,b:c6 22.D:c6,Na6 23.Tc3,N:f1
24.Cd2,Da6 25.De4,Nb5 și albul oadează.

Karlsbad 1911

Alb — TARTAKOWER,
Negru — BURN

Gambitul regelui refuzat

1.e4,e5 2.f4,Ne5 3.Cf3,d6 4.f:e5,d:e5 5.e3,Cc6 6.b4,Nb6
7.Nb5,Cf6 8.C:c6,0—0 9.C:c6,b:c6 10.N:c6,C:c4 11.
d4,Df6 12.N:c4,Dh4+ 13.Bd2,D:c4 14.Df3,Dh4 15.
g5,Dg5+ 16.De3,Dd5 17.Te1,Ng4 18.Ec2,a5 19.b:a5,
T:a5 20.Na3,c5 21.d:c5

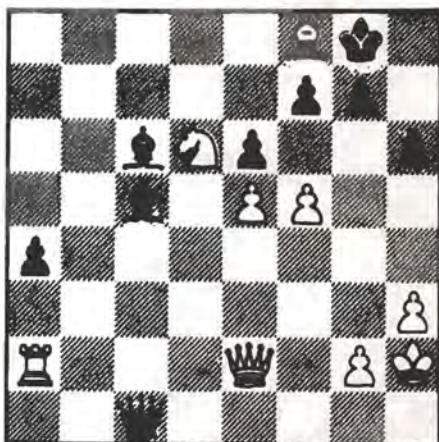
21...T:a8 22.C:a8,N:c5 23.De5,Nf5+ 24.Bb2,Db7+
25.Re1,N:a8+ 26.Rd2,Td8+ 27.Re3,Td8+ 28.Rf2,
Df8+ 29.Rg1,Td2 30.De8+,Nf8 albul oadează. Penibila
„plimbare” a regelui alb a luat sfârșit...

Alb — BOTTERILL,
Negru — TAL

Bath (Marea Britanie), 1973

Apărarea siciliană

1.e4,e5 2.Cf3,e6 3.Cc3,a6 4.d4,c:d4 5.C:d4,De7 6.Nd3,Cf6
7.0—0,Ce6 8.Cb3,b5 9.Ng5,Ne7 10.De2,Nb7 11.Ta1,d6
12.a3,b4 13.a:b4,C:b4 14.Ta1,0—0 15.Ca5,Ne8 16.Nc4,
Tb8 17.f4,d5 18.e6,Ne6+ 19.Rh1,Cd7 20.Nd3,C:d8 21.
D:d3,T:b2 22.Cb3,Nb4 23.Ca2,Ce5 24.Dd4,Na8 25.
De3,Db6 26.Cd2,T:a2 27.T:a2,Nb4 28.Db2,d4 29.Cc4,Db5
30.D:d4,Nb7 31.e8,Cb8 32.Dd8,Ne5 33.Td1,b6 34.Nh4
Na8 35.h3,a5 36.Rh2,a4 37.De2,Ne6 38.Cd6,Da5 39.
f5,D:c8 40.Ne7,Ce1 41.T:c1,D:e1 42.N:f8

42...Ne8! Amenință 43...Nf4+ 44.g3,Dh1 mat.
43.Rg3,Ng5 44.De4,De8+ 45.Rg4,Nh4 46.Ne7,N:e7
47.C:f7,h6+ 48.B:h6,Ne8 49.Rg4,e:f5 50.R:f5,g6+
51.Rg4,Nd7+ și, cu regele la capătul puterilor, amenințat
cu mat la mutarea următoare, albul oadează. O partidă
condusă de Tal ca în zilele sale cele mai bune.

U. VĂLUREANU

PROBLEME

La redacție am anunțat că plec în documentare pentru un reportaj, acasă am spus că întârziu sau, poate, lipsesc toată noaptea și iată-mă, acum, la orele după amiezii, în stația de benzină de la Băneasa, gata să pornesc spre Ploiești. Mă mai încercă o îndoială: nu cumva sint victima unei farse? Opresc mașina pe partea dreaptă, lângă pompa de aer, și scot din nou scrisoarea din buzunar. De fapt, nici nu trebuie să o despățuiesc. O știu pe dinafară: „Domnule Marcian, veniți vă rog vineri 17 martie, ora 18, la mine acasă, în Ploiești, str. Drepătății 18, bloc 5, ap. 15 (veți găsi ușor strada, se află în spatele teatrului). Vă așteaptă o cunoștință veche și, bănuiesc, un subiect de reportaj. Marina Alboni”.

Misiva, bătută la mașină, am primit-o la redacție luni dimineață. În primul moment am crezut că e una din farsele pe care le savurează cîțiva dintre colegii mei. Dar în cartea de telefon a județului Prahova, la adresa indicată, am găsit o abonată Marina Alboni. La poșta am răsfoit și o carte de telefon mai veche — acum 12 ani titularul postului era Alboni Nicolae. Soțul? Fratele? Am încercat de mai multe ori să-i telefonez doamnei Alboni; nu a răspuns nimeni. Am aflat, pînă la urmă, că centrala de bloc e defectă.

Despre ce cunoștință veche o fi vorba? Alboni este pentru mine un nume complet necunoscut. Marina... Am cunos-

cut, de mult, la Timișoara, o Marină. Lucram atunci la ziarul local și m-am îndrăgostit de o fată cu ochi calzi și un zîmbet incandescent. O întîlnisem în casa unui profesor despre care am scris un reportaj. Era fiică sa și la plecare m-a condus pînă la stația de autobuz. O poveste de dragoste care a durat mai mult de un an și care s-ar fi prelungit, poate, și azi dacă, într-o anumită împrejurare, atunci cînd trebuia să-și ia repartizarea de profesoară de engleză, am fi știut să ne înțelegem mai bine unul pe celălalt, să cedăm fiecare cîte puțin: într-un cuplu adevărat fericirea circulă pe principiul vaselor comunicante. Marina... Și acum îi simt privirile... S-a căsătorit repede, la nici două luni după ce ne-am despărțit. A plecat la Cluj și de atunci nu ne-am mai văzut și nici nu mai știu nimic despre ea. Dacă ar vrea să mă revadă, ea n-ar proceda ca doamna Alboni. Mai degrabă mi-ar telefona și mi-ar spune: „Dacă vrei și poți, vinol!” În treacăt fie spus, nu știu ce i-aș răspunde...

M-am decis. Fie ce-o fi, pleci! Am timp să ajung la Ploiești, la întîlnirea pe care mi-a fixat-o misterioasa Marina. Dacă e o păcăleală — felicitării ați ticluit-o bine, stimăți colegi, m-am ales cu o plimbare.

...Am găsit ușor strada Drepătății 18. O vilă cu patru etaje, situată într-un loc mai retras, înconjurată cu verdeață. Mai sînt zece minute pînă la ora 18,

mă plimb prin holul clădirii și privesc tabelul cu locatari. La apartamentul 14 locuiesc două persoane. S-o fi recășătorit?

— Domnul Marcian?

Mă întorc surprins și văd o femeie la o vîrstă greu de definit. După felul cum mă privește, îi dau 43—46 de ani. După părul alb și rochia neagră, închisă la gît, pe care o poartă, pare să aibă peste 50. E o ființă plăcută, deschisă.

— Am văzut afară o mașină cu număr de București și v-am găsit pe dv. în hol. Nu m-am înșelat, nu?

Mă prezint, și îi sărut mîna. Urîndu-i îndemnul, o însoțesc pe scări. Urcă cu pas sprinten și refuză să-mi dea sacoaș pe care mă ofer să i-o port. Ne cercetăm fără să ne ascundem. Intră prima în apartament, aprinde lumina în holul întunecos și mă poartă în sufragerie.

— Vă rog să mă scuzați, lipsesc cîteva minute.

Îmi stăpînesc curiozitatea și aștept să revină gazda. Nu-mi pot imagina cine este și de ce m-a invitat aici. Doamna Alboni revine cu o tavă pe care se află două ceșcuțe de cafea (a păstrat-o probabil flerbinte într-un termos), o farfurioară cu dulceață de vișine și două pahare cu apă. A avut timp să se schimbe. Și-a pus pantaloni lungi, maro, o bluză ce se mulează pe corp (încep să cred că are mai puțin de 40 de ani...) și și-a legat părul cu o coardă.

desene de Sorina REICHER

— Cred că v-am pus la grea încercare curiozitatea, domnule Marcian...

Confirm, dînd din cap, în timp ce gust dulceața.

— Să vă spun de ce v-am invitat aici. Îl mai țineți minte pe Iovin?

De undeva, de departe, se strecoară încet spre mine zvonul unor amintiri. Prima clipă încețoșată se limpezește rapid și, deodată, totul devine clar: Mircea Iovin, șahistul din B. cu care am corespondat în urmă cu mai mult de două decenii. Adolescent proaspăt angajat în presă, la un cotidian din București (de unde am plecat pentru un timp la

Timișoara), eram pasionat de probleme de șah. Mă încințase o problemă semnată de Mircea Iovin. I-am scris și am plecat la B. să-l cunosc personal. Întîlnirea a fost pentru amîndoi o surpriză. Eu îl credeam mult mai tînăr, îmi permiseseam chiar să-l tutuiesc și, cînd colo, avea peste 50 de ani. Se vedea că și el e surprins. Socotise că am vreo 30 și ceva de ani...

— Da, doamnă, îmi amintesc, a fost o cunoștință veche, prin tinerețe. Ce legături aveți dv. cu Iovin?

— Mi-e tată.

— Deci, trăiește! Îmi pare bine. Nu l-am mai văzut de

aproape un sfert de veac. Ce mai face? E pensionar, nu? Unde locuiește?

Chipul gazdei mele s-a înăspriț. Privirea i-a devenit tristă.

— Da, tata mai trăiește, dacă se poate spune așa... E foarte bolnav, ceva incurabil, e și foarte bătrîn. E în camera de alături, sub influența unui medicament care-i dă o stare de somnolență prelungită. Doriți un coniac? Nu? Eu voi bea totuși...

Marina Albani e puțin agitată, stăpînită de emoție. O înțeleg. Știu ce înseamnă drumul terminal al unui părinte vîrstnic în care viața pîlpie tot mai încet...

— Domnule Marcian, mai țineți minte de ce ați venit atunci la B?

N-am uitat. Mă pasiona, cum spuneam, șahul artistic și compusesem mai multe probleme cu mat în două mutări. Era o indeletnicie care îmi dădea satisfacții, mai ales când mi se publicau problemele în reviste și când primeam câte un premiu. Stimulat de un meci internațional am îndrăgit tema Somov. Somov a fost un șahist rus și tema sa a inspirat multe lucrări superbe, cu un conținut strategic captivant, adevărate giuvaieruri ce încintă și azi prin realizarea lor artistică, așa cum te încintă un tablou sau o bucată muzicală. În tema Somov negrul se apără de amenințarea de mat creată de alb prin deplasarea unei piese — o mutare de ajutorare a regelui amenințat. Se stinjeneste piesa atacatoare, se asigură regelui propriu un cimp de refugiu unde va putea să fugă sau se dă un șah de disperare. Mutarea pe care o face negrul are însă și un alt efect. Ea eliberează în același timp linia de acțiune a unei figuri albe, se dă, parcă, de o parte, deschide o poartă și face loc unei raze de lumină. Tocmai acest efect îi îngăduie albului să dea mat închizând culoarul altei piese albe, proprii. Un vals al liniilor de forță ce se întrepatrund în jurul regelui negru, un joc armonios, echilibrat al pieselor ce se supraveghează reciproc, de aproape și de departe. Mă pasiona tema Somov și mă străduiam, fără să reușesc, să compun o problemă cu trei variante tematice. După trei săptămâni de chin, mi-am dat seama că nu pot să găsesc o schemă suficient de productivă. A doua zi după ce am renunțat să mai fac o astfel de problemă, un prieten problemist mi-a arătat o compoziție primită la revista de șah. Am tresărit. Autorul realizase exact ceea ce nu izbutisem eu să compun: un Somov cu trei variante combinate cu contra-

șahuri! O problemă elegantă, economică, cu un joc spumos. Am analizat-o împreună și ne-a încântat pe amândoi. O trimisese spre publicare Mircea Iovin din B. Ai auzit de el? m-a întrebat amicul meu. Nu-l cunoșteam dar țineam să-l cunosc. I-am scris, i-am povestit cum m-am chinuit să fac și eu o problemă cu trei variante, am pus în plic câteva scheme și l-am întrebat dacă nu ar fi dispus să colaborăm pentru definitivarea lor. După trei săptămâni, am primit răspunsul. Spre marea mea bucurie, am constatat că Iovin sesizase ceea ce am adus nou în schemele mele și că a valorificat ideea printr-o modificare ingenioasă a plasamentului reginei și al unui pion. Mie nu-mi venise în minte o asemenea posibilitate de așezare a figurilor! Am continuat să corespondăm și după ceva timp l-am vizitat la B. M-a primit călduros, m-a găzduit și m-a plimbat prin oraș, mi-a dăruit o carte dar o singură dorință nu mi-a îndeplinit: mi-a spus că-l doare capul și că nu este în stare să se concentreze pentru a analiza câteva scheme Somov aduse cu mine. Am mai corespondat puțin timp. Nu mai aveam timp de probleme, el răspundea cu întârziere — până când nu ne-am mai scris deloc. N-am mai știut ce s-a întâmplat cu el. În orice caz, nu a mai compus probleme sau, cel puțin, nu le-a trimis spre publicare la revistă. Iar acum e în camera de alături și nu putem schimba o vorbă...

— Când l-ați vizitat pe tata, eu nu eram acasă. Am revenit puțin timp după ce v-ați înapoiat la București. L-am găsit abătut. Întîlnirea cu dv. l-a tulburat.

— Nu înțeleg! Nu ne-am certat nici un moment, nu l-am jignit. Dimpotrivă, l-am lăudat de câteva ori pentru problemele făcute. Eram poate naiv, puțin impulsiv, dar nu l-am supărat...

— Dv. nu știți. Problemele Somov ce v-au plăcut atât de

mult nu fuseseră compuse de el. În șah era începător, rezolva greu problemele și nu a încercat niciodată să compună...

— Imposibil!

— E așa cum vă spun eu, Somovurile nu erau ale lui.

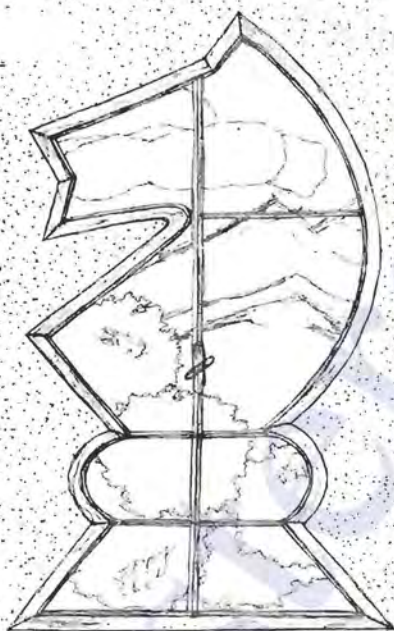
— Bine, dar cine le-a compus?

— Asta e o poveste tristă. Când i s-a agravat boala, tata mi-a cerut să vă caut și să vă spun adevărul. Să vă destăinui o taină care nu e doar a lui.

Marina Alboni se oprește puțin. Mă privește tristă, soarbe puțin coniac și continuă.

— Când l-ați vizitat, tata v-a spus că este profesor de franceză. În acea perioadă, el nu lucra însă în învățământ. Fusesse numit director adjunct al unei închisori din regiune. N-a vrut să primească, dar nu a avut puterea să spună nu pînă la capăt. Era prin anii '50. După ce și-a luat funcția în primire, tata a constatat că printre cei închiși era și un prieten din copilărie, croitorul Manea. Fuseseră colegi de școală primară și Manea îl învățase să joace șah. Tata a încercat să-l ajute. De fapt, fusese condamnat pe nedrept, cum s-a constatat după cîteva ani. Avusese un mic atelier de croitorie, cu doi lucrători. Unul din aceștia, o canalie, a pretins că Manea făcuse afaceri necurate în care, de fapt, chiar el se încurcase. Bietul prieten al lui tata era grav bolnav și singura mîngiere o găsea în șah. Își făcuse un joc cu piese din piine, cu o formă pe care numai el o recunoștea. Risicîndu-și situația, tata i-a îndulcit, cit a putut, traiul. I-a adus chiar reviste de șah și hirtie pe care Manea își nota problemele compuse. Îi plăcea mai ales tema Somov. Într-o zi i-a spus tatei: „E păcat să nu se bucure și alții de problemele astea. Știi ceva? Trimite-le spre publicare la revistă, pe numele tău. Te rog!” Medicul spunea că Manea nu mai

are mult de trăit. Ca să-i facă o bucurie, tata i-a satisfăcut rugămintea. Redacția i-a răspuns că Somovul va apare și i-a cerut să trimită și alte compoziții. Manea s-a bucurat cînd a aflat răspunsul revistei. L-au bucurat și scrisorile și laudele dv. El a terminat problema pe care nu ați finisat-o dv. Cîteva săptămîni după ce ați fost la noi, s-a prăpădit. Tata a avut muștrări de conștiință și curînd, după puțin timp, a demisionat. A primit o catedră aproape de Ploiești și ne-am mutat cu toții aici. Și-a reproșat de multe ori că nu a intervenit atunci mai insistent pentru rejudecarea procesului crezînd că poate l-ar fi putut salva...

Doamna Alboni ia un plic de pe masă și mi-l înmînează.

— Aici sînt toate problemele lui Manea. Vă aparțin.

Domnul Iovin nu și-a revenit în noaptea aceea. L-am privit cîteva minute cum stătea întins respirînd greu, neregulat, cu pauze. Era mult slăbit, o umbră, nu l-aș fi recunoscut. Pe față i se citea acel semn că se apropie clipa... Nu suferea. Mi-l aminteam cum arătase cînd ne-am întîlnit la B. și mă gîndeam ce simțise cînd și-a văzut prietenul în haine vîrgate...

M-am despărțit de doamna Marina fără să mai schimbăm vreun cuvînt. Am ajuns acasă tîrziu și am simțit nevoia să beau coniac. A doua zi dimi-

neața mi-a fost rău. Seara, am primit un telefon că Iovin nu mai e. La înmormîntare a fost puțină lume.

Nu știu încă ce voi face cu problemele lui Manea. Sînt numai Somovuri. Cred că înțeleg de ce în închisoare el îndrăgise tema compozitorului rus. Aceste eliberări de linii, deschiderile prin care se strecoară parcă raze de lumină, exprimau năzuințele celui închis spre viață și soare, speranța că va veni și pentru el o zi luminoasă. Am analizat una din probleme, luată la întîmplare. E o adevărată operă de artă. E atît de frumoasă încît, cu siguranță, m-ar fi emoționat chiar dacă nu i-aș fi cunoscut povestea...

„IDEEA PLUTEA ÎN AER...”

CONVORBIRE CU
HORIA MATEI
LA APROAPE
25 DE ANI
DE LA PUBLICAREA
ROMANULUI SĂU
„TURNEUL DE PRIMĂVARĂ”

Rep.: Actualmente au loc în diferite țări, și bineînțeles că și la noi, discuții în legătură cu calculatoarele electronice proiectate pentru jocul de șah. Sînteți autorul unui roman științifico-fantastic, *Turneul de primăvară*, în care preconizați un asemenea calculator încă în urmă cu peste douăzeci de ani...

H.M.: ...aproape douăzeci și cinci. Trebuie să vă spun că nu prea sînt de acord cu termenul „preconizați” pe care l-ați folosit — romanul meu e mai puțin fantastic decît pare la prima vedere, fiindcă ideea „om contra mașină” sau, mai bine zis, „maestru șahist contra computer” plutea în aer, cum se spune. Firește, computerele specializate din anii aceia — adică din 1960—1961 — nu erau nici pe departe atît de evaluate ca acela pe care l-am imaginat în povestirea mea, ele nu reușeau să învingă nici măcar un jucător de categoria a doua, dar, așa cum vă spuneam, ideea plutea în aer.

Rep.: Vă socotiți un bun jucător de șah? Faceți parte dintre pasionații acestui joc?

H.M.: Sînt două întrebări complet diferite. La prima, răspunsul este „nu” — sînt un jucător mediu. La a doua, un „da” categoric — mă pasionează șahul cu tot ce implică el ca sportivitate, talent, ingeniozitate, artă, mă pasionează spiritualitatea lui profundă, veșnica lui tinerețe.

Rep.: Un „jucător mediu” și totodată un pasionat... Nu este cumva o nepotrivire în aceste afirmații?

H.M.: Cîtuși de puțin. Mă pasionează și muzica lui Mozart, pictura lui Țuculescu și impresionistii francezi, dar n-aș putea compune un cîntec cît de simplu și nu sînt în stare să aștern pe hîrtie o linie cît de cît dreaptă. Pasiunea este una, talentul cu totul altceva. La un meci de fotbal se adună pe stadion zeci de mii de pasionați, dar cîți dintre ei sînt, sau au fost, fotbaliști talentați? Pasiunea și talentul nu se condiționează reciproc, deși uneori se completează armonios.

Rep.: Această pasiune a dvs., vorbesc de cea pentru jocul de șah, e mai veche? Cam de cînd datează?

H.M.: Foarte veche. Eram elev, cred că nici nu împlinisem zece ani, cînd, cu nu mai știu care prilej, tatăl meu mi-a dăruit cartea lui Mihail Sadoveanu *Soarele în baltă sau aventurile șahului* — o carte minunată, o caldă pledoarie pentru jocul de șah și virtuțile sale în care istoria se împletește cu legenda plasînd cititorul într-o lume fermecată. Cu imaginația copilului de-atunci mă vedeam la curtea califului Harun al Rasid și la cea a împăratului Carol cel Mare, cîștigînd partide celebre. Personajele lui Sadoveanu mă atrăgeau irezistibil: împreună cu tatăl meu am refăcut partida dintre „cuconu” Temistocle Cantaraga și căpitanul

„de atât“ Liviu Colț — Soarele în bălță a devenit pentru mine ceea ce francezul numește „un livre de chevet“, cartea mea de căpății, și a rămas până astăzi, deși de-a lungul anilor s-au mai adăugat câteva, ceea ce mi se pare firesc.

Rep.: Cum s-a născut ideea temei din Turneul de primăvară?

H.M.: Ideea s-a născut în cursul unei convorbiri cu Adrian Rogoz, care, pe vremea aceea, conducea colecția „Povestiri științifico-fantastice“ unde mai publicasem câteva povestiri. Rogoz, care și-a consacrat aproape douăzeci de ani editării acestei colecții (despre ale cărei merite incontestabile în domeniul literaturii științifico-fantastice, în paranteză fie spus, s-a scris, din păcate, mult prea puțin în presa noastră literară) — Rogoz așadar, mi-a arătat o revistă unde era prezentat un computer construit în Statele Unite și adaptat pentru jocul de șah, și erau analizate experiențele efectuate cu acest calculator sub conducerea cunoscuților maștri Max Euwe și Eduard Lasker. Dealtfel, asemenea experiențe se efectuau și în alte țări; fiindcă, așa cum vă spuneam, ideea plutea în aer. De la această idee, și până la cea din povestirea mea nu e o cale prea lungă; pentru partea tehnică, de real folos mi-au fost observațiile referentului științific al lucrării, profesorul Mihai Drăgănescu. Romanul a apărut în cinci numere consecutive ale colecției, însoțit de o postfață a maestrului sportului V. Nestorescu. În aceeași colecție apăruse cu puțin înainte și traducerea nuvelei Jucătorul de șah de Ștefan Zweig.

Rep.: Credeți că într-o bună zi va fi construit și computerul capabil să învingă pe cei mai reputați maștri? Și dacă da, cât de îndepărtată — sau de apropiată — este aceea zi?

H.M.: O întrebare la care reputați oameni de știință răspund cu multă prudență. După părerea mea, în abordarea acestei probleme se cuvine să ținem seama de un dublu aspect. În primul rând, nu trebuie să uităm că, între creierul omenesc și mașina electronică de calcul există analogii, dar și mari deosebiri calitative. Procesele care determină funcționarea mașinii sînt de natură mai mult sau mai puțin mecanică, iar creierul omenesc folosește procese biologice, proprii materiei vii superior organizate — cele cinci miliarde de celule nervoase ale creierului utilizează o experiență socială de zeci și zeci de mii de ani, au o mobilitate și o plasticitate care lipsesc computerului de vreme ce acesta nu poate dezvolta decît o inteligență artificială.

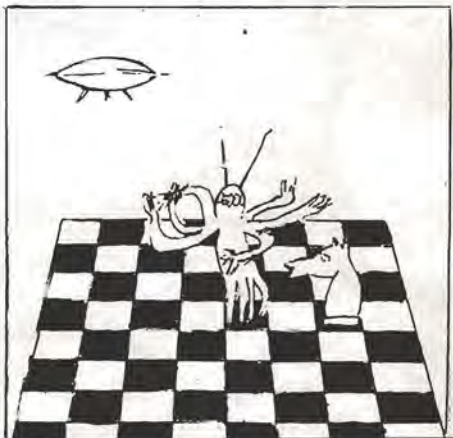
Rep.: Oare trebuie să deducem de aici că nu va exista niciodată un computer-campion-mondial-de-șah, că experiențele care

se întreprind actualmente nu sînt legate de un scop practic, nu pot avea finalitate?

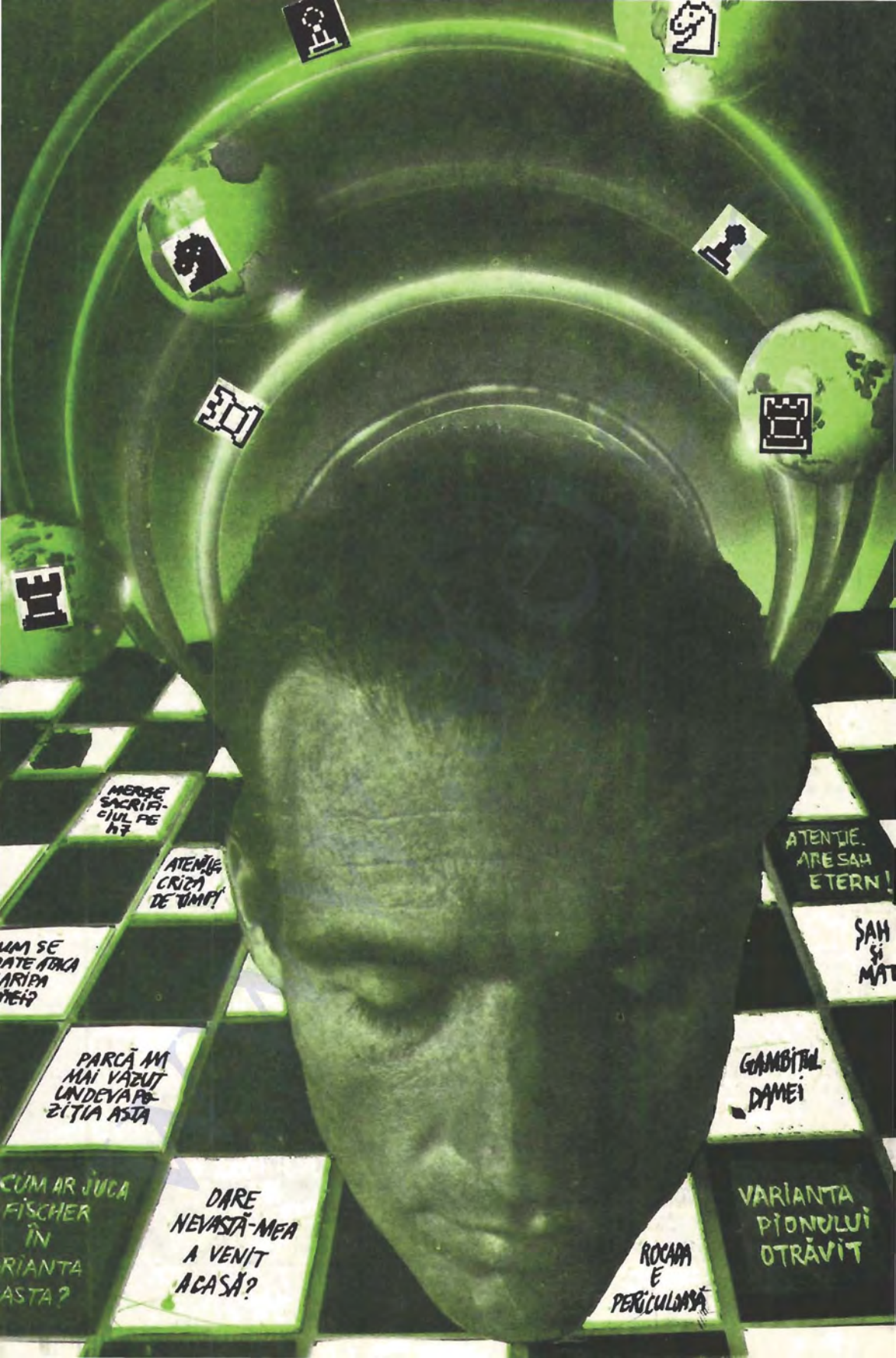
H.M.: Nu, cituși de puțin. Aceste experiențe sînt cît se poate de interesante, chiar pasionante. Și apoi, cum spune Alvin Toffler, „a întoarce spatele tehnicii ar fi nu numai stupid, dar și imoral“. Fiindcă aici intervine al doilea aspect, și anume cel legat de rapiditatea extraordinară, aproape incredibilă cu care se dezvoltă știința și tehnica în zilele noastre. Închipuți-vă o mașină electronică de calcul avînd cinci miliarde de unități — adică numărul celulelor nervoase ale creierului. În urmă cu patru decenii, avînd cinci miliarde de tuburi electronice lungi de cîteva centimetri fiecare, această mașină s-ar fi întins pe o suprafață măsurînd mii de hectare. Construit în urmă cu numai două decenii, același computer ar fi avut cinci miliarde de tranzistori, fiecare cît virful unei unghii. Iar astăzi, tehnica micro-procesoarelor permite ca aceeași așchie de siliciu cît virful unei unghii să îndeplinească funcțiile unui milion de tranzistori! Prin urmare, un computer de șah cu cinci miliarde de tranzistori este astăzi perfect realizabil — teoretic, firește, deoarece presupune un volum uriaș de muncă și investiții colosale practic nerecuperabile. Dar, iarăși, nu trebuie să pierdem din vedere primul aspect: microprocesorul, deși marchează indubitabil o revoluție în tehnică, nu face decît să stocheze informația și inteligența artificială. Un asemenea computer ar putea, după părerea mea, să ajungă campion mondial de șah.

Rep.: Cînd?

H.M.: E o întrebare la care nu pot răspunde decît prin înțeleapta vorbă bătrînească: vom trăi și vom vedea. Pînă atunci, ne vom delecta în fața tablei cu șahzece și patru de pătrățele așa cum au făcut-o oamenii vreme de milenii, cum au făcut-o Harun al Rașid, Carol cel Mare și eroii lui Sado-veanu...

MERSE
SACRIFI-
CIUL PE
N?

ATENȚIE
CRIZA
DE TIMP!

CUM SE
DATE ATACA
ARIPI
MEI?

PARCĂ AM
MAI VĂZUT
UNDEVA PO-
ZIȚIA ASTA

CUM AR JUCA
FISCHER
ÎN
RIANTA
ASTA?

DARE
NEVASTĂ-MEA
A VENIT
ACASĂ?

ATENȚIE.
ARE SAH
ETERN!

SAH
ȘI
MAT

GAMBITUL
DAMEI

VARIANTA
PIONULUI
OTRĂVIT

ROCARA
E
PERICULOSĂ

MISTERIOASELE CĂI ALE GÎNDIRII ȘAHISTE

● *Jocul de șah în laboratoarele psihologice* ● *Un test pentru cititori* ● *De ce e greu de jucat șah-orb?* ● *Călătoria gândului pe pelicula de film* ● *O problemă esențială simplă la prima vedere: alegerea mutării* ● *Analiza statistică a unei partide jucate în meciul România—Olanda, la Olimpiada din 1936* ● *Jocul de șah și... ministerul inteligenței* ●

Vă propunem un test. Înainte de a începe lectura capitoului ce urmează, puneți-vă la îndemână un ceas cu un secundar, înțre, orolon și un joc de șah, cu piesele așezate pe marginea tablei, gata să fie aranjate. După aceea, timp de zece secunde priviți poziția din diagrama de mai jos. Apoi, fără a mai avea în față poziția, încercați să o caracterizați în scris din memorie. Pentru ca, în final, să o reconstituiți pe tabla alăturată. Dacă considerați că sarcina este prea dificilă, atunci treceți direct la reconstituirea poziției renunțând la faza caracterizării. Exercițiul vă va da posibilitatea să comparați eficient parametri ai memoriei dv. cu cei ai unor maeștri care au luat parte la o experiență asemănătoare.

Un fost campion mondial reconstituie o poziție

Așadar, atențiune! Urmează diagrama pe care trebuie să o priviți zece secunde:

Un fost campion mondial a făcut următoarea apreciere (din memorie):

— Din punct de vedere material, cu negrele, avînd doi nebuni contra turn și doi pioni, nu stau prea bine. Totuși, nu e prea rău. Întrucît perechea de nebuni face uneori minuni. Am găsit deja un plan prin care pot aduce turnul în acțiune. Ceva cam în genul acesta: turnul—mutat la dreapta, apoi avansat și, din nou, la dreapta. Dar probabil că va fi dificil de realizat, din cauza pionilor. Altă posibilitate ar fi acțiunea pe coloana turnului: poate rege pe g7 și înaintarea pionului h sau ceva de acest fel. Totuși, trebuie să am grijă, nu pot să analizez pe nevăzute! Am impresia că este nevoie să joc activ. Nu pentru că sînt agresiv din fire, dar poziția cere să fie tratată așa. Dacă stau în expectativă, probabil că pierz împotriva pionilor...

Solicitat să spună dacă a întrevăzut o mutare, marele maestru a răspuns:

— Da, m-am gîndit la turn b8, cu atac asupra pionului b7, la care adversarul ar răspunde b3.

— Puteți reconstitui poziția?

Răspunsul a fost afirmativ. Fostul campion a așezat repede și sigur piesele pe tablă, avînd îndoieli doar cu privire la nebulii din c6 — pe care l-a pus înții pe d5 — și la cîmpul regelui alb. „Pe b1 sau b2? Probabil că pe h1”.

Poziții survenite în partide au mai fost arătate și altor maeștri, cerîndu-li-se să le reconstituie. Comparînd pozițiile originale cu cele

refăcute de subiecți, experimentatorul a găsit deosebiri minime. Chiar și cele mai dificile poziții erau reconstituite în proporție de aproximativ 90 la sută.

Experiența a fost reluată cu jucători mai slabi. Aceștia au reconstituit pozițiile din memorie doar în proporție de 40 la sută.

Într-o altă fază a experienței, acelorasi subiecți — maeștri și jucători slabi — le-a fost arătată, timp de cinci secunde, o poziție în care piesele erau așezate pe tablă la întimplare. Cînd li s-a cerut să refacă poziția, maeștrii și jucătorii mai slabi au comis cam același număr de erori! Cu alte cuvinte, atunci cînd piesele ce trebuie așezate pe tablă se află în anumite relații structurale, raportate atît la figurile proprii cit și la cele adverse, cînd pozițiile au o anumită logică internă, superioritatea memoriei de maestru se manifestă din plin. Percepția specifică sistemului de cod al jucătorilor de vîrf, bazată pe experiență și o mai profundă înțelegere a proceselor din timpul jocului se dovedește a avea resurse incomparabil mai mari decît cea a jucătorului mediu. În schimb, cînd este vorba de memorarea mecanică a unei aglomerări de piese între care nu mai există nici o interdependență funcțională, memoria maestrului nu se mai deosebește de cea a jucătorului obișnuit.

Experiența la care ne-am referit s-a înscris între testele și studiile consacrate gîndirii șahiste despre care unii specialiști consideră că reprezintă o zonă de cercetare de mare interes.

Memorii senzaționale

Încă de mult, lumea a fost frapată de performanțele intelectuale ale unor jucători de șah. Puterea lor de calcul, capacitatea de a prevedea dinainte un mare număr de mutări, uimeau. Străneau admirabile acei șahiști capabili să joace o partidă fără să aibă în față tabla de șah — șah orb, „blind”, „aveugle”, cum li se mai spune. Capacitățile obișnuite de calcul, de prevedere, li se adăuga și posibilitatea de a analiza evoluția partidei de șah doar cu puterea memoriei! Ulterior, unii șahiști au reușit să joace simultan nu o singură partidă blind, ci mai multe! (Recordul mondial, în mai 1975, l-a deținut marele maestru ungar I. Flesch, cu o performanță aproape incredibilă: 52 de partide oarbe jucate concomitent, cu rezultatul 31 câștigate, trei pierdute, 18 tuchelate remiză!)

Din galeria șahiștilor care și-au umplut contemporanii prin memoria lor prodigioasă li vom cita aici pe americanul Harry Nelson Pillsbury, născut la Somerville, Massachusetts, în 1872. În decurs de 11 ani, între 1893 și 1904, el a luat parte la 18 turnee mari pe care le-a câștigat sau în care a ocupat locuri fruntașe. Dar, ceea ce stărnește senzație era capacitatea sa de a juca simultan 22 partide oarbe. Lupta se transforma într-un spectacol pasionant care atrăgea un public larg. Una din cele mai celebre demonstrații ale sale a fost cea din Hanovra, în Germania, la 27 iulie 1902. În timpul unui concurs internațional, într-una din zilele libere a jucat simultan — fără să vadă tabla — 22 de partide. Împotriva a 19 jucători din turneul A și trei jucători din turneul B, Pillsbury a fost de acord ca adversarii, care aveau tabla de șah în față, să se consulte între ei în cursul jocului și, pentru a se stimula și mai mult dorința de câștig a simțanștilor, organizatorii au anunțat premii substanțiale chiar și pentru cei ce remizează cu jucătorul american. „The Field”, care a publicat un amplu reportaj consacrat simțanștilor, a arătat că lupta a durat de la orele 14 până la două noaptea, cu o întrerupere de jumătate de oră. Pillsbury câștigând trei partide, remizând 11 și pierzând opt. Rezultat excelent, ținând seama de valoarea

ridicată a adversarilor săi și de faptul că ei se consultaseră pe parcursul jocului.

Dar cea mai spectaculoasă demonstrație a memoriei sale fantastice a avut loc cu prilejul altui simultan, combinat. Pillsbury juca orb 12 partide de șah, șase partide de damă și o partidă de whist. În același timp a acceptat invitația de a participa în timpul simultanului la un test de memorie care consta în reținerea unor cuvinte mai puțin obișnuite înscrise pe o bucată de hârtie. Iată care au fost acele cuvinte:

Antiphlogistine,
Perlostium,
Takadiastase,
Plasmon,
Amarosia,
Threlkeld,
Streptococcus,
Staphylococcus,
Micrococcus,
Plasmodium,
Mississippi,
Freihelt,
Philadelphia
Cincinnati,
Athletica,
No War,
Etchenberg,
American,
Russian,
Philosophy,
Piet
Potgelter's Rost,
Salamagundi,
Comisillecootst,
Bangmamvate,
Schlechter's Nek,
Manrinnyama,
Theodosophy,
Catechism,
Madjesoomalops.

După ce a privit o dată lista, Pillsbury și-a continuat turul în cadrul simultanului. I-a sfârșit, el a recitat din memorie toate cuvintele înscrise pe hârtie. Întîi în ordinea de pe listă, apoi de la coadă la cap! Tar a doua zi, cînd s-a întîlnit cu cei ce li testaseră, le-a recitat din nou complicatul sir de cuvinte...

Firesece deci că, pe măsură ce deveneau cunoscute performanțele de acest fel, au început să se pună întrebări cu privire la modul în care gîndesc jucătorii în timpul unei partide de șah. Cum funcționează și cum este organizat mecanismul gîndirii unui maestru ce-și pregătește viitoarea mutare? Care sînt euristicile pe care le folosește, care sînt metodele și strategiile utilizate pentru a soluționa problema atît de dificilă și spinosă a alegeții, uneori în timp extrem de limitat? Cît analizează și cît întuiește un jucător experimentat? Întrebările de acest fel și-au pus nu numai iubitorii ai jocului de șah, dar și oamenii de știință care studiază gîndirea umană și procesele complexe ale adoptării deciziei.

„Psihologia marilor calculatori și jucători de șah”

După părerea maestrului englez Penrose, specialist în psihologie, studiile efectuate pînă acum în acest sens ar putea fi împărțite în trei categorii largi: 1) lucrările privind calitățile mentale necesare pentru a juca șah; 2) studierea, din punct de vedere psihologic, a unor individualități șahiste; 3) studiile care tratează jocul de șah ca pe un exercițiu în cadrul proceselor complexe ale gîndirii.

Celebrul psiholog francez Alfred Binet, inițiator al testelor de inteligență, a fost primul care, în 1894, a publicat o carte privitoare la „Psihologia marilor calculatori și jucători de șah”. Lucrarea lui Binet cuprindea un studiu asupra memoriei și capacității imaginative a jucătorilor de șah orb. El a întocmit o listă cu întrebări detaliate privind modul în care un șahist joacă o partidă „blind”. Chestionarul l-a adresat unor șahiști puternici din Franța, Anglia, Germania și Spania, pe unii dintre ei l-a invitat în laboratorul de psihologie de la Sorbona. Binet a ajuns la concluzia că practicanții șahului se bazează pe cîteva elemente fundamentale — cunoașterea și experiența în sfera șahului, imaginația și memoria, în mod special ceea ce psihologii francezi a denumit „memoria vizuală abstractă”.

După opinia unor psihologi, Binet a exagerat importanța pe care o are memoria în șahul orb. Fostul campion mondial Alehin, care a dat numeroase simultane de acest fel, unele chiar la 32 de mese, a arătat că jucătorul de șah orb trebuie să depună mari eforturi nu atît pentru a memora poziția cît pentru a LUPTA fără să vadă tabla, și piesele, pentru a găsi, orb în fiecare poziție, cea mai bună mutare.

După Binet, piesele de șah nu sînt vizualizate de către jucător așa cum apar ele pe tabla de șah, ci sînt reprezentate numai simbolic, în termenii capacității lor de a controla anumite cîmpuri ale tablei. În prezent, se consideră că jucătorii de șah — mai ales cei ce practică jocul blind — au o bună „abilitate spațială” —, abilitate de a percepe, abstract, relațiile funcționale complexe dintre factorii variabili.

O carte dedicată copiilor minune se ocupă și de ...Samuel Reshevski

În anul 1920, un copil minune stirnea senzație în lumea șahului. Samuel Reshevski, în vîrstă de opt ani, dădea simultan împotriva a cîte 24 de jucători, uimind prin jocul prestat și prin scorurile pe care le obținea. Performanțele micului șahist, care avea să devină peste ani mare maestru și unul din puternicii jucători ai lumii, erau atît de neobișnuite încît doamna Franziska Baumgarten — o specialistă în psihologie — a considerat că prodigiul simultanist nu poate lipsi din studiul consacrat copiilor minune la care luera și care a fost tipărit după 10 ani, în 1930, sub titlul „Wunderkinder”. La capătul unor teste variate, cercetătoarea a ajuns la concluzia că micul geniu al șahului era dezvoltat unilateral. În unele privințe, era sub nivelul mediu al copiilor de vîrstă sa, într-un singur domeniu, însă, Reshevski se dovedea a fi excepțional: în cel al unor experimente de memorare, în cadrul cărora a reținut o serie de scheme complicate, asemănătoare cu situații ivite în jocul de șah. În alte teste, memoria sa vizuală pentru lucruri mai puțin abstracte nu a arătat nimic deosebit.

Cu prilejul turneului internațional de la Moscova din anul 1925, profesorii Djakov, Rudik și Petrovski au solicitat colaborarea a opt maeștri în vederea efectuării unor experimente în laboratorul de psihologie al Universității din capitala sovietică. Experiențele urmăreau să investigheze cîteva aspecte esențiale ale activității mentale a jucătorului de șah: memoria, atenția, capacitatea de concentrare, puterea de combinare, viteza reacțiilor, imaginația, voința etc. Una dintre concluziile testelor a fost aceea că memoria șahistă este echivalentă cu o memorie profesională dezvoltată într-un cîmp de activitate specific și că ea se bazează pe rutină și experiență. Cu prilejul acestor teste, marele maestru cehoslovac Richard Reti a făcut următoarea declarație: „Profanii cred că avantajul marilor maeștri constă în capacitatea lor de a gîndi cu un număr de 3-4 mutări înainte sau chiar cu 20 de mutări înainte. Unii mă întrebă cu cîte mutări înainte îmi calculez combinațiile. Rămîn uimiți

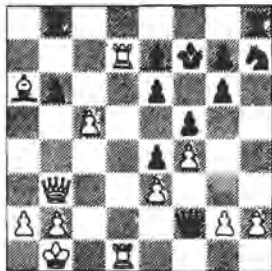
cînd le răspund că, de obicei, cu nici una. Fiecare șahist, oricît ar fi de tare sau de slab, are anumite principii după care se ghidează în alegerea mutării”. În cadrul experimentelor lor, Djakov, Rudik și Petrovski au prezentat subiectului timp de două minute o problemă de șah cu mat în trei mutări, cerîndu-i după aceea să reproducă poziția din memorie. Maeștrii au reprodus poziția de aproximativ trei ori mai bine decît alți jucători mai puțin calificați.

La laboratorul de psihologie al Universității moscovite au mai fost întreprinse de-a lungul anilor și alte teste privind gîndirea șahistă. Într-unul din ele, profesorul I. Ponomarev a solicitat unui număr de 500 de persoane să rezolve următoarea problemă: se dau patru puncte și prin ele trebuie să se treacă trei linii drepte fără să se ridice creionul de pe hîrtie, astfel încît creionul să se folosească la punctul de plecare. Nici unul din subiecți nu a reușit să soluționeze problema.

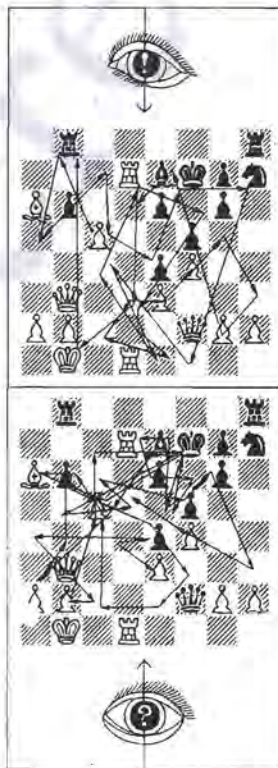
Profesorul prevăzuse acest eșec și a propus participanților să găsească rezolvarea unei probleme cu figuri de șah. După ce au văzut soluția problemei, jumătate din participanți au declarat că au înțeles care este răspunsul corect și la primul test. Mecanismul gîndirii șahiste a dat un impuls rezolvării unei probleme de cu totul altă natură...

Filmînd mișcarea ochilor

O altă experiență, condusă de Tihomirov și V. Pușkin la Institutul de psihologie al Academiei de științe medicale din Moscova, a încercat să descopere legăturile existente între gîndirea unui șahist și privirile sale. Un jucător a fost invitat să se așeze la o masă specială pe care era așezată poziția diagramată.

În încăperea fusese amenajată un sistem special de iluminare. O cameră de luat vederi era astfel instalată încît, fără a-i deranja pe jucător, să-i poată filma mișcarea ochilor. În acest timp, subiectul analiza poziția cu glas tare. Inițial, el și-a exprimat preferința pentru două continuări: 1.Db3:e6 șah și 1.Td7:c7 șah. În cele din urmă, a preferat 1.D:e6 șah. După 1...R:e6 2.Nc4 șah albul câștigă. În ceea ce privește mișcările ochilor — sau călătoria gîndului pe pelicula de film, cum i s-a mai spus — iată o diagramă pe care este înfățișat un grafic al privirilor.

Linile de pe diagrama de jos indică mersul privirilor în timpul analizei poziției. Diagrama de sus arată mersul privirii în timpul unui text de memorare a poziției. Examinînd cu atenție traiectoria liniilor se poate constata că privirea nu a traversat unele cîmpuri sau chiar zone ale tablei. În schimb, ea a parcurs de mai multe ori o serie de spații ale arenei 64, acolo unde, de fapt, s-au concentrat și acțiunile atacului decisiv alb.

În cadrul unor experiențe asemănătoare s-a constatat că ochii unui şahist cu experiență se opresc asupra unui punct în medie 0,24 secunde, problema respectivă fiind rezolvată într-un interval de 25 pînă la 114 secunde. V. Puškin trage concluzia că în cursul practicii sale la tablă un jucător își însușește posibilitatea de a opera simultan cu cîteva elemente ale unei situații. O poziție de şah este un ansamblu al mai multor elemente izolate. În cursul analizei, maestrul acordă tot mai multă importanță tocmai găsirii relațiilor interne dintre aceste situații. Dacă informații despre elemente dispartate pot fi obținute succesiv, pe un singur canal, legăturile interne dintre elemente pot fi descoperite numai în cazul în care creierul le analizează simultan...

Un studiu interesant a fost efectuat de olandezul Adriaan D. de Groot, profesor de psihologie la Universitatea din Amsterdam. Autorul a fost unul dintre cei mai puțernici jucători olandezi de şah în perioada dinaintea celui de-al doilea război mondial.

În anul 1938, în cadrul unei dizertații de doctorat, de Groot a examinat particularitățile gândirii șahiste. El a restrîns aria studiului la alegerea unei singure mutări într-o poziție dată. Maestrul psiholog a selectat poziții

din mai multe partide și le-a utilizat în teste la care au luat parte mari maestri, jucători de categoria întâi (aproximativ) și alții mai puțin experimentați. Subiecții au fost solicitați să facă o mutare în fiecare din pozițiile ce li se arătau și să gîndească cu glas tare, astfel încît protocolul să se încheie (un fel de stendogramă; în acea vreme nu exista încă magnetofonul...) să ofere o imagine cît mai fidelă a modului în care s-a ajuns la alegerea mutării respective.

Teste în mijlocul oceanului

Principali subiecți ai experiențelor efectuate de de Groot au fost participanții la marile turnee A.V.R.O. disputat la Amsterdam în 1938. Au răspuns la teste foști campioni mondiali Alexandru Alehin și dr. Max Euwe, marii maestri Paul Keres, Salo Flohr, Reuben Fine și Xavielly Tartakover; maestrii L. Prins, N. Cortlever, S. Landau și van Scheltinga; campioana Olandei F. Heemskerk, patru campioni școlari ai orașului și cinci jucători legitimați de categorie secundă.

În total, au fost arătate 34 de poziții. Începute la Amsterdam, în timpul turneului A.V.R.O., experiențele au fost continuate în... Oceanul Atlantic, pe vaporul „Copacabana” care transporta un grup de participanți la Olimpiada șahistă de la Buenos Aires. După începerea războiului, autorul a fost obligat să-și întrerupă lucrarea cîteva ani, reluînd-o în 1943, cu experiențe efectuate asupra unor subiecți olandezi, la laboratorul de psihologie al Universității din Amsterdam.

„Gîndire și alegere în şah”

Rezultatele cercetărilor au fost publicate în 1948 în volumul „Het Denken van den Schaker”. În 1963, cu sprijinul Asociației olandeze pentru promovarea cercetărilor fundamentale, lucrarea a fost reeditată în limba engleză sub titlul „Thought and Choice in Chess” („Gîndire și alegere în şah”), într-o colecție de studii psihologice. (Reeditarea include și protocoalele integrale ale tuturor interviurilor luate lui Alehin, Euwe, Keres și celorlalți mari maestri și maestri, precum și un capitol consacrat simulării prin computer a proceselor cognitive. De menționat că de Groot a lucrat în domeniul șahului programat, făcînd parte dintr-o comisie înstituită de Euratom pentru a studia problema adaptării jocului de şah la mașinile electronice de calcul.

Subiecții nu au cunoscut dinainte pozițiile supuse spre analiză. Ei au fost puși în situația de a juca fără să cunoască ultimele mutări efectuate pe tablă, trebuind să se familiarizeze cu poziția și să reconstituie planurile care le-au generat. Grijă subiecților de a-și exprima gîndurile într-un ritm mai puțin alert, pentru a da posibilitate să se noteze protocolul, ca și faptul că ei nu au fost obligați să se decidă asupra mutării într-o perioadă limitată de timp — au fost apreciate, de unii specialiști, ca minusuri ale studiului.

Înainte de a medita cu glas tare la mutarea pe care urmau să o facă, o parte din subiecți au fost rugați să reconstituie poziția din memorie, după ce au privit-o 10 sau 15 secunde (testul la care ne-am referit la începutul capitolului a făcut parte din această categorie de experiențe).

O imagine care s-a păstrat peste timp, îi înfățișează pe Philidor jucînd şah-orb, spre marea uimire a contemporanilor

Orientare. Explorare. Investigare. Confirmare.

Pe baza colecției de proto-coale, analizând și comparând modul în care fiecare subiect a reacționat în fața pozițiilor pe care a trebuit să le rezolve, de Groot a ajuns la concluzii interesante privind modul în care se ajunge la selectarea unei mutări. El a constatat prezența, într-o formă sau alta, a unui proces de adâncire progresivă a analizei poziției, în general în cadrul a patru faze distincte. Într-o primă fază, cea a **ORIENTĂRII**, jucătorul încearcă să se clarifice asupra caracteristicilor generale ale poziției. În această etapă sunt urmărite consecințele unor mutări și sunt analizate posibilități generale de a acționa într-o direcție sau alta. Ca rezultat al „turului simplu de orizont” sunt luate în considerație câteva mutări și, eventual, unele replici ale adversarului. În protocolul unui maestru, în această fază sunt enunțate două mutări plauzibile, la una din ele găsindu-se imediat și răspunsul probabil al părții adverse, la care, între altele, se poate răspunde și cu mutarea X”. Subiectul înțrevește în total patru mutări albe și negre. Caracteristice momentului de analiză sunt aspectul static (observare, reținerea unor trăsături importante, a relațiilor funcționale dintre piese: „Întii să privim poziția...”, „O primă impresie: un pion izolat; albul are mai multă libertate de acțiune”, „Ceea ce mă frapază este slăbiciunea regelui negru”), aspectul dinamic (sesizarea posibilităților de acțiune pentru alb și negru: „Pot face o sumedenie de lucruri. Pot ataca cu turnul pionilor...”, „Negrul are puține amenințări. Luarea pionului cu dama este imposibilă”, „Oare pionul b2 este atacat cu adevărat? Sau asta nu este esențial?”), „Are negrul vreo amenințare periculoasă? Nu. Ba da. Poate lua pionul pe b2. Asta e una...”, aspectul evaluativ (din concluziile preliminare privind raportul material, controlul spațiului, posibilități de dezvoltare, de amenințare și atac etc: „La urmă urmei nu stau bine”, „Poziția albului este în orice caz superioară”, „Pentru moment, aș spune că poziția negrului este teribil

de rea”, „Difficil, aceasta este prima mea impresie. A doua impresie: este totuși o poziție plăcută...”).

În faza a doua, a **EXPLO-RĂRII**, subiectul caută mai degrabă să investigheze posibilitățile de acțiune. Se oprește asupra citorva mutări și analizează variantele pe o adâncime de mai multe mutări. În cazul în care i se pare că se impun anumite mutări, le analizează mai temeinic. Dacă rezultatele nu i se par satisfăcătoare, lasă temporar deoparte mutările incerte. În această etapă apare și raționamentul de tipul „dacă nu mut nimica”: „Joc asta, răspunde asta și, dacă nu mut nimic, dacă joc pasiv adversarul poate replica...”. În această verigă a analizelor, în protocoalele maestrului amintit sunt luate în considerare patru prime mutări proprii. Pentru două din ele, care fuseseră menționate și în faza anterioară, analiza este desfășurată pe o adâncime de patru mutări. Subiectul a menționat în această etapă 25 de mutări din care patru sunt „Dacă nu mut nimica...”.

Un studiu mai serios, adâncit, al posibilităților existente este efectuat abia în faza a treia, a **INVESTIGĂRII**. Examinarea este mai directă, mult mai extinsă. Sunt calculate mai multe variante, pe o adâncime mai mare. În protocolul menționat sunt luate în considerație cinci prime mutări. Toate sunt analizate de la o adâncime de două până la cinci mutări. În total, sunt trecute prin sita calculelor 42 de mutări albe și negre, între care șase de tipul „Dacă nu mut nimica...”.

În ultima fază, a **CONFIRMĂRII**, subiectul verifică și recapitulează, caută confirmări; rezultatele obținute sunt comparate, se transformă într-un argument subiectiv convingător. Se tinde spre obținerea unor rezultate complete ale analizei — fie ele pozitive, sau negative. În protocolul pe care l-am citat, sunt cercetate șapte prime mutări. Numărul total al mutărilor menționate în protocol în această etapă finală este de 55.

Unele mutări, unele idei dintr-o fază sunt reluate și aprofundate în faza următoare. Pe parcursul investigațiilor, arborele analizei nu numai că-și înmulțește ramurile, dar multe din ramuri sunt la rindul lor extinse, pentru a fi examinate, mai amplu, într-o etapă următoare.

Pentru șahul programat au prezentat interes și o serie de statistici făcute de de Groot pentru a explica elementele de variabilitate a problemei alegerii mutării. Autorul a analizat, de pildă, toate po-

zițiile diagramate din cartea lui Tarrasch „300 de partide”. Alegerea nu a fost întâmplătoare, pentru că Tarrasch a selectat din partidele jucate pe acelea pe care le-a apreciat ca fiind cele mai importante și mai semnificative. Iar diagramele au reprezentat tocmai momentele cheie ale partidelor respective. Din studierea a 40 de poziții survenite între mutările 21 și 25 reiese că în medie numărul total de mutări legale la dispoziția albului este de 38,1 iar la dispoziția negrului de 37,9. Din analiza pozițiilor survenite după mutările 23 și 24 rezultă că numărul posibilităților legale de a muta este între 32 și 43.

Problema alegerii mutării este mult mai ușoară în cazul în care regele se află în șah. Din analiza cărții turncului de la Margate 1938, în care au fost publicate 45 de partide, rezultă că au fost 171 de poziții în care regele se afla în șah la un total de 3640 de jumătăți de mutări. Deci, un șah la 21,3 jumătăți de mutări, o frecvență de aproximativ 5 la sută.

De Groot a făcut o analiză statistică și a partidei jucate de el contra arădianului I. Halic, cu prilejul meciului România-Olanda, disputat în cadrul Olimpiadei de la München din 1936. Numărul mediu al mutărilor bune în fiecare poziție a partidei a fost de două (în unele poziții numărul maxim de mutări bune a fost de cinci). În aproximativ 40 la sută din pozițiile rezultate în decursul partidei jucătorii — așa cum au arătat analizele ulterioare — nu au avut la dispoziție decât o singură mutare bună din cele legale disponibile. Ceea ce subliniază și mai mult importanța criteriilor care trebuie să stea la baza procesului de selecționare a mutării.

În studiul său, psihologul olandez ajunge la concluzia că gândirea șahistă evoluează în principal la nivel intuitiv, exprimându-se, între altele, în termeni de relații spațiale și de posibilități de mișcare. Sistemul diferențial de deprinderi de gândire — care constituie esența măiestriei în șah — constă în parte în cunoștințe dar, în mare măsură, în experiență intuitivă. Aceasta din urmă este posibilă și poate fi foarte eficientă în șah, pentru că jocul nu are, de fapt, de-a face cu verbalizarea; tipurile de poziții și metodele corespunzătoare de joc — mișcări, manevre — au propriul lor limbaj. În această privință, sistemul de gândire al jucătorului de șah este mai curând comparabil cu un sistem de deprinderi motorii, ca acelea ale jucătorului de biliard, cu o experiență in-

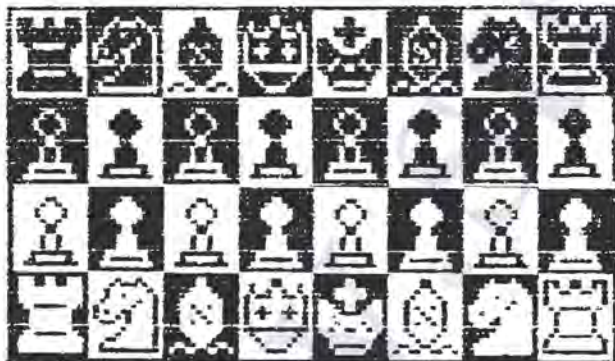

SIMBOLISMUL ÎN ȘAH

Șahul a oferit scriitorilor prilejul de a sugera tot felul de simboluri. Cel mai mulți dintre ei au crezut că astfel pot compari înțelesurile, foarte puțin au înțeles că acest simbolism își are baza doar în esența șahului și se dezvoltă din ea. Eu cred că sunt confrunțat cu întrebarea: Cum gândește un jucător de șah în timpul unei partide? Pentru a da un răspuns și pentru a prezenta cititorilor mei această temă într-un mod cât mai popular, aș spune că un jucător confrunțat cu o anumită poziție își pune el însuși întrebarea: „Pe ce cale trebuie oare să rezolv eu o astfel de problemă de natură mai mult sau mai puțin complicată?”

Observăm că această prezintă o problemă practică așa cum întâlnim și în viața de zi cu zi. Totuși, șahul este o abstracțiune pură. Tabla și piesele sunt prezentări figurative convenabile ale șahului abstract, la fel cum în geometria analitică funcțiile analitice figurative sunt reprezentate prin curbe. Și așa cum în matematică relațiile de cantitate sunt reprezentate fără ajutorul unor obiecte concrete iar cantitățile abstracte sunt subiectul real al științei matematice, tot astfel ideea pe care o evidențiază șahul este de a aduce metodele tratării practice în acord cu metodele care nu au un ultim obiectiv în ele însele. Din aceasta înțelegem de ce comparațiile dintre șah și viață, făcute atât de des, sunt doar simbolice...

RICHARD RETI
(din „Idelle moderne în șah”)

ÎNTREBĂRI

Maestrul internațional John Grefe a încercat să explice cum gândește el atunci când analizează unele poziții în căutarea celei mai bune mișcări. În funcție de situația de pe tablă, el își pune o suită de întrebări, între care:

- Ce amenință adversarul cu ultima sa mișcare?
- Cum pot răspunde la aceste amenințări?
- Sînt posibile capturi?
- Dar șahuri?
- Care sînt variantele probabile de atac din poziția mea?
- Care dintre plesile adverse sînt mai periculoase?
- Unde e mai vulnerabil adversarul meu?
- Ce amenințări pot crea?
- Care dintre piesele mele sînt mai primejdioase pentru el?
- La ce motive tactice se pretează poziția?

Esențial nu e ca întrebările să fie puse într-o anumită ordine, ci ea să fie puse întrebările necesare iar răspunsurile date să fie clare și complete.

tuitivă — adică de un sistem de metode care nu pot fi descrise explicit. De Groot caracterizează capacitatea unui maestru de a „vedea” pe tabla de șah mai mult și mai repede decât un jucător neexperimentat ca o exprimare a unei experiențe condensate. Cît privește soluția „văzută” — mutarea considerată cea mai bună — ea este o reprezentare esențial vizuală, constituind, totodată, „un program de acțiune concentrat într-o imagine”.

Cînd nu-i reușea o experiență, un celebru savant juca o partidă de șah. După aceea își putea relua cercetările

Într-un articol „Psihologia șahului”, publicat în revista londoneză „New Scientist” dr. Peter Watson, specialist în psiholingvistică, a încercat să răspundă la întrebarea dacă jocul de șah poate fi și util, nu numai distractiv. Răspunsul său a fost afirmativ, insistînd mai ales asupra faptului că „șahul reprezintă pentru intelectual o activitate utilă de substituție”. „Maestrul englez Stuart Milner-Barry — continuă dr. Watson — mi-a povestit că atunci cînd fizicianul sovietic Kapitzka a lucrat cu Rutherford la laboratorul Cavendish, venea uneori în camera lui Milner-Barry. Era într-o poziție proastă, pentru că nu-i reușea o experiență, și se recrea jucînd o partidă de șah. Imediat după partidă era capabil să-și relia munca de cercetare. Eu am avut experiențe similare în cercetările mele. S-ar părea că activități solicitînd în mod egal, dar total diferit, eforturi intelectuale permit depășirea unui „blocaj” fără risipirea energiei mentale necesitate de rezolvarea unei probleme. Totuși, se cunosc încă prea puține date despre aceste

procese dinamice și despre calitățile mentale care diferențiază un maestru de șah de alte persoane". Dr. Watson se referă, de asemenea, la studiul efectuate de psihologi olandezi privind efectele cognitive și necognitive ale șahului asupra proceselor generale de învățare.

Experiențe interesante privind gîndirea șahistă se desfășoară în Venezuela. Pornind de la premisa că epoca de dezvoltare economică a afectat negativ dezvoltarea intelectuală a unei părți din populație, ministerul inteligenței instituit în această țară efectuează studii multiple privind căile de dezvoltare a inteligenței copiilor. Citeva din studii au confirmat că practicarea jocului de șah contribuie la creșterea coeficientului de inteligență al copilului. Cercetări recente ale unor psihologi și pedagogi belgieni au dus la concluzii

asemănătoare privind contribuția șahului la o mai bună asimilare a cunoștințelor în cursul procesului de învățare.

În articolul dr.-ului Watson de care am mai pomenit se atrage atenția asupra faptului că gîndirea șahistă poate fi examinată și din punctul de vedere din care este abordat șahul. Pe de-o parte, șahul — cum spunea Emanuel Lasker — este o luptă intelectuală aprigă, o controversă abstractă lipsită de orice bază pentru șiretlicuri verbale. Pe de altă parte, șahul se aseamănă cu o știință, deoarece există în mod constant teorii care se dezvoltă în legătură cu cele trei faze ale sale — deschiderea, jocul de mijloc și finalul. Pe baza acestor teorii se emit ipoteze ulterior experimentale în practică. În sfîrșit, șahul se aseamănă și cu o artă, datorită puternici-

celor calități estetice pe care le presupune. Personalități celebre din lumea artelor, cum sînt Duchamp, Prokofiev și Nabokov, au ales șahul ca un mijloc de exprimare a ideilor lor. În ceea ce privește caracterul de luptă al șahului, dr. Watson face remarcă interesantă că „o partidă între doi adversari este numai una din ramurile jocului de șah. O astfel de luptă nu există de pildă în problemele de șah, care folosesc un limbaj diferit de cel al partidei și au cu totul alte scopuri, parțial estetice, parțial logice, preocuparea lor fiind de a expune teme și relații între modele ce permit analize extrem de complexe”.

Importanța descifrării mecanismelor de gîndire în șah depășește cu mult sfera jocului pe 64 de patrate...

Fostul campion mondial Mihail Tal explică de ce într-o partidă cu Mihail Botvinnik a făcut în mod intenționat o mutare mai slabă:

„ÎN ZIUA ACEEA AVEAM CHEF SĂ JOC!”

• CE I-A DESTĂINUIT TAL LUI... TAL! • AȘ MAI AVEA TIMP SĂ MERG CU SOȚIA, SEARA, LA TEATRU? • ÎMI PLACE SĂ AM INIȚIATIVA, SĂ-L NELINIȘTESC TOT TIMPUL PE ADVERSĂR • ELEMENTUL PRINCIPAL CARE APROPIE ȘAHUL DE ARTĂ ESTE SENZAȚIA IMPOSIBIL DE REPRODUS A EMOȚIEI CREATORE

Toți comentatorii, fără excepție, au adăugat mutării mele 12.f2—f4 din partida a 17-a (a meciului cu Botvinnik) un semn de întrebare plin de greutate. Aș vrea să spun acum cititorilor care au fost gîndurile mele, pur subiective și

poate chiar din afara sferei șahului, care m-au stăpînit în timpul desfășurării acestei partide.

După mutările 1.e4,c6 2.d4,d5 3.Cc3,d:e4 4.C:e4, Nf5 5.Cg3,Ng6 6.Nc4,e6 7.C1e2,C16 8.Cf4, Nd6 9.C:g6 (nu comentez în mod intenționat aceste mutări, deoarece tema discuției noastre este alta) 9...h:g6 10. Ng5, Cbd7 11.0-0, Da5 Am jucat 12.f4. Din

punct de vedere obiectiv, această mutare nu este strălucită și comentatorii i-au subliniat pe drept cuvînt părțile negative: slăbirea „periferiei de cîmpuri negre” (cîmpurile negre din interiorul poziției albului), înrăutățirea poziției de pionii pe flancul regelui, rămînerea nebulului g5 afară din joc.

Aici aș vrea să deschid o paranteză. Mi se pare că analizarea și comentarea unei partide jucate de altci-

Fragmente cuprinse în articolul „Despre stilurile de joc în șahul contemporan”, publicat de fostul campion mondial Mihail Tal în revista „Iunosti” nr. 9/1960 și reprodus integral în „Revista de șah” 10/1960

neva este o problemă foarte grea. După părerea mea, doar comentind propriile partide, se poate prezenta cititorului nu numai un tablou al deplasării figurilor pe tabla de șah, ci un tablou general al luptei șahiste care a avut loc.

Astfel, și în acest caz, dacă s-ar fi propus marelui maestru Tal să comenteze o partidă jucată de alți doi șahiști, care s-ar fi desfășurat la fel, el ar fi remarcat fără îndoială (puteți să mă credeți pe cuvânt!) toate lipsurile mutării f2—f4, înșirate mai sus. Dacă partida ar fi fost jucată, să zicem, într-un turneu de categoria a 3-a, atunci jucătorului cu albul i s-ar fi putut da sfatul să consulte manualele de șah din care ar putea afla că astfel de mutări nu se recomandă să fie făcute. Dar dacă o astfel de mutare este făcută de un mare maestru, atunci, desigur, nu este de crezut că el n-a consultat până acum manualele de șah. Mai curând e de crezut că mutarea a fost efectuată din alte considerente. Care sînt aceste considerente? Lucrul acesta nu-l putem afla decât de la jucătorul în cauză.

Iată ce mi-a povestit el (nu considerați aceasta ca o lipsă de modestie, acum mă voi cita pe mine însumi):

„După 11...Da5 în primul moment am crezut că partida se va termina repede remiză (a șasea la rînd). „Pacea” se obține cel mai simplu prin 12.Dd2. Am aruncat o privire asupra ceasului: Aș mai avea timp să merg cu soția seara la teatru? Pentru calcularea acestei „varianțe” am pierdut două minute (Oare nu din cauza unor astfel de calcule survin crizele de timp?).

Dar în ziua aceea aveam chef de joc și de aceea m-am hotărît să încerc să caut o altă continuare.

Căutarea era destul de ușoară. Nebunul g5 era atacat. Retragerea nebului sau schimbul la f6 nu erau principiale, apărarea nebului prin Dc1 nu era estetică, iar apărarea lui prin b2—h4, pur și simplu o sinucidere.

În acest moment am văzut mutarea f2—f4. În primul rînd sar în ochi lipsurile acestei mutări și de aceea, la început, mi-a fost parcă jenă că am luat în considerație o astfel de mutare. Dar imediat au apărut reflexii de altă natură: mutarea aceasta nu poate fi răsturnată forțat, lucrul acesta este evident. În afară de aceasta, calea spre exploatarea lipsurilor acestei mutări necesită ascuțirea jocului prin înaintările c5 sau e5 or, judecînd după tactica adoptată de Botvinnik în acest meci, se putea presupune că el nu va intra în complicații, mai ales că ultima mutare a albului avea un caracter vădit „provocator”.

Mai departe, dacă negrul vrea să exploateze poziția nefavorabilă a regelui alb, el trebuie să facă rocada mare. În acest caz aș fi căpătat și eu posibilitatea unui atac de pion pe flancul damei. Cine va ajunge mai repede, asta se va vedea, dar oricum lupta urma să capete cu totul alt curs.

Partida a continuat în modul următor: 12... 0—0 13.a3,Dc7. Dacă negrul ar fi încercat să deschidă imediat jocul prin c5, atunci după 14.b4 c:b4 15.a:b4 D:b4 16.Ne2! cele două coloane deschise ale albului („a” și „b”) ar fi fost mai valoroase decât coloana „h”.

14.b4,Cb6. Botvinnik alege planul cel mai liniștit — îmbunătățirea lentă a poziției figurilor sale. Un jucător care tinde spre forțarea jocului ar fi preferat, probabil, 15...Tde8 pentru ca, după aceea, re-

trăgînd calul din f6, să „vîneze” nebului prin f7—f6 și g6—g5. Este adevărat că în acest caz se slăbește pionul e6, ceea ce poate servi ca punct de plecare pentru diferite operații tactice. Or, lucrul acesta, cum am mai spus, nu intra în planurile lui Botvinnik.

15. Ne2,Ne7. Foarte tentant părea 15...e5, cu intenția de a obține un atac direct. Aceasta ar fi însemnat însă, în primul rînd, intrarea într-o luptă tactică concretă, deci conformă cu dorințele adversarului, iar în al doilea rînd, după 16.f:e5,N:e5 17. Ng4+,Rb8 18.c3, nu se vede nimic forțat pentru negru.

16.Dd8,Ctd5. O realizare pozițională pentru negru: albul pierde așa numitul avantaj al perechii de nebuni. O realizare psihologică pentru alb: adversarul renunță la ideea de a câștiga figura albă „rătăcită”. Și aici ar fi fost posibil interesant complicații tactice începînd cu mutarea 16...c5 17.b:c5,T:d4 18. c:b6,T:d3 19.b:c7,N:c5+ 20.Rh1,T:g3 21.Nf3. Turul negru de la g3 este foarte activ, dar poate fi și încercuit. Botvinnik însă continuă să caute rezolvarea problemelor care survin pe cale pur strategică. Această atitudine este caracteristică pentru jocul său.

17.N:e7,D:e7 18.c4,Cf6. Iată ce este curios: albul după mutarea a 12-a a jucat mutările naturale și, după cît se pare, forțate; negrul are tot timpul o alegere foarte bogată. De exemplu, în această poziție el avea posibilitatea de a sacrifica o figură prin 18...C:c4 19. D:c4,Dh4 cu o luptă foarte tăioasă. Acest sacrificiu, desigur, nu ducea la o victorie forțată, de aceea el a și rămas „în culise”. Acum se pare că albul nu mai are nici un fel de greutate, deoarece figurile sale ocu-

pă poziții active, dar curind s-a văzut că pionii avansați ai albului devin o țintă bună de atac. Aceasta confirmă încă odată clarviziunea strategiei poziționale a lui M. Botvinnik. Și mie mi s-a părut în timpul partidei că în acest moment șansele albului sînt mai bune, dar conducerea atacului s-a dovedit a fi foarte grea...

...Oare e mai greu să conduci atacul? Eu personal prefer să atac. Îmi place să am inițiativa, să neli-niștesc tot timpul pe adversar; nu ascund că îmi place cînd după un sacrificiu de figură sau de pion sala începe să murmure. Consider că lucrurile acestea nu sînt de condamnat: oricărui muzician sau artist nu-i este indiferent reacția sălii.

Mi s-a părut însă întotdeauna că jocul apărării este mai ușor. Și iată pentru ce: jucătorul care are inițiativa dispune de posibilitatea unei mari alegeri a continuării. Adeseori, comparînd valoarea diferitelor mutări, nu alegi pe cea mai primejdioasă pentru adversar. Apărătorul n-are prea mult de ales: el trebuie să pareze în majoritatea cazurilor amenințările concrete cu mutări unice. ...Să ne întoarcem însă la partidă. Continuarea ei nu prezintă, după cît mi se pare, vreun interes deosebit din punct de vedere psihologic. Voi spune numai că Botvinnik, explozînd printr-un joc exact slăbiciunile din poziția albului a obținut avantaj material (2 pionii), dar această luptă i-a luat atîta timp de gîndire și, în special, energie, încît la mutarea a 39-a fiind în mare criză de timp a scăpat din vedere o combinație simplă și slabele scînteieri ale atacului alb s-au transformat într-un incendiu.

Matisse: „Seară în familie”

Amatorilor de șah care apreciază în primul rînd consecvența ideilor, logica mutărilor, această partidă poate să li se pară proastă. Pe un jucător pe care-l emoționează latura psihologică a luptei, bogăția de posibilități interesante, așa numita parte „din culise” (în cea mai bună acceptare a acestui cuvînt), cred că această partidă îl va interesa. Și dacă gusturile sînt atît de diferite, ce se poate răspunde la întrebarea: „Ce este șahul?”.

Într-o lecție ținută la Riga a trebuit să răspund unei întrebări formulate aproximativ așa: „Răspundeți-mi, vă rog, ce este șahul: știință sau artă?”. Mi-a venit în minte o veche anecdotă alegorică. Un preot a fost întrebat: „Ce vă place mai mult, vinul sau țuica?”. „Și berea” a sunat răspunsul. Dacă transpunem această anec-

dotă în domeniul șahului, se poate răspunde astfel: „Și sport și odihnă”. Totul depinde de dispoziția în care te așezi la tabla de șah.

Cînd tinerii muncitori joacă partide la colțul roșu în timpul pauzei de prînz, — e vorba de o odihnă plăcută. Cînd un jucător cu experiență vine la partidă în ultima rundă cu intenția de a face o remiză rapidă (fiindcă în felul acesta își asigură locul III) asta este puțin sport și mai mult meserie. Cînd marele maestru Averbach analizează nenumăratele variante ale finalului „Dama contra pion” — străduindu-se să stabilească în ce cazuri se obține remiza și în care câștigul, — este vorba despre știință. Iar cînd participanții unui turneu stau pe o scenă frumos decorată și partidele lor sînt urmărite cu atenție de mii de spectatori care umplu pînă la refuz sala

teatrului, de milioane de radio-ascultători care stau cu creioanele în mână, când orice combinație frumoasă, orice plan interesant provoacă reacția celor prezenți — asta este artă, o artă originală, asemănătoare și teatrului, deoarece pe tabla de șah răsună deseori cele mai diverse „dialoguri”; și muzicii, măcar pentru faptul că cuvântul „armonie” este atît de des folosit în comentariile șahiste; și picturii, deoarece pentru amatorii de pictură figurile pot fi nu numai albe și negre.

Elementul principal care apropie șahul de artă este senzația imposibil de reprodus a emoției creatoare, care cuprinde atît pe spectatori cît și pe jucător.

Fără discuție, nu oricare partidă de șah merită să fie trecută în cartea de aur, dar oare nu sînt sor-

tite uitării rapide unele povestiri, cîntece, filme?

Prevăd replica: „Cum vine asta, tovarășe Tal? Doar știm cu toții foarte bine că un jucător care ia parte la un turneu caută să se claseze pe primul loc, dacă joacă un meci, vrea să-l cîștige, — deoarece șahul este în primul rînd un sport”.

Ca răspuns la aceasta nu pot spune decît că în fiecare an au loc concursuri de pian, canto, expoziții de pictură, în care fiecare muzician, cîntăreț sau pictor caută să se claseze primul și aceasta nu-i împiedică să încinte pe spectatori cu arta lor.

Aceasta este însă părerea mea subiectivă. Știu că sînt foarte numeroși aceia care consideră șahul pe rînd, sport, luptă, știință sau artă. Oricare ar fi

adevărul, un lucru este clar: șahul este atît de multilateral încît, în încheiere, nu pot decît să exprim dorința ca fiecare să-l iubească în felul lui. Să fie cît mai multe stiluri, bune și variate.

Iată continuarea partidei: 19.Tab1,Dd7 20.Tbd1, Bb8 21.Db3,De7 22.a4,Th4 23.a5,Cc8 24.De3,Ce7 25.De5,Thh8 26.b5,c:b5 27.D:b5,a6 28.Db2,Td7 29.c5, Ra8 30.Nf3,Ce6 31.N:c6, D:c6 32.Tf3,Da4 33.Tf4g3, The8 34.Tb1,D:a5 35.Tb3, De7 36.Da3,Ra7 37.Tb6, D:f4 38.Ce2,De4 39.Db3, Dd5! Marea greșală a lui Botvinnik 40.T:a6+!,Bb8 41.Da4 și negrul cedează. Tal și-a mărit avansul la 10—7 și a cîștigat meciul după partida a 21-a, cînd ajunsese la scorul 12,5—8,5. Botvinnik a cîștigat meciul revanșă cu 13—8.

Premii de frumusețe

Alb — CAPPELLO

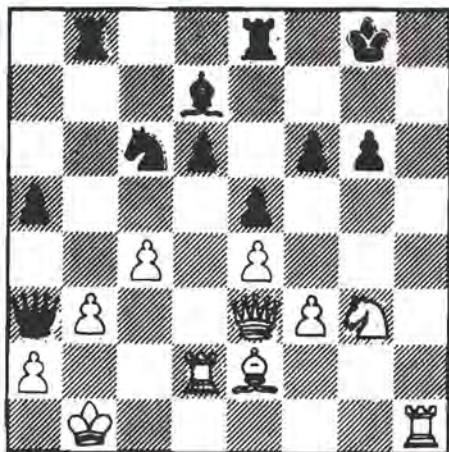
Negr — KEENE

Turneul „Banco di Roma”, ediția a 3-a

Indiana regelui

1.e4,g8 2.d4,Ng7 3.e4,d6 4.Cc3,Cf6 5.f3,0—0 6.Ne3,Cc6 7.Dd2,Te8 8.Cge2,Tb8 9.g4,a6 Atac pe ambele flancuri. Caro va fi decisiv? 10.0—0,b5 11.h4,Ca5 12.Cg3,c5 13.h5,o:d4 14.N:d4,Cc6 15.h:g6,h:g6 16.Ne3,N:g4 17.Ne2,b4 18.Cd5,Da5 19.b3,Nd7 20.Nh6, Da3+ 21.Rb1,C:d5 22.N:g7,Cc3+ 23.N:c3,b:c3 24.D:c3,c5 25.Td2,a5 26.De3,f6.

27.Th8+!! Un sacrificiu superb, menit să-i permită albului să aducă dama pe b6 cu tempo — ou șah — și să pregătească rețeaua de mat. 27...R:h8 28.Dh6+,Rg8 29.D:g6+,Rf8 30.D:f6+,Rg8 31.Ch5,Te7 32.Dg6+, Rf8 33.Dh6+,Rg8 34.Nf1,Ne6 35.Cf6+,Rf7 36.Tg2,Ng4 37.T:g4,Re6 38.Db3,R:f6 39.Dh6+ și negrul cedează.

Însemnări

Privirea pentru cele microscopice îl arată pe maestrul.

Nimeni nu și-a adus vreo dată călul pe b6 și a murit forțat la adînci bătrîneți.

GHEORGHE MARCU

Dacă vrei să distrugeți pe cineva, învățați-l să joace șah. Îl veți putea anihila mult mai sigur decît cu otravă...

H.G. WELLS

Viața este o partidă de șah.

CERVANTES

Dintre toate jocurile, șahul este singurul care scapă suveran tiraniei hazardului, singurul în care nu dătorăz victoria decît propriei inteligențe. Mersul său este mecanic, dar nu are rezultate decît grație imaginației jucătorului; el este strict limitat într-un spațiu geometric fix, și cu toate acestea combinațiile sale sînt nelimitate. Urmează o dezvoltare constantă dar rămîne steril. Este o gândire care nu duce nicăieri, o matematică care nu lasă capodopere... și a dovedit totuși că este mult mai durabil în felul său decît cărțile sau decît oricare alt monument.

STEFAN ZWEIF

Nu este greu de cîștigat o partidă. Trebuie doar să muți la momentul potrivit piesa potrivită pe timpul potrivit cu un adversar potrivit...

T. RAMIN

(în „Schach Express“)

Am întrebuițat mai puțin timp să fac un lucru oarecare decît a juca șah.

VOLTAIRE

Un mare jucător de șah este un artist, un savant, un inginer, un general, un evoeritor.

LA BOURDONNAIS

În prezent, noi sacrificăm de dragul profilacticii, pentru a introduce un element de bloadă sau pentru a micșora potențialul dinamic al forțelor oponente, nu în interesul acțiunii brutale și violente. Brutalitatea nu mai este actuală!

ARON NIMZOVICI

În apărarea spaniolă mutarea 3.Nb5 spune de fapt următoarele: „Da, eu văd timpul ei, zăresc și pionul negru b. Dar înțeleg mai bine preocuparea de îmbunătățirea generală a sănătății mele și după aceea, dacă mai e timp, voi veni înapoi pe diagonală a2-g8 și mă voi afîdi la pionul negru f“.

DAVID BRONSTEIN

Atitudinea mea de bază în șah este științifică, dar sper că sînt și creator. Cîteodată, din motive psihologice, apelez la idei romantice. Îmi asum un risc calculat care de mai multe ori duce la cîștig decît la pierdere... Unii consideră că pierderea unei partide este o formă de a muri...

BENT LARSEN

Cînd se amuză şahiștii

În timpul concursului un jucător face o eroră cardiacă și este transportat la spital. Un obituar comentează:

— Oricum, poziția lui nu mai putea fi salvată...

Simultanul de partide oarbe era pe terminat și Alehin lăsase pînă atunci în urmă doar o singură jumătate de punct, realizînd — fără să vadă tabla, apelînd doar la memorie — cîteva partide strălucite. Vînd să și aprindă o țigară, campionul își dă seama că nu are chibrituri. Se adresează unui spectator:

— Nu cumva aveți un chibrit? Iar i-am lăsat acasă pe al meu. E nemai-pomenit ce memorie slabă am...

În ultima listă ELO, tînărul Dan Bărbulescu ocupă locul doi în clasamentul jucătorilor români, după Florin Gheorghe.

Un prieten i-a spus: — Degeaba, Dane, nu te poți lăuda că ești nici măcar campionul străzii...

Într-adevăr, Dan locuiește pe aceeași stradă cu Florin Gheorghe!

La un campionat al Statelor Unite, în toată unei controverse, Reshevski i-a spus lui Sherwin că nici într-un milion de ani nu va reuși să oștîge la el, Reshevski, o partidă. Întîmplarea a făcut ca ei să se întâlnească după cîteva zile și Sherwin să oștîge. După ce au oprit ceasul de control, învingătorul s-a adresat învinsului:

— Ce repede trec anii, maestru!

Steinitz explica odată unui ziarist că el are cele mai mari șanse să oștîge concursul internațional care tocmai începuse.

— De ce?, i-a întrebă interlocutorul său.

— Pentru că toți ceilalți trebuia să joace cu Steinitz în timp ce eu nu am această obligație.

DE LA a1 LA h8...

● Un spectacol neobișnuit a fost organizat la sfîrșitul anului trecut pe scena celui mai mare teatru din Copenhaga. Din inițiativa ziarului „Jyllandsposten“ a fost inițiat un meci din două partide între marele maestru Bent Larsen și tînărul Curt Hansen, campion național al Danemarcei, cel campion european de juniori și oștigător al campionatului țărilor nordice. Timpul alocat fiecărei partide a fost de maximum o oră și cîtorva minute peste 1000 de spectatori — care urmăreau disputa pe un mare ecran — li s-a permis să pună diferite întrebări la care Larsen și Hansen au răspuns chiar în timp ce jucau. Prezentatorul „spectacolului“, maestrul Jorgen Hvemkild, și-a început activitatea cu următoarele cuvinte: „Bună seară! Astăzi sînt gazda dv. Vă rog să-mi permiteți să încep prin a vă prezenta principalul personaj al spectacolului de astăzi seară — numele meu este Jorgen Hvemkild!“ Mecul s-a terminat prin victoria cu 2-0 a tînărului Hansen.

Iată prima partidă a meciului:

Alb — HANSEN,

Negru — LARSEN

1.Cf3,Cf6 2.e4,b6 3.Cc3,Nb7 4.d4,e6 5.a3,d5 6.e:c5, e:d5 7.g3,Cb47 8.Ng2,Ne7 9. 0-0,0-0 10.D:c2,c5 11.Td1, Te8 12.Ng5,b6 13.N:f6,C:f6 14.d:c5,N:c5 15.e3,De7 16.D:f5,Cc4 17.C:d5,De6 18.D:e6,f:e6 19.Cf4,Te8 20.Cd2, C:d2 21.T:d2,N:g2 22.E:g2,a5 23.Td7,Tf7 24.Tad1,e6 25.Cc2,Te8 26.T:f7 27.Td7+ 28.Bf8 29.Tb7,Te6 30.g4, Tg6 30.h3,h5 31.Eg8,h4 32.h:g4,Ne7 33.Cc3,Td6 34.Ca4,Te6 35.Rf3,g6 36.Eg3,Re8 37.f4+ 38.e:f4+ 39.f5,g:f5 40.g:f5,Th6 41.R:f4,Nb4 42.Re5,Re8 43.Tg7,Rd8 44.f6,Be8 45.Be6,Rf8 46.Tb7 și negrul eadeară.

Grafică inspirată de jocul de șah

Cariera artistei plastice americane Elaine B. Rothwell a fost influențată hotărâtor într-o zi din vara anului 1973, când a fost rugată de băiatul ei Bert, în vîrstă de 11 ani, să-l însoțească la un concurs de șah. Privind în jur la ciudata lume a șahiștilor — jucători, arbitri, spectatori — Elaine a fost la început surprinsă. Apoi și-a scos blocnotesul din geantă și a început să deseneze. Chipurile unor jucători au apărut pe birjie sub formă de pioni sau ture... Dintr-o dată, artista și-a dat seama că a intrat în contact cu un univers pe care nu-l cunoșcuse și care e o sursă generoasă de inspirație. Nu l-a mai părăsit. Lucrările create au fost primite cu interes și au fost prezentate în galerii de artă din diferite orașe din S.U.A.

„Calamburul pionului”: Doi jucători meditănd la mutare sau, poate un pion la marginea tablei de șah...

„Remiză” — cîți cai, cîte ture, cîți pioni distingeți pe această imagine?

Între ghivecele de flori remarcăți designul pionii și, deasupra lor, figurile albe. În replică, „muzicienii” de mai jos: dedesubt pionii negri, iar între ei figurile de aceeași culoare.

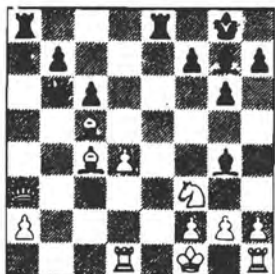

Regele negru făcut mat în viziunea artistei: matul este dat de dama albă protejată de doi cai așezați în spațiile dintre picioarele scaunului, în timp ce două turnuri albe îl împiedică pe rege să se miște... Aceeași idee este reluată și în „Regele legat” din imaginea de alături. Turnul alb — vizibil în partea de jos, între doi pionii albi — „leagă” nebunul negru aliat între brațele suveranului. În partea superioară se văd încă doi pionii albi, avansați...

Artistul a dedicat una din lucrările ei poziției în care Bobby Fischer a făcut o combinație strălucită într-o partidă datînd din 1956 pe care maestrul Hans Kmoch a numit-o partidă secolului. Iată poziția cum apare într-o diagramă obișnuită și, alături, așa cum a văzut artista, consecințele terribilului sacrificiu de damă de la mutarea a 17-a:.... Nești!

Un șah neobișnuit: Înălțimea regelui este de numai 1 cm. Iar cea a pionilor de 2,5 mm! Piesele au fost lucrate din metal, la un strung special, de către un iubitor de șah din R.D. Germană, lăcătuș

Poate mașina să gindească?

O schiță cu subiect șahist distinsă cu premiul I la Festivalul național „CÎNTAREA ROMÂNIEI” în cadrul concursului „Tinere condeie” — 1983

Eleva CARMEN GHIOculeasa din clasa a VII-a E a Școlii generale nr. 11 din Brașov a fost chemată într-o zi la cancelarie. Acolo, într-un cadru festiv, a primit diploma prin care i se decerna premiul I al concursului „Tinere condeie” — 1983, rezervat elevilor între 10 și 14 ani în cadrul Festivalului național „Cîntarea României”. Lucrarea pentru care a fost premiată este o schiță de anticipație dedicată pasionanților lupte dintre om și un calculator electronic programat să joace șah. Am scris schița în

vacanța din primăvara anului trecut, ne-a povestit ea. Nu știu să joc șah, dar îmi place să privesc cum joacă mulți dintre colegii mei. O să învăț și eu să joc. Am scris și alte schițe, am compus poezii. Ce m-a făcut să scriu schița „Poate mașina să gindească?” Citisem într-o revistă despre un automat de șah construit mai de mult, în secolul trecut, i-am văzut pe colegi cum jucau cu pasiune și mi-a venit ideea unei mașini ca cea despre care am scris. Am de gând să scriu în continuare, mai ales proză fantastică.

DE TREI ORI pe săptămână, spre seară, maestrul venea la Institutul de cibernetică și juca șah cu o mașină electronică.

În sala spațioasă și pustie se afla doar o masă joasă, cu o tablă de șah, un ecran de control și un pupitr cu butoane. Maestrul se așeza pe scaun, aranja piesele și apăsa pe butonul pe care era scris „pornire”. Pe panoul din față al mașinii se aprindea mozaicul beculor indicatoare. Obiectivul fixa tabla de șah cu ochiul lui de sticlă roșie. Apoi, pe un alt tablou, mat, se aprindea o inscripție scurtă: mașina făcea prima ei mutare.

Mașina era mică. Maestrul avea uncori impresia că partenerul lui electronic este cel mai obișnuit „frigerider”. Dar, din păcate, „frigeriderul” olștiga întotdeauna. Maestrul încerca de multe ori s-o deruteze fiind nevoit uneori să sacrifice o piesă-două. Drept urmare, se vedea silit să apese pe butonul pe care scria „cedez”.

Mașina nu greșea niciodată. Ea nu era amenințată să rămână în oriză de timp. Maestrul ara de profesie inginer și făcea numeroase experiențe cu mașina, pentru a răspunde la o întrebare stranie: „Poate mașina să gindească?” Uneori îi scotea din sărite imposibilitatea „frigeriderului”. Chiar și în momentele critice ale vreunei partide, mașina nu se gîndea mai mult de oinoi-gasecunde. Clipind calm din becul-telele ei indicatoare, comunica cea mai bună din mulțurile posibile. Uneori își ridică obiectivul și se uita lung la maestrul. Acesta se intimida și greșea.

Zi de zi, venea la Institutul un laborant taciturn, care reproducea pe tabla de șah diferite partide jucate de cei mai buni șahiști din epoci diferite.

Experiența pentru care fusese creată mașina se apropia de sfîrșit. S-a hotărît să se organizeze un meci public între mașină și om. În preajma meciului, maes-

trul venea tot mai des pe la Institut. Își dădea seama că va pierde sigur, și totuși se încăpățîna și căuta punctele slabe din jocul mașinii. Mașina, însă, bănuia parca dușul care o aștepta și juca, zi de zi, tot mai bine.

Cu puțin înainte de începerea meciului, mașina fu dusă la Clubul de șah și așezată pe scenă. Maestrul s-a prezentat în ultimul moment. Regreta profund că a acceptat să joace acest meci. Era oclăcut să piardă în fața tuturor cu „frigeriderul”.

Maestrul puse în joc tot talentul său și toată voința sa de victorie. Alese o deschidere pe care nu o mai folosise în fața mașinii și jocul se încetinse numaidecît.

La mutarea a cincisprezecea, maestrul îi oferi mașinii un „pion” în schimbul unui „nebu”. Sacrificiul pionului urmarea o combinație subtilă. Mașina se gîndi zece secunde și nu primi sacrificiul. Din momentul acela, marile maștru știu că va pierde fără doar și poate. Totuși, continuă jocul cu siguranță.

Nimeni din cei prezenți nu mai văzuseră vreodată așa ceva. Toți știau că mașina olștiga întotdeauna. De data asta, era foarte greu de spus de partea cui va fi victoria.

După mutarea a douăzeci și șaptea, pe tabloul mașinii se aprinsese cuvîntul „remiză”. Maestrul rămase uluit și se silii să apese pe butonul „nu”. Begulele indicatoare se aprinseseră acobitate. După treisprezece minute, mașina făcu mutarea de care se temea cel mai mult maestrul. Urmă un schimb rapid de piese. Situația maestrului se înrăutăți. Dar pe tabloul mașinii apăru iar cuvîntul „remiză”. Marele maștru apăsa iar pe butonul „nu” și lansă dama într-un contraatac disperat. Treptat, în mozaicul de lumină al beculor-telele indicatoare începuse să predominie galbenul. În sfîrșit, s-au stins toate becurile, rămînd aprinse numai cele galbene. Pe

echier oăzu un soop de raza aurii, semănd uluitor cu lumina caldă a soarelui.

Mașina se gîndea. S-a gîndit așa patruzeci de minute, deși majoritatea șahistilor aflați în sală socoteau că nu era cazul să se gîndească oino știe oc. Deodată, luminile galbene se stinseră. Trezînd nesigur, obiectivul își luă poziția obișnuită. Pe tabloul aprins inscripția următoare: mutări: mașina deplasa cu prudență un pion. Sala se agita; mulți aveau impresia că mutarea aceasta nu era tomai bună.

După alte oino mutări, mașina se recunoscu învinsă. Marele maștru se sculă de pe scaun, se repezi la mașină și ridică apărătoarea laterală. În interior se aprindea mersu becul roșu al mecanismului de control.

Pe scena tixită de șahiști își fău aveauie drum un tînar corespondent al unui ziar de sport.

— Se poate considera dovedit că mașina a fost bătută de un om, adică joacă mai slab decît omul? Întrebă tînrul.

— Cred că s-a lăsat bătută, spuse cineva. Juca așa de bine, de fascinant și deodată...

Marele maștru coborî de pe scenă și se îndreptă către corespondent.

— Așadar, spuse acesta desebizodu și carnelul, care o părerea dumneavoastră?

— Părerea mea? Întrebă la rîndu-i maestrul. Iat-o! S-a defectat un circuit al elementului 209. Desigur, mutarea cu pionul nu a fost toomai bună. Cred că s-a hotărît să nu mai olștige, de aceea și-a ara circuitul. Nici omul nu cedează așa de ușor.

— Dar de ce să piardă, de ce această mutare slabă? Întrebă uimit corespondentul.

Marele maștru stmbi și ridică din umeri.

— Uneori e mult mai uman să faci toamai o mutare slabă.

CARMEN GHIOculeasa
Cl. a VII-a E, Șc. gen. 11 — Brașov

sah la rege

● **SIMULTAN CU AJUTORUL...COMPUTERELOR.** După ce a câștigat meciul de la Londra cu Kereinski, în cadrul semifinalei turneului candidaților, Garri Kasparov a acceptat să dea un simultan jocului împotriva a zece din cei mai talentați juniori britanici. Simultanul a avut loc la sediul companiei „Acorn Computers” — care a finanțat semifinalele candidaților — și, spre surpriza participanților, jucători sau spectatori, în sala de joc nu fusese pregătit nici un joc de șah! Fiecare junior a fost invitat să ia loc în fața unui ecran, terminal de calculator, pe care se vedea o tablă cu piesele așezate în poziția inițială. Mutările urmau să fie făcute prin apăsarea pe claviatura terminalului. Un incident fostim a survenit în partida lui Kasparov cu Neil Dickinson. Acesta din urmă, într-o poziție destul de bună (după afirmațiile sale), a făcut din greșeală o mutare care ducea imediat la pierderea unei piese. Neajut, Neil a notat pe fișă că cedează și a așteptat sosirea lui Kasparov. După ce a văzut mutarea, marele maestru a orezut că este vorba de o greșeală în introducerea mutării în calculator, sau de o gafă a adversarului și i-a chemat pe arbitru. În acest interval, unul din spectatori a observat că, de fapt, capturarea piesei lăsată în priză duce în cele din urmă la un joc bun pentru negru — adică pentru Neil, înclusiv re câștigarea unei figurii! Când Kasparov s-a înclinat cu arbitru simultanului, juniorul, cu o năruă nevinovată, a întrebat: „De ce e toată zarva asta?” La răspunsul primit, că ar fi vorba de o mutare introdusă greșit, Neil a părut foarte mirat și, umbrat, a arătat cum se recâștigă piesa. Kasparov a părut puțin încrecat și... până la urmă a câștigat partida! Un alt incident: o junioară emoționată și neobișnuită cu displayul calculatorului a... lesinat chiar la începutul simultanului. Ea a fost înlocuită cu Gavin Crawley care i-a smuls jumătate de punct marelui maestru. Kasparov a câștigat simultanul cu 6-4, înregistrând două înfrângeri. După încheierea ultimei partide, Kasparov a comentat desfișurarea celor zece înfrângeri și a răspuns la întrebările publicului. Iată una din partidele pierdute de Kasparov:

VINO VAT ERA... „CONTELE DE MONTE CRISTO“!

Odată, când era copil și juca la un concurs organizat într-un alt orăș, Kasparov a avut o comportare inexplicabilă pentru antrenorul său. Într-o poziție foarte bună, în care nu încăpea nici o îndoaială că va câștiga, Garri a început de odată să fie nervos, să mure repede, grăbit. A stricat pur și simplu poziția și până la urmă a obținut cu mare greutate o jumătate de punct. N-a zis nimănui nimic și a plecat imediat la hotel. În zilele următoare continuată joaca la titlul lui obținut. De ce jucause atât de impulsiv nimeni nu a știut atunci. Abia după mai mulți ani, devenit mare maestru și galangier la titlul mondial, Kasparov a povestit ce se întâmplase cu el în acea partidă ratată: își adusese aminte că în camera hotelului îl așteaptă... „Contele de Monte Cristo” și a vrut neapărat să reia lectura pasionantului roman!

Pasiunea pentru lectură a „vulturului din Baku” nu s-a stins de-a lungul anilor. La 17 ani, joelul lui Dumas l-au luat Lermontov, Feuchtwanger și Evtuşenko. Iar la 22 de ani, în timpul meciurilor cu Kereinski și Smislov, citea din clasici latini...

DIN „MEMORIILE UNUI ÎMPINGĂTOR DE LEMNE“

.....Am cumpărat și studiat zece de cărți de șah. M-am abonat la mai multe reviste de șah și le-am disecat. Am fost membru al unui club puternic și activ unde se organizau nenumărate concursuri. Am întâlnit mai mulți jucători cu forță de maestru, generoși cu timpul lor și eforturile pe care mi le-au consacrat. Jocul meu agresiv era formidabil. Capacitatea mea de a continua o partidă pierdută devenise legendară; mă luptam din răsuferință până ce adversarul se grăbea să nu piardă ultimul metro. De ce n-am ajuns maestru? Pentru că nu m-am descurcat niciodată bine în siciliană...”

Din „Memoriile unui împingător de lemn” de Fred M. Wren

„MUTĂ IMEDIAT CE ADVERSARUL TĂU A MÎNCAT SAU A BĂUT BINE“...

Acesta este unul din sfaturile date de Juan Ramirez Lucena, autorul celei mai vechi cărți tipărite și păstrate până astăzi. Cartea, manualul „Repetición de amores y arte de Axedres”, a apărut în 1497 în Spania. Lucrarea este împărțită în două secțiuni: prima consacrată șahului iar a doua dragostei. În partea șahistă sînt incluse câteva analize simple din zece variante de deschidere, 150 de probleme și studii, precum și câteva sfaturi cu caracter psihologic. Se consideră că Lucena este de asemenea autorul celebrului manuscris de la Göttingen (39 de pagini scris în limba latină, conținând analize elementare ale unor variante de deschidere și probleme), datînd din aproximativ anul 1500.

De vorbă cu...

**MARINA
POGOREVICI**

COLEGII DE FACULTATE M-AU AJUTAT- ȘTIAM CE MĂ AȘTEAPTĂ ÎN CAZUL UNUI INSUCCES!

*Partida mea
preferată:*

*Am câștigat
pentru că
am atacat
mai
energic*

Îmi face plăcere să-mi amintesc de partida pe care am câștigat-o la marea maestră sovietică Lidia Semanova cu prilejul turneului de la Bad Kissingen. Aceasta a fost poate una din cele mai bune partide jucate de mine. Am ales cu albele o variantă siciliană în care câștigă cine atacă mai energic, am aflat regele adverbă rămas inconștient în centrul tablei și am învins!

Alb — MARINA POGOREVICI

Negru — LIDIA SEMANOVA

Apărarea siciliană

1.e4,e5 2.Cf3,e6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Ce6 5.Ce3,Cf6 6.Ng5,d6 7.Dd2,a6 8.0—0—0,Nd7 9.f3,h6 10.Ne8,h5 11.g4,Ce5 12.n3 Desigur, nu se poate neglija apărarea și, deși se spune că pe flancul pe care ești atacat nu se împing pionii, trebuie înțezită o ofensivă negrului 12...De7 13.h4, g6 14.Tg1,Ce4 15.N:c4,D:e4 16.g5,h:g5 17.h:g5, Cb5 18.f4,b4 19.a:b4,D:b4 20.f5! Albul deschide poziția regelui negru, care este obligat să rămână în centru, unde nu mai poate fi protejat de pionii. 20...Tb8 21.Cb8, Tb7 22.Df2,e5 23.Tb1! Cu o idee mai subtilă decât cea de a lega calul din h5; aceasta a fost mutarea cea mai grea din partidă, deoarece albul pierde un tempo prețios în atac reîntorcându-se cu turnul de unde a plecat. 23...Ne6, 24.f:g6,f:g6 25.T:h5! Acesta a fost planul albului: de a înlătura piesa apărătoare și a pătrunde în lagărul regelui advers. 25...T:h5 26.Df6,Th2 27.De6+,Rd8 28.Nc5! Negrul nu se mai poate apăra dar face o ultimă încercare... 28...T:c2+ 29.R:c2,N:e4+ 30.Rc1,D:b8 31.D:b8,T:b5 32.C:e4,Re8 33.C:d6+,N:d6 34.T:d6,Rf7 35.Tf6+,Rg7 36.T:a6,Tg3 37.Ta7+și negrul cedează după câteva mutări.

*Partida de care
nu-mi place
să-mi amintesc:*

*Am ratat vic-
toria
la Nona
și califica-
rea în meciurile
candidatelor*

Sînt sigură că pentru orlee jucător de șah partida de care nu-i place să-și amintescă nu este o partidă slabă pe care a pierdut-o fără drept de apel sau o partidă la sfîrșitul căreia nu a fost mulțumit de felul în care a tratat-o. Cauza acestei dorințe de ștergere din memorie a partidei este mult mai profundă, legată de momentul desfășurării ei în concurs și, desigur, de urmările rezultatului consemnat, deoarece gabiștul nu este numai artistul care orează ei și jucătorul ce dorește victoria. Cel mai greu turneu la care am luat parte pînă acum a fost interzonul de la Bad Kissingen, 1982, turneu în care primele trei locuri asigurau calificarea la meciurile candidatoare. Am condus 11 runde avînd cel puțin jumătate de punct înaintea următoarelor. În runda a 12-a ne aflam însă la egalitate... șase jucătoare! Toate încercam să ne asigurăm un loc în primele trei — în ultimele trei runde. Prima din cele trei partide finale am pierdut-o, dar mai aveam o șansă: trebuia să câștig eu piesele albe la fosta campionă mondială Nona Gaprindașvili! Iată cum a decurs această partidă:

Alb — MARINA POGOREVICI
Negru — NONA GAPRINDAȘVILI

1.e4,g6 2.d4,Ng7 3.e3,d6 4.Ng5,Cf6 5.Cbd2,e6 6.Cg3,h6 7.Nh4,g5 8.Ng6,Cb6 9.Nd3,Cd7 10.0-0,C:g6, 11.f:g6,Cf6 12.e5,d:e5 13.C:e5,Ne6 14.De2,De7 15.a4,0-0 16.Ne2, Tf4d 17.Ce4,Nd5 18.C:f6+,e:f6 19.Cg4,Te8 20.Df2,Dd6 21.Df5! Cu această mutare mi-am mărit avantajul pozițional și am evitat cursa subtilă pe care mi-o întinase marea maestră: 21.C:f6+? 2.N:f6 22.D:f6,Te2! 23.D:d6, T:g2+ 24.Rh1,T:g2+ 25.D:d5,e:d5 eu final mai bun pentru negru. 21...Te2 22.Tf2,Tf2 23.R:f2,Rf8 24. Tael? Vrînd să nu dau negrului nici o contragansă, n-am jucat mutarea care câștiga imediat 24.Db7! cu ideea C:h6 și în afara pionului în plus albul are și asta! Acum, poziția „s-a întors” în favoarea adversarei mele: 24...Ne6 25.Df3, e5 26.Td1,e:d4 27.T:d4,Db6 28.Ce3,D:h2 29.Dd1,Te8 30.Dd2,f5 31.Td8,Db6 32.T:e8,R:e8 33.Nd3,N:e3 și după oțeva mutări am cedat. Această partidă nu vreau să mi-o mai amintesc, dar... n-am cum să o uit!

*O partidă cum
mi-ar place
să joc:*

*Robert
Fischer avea
atunci doar
15 ani.*

Mulțor gabiști le plac partidele în care o strategie perfectă duce la un câștig matematic, la fel mulți preferă pe cele în care un atac energic asupra regelui duce la mat, dar tuturor sînt sigură că le plac partidele... frumoase, în care îmbinarea strategiei cu tactica dă naștere la mutări apoteușoase și sacrificii departe calculate. Pe mine m-a fascinat partida „creată” în 1963—1984 la un turneu internațional în S.U.A. de către maestrul internațional (de numai 15 ani) Robert Fischer, care a câștigat în fața marelui maestru Benko.

Alb — FISCHER
Negru — BENKO

1.e4,g6 2.d4,Ng7 3.Ce3,d6 4.f4,Cf6 5.Cf3,0-0 6.Nd3,Ng4 7.h3,N:f3 8.D:f3,Ce8 9.Ne3,e5 10.d:e5,d:e5 11.f6,g:f5 12.D:f6 La e:f6 ar fi urmat 12...e4. 12...Cd4 13.Df2,Ce8 14.0-0,Cd8 15.Dg3! Începutul planului de atac asupra regelui „puțin” expus. 15...Rh8 16.Dg4,e6 17.Dh5! În sfîrșit, dama albă a ajuns pe cîmpul ideal. 17...De8 Negrul ar fi trebuit să „așteaptă” pericolul și să se apere cu Ce6. 18.N:d4,e:d4!

19.Tf6! Avînd o piesă atacată, albul mai pune una în priză, pentru realizarea scopului suprem: matul! 19...Rg8 La 19...d:e3 20.e5,h6 21.T:h6,Rg8 22.Th8+,N:h8 23.Dh7 mat. 20.e5,h6 21.Ce2! O mutare liniștită după care negrul — indiferent ce piesă se va hotărî să mute — tot mat va fi pe cîmpul h7. La 21...N:f6 22.D:h6 eu mat imparabil și la orice mutare de al Df5 cu același mat pe h7.

O întâmplare

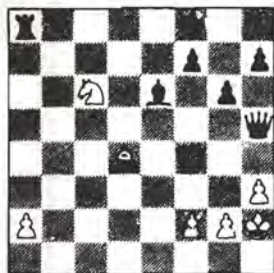
*Cîte ironii
pot inspira
două dame
uite*

În 1981 am fost invitată să dau un simultan la Casa de cultură a studenților „Grigore Preoteasa” din București. Împreună cu mine au mai dat simultane marii maeștri Florin Gheorghiu și Mihai Șubă. Au venit foarte mulți studenți, între care colegi de la Facultatea de matematică, preocupați de sportul minții. M-am bucurat cînd am văzut cît de mulți studenți vor să joace cu mine (dintre simutanțiști am avut cele mai multe partide) și... de emoție... am lăsat două dame în pri: mutări de neînțeles chiar pentru un jucător cu o categorie mai redusă, or eu tocmai devenisem mare maestră! Urmarea: a doua zi, la facultate, mi-am dat seama cît de multe ironii pot inspira două dame uitate pe tablă... De fapt, colegii mei m-au ajutat mult cu rîsetele lor „nevinovate”: știind ce mă așteaptă în cazul unui înșuoc, aveam un impuls în plus pentru a-i evita!

ȘAH COMPUTER

Calculatorul nu a ales soluția artistică!

Poziția din diagrama de mai sus a survenit în fina-

lul partidei Svesnikov-Ivanov, Minsk 1976 și a devenit celebră după publicarea ei în revista „Informator”. Situația ilustra o nouă apariție în practica maștrilor a clasicului „mat Lucena” cunoscut de aproape cinci secole! Negrul a cedat deoarece, cum se arăta în „Informator”, urma matul tradițional: 1.Dd6+, Rg8 2.Ce7+, Rf8 3.Cg6+, Rg8 4.Df8+, T:f8 5.Ce7 mat. Poziția a fost reprodusă în mai multe reviste din diferite țări fără ca cineva să observe că, de fapt, albul poate da mat mai repede!

Cel ce a sesizat această posibilitate a fost studentul american Walter Korn. El a dat poziția spre rezolvare unui calculator electronic și a constatat că mașina indică prima mutare a albului 1.Df8! Într-adevăr, cu această mutare albul dă mat nu în patru ci în maximum trei mutări! Calculatorul a fost solicitat

să analizeze în continuare poziția și a mai produs o surpriză. În situația din diagramă i s-a introdus mutarea cu care începe clasică manevră de mat a lui Lucena, 1.Dd6+, și după 1...Rg8 2.Ce7+, Rf8 jucătorul electronic nu a răspuns 3.Cg6+ ci 3.Cc8+ cu un mat mult mai prozaic la mutarea următoare!

Între o soluție artistică, spectaculoasă, cu un sacrificiu de damă, și un mat banal oarecare calculatorul a ales cea de-a doua cale. În algoritmul de rezolvare a poziției cei ce au scris programul nu au introdus și criteriile de evaluare artistică...

INTELLIGENCE

Într-un supliment-reclămă apărut în revista britanică „The Economist”, o firmă specializată în consultanță tehnică folosește șahul ca un pretext pentru a pleda pentru o tratare mai inteligentă a afacerilor. Sub acest desen a fost publicat următorul citat din Terry-Thomas: „Nu poți întotdeauna de la premisa că celălalt e la fel de inteligent ca tine. El poate fi chiar mai inteligent!”

„Ben Johnson și William Shakespeare 1603”

Imagina de mai sus este o reproducere după tabloul „Ben Johnson (stînga) și William Shakespeare 1603”, aparținînd pictorului olandez C. van Mander.

Din amintirile dramaturgului englez Ben Johnson (1673—1839), relatate poetului scoțian William Drummond la sfîrșitul anului 1819, aflăm că marele scriitor englez William Shakespeare a făcut o adevărată pasiune pentru jocul de șah. Oblighiul său partener de joc era poetul Robert Sauthwell (1581—1595), membru al Ordinului Iezuiților, executat la 21 februarie 1595 pentru crimă de înaltă trădare, dar care a fost sanctificat în anul 1929. La partidele lor de șah asistau adesea doi dintre cei mai buni artiști ai trupelor de teatru a lordului șambelan, la care luau Shakespeare: Richard Verbedge, cel mai bun actor tragice și William Camp, cel mai bun comedian al trupelor.

Camp spunea că Shakespeare era mereu gata să ridice de Sauthwell dar acesta nu-l lua niciodată în serios. Cel doi jucau șah în una din cabinetele actorilor de la teatrul „Roza”. Într-o bună zi, Sauthwell declară că nu va mai juca niciodată șah. Aceasta s-a întimplat în anul 1592.

Sauthwell îi spuse lui Shakespeare că într-o doară: „Ștreangul plînge de foarte multă vreme după mine. Săptămîna viitoare o să flu aruncat în închisoare. Dar înafte voi mai juca încă o partidă cu tine, iar de data aceasta vom juca pe sufletul tău”.

„Cine o să te arunce în închisoare? — întrebă Shakespeare. Cu siguranță nimeni, îți garantez că orice anchetator care te va urmări va merge pe o pistă greșită. Regina nu are nevoie de catolici — mucenici!”.

„Mai întîi mă vor înhîța, iar mai pe urmă vor pierde”, răspunse Sauthwell.

Apoi, în prezența martorilor (aceiași actori Camp și Verbedge) se înțelesă că dacă Shakespeare va câștiga, el va putea acționa așa cum îl taie capul, dar dacă va câștiga Sauthwell, atunci Shakespeare va scrie sonete în care va cînta virtutea și nu viciul. Shakespeare acceptă partul, dar jucă neglijent din cauza cantității prea mare de vin pe care o băuse. Sauthwell jucă însă atent și în cele din urmă se ajunse la următoarea poziție notată de Camp (prima diagramă de sus).

Camp notă că în acest loc Sauthwell se gîndi foarte mult, pentru că deși remiza era asigurată, câștigarea partidei nu era deloc clară. Apoi el jucă 1...e8, iar Shakespeare mută 2.De1. Partida continuă: 2...Tf7 3.Tb2,De4 4.Te2,Tf4.

Aici Shakespeare observă că nu poate lua pionul deoarece ar putea fi făcut mat. Așa că mută 5.Tg2 și, cum era bun de gură, spuse:

—Acum forțele creștinismului au fost oprite și uite acel pion, care înalțează și care, după părerea mea, nu este nimic altceva decît un lezuit-cazist, nu mai poate înainta fără să expună loviturilor pe episcopii și cardinalii din apatele său”.

Sauthwell din nou se gîndi destul de mult, iar apoi cu o expresie a feței foarte departe de mila creștinească mută 6...e2 (diagramă).

„Nu mai ai nici o scăpare, Will, spuse el. Nu mai am nici eu, trebuie să merg înainte. Sfînta biserică are nevoie de mucenicii care va câștiga partida”.

Shakespeare, încruntîndu-se, luă pionul cu tura și foarte curînd partida se termină.

6.T:e2,T:g4+ 7.Rf1,Df3+ 8.Tf2,Dh1+ 9. Re2,Te4.

Ben Johnson își amintește că Shakespeare a fost profesorul său de șah, că marele dramaturg s-a apropiat de Sauthwell deoarece acesta era un jucător puternic care și-a însușit arta șahistă a continentului pe cînd studia la un seminar teologic. Toate acestea s-au întimplat înainte ca Shakespeare să devină celebru, iar singura lui dorință era aceea de a-și însuși arta șahului și matului.

PORTRETUL ROBOT L-A ÎNVINS

AL CELUI CARE PE FISCHER

În anul 1974, sfidînd încrederea celor ce vedeau în genialul Fischer un îndelungat campion mondial, Emanuel Reicher avansa în a sa „Cronioă (en paisant fantastică) a șahului” posibilitatea ca marele învingător să abandoneze lupta, fiind paralizat de cumplita confruntare cu sine însuși. Acest lucru s-a și întîmplat. Dar astăzi socotim oă mai interesant chiar deolt anticiparea ooreă a unei singularități este faptul oă tabloul periodic al stilurilor șahiste (vezi colecția „Povestiri și înțifco-fantastice”, 464, martie 1974, pp.25—32) se verifică prin structura următorului campion mondial, Karpov, pionier al unei noi volute poziționale pe magistrala integralistă. Totodată, ipoteza prezenței lui Fischer în virful ierarhiei plane-

tare ne-a făcut să prezentăm în numerle 465 și 466 ale pomenei colecții bătălia imaginară dintre el și doi challengeri posibili (înfrinți sîrește, nefneadrîndu-se în tabloul). Ultimul capitol (cel din actualul almanah) n-a mai putut apărea acum un deceniu, din cauză că publicația respectivă și-a înceat apariția. Așadar, dăm la iveală portretul-robot al celui care l-ar fi putut învinge pe Robert James Fischer. Aceasta fi va interesa pe cititori și deoareee noua formulă de evoluție a tabloului periodic determinată de dispariția lui R.J.F. devine mai inteligibilă pentru martorii înolegtării dintre reprezentantul aripii poziționale (A. Karpov) cu cel al aripii combinate (G. Kasparov).

Portretul robot al celui care l-a învins pe Fischer

Adrian ROGOZ, Emanuel REICHER

Dacă istoria șahului din ultimii 110 ani, de când a fost inaugurat oficial campionatul lumii, ar fi redusă la o zi, până în momentul de față ar fi trecut 11 ore. E vorba, firește, de numărul campionilor mondiali, o oră însemnând decenii ca în cazul lui Steinitz și Lasker, sau doar un an, cât au deținut supremația Smislov și Tal. Iată de ce, ocupându-ne de virtualul învingător al lui Fischer, putem afirma că șahului i-a sunat cel de-al doisprezecelea ceas.

Lumina soarelui californian nu poate pătrunde în camera apărută de grle drăpriei, unde strălucirea invaziabilă a lămpilor cu neon elimină orice diferență între zi și noapte, generând o lume dorită în afara timpului.

Dezordinea publicațiilor risipite pe pat, pe birou sau pe podea denotă neliniștea celui care urmărește cruntele bătălii contemporane sau disecă în cele mai mici detalii ipotezele teoreticienilor, într-o faustiană tendință de a cuprinde totul.

Cu șahul în față, PRIMUL, campionul, analizează cu înversunare o poziție al cărui secret îi scapă mereu. Muncește în starea de tensiune a marilor turnee și solicitarea sistemului său nervos este maximă. N-are dreptul să-și acorde multe momente de răgaz în febrila cursă contra-cronometru ce-l antrenează implacabil.

Rezultatul ultimului meci pentru titlul suprem a săpat o tranșee între el, învingătorul, și toți ceilalți șahiști ai lumii, dintre care, după severa selecție a concursurilor F.I.D.E., se va ivi AL DOILEA.

Confruntarea campionului cu challengerul său a început în fapt cu multe zile înaintea programărilor oficiale, dramatizmul întrecerii indirecte nefiind cu nimic mai prejos decât acela al duelului final ce se va disputa în fața mi-lianelor de spectatori.

Publicul asistă cu îndreptățite emoții la competițiile preliminare, ziaristii lansează pronosticuri confirmate sau infirmate de rapida desfășurare a evenimentelor, pretenții urcă fiecare treaptă a ierarhiei mondiale numai după aprige dispute, cu rezultate adesea incerte până în ultima clipă. Din imensa forfotă pare că lipsește personajul principal, desi fără acesta grandiosul spectacol ar fi cu totul lipsit de sens. Departe însă de frământările rivalilor, dar prezent în fiecare gând al lor, PRIMUL se află într-o decisivă înclinație cu un adversar necunoscut, pe care trebuie să-l depășească cu orice preț. Acest adversar este el însuși, cel ce a cucerit titlul de campion al lumii.

Campionul, asediat în laboratorul în care analizează torrentul de informații...

Asediat în laboratorul în care analizează torrentul de informații în necontenită creștere, el caută în sîta deasă, prin care curge orice idee nouă, firisoarele de metal prețioase ce vor innobilă aliajul armelor sale.

Momentan se bucură de avantajul de a le putea ține secrete până la verificarea lor în confruntări publice, dar se lipsește astfel de o necesară siguranță în eficiența lor.

În rare clipe de relaxare, calculează șansele candidaților, încercînd să prefigureze un portret-robot de a cărui fizionomie stilistică depinde orientarea întregii sale strategii.

În vremea aceasta, AL DOILEA străbate, în ascensiunea sa spre culmi, o cale aspră, în care trebuie să învingă mereu, să depășească orice

obstacol, fără a-și epuiza însă energia atât de necesară în clipa încercării finale.

Îi este evidentă ținta, știe numele celui pe care va trebui să-l doboare, i-a studiat îndelung evoluția, dar nu-i cunoaște ultimele metamorfoze și nici teribilele planuri făurite în crasuri de taină...

Moment crucial în tabloul periodic al dezvoltării șahului, epoca noastră a zămisit doi eroi pe măsura ei.

Un minuscul cristal implitat într-o soluție amorfă anume pregătită devine tiparul unor cristalizări succesive care-l fac să crească și să atingă dimensiunile propice utilizării lui într-unul dintre deceniile de vîrf ale tehnicii moderne: circuitele integrate. Pur, fără corpuri străine, nu este util, dar de cum i s-a adăugat o infimă impuritate, precis determinată, este gata să îndeplinească sarcinile cele mai prodigioase. Evoluind în mod asemănător, marii maestri absorb din planetarul mediu de cultură șahistă informații pe care le modelează după structura fiecăruia dintre ei, perfecționînd-o și amplificînd-o neîncetat, dar arareori reușesc doar pe această cale performanța supremă. Iată însă că apare jucătorul de excepție, purtătorul unui grăunte de „erezie”, de antijoc**. Acest ferment nebunesc, savant calculat creează acele stihiale erize dirijate, singurele testatoare ale demiurgilor.

** În sensul în care cei mai mulți dintre marii compozitori au fost stigmatizați la început cu epitetul „de strîfători de muzică”.

AL DOILEA, care a străbătut Everestul șahist, rece și calculat în situații incandescente...

Astfel înzestrat (prin genă și geniul instruirii), cuceritorul Everestului șahist își manifestă, firește, aceleași caracteristici tulburătoare în întreaga-i carieră: sinuozități neverosimile, rezultate contradictorii, fluctuații de personalitate, ba chiar alunecări în invizibil. Dar anul său suveran este o altă de profundă și operațională clarviziune a ceea ce germină tabloul stilurilor, încât pentru contemporani tocmai armele decisive rămân uneori inseizabile.

Acesta este profilul celui ce s-a impus drept AL DOILEA jucător al epocii, trecând irezistibil prin toate fazele reclamate de exigența regulamentului al Federației internaționale.

Cele mai multe dintre semnele sale particulare le regăsim la majoritatea așilor contemporani, singular fiind contrapunctul unor tendințe aparent de neîmpăcat, acordul disonanțelor externe.

Calea spre simplitate a găsit-o cercetând la limită cele mai complicate poziții, iar structurile de maximă complexitate le-a elaborat eliminând țesutul stufos al ideilor divergente.

Nemulțumit când rezolva fără multă trudă problemele esențiale, dovedește o sete de nestins pentru amănuntele ignorate de toți ceilalți.

Adesea rece și calculat în situații incandescente, poate deveni pasionat în mijlocul unor searbăde banalități.

Chela de boltă a acestui controversat personalități o constituie pragmatismul. Un uriaș simț practic, o intuiție fără greș a concretului îi fundamentează visurile cele mai îndrăznețe, transformându-le în realități indiscutabile.

Partidele sale respiră, de la prima până la ultima mutare, o imensă dorință de a învinge, canalizată spre țel prin mijloace de o nesecată diversificare.

Lipsa de preferințe îi lasă libertatea de a alege orice, un singur criteriu fiind luat în considerare: eficacitatea.

Îndelung pregătit dinainte, profund analizat după, prezentul este trăit paroxistic de omul-contopit-cu șahul, de unde suprema lui naturale în cele mai cumplitе victorii ale luptei. Cel care așteptaseră de la meciul pentru desemnarea

noului campion al lumii confirmarea unui salt în evoluția echilibrului erau descumpăniți. Evoluția confruntării a dat multă vreme impresia că forța de germinare a spiralei stilurilor se epuizase, marcând un moment de stabilizare după zborul înaripat din decențiile V-VIII ale secolului nostru.

Se aduceau inovații ingenioase în deschideri, trecerea în jocul de mijloc și planurile de luptă dezvăluiau vigoare și originalitate, finalurile sugerau tehnica problemelor și a studiilor, dar toate acestea reprezentau, în definitiv, perfecționări ale unor elemente existente și nicidecum dovada unui drum nou în creația șahistă.

Un scurt și violent foc de artificii care a entuziasmat pe toți pasionații genului

Dar, o dată cu ultima oprire a ceasului de control, când tot ceea ce se întâmplase a putut fi cuprins ca un întreg, s-a făcut dintr-o dată lumină. Din virful șafodajului celor douăzeci de partide, perspectiva evenimentelor devenea amețitoare: arborele mereu ascendent al stilurilor dădea naștere unei noi volute.

Să străbăteam așadar împreună episoadele acestei trădări de apoteoză a cronicii noastre.

În runda I, după o deschidere tratată circumspect de ambii parteneri, s-a ajuns la o situație echilibrată. Drawul era iminent, dar nici PRIMUL, care avea albele, nici cel de AL DOILEA, care egalese, nu părea dispus să propună remiza. Până la întreruperea partidei, la mutarea a 43-a, se desfășură un duel lung și aparent nespectaculos, pentru că orice tentativă era sugrumată în fața de riposte decisive.

Prea puțină fură cel dormici să urmărească reluarea, căci nu se anticipa o animare a disputei. Jocul continuă a doua zi încă patru ore, iar cele 32 de mișcări nu aduseră decât o ușoară inițiativă a negrului. Acesta, după ce a respins o acțiune precipitată a campionului, menită să grăbească încetarea ostilităților, a găsit o cale subtilă de a ridica probleme dificile, obținând astfel o dominare psihologică.

Specialiștii prevedeau totuși împărțirea punctului, simplitatea poziției și posi-

bila analiză „de acasă”, favorizând un astfel de rezultat. Supus unei exasperante presiuni, conducătorul pieselor albe încercă din nou la mișcarea a 98-a o acțiune brutală, adversarul său însă i-a stăvilit-o în mod ingenios, iar apoi, trecând la contraatac, și-a asigurat un avantaj evident. Agonia fu îndelungată și, la sfârșitul ei, challengerul înscrise prima victorie.

Considerat de analizatori un simplu test al rezistenței la uzură, acest episod se dovedi mai târziu extrem de important pentru întreaga confruntare: din pricina dezodămitului nefavorabil, campionul va evita (și nu întotdeauna în mod justificat) structurile inerte.

Partida a doua a fost un scurt și violent foc de artificii, care a entuziasmat pe toți pasionații genului. Sacrificiile și contraloviturile se țineau lant și numai consumarea completă a munițiilor aduse liniște. Încercarea de forțe, deși terminată „pasnic”, risipi gustul amar pe care îl lăsase spectatorilor debutul meciului, mai ales că jocurile următoare au fost la fel de explozive. Era evident că cei doi combatanți vor să se lămurească, în primul rând, asupra calității arsenalului lor tactic și să-și încerce aptitudinile în utilizarea lui. Deși se prezentaseră destule ocazii pentru domolirea vitezelor combative, nici una nu fusese exploatată; rivalilor nu le era teamă să riște și nici nu voiau să dea vreun pas înapoi. Din nou arbitrii înregistrară o remiză, ce sugera multor specialiști ineficiența stilului unilatéral.

Runda a cincea consemnă prima inovație importantă în descriere: în partida spaniolă, obținând o mai mare libertate de mișcare a figurilor, campionul își hărțui continuu adversarul, iscând amenințări la tot pasul, sub cele mai variate forme. AL DOILEA se apăra mălădios: atacurilor vehemente le opunea manevre de temporizare și tăia dur rețeaua acțiunilor de învâluire. Obstacolele ridicate mereu în fața ofensivei, reinstaurară treptat calmul și remiza deveni inevitabilă.

Cind „siciliană închisă”, printr-o bizară manevră de cal, capătă violen- te și incisivitate

Apoi fu rindul challengerului să dezvăluie una dintre loviturile teoretice îndelung pregătite, și în runda a șasea, străvechea și lentă „siciliană închisă” căpătă printr-o bizară manevră de cal violențe și incisivitate. Ostilitățile din ziua precedentă se repetară, dar cu roluri inversate și cu un alt rezultat. AL DOILEA, având inspirația să renunțe în momentul oportun la o variantă de atac, conduse jocul spre un final în care diferențe înfinționale de structură se dovediră pînă la urmă hotărîtoare.

Prima victorie îi arătașe mai tenace, a doua mai elastică, și specialiștii făcuseră încă un pas în descoperirea terenului pe care se va da în cele din urmă luptă decisivă.

Următoarele trei întâlniri, terminate remiză, deși cu aspecte total diferite, demonștrară fiecare că, dacă nu se ivesc prilejurile unor distorsiuni majore în desfășurarea luptei, cu greu poate fi înclinată balanța în favoarea cuiva. Partide cu o linie unitară de la început pînă la sfîrșit (pur poziționale, exclusiv combinate sau chiar integrale) nu puteau transa rivalitatea. Prin debusolări secvențiale, AL DOILEA a reușit să dirijeze atât de nebușteț metamorfoza episoadelor, încît PRIMUL se pomenea pierzîndu-se în urzeala unui caleidoscop stilistic.

Strălucita izbîndă a campionului în runda a unsprezecea se datoră tocmai fluidității cu care a alternat, de-a lungul întregii partide, cele mai neașteptate procedee, nemălințuite în poziții similare, presărînd erupțiile incandescente cu banale mutări de consolidare sau abandonînd un eșafodaj minuoș, pentru a se infiltra stupefiant printre metrezele inamicului.

Partida a douăsprezecea a fost un moment de cumpănă a întîlnirii. În mod surprinzător, deși cîștigase cu albul în aceeași variantă, în runda a șasea, challengerul — desigur pentru a preîntîmpina analizele de acasă ale adversarului — aduse o nouă inovație. Atacul obținut se dovedi însă neconsistent și curînd se văzu că PRIMUL poate ajunge cu ușurință într-un

final încolor, neprimedios. În mod straniu, lupta apucă pe alte căi — mult mai complicate și care îl dezavantajară pe campion.

Să fi fost oare acesta influențat de victoria sa din partida precedentă? Sau amintirea siciliilor din debutul meciului să fi fost elementul catalitic? Nu vom putea ști niciodată. Cronica a înregistrat doar cel de-al treilea succes al challengerului.

O rundă mai tirziu, campionul căzu victimă unui contraatac într-o situație cînd părea că deține controlul întregii poziții. Cedarea unui cîmp la antipodul principalului teatru de luptă declanșă o reacție în lanț, care duse la defacerea legăturilor dintre figuri, moment exploatat apoi magistral de adversar printr-o combinație simplă și de efect.

Conduc cu 4-1, PRIMUL avu o uimitoare revenire, consecință a unui suprem efort de a-și perfecționa armele integrale, și cîștigă partida a paisprezecea după un asediu îndelungat, în care dărmășe metodice unul după celălalt bastioanele unui inamic ce cânta zadarnic cea mai mică fisură în logica ofensivă.

Învățînd pară de la rivalul său, AL DOILEA își adjudică jocul următor în același stil, dar sfîrșitul luptei fu năpraznic, cel încercuit încercîndu-și ultima șansă într-un spectaculos, dar ineficace sacrificiu.

Noul campion al lumii anticipa, de fapt, ideile viitorului mileniu...

Milioanele de fani au asistat apoi la spectacolul unic al unei retrospectivă a eșchierului: în patru „gale” fură

încercate modalitățile de stil ale tuturor vremurilor și ale marilor clasei, într-o țesătură de o înegalabilă frumusețe. Fiecare egalitate consemnată însă în aceste lupte părea un dangăt de clopot la înmormîntarea unor epoci.

Partida a 20-a, concluzie firească a întregului conflict, avu menirea să deschidă o perspectivă nouă. După ce aduse a treia inovație în aceeași deschidere și la aceeași mișcare, challengerul trecu firesc de la ipostaza unui mare structuralist, la înflăcărea unui aprig și riscant combinativ, închegîndu-și viziunea într-o nemaivăzută sinteză. „Putere teribilă iradia din „corpul” creat și menținut doar prin forțe imense într-o stare incandescentă, asemănătoare plasmelor.

Apăruse a doua oară de a patra stări a materiei și o nouă „stare” a stilurilor în sah. Învîgător în cea de a 20-a partidă, cîștigător al meciului, noul campion al lumii anticipa, de fapt, ideile milenului III. Pe aceste orizonturi veneau profilîndu-se umbrele de legendă ale unor genii de anvergură siderală*.

RADIOGRAFIA MATULUI și cooperarea armonioasă a figurilor

„Figurile trebuie să acționeze armonios și coordonat” subliniază fostul campion mondial J.R. Capablanca în „Manualul de șah”. Este necesar „să se realizeze acțiunea comună a pieselor — aceasta este principiul de bază care guvernează întreaga partidă”, concluzionează tot Capablanca în cartea sa „Cariere șahistă”.

V.A. Alatorșev, în lucrarea sa „Problemele teoriei șahiste contemporane”, afirmă că fostul campion mondial cubanez a intuit practic existența unei forțe dinamice în desfășurarea partidei de șah, capabilă să modifice calitatea poziției, în toate stadiile jocului.

Această forță dinamică este superioară avantajului material sau de spațiu: fără ea este greu de conceput că se poate onorifica avantajul. Numele ei este acțiunea coordonată și cooperarea între figuri.

Emanuel Lasker, fost campion mondial, referindu-se la această problemă, arată că principiul coordonării și cooperării forțelor constă în mobilizarea la timp a tuturor figurilor și activizarea lor: „Orice figură inactivă trebuie introdusă în joc cu prima ocazie, pentru ea, împreună cu celelalte figuri, să ia parte la rezolvarea problemelor existente și pentru ea, la rândul ei, să ridice noi probleme adversarului”.

În importanța sa lucrare „Manualul de șah” Emanuel Lasker a insistat asupra faptului că, pe lângă existența unei valori individuale a figurilor, se realizează, pe tabla de șah, și o valoare a acțiunilor coordonate, ceea ce este esențial în decursul desfășurării unei partide.

Valoarea acțiunii comune a figurilor, cu alte cuvinte cooperarea lor, este de obicei superioară sumei acțiunilor fiecărei piese luate individual, iar figurile egale ca valoare pot realiza grade diferite de cooperare. În funcție de eficiența concretă, se deduc diverse categorii sau tipuri ale cooperării. De obicei, când figurile unei părți cooperează total în atac, acest lucru este rezultatul lipsei de cooperare în apărare a figurilor adverse.

Vom încerca, în această lucrare, să analizăm în detaliu problema cooperării, să clarificăm conținutul noțiunii, implicațiile în toate stadiile partidei, complexitatea ei: toate acestea ar putea să constituie elemente certe pentru rezolvarea, în viitor, a metodelor de predare și perfecționare în jocul de șah, la toate nivelurile.

Că o regulă generală este de reținut că, în toate acțiunile care se desfășoară pe tabla de șah, este necesară o acțiune comună: olt mai bine coordonată și armonioasă a pieselor proprii. Înțelegerea modului cum se realizează această armonie și cum poate fi

ea olt mai bine coordonată este extrem de necesară în activitatea de pregătire a oricărui șahist, indiferent de categoria de clasificare.

Să încercăm să analizăm conținutul acestor elemente de bază ale teoriei și practicii jocului de șah. Să privim poziția inițială a pieselor. Forțele celor două tabere sînt așezate în două rînduri orizontale, față în față. Între cele două lagăre adverse este o înfrîngătoare neutră. Totul este liniștit, nimeni nu amenință pe cineva și chiar dacă ar dori s-o facă, deocamdată acest lucru nu este posibil. Totuși, chiar și în această poziție inițială, se pot constata unele relații (legături) de interacțiune între pionii și figurile fiecăreia dintre părți. În primul rînd, pionii protejează figurile proprii de orice eventual atac al figurilor adverse. Pe de altă parte, figurile apără (oal puțin odată) și susțin acești pionii. Aceste relații de protecție-sustinere joacă un rol pozitiv, deocamdată de apărare. Pe de altă parte, poziția inițială a pieselor prezintă și un defect ușor de observat: nici una dintre figuri, cu excepția cailor, care pot sări peste piese, nu este capabilă să se deplaseze, să atace figurile adverse, fiind împiedicate de propriile piese. Astfel, chiar din poziția inițială se pot constata trei tipuri de relații între figuri, sau între figuri și pionii, trei forme elementare ale interacțiunii între figurile fiecărei tabere.

1. **SUSTINEREA**, figura sau pionul susține (apără) altă figură sau pion. De exemplu: Dd1 susține-apără pionii din e2, d2, e2 și nebunul din e1.

2. **PROTECȚIA** (acoperirea-interferarea), figura sau pionul protejează, de un eventual atac, o altă figură sau pion. De exemplu: pionii din e2, d2 și e2 — protejează dama din d1 de orice atac frontal sau diagonal.

3. **LIMITAREA**, figura sau pionul limitează deplasarea sau sfera de acțiune a altei figuri sau pion. De exemplu: pionii din e2, d2 și e2, precum și Ne1 și Re1 limitează deplasarea și sfera de acțiune a damei din d1.

Este suficient să se efectueze mutarea 1.e4 și situația se schimbă: se reduce limitarea acțiunii figurilor proprii și dintr-o dată dama din d1 și nebunul din f1 pot să-și etaleze forța: dama acționează pe toată diagonala d1-h5, iar nebunul pe diagonala f1-a6. După mutarea de răspuns a negrului: 1... e5 situația pe tablă se schimbă din nou: și negrul își eliberează dama din d8 și nebunul din f8, care acționează pe diagonalele d8-h4 și f8-a3. În plus, pionul din e6 limitează avansarea pionului din e4. Deci, interacțiunea de limitare poate fi generalizată atît asupra pieselor pro-

prii olt și asupra deplasării și limitării acțiunii pieselor adverse. Este suficient să se efectueze mutarea 2.Cf8 pentru a face oonopțiță ou un alt tip de interacțiune elementară, ataoul asupra pionului din a5. Cu mutarea 2.Ce8 nu se aduce nimic deosebit, dar intră în acțiune relația de susținere-apărare: calul din e3 apără pionul din a5. Este de reținut faptul că, imediat după prima mutare, oltnd pionul alb a ajuns la e4 și se rupe de legătura cu propriile piese, deci este lipsit de apărare-sustinere, albul trebuia să țină cont de posibilitatea atacării lui, prin mutarea 1...Cf6.

Pentru a obține victoria, una din părți trebuie să realizeze matul ori un avantaj material suficient pentru a face posibil matul. În ambele cazuri deci, este necesar ataoul asupra regelui sau asupra figurilor adversarului.

Din punct de vedere teoretic și practic, care ar fi posibilitățile de răspuns ale părții atacate în cazul acțiunii de atac?

● **Deplasarea** — figura atacată se deplasează din timpul de acțiune a figurii atacatoarea.

● **Sustinerea (apărarea)** — figura atacată nu se deplasează de pe poziția inițială și în apărarea ei vine o altă figură, oricînd se astfel posibilitatea unui schimb de figuri. Acest procedeu este aplicabil, bineînțeles, numai în cazul cînd figura atacatoarea este egală sau superioară ca valoare figurii atacate, ceea ce nu conduce la dezavantaj material.

● **Protecția (acoperirea-interferarea)** — în drumul dintre figura atacată și figura care atacă se interferează (interpune) o altă figură, preluînd „ocul” asupra sa. În acest fel, figura atacată este acoperită. Dar, trebuie să se rețină faptul că figura care interferează trebuie să fie, bineînțeles, egală ca valoare sau mai slabă decît cea care atacă și să beneficieze și ea, la rîndul ei, de o legătură de susținere-apărare.

● **Contraatacul** — în situații onorate se poate neglija ataoul advers, răspunzîndu-se prin atacarea unei alte figuri a adversarului. Și în acest caz este necesar ca figura atacată să fie egală sau mai valoroasă decît cea atacată de adversar, pentru a onchimbui, în situația realizării lui, să nu fie dezavantajos.

ATACUL — Din practică este ononotat că acest procedeu este o relație de interacțiune între două figuri și are diverse grade de eficiență.

Ataoul direct (simplu) — o piesă proprie atacă o piesă a adversarului, care, la rîndul ei, dispune de una sau mai multe posibilități de apărare din cele patru onumerate mai sus: deplasarea, interferarea, susținerea sau contraatacul.

Atacul dublu, — o figură proprie atacă, simultan, două piese ale adversarului, procedeu cunoscut și sub denumirea de „furculiță”. Acest tip de atac este, de regulă, mult mai eficient decât atacul direct. Aceasta deoarece, în conformitate cu prevederile Regulamentului jocului de șah, fiecare jucător are dreptul, alternativ, la ote o singură mutare, deci poate deplasa o singură figură, cu excepția roadelor — mare și mică — când se deplasează ote două piese. În cazul „furculiței” adversarul poate deplasa numai una dintre figurile atacate, cealaltă fiind sortită pierderii, în cazul când nu este susținută. Este ca și când cel care realizează atacul dublu ar fi efectuat două mutări de atac simplu, practic elstingind o mutare. Atacul dublu poate fi realizat nu numai cu o figură ci și cu două figuri.

În „Manualul de șah” al unuia dintre primii teoreticieni ai jocului de șah — Damiano, Roma 1512 — în capitolul despre rafinamente și subtilități ale jocului de șah sînt publicate 10 exemple de atac dublu.

Atacul combinat este tipul de atac care se realizează prin cooperarea mai multor figuri, dintre care una are rol decisiv (asemănător călăului care execută sentința). Acest procedeu de atac este superior primelor două categorii de relație elementară de atac — atacul direct și atacul dublu. În cazul atacului combinat, figura atacată este lipsită de oricare dintre procedeele de apărare cunoscute și practice este pierdută. Atacul combinat, prin cooperare, asupra regelui advers, de regulă încheie partida, deoarece regele este făcut mat. Una dintre figuri „anunță” matul, iar celelalte, proprii sau chiar ale adversarului, parcă „veghează” făcînd imposibilă deplasarea regelui.

Din cele de mai sus reiese faptul că orice mat conține două tipuri de relații de interacțiune și anume: relația de atac prin care piesa care atacă regele, dînd șah și relația de limitare a celorlalte figuri participante la atac și care anulează posibilitățile de deplasare ale regelui atacat.

Atît atacul dublu cît și atacul combinat sînt procedee de mare eficiență în conducerea partidei. Este o mare artă a jucătorului care știe să folosească particularitățile diverselor situații existente în jocul de mijloc pentru a putea organiza cooperarea figurilor în vederea realizării atacului dublu sau a celui combinat. Aceasta artă însă este apanajul nu numai al celor talentați și cu o intuiție deosebită, ci poate fi învățată și perfecționată de către orice jucător, cu condiția să cunoască mecanismul acestor procedee și mai ales să facă multe exerciții.

(Din lucrarea în pregătire: „Interacțiunea, cooperarea și colaborarea între figuri” de MIRCEA PAVLOV și ANGHIEL VRABIE)

Vă propunem un test: Verificați-vă forța de joc!

Publicăm 6 poziții, prin dezlegarea cărora maestrul internațional Mircea Pavlov și prof. Anghel Vrabie vă propun să vă verificați forța de joc în următoarele condiții:

● dezlegarea problemei se face prin privirea poziției pe diagramă sau punînd piesele pe o tablă de șah; este interzisă mutarea pieselor;

● pentru găsirea soluției în primele 3 minute, primiți 15 puncte;

● pentru găsirea soluției pînă la minutul 5, primiți 10 puncte;

● pentru găsirea soluției după minutul 5, primiți numai 5 puncte;

● pentru găsirea soluției după minutul 5, însă mutînd și piesele, primiți 2 puncte.

Adunați punctele de la fiecare din cele 12 poziții deșlegate și făcînd totalul, verificați-vă forța de joc, după următorul tabel:

● peste 70 puncte, aveți forță de maestru;

● între 50 p. și 70 p. aveți forță de candidat maestru;

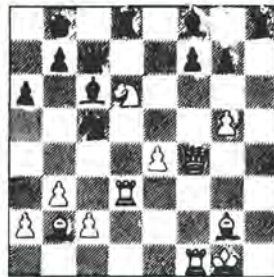
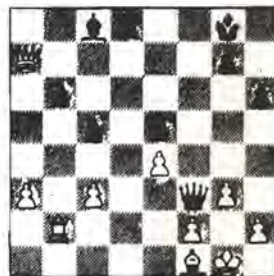
● între 35 p. și 50 p. aveți forță unui jucător de categ. I;

● sub 35 p. aveți forță de jucător de categ. a II-a.

Vă urăm succes!

(soluțiile pozițiilor la pagina 222)

În pozițiile 1, 3 și 5 mută albul, în pozițiile 2, 4 și 6 mută negrul.

DE LA "PIONUL OTRĂVIT" SI "ZIDUL DE PIATRĂ" LA "URANGUTAN" SI "INDIANA DAMEI"

O microenciclopedie a deschiderilor
prezentată de tânărul maestru internațional Parik Stefanov

• Ca un fotbalist care șutează cu ambele picioare • Gambitul — forma cea mai spectaculoasă de începere a unei partide • „Varianta sălbatecă” • Apărătorii sicilieni pot fi surprinși nepregătiți! • Un gambit „veninos” greu de răsturnat • Până în urmă cu câțiva ani, Apărarea Miles era considerată o extravaganță.

Acum 100 de ani, acest articol ar fi putut fi scris în numai câteva rânduri...

Dacă ar fi trebuit să scriu acest articol acum un secol și ceva, el nu mi-ar fi luat mai mult de câteva rânduri și ar fi sunat cam așa: „Șahul are două deschideri și anume, 1.e2—e4, la care negrul este obligat să răspundă cu 1...d7—e5 și 1.d2—d4, la care negrul răspunde cu 1...d7—d5. Celelalte mutări sînt mai mult sau mai puțin greșite, de aceea nu merită luate în considerare. După efectuarea primei mutări, alt de partea albului eît și de partea negrului, se intră în jocul de mijloc în care decide fantezia și forța de joc a fiecărui şahist”.

Astăzi lucrurile s-au complicat. Deschiderile se termină, în general, între mutările 15—30, de abia după aceea începînd cu munca de creație artistică și sportivă. Au apărut mii de tratate de deschideri. Nimeni nu le mai poate cunoaște pe toate în profunzime. Fiecare şahist stăpînește mai bine sau mai rău un repertoriu limitat cu care se prezintă la concursuri. Puțini sînt în lume care joacă deopotrivă 1.d2—d4 și 1.e2—e4. (O astfel de excepție este Anatoli Karpov, care domină cu autoritate eșchierul de aproape un deceniu.) Ei pot fi comparați cu fotbalistii care trag la fel de bine la poartă cu ambele picioare sau cu tenismenii care joacă un ghem cu mîna stîngă și altul cu mîna dreaptă.

Amatorii de şah eîtise deseori în zăire sau aud la radio că un anumit şahist a eîstîgat partida folosînd gambitul damei, indiană regelui sau apărarea siciliană. Multora aceste denumiri nu le spun nimic. Articolul de față face o trecere fugăre prin toate deschiderile (sau aproape toate), urmînd o cărare îngustă prin pădurea de variante și subvarianțe. Scopul său este pur orientativ, un fel de abecedar al limbajului şahist folosit în deschideri.

După cum este probabil cunoscut, partida de şah poartă denumirea deschiderii. Pe lîngă deschidere, prima fază a jocului se mai poate numi gambit, apărare sau eîciar partidă. Gambitul este un început de joc în care una din părți sacrifică material, în general un

pion, pentru a obține atac sau pentru a accelera dezvoltarea pieselor. Gambitul reprezintă forma cea mai spectaculoasă de început într-o partidă de şah.

1. GAMBITUL REGELUI (1.e4,e5 2.f4)

După cum se vede, pionul din f4 este neapărat. Deoarece el se sacrifică pe flancul regelui, deschiderea poartă denumirea de Gambitul regelui. În funcție de răspunsul negrului, gambitul regelui poate fi refuzat sau acceptat. Dacă negrul nu ia pionul din f4, el refuză gambitul.

a) Gambitul regelui refuzat (1.e4,e5 2.f4,Nc5 sau orice altă mutare în afară de 2...c:f4). Negrul poate oferi la rîndul său un contrasacrificiu de pion (1.e4,e5 2.f4,d5 — lăsînd pionul e5 neapărat). În acest caz deschiderea poartă denumirea de contragambitul regelui sau contragambitul Falkbeer.

b) Gambitul regelui acceptat 1.e4,e5 2.f4,e:f4

b1 Gambitul nebunului 1.e4,e5 2.f4,e:f4 3.Nc4

b2 Gambitul calului 1.e4,e5 2.f4,e:f4 3.Cf3

b21 Gambitul Kieseritzky 1.e4,e5 2.f4,e:f4 3.Cf3,

g5 4.b4,g4 5.Ce5

b22 Gambitul Allgaer 1.e4,e5 2.f4,e:f4 3.Cf3,g5

4.h4,g4 5.Cg5

b23 Gambitul Polerio-Muzio 1.e4,e5 2.f4,e:f4

3.Cf3,g5 4.Nc4,g4 5.0—0,g:f3 6.D:f3

Varianta sălbatică a gambitului Polerio-Muzio:

1.e4,e5 2.f4,e:f4 3.Cf3,g5 4.Nc4,g4 5.0—0,g:f3

6.N:f7+ 7.R:f7 7.D:f3

b24 Gambitul Greco-Philidor: 1.e4,e5 2.f4,e:f4

3.Cf3,g5 4.Nc4,g7 5.d4,h6 6.0—0,d6 7.c3,Cc6

8.Db3

b25 Gambitul Cunningham: 1.e4,e5 2.f4,e:f4 3.Cf3,

Ne7

b26 Gambitul Quade: 1.e4,e5 2.f4,e:f4 3.Cf3,g5

4.Ce3

b27 Gambitul Rosentreter: 1.e4,e5 2.f4,e:f4 3.Cf3,

g5 4.d4,

b28 Gambitul Herzfeld: 1.e4,e5 2.f4,e:f4 3.Cf3,g5

4.Nc4,g4 5.Ce5,Dh4+ 6.Rf1,Cc6 7.C:d7

b29 Gambitul Mao Donnell: 1.e4,e5 2.f4,e:f4 3.Cf3,g5 4.Nc4,g4 5.Cc8
b3 Gambitul Breyer: 1.e4,e5 2.f4,e:f4 3.Df3
b4 Gambitul Willeson: 1.e4,e5 2.f4,e:f4 3.Cc3
2. GAMBITUL EVANS: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.Nc4,Nc5 4.b4 Acest gambit a fost descoperit de modestul şahist englez Evans și s-a bucurat în secolul trecut de o popularitate extraordinară.

3. GAMBITUL MARSHALL (atacul Marshall): 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.Nb5,a6 4.Na4,Cf6 5.0-0,Ne7 6.Ta1,b5 7.Nb3,0-0 8.c3,d5 9.e3,d5 10.Ce6 Negrul a sacrificat pionul e5, pentru a obține atac asupra regelui alb. A apărut pentru prima oară în concursuri în celebra partidă Capablanca-Marshall, New York, 1918. În zilele noastre, cei mai renumiți partizani ai atacului Marshall sînt Spasski, Tal și Gheller. După cum vom vedea mai târziu, gambitul Marshall este o variantă a partidei spaniole.

4. GAMBITUL JÄNISCH: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.Nb5,f5
5. GAMBITUL FROM: 1.f4,e5 Negrul sacrifică un pion, în scopul accelerării dezvoltării pieselor. În cazul acceptării sacrificiului, regula al căde sub atac (2.f4,e5, d6 3.e:6.N:d6). Jucînd 2.e4, albul poate intra în gambitul regelui.

6. GAMBITUL LETON: 1.e4,e5 2.Cf3,f5 Gambitul a fost analizat foarte mult de Behting, din Riga. De aici vine denumirea sa. Albul obține joc mai bun, cu condiția să nu subestimeze posibilitățile adversarului.

7. GAMBITUL CENTRAL (NORDIC) 1.e4,e5 2.d4,e4d4 3.e8 Este foarte rar jucat în zilele noastre, deoarece analizele au dovedit că negrul egalează cu ușurință, ca și în cazul gambitului Evans.

8. GAMBITUL SCOTIAN: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.d4,e4d4 4.Nc4 sau 4.c8 Nu pune probleme deosebite negrului, care dispune de mai multe căi pentru egalarea jocului.

9. GAMBITUL SICILIAN: 1.e4,e5 2.b4 Este un gambit modest, deși uneori surprinde nepregătiți pe apărătorii sicilieni.

10. GAMBITUL MORRA: 1.e4,e5 2.d4,e4d4 3.c3 Personal, consider că e foarte încomod să joci împotriva acestui gambit. Analize mai recente au demonstrat însă că negrul are câteva linii de joc cel puțin egalizatoare.

11. GAMBITUL DAMEI: 1.d4,d5 2.e4 L-am lăsat special la urmă, deoarece este mai puțin spectaculos decât celelalte gambituri, avînd un caracter mai accentuat pozițional. Spre deosebire de ce am văzut pînă acum, albul își recîștigă mult mai ușor pionul sacrificat. Majoritatea covârșitoare a variantelor o formează cele din gambitul damei refuzat.

a) Gambitul damei acceptat: 1.d4,d5 2.e4,d:c4
b) Varianta Cigorin: 1.d4,d5 2.e4,Cc6
c) Contragambitul Albini: 1.d4,d5 2.e4,e5
d) Apărarea slavă: 1.d4,d5 2.e4,e6

d1) Varianta schimbului: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.c:d5,e:d5 4.Cc3,Cc6 5.Cf3,Cc6 6.Nf4

d2) Varianta Schlechter: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cf3,Cf6 4.e3,g6

d3) Varianta clasică: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cf3,Cf6 4.Cc8,d:c4

d4) Varianta Meran: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cf3,Cf6 4.Cc8,e6 5.e0,Cbd7 6.Nd3,d:c4 7.N:e4,b5

d5) Varianta anti-Meran: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cf3,Cf6 4.Cc8,e6 5.Ng5

e) Apărarea semislavă: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cc3,c6 4.e4 sau 4.Cf3,d:c4 sau 4.e3

f) Apărarea Tarrasch: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cf3,c5 Considerată multă vreme o variantă antiposițională a fost puternic reabilitată de noua stă a şahului mondial, Garry Kasparov.

fi) Varianta clasică (Schlechter-Rubinstein): 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cc8,f5 4.c:d5,e:d5 5.Cf3,Cc6 6.g3,Cf6 7.Ng2,Ne7

g) Varianta suedeză: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cc3,c5 4.c:d5,e:d5 5.Cf3,Cc6 6.g3,c4

h) Gambitul Schara-Henning: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cc4,c5 4.c:d5,e:d4 5.D:d4,Cc6

i) Gambitul damei clasice: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cc3,Cf6 4.Ng5,Ne7 5.e3,0-0 6.Cf3,Cbd7

h) Sistemul Tartakower-Bondarevski-Makogonov: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cc3,Cf6 4.Ng5,Ne7 5.e3,h8 6.Nh4,h6 Doi campioni mondiali, Spasski și Karpov, utilizează cu deosebit succes acest sistem.

i) Varianta Lasker: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cc8,Cf8 4.Ng5,Ne7 5.e3,0-0 6.Cf3,Cc4

j) Varianta Cambridge-Springs: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cc8,Cf8 4.Ng5,Cbd7 5.e3,c5 6.Cf3,Da5 A fost utilizată fără succes de către Smislov, în finala turneului cîndidaților, împotriva lui Kasparov.

k) Sistemul Ragozin: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cf3,Cf6 4.Cc3,Nb4

l) Varianta olandeză (Canal): 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cc3,Cf6 4.Ng5,c5

m) Varianta vieneză: 1.d4,d5 2.e4,e6 3.Cf3,Cf6 4.Ng5,Nb4+

12. GAMBITUL BLACKMAR-DIEMER 1.d4,d5 2.e4 Un gambit pe care nu l-am văzut niciodată pe viu, deși mi se pare destul de interesant.

13. GAMBITUL STAUNTON: 1.d4,f5 2.e4 Este inclus în apărarea olandeză, la fel ca și ciudatul gambit ce urmează.

14. GAMBITUL PANTALEEV: 1.d4,f5 2.g4

15. GAMBITUL BUDAPESTA: 1.d4,Cf6 2.e4,e5 La noi în țară, cel mai periculos partizan al acestui gambit este maestrul internațional Dolphi Drimer.

16. GAMBITUL VOLGA: 1.d4,Cf6 2.e4,e5 3.d5,b5 Unul dintre gambiturile cele mai veninoase și greu de răsturnat. În schimbul pionului sacrificat, negrul obține o inițiativă durabilă.

17. GAMBITUL BLUMENFELD: 1.d4,Cf6 2.e4,e6 3.Cf3,c5 4.d5,b5 În prezent teoria condamnă acest gambit și se pare că pe bună dreptate. Poziția negrului este un pic artificială.

Înșind din lumea gambiturilor, intrăm pentru un timp în lumea apărărilor. Aceste deshidieri iau denumirea sistemului de apărare ales de negru.

1. APĂRAREA SICILIANĂ: 1.e4,e5

a) Varianta Alapin: 1.e4,e5 2.c3

b) Varianta Rubinstein-Nimzovici: 1.e4,e5 2.Cf3,Cf6 sau 2...Cc6 3.Nb5

c) Varianta închisă: 1.e4,e5 2.Cc3,Cc6 3.g3,g6 4.Ng2,Ng7

d) Varianta O'Kelly: 1.e4,e5 2.Cf3,a6

e) Varianta Keres: 1.e4,e5 2.Cc2

f) Varianta Labourdonnais: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.d4,c:d4 4.C:d4,c5

g) Varianta Lasker (Pelikan, Sveņnikov): 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,e5 A luat un avînt incredibil în ultimii ani. Multă vreme condamnată, datorită structurii proaste de pion, a fost reabilitată în special multumită şahistului sovietic Sveņnikov. El a demonstrat că structura mai proastă de pion a negrului este compensată pe deplin de jocul bogat de figuri.

h) Varianta dragonului: 1.e4,e5 2.Cf3,d8 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,g6 Pionii negri c5-d6-e7-f7-g6-h7 sînt mîna cu o spinare de dragon. De aici și denumirea variantei.

i) Varianta Maroczy: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.d4,c:d4 4.C:d4,g6 5.e4

j) Varianta Paulsen: 1.e4,e5 2.Cf3,e6 3.d4,c:d4 4.C:d4,a6

k) Varianta Moscova: 1.e4,e5 2.Cf3,d6 3.Nb5+

l) Atacul Sozin: 1.e4,e5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,Cc6 6.Nc4 Fischer iubea foarte mult acest atac.

m) Varianta Boleslavski: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,d6 6.Ne2,e5

n) Atacul Richter-Rauzer: 1.e4,e5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,Cc6 6.Ng5

o) Varianta Scheveningen: 1.e4,e5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,e6 Marele maestru Mihai Șubă și m.i. Mihai Ghindă sînt la noi în țară purtători de standard numărul 1 al acestei apărări.

p) Varianta Najdorf: 1.e4,e5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,a6 Deși varianta se numește Najdorf, Fischer este acela care a dus-o aproape la perfecțiune. Poate că ar trebui să se numească varianta Fischer.

pi) Varianta „pionului otrăvit”: 1.e4,e5 2.Cf3,d6 3.d4,c:d4 4.C:d4,Cf6 5.Cc3,a6 6.Ng5,e6 7.f4,Db6 8.Dd2,D:b2 Pionul b2 este considerat otrăvit, deoarece negrul se expune la mari primejdii capturîndu-l

*) În legătură cu apărarea siciliană, vezi prezența mai amănunțită făcută de Dan Bărbulescu în pagina 177.

Tot Fischer este cel care a introdus varianta în circuitul marilor turnee.

2) APĂRAREA Polugaevski: 1.e4,c5 2.Cf3,d6 3.d4, cxd4 4.Cd4,Cf6 5.Cc8,a6 6.Ng5,a6 7.f4,b5

2. APĂRAREA PEANCEZĂ: 1.e4,e6

a) Varianta Steinitz: 1.e4,e6 2.e5

b) Varianta Reti: 1.e4,e6 2.b3

c) Varianta Cigorin: 1.e4,e6 2.De2

d) Varianta scimbului: 1.e4,e6 2.d4,d5 3.e:c5

e) Varianta Nimzovici: 1.e4,e6 2.d4,d5 3.e5

f) Varianta Nimzovici modernă: 1.e4,e6 2.d4,d5

3.Cc8,Nb4 4.e5,c5 5.a3

g) Varianta Rubinstein: 1.e4,e6 2.d4,d5 3.Cc8,d:e4

h) Varianta Tarrasch: 1.e4,e6 2.d4,d5 3.Cd2,c5 sau

3...Cf6

i) Varianta Mac Cutcheon: 1.e4,e6 2.d4,d5 3.Cc8,Cf6

4.Ng5,Nb4

3. APĂRAREA RUSĂ: 1.e4,e5 2.Cf3,Cf6 A fost mult

analizată de şahistul rus Petrov. De aceea unorii i se

mai spune apărarea Petrov.

4. APĂRAREA CARO-KANN: 1.e4,e6

a) Ataoul Panov-Botvinnik: 1.e4,e6 2.d4,d5 3.e:c5,

cxd4 4.c4

b) Varianta olasică: 1.e4,e6 2.d4,d5 3.Cc8,d:e4

4.Cc4

c) Varianta Tartakower: 1.e4,e6 2.d4,d5 3.f3

5. APĂRAREA IUGOSLAVĂ: 1.e4,d6 2.d4,Cf6 A

o pătat această denumire, deoarece a fost folosită des

de iugoslavii Piro și Ulfimțev. Uneori i se mai spune și

apărarea Piro-Ulfimțev.

6. APĂRAREA ROBATSCHE: 1.e4,e6 De foarte mult a

ori înlocuit în apărarea iugoslavă, având schema asemă-

nătoare de dezvoltare. Pentru a nu mai exista dubii,

în fișierele anuale românești de deschideri cele două

apărări au fost reunite sub numele comun F-R-Uf

(Piro-Robatsch-Ulfimțev).

7. APĂRAREA ALEHIN: 1.e4,Cf6 Invenția fostului

campion al lumii, Alexandr Alehin, care a folosit-o

pe ntru prima oară într-o partidă amicală prin consulta-

ție, în anul 1921, la Zürich. Oficial și-a făcut debutul

în același an, la turneul internațional de la Budapesta.

A fost aprig combătută (numai verbal) de mari jucători

ai epocii, printre care Laaker și Tarrasch. Curioasă este

factul că cei doi au folosit-o apoi de câteva ori în turnee

și nu fără succes. Probabil că apărarea Alehin este cea

mai cunoscută deșchideră de şah. Negrul pierde multe

mutări mișcând același alai, iar albul nu reușește să

speculeze această situație.

8. APĂRAREA NIMZOVICI (împotriva mutării 1.e4):

1.e4,Cc6 2.d4,d5 Este necesar să specificăm faptul că

există și această apărare la 1.e4, deoarece vestita apă-

rare Nimzovici, altă de populară în turneele moderne,

este alta, după cum vom vedea mai departe și este folo-

sită o armă eficientă împotriva mutării 1.d4.

9. APĂRAREA SCANDINAVĂ: 1.e4,d5 Folosită cu

surpriză de înec bună rezultat. Așa a reușit Larsen

să-l învingă, singura dată în palmaresul său, pe cam-

pionul mondial Karov.

10. APĂRAREA CELOR 2 CAI: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6

3.Nc4,Cf6

11. APĂRAREA UNGARĂ: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.Nc4,

Ne7

12. APĂRAREA PHILIDOR: 1.e4,e5 2.Cf3,d6 Multele

îmbunătățiri pe care i le-a adus teoria modernă nu au

reușit să schimbe caracterul pasiv al acestei apărări.

13. APĂRAREA MILES: 1.e4,a6 Privită până acum

oțiva ani drept o extravaganță, apărarea a început să

fie luată în considerație în urma victoriei senzaționale

obținute de fostul campion mondial de juniori, Anthony

Miles, împotriva campionului mondial absolut Anatoli

Karov.

14. APĂRAREA NIMZOVICI (împotriva mutării 1.d4):

1.d4,Cf6 2.e4,e6 3.Cc8,Nb4

a) Varianta Rubinstein: 1.d4,Cf6 2.e4,e6 3.Cc8,Nb4

4.e3

b) Ataoul Sămisch (sistemul Sămisch): 1.d4,Cf6

2.e4,e6 3.Cc8,Nb4 4.e3 sau 4.f3 În acest sistem a obținut

marele nostru maestru Florin Gheorghiu nemuritoarea

sa victorie la Robert Fischer, olimpiada de la Havana

1986.

c) Varianta Botvinnik: 1.d4,Cf6 2.e4,e6 3.Cc8,Nb4

4.e3,d5 5.a3,N:c8+ 6.b:c5,e:d5 7.c:d5,e:6 8.Nd8,0—0

9.Cc8

d) Varianta Leningrad: 1.d4,Cf6 2.e4,e6 3.Cc8 Nb4

4.Ng5,h6 5.Nh4,e5 6.d5

15. APĂRAREA GRUNFELD: 1.d4,Cf6 2.e4,g6

3.Cc8,d5

a) Ataoul Korcinoi: 1.d4,Cf6 2.e4,g6 3.Cc8,d5 4.c:d5,

C:d5 5.e4,C:c3 6.b:c3,Ng7 7.Cf3,c5 8.Nb3,0—0 9.Te1

Varianta este mai veche, dar este meritu lui Korcinoi

de a-i fi dat o nouă înțelegere și vitalitate.

b) Varianta Smslov: 1.d4,Cf6 2.e4,g6 3.Cc8,d5 4.Cf3,

Ng7 5.Db8,d:c4 6.D:c4,0—0 7.e4,Ng4 8.Nb3,Cf3d7

Din multe variante ale apărării Grünfeld le-am ales

numai pe acestea două, fiind legate de numele a doi

titani care le-au folosit în mod frecvent. Un alt adept

al apărării a fost Robert Fischer.

16. APĂRAREA BENONI: 1.d4,Cf6 2.e4,e5

a) Varianta Hromadka: 1.d4,Cf6 2.e4,e5 3.d5,e6

Poartă numele şahistului ceh care a introdus-o în turnee.

I se mai spune și Benoni modern.

b) Varianta clasică: 1.d4,Cf6 2.e4,e5 3.d5,e5

c) Varianta modernă inițială: 1.d4,Cf6 2.e4,e5

3.d5,g6 Negrul joacă mult mai târziu mutarea elibera-

toare e7—e6. Unul dintre cei mai buni cunosători

din lume ai acestei variante este Florin Gheorghiu.

17. APĂRAREA OLANDEZĂ: 1.d4,f5

a) Varianta zidului de piatră (Stonewall): 1.d4,f5

2.g3,Cf6 3.Ng2,e6 4.Cf3,Ne7 5.0—0 6.e4,d5 7.Cc8,e6

Structura de pioni e8—d5—e6—f5 poartă denumirea

de zid de piatră. Într-adevăr, albul îi este foarte greu

să apargă acest zid.

b) Varianta Din-Jenavak: 1.d4,f5 2.e4,Cf6 3.g3,e6

4.Ng2,Ne7 5.Cf3,0—0 6.0—0,d6

c) Varianta Blackburne: 1.d4,f5 2.g3,Cf6 3.Ng2,e6

4.Cb3

d) Varianta Alehin: 1.d4,f5 2.g3,Cf6 3.Ng2,e6 4.Cf3,

Ne7 5.0—0,0—3 6.C4,C4

e) Varianta Leningrad: 1.d4,f5 2.g3,Cf6 3.Ng2,g6

4.Cf3,Ng7 5.0—0,0—0 6.e4,d6

f) Varianta Hort-Antoșin: 1.d4,f5 2.g3,Cf6 3.Ng2,d6

4.c4,e6 5.Cc8,De7

g) Varianta Rubinstein: 1.d4,f5 2.e4,e6 3.Cc8

Sistemele de gambit ale apărării olandeze au fost

deja enumerate.

Tot la apărări intră două deschideri foarte importante,

cunoscute sub denumirea de indiene. Nebunii dezvoltă

tați de negru la g7 sau la b7 se numesc nebuni indieni

sau nebuni de fianchetto.

Daă negrul scoate nebunul la g7 (nebunul de pe

flancul regelui), apărarea este denumită indiana regelui

sau indiana veche. Daă negrul scoate pe unul la

b7 (nebunul de pe flancul damei), apărarea este de-

numită indiana damei sau indiana nouă.

18. INDIANA REGEIUI (indiana veche): 1.d4,Cf6

2.e4,g6 3.Cc8,Ng7

a) Varianta olasică: 1.d4,Cf6 2.e4,g6 3.Cc8,Ng7

4.e4,d6 5.Ne2,0—0 6.0—0,e5

b) Ataoul celor 4 pioni: 1.d4,Cf6 2.e4,g6 3.Cc8,Ng7

4.e4,d6 5.f4

c) Ataoul Sămisch: 1.d4,Cf6 2.e4,g6 3.Cc8 Ng7 4.e4,e5

5.f8

19. INDIANA DAMEI (indiana nouă): 1.d4,Cf6 2.e4,

e6 3.Cf3,b6

Citeva deschideri, datorită complexității lor, sint

denumite partide.

1. PARTIDA SPANIOLĂ (apărarea spaniolă): 1.e4,e5

2.Cf3,Cc6 3.Nb5

A fost foarte mult studiată de Ruy Lopez, de aceea

o întinim uneori sub denumirea de apărarea Ruy Lopez.

a) Varianta Cigorin (varianta închisă): 1.e4,e5

2.Cf3,Cc6 3.Nb5,a6 4.Na4,Cf6 5.0—0,Ne7 6.Te1,b6

7.Nb8,d6 8.e3,0—0 9.h3,Ca5 10.Ne2,c5 11.d4,De7

b) Varianta Tarrasch (varianta deschisă): 1.e4,e5

2.Cf3,Cc6 3.Nb5,a6 4.Na4,Cf6 5.0—0,Cc4

c) Varianta Breyer: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.Nb5,a6

4.Na4,Cf6 5.0—0,Ne7 6.Te1,b6 7.Nb3,d6 8.e3,0—0

9.b3,Cb8 10.d4,Cd7

d) Varianta Steinitz (berlineză): 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6

3.Nb5,d6 (Steinitz) sau 3...Cf6 (berlineză)

e) Varianta scimbului: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.Nb5,a6

4.N:c6

f) Varianta Cordel: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.Nb5,Nc5

g) Varianta Bird: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.Nb5,Cd4

h) Varianta Alapin: 1.e4,e5 2.Cf3,Cc6 3.Nb5,Nb4

Gambitul Marshall și gambitul Jänisch au fost deja

pomenite la capitoul gambitului, ei fiind tot variante

ale partidei spaniole.

2. **PARTIDA ITALIANĂ:** 1.e4,e5 2.Cf3,Ce6 3.Ne4, Ne6 Observăm că celebrul gambit Evans nu este deocult o variantă a partidei italiene.

În afrișit am ajuns la deschiderile „deschideri”, ea să folosească un joc de cuvinte. Aici albul este cel care alege varianta, nemaintervenind vreun cuvânt acoperitor ca pînă acum (apărare, gambit sau partidă).

1. **DESCHIDEREA NEBUNULUI:** 1.e4,e5 2.Ne4

2. **DESCHIDEREA VIENEZĂ:** 1.e4,e5 2.Ce3

3. **DESCHIDEREA PONZIANĂ:** 1.e4,e5 2.Cf3,Ce6 3.e3 Are o vechime de două secole, fiind analizată de Ponziani în secolul al XVIII-lea. Apoi analizele au fost continuate de maestrul englez Staunton. Nu prea este jucată în turnee, deoarece negrul egalează ușor jocul.

4. **DESCHIDEREA CELOR 3 CAI:** 1.e4,e5 2.Cf3,Ce6 3.Ce3,Nb4

5. **DESCHIDEREA CELOR 4 CAI:** 1.e4,e5 2.Cf3,Ce6 3.Ce3,Cf6

6. **DESCHIDEREA SCOȚIANĂ:** 1.e4,e5 2.Cf3,Ce6 3.d4,e4 4.Cd4 Deși este cunoscută încă de la jumătatea secolului al XVIII-lea și-a luat un nume de sine stătător de abia în secolul al XIX-lea, după anul 1824, în care a avut loc meciul prin corespondență între orașele Edinburgh și Londra.

7. **DESCHIDEREA INDIANA** regelui la alb: În general, indiferent de primele mutări ale negrului, albul se așază în formația e4, d3, g3, Cf3, Ng2, Cd2, 0-0.

8. **DESCHIDEREA ALAPIN:** 1.e4,e5 2.Ce2

9. **DESCHIDEREA ENGLEZĂ:** 1.e4 Cuprinde un teritoriu foarte vast și complex. Pentru a fi jucată, necesită o profundă înțelegere a șahului.

10. **DESCHIDEREA CATALANĂ:** 1.d4,Cf6 2.e4,e6 3.g4,d5 4.Cf3,d4

11. **DESCHIDEREA COLLE:** 1.d4,d5 2.Cf3,Cf6 3.e8,e6 4.Na8,e5 5.e8 Este o variantă de deschidere foarte solidă, împotriva a căreia este foarte dificil de jucat la cîștig cu negrul.

12. **DESCHIDEREA NIMZOVICI:** 1.Cf3,d5 2.b3 Un fel de indiană Nimzovici, cu culori inversate, unde albul încearcă să folosească timpul în plus.

13. **DESCHIDEREA RETI:** 1.Cf3 La data apariției a fost considerată o deschidere hipermodernă. La primele mutări albul lasă centrul în posesia negrului, urmînd ca apoi să-l atace cu pionii și cu figuri, pentru a slăbi în mod decisiv poziția adversarului.

14. **DESCHIDEREA BIRD:** 1.f4

15. **DESCHIDEREA LARSEN:** 1.b8

16. **DESCHIDEREA SOKOLSKI-Tartakower** (uran-gutan): 1.b4

Închei această trecere în revistă a deschiderilor cu: 17. **DESCHIDEREA ROMÂNESCĂ:** 1.Ce8 Este meritul maestrului român Gică Alexandrescu, fost campion al țării, de a fi popularizat această deschidere.

În articolul de față am grupat deschiderile în: gambituri, apărări, partide și deschideri propriu-zise.

Ele se mai pot grupa în jocuri închise (apărarea franceză, gambitul damei), jocuri semifinchie (indiana Nimzovici, indiana damei, indiana regelui, indiana Benoni, apărarea Grünfeld, etc.), jocuri de flanc (deschidera Reti, deschidera Larsen, deschidera Sokolski, deschidera Bird, etc.) și jocuri deschise (apărarea sloilănză, apărarea soandină, ș.a.m.d.).

Pentru a simplifica lucrurile, iugoslavii au introdus o notație matematică pentru toate deschiderile, ajunșă astăzi la modelul optim. Ei au scos oino enciclopedia notate cu litere de la A la E.

Volumul A cuprinde toate deschiderile în care albul mută altceva în afară de 1.e4 și 1.d4, apoi 1.d4 fără răspunsurile 1...d5 și 1...Cf6, apoi 1.d4,Cf6 fără răspunsul 2.e4 și, în afrișit 1.d4,Cf6 2.e4 fără răspunsurile 2...e6 și 2...g6.

Volumul B cuprinde toate variantele posibile la 1.e4, în afară de franceză și spaniolă.

Volumul C se ocupă de franceză și spaniolă.

Volumul D se ocupă de gambitul damei și apărarea Grünfeld.

Volumul E se ocupă de indiana Nimzovici (apărarea Nimzovici + indiana damei) și de indiana regelui.

Cu conștința că multe variante și subvariante au rămas încă din afară, închei această scurtă recunoaștere în lumea deschiderilor.

Soluții

TESTUL: FORȚA DE JOC

1.) 1. Ta6!

2) - 1...Ce5! amenință 2...Cf5

3) - 1.Rh1,Th2+ sau 3.Rf1, Nh3+

4) - 1.Td5!Ng2 (1...Td5 2.Dh8+)

5) - 1.Td8,Nd5+ 3.Cg4+ urmat de

4.Th8+ sau 3...D:g4 4.D:g4,h:g4

5.T:d5+

6) - 1...Nb8! 2.N:h3,Td1+ 3.Nf1,

4.Dg2,Df1+ 5.Rf3,h5! - +

(6.Db8+,Rh7 7.D:e5,Td3+ 8.Rf4,

9.Rf5,D:b2)

7) - 1.Cb5!Nd6 2.T:d6,a:b5

8.T:d8+,T:d8 4.Ne5!

9) - 1...Te1! 2.Dd3,Da8! 3.Df1,

4.D:d1,Nc6!

PROBLEME FRUMOASE

CONCURSUL DIN BRUNSWICK - 1.Db7! 1...Cf5 2.Dd5+, Cd5 3.Te4+,R:e4 4.Te6 mat;

1...Ce8 2.De4+,C:e4 3.Tf5+,R:f5 4.Td6 mat.

DOBRESCU - 1.e4! 1...Ne3 ori-

unde 2.De4 mat; 1...Nd4 2.De2 mat

NESTORESCU - 1.Ca3! ame-

nință 2.Cb5 mat. 1...Cb4 oriunde

2.Ca4 mat; 1...Cc2 2.Nb2 mat

SCHIFFMAN - 1.Ne8! dă

regelui negru oîmpurire de refugiu

e4 și d9 și amenință 2.Ce3 mat.

1...Re4 2.C:d2 mat; 1...Rd3 2.Ce3

mat; 1...e4 2. Cb4 mat; 1...D:e8

2.Cg5 mat.

DAWSON: Mutarea legală este

1.Tf1. Roca nu este posibilă

deoarece trebuie exclusă ipoteza

că albul ar fi avut ca muta anterior

altceva decît Re1 sau Th1,

justificîndu-și astfel dreptul la

roca. Dar ultima mutare a

negrului n-ar fi putut fi R:b8,

cu capturarea unei piese albe?

ar putea întreba cineva. Într-ade-

văr, se pare că aceasta ar fi putut

fi ultima mutare neagră, care a

dus la poziția din diagramă. Dar

ce piesă să fi fost capturată? Evi-

dent, nu dama sau turnul, pentru

că aceasta ar presupune că regele

se afla de mai multă vreme în

șah. Rămîn calul sau nebulul.

Dar niciuna din aceste două figuri

nu ar fi reușit să ajungă pe q8 deocîlt înainte de formarea barajului engru, pentru că după formarea barajului nu ar mai fi avut pe unde să intre. Deci, ultima mutare albă a fost fie de rege fie de turn, oricare din ele anuind dreptul la roca.

PAULY - Rezolvarea celor patru probleme este următoarea: I - 1.f8,Ca1; II - 1.f8T; III - 1.f8N; IV - 1.f8D! Cele patru transformări posibile într-o singură problemă.

MANOLESCU - 1.Ne8! 1.Cf2?, Tb3!

NIESZL - 1.Dd4,Rb1 2.Dd3+,

Ra1 3.Dc3!,Re1 4. De1 mat

MANSFIELD - 1.Rf5!! ou

amenințarea 2.Dd5 mat. 1...N:d6+

2.Cb5 mat; 1...Nd4+ 2.Ne5 mat;

1...Nb4+ 2.Ne5 mat; 1...Ne3+

2.Ce5 mat

GREENBERGER - 1.g8,g4

2.Td8,g3 3.Td3,Ce2 - oriunde

4.T:g3+,Ce2 5.Tg6,h:g6 6.h7,g5

7.h8T,g4 8.Td8,g3 9.Td3,Ce2

oriunde 10.T:g3+,Ce2 11.Tg6,

f:g6 13.f8T, 14.Ng6 (h7), -

15.Tf6,Ce2 oriunde 16.Ta5+,Ce2

17.Ta6 19.h8T,a4 21.Ta4,Ce2

oriunde 22.T:a4 mat!

DE LA a1 LA h8...

NICIODATA NU E PREA TÂRZIU SĂ CEDEZI

Richard Buchanan, unul din participanții la campionatele individuale ale Wyomingului, S.U.A., 1979, a întrerupt una din partidele sale într-o poziție neclară. După ce a analizat-o toată noaptea, a ajuns la concluzia că este iremediabil pierdut. A mai apăsut să doarmă două ore și s-a dus la sala de joc pentru a-și anunța adversarul că cedează. A ajuns însă cu înțiriere și, spre marea sa surprindere, a constatat că... adversarul său oedea partida! Ce s-a întâmplat? La ora hotărâtă pentru reluarea jocului, arbitru a deshiș plicul în care fusese notată mutarea acoretă de la întrerupere — notată de Buchanan — și adversarul acestuia a începit să se gîndească la răspunsul său. A efectuat mutarea, a apăsut pe butonul ecranului de control și după un minut... s-a răzgîndit. A luat înapoi mutarea și a făcut alta, fără ca cineva să-l observe. Pentru ca imediat să aibă remuşări și să-l anunțe pe arbitru că cedează...

DUEL TEORETIC

Situația de mai sus a survenit într-una din partidele meciului Karpov-Koroiin, Baguio, 1978, după mutările 1.e4, e5 2.Cf3, Ce6 3.Nb5, a6 4.Na4, Cf6 5.0-0, Cc4 6.d4, h5 7.Nb8, d5 8.d5e6, Ne6 9.Cbd2, Ce5 10.e3, d4 11.Cg5f7. Un sacrificiu, surprinzător de figură, propus pentru prima oară de maestrul internațional Zaitsev și pe care Karpov l-a oferit în cea de-a zecea partidă a întâlnirii pentru titlul de campion mondial. După o lungă perioadă de gîndire, Koroiin s-a temut să accepte sacrificiul, care l-ar fi expus unui atac foarte puternic. El a luat la e3 și după o serie de complicații dispută s-a încheiat remiză. Mutarea 11.Cg5 a fost după aceea mult analizată fără să se dea însă o atenție privind corectitudinea sacrificiului. După doi ani, primul mare maestru care s-a însumetat să ia calul de

pe g5 a fost Smislov. Într-o partidă cu Timman, jucată în finala campionatului european pe echipe, fostul campion mondial a jucat deci 11...D:g5 și după 12.Df3 s-a văzut pe ce s-a bazat jocul negrului: 12...0-0—0! A urmat 13.N:e6+, f:e6 14.D:e6, D:e6 și nu numai al Smislov a înapoiat figura, dar a sacrificat la rîdului său ual 15.h4, D:d5! 16.D:d5, e:d5 17.b:c5, d:e3 și negrul are o poziție satisfăcătoare, cu doi pionieri trecuți. Partida a avut în continuare o evoluție agitată, regele negru a intrat în luptă în mijlocul tablei, la un moment dat albul a avut în plus două figuri. Finalul, cu pionii transformați în dame, a necesitat un joc foarte precis din partea ambelor părți, pentru ca în cele din urmă duelul teoretic să se termine cu o binemeritată remiză.

SIMULTANUL LUI BOTVINNIK

În primăvara anului 1981, aflat în vizită în Marea Britanie — pentru a lua parte la simpozionul și întîlnile „Progres în șahul computer” — fostul campion mondial Mihail Botvinnik a acceptat invitația de a da un simultan la opt mese împotriva celor mai buni juniori din țara gazdă. Marele maestru sovietic, care trecuse de 70 de ani, a dovedit că posedă o formă fizică remarcabilă. În timpul celor cinci ore de joc, nu a băut nici un pahar cu apă și nu a părăsit nici un moment platforma de joc! Doar în câteva rînduri, cînd a considerat că poziția de pe tablă necesită o analiză mai amănunțită, s-a așezat pe un scaun.

Adversarii săi au fost foarte puternici. Trei dintre ei li învinseseră cu oltva timp înainte, tot în cadrul unui simultan, pe fostul campion mondial Boris Spasski. Lupta a fost foarte disputată și după încheierea primelor trei partide Botvinnik era condus cu 2-1 (o înfrîngere la Jacobs și două remize). Fostul campion a câștigat partida urmă-

toare și, pe măsură ce jocul înainta spre final, a reușit să se impună și pînă la sfîrșit a învins cu 4,5-3,5. După simultan, marele maestru a comentat partidele jucate și a răspuns la întrebările juniorilor și ale spectatorilor.

Iată două din partidele jucate în cadrul simultanului:

Alb — BOTVINNIK

Negru — CONQUEST

Apărarea Grünfeld

1.Cf3, Cf6 2.e4, g6 3.g3, Ng7 4.Ng2, 0-0 5.0-0, d6 6.c:d5, C:d5 7.d4, e5 8.e4, Cf6 9.e5, Cd5 10.d:e5, Ca6 11.e6, b:e6 12.Cb2d, De7 13.Ce4, Ce5 14.Dd4, Ce6 15.Dh4, Na6 16.b5, f6 17.Nb2, f5 18.Tf6, h8 19. Cd4, C:d4 20.D:d4, Td8 21. De5, f4 22.Ne4, g5 23.

Te2, Dd7 24.Te1, De6 25. Ca5, f3 26.Te3, Ce3 27. D:e3, Ne2 28.Ce4, Dh3 29. Ce3, e6 30.De2, Th7 31. T:e2, f:e2 32.D:e2, g4 33. C:g4, Tf7d7! și albul oedea în fața amenințărilor Td1+ și Td2. În loc de 33.C:g4? ar fi trebuit 33.Ng2!

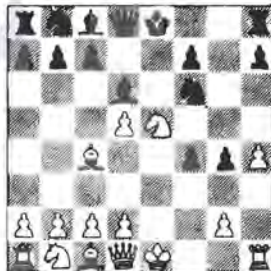
Alb — BOTVINNIK

Negru — BYRON

Apărarea spaniolă

1.e4, e5 2.Cf3, Ce6 3.Nb5, a6 4.Na4, Cf6 5.N:e6, b:c6 6.Ce3, d5 7.d4, c:d4 8.D:d4, Ng4 9.e5, e5 10.D:e3, a:e5 11.C:e5, Ne6 12.0-0, Nd6 13.b3, 0-0 14.Nb2, Te8 15. f3, Nf6 16.Df2, g6 17.Ta1, c4 18.h3, c:b3 19.e3, h5 20.Bh1, De8 21.Dh4, Te6 22.Cf3, Ne7 23.Cg5, Ch7 24. Cd5, Nd8 25.Dg3, Dd7 26. C:e6, N:e6 27.Ce3, h4 28. Df3, Tb8 29.f5, g:f5 30. Cf5, Cg5 31.De3, f8 32. Ch4, Nd5 33.Tf5, Ne7 34. T:g5, f:g5 35.Dg7 mat. Ultimele mutări au fost făcute în mare criză de timp.

DE LA CONSTRUIREA DE SUBMARINE LA GAMBITUL RICE

Poziția din diagramă a survenit după 1.e4, e5 2.f4, e:f4 3.Cf3, g5 4.b4, g4 5.Ce5, Cf6 6.Ne4, d5 7.e:d5, Nd6. Răspunsul albului 8.0-0 — care lasă în priză calul din e5 — este cunoscut în teoria desebiderilor sub numele de „gambitul Rice” și duce la un joc plin de complicații, mult analizat. Ceea ce este mai puțin cunoscută e personalitatea celui ce a introdus acest gambit în practică. Profesorul Isaac Leopold Rice a absolvit un conservator, a terminat și o facultate de științe juridice, a funcționat ca profesor cînd a scris și o carte „Ce este muzica”, a profesat un timp ca avocat, a creat primul serviciu de taximetrie din New York, a fost președintele primei companii producătoare de envelope, a fost unul din pionierii producției de baterii elec-

trice, a luat parte la lucrările de dezvoltare a producției primelor submarine din S.U.A. Pasionat de șah, jucător de turneu, a reușit pentru prima oară la sacrificiul de figură ce-i poartă numele și, între 1895 și 1915, a finanțat organizarea anuală a unor turnee internaționale avînd ca deschidere obligatorie gambitul Rice.

Unii rivali au pretins însă că sacrificiul său nu a fost o mutare deliberată, rezultat al unor analize personale profunde. El au pretins că Rice pur și simplu nu a observat că pierde o figură, fiind surprins de ample sfînt resursele albului în această poziție. Rice a discutat mutarea cu oltva maestri care l-au măgulit supraestimînd valoarea sacrificiului, dîndu-i să-l menajeze pe cel ce șeltea cu atita generozitate bani pentru șah...

DE LA a1 LA h8...

● „CAZUL PIONULUI OTRĂVIT” — acesta a fost titlul unui articol de fond pe care ziarul londonez „Times” l-a consacrat în 1972 meciului dintre Fischer și Spasski de la Reykjavik pentru titlul de campion mondial. Articolul a apărut după ce Spasski reușise să câștige partida a 11-a, reducând scorul la 6,5—4,5 pentru Fischer. „Nu e de mirare că vânzarea jocurilor de șah este în plină creștere, se arăta la începutul articolului. Foarte puțini, în afara fericitului grup de împătimiți ai șahului, și-ar fi imaginat vreodată că jocul poate fi atât de emoționant. Acuma, se pare că un șah de buzunar pe care poți reproduce mutările tocmai jucate la Reykjavik a devenit o trusă standard”. În mod cert, campionatul mondial se desfășoară pe măsura calificativului său de meci al secolului. Chiar și titlul ultimului episod — „pionul otrăvit”, în care șalangerul Bobby Fischer a fost zdrăvăn învins — sună ca un roman de aventuri. După o serie de comentarii interesante privind lupta de pînă atunci, editorialul se încheie astfel: „Poate că Spasski și-a schimbat tactica. Cu excepția primei partide, el a încercat să rivalizeze cu Fischer adoptînd linii de deschidere care să se concentreze pe atac. Dar ultima partidă, ca și prima, arată că luîndu-l repede și tentîndu-l pe adversar să-și asume riscuri, el poate să-l determine pe Fischer să se supraliciteze... Spre cînstea sa, Fischer nu poate să se supună la ceea ce este cunoscut ca o remiză de mare maestru, care reprezintă o cale ușoară de rezolvare a problemei. El poate fi cel mai bun jucă-

tor din lume, dar trebuie să se învingă în primul rînd pe el însuși.”

● **ART BUCHWALD ȘI BOBBY FISCHER.** În timpul întîlnirii din capitala islandeză, cunoscutul scriitor umorist american Art Buchwald a publicat în „New York Times” un foileton care satiriza ceea ce păreau atunci extravagantele lui Fischer. Anticipînd victoria lui Bobby, Buchwald a imaginat o convorbire legată de invitarea noului campion la Casa Albă. — Cit mi se va plăti dacă vin? întrebă Fischer. — Plată? Cei ce sînt invitați să dineze la Casa Albă nu sînt plătiți. — Și atunci ce am eu din asta? — Voi invita cabinetul, Curtea Supremă, liderii Congresului și pe toți jucătorii de șah republicani bogați din țară. — Bine, voi veni, răspunde Fischer, dar iată care sînt

cererile mele: Un avion prezidențial va veni să mă ia din Islanda... Îmi veți asigura o limuzină, un apartament, un teren de tenis particular, propria piscină și zece agenți secreți care să-i împiedice pe ziaristi să mă spioneze... Și fără camere de luat vederi ale televiziunii... Și să nu se vorbească atunci cînd mă nînc... — E foarte dificil să organizezi un mare dineu la Casa Albă și să nu vorbească nimeni... — E problema dv., dacă aud vreun zgomot vă faceți rost de un alt campion mondial. Și la ce oră începe? — La opt — Bine, voi fi acolo la nouă... Și o să-mi aduc propriul meu fotoliu. Și nu-mi plac lumini strălucitoare cînd mînc... După încheierea convorbirii telefonice, scrie Buchwald, directorul Agenției centrale de investigații a primit un telefon prin care a fost informat că se va trimite un avion pentru aducerea lui Bobby Fischer și i s-a cerut totodată o favoare: avionul să fie... deturnat!

Corespondența poate fi trimisă pe adresa Uniunii Scriitorilor, București, Calea Victoriei nr. 115, cu mențiunea „Pentru almanahul «Literatura și jocurile minții — Planeta Șah»”

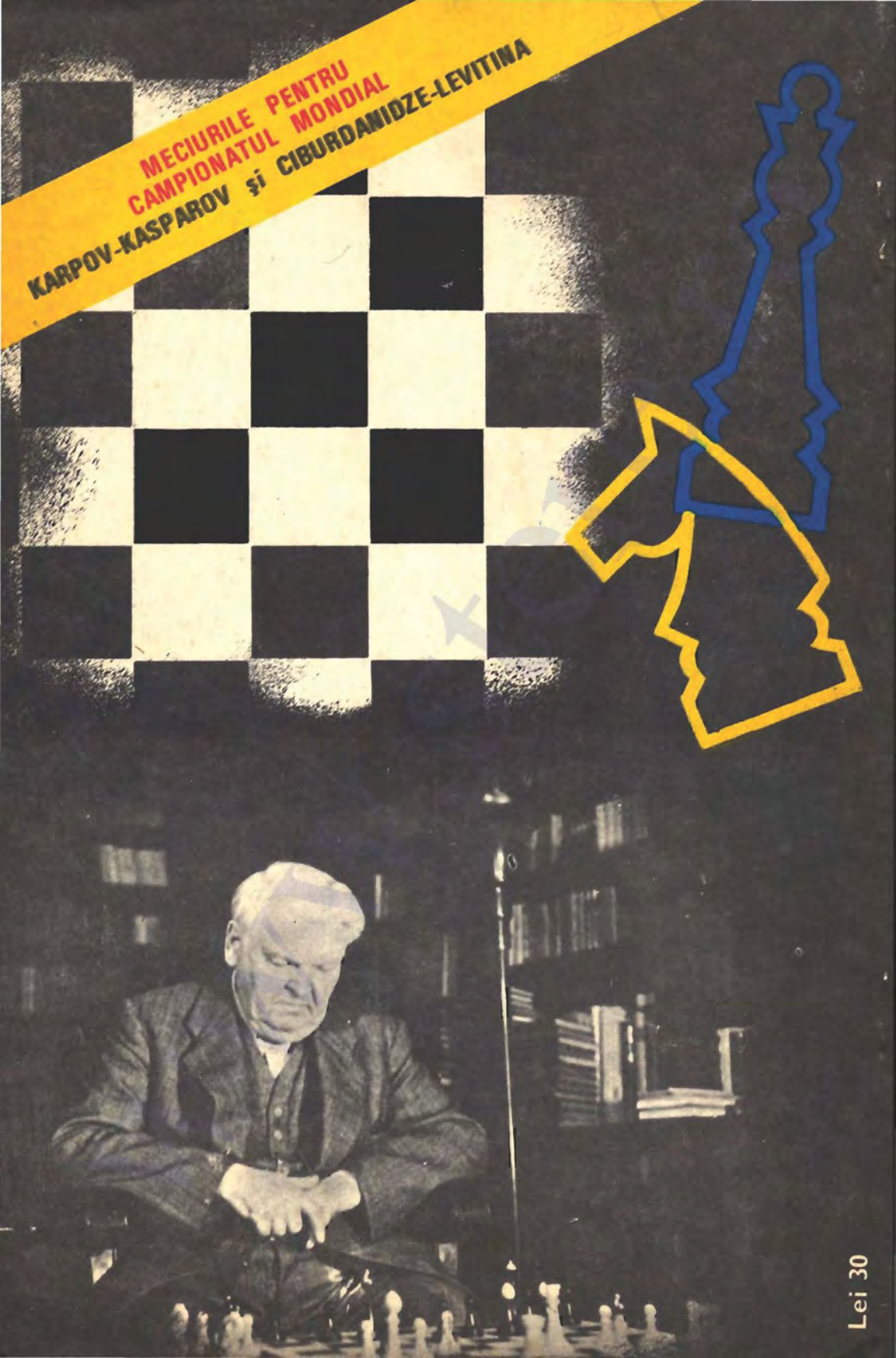
Din sumar

- **„ŞAHUL — SPORT AL MINTII, COMPONENTĂ A CULTURII — A PARCURS ÎN ROMÂNIA TREPTELE UNEI DEZVOLTĂRI DEOSEBIT DE VIGUROASE”** — interviu cu Petre Gigea, preşedintele Federaţiei române de şah, ministrul finanţelor
- **„Firma „MIHAIL SADOVEANU”** pentru răspîndirea jocului de şah...
- **Muza şahului a fost o tracă!**
- **KARPOV contra KASPAROV**, cel mai „tînăr” meci pentru campionatul mondial de şah
- **Interviuri cu FLORIN GHEORGHIU, ELISABETA POLIHRONIADE-RUSU, MARGARETA MUREŞAN, MARINA POGOREVICI, MIHAI ŞUBĂ ŞI MIHAI GHINDĂ**
- **Pe scena şahului artistic**
- **I.L. CARAGIALE:** „Şah şi mat!”
- **CAMIL PETRESCU:** „Şahul este un sport fără pereche!”
- **Laureaţii Premiului Nobel pentru literatură şi jocul de şah**
- **Partide distinse cu premii de frumuseţe**
- **Şah — computer**
- **MARIN SORESCU:** „Jucînd o partidă cu umbra mea...”
- **OCTAVIAN PALER:** „Deodată, fiinţa mea s-a rupt în două. Una care juca cu piesele albe, cealaltă care juca cu piesele negre”
- **Cînd trebuie să alegi între soţie şi... minicomputerul de şah**
- **Cînd anul 2076...**
- **MĂDĂLINA STROE**, a doua din lume la junioare mici!
- **Marele CAPABLANCA** în faţa microfonului — ultimele lecţii ale unui titan al şahului
- **O scrisoare inedită a lui GEORGE COŞBUC** — convorbire cu prof. Ion GUDJU
- **Cînd trebuie să alegi între soţie şi... minicomputerul de şah**
- **Din presa şahistă de altădată**
- **La 79 de ani, maestrul GICĂ ALEXANDRESCU** urmează un curs de... perfecţionare a antrenorilor
- **ANATOLI KARPOV:** „Steguleţul ceasului de control mă hipnotiza” — Un prilej rar de a lua contact cu modul de gîndire al unui campion mondial
- **Un jucător român l-a învins pe Capablanca!**
- **Cobra din turn**
- **Cu gladio şi scurt contra trident şi plasă...**
- **„O epidemie gravă a cuprins oraşul”**
- **„Karpov-1” contra „Fischer-2”...**
- **Cum s-a împrietenit CHARLES CHAPLIN cu un copil minune**
- **O Iliadă într-un joc de şah**
- **Explozia informaţională contribuie la rentabilizarea şahului**
- **Marii maeştri se destăinuie**
- **Microenciclopedie a deschiderilor**
- **Misterioasele căi ale gîndirii şahiste**
- **Mihail Tal:** „În ziua aceea aveam chef să joc!”
- **Cînd se amuză şahişti**
- **Portretul robot al celui ce l-a învins pe Bobby Fischer**
- **— MICRO-CURS PENTRU CEI CE NU ŞTIU SĂ JOACE SAU SĂ CITEASCĂ O PARTIDĂ DE ŞAH!**

„LITERATURA ŞI JOCURILE MINTII” - 1984
Almanah estival editat de Uniunea Scriitorilor

Realizator: U. VĂLUREANU
Prezentarea artistică-grafică: RADU GEORGESCU
Coperta: NICOLAE NOBILESCU
Diagrame: ANGHEL VRABIE
Lucrări foto: SPIREA TOMESCU şi MIHAIL POPESCU — STOENEŞTI

**MECIURILE PENTRU
CAMPIONATUL MONDIAL
KARPOV-KASPAROV și CIBURDANIDZE-LEVITINA**